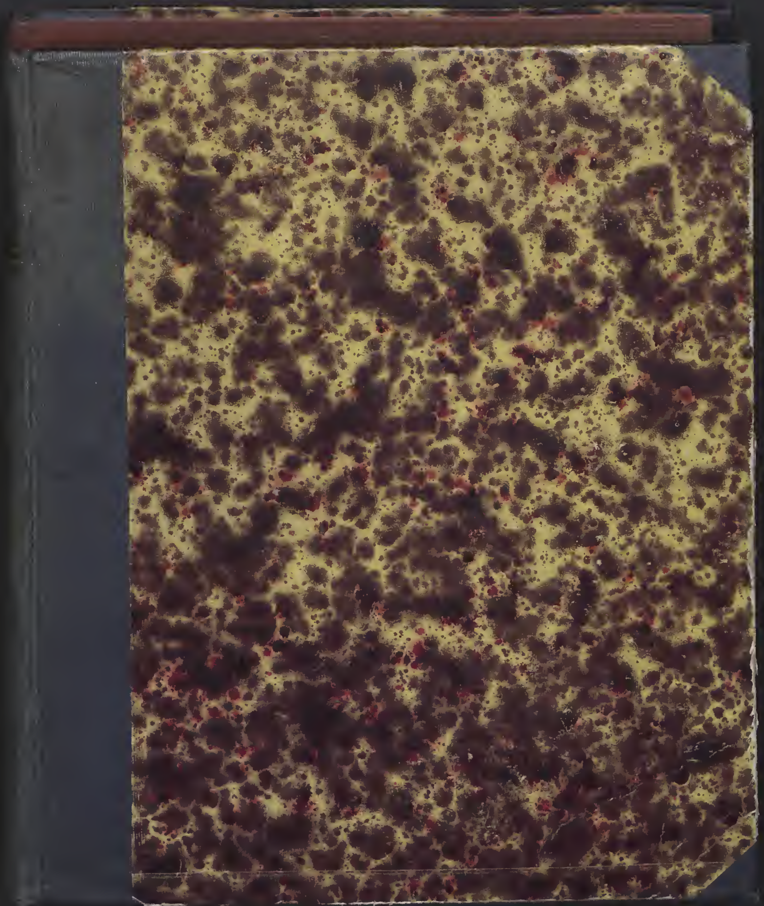

Mag. Jóns Thorkelssonar Vidalíns

(Fyrrum Biskups í Skálholts-stifti)

Húss-Postilla

innihaldandi

Prédikanir

yfir

öll Hátída og Sunnudaga Gudspjöll

árid um kríng.

Fyrri Parturinn.

frá fyrsta Sunnudegi í Adventu til Trínitatis.

13da Utgáfa.

Prentud í Kaupmannahöfn hjá S. L. Möller.

1838.

„Þar segir ein raust: prédika þú! Og eg sagdi: hvad skal eg prédika? Allt hold er hey, og allur þess gódi er svo sem akursins blómstur; heyid uppþornar, blómstrid visnar, þvíad andi Drottins blæs þará; sannliga er fólkid hey; heyid uppþornar, blómstrid visnar, en ordid vors Guds varir eylífliga. Esa. 40, 6."

„Géf þú ad módurmálid mitt, minn Drottinn! þess eg beidi, frá allri villu klárt og kvitt, krossins ord þitt útbreidi, um landid hér, til heidurs þér, helst mun þad blessun valda, medan þín náð, vort lætur lád lýdi og bygdum halda."

Hinni

dýrkeyptu Jesú Kristi Brúdi

Kristiligri Kyrkju

Guds, í Íslandi,

minni hjartkjærri Módur, óska eg fridar og heilla

af sínum unnusta!

Elskuliga Módir!

Bædi er þad Guds bod og vidtekid hjá øllum þjódum ad børn eru skyldug ad ala foreldra sína, ef þau géta. En fátækur er eg og vanburda til þess, módir! ad ala þig, jafnvel þótt ad eingum af sonum þínum sé þad skyldara enn mér; þú ert og ecki í því míns lids þurfi, því Fadir þíns Elskuga, og allra hans brædra, hefir enda bundid á sín heit, er ritud standa hjá Esajam í 49da Kap.: Konúngarnir skulu vera þínir fósturfedur, og þeirra Høfdíngskvinnur þínar fósturmædur. Hvørs náduga fyrirheitis ad þú ert ordin hluttakandi, eins vel og hvør þjód í kristindóminum, og í krapti þessa fyrirheitis hefir hann géfid þér, eptir rádstøfun Konúnga vorra, marga gudhrædda og vísa kénnendur og forstjóra, sem vaka yfir sálum barna þinna; en þótt eg sé þeirra veikastur, og kunni ecki miklu vid þeirra verk ad bæta, samt veit eg skyldu mína ad þóknast þér í því eg kann og má, eptir

þeirri náð, sem Guð hefir gefið mér. Eg les í Exódi bókar 35ta Kap., að þegar Guð bauð Móse að láta gjøra vitnisburðar tjaldbúðina, þá hafi hann skipað, að til hennar skyldi leggja hvør einn eptir því sem þeir sjálfkrafa vildu, sumir gull, sumir silfur, sumir kopar og dýrmæt klæði og steina, en aðrir geitaull og hrútaskinn, með øðru fleira, sem þar um getur og var í minna gildi. Meðal þeirra síðurstu reikna eg mig, og má vel reikna, søkum fáfræðis míns og óverðugleika; en fyrir því að eg veit, að þinn Herra álítur meir viljann enn máttinn, þá voga eg að bjóða þér eptirfylgjandi prédikanir í þakklætis minníng, að eg hafi leigið, og liggi ennú á brjóstum þér. Þigg því, móðir! þennann lítinn skeink af hinum aumasta þénara þíns Brúðguma, og þínum minnsta syni, sem vill ástunda að finnast

Skálholti, þann 7 Augusti 1717.

hønum trúr, og þig af hjarta elskandi
allt til dauðans.

Jón Thorkelsson Vídalín.

Til Lesarans.

Eptir því, að veleðla og velæruverðugum herra Biskupinum, hr. Steini Jónssyni hefir, nauðsynligrar orsakar vegna, þóknast, að láta setja þær citatíur, sem á spatíunni stóðu í þeirri skrifuðu bók, sem þessi er prentuð eptir, inn í Prédikanirnar, þá vil eg hafa lesarann hérmeð aðvaraðann, að nær þessar Prédikanir opinberliga lesnar eru, þá skuli hlaupa yfir citatíurnar, svo þær ecki lesnar séu. Citatíur eru ei gjørðar til þess, að þær skuli lesast í einni prédikun, því þær uppihalda lesaranum, og gjøra lesturinn lángsamann, heldur til þess, að hvør sem vill, kunni að sjá eptir því, sem citerað er af ritningunni, og bera það saman, þegar hann les út af fyrir sjálfan sig. Þetta sýnist mér nauðsynligt að géta um við þá, sem lesa þessa bók. Befalandi alla lesendur og heyrendur hérmeð Guðs heilags Anda aðstoð og upplýsíngu.

Skálholti, dag 9 Martii, 1718.

Og vil alltið finnast eptir skyldu minni þeirra viljugur þénari í öllu því, sem mér er af Guðs álfu tiltrúað.

Jón Vidalín.

Það er þjóðkunnugt, að hin dýrmæta húspostilla vors ódáudliga landsmanns, Biskups sál. Jóns Thorkelssonar Vídalíns, kom fyrst fyrir almennings sjónir frá Hólastóls prentsmiðju 1719, og að hún bráðum varð svo ástsæl hjá alþýðu, að menn létu hana á því fylgjandi 70u ára tímabili, tíusinnum á prenti útgánga. Síðarsta útgáfa hennar kom út á Hólum 1798, og eru nú þvinær 30 ár liðin síðan; skommu seinna breyttist svo hagur þessa staðar, að ei var lengur þaðan þvílíkra atburða von. Það er því ei að undra, að bókin sé nú orðin víða sjaldgæf og jafnframt ofdýr, og að allmargir hafi á seinni tíðum kvartað yfir þessum vanhag. Vér urðum af bréfum og boðum þessa vísir, og tókum, sem kunnugt er, ráð vor saman, að bæta úr þessari andligu nauðþurft landa vorra, þar tvísýnt þótti hvert þeim mundi bráðum auðið verða að fagna henni frá innlendri prentsmiðju. Með fylgi og fulltíngi gefugra Íslands elskara bæði hér og heima, en þó sérílagi fyrir landsföðurligai mildi vors Konúngs, er allranáðugast styrkti oss með peníngaláni, hlotnaðist oss, umkomulitlum Íslands sonum, sú gæfa, að láta þenna þjóðardýrgrip í ellefta sinni á prenti útgánga, og leggjum vér nú fyrri part hans á skaut yðvart, elskuðu og heiðruðu landar! fulltrúa um, að þar heimsæki yður kjær gestur af framandi landi. Með ráði einhvors hins merkasta Prests á Íslandi hofum vér látið Postilluna prenta eptir hinni 6tu útgáfu, samanborinni við þá fyrstu, síðurstu og tvær aðrar. Vér hofum, samkvæmt heitum vorum, eckért undanfellt í bókinni og eingu brjálað, hverki setníngum né orða-tiltækjum, en einasta lagað réttritun hennar eptir því sem rithofundum á seinni tíðum hefir þótt betur eiga við eðli og uppruna ennar íslenzku túngu, og allvíða breytt þeim svo kolluðu málhvíldarmerkjum, þar sem þurfa þótti. Gefi það góður Guð, að þessi vor tilraun, að gagna og gleðja yður, verði yður öllum að æskiligustu sálarnotum!

Í Kaupmannahöfn, á Pálma sunnudag 1827.

Gunnlaugur Oddsson. Þorgeir Guðmundsson. Þorsteinn Helgason. Þórður Jónasson.

Bæn fyrir prédikun.

Ó, þú stóri Konúngur allrar veraldarinnar, sem býr því ljósi, er enginn fær tilkomist! vér syndugir ormar skríðum á þessari blessaðri stundu upp úr voru dupti fram á skør þinna fóta, til að friðmælast við þína guddómliga hátign, er vér með saurugum verkum og illgjørðum vorum svo þráliga móðgað høfum allt í frá barnæsku vorri. En æ oss, Drottinn! vér erum svo vanmegna undir byrði syndanna, að þegar vér girnumst að lypta oss upp í hæðirnar til þín, þá draga vor eigin saurindi oss niður aptur. Þú hefir að sønnu fyrirgéfið oss margar syndir, og sparað oss mitt í þeim, allt á þennan dag; en vort hjarta skélfur í oss og kvíðir við þínu stránga réttlæti, nær vér til þess hugsum, að vér þverbrotnar manneskjur høfum svo lángsamliga forsmáð þína miskunsemi, og sjálfir ónýtt svo marga kvittun vorra synda, er vér þegið høfum, með þverúðarsamligri iðkun sømu glæpa og illgjørða. Hvørt skulum vér þá flýa undan þinni hendi? þú uppfyllir bæði himin og jørð; en þín miskunsemi er eins stór og þú sjálfur; hún hefir øllum þeim vel géfist, sem hennar með bljúgu hjarta og sundurknosuðum anda leitað hafa; og ef vér, sem erum heystrá, megum ecki snerta þig, sem ert einn fortærandi eldur, þá leyf oss að skríða að Sonarins fótum, sem er hold af vorn holdi, og þvo þær í tárum vorrar yðranar. En æ, vor Guð! vér vitum að hann er í heiminn kominn til að lækna það sem kramið er: hvað kann það oss að gagna, ef vort hjarta er heilt? ef það er harðara enn nockur steinn? því grátbænum vér þig, fyrir hans dýru kvøl og blóðugar undir: slá þú, ó, Herra! á þennan harða klett með Mósis sprota, svo að vatns-straumarnir, já, eitt brennandi vatnsflóð megi spretta þar út af, til að þvo vorar óhreinar samvitskur! Lát einn glóandi anda brenna upp allt sorp annarligra þánka úr voru hjarta, sem er þitt musteri, svo þín orð fái rúm þar inni! Lát oss ecki heyra það svo í dag, að það fordæmi oss á síðarsta degi, heldur géf að það verði eptirlæti sálna vorra! Lát þess sætleika burtdrífa allt tómlæti og gáleysi frá oss, svo vér varðveitum það í góðu og siðsømu hjarta! Þess biðjum vér þig, fyrir Jesúm Christum þinn Son, með hans eigin bæn, segjandi: Faðir vor, rc.

Bæn eptir prédikun.

O, þú háleita Guddómsins þrenníng, einn Gud og sannur frá eylífd til eylífdar! vér aumir syndarar liggjum hér flatir fyrir augliti þinnar hátignar, til ad offra þér þackläti vors munns fyrir þínar óútsegjanligar velgjørdir, er þín milda ørlætis hønd oss óþacklátum og þverbrotnum manneskjum audsýnt hefir, bædi í andligan og líkhamligan máta; en æ oss, Drottinn! vér erum svo kaldir í bæninni, ad vér óttast megum, ad þú viljir skirpa oss út af þínum munni, nema þú vermir vor hjørtu. O, vor Gud! lát þinn góda Anda, bidja ásamt vorum anda, med óumrædiligum andvørpunum, svo ad þér líka mætti fórn vara vorra fyrir Jesúm Christum. Vér þøckum þinni guddómligri elsku fyrir þitt h. ord og þau háleitu sakramenta, á hvørjum þú fóstrad hefir og nært vorar sálir, ad ei skyldum vér utaf sofna í daudanum. O, vor Gud! lát vorar illar athafnir, vort gáleysi og óþackläti, aldrei því valda, ad þú sviptir oss þessari himnesku gáfu.

Géf ad þitt ord, sem vér í dag høfum heyrt og numid, megi blómgast í hjørtum vorum, svo ad þad færi þann ávøxt, er sýni sig bædi í ordum og verkum, svo þitt háleita nafn vegsamist í oss, hvørja þú virdist ad nefna þitt fólk og eigindóm. O, Drottinn! vort hjarta er þitt, eptir rétti skøpunarinnar, endurlausnarinnar og helgunarinnar, þad er þín kyrkja, en heimurinn, vort hold, og Djøfullinn girnast ad festa sinn fót þar inni, og æ því verr, ad þad tekst þeim framar, enn vér gjarnan vildum; ó, vor Gud! yfirfall þau med þinni makt, og tak þína eign af þeirra hendi, svo ad þínir óvinir brírli ecki þínum herflockum. Þú, voldugi Konúngur! sem ert sterkur og máttugur í strídi, lát hinn guddómliga krapt þinna heiløgu orda verda svo ríkan í hjørtum vorum, ad oss velgi vid syndinni, svo sem annari óþekt. Géf þú ad minníng hinna fornu glæpanna verdi oss svo skélfilig, ad oss hrylli vid þeim, svo sem annari ófreskju. Géf oss ad temja vor hjørtu, vora túngu og eyru á þad, sem á ad vera sídan vor ædsta gledi og eptirlæti í dýrd himnanna, sem er þín elska, þín íhugan, þín lofgjørd og þackläti fyrir þínar guddómligar dásemdir ámedal vor, og veit, ad vér leggjum hid mesta kapp á, ad framkvæma þad í verkunum, sem vér þenkjum í hjartanu, tølum med munninum og heyrum med eyrunum, ad ei gaungum vér í þeirri blindni, ad hafa skin gudhrædslunnar, en afneita hennar krapti.

O, þú stóri Kongúngur himins og jarðar! varðveittú þinn smurða vorn allranáðugasta Arfaherra og Kóng, hans hábornu Drottníngu, og vorn náðuga Arfaprinz, og allt það konúngliga hús. Vertú Konúngsins skjøldur og sól, og eitt ørugt vígi ámóti øllum hans óvinum. Lát hans ríkisstjórn farsæla verða, og géf hønum lánga lífdaga; umgirð hans tignarstól með hverfveitum þinna voldugu eingla; géf Konúnginum hlýðna, trúa, ørugga og ráðholla undirsáta; lát hann svo stjórna í þínu umboði hér á jørðunni, að hann megi eylífliga með þér ríkja í himninum. O, Herra Jesú Kriste! þú sem ert hinn mikli hirðir sauðanna, fyrir blóð þess eylífa Testamentis, varðveittu kénnendur orðsins, þína þénara; lát þá aldrei gleyma því, að þeir eiga þér reikníng að standa fyrir þitt dýra blóð, með hvørju endurkeyptar eru þær hjarðir, er þú hefir sett þá yfir, en vert þeirra vernd og forsvar móti ógudligum og óhlutvøndum mønnum, nær þeir gjøra verk þinnar kallanar trúliga, og troð Andskotann undir þeirra fætur. Vor Guð! stjórna þú valdstéttinni og þeim er í dómunum sitja, upplýs hjørtu þeirra, að þeir skilji réttinn og géf þeim vitsku til að dæma þitt fólk, með vilja og ástundan að gjøra þar eptir. Tak að þér, ó Guð! hússtjórnarstéttina! lát øll ektahjón elskast innbyrðis í falslausum kjærleika og uppala sín børn og hjú í aga og umvøndun til Drottins, en børnum og hjúum hlýðin og auðsveip hjørtu, að þau séu foreldrum og húsbændum undirgéfin í øllu því, er þeim eptir Guðs orði og laganna skyldu tilsagt verður.

O, Drottinn! annast þú alla þá, sem nauðstaddir eru og bera þíns Sonar kross á herðum sér! væg þeim, vor Guð! fyrir hans skuld sem liðið hefir, uppá það hann kynni að hjálpa þeim, sem freistaður er. Um alla hluti fram grátbænum vér þig, himneski Faðir! forlát oss vorar blóðugar illgjørðir og syndir fyrir Jesú Kristí sáru kvøl og pínu. Minnst þess, að hann fyrir oss í dauðann er útgéfinn af þinni guðdómligri elsku, þegar vér enn þá vorum þínir óvinir; virðstu þarfyrir að gleyma vorum yfirtroðslum, fyrir hvørjar hann fullnægju gjørt hefir, þar vér fyrir hann og í hønum erum børn orðnir, og — nær vor æfi er að þrotum komin, vor Guð! og vér liggjum fyrir dauðans porti, horfandi fram á veg allrar veraldar, rétt oss þá þína mildu hønd, vor Guð! og lát oss deya með vorn Endurlausnara í faðminum, svo vér megum eylífliga með þér og hønum lifa. Bænheyr þetta, náðugi Guð og Faðir! fyrir Jesúm Kristum, í hvørjum allar vorar bænir eru: já og amen!

Fyrsta Sunnudag í Adventu.

Gudspjallid skrifar Mattheus í 21 Kapítula.

Í þann tíma: og þá er þeir tóku ad nálgast Jerúsalem, og komu til Betphage vid fjallid Olíveti, útsendi Jesús tvo sína lærisveina og sagdi til þeirra: farid þid í þad kauptún, sem gagnvart ydur er, og strax múnud þid finna øsnu bundna og folann hjá henni, leysid hana og leidid til mín. Og ef einhver segir nockud til yckar, þá segid þad Herrann hafi þeirra þørf, og jafnsnart mun hann láta þau laus. En þad skédi, svo ad uppfylltist hvad sagt er fyrir spámanninn, er svo segir: segid dótturinni Zion, sjá! þinn Kóngur kémur til þín hógvær, sitjandi á øsnu, og á fola klifbærrar øsnu. En lærisveinarnir gengu í burtu, og gjørdu svo sem Jesús baud þeim, og leiddu med sér øsnuna og folann, og løgdu sín klædi yfir þau og settu hann þar uppá. En margt fólk breiddi sín klædi á veginn, og adrir hjuggu kvistu af trjánum, og dreifdu þeim á veginn. En þad fólkid, sem fyrir þeim géck og eptirfylgdi, kalladi og sagdi: Hósíanna Syni Davíds! blessadur sé sá, sem kémur í nafni Drottins! Hósíanna í hæstum hædum!

Exordium.

Í pistlinum til Phil. 2. kémst heilagur Págus þannin ad ordi: verid eins lyndir og Jesús Christus, hvør, þótt han væri Guds mynd, héldt hann þad ecki fyrir herfáng, ad hann Gudi jafn var, heldur lítilæckadi hann sjálfan sig, takandi á sig þræls mynd, og ordinn mønnum líkur. Postulinn segir, hann hafi þad ecki fyrir herfáng reiknad, þótt hann Gudi jafn væri. Þeir ed herfáng tekid hafa, stæra sig þaraf, brúka þad til yfirlætis, gjøra þaraf forkostulig sigurmerki, breyta vid þá herleiddu sem þeim líkar, svo þad var málsháttur hjá Grickjum, ad halda þann hlut fyrir herfáng, er einhver brúkadi ríkmannliga. Jesús brúkadi ecki þannveg Guds mynd, þótt hann væri alls rádandi bædi á himni og jørdu, Matth. 28; samt hafdi hann ecki vald sitt vid yfir aumum manneskjum, hverjar hann var kominn ad endurleysa af myrkranna valdi, heldur gjørdist þeim líkur, já, þeim undirgéfinn, þoldi mótmæli og allskonar hádúngar af syndurum, er hann med audvirdingu þessari endurkeypti úr syndarinnar þrældómi, og héldt ecki Guds mynd herfáng ad vera, svo hann med sinni þjónsmynd fengi herleidínguna ad herfángi tekid, Ps. 68, en afklædt hinn sterka hervopnada Djøful sinni harneskju, Luc. 11, og med hleckjum myrkranna fjøtrad, 2 Pet. Þegar Satan tók vora fyrstu foreldra til fánga í Paradís, og í þeim alla þeirra eptirkomendur, þá taldi hann þeim trú um þad, ad ef þau æti af eplinu, mundu þau Gudi lík verda, Gén. 3; en þau hlýddust á hans slægdarfullar fortølur, tøpudu því Guds mynd, en gjørdust Fjandanum lík, hverjum þau framar hlýddu enn Gudi; og fyrir þetta rán Guds myndar tók Jesús uppá sig þrælsmynd, og héldt þad ecki svo sem rán edur herfáng, þótt hann Gudi jafn væri. En þótt ad vor Frelsari ecki brúkadi sína almættis tign í manndóminum, medan hans lægíngar=tími yfirstód hér á jørdunni, þá hefir hann samt eitt annad ríki af Gudi og Fødur, sem er hans voldug stjórnan í kristiligri kyrkju med ordinu og sakramentunum; þar um talar svo Davíd undir Guds persónu: eg hefi smurt minn Konúng, og sett hann yfir mitt heilaga Zion, Ps. 2. En þótt ad Guds ríki komi ecki þannveg, ad þad ágjætt verdi, svo sem Herrann segir, Luc. 17, þá sjáum vér þó nockra líkíng þess, edur skugga, í þessa h. dags evangelíó, þar ed Jesus rídur inntil Jerúsalem svo sem einn konúngur, ecki einasta til ad uppfylla spádóm Zachariæ, hvers hér gétid verdur í gudspjallinu, og þannin

hljódar, Zach. 9: segid dótturinni Zíon: sjá! þinn Kóngur kémur til þín hógvær, sitjandi á ösnu og á fola klifbærrar ösnu; heldur til þess, ad afreka og útvega sína kristiliga kyrkju, sem er einn konúngligur kénnimannskapur, og þad med sínu eigin blódi; hvar um Esaias spáir, Kap. 62, á þenna hátt: sjáid! Drottinn hrópar allt til enda jardarinnar: segid dótturinni Zíon: sjá! þitt hjálprædi kémur. Og sökum þess, börn mín! ad þetta hróp hefir og heyrst til vor, sem ad búum á enda veraldarinnar, og oss verdur ásamt ödrum þetta hjálpræði bodad, þá látum oss af þessu heilaga evangelió yfirvega í þetta sinn, hvílíkum ad þessa konúngs undirsátum byrji ad vera; Gud, Fadir miskunsemdanna, gefi oss nád sína þar til, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Þeir munu ecki allir, sem til mín segja: Herra! Herra! inngánga í Guds ríki, segir Jesús, Matth. 7, heldur þeir, sem gjöra vilja míns Födurs, sem á himnum er. Margir munu þeir vera í safnadi Krists hér á jördunni, sem eins eru lyndir og Júdar fordum daga, er sögdu: vér viljum ecki láta þennan drottna yfir oss, Lúc. 19; þó er Kristur allra þeirra Konúngur; allir vill hann ad hólpnir verdi, og komist til sannleiksins viðurkénningar, 1 Tim. 2. En svo sem þad, ad einn konúngur, hann er konúngur bædi þess, er hann lætur undir eri drága vegna glæpa sinna, svo sem hins, er hann setur sér á hægra veg, svo eru og bædi vondir og gódir í Christi ríki, og hann drottnar eins vel yfir þeim, til hverra hann vill segja á efsta degi: farid frá mér allir íllgjördamenn! Matth. 7, svo vel sem hinum, er hann kvedur þessum ordum: komid, blessadir míns Födurs! og eignist þad ríki, sem ydur er fyrirbúid í frá upphafi veraldar, Matth. 25, jafnvel þótt ecki láti þessir hverutveggju sér eins stjórna af anda Drottins. Hvad byrjar oss þá hér um ad þenkja, Guds börn? Eg meina, ad láta oss umhugad vera, ad lúka þessum Konúngi skyldur þær, sem hann af oss heimtir, og er sú helzta, ein audmjúk hlýdni. Jesús baud sínum lærisveinum ad fara í þad kauptún, sem gagnvart þeim var, þar mundu þeir finna ösnu bundna og fola hjá henni, þau skipadi hann ad leysa, og leida til sín. Þeim hefdi mátt til hugar koma, ad ei væri skipun þessi svarlig: þeir mundu áræsnum mæta, ef þeir tæki svo annara manna eigur óadspurt; en þeir fást ecki um þad, heldur gjöra sem þeim bodid var. Gjör slíkt hid sama, kristinn madur! lát einskis bod edur bann vera þér jafnskyldt, sem þíns Guds; hlýdni er betri enn offur, segir andi Drottins, 1 Sam. 15. Heyr, hvad hinn eingetni Sonur Guds segir, þegar hann innkémur í heiminn, Psálm. 40: offur og fórnfæríngar þóknast þér ecki, en mín eyru hefir þú ígégnum stúngid; brennifórnir og syndaoffur viltu ecki; þá sagdi eg: sjá eg kém, í bókina er skrifad af mér: þinn vilja, minn Gud! gjöri eg gjarna; hver Davids ord St. Páll til Hebr. 10, heimfærir uppá vorn Endurlausnara. Hafi nú hinn eingétni Sonur Födursins verid honum svo hlýdinn, hver þó med sinni forþénustu hefir sjálfum sér eckert forþénad, hvad miklu framar ættir þú Gudi ad hlýdnast, sem honum ecki einasta um sál og líf skyldugur ert, heldur og þar ad auki ótal-tíu þúsund punda, Matth. 18, og þau svo mörg, ad þú aldrei fær honum lokid þann sídasta pening, ef hinn stóri Konúngur himins og jardar vill reikning halda? Hvad þá? kristinn madur! muntú ecki um alla hluti framm skyldur honum ad hlýdnast, sem fyrir þig hefir allt þetta goldid, svo Gud hefir uppgéfid alla skuldina, ad ecki yrdi þér kastad í hin ytstu myrkur, en straffad hann,

sem var hreinn og heilagur, og fráskilinn syndurunum, Hebr. 7? já, hann hefir hans eyru ígégnum grafid, eins og þræls þess, er ecki vildi laus verda á fagnadar-árinu, Exód. 21, hvern hans húsbóndi mátti festa á eyrann vid sinn dyrastaf, ad hann væri hans þræll upp þadan æfinliga. Muntú neita honum þinnar þénustu, er þvílíka smán hefir lidid þér til frelsis, þar þó Christi þræll ad vera, er eintómis frelsi, og hans þénusta, er ollu herradæmi ædri; svo þad er sannkvedid, er sá gudsmadur orti fordum: „Kóng minn, Jesú! eg kalla þig, kalla þú þræl þinn aptur mig, herratign aungva ad heimsins sid, heldr eg þar megi jafnast vid." Því segir og Páls, Róm. 8: þér hafid ecki medtekid þrælkunar-anda aptur til hrædslu, heldur hafid þér medtekid arfleidslunar anda, fyrir hvorn vér kollum Abba, Fadir! en ef vér born erum, þá erum vér og erfingjar, já, erfingjar Guds og samarfar Christi. En segid mér, hvad munu oll ríki verldarinnar vera ad reikna vid þad, ad eiga arfskipti vid hann, sem Gud ecki alleina hefir gefid endimork veraldarinnar til arfleifdar, Psálm. 2, heldur og sett hann sér til hægri handar, Psálm. 110, og mun leggja alla óvini hans til fótskarar honum, 1 Cor. 15. O, hvorsu blind er þá manneskjan? Menn leggja allt kapp á, ad komast í týginna manna þénustu, hvar þó tín þjóna fyrir eins lukku ástundum, svo margur má þjóna lengi, adur enn hann kémst til þess, sem þó er í sjálfu sér ecki annad, enn þrældómur, og ígégnum mikinn þrældóm brýst fávitska mannsins til annars meira, hvar þad gengur optliga mjog andhælis til, svo ad þeir, sem dyggvastir verid hafa og drottinhollastir, þeir fá hina versta útreid ástundum, en þeir eru í hávegum, er á svikrádum sitja; en ad gjorast hirdmadur Christi, skeyta fáir um, jafnvel þótt hans þénusta standi ollum til boda; þar er ei Gydingur né Grickur, ecki þræll né frelsingi, ei ríkur né fátækur, ei vis né vankunnandi fráskilinn, heldur eru þar allir eitt í Christó Jesú, Gal. 3. En þess er ad gjæta, born mín! ad sá sem vill gánga Christó til handa, hann skal ecki tvískipta hjarta sínu, heldur géfa honum þad allt. Ecki segi eg þad, ad hver einn skuli ei þjóna í þeirri kallan, hvar til hann er kalladur, eda ad undirgéfinn skuli ei undirgéfinn vera, því sá, sem gjorir verk sinnar kallanar, hann þjónar Christó, sem þad hefir bodid; hann sem yfirvaldinu hlýdnast, hann gjorir og Christi skipan, er sagt hefir: géfid keysaranum, hvad keysarans er, Matth. 22, og hann, sem leitar næringar sinnar med ærligu erfidi, hann hlýdir honum, er þad bodord gaf: í sveita þíns andlitis skaltu þíns brauds neyta, Gén. 3; hitt segi eg, ad sá, sem vill þessa Konúngs þegn vera, hann leiti fyrst Guds ríkis, og hans réttlætis, Matth. 6, og meti eckért af þessu jafnframt honum, miklu sídur hlýdi annara bodi edur fortolum meir enn hans. Segid mér, hefir ei Gud bodid, ad foreldrana skyldi heidra hvad mest af monnum, og lagt bolvan vid, ef nockur þá vanheidrar, Deut 27? en þó segir Jesus: sá sem elskar fodur edur módur framar mér, hann er mín ecki verdugur, Matth. 10. Gud hefir skipad, ad madurinn skyldi yfirgéfa fodur og módur, og samtengjast sinni ektakvinnu, Gén. 2; en hvad segir Móses hér um? Deut. 13; ef þinn bródir, sonur módur þinnar, edur sonur þinn, edur dóttir þín, edur þín eiginkona, sem hvílir í þínu skauti, edur vinur þinn, sá sem er eins og þú, vilja locka þig, segjandi: látum oss fara og dýrka annarliga gudi, þá skaltu drepa hann, þín hond skal

vera fyrst á móti honum, til ad deyda hann, og sídan alls Israels. Nú kynni einhverjum í hug ad sljúga, hvílíkir skulu þá Krists þegnar vera? mega honum ecki þjóna, nema syndlausir og heilagir menn? þad em eg ecki, eg gét ecki verid, á medan eg lifi í holdinn, því eg em daudligur madur, undir syndina seldur, Róm. 7, og þegar eg vil gjora hid góda, þá lodir þad vonda vid mig. Hvad skal eg hér til segja? þó eg sé skyldur Christó ad þjóna af ollu hjarta, þá gét eg þad ecki, því þad góda, sem eg vil gjora, þad gjori eg ecki, en þad vonda, sem eg vil ecki gjora, þad gjori eg. Heyr, kristinn madur! Guds Sonur er í heiminn kominn til þess, ad kalla synduga, en ecki réttláta, til ydranar, Matth. 9. Væri von á því, ad vér gætum fullnægt Guds logmáli, þá væri Christs forþénusta oss ónaudsynlig; en ecki hefir Gud sendt hann í heiminn til þess, ad vér mættum þess óhultar syndga, ecki yfirgnæfir hans nád í Christó þartil, ad vér skulum í syndunum lifa, Róm. 6, heldur hefir hann þarfyrir lidid kvol og dauda, ad hann vissi, ad vér mundum med syndinni Guds nád og vingan optliga af oss brjóta; þar fyrir segir Jóhannes, 1 Pistl. 2: born mín! þetta skrifa eg ydur til, ad þér syndgist ecki, en ef nockur syndgar, þá hofum vér talsmanninn hjá Fodurnum, Jesúm Christum hinn réttláta. En gjætid þess, kristnir menn! ad syndin er marghátlud. Þar eru syndir, sem verda ad óvilja, og af fávitsku, um hverjar Guds logmál svo talar, Núm. 15: ef nockur sála syndgast óvitandi, þá skal hún fórnfæra ársgamalli geit fyrir syndina; þvílík var synd Páls, er hann offókti Guds sofnud, fyrir því segir hann: eg hefi miskun hlotid, af því ad eg gjordi þad óvitandi í vantrú, 1 Tim. 1; item Abimelechs, er hugdi ad taka Saram Abrahams hústrú frillu-taki, og vissi ecki, ad hún var hans eigin-kona, Gén. 26. Adrar ské af brádrædi einu, þá manneskjan, sem er hneigd til hins vonda, géfur sér ecki stundir til ad láta Guds anda edur skynsemina vid sig ráda; svo sem þegar Móses sló helluna tvisvar, Núm. 20; þegar Davíd hét ad farga Nabal, og ollu kallkyns í hans húsi, 1 Sam. 25; þegar hann fólkid taldi, 2 Sam. 24; og þad er þad, sem Pálus kallar, Gal. 6, ad verda yfirstiginn af einhverri hrosun. Nockrar verda og af mannligum breiskleika, hver ad jafnvel Guds bornum fylgir, æ svo lengi þau bera eptir sér þennan daudliga líkama; og þad eru þeir gjorningar syndugs manns, sem holdid og andinn eru ad glíma um, og géta aldrei sættst þar uppá, því ad hvert stridir ámóti odru, Gal. 5, og þær fædast, þegar andinn lætur sigrast af holdinu, og verda hér ýmsir undir; því verr, ad sú synd, sem í oss býr, hverja Postulinn hold nefnir, Gal. 5, hún verdur optliga sterkari. Þetta verda ástundum þúngar syndir, og sérdeilis Guds bornum nærri óbærilígar; en þó reiknar Gud þær ecki endurfæddum manni til dauda, þegar þær med hreinni og alvarligri ydran fyrir Lausnarans forþénustu bættar verda. Hvar fyrir? því þar er engin fordæming hjá þeim, sem eru í Christó Jesú, þeim, sem ecki eptir holdinu gánga, heldur eptir andanum, Róm. 8; en þeir kallast ecki ad gánga eptir holdinu, sem med andanum leitast vid ad deyda holdsins girndir, jafnvel þótt tilberi, ad þad fái yfirhond, allt svo leingi menn géfa því ecki gaum, þad menn þjóni því í þess girndum. Og því segir Davíd, Psálm. 19: hver skilur, hvad opt hann villist; afleys mig af mínum heimugligum syndum, og haldt þræli þínum aptur frá þvermódskunni, ad þær drottni ecki í mér, þá mun eg heill verda.

Nú eru þar adrar syndir, sem madurinn, ecki einasta gjorir med fullum ásetningi,

um hverjar Drottinn talar Núm. 15: sú sál, er drýgir syndina med uppréttri hendi (þad er, med ásettu rádi), hún vanvirdir Drottinn, því hún forracktadi hans ord, og ónýtti hans bod; heldur og láta þeir syndina drottna í sínum daudligum líkama, fyri utan alla baráttu ámóti henni, og ljá limu sína henni til vopna, hverja hún brúkar med sjálfskyldu Andskotanum til þjónustu, en Drottni til stygdar, svo sem einn handverksmadur sitt verkfæri. Þessir eru þeir, er Jesús kallar þræla syndarinnar, Jóh. 8; og þannveg eiga ad skiljast ord Jóhannis, 1 Pistl. 3, er hann segir, ad sá, sem drýgir syndina, hann sé af Djoflinum. Hinn ágjarni þenkir ecki um annad, enn hvernig hann megi fylla sitt hús af annars sveita med réttu og raungu; þjófurinn, sem er hans stallbródir, hyggur ad vakinn og sofinn, hvernig hann stela megi. Hinn drambláti þenur sig út, sem annad lárberja-tré, Psálm. 37; hann nýtur ei svefns né matar, ef einhver virdir hann minna, enn hans þótti býdur. Hinn metordagjarni sparar aungva illmennsku til þess, ad tilla sér uppi virdíngarnar. Jóab sveifst ecki ad taka lífid af Abner og Amasa, og þó med flærd og svikum, til þess ad hann sé óhultur um nafnbætur sínar. Hinn ofundsjúki etur sitt eigid hjarta; hans ormur sofnar ecki, ef hann sér, ad nockrum gengur vel; hann eyrir aungvu, nema ad einhver steyti sig, og hefir aungva skémtan, nema af annara ólucku. Hinn bakmálugi fiskar í annara ávirdíngum, hann leitar smásmugliga eptir því, er ödrum yfirsést; hann þenkir sig um, hverninn hann fái einhverju þar líkliga vidaukid, og gjörir tíu pund af einu, því sem Andskotinn hefir honum í hendur fengid. Lygarinn spinnur sitt verk af sínum eiginn ydrum, eins og kóngulóin, og brýtur heilann, til ad ljósta því upp, sem aldrei er tilhafid. Hinn flárádi grefur eina gröf baki brotnu, til ad steypa hinum einfalda þari. Allt þetta vinna þeir, ed svo eru lyndir, med ástundan, fyrir utan allan Guds ótta, edur nockra mótstödu gégn Andskotans, heimsins og holdsins vélum; þessir láta syndina drottna í sínum daudligum líkama; og þetta er sú þvermódskan, er David bidur Gud ad halda sér frá, Ps. 19. Ad sonnu er þad satt, ad Guds Sonur er fyrir þessar syndir dáinn, því hann er forlíkun fyrir allar veraldarinnar syndir, 1 Jóh. 2; hvad og audséd er af dæmi Manassis kóngs, 2 Kron. 33, hinnar bersyndugu, Lúc. 7, ræníngjans, Lúc. 23, og annara lángtum fleiri. Þó er næsta hætt vid því, brædur mínir! ad slík ydni syndanna, sem madurinn temur sér án allrar ydranar, án alls ótta fyrir Guds strangu hótunum, án alls ásetníngs til apturhvarfs, edur og med hégómligri rádagjörd, ad ætla sér þá ad ydrast, þegar oss gott þykir, sem kannské seint þyki, edur þegar oss syndin leid verdur, er máské aldrei verdi, ad þessi ydja og inndruckinn vani til syndsamligs athæfis, megi snúast uppi fráleitt sinni, Róm. 1, uppi forbrenda samvitsku, 1 Tim. 4; um hverja Páls talar, Eph. 4, ad þeir gángi í hégóma síns hugskots, formyrkvadir í hurnum, fráskildir lífi Guds, fyrir þad þeckingarleysi sem í þeim er, sokum hardúdar þeirra hjarta, hverjir þá þeir hofdu mist alla tilfinníng, gáfu þeir sig til lausúngar, ad fremja allan óhreinleik med ágirni; svo sem voru Pharaó, Júdas, Achithóphel, og þeir adrir sem Postulinn kallar sjálfdæmda, Tit. 3. En þad segi eg í Guds stad, og í umbodi hans eingétins Sonar, Jesú Christi, míns Herra, hvert eg á hendi hefi, ad jafnvel þótt ad nádin yfirgnæfi syndina, þá er sá aungvanveginn Konúngsins Christi réttur þegn, né sannur limur hans kyrkju, er vísvitandi og ydrunarlaust frammfer í syndum og glæpum, med því móti, sem ádur hefi eg

sagt; því Guds Sonur er til þess í heiminn kominn, ad kalla syndugа til ydranar, Matth. 9, enn ecki til þess, ad þeir skulu syndga uppá nádina; til þess ad menn skýrist í hans nafni til ydranar, Act. 2, en ecki til athugaleysis né umbandráttar; til þess ad þjóna honum í endurnýúngu lífdaganna, en ecki til þess ad géfa Djöflinum hinn mesta hluta þeirra, en ætla Gudi hinn sídasta part æfinnar, sem enginn veit nær þrýtur. Eg veit ad þeir, sem komu um elleftu stund í víngardinn, fengu jafnt vid hina, sem borid höfdu hita og þúnga dagsins, Matth. 20; en þú hefir kalladur verid um sjöttu og níundu stund; hvad veitstu af því, ad þú munir ná hinni elleftu; muntu knúna Gud fyri þad, þótt hann láti þig hafa jafnan hlut med þeim, til hverra sagt var: enginn þeirra manna, sem bodnir voru, mun smacka mína kvöldmáltíd, Lúc. 14? Villtú heimta þad af Konúngi himins og jardar, þú sem ecki ert einasta mold og aska, heldur landrádum sekur vid hinn lifandi Gud, ad hann lét kvelja sinn eingétinn Son til þess, ad þú þess tryggvar mættir í allri óhæfu þjóna Fjandanum, hver ad er Guds svarinn óvinur? er þad ecki nóg, ad hann hefir látid greptra þig fyrir skýrnina med Christó til daudans (þad er, til ad deya syndinni), svo ad líka sem Kristur er uppvakinn frá daudum fyrir dýrd Födursins, svo kunnir þú ad gánga í endurnýíng lífdaganna. Reynid þarfyrir, kristnir menn! hvort þér erud í trúnni, 2 Cor. 13, hvada lyst þér hafid til gódra verka, hvorn leida á syndinni; og ef þér finnid brest á slíku, þá gjætid ad ydur í Jesú nafni; forsmáid ecki ríkdóm hans þolinmædis og lánglyndargéds, heldur gjætid þar ad, ad hans gjæska leidir til ydranar, svo ad þér ecki safnid ydur reidi á dag reidinnar, og Guds réttlætis dóms, Róm. 2; hver eyru hefir ad heyra, hann heyri þad! og bidji Födur ljósanna, frá hverjum ad kemur öll gód gjöf, og öll fullkomin gjöf, Jac. 1, ad géfa sér ydran til sannleiksins þeckíngar. Jesú lærisveinar lögdu klædi sín yfir ösnuna, og settu hann þar uppá; þeirra dæmi fylgdi fólkid, er breiddi sín klædi á veginn; án alls efa hefir þessum til hugar komid, ad Jesús mundi í þad sinni ætla ad uppréttа hid jardneska Ísraels ríki, því þad var háttur Gydínga, ad breyta þannin vid þá, sem nýliga höfdu stjórn tekid, hvad sjá má af 2 Kóng b. 9: þegar spámannsins þénari hafdi smurt Jehú til konúngs, þá breiddi hvor af hans herra þénurum sitt klædi undir hann á þad hærsta af troppunum, og sögdu: Jehú ríkir! Og þó nú ad bædi lærisveinarnir og fólkid villtust í þessu, þá er þad samt skéd af Drottni, til ad teikna þarmed hans konúngstign, hvern Gud Fadir hefir smurt yfir sitt heilaga fjall, Psálm. 2. En gjæt ad því, kristinn madur! ad þessi Konúngur dýrdarinnar rídur hvern dag inn til sinnar borgar, sem er kristilig kyrkja; og svo sem hann er einn andligur Konúngur, svo og er hans ríki andligt, þvíad vopn herfarar vorrar eru ecki líkamlig, segir Páls, 2 Cor. 10, heldur kraptur Guds, til ad nidurbrjóta girdíngarnar. Hann kémur til vor í ordinu og sakramentunum, í krapti síns Heilags Anda, sem straffar í manninum syndina, uppvekur ydranina, eblir trúna, kveikir elskuna til Guds, innrætir kjærleikann til náúngans, verkar þolinmædina. Þegar þú, kristinn madur! finnur í hjarta þínu nockrar þesshattar hræríngar, þá vit þad, ad sá Drottnarinn er þar kominn til síns musteris, sem Malachias umspáir, Kap. 3. Þegar Pharísæi spurdu Drottinn ad fordum daga, hvenær Guds ríki kjæmi, svaradi hann þeim: Guds ríki kémur ecki svo þess gjætt verdi; þeir skulu ecki segja, sjá! þad er þar, edur sjá! þad er hér, því sjáid! Guds ríki er inni hjá

ydur, Lúc. 17. Gud kémur ecki í hjörtu mannanna, eins og Heródes og Bernice fordum, med stóru yfirlæti, Act. 25. Sjá! þinn Konúngur kémur til þín hógvær, segir gudspjallid. Þótt Kristur búi í himninum, þá býr hann undir eins í sundurkromdum hjörtum, Esaj. 57. Jesús sagdi fordum vid Nikódemum: vindurinn blæs, og þú heyrir hans þit, en þú veitst ecki hvadan hann kémur, edur hvört hann fer; svo eru og allir þeir, sem af andanum fæddir eru, Jóh. 3.

Nú er endurnýúngin dóttir endurfædingarinnar; bádar koma af anda Guds, sem verkar í manninum fyrir ordid, en ecki veit hann, edur skilur, med hverju móti hinn alvitri Gud þad verkar; verkanina finnur hann, en verkunarinnar máta skilur hann ecki. Jesús reid einum asna inntil Jerúsalem; og svo þóknast Gudi ástundum margan fyrir fáfróda prédikun hólpinn ad gjöra, 1 Cor. 1; en þegar hann svo vitjar þín, syndugur madur! þá breyt eptir þessu fólki; þeir breiddu sín klædi á veginn; en hvernin fær þú þad eptir þeim gjört? þad kénnir St. Páll, Eph. 4: afleggid þann gamla manninn, eptir hinni fyrri umgengni, sem fordjarfast í girndum villudómsins, en endurnýist í anda ydar hugskots. Afklædumst þessum illskunnar ham, og kostum honum framm fyrir fætur Jesú; honum byrjar þó med öllum ödrum hans óvinum ad leggjast til fótskarar honum, því ecki er þvílíkur óvinur Krists, næst Fjandanum, svo sem holdid, hvers þánkar ad eru reidi og fjandskapur í gégn Gudi; en íklædumst einum nýum manni, sem eptir Gudi er skapadur, í réttlæti og heilagleika sannleikans, Eph. 4. Minnumst, elskanligir! á þad, ad Jesús Kristur, Konúngur dýrdarinnar, hann var flettur sínum klædum, og hans blessadur líkami var allsnakinn reyrdur vid stolpann í þínghúsi Pilati, hvar hann var húdstrýktur, til þess ad vér yrdum frelsadir frá eylífum húdstrokum í ytstu myrkrum, en íklæddir nýum hvítum skrúda med pálmavidu í vorum höndum, Apoc. 7; já, þetta allt hefir hann þolad til þess, ad vér mættum honum íklædast, svo sem Páll segir, Gal. 3. Skyldum vér þá ecki leitast vid, ad deyda vora jardnesku limu, sem er saurlifnadur, óhreinleiki, girnd, illfýsi og ágyrni, hver ad er afgudadýrkun, Col. 3, sérdeilis þar Gud hefir oss sjálfur vopnin í hendur fengid, hver Páll kallar ljóssins vopn, Róm. 13, og Guds alvepni, Eph. 6. Þad ætlar heimur þessi, ad hann hafi engin not lífsins, nema hann lifi ad munudum sínum, svo sem væru menn alleina þartil í heiminn bornir; eins og Pétur segir, 2 Pistl. 2, ad þeir séu eins og skynlaus dýr, sem ana framm eptir því, sem náttúran býdur, alleina til þess sköpud, ad þau slátrud verdi, nær þau fanngud eru; og er líking þessi ágjæt; því svo sem villudýrin ecki um annad hirda, enn ad fylla magann, og verda þar fyrir ástundum tæld og löckud med adskiljanligum veidibrellum, þar til þau eckert af vita, fyrr enn þau hafa fót sinn í snörunni, svo eru og þeir, er um eckert skeyta, nema um líkamans eptirlæti, fýsn augnanna, og drambsamligt líferni, 1 Jóh. 2; þeir gjæta ecki ad, fyrr enn sálin uppvaknar í helvíti og kvölunum; hvad Postulinn greiniliga um þá segir, er ríkir vilja verda, ad þeir falli í adskiljanligar freistingar og snörur og girndir, heimskuligar og skadligar, er steypa manninum í töpun og ólucku, 1 Tim. 6. En þeir, sem Christó tilheyra, þad eru þeir, sem eru hans trúfastir hirdmenn og lærisveinar, þeir krossfesta sitt held med þess girndum og tilhneigíngum, Gal. 5, og hrósa sér ecki nema af Kristi krossi, fyrir hvern þeim er heimur-

inn krossfestur, og þeir heiminum, Gal. 6. Þegar menn ráda einn þénara til vistar, þá gjora menn skilmála vid hann, hvad hann vinna eigi, og hvad hann fá skuli í verkalaun; svo hefir Jesús gjört, Lúc. 9; hann sagdi fyrir ollum monnum, segir Gudspjallamadurinn: hver sem mér vill eptirfylgja, han afneiti sjálfum sér, og taki dagliga sinn kross uppá sig, og fylgi mér eptir; hann sagdi þad ollum, svo allir vita megi, hvors þeir vænta eiga í hans þénustu; hann segir þad dagliga, svo ad þeir, sem Gud hefir aungvann útvortis kross á herdar lagt, skuli þó vera vidbúnir ad krossfesta sitt eigid hold, og deyda sína jardnesku limu, Gal. 5, svo ad þann vanti aungvann Christi kross, sem vill undir Krists merki strída, edur gánga á mála med þessum Konúngi; því þad stendur þó óraskanligt um aldur og æfi, ad ígégnum margar hormúngar byrjar oss inn ad gánga í Guds ríki, Act. 14; og er hans þénusta þó því betri, enn allra annara, ad þótt hún þyki hord adgaungu, þá er hans ok sætt og hans byrdi létt, Matth. 11, því hann hjálpar sjálfur til ad bera; hann er trúr og freistar einkis yfir megn framm, 1 Cor. 10. Sætleiki Guds nádar, og smeckur eptirkomandi farsældar, deyfir svo remmu krossins fyrir Guds bornum, ad hennar gjætir ecki; eg heyri, ad Púlus og Silas eru gladir í fángelsinu, Act. 16; postularnir gengu fagnandi út frá rádinu í Jerúsalem, þegar þeir húdstrýktir vóru, Act. 5. Eg heyri, ad PáIus óskar, ad Festus landsdómari, og Agrippa konúngur, værn eins menn og hann, ad þeim hleckjunum undanteknum, er hann var bundinn med, Act. 26, hverja hann hefdi þó ecki látid fyrir alla dýrd veraldarinnar, hefdi hann átt annarshvors á mis ad fara; þess finnis var píslarvotturinn Babýlas, er beiddi ad grafa sig med þeim hleckjum, er hann var leiddur til aftokustadarins med, svo ad ecki vantadi hann sitt brúdarskart í upprisunni, Eyseb. 6. bók. Kap. 36 og 40; svo lítid akta þeir, sem vel hafa smackad, hvad sætur ad Drottinn er, Ps. 24, svo lítid akta þeir, hvorsu med þennan forgengiliga líkama er hondlad. En vilji menn eptirspyrja, hvor ad launin séu í Christi dýrdarríki, þá segir hann sjálfur, Matth. 5: sælir erud þér, nær mennirnir hallmæla ydur og ofsókn veita, og tala ígégn ydur alla vöndsku fyrir mins nafns sakir, þó ljúgandi; fagnid þér og verid gladir, því ydar verdkaup er nógligt á himnum! en hvada verdkaup? brædur mínir! hvilikt ecki hefir auga séd, og ecki hefir eyra heyrt, og ecki hefir í nockurs manns hug edur hjarta komid, 1 Cor. 2; þad er þad verdkaup, er Drottinn hefir tilbúid þeim, er hann elska. Hver sem nú samanber þá litlu hormúng, er vér þola megum í Christi nádarríki, og þá ónumrædiligu sælu, er hann mun launa oss med í sinn dýrdarríki, hann mun játa med Postulanum, ad mótlætingar þessara tíma séu ei verdar þeirrar dýrdar, sem framm vid oss mun koma í eylífu lífi, Róm. 8. O, Jesú! unn oss þessarar farsælu vistar med þér eylífliga. O, Jesú! lát oss vera þar, sem þú ert, Jóh. 17. O, Jesú! virdstu ad þurka oll tár af þinna barna augum, Apóc. 7. O, Jesú! lát vora hrygd snúast í gledi, Jóh. 16. O, Jesú! géf, ad hvorki líf né daudi, hvorki englar né hofdingjadæmi, hvorki hæd né dypt, né nockur sképna, kunni ad skilja oss vid þann kjærleika, sem er í þér! Róm. 8; og lát oss þér aldrei sleppa, þartil þú blessar oss med eylífri blessan, og vér þig aptur med eylífu Hósíanna! í hærstum hædum. Bænheyr þad, ó Herra Jesú! þér med Fodur og Heil. Anda, sé lof, prís, magt og veldi, um aldir alda! amen.

Annann Sunnudag í Adventu.

Gudspjallid, Lúc. 21 Kap.

Í þann tíma: Jesús sagdi til sinna lærisveina: þar munu ské teikn á sólu, túngli og stjørnum, og á jørdu kvalníng þjóda og ørvinglan; sjór og bylgjur munu hljóda, og menn munu fyrir hrædslu uppþorna, og af eptirbídíngu þeirra hluta, sem ad koma skulu yfir allan heiminn; þvíad kraptar himnanna munu hræraſt, og þá munu þeir sjá Mannsins Son, komanda í skýunum med makt og miklu veldi. En nær þetta tekur ad ské, þá lítid upp, og upphefjid ydar høfud, af því, ad ydar endurlausn tekur ad nálægjast. Og hann sagdi þeim þessa eptirlíkíng: skodid þér fíkjutréd, og øll ønnur tré, nær þeirra aldin tekur út ad springa, þá vitid þér, ad sumarid er nálægt; svo líka, nær þér sjáid þetta ské, þá vitid, ad Guds ríki er nálægt; sannliga segi eg ydur, þessi kynslód mun ei forgánga, þángad til ad allt þetta skér; himin og jørd munu forgánga, en mín ord forgánga eigi.

Exordium.

Eg dæmi aungvan, segir Jesús, Jóh. 8; hvad er þá þad hann segir, Jóh. 5: Fadirinn dæmir aungvan, heldur hefir þann Syninum allan dóm í hendur fengid. Tvennt bar til þess, brædur mínir! ad Drottinn taladi þessi ord fyrir Gydíngum; þad eina, ad þeir dæmdu um hann eptir ytri ásynd, þar þeir søgdu skømmu ádur: þú ber sjálfur vitni um þig, þinn vitnisburdur er ecki gyldur; en hann svaradi þessu medal annara: þér dæmid eptir holdinu, eg dæmi aungvan; hann meinti, eptir holdinu; sú var og ønnur, ad hann í þad sinn ecki var kominn til ad láta dóm gánga yfir illar athafnir mannanna, því íllgresinu byrjadi ad vaxa allt til kornskérutímans, Matth. 13. En ei ad sídur var þó Drottinn kominn til dóms á jørdu, svo sem hann sjálfur vottar, Jóh. 9, til þess ad þeir sjáandi yrdu, er eckért sáu, og þeir ed sáu, skyldu blindir verda; og er þad audvitad, hver ad sé þessi dómur, og yfir hverjum hann géck, sem voru þverbrotnir Gydíngar, hverjir ei vildu Jesúm þeckja fyrir Guds Son, af því kraptaverkinu, er hann gjørdi á hønum, sem blindur var borinn, Jóh. 9; en dómurinn var þessi: ef þér værud blindir, þá hefdud þér ecki synd, en nú segid þér: vér sjáum, þar fyrir blífur ydar synd; og þótt dómurinn sé svo réttvís, ad eckért sé réttvísara, þá er hann þó nærsta þúngur og hrædiligur, því hann er undanfari hins ógnarliga dóms, er á hinum mikla degi alls holds mun án miskunar gánga yfir alla þá, sem ecki hafa trúad á Drottinn Jesúm; því svo segir Guds Sonur, Jóh. 3: hvør sem ecki trúir, hann er þegar dæmdur, af því hann trúdi ecki á nafn eingétins Sonar Guds. Þessi hinn strángi, en þó réttferdugi Guds dómur, géck yfir hinn vesæla Gydíngalýd ad miklu leiti, þegar þeir høfdu uppfyllt mæling syndarinnar; þess getur Páluś, Act. 28, er hann straffar þvermódsku þeirra, segjandi: þar fyrir sé ydur vitanligt, ad hjálprædi þetta er heidíngjum gefid, og þeir munu þad heyra. Þessarar miklu Guds nádar erum vér og hluttakandi ordnir, er búum undir hinu ytsta heims skauti; þenna skélfiliga dóm yfir Guds eigin fólki høfum vér og heyrt; en gjætum ad því, er Páll segir til heidíngjanna, þeirra er vid kristni tekid høfdu; vel, þeir eru fyrir vantrúna afbrotnir, segir hann, en þú stendur fyrir trúna; stær þig ecki, heldur vert óttasleginn, Róm. 11. Satt er þad, sem Drottinn segir, ad hann, sem ecki trúir, sé þegar dæmdur, Jóh. 3; en því trúa menn ecki? því menn koma ecki til ljóssins; því koma menn ecki til ljóssins? því menn elska meir myrkrid en ljósid, af því ad þeirra verk eru vond, Jóh. 3. Þad þykir inndælt, ad sofa á kodda athugaleysisins, sem Andskotinn dillar sínum børnum á, med hans gamla vøgguкvædi, er þannin lætur: hvar er fyrirheit hans tilkomu? 2 Pet. 3; svo hefir þad gengid í frá upphafi veraldar; og þar fyrir eru menn svo tregir, ad vakna vid Guds orda básúnu, þar til daudans edur

dómsins básúnu hljód tekur yfir, og ecki er vært ad sofa lengur; en Gud vekur sídan med eylifu ópi og tannagnístran í helvíti. Hver þad heyrir, hann hyggi þar ad, og gjæti þess, er Páll sagdi til þeirra í Athenuborg, Act. 17: Gud hefir tilsett einn dag, á hvorjum hann dæma mun alla jardarkríngluna med réttlæti, fyrir þann mann, er hann hefir fyrirhugad. Þar fyrir vil eg láta mitt tal vera í þetta sinn: hvad oss eigi ad leida til þess, ad búa oss undir hinn sídarsta dag, sem vær ecki vitum nema ad morgni upprenni; hjálpa hér til, ó þú allsherjar Dómari! fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Þar munu ské teikn á sólu, túngli og stjornum. Þad sýnist audrádid vera, brædur minir! ad ecki muni Endurlausnarinn hafa talad þetta svo vegna lærisveinanna edur fólksins, er honum í þad sinn nálægt var; því jafnvel þótt ad þeir til samans hafi í þeirri meiníngu verid, ad hinn sídarsti dagur mundi vera skamt í burtu, svo sem sjá má af sumu því, er þeir hafa skrifad eptir sig látid, þá hafa sídan morg hundrad ár lidid allt til þessa dags; heldur er þad sagt vegna vor, yfir hvorja líkligt er ad heimsendirinn sé kominn; fyrir því ættum vér ecki sízt med ugg og andvara ad vænta tilkomu Drottins, því ef Herrans postular ætludu á þeim dogum, ad hún mundi svo nálæg vera, hvorsu miklu nærr mun hún þá vera oss, er svo miklu sídar lifum? Eg hygg ad teikn þessi flest, er Lúkas getur um í evangelió, muni ecki fjarlæg dóminum verda, heldur nærri í sama vetfángi; því Herrann segir hér, ad vér munum þá sjá Mannsins Son, komanda í skýum himins; og er audsært, ad þess muni ecki lángt ad bída úr því ad allt þetta skédur, sem máské ei annad verdi, enn fjorbrot veraldarinnar, þegar himnarnir munu med stórbrestum forgánga, og hofudsképnurnar af hita brádna, 2 Pét. 3; hvad medal annara má þar af ráda, ad Jesús segir, Marc. 13: ad um þann dag viti enginn madur, og ei jafnvel englar á himnum; en ef teikn þessi skédu rúmum tíma fyrr, enn himin og jord forgánga, þá kynnu þeir, ed á jordu búa, ad vita nockud hérum, hvad St. Petur fortekur, 2 Pét. 3, er hann segir, ad dagur Drottins muni koma sem þjófur á nóttu; enn þjófurinn gjorir aungva vitneskju undan sér, annars væri hann ecki þjófur; svo er og dagur Drottins, því eins og tálsnara mun hann koma yfir alla þá, sem á jordu búa, Lúc. 21. Dragi því enginn sjálfan sig á talar, edur meini, ad af því ad þessi teikn, sem Lúkas skrifar um í gudspjallinu, eru enn nú ecki oll framkomin, og vér merkjum aungva umbreyting á sólu, túngli og stjornum, adra enn hún verid hefir í frá upphafi veraldar, eptir venjuligu náttúrunnar hlaupi, ad Drottinn muni þarfyrir seinka, svo sem nockrir kalla þad seinlæti, segir Pétur, 2 Pét. 3; heldur er hann þolinmódur vid oss, viljandi ei ad nockur fyrifarist, heldur ad allir snúist til ydrunar.

Látum oss ei þvílíkt í hug koma, brædur minir! því þad eru spottaranna þánkar, er hann segir, ad upp muni rísa á sídurstu dogum, þeir ed gánga í sínum eigin girndum, segjandi: hvar er fyrirheit hans tilkomu? 2. Pét. 3, því sídan fedurnir sofnudu, þá er allt hid sama svo sem frá upphafi skopunarinnar; og hann dylur ecki, hvarfyrir ad syndugum monnum, sem alla hluti mæla eptir fáfrædi spillingarinnar og smámunum vorum, sem þjótum upp eins og gufa, en lídum í burt aptur á augnabragdi, hvar fyrir, segi eg, ad oss þyki svo lángt úr verda, er hann talar um þetta efni; segjandi: en eitt sé ydur vitanligt, elskanligir! ad einn dagur er fyrir Drottni, svo sem þúsund ár, og þúsund ár, svo sem einn

dagur; en þeir, eð þetta ekki samanbera við Guðs fyrirheit, þeim þykir svo sem hann tefji og sé brygðmáll orðinn. Svo er það og víst, að jafnvel þótt að bæði St. Páll og aðrir lýsi því, að heimsendirinn væri yfir þá kominn, 1 Cor. 10, þá hefir ekki Postulinn vænt hans svo bráðliga, þar hann segir, 2 Thess. 2: þér skuluð ekki skélfast fljótliga í hugskotum yðar, né trublast, hverki af anda né orði, né af sendibréfi, sem vér hefðum skrifað, eins og dagur Drottins væri nær því kominn; kannské þess vegna, að einhvor hafi tekið sér orðsök af hans fyrra pistli til þeirra, að skélfa veikar og ístöðulitlar samvitskur, þar eð hann skrifar: eg hefir ei þorf að skrifa yður um tíma og hentugleika, því þér gjörla vitið, að sá dagur Drottins mun koma, sem þjófur á nóttu; þegar þeir segja: þar er friður og kryggleiki, þá er þeim skyndilig foreyðsla nærri, svo sem jóðsótt þúngaðri konu, 1 Thess. 5.

Látum oss því ekki andvaralaust lifa, bræður mínir! þótt Drottinn dvelji, því komandi mun hann koma, og ekki seinka, Hebr. 10; en vér vitum ekki, á hverjum tíma að hann kémur, að kvöldi dags, eður um miðnætti, eður þá haninn galar, eður snemma morguns, svo að þegar hann kémur hastarliga, að hann finni yður ekki sofandi. Það eg segi yður, það segi eg öllum, segir Drottinn, vaki þér! Marc. 13. Látum ekki vora yðran bíða eptir sólarinnar formyrkvan, því þegar hún allra síðarst tekur að sortna, mun yðranar-tíminn úti vera; hún hefir svo lengi þjónað oss í heimi þessum, svo lengi afmarkað tilsetta tíma af Guði, og borið vitnisburð um hans vitsku, hans dýrð, hans gjæðsku og hans almætti, svo lengi hefir hún skinið yfir ógudligan heim þenna, svo lengi upprunnið yfir rángláta og réttláta, að allir hafa haft nógan tíma til að yðrast og leita Guðs, áður enn það síðarsta myrkur byrgir hennar fagra ljós, svo hún mun upp þaðan aldrei að eylífu skína. Hún hefir aldrei frá veraldarinnar upphafi formyrkvast ámóti náttúrunnar eðli, nema öllu einusinni, þegar himin og jörð byrgðu fyrir augu sér, og svo sem skélfdust við að horfa þar á, að þeirra Skapari var, eins og ein bölvan, á krossinn uppheingdur, Matth. 27; en ef hin náttúrliga sólin misti sína birtu af því, að Sól réttlætisins formyrkvaðist um stundarsakir, hvað er þá að undra, þótt hún aldeilis blind verði, þegar hann kémur í skýum himins með hans heilögu þúsundum, Júdæ Pist. v. 14; já, þegar þeir munu fyrir hinn hæsta og síðarsta rétt kallaðir verða, sem Konúng dýrðarinnar hafa að nýu krossfestan, og sáttmálans blóð almenniligt haldið, með hverju þeir helgaðir eru, Hebr. 10. Lát þér þetta jafnan fyrir augum vera, syndugur maður! þegar þú sér hið blessaða heimsins ljós, sem alla veroldina upplýsir; þú sér hana í dag upprenna, þakka Guði þar fyrir, en þú veitst ei, hvort hún ná muni sinu venjuliga takmarki að kvöldi dags; þú sér hana í æginn gánga, og að túnglið og stjörnurnar taka aptur að lýsa, en þú veitst ekki, nema á þeirri sömu nóttu renni upp Jakobs stjarna, Kristur, Núm. 24, annað sinn, sem bæði sól og túngl mun formyrkva, og að aungvu gjöra, og stjörnunum af himni ofan steypa, svo sem þá eitt fíkjutré kastar sínum ávörtum frá sér, nær það hristist af storminum. Lát þarfyrir sólina ekki undirgánga þína vonsku! trú ekki svo næturmyrkrunum fyrir þér, að þú minnist ei við Soninn, á meðan þú ert enn á vegi með honum, svo að hann verði þér ekki reiður, Ps. 2, ef kannské hann birtist í skýum himins á þeirri nóttu; haf þinn lampa tendraðan, sem er ljós trúar þinnar, að ei verðir

þú útilokadur, þegar Brúdguminn kémur um midnætti, Matth. 25. Hlýd bodi Péturs, er hann segir, 2 Pét. 3: þar fyrir, elskanligir! þar þér bídid eptir öllu þessu, þá kostgjæfid, að þér hreinir og óstraffanligir af hönum fundnir verdid med fridi, og haldid seinlæti Drottins til reidinnar ad vera hjálpræði. En hyggjum ad því, hvorsu ad hann mun óbæriliga strángur og hardrádur verda öllum gudlausum og þverbrotnum, er sér hafa á nádartímanum reidi safnad; hann mun ei koma svo sem fordum daga, liggjandi í einum stalli; ecki svo sem þér heyrdud fyrra sunnudag, sitjandi á asnu, og á fola klifbærrar asnu, Matth. 21; ecki svo sem hann var útleiddur af þínghúsi Pilati, berandi eina purpura-kápu og þyrni-kórónu, Jóh. 19; en þeir ed allt þetta hafa ad aungvu haft, þeir munu sjá hann svo sem einn strángan dómara. Eldurinn brennur fyrir hans angliti allt til nedsta helvítis, Devt. 32; í honum munu himnarnir sundurglidna, og höfudskepnurnar smeltast, 2 Pet. 3; kríngum hann mun geysa eitt hrædiligt stormvidri; allir hans mektugir englar munu honum fylgja, og hans heilögu þúsundir umhverfis hann skína; med skélfiligri höfudengilsins básúnu mun hann kalla lifendur og dauda í loptid upp til móts vid sig, 1 Þess. 4; engin sképna mun standast hans tilkomu, Mal. 3; þá mun sólin formyrkvast af því, ad Guds forsmánarar gengu formyrkvadir í hurunum, sökum þeirra þeckingarleysis, vegna hardúdar þeirra hjarta, 2 Tím. 3; þá munu kraptar himnanna hrærast, af því, ad þeir hafa svo titt syndgad í himininn, og forsmád hann, er í himninum býr; þá mun verda á jördu ángist og rádleysa þjódanna, svo sem þá sjór og bylgjur hljóda, sem viti þær ecki hvar þær eigi ad falla, edur hvad af sér ad gjöra; þannin mun allt hold verda í tilkomu Drottins. Þegar Jeremías spáir um Babýlons eydileggíngu, þá dunar hann svo sem eitt reidarslag á þennan hátt: þeirra bylgjur munu dynja; þeirra raddarhljód mun verda svo sem mikilla vatna, Jer. 51; en hvad miklu meira mun verda ofur hinnar stóru Babýlon, veraldarinnar, þegar hún hrapar í díkid þad, sem vellur af eldi og brennusteini, Apóc. 21, med öllum þeim, sem drucknir eru af víni hennar hórunar, Apóc. 17. O! hvorsu fegnir munu þá þeir, er smád hafa hinn fátæka Jesúm og hans limu, í velmakt sinni hér á jördunni? hvorsu gjarna munu þeir þá vilja hafa sadt hann, þegar hann húngradar var, svalad honum, er hann þyrstur var, hýst hann, þegar hann gestur var, klædt hann, þegar hann nakinn var, vitjad hans, þegar hann var sjúkur og í myrkvastofu? Matth. 25. Hvorsu litid munu þeim gagna metord þau, er þeir keyptu fyrir Guds vináttu? eptirlæti heims þessa, er þeir mottu framar enn Drottins kross? eignir og búgardar, fyrir hverja þeir seldu sálir sínar? sveiti daglaunarans, er þeir hafa innihaldid? hús eckjunnar og hins födurlausa, er þeir hafa útsogid? braud hins einfalda og naudstadda, er þeir hafa svikid undir sig med okri og rángsleitni; hvad litid mun allt þetta duga þeim, nær veröldin og öll hennar dýrd stendur í björtu báli, en hinn réttláti himins og jardar Konúngur vill segja upp dóminn med þessu skélfiliga atkvædi: farid frá mér, bölvadir! í eylífan eld, sem fyrirbúinn er Djöflinum og öllum hans árum, Matth. 25; ó, Drottinn vor Gud! hvorsu mun hann þá ógnarligur verda í augum fordæmdra manna, er ecki eiga framar neinnar nádar von? Manóha og hans kvinna sáu Guds Son, er hann sté upp í fórnar eldinum, og hann meinti þau mundu þar fyrir deyja, Júd. 13. Esajas sá Gud sitjanda á háum stóli, og honum féllst hugur, svo hann sagdi:

vei mér! eg mun upprættur verda, því eg hefi saurugar varir, og bý ámedal þess fólks, er saurugar varir hefir, þar eg hefi séd Drottinn, allsherjar-kóníng, Esaj. 6. Israels synir beiddu Móses ad gánga uppá fjallid, og tala sinna vegna vid Drottinn, Exód. 20, þegar Guds reidir slóu í Hóreb, og sögdust eigi framar géta heyrt raustina Drottins Guds síns. Daníel sá Christum vid fljótid Chiddekel, og þar var ekki máttur í honum, öll hans fegurd umbreyttist, svo hann hafdi aungva krapta, Dan. 10. Lærisveinarnir urdu óttaslegnir, er hann kom til þeirra ad luktum dyrum, Lúc. 24. Þessir voru þó allir Guds vinir, þeim birti hann sig í nád sinni og gjæsku; þó kunni ekki breiskleiki holdsins ad standast nálægd Guddómsins; hvad mun þá vid óvini Drottins ské í dóminum, þegar hann úthellir þeirri reidinni í einu augnabliki, sem þeir hafa safnad sér á reidinnar dag, mann eptir mann, um alla æfi. Þegar Jósúa, hinn ypparsti kennimadur, stód fyrir Engli hins mikla ráds, og Andskotinn honum til hægri handar, til ad mótstanda honum í Jerúsalems byggíngu, þá stód hann í saurugum klædum, þartil Drottinn tók hans ránglæti frá honum, Zach. 3, og var þá Guds Sonur hans talsmadur. En hvernin munu allir gudlausir verda, þegar þeir standa fyrir Dómara alls holds, þegar Gud sjálfur áklagar, en enginn afsakar, þegar ránglætid ei framar verdur burttekid, heldur tilreiknad? þeir munu standa skömminni iklæddir, Ps. 109, og um aldir alda útreknir frá hinni himnesku Jerúsalem, Apóc. 3; Jóhannes segir, þeir drekka af víni Guds brennandi reidi, og kveljast med eldi og brennusteini í augliti heilagra engla og Lambsins, Apóc. 14; og þeir munu aungva ró hafa nótt né dag, þeir munu eta túngur sínar út af ofraun, og lasta Gud himinsins út af kvöl og sárindum sínum, og þeir munu daudans óska, og hann mun frá þeim flýja, Apóc. 9; í öllu þessu fá þeir ekki einn dropa vatns til ad kjæla med túngu sína, Lúc. 26. Þetta er ad sönnu ógnarligt ad heyra, brædur mínir! en þad er þó Guds ord, sem ekki kann ad ljúga; en ef þad kann ad ofbjóda nockrum ad heyra alleina, hvad mun þad þá vera ad sjá og reyna. Ekki hefir Guds andi forgéfins talad þetta, og svo skýrliga uppteikna látid; ekkért af Guds ordum mun á jördu falla; himin og jörd forgánga, en hans ord forgánga aldrei, Lúc. 21; lát þau því duga þér til þess, ad þú verkir þína sáluhjálp med ugg og ótta, Phill. 2, ad ei komir þú í þenna kvalastad, edur sért varbúinn vid hinum sídarsta degi, sem þú ekki veitst nær ad þér upprennur. Hugleid, kristinn madur! hvad Jesús segir, Jóh. 12: hver sem forsmáir mig, og medtekur ekki mín ord, hann hefir þann, sem hann dæmir, þad ordid sem eg taladi, þad mun dæma hann á sídarsta degi. Vert því ekki ugglaus edur óhræddur, barn Guds! þegar þú situr undir heyrn hans orda, því þar er þinn dómari, þad mun á hinum efsta degi uppskátt verda, hvornin þú hafir eptir því tekid, hvornin þú hafir eptir því lifad, hvörsu fús þú hafir verid á ad heyra þad, hvad vandliga þú hafir med þad höndlad, í hvad gódu og sidsömu hjarta þú hafir geymt þad, hvört þú hafir fært þar ávört af í þolinmædi, Lúc. 8; allt þvílíkt verdur bert, þegar bækurnar verda upplátnar í dóminum, Apóc. 20, og eptir því muntu dæmdur verda; því svo segir Pálus, ad Drottinn mun dæma leynda hluti eptir sínu evangelió á sídarsta degi, fyrir Jesúm Christum, Róm. 2. Seg mér, barn Drottins! mundir þú þora ad forsmá þann, er ætti ad dæma um líf þitt edur æru, edur svara honum fullum hálsi, sérdeilis ef þú þig sekan vissir, og þér uggvænt

þætti, ad þú mundir falla á málinu; þad þorir enginn ad gjora, ecki eru dæmi til þess, ad nockur hafi svo bitid hofudid af skomminni; en þad þora menn ad segja, ad prestar segi svo margt, þad sé ecki allt satt, jafnvel þótt þeirra embætti sé Drottins, og þeirra verk þeirra Guds, Esa. 49; þetta voga menn ad segja og hugsa, undir heyrn Guds orda, sem eiga ad dæma þá á sídarsta degi. Veitstu ecki, sagdi Pilatus, ad eg hefi vald til ad krossfesta þig, og vald til ad láta þig lausan? en hann laug, því hann hafdi eckért vald yfir hinum alvalda Konúngi, nema honum hefdi verid géfid þad af himnum ofan; en Kristur hefir til þess vald í hans heilaga ordi, syndugur madur! ad fordæma þig, ef þú kastar því á bak þér aptur, og svo til ad láta þig lausan, ef þú hlýdir því. Hvar fyrir láta menn þá hid góda ord Guds svo sem vind um eyrun þjóta? menn hræddast allan voda, en Guds ord ecki; þér þykir þeim tíma vel varid, er þú gétur skotid þér undan þess-heyrn, og mundir þar kannské aldrei koma, nema þú meir óttadist menninа enn Gud; en muntu og géta skotid þér undan hinum sídarsta dómi, hvar þú skalt þó af þessu sama Guds ordi dæmdur verda?- Og fyrst þú villt ecki heyra Krist, þar ed hann segir: komid til mín allir þér, sem erfidid og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur, Matth. 11, þá skaltu þó heyra hann á sídarsta degi, hvert þú villt edur ecki, er hann segir: farid frá mér allir illgjordamenn! Í einu ordi ad segja, þar er enginn hlutur, sem meir ætti ad hvetja upp syndugan mann til ad búast vid daudanum enn sjálft Guds ord, hvort hann muni dæma, eptir hvorju hann mun dæmast, og fyrir hvors foroktun hann muni dæmdur verda; sé þad þér kénnt og prédikad af hinum aumasta og vesælasta, af einum fátækum og lítilkunnandi, hvor haldinn er fyrir afrak og hreinsun veraldar, forsmá þad eigi ad heldur, ef þad eru Guds ord hann hefir í munni, og hans evangelium, er sagdi til sinna Postula, og allra þeirra, er leitast vid ad feta í þeirra fótspor og hans umbod á hendi hafa: hvor sem forsmáir ydur, hann forsmáir mig, en hvor hann mig forsmáir, hann forsmáir þann, er mig sendi, Lúc. 10; já, þótt þad sé framborid af einhvorjum, sem eckért gjorir af því hann kénnir, þá kannast þó þar vid, ad Jesús sagdi til sinna lærisveina: á Mósis stóli sitja Skriftlærdir og Pharisei, allt hvad þeir segja ydur ad vardveita, þad vardveitid og gjorid; en eptir þeirra verkum skulud þér ecki gjora, því þeir tala, og gjora ecki, Matth. 23. Hvor sem nú um þetta vandliga hugsar, hann mun þess betur læra, ad búast vid þessum hrædiliga degi, med dagligri ydran og apturhvarfi frá syndum og glæpum, og þad þess heldur, sem líkligra er, ad Drottins tilkoma sé eigi allángt ad bída; því þótt þau teiknin, er Lúkas í þessu gudspjalli umtalar, séu ennþá ecki oll framkomin, og líkast sé, ad ei framkoma muni, fyrr enn undir sjálfan dóminn, þá gengur þad eins til hér, svo sem fyrir daudligum manni, ad helsóttin er lengi ad búa um sig í hans líkhama, ádur enn hún slítur lífid af honum; svo hefir og Gud opinberad oss í sínu heil. ordi nockur teikn, þau er á sídustu dogum ské munu, og eru viti hins efsta dóms, er vér vel megum þeckja og vidkannast á vorum dogum. Kristur segir, Matth. 24, ad evangelium ríkisins skuli prédikast um allan heim, til vitnisburdar ollum þjódum, og þá muni endirinn koma; sjáid hvorsu Guds orda dómur skal yfir alla menn gánga; þar eru og mjog fáar þjódir nú í heiminum, á medal hvorra ei hefir skinid ljós evangelii, þótt allir hafi ecki vid því tekid. Hann gétur um, þar muni verda

húngur, drepsótt og jardskjálftar í öllum stödum, Matth. 24, og kallar þad upphaf hörmúnganna; þetta höfum vér sjálfir reynt, brædur mínir! og er ecki lángt á ad minnast; Gud gæfi vér værum þess svo minnugir, sem vera byrjadi. Ef menn vilja ecki önnur teikn þeckja, þá mættu menn þau vidkannast, er almennust eru, og Jesús umgétur, Lúc. 18: þegar Mannsins Sonur kémur, meinar þú hann finni trú á jördu? nóg er af Guds ordi, nóg af evangelii lærdómi, til vitnisburdar yfir öllum mönnum, Matth. 24; en hvört hinn sanna Guds ótta er svo vída ad finna, má stórliga efast um. Edur segid mér, hvada hirtni er þad, ad almenníngur hefir á ad læra kristiliga trú, edur kénna hana þeim, er vidþurfa, en þó allra sízt eptir henni ad lifa? Eg hygg þad gángi til eins og á Nóa dögum, hvad og er teikn Mannsins Sonar tilkomu, Matth. 24: þeir átu og drucku, þeir giptust og sig gipta létu, allt til þess dags, ad Nói geck inní örkina, og þecktu ecki flódid, fyrr enn þad kom og tók þá alla í burtu; já, nú á þessum dögum, ádur enn þeir vita hvad hjónaband er, edur kunna meir enn einn asni ad uppfræda börn sín í kristiligri trú og ærligum lifnadi; þeir géta þau eptir sinni mynd, og ala þau upp eptir sinni mynd Audskotanum til þjónustu á stundum, en ecki Gudi.

En fyrst trúin er þannin, þá er ei von ad kjærleikurinn sé betri; svo ad rætist einnin þad, sem Frelsarinn segir ad fram muni koma fyrir hinn sídarsta dag, ad af því ránglætid vex, muni margra kjærleiki kólna, Matth. 24. Þetta er svo víst framkomid, ad mig undrar, ad menn ecki hafa gleymt nafninu, þar hlutinn sjálfan er valla hjá nockrum ad finna. Í einu ordi ad segja: menn þreifa á því, sem Páls skrifar, 2 Tím. 3, segjandi: vitid, ad á sídurstu tímum munu verda fárligar tídir, þar munu verda menn sérgódir, ágjarnir, hólsamir, dramblátir, gudlastarar, foreldrunum óhlýdugir, óþacklátir, glæpafullir, hardbrjóstadir, heiptræknir, lausfinnadir, óþýdir, gott hatandi, svikarar, þverbrotnir, uppblásnir, elskandi meirr sælgjæti, enn Gud, hafandi skin gudhrædslunnar, en afneita hennar krapti; allt þetta hygg eg ad Nói þeckja mundi, ef hann nú mætti líta upp af gröf sinni, og þad þeckir hver og einn, sá ed gjörir nockurn greinarmun á millum dygda og ódygda. Á dögum Nóa slöckti hinn réttláti Gud bál ólevfiligrar elsku og lostagirndar med vatnsflódinu, fyrr en þeir nockud af vissu; en nú tekur kjærleikurinn svo ad kólna, ad hjörtu sumra manna má stockfredin kalla, já, hardari enn kopar og stál; hvad er líkligra, enn ad hinn alvitri heimsins Smidur muni bræda þau og smelta med hinu sídarsta báli, fyrr enn nockurn varir? Þetta vil eg nú hafa sagt, brædur mínir! ydrunar- og athuga-lausum til vidvörunar, en ecki sturludum edur ángrádum samvitskum til skélfíngar, öllum til sidbóta og leidréttingar lifnadarins, en aungvum til örvæntingar; því svo sem tilkoma hins mikla Guds og Drottins vors Jesú Kristi mun hrædilig verda öllum ógudligum mönnum, svo mun hún gledilig verda öllum þeim, er á hann vona, og hennar med þolinmædi bída; þad kénnir oss St. Páll, 2 Thess. 1, segjandi: þad er réttvíst fyrir Gudi, ad endurgjalda þeim þjánínguna, er ydur þjá, en ydur, sem þjáist, endurnæríngu medur oss, þegar Drottinn Jesús opinberast af himni med sínum megtugum englum. Ad sönnu byrjar oss öllum ad mæta fyri dómstóli Drottins, 2 Cor. 5, og þar reikning ad standa, jafnvel af hverju ónytsu ordi, í dóminum, Matth. 12; en þá er óhult ad mæta fyrir hans dómi, sem sjálfur er talsmadur sinna barna; sá

fer ecki sekur af þínginu, sem sjálfur á ad dæma; en nú eru allir trúadir eitt med honum, svo sem hann og Fadirinn eru eitt, Jóh. 17, og hann er hofud líkhamans, sem er kristilig kyrkja, Eph. 1. Pad er og inndælt ad standa honum reikníng, sem sjálfur hefir betalad fyrir alla skuldina; þar fyrir segir Jesús, Jóh. 3: sá sem trúir á Soninn, sá dæmist ecki, (hvar dómsins ord merkir fordæmíng); og aptur segir hann: sá sem heyrir mín ord og trúir honum, er mig sendi, hann hefir eylíft líf, og hann kémur ecki í dóm (þad er í fyrirdæmíng), heldur fer hann frá daudanum til lífsins, Jóh. 5. Því skyldu þá Guds born kvelast hinn sídarsta dag? Mun ein brúdur óttast síns brúdgúmna tilkomu, og ecki heldur á allar lundir búa sig til ad fagna honum? mun eitt barn fela sig fyrir sínum fodur? en svo sem fadirinn er líknsamur, Ps. 103, svo vill hinn eylífi Fadir og Fridarhofdíngi, Esa. 9, vera oss nádúgur á þeim degi. Par fyrir segir hann og í þessa heil. dags evangelió: en nær þetta tekur ad ské, þá lítid upp, og upphefjid ydar hofud, af því ad ydar endurlausn er nálæg; þad er, sem hann segdi: þér skulud ecki lengur nidurlútir gánga af þeirri sorg, er þér hafid í heiminum, því þá skulud þér í mér gledi hafa, Jóh. 16; þér skulud ecki lengur stynja med sjálfum ydur, bídandi eptir arfleidslunni, sem er endurlausn ydar líkhama, Róm. 3, því hún er þá nálæg; þér skulud ei lengur kveljast í fángelsi þessa daudliga líkhama, því þetta er dagur endurnæríngarinnar, Act. 3, dagur endurfædíngarinnar, Matth. 19, dagur endurlausnarinnar, Eph. 4 dagur endurnýúngar allra hluta; þá munud þér ecki framar syrgja þá Guds mynd, er þér í Adam topudud, því þér munud sjá í skýum himins hinn annann Adam, sem er Drottinn af himni, 1 Cor. 15, og þó hold af ydar holdi, hvor ad er ydar bródir, og þó ydar dómari, ydur ad ollu samlíkur, Ebr. 2, ad syndinni frátekinni, en þó ímynd síns Fodurs dýrdarfullrar persónu, Ebr. 1; hvor ydar forgengiliga líkhama mun forklára og samlíka gjora sínum dýrdligum líkama, Phill. 3. Lítid upp, þér sem leng. hafid leitad ad því, sem þar uppi er, Cól. 3, þá skulud þér þad finna; upphefjid ydar hofud, sem ásamt allri skepnunni hafid med útréttu hofdi bedid eptir ydar endurlausn, Róm. 8, og sjáid ydar Hofud komanda í skýum himins. Lítid upp, þér sem med áhyggju hafid lengi þrád eptir hinni himnesku Jerúsalem, Gal. 4, sem þar uppi er, og gángid nú inni hana; þá mun Drottinn segja: komid þér, sem naktir erud, eg mun gefa ydur hvítan skrúda, og fá pálmavid í hendur ydar: komid þér, sem þyrstir erud, eg mun dryckja ydur af straumnum lifanda vatns, Jóh. 4: komid þér, sem húngradir erud, eg mun metta ydur af nægdargjædum Guds húss, Ps. 36: komid þér, sem erfidid, og þúnga erud þjádir, eg mun endurnæra ydur, Matth. 11: komid þér, sem sýtid og grátid, eg mun þerra oll tár af ydar augum, Apóc. 7: komid þér, sem borid hafid mitt sæta ok, og mína léttu byrdi, eg vil ydur endurgjalda med eylífri þýngd dýrdarinnar, 2 Cor. 4: komid þér, sem reiknadir erud fyrir afrak og hreinsun veraldar, eg vil setja ydur til bords med Abraham, Isaak og Jacob, Matth. 8: já, komid, blessud born míns Fodurs! og eignist þad ríkid, sem ydur er fyrirbúid frá upphafi veraldar, Matth. 25. Kom, o,

Herra Jesú, kom og innleid oss í þetta fagnadarsæla Lambsins brúdkaup og þína dýrd, þú sem lifir og ríkir ad eylífu, amen!

Þridja Sunnudag í Adventu.

Gudspjallid, Matth. 18.

Í þann tíma: en þá ed Jóhannes heyrdi í bøndunum verkin Christí, sendi hann út tvo af sínum lærisveinum, og lét segja hønum: ertú sá, sem koma skal, eda eigum vér ad vænta eins annars? Jesús svaradi og sagdi til þeirra: farid aptur og kunngjørid Jóhanni, hvad þér sjáid og heyrid: blindir fá sýn, haltir gánga, líkþráir hreinsast, daufir heyra, daudir upprísa, og fátækum verda Gudspjøllin bodud, og sæll er sá, sem ecki hneixlar sig á mér. En ad þeim í burtu gengnum, hóf Jesús ad segja til fólksins af Jóhanne: hvad fórud þér út á eydimørku ad sjá? reyr þann, sem af vindi er skékinn? eda hvad fórud þér ad sjá? mann mjúk-klæddann? sjáid, ad þeir sem mjúkann klædnad bera, eru í kónganna húsum. Eda hvad fórud þér ad sjá? einn spámann? eg segi ydur fyrir sann, þann meiri er enn nockur spámann; þvíad þessi er sá, af hverjum skrifad er: sjá þú, ad eg sendi minn Engil fyrir þinni augsýn, sá er þinn veg skal til reida fyrir þér.

Exordium.

Hversu stór ad sé myndugleiki heil. ritníngar, þad kénnir oss best allra Drottinn Jesús, er hann sagdi vid Gydínga, sem ecki vildu trúa hønum fyrir kraptaverkin, er hann gjørdi: rannsakld ritníngarnar, því þér meinid ydur í þeim ad hafa eylíft líf, og þær eru þad, sem bera vitni af mér, Jóh. 5. Vel hefir Jesús þetta hverutveggja samantekid, ad høndla um eylíft líf, og bera vitni af sér, því þad er eylíft líf, ad þeir þecki þig sannan Gud ad vera, og þann þú sendir, Jesúm Christum, sagdi hann, Jóh. 17. Án Jesú vitnisburdar verdur einginn hólpinn, og hver sem hann hefir og medtekur, hann hefir lífid í sér blífandi, og kann ecki ad fara á mis vid sáluhjálpina; þar um vitnar St. Pétur, Act. 4: ad ei sé í ødrum hjálprædid, og ad þar sé eckért annad nafn mønnunum géfid undir himninum, í hverju oss byrji sáluhólpnum ad verda, enn nafnid Jesú Christí. Nú, þar ed heil. ritníng høndlar um svo mikla og vegliga hluti, hvad kann henni þá jafnt edur samlíkjandi ad kallast, af øllu því, er syndugir menn hafa mætur á. Jesús sagdi vid kvinnuna í Samaría, ef þú vissir Guds gjøf, og hvør sá væri er vid þig segir: géf mér ad drecka, þá mundir þú bidja hann ad géfa þér lifandi vatn, Jóh. 4; en eg vil segja: Gud gjæfi, menn þecktu Gud vid sig talandi í heil. ritníngu, þá mundum vér fúsari vera ad drecka af hans nádar-straumum, er þar út af fljóta. Hver hefir kénnt oss ad þeckja Gud vorn skapara? hver hefir opinberad oss hans vilja? hver hefir vísad oss veginn hønum eptir ad fylgja? hver hefir upplokid vorum augum, ad vér þeckjum syndina? hver hefir sýnt oss hvørnin vér ættum ad blídka Gud, nær hann reidur er, og fá hennar kvittun? hver hefir opinberad oss leyndardóm heil. Guddómsins þrenníngar, dýrd Fødursins, elsku Sonarins, ástgjafir Heilags Anda? hver hefir sýnt oss þad, sem margir konúngar og spámenn girntust ad sjá, og sáu þad ecki, Lúc. 10, þad sem hulid var fyri spekíngum og vitríngum, en nú er opinberad smælingjum? Matth. 11. Hefir ecki hinn nádugi Gud oss allt þetta auglýst og fyrir eckért géfid í heil. ritníngu, fyrir sinn eingétinn Son, sem er í hans skauti, Jóh. 1. Af þessari andligu féhyrdslu audgadi Jesús læri-

sveina Jóhannis, þegar þeirra meistari sendi þá til hans, ad frétta hann ad, hvert hann væri sá sem koma skyldi, edur ættu þeir eins annars ad vænta: ecki í þeirri meiníngu, ad Jóhannes vissi þad ecki sjálfur, því hann hafdi ádur vid hann talad, Matth. 3, heldur til þess, ad þeim hjálpad yrdi i þeirra andligu sáfrædi, hvad hinn gódi meistari Jesús gjordi med því móti, ad hann vísar þeim til verkanna, sem af hønum gjordust, og undir eins til ritninganna, sem um Messíam spádu; og þó ad hvert eitt af þeim kraptaverkum, sem hér standa í Gudspjallinu, sé nóg til ad vitna þar um, ad hann Guds Sonur væri, þar Gud er alleina sá, sem dásemdarverkin gjorir, Ps. 71, þá er þó eckért þeirra, sem svo berliga vitni um embætti Messíæ, svo sem þad sídasta, er hér stendur: fátækum verda gudspjollin bodud; hver blessud ord vér viljum í þetta sinn oss fyrir hendur taka, og af þeim sérdeilis tvent hugleida, sem er 1) **Um þá fátæku, er hér nefnast.** 2) **Um þad Evangelíum, er þeim bodad verdur, med þeim lærdómum, er þar af leida.**

Þú, miskunsami gódi Gud! sem oss hefir med ljósi þíns Sonar Evangelií, vísad hinn rétta veg sáluhjálparinnar, vertú í verki med oss, ad vér þetta framkvæmt gétum, þínu nafni til dýrdar, en oss til eylífrar velferdar, amen!

Utleggíngin.

Fátækir, sem hér nefnast, eru ecki alleinasta þeir, sem vantar audlegd heims þessa, heldur og allir þeir, sem á einhvorn hátt eiga vid bágan kost ad búa. Davíd var ríkur konúngur, og hafdi aura-nægtir, þó segir hann, Ps. 9: miskuna mér, og lít á fátækt mína. Nú kunna menn þó ecki ad mótsegja því, ad vor Frelsari, ámedan hann umgéckst hér á jordunni, hefir sérílagi útvalid hina fátæku og andvyrdiligu fyri heiminum; sjálfur var hann í fátækt alinn, hans blessud módir féck eckért annad rúm í gésta-herberginu, enn eitt stall, til ad fæda hann í heiminn, Lúc. 2, sem á allra hluta vald, bædi á himni og jordu; hans fóstur-fadir var einn trésmidur, Matth. 13, sem nærdi sig af handbjorg sinni; hans lærisveinar voru fátækir fiskimenn; flestallir þeir, er hann umgéckst med hér á jordunni, voru fátækir og umkomulitlir. Skammast þín ecki þessvegna fátæktarinnar vegna, kristinn madur! fyrst hann hefir hana útvalid, sem á þó allt silfur og gull, og oll dýrin í skóginum, Ps. 50. Ærlig fátækt er heilagur hlutur, þar hann hefir vigt hana, sem einn er heilagur, og þó alleina ríkur. Fyrilít og ecki fátækann, þú sem audugur ert, því þad er ad forsmá hans skapara, sem gjordist oreigi þinna vegna; edur því skyldu menn þann óvyrda, er Gud hefir svo mikils vyrdt, ad hann hefir fyrir hann píust, og látid hønum sitt Evangelium opinbera? Én hvar fyrir mun vor Frelsari segja hér, ad Evangelium sé fátækum bodad? sanniliga, fyrst þessvegna, ad Jóhannis lærisveinar þeckja mættu, ad spádómur Esaj. 61, uppfylltur væri; en Guds andi, sem fyrir Esaiam taladi, hefir gjorla fyrir séd, ad ei mundu þeir margir verda, er Christum medtæki, sem lifdu í velgengni heims þessa, svo sem raun gaf vitni. Skuli menn og sannleikann segja, þá kémur fátæktin betur saman vid Krists Evangelium, enn ríkdómurinn; hans ríki var ecki af þessum heimi, Jóh. 18, og því er ecki von til, ad þeir muni vel skipast undir hans stjórnan, sem hafa gullhnottinn fyrir sitt athvarf, og ei vita af annari sælu ad segja, enn audæfum heims þessa; þarfyrir sagdi Jesús fordum daga um hinn ríka ýngismann, ad hægra væri úlfbaldanum ad gánga í gégnum nálaraugad, enn ríkum manni inn í himnaríki, Matth. 19; ecki þessvegna, ad hann ríkur var, heldur af því hann ángradist, þegar Drottinn sagdi ad hann skyldi géfa eigur

sinar fátækum, og fylgja sér eptir. Já, sannliga á fátæktin og armódur betur vid Guds Evangelinn, enn ríkdómur mikill; því segir og Jakob Postuli, Kap. 2: heyrid, brædur mínir elskuligir! hefir ei Gud útvalid fátæka heims þessa, ad þeir verdi audugir í trúnni, og erfingjar þess ríkis, er hann heitid hefir þeim, er hann elska.. En þar er næsta hætt vid, ad þeir muni ecki hafa mikla ást á Gudi, sem ástunda mikid aurasafn; hvar fyrir Páluss segir, ad þeir sem ríkir vilja verda, þeir falli í freistingar og snörur, og margar girndir skadligar og heimskuligar, sem steypa manninum í fordjörfun og ólucku, 1 Tim. 6. Og hér kvedur svo ramt ad, ad Endurlausnarinn segir: þér getid ecki undir eins Gudi þjónad og Mammóna, Matth. 6. Og, því verr! hvad mörg eru þau dæmin, ad menn elska meir akneyti sín og búgarda, enn Drottins kvöldmáltíd, sem þó er öllum tilbodin, þar fyrir lætur hann blindum, höltum og vonudum samansafna, Lúc. 14. Vér erum áhyggjusamir eins og Martha, og mædumst í mörgu, en fáir hyggja ad því, ad eitt er naudsynligt, edur ad útvelja þad góda hlutskiptid, eins og María, Lúc. 10, edur ad hafa þjáning med Guds fólki, heldur enn Egyptalands audæfi, eins og Móses, Hebr. 11. En þótt ad þessu sé nú svo varid, munu þá allir útlokadir frá Evangelió, þeir ed ríkir eru, en hinir allir inntekuir? fjærri fer því. Abraham hafdi Gud gefid gull og silfur, þræla og ambáttir, úlfhalda og asna, naut og saudi, Gen. 24, og þó kallast hann fadir trúadra, Róm. 4, og þad var honum til réttlætis reiknad, ad hann Gudi trúdi, Róm. 4, og því Evangelio, er Gud honum sjálfur bodadi, ad í hans sædi skyldu blessast allar þjódir, Gen. 22. Job var ríkismadur, og var hann þó Guds vinur, Job 1, og 42. Davíd, Jósaphat, Ezechías, og ótal fleiri í gamla Testamentinu, voru maktarmenn, og þó eru allir þeir fyrir Evangelinm trúarinnar hólpnir ordnir. Og ad menn viti, ad þad ecki ödruvis er í nýa Testamentinu, þá er þad alkunnugt, ad Nicódemus var einn höfdingi Gydinga, þó kom hann til Jesúm á náttarþeli, og þádi undirvísun af honum, Jóh. 3. Jairus var samkunduhöfdingi, þó leitadi hann Christi hjálpar, Marc. 5. Um hundradshöfdingjann sagdi Jesús sjálfur, ad hann hefdi ecki fundid þvílíka trú í Israel, Matth. 8, og hefir hann án efa enginn smælingi verid, þar hann uppbygdi Gydinganna samkundu, Luc. 7. Jóhanna hústru Chúsæ, er var rádsmadur Heródis, Lúc. 8, hefir verid rík kona, þó trúdi hún á Drottinn. Jóseph af Arimathia var einn rádherra og audugur, þó var hann lærisveinn Christi, Matth. 27. Cornelius var ríkur, þó vottar Engillinn um hann, ad hans bænir og ölmusugjördir séu uppstignar fyrir Gud, Act. 10. Dionysius Areopagita var rádherra í Athenuborg, Act. 17; Páluss Sergius var hirdstjóri, og þó létu bádir þessir skírast, og tóku kristni af Páló, Act. 13. Og hvör kann öll þvílík dæmi upp ad telja? Og svo sem ad ecki eru allir ríkir þessari Guds nád fráskildir, svo verda og ecki heldur allir fátækir hennar hluttakandi. Jesús læknadi ecki alla halta edur blinda; svo hefir hann ecki heldur gjört alla fátæka sáluhólpna, jafnvel þótt hann fyrir alla lidid hafi. Fjærri sé því, ad fátæktin kunni nockrum ad afreka himnaríki, fyrir sjálfa sig. Svo sem Gud hefir bölvad þeim, er réttlætir þann fátæka, fyrir hans fátæktar sakir, og áfellir hinn ríka fyrir hans ríkdóms skuld; svo gjörir hann og sjálfur hvörugt í sínum réttláta dómi, því hjá honum er eckert

C 2

manngreinar álit, heldur á öllu fólki, er gjörir hans vilja, hefir hann þóknan, Act. 10. Að sönnu er ríkdóminum hættara enn fátæktinni; en svo sem margur, því verr, brúkar auðæfin til óhófs og drambsemi, til að undirþrykkja hinn volaða og lítilmagnann, svo er og fátæktinni ei heldur altíð óhætt, og því afbað Agúr hana, að ei neyddist hann til að stela, Orðsk. 30. Hvorttveggja þetta er eptir því, sem með það er höndlað. Ölmusugjörðir Cornelii voru Guði eins þekkar, Act. 10, og smápeningar ekkjunnar, sem lagði meira í Guðs kistuna af sínum fátækdóm, enn allir hinir ríku, Lúc. 21. Þar eru fátækir, sem ecki vilja erfiða með höndunum, og læra því að stela; þar eru fátækir, sem öfunda hina ríku, formæla þeim fyrir einga aðra sök enn þá, að Guð hefir þeim meira lánað, hvor þó gjörir bæði fátækann og ríkann eptir velþóknan sinni, Orðskv. 22, svíkja þá í allri höndlan; meina að þeir svo gjöra megi að saklausu; hælast þar um í sinn hóp; hjálpa öðrum til að breita þannin, og kalla hvílíkt að gjöra kjærleikans verk, svo sem hinn ríki eigi aungvan rétt á sér, nema þann, er hann nær með ofbeldi; þeir una fátæktinni illa, og stunda með öllum hætti, með réttu og raungu, að drífa hana frá sér. Munu þetta vera þeir fátækir, er Jesús hér um talar í Guðspjallinu, bræður mínir? lángt er frá því, heldur þeir eð fátæktina og allan annan Guðs kross með þolinmæði líða; sá eð lætur sér nægja með sinn deildann verð. Guð telur ecki peninga þína, kristinn maður! heldur mælir hann þitt hugarfar. Hann er eingaungvegin réttiliga fátækur, sem gjarnan vildi taka allt frá öllum, ef hann mætti, jafnvel þótt eckért hafi hann, eins og sá er ecki ríkur, sem vill meira hafa, þótt hann hafi alls nægtir, svo er og hinn ecki fátækur fyrir Guði, er með hjartanu gapir yfir öllu því hinn ríki á; hinn ríka kann og ecki að skaða hans ríkdómur, ef hann brúkar hann Guði til dýrðar, og náúnganum til gagnsmuna; sá er ecki treystir uppá óréttindin eður ránglætið, eður heldur sig til þess, sem að eingu er veitt; vilji honum ríkdómur til, þá festir hann ecki hjarta sitt við hann, Ps. 62; hann reisir hinn fallna, styrkir mál ekkjunnar og hins föðurlausa, upphefur sig ecki í hjarta sínu, heldur fellst á Jakobs ráð, er hann segir Kap. 1: sá sem ríkur er, hrósi sér í læging sinni. Og fyrir því að Guði hefir þóknast margann auðugann að gjöra, til að auðsýna í því, svo sem öllu öðru, sína gjæsku við mannanna sonu, en annars vegar er næsta hætt við, að auðurinn, sem er fagur, megi blinda mannsins hjarta, þá gjörir St. Páll ráð fyrir þeim, sem ríkir eru í kristiligri kyrkju, 1 Tím. 6, (svo lángt er frá því, að þeir séu frá Evangelio útilokaðir) segjandi: þeim, sem ríkir eru í öld þessari, prédika þú, að þeir ecki metnist í hjörtum, og treysti ecki á auðæfin, heldur á hinn lifanda Guð, sem oss alla hluti ánægjanliga géfur til notkunar, að þeir séu góðgjarnir, að þeir séu ríkir í góðum verkum, séu gjafmildir og fúsir á að meðbita, safnandi sjálfum sér góðum grundvelli til hins eptirkomanda, svo að þeir hreppi eylíft líf. Fari nú nockur þessum Postulans ráðum fram, þá er svo lángt frá því, að hann fari hlutlaus af Guðs velgjörníngum í Evangelio, að hann hefir meiri orsök og efni til að gjöra það Guð hefir í Evangelio boðið, heldur enn hinn, sem snauður er; eða hvað er það að Kristur segir, að ei skuli vatnsdrykkur ólaunaður vera í lærisveins nafni géfinn? Matth. 10; hvað er hitt er hann býður: að menn skuli gjöra sér vini af hinum rángláta Mammóna, svo að þeir meðtaki oss í eylífar tjaldbúðir? Lúc. 16. Allt er þetta til þess sagt, að maðurinn lockist

med Guds náðar fyrirheitum, til að dýrka hann með hans gáfum, og náúnganum að gagna; en ef öðruvís er, þá klíngir þar og ómur bjalla, hún lætur á þennan hátt hjá Lúc. 6: vei ydur, sem ríkir erud, þér hafid ydar huggun úttekid. Og Jakob talar nockud skorinordt þar um Kap. 5, segjandi: nú vel, þér audugir, grátid og veinid yfir hörmúngum ydar, sem yfir ydur koma munu; ydar audæfi eru fúin, ydar klædi eru uppetin af mol, ydar gull og silfur er rydgad, og þeirra ryd vitnar á móti ydur, og mun uppeta ydar hold svo sem eldur; þér hafid geymt féssjódinn til hinna sídustu daganna; sjáid laun verkamannanna, sem hafa sleigid ydar lönd, er þér hafid innihaldid, þau hrópa; hróp þeirra, er yrkt hafa, er inngengid í eyrn Drottins allsherjar. Þann veg hefi eg nú sýnt, brædur minir! ad ríkdómur og fátækt eru Gudi jafnkjær, þegar med hvorttveggja er réttilíga farid. Því vil eg þess ei dylja, ad eg hygg ad Frelsarinn í þessa dags Evangelió innibindi þá í þessu ordi, sem hann talar um, Matth. 5, segjandi: sælir eru andlíga voladir, því ad þeirra er Guds ríki; þetta sýnist ráda meiga af sjálfum spádómi Esajæ 61, til hvors ad Frelsarinn vísar Jóhanni í andsvari sínu; hvor spádómur svo hljódar: Andi Drottins er yfir mér, af því hann hefir smurt mig; hann hefir sendt mig ad boda Evangelium þeim hógværu, og ad binda vid þá, sem í hjörtum eru sundurknosadir; þetta skilst mér ad vera sama og andlíga voladir, Matth. 5; þad eru þeir, sem ad til þess finna, ad í þeim, þad er í þeirra holdi, býr eckért gott, Róm. 7; þeir ed þeckja, ad þeir hafa skort á þeirri hrósuninni, sem fyrir Gudi gildir, Róm. 3; þeir ed med hinum fortapada syni audmýkja sig fyrir sínum fødur, Lúc. 15; þeir ed med tollheimtumanninum voga ecki ad upplypta sínum augum til himins, heldur berja sér á brjóst og segja; Gud vertú mér syndugum líknsamur! Lúc. 18. Þeim, er svo eru andlíga voladir, og reikna sig svo orfátæka af øllu því, sem fyrir Gudi gilda kann, ad þeim mislíkar allt á sjálfum sér, þeim hygg eg ad bædi fyrst og sídarst tilheyri Evangelium, hvort heldur þeir ríkir eru edur fátækir, því svo segir Drottinn, Esa. 66: á þann lít eg, sem fátækur er og sundurkraminn í anda, og skélfist fyrir ordum mínum. Þegar Guds Sonur kom í heiminn, þá vildu menn af verkunum réttlátir verda; en hvad segir Jesús þar um? nema ydar réttlæti yfirgnæfi meir enn hinna Skriftlærdu og Pharíseanna, þá kunnid þér ecki inn ad gánga í Guds ríki, Matth. 5. Þá tíundudu þeir myntu, anís og kúmen, þad var þeirra Gudsþjónusta; en gleymdu því sem mest var í løgmálinu, dómnum, miskunseminni og trúnni, Matth. 23. Þá færdu þeir stórar fórnir Marc. 7, á Herrans altari, og ætludu þar fyrir hólpnir ad verda. En Drottinn segir þar um, Esa. 66: hvor ed slátrar nauti, þad er, sem hann slægi mann í hel; hvor sem offrar nockrum smáfénadi, þad er, sem hann hálsbryti hund, svo mikid gildti sú útvortis Gudsþjónustan í hans augum. Þar fundust ecki margir, sem gjørdu svoddann játning fyrir Gudi, sem Davíd; heldur hét þad svo: eg þacka þér Gud, þad eg em ecki eins og adrir menn, Lúc. 18. Þessir þóttust ríkir vera af gódum verkum, og jafnvel ødrum lána kunna; en hvad segir Jesús vid Biskupinn í Laodicea, þú segir: eg em full-ríkur og hefi einskis þörf; en þú veitst ecki, ad þú ert aumur og vesæll, blindur og nakinn, Apoc. 3; og þad hygg eg segja mætti um múga manns á þeim døgum. Þar fyrir var Evangelium fátækum bodad, þar fyrir flycktust tollheimtumenn og bersyndugir til Jesúm, Lúc.

15; þarfyrir komu jafnvel heidnir menn á hans fund; þarfyrir sagdi hann til þessa fólks, Matth. 21: sannliga segi eg ydur, ad tollheimtumenn og pútur munu gánga framar ydur inn í Guds ríki; því Jóhannes kom til ydar med réttlætisins veg, og þér trúdud honum ecki, en tollheimtumenn og pútur trúdu honum, en þér sem sáud þetta, ydrudust ecki eptir á, svo ad þér trydud honum. Og höfum vér nú svo nockud heyrt þar um, hvilíkir ad þessir fátækir séu, sem vor Frelsari talar um í andsvari sínu til Jóhannem.

Nú viljum vér hér eptir nockud um sjálft Evangelium tala, sem þeim bodad verdur. Menn kynnu ad efast um, hvornin þad skilja eigi, ad Jesús segir hér alleina, ad fátækum séu Gudspjöllin bodud, þar svo St. Páll vottar, Tit. 2, ad heilsusamlig Guds nád sé opinber ordin öllum mönnum. Hér byrjar oss þad ad athuga, ad jafnvel þótt Kristi Evangelium sé ecki nema eitt, þá verdur þó eitt og hid sama Evangelium med tvöföldum hætti prédikad, sá eini hefir nockud af lögmálinu altíd med sér, og frammbýdur Guds nád gefins veitta med forordi, ef menn ydrast syndanna og af þeim láta. Hvilík var sú prédikun Kristi, er Markús umgétur, Kap. 1: Jesús kom í Galileam, prédikandi Evangelium Guds ríkis, segjandi: tíminn er uppfylldur, Guds ríki er komid, gjörid ydran, og trúid Evangelió. Þess-háttar var prédikun Jóhannis Baptistæ, er hann sagdi: gjörid ydran, því Guds ríki er nálægt; öxin er sett til rótar trjánna, hvert þad tré, sem ecki ber gódann ávöxt, skal upphöggvast og í eld kastast, Matth. 3. Hér er Oleum Evangelii blandad med sterku lögmálsins víni, til lækningar þeim, sem medal ræningja hrasadir voru, Lúc. 10. Med þessum hætti á Evangelium enn nú ad kennast í Guds söfnudum, hvar inni ad eru bædir vondir og gódir, Matth. 13, og þannveg byrjar Guds fjársjódum út ad skipta í hentugann tíma, svo hvör einn fái þad honum ber, því ei kom Jesús til ad uppleysa edur afmá, heldur til ad uppfylla lögmálid, Matth. 5. Guds nád í Evangelio hrýn ecki á manninum fyrir utan eina lifandi trú; undan einni lifandi trú verdur ad gánga sönn ydran; sönn ydran er aldrei nema med sönnu ángri og hjartans trega; tregi hjartans kann ecki í manninum ad uppvekjast fyrir utan þeckingu syndarinnar; þecking syndarinnar framkémur af lögmálinu, Róm. 7; hvar fyrir þótt ad lögmálid gjöri aungvan hólpinn af sjálfu sér, samt þjónar þad undir Evangelium, trúndum manni til sáluhjálpar, svo þegar bókstafurinn hefir deydt, þá lífgar andinn, 2 Cor. 3; þegar lögmálid hefir sundurmarid, þá læknar Evangelium; þegar manneskjan af lögmálinu þeckir, ad hún hefir eckert annad forþénad enn Helvíti, Guds reidi og eylífann dauda, þá tekur trúin vid hönum og gjörir hann lifandi aptur fyri Jesú dauda, og endurnýar hann til ad gjöra framvegis Guds vilja. Þessa atferd brúkadi hinn ædsti Biskup og mikli Hyrdir saudanna optast til ad leida synduga menn til Guds ríkis; þá sömu brúkudu og allir hans þénarar um alla æfi. Nói var réttlætis prédikari, 2 Pét. 2. Nathan straffadi David, ádur enn hann huggadi hann, 2 Sam. 12. Atferd Jóhannis Baptistæ, er öllum kunnug, Matth. 3. Svo er nú þessi hinn almenniligi háttur og máti til ad prédika Evangelium, sem allir Guds-ords þénarar eiga ad vita og brúka. Annar er sá, sem tilheyrir ángrádum og sturludum manneskjum, þeim sem allareidu hafa þeckt syndina, og svo eru af hennar umþenkingu sundurmardir, ad þeir reikna sig óverduga Guds nádar, og svo fá-rádir, ad þeir vita ecki hvad

þeir eiga af sér ad gjora, þeckja ad sönnu Guds náð, en ofbýður þó stærð syndanna; þeir vita ad Sól réttlætisins, Jesús Kristur, er þeim upprunin, Mal. 4, en fyrir því ad þeir treystust ecki til ad lypta sínum augum til himins upp, Lúc. 18, og ad þoka syndanna skilur á millum Guds og þeirra, Esa. 59, þá fá þeir ecki ígégnum hana séd (fyrr enn Heilagur Andi rýdur trúarinnar smyrslum á þeirra hjartans augu) hvad fagurt hún skín; þeir þeinkja heldur á stærd syndanna, enn til fjölda Guds miskunsemda, og í einu ordi ad segja, þad eru þeir fátækir, er sérílagi um talad er hér í Gudspjallinu; þeim tilheyrir Evangelíum eintómis án lögmálsins strangu hótana. Hvarfyrir? Þviad Guds Andi hefir allareidu verkad allt þad, sem lögmálid átti ad verka, sem er, þeckingu syndanna og sanna ydran, er af henni kémur; þeim verdur bodad, ad hvar sem syndin yfirgnæfi, þar yfirgnæfi nádin miklu framar, Róm 5; þeim verdur sagt, ad Mannsins Sonur kom til ad kalla synduga, en ecki réttláta til ydrunar, Matt. 9; þeim á ad prédika, ad blódid Jesú hreinsi þá af öllum syndum, 1 Jóh. 1; og þó ad þeirra syndir séu raudar sem blód, skuli þær eins hvítar og snjór verda, Esa. 1. Þeim segir Davíd, Ps. 34: nálægur er Drottinn þeim, sem sundurkramdir eru í hjörtum og harmþrúngnir í anda. Til þeirra ségir Esajas, Kap. 55: heyrid þér, sem þyrstir erud, komid til þessara vatna, og sá ed eingann pening hefir, komid, medtakid og snædid; komid, segi eg, og fáid ókeypis og fyrir eckért, bædi vín og mjólk. Til þeirra hrópar sjálfur Jesús, sem borid héfir syndir veraldarinnar, Matth. 11: komid til mín allir þér, sem erfidid og þúnga þjádir erud, eg vil ydur endurnæra; til alls þessa segir öll heil. Guddómsins þrenning, amen! Ezech. 33. Þér segid, af því ad vorar yfirtrodslur og syndir liggja á oss, þar fyrir visnum vér upp í þeim, hvornin skyldum vér mega lifa? Þá seg þeim: svo sannarliga sem eg lifi, segir Drottinn, þá vil eg ecki dauda hins ógudliga, heldur ad hann snúi sér og lifi. Ecki eru þess dæmi, ad Fadir miskunsemdanna hafi nockurn þann frá sér rekid, sem til hans komid hefir, Jóh. 6. Þetta er Evangelíum fridarins, sem hér bodad verdur, Esa. 52; lát því ei, syndugur madur! þína sálu vera óróliga í þér, því þú hefir frid vid hann fengid, hvors óvinur þú varst, þegar hann gaf sinn Son í daudann fyrir þig, Róm. 5. Þad skédur hjá gódum konúngum, nær þeim fædist einn sonur, ad þeir géfa einhvorn bandíngja lausann, en Gud Fadir lét hrópa til allrar veraldar í síns Sonar fædingu: fridur á jordu og mönnum gódur vilji! Lúc. 2. Þetta er Evangelíum fagnadarins, Lúc. 2; því Englarnir súngu: eg boda ydur mikinn fögnud, þann er skér öllu fólki. Lát þér því ecki svo ógna syndir þínar, þótt þær ýfrid margar séu og stórar, ad þú ecki undir eins glediist í Gudi heilsugjafara þínum, Lúc. 1. Meiri gledi er í himninum, segir Jesús, yfir einum syndara, sem ydran gjörir, heldur enn yfir níu og níutíu réttlátum, Lúc. 15. Nú fyrst ad sjálfur Gud og hans Heilagir fagna svo mjög þínu apturhvarfi, því skyldir þú þá hryggur vera? Þetta er Evangelíum Guds nádar, Act. 20, og embætti forlíkunarinnar, 2 Cor. 5; en þú hrædist öll þín verk eins og Job, og veitst ad jafnvel þitt réttlæti er svo sem nidlags=fat, Esa. 64. Nú er þetta nádarinnar Evangelíum, í hvörju syndaranum verdur frambodin nád út af nád, en ef þad er af nád, þá er þad ecki af verkunum, segir Postulinn, Róm. 11. Þín verk eru vond, en þetta er þó Evangelíum gódra hluta, Róm. 10. Þitt hjarta fordæmir

þig; en Jóhannis segir þó, að Guð sé meiri þinn hjarta, og viti alla hluti, 1 Jóh. 3; veit hann alla hluti, þá veit hann og það, að þú ert andliga voladur, því vill hann þér himnaríkið géfa, Matth. 5. Enginn er sá snaudur, er hann á heilt kóngs-ríki, þó er syndarinn ríkari, þegar hann á Guðs-ríki, og verdur þá ríkastur, þegar hann er sem fátækastur, og máttugur, þegar hann veikur er, eins og St. Páll, 2 Cor. 12. Veit Guð alla hluti, þá veit hann og það, að þig húngrar og þyrstir eptir réttlætinu, Matth. 5; en ef þú, sem vondur ert, kant að géfa bornum þínum góðar gáfur; ef þú, sem ert alinn í synd, mundir ei neita dand-þyrstum manni vatns-dryckjar, mun þá Guð, sem er alleina góður, tefja lengi að svala þér með Heilögum Anda, þá þig lángar eptir honum, svo sem hjörtinu eptir ferska vatni, Ps. 42. Þú fellur í þær syndir, er Guð hefir þér áður fyrigéfið, og það optar enn einusinni; það er illa gjört, lát þig það af hjarta ángra og syndga ei þaðanin framar, að þú ecki uppansir brunn miskunarinnar, en gjæt þó þess, að þetta er Evangelíum forlikunarinnar, 2 Cor. 5. Kristur er kénnimaður að eylífu, Hebr. 7, og situr til Föðursins hægri handar til að biðja fyrir oss óaflátanliga. Jesús skipaði Pétri að fyrirgéfa sínum bróðir, sjotínsinnum sjö-sinnum, Matth. 18. Hugsa ecki að Faðir miskunsemdanna muni vera síður náðugur, enn hann ætlar til að þú skulir vera, sérdeilis þar hann segir: verið miskunsamur, svo sem yðar Faðir er miskunsamur, Lúc. 6; en brúka samt ecki þessa Guðs náð til hirðuleysis, eður til að géfa holdinu taum; hæð ecki að honum, sem augað hefir skapað og eyrað hefir plantað, Ps. 94, og er hjartnanna og nýrnanna ransakari, Apoc. 2, því hann lætur ecki að sér hæða, Gal. 6; hafi Guð fyrirgéfið þér margar syndir, þá vit að þér er þess vandará; þeink á þann tíma, hvorsu að syndin var þér óbærilig, áður enn Guð huggaði með Evangelíó, hún mun þó betur bita, ef þar kynni að koma, að hann yrði fyrir alvorn reiður. Slockvið ecki Heilagan Anda, segir Páll Postuli, 1 Thess. 5; gjæt að því, syndugur maður! því kanské hann verði ecki svo hægt aptur að kveikja. Sjá, nú ertu heilbrygður, sagði Jesús við hann, sem hann læknaði við dýkið Bethesda, syndga nú ei framar, að ei hendi þig annað verra, Jóh. 5. Þú hefir eitt sinn legið við dýki Guðs náðar og Engill hins mikla ráðs hefir svo hrært það, að þér varð til andligrar heilsubótar; sjá til, að þú ecki aptur missir heilsuna, og verðir svo að kvarta um með þessum manni, það þú aungvann fáir, sem að kasti þér í dýkið, þegar Jesús er frágenginn. Hafi hann eitt sinn útrekið Djöfulinn frá þér, þá gjalt varhuga við, að ei hverfi Satan aptur, og taki sjö anda sér verri, og verði svo þitt hið síðara argara hinu fyrra, Lúc. 11. Nú hefi eg svo með fám orðum sagt, bræður mínir! hvílikt að sé það Evangelíum, sem fátækum boðað verður. Þennan veg géck Jesús til að leita að þeim, sem annaðhvort harmþrúngnir vorn, og sundurkramdir í mótmælinu, eður særðir og lemstraðir af tilfinningu syndanna. Hann hafði ecki mörg orð við hina bersyndugu í Símons húsi, hann tók orðalaust hennar forsvar á hendur, og sagði: að henni fyrigjæfust hennar mörgu syndir, af því hún elskaði mikið, Lúkas 7. Hann skipti ecki mörgum orðum við hina blóðfallssjúku, er géck bak til við hann, og snerti fald hans klæða, hann sagði alleina: vertú hughraust, mín dóttir, þín trúa gjörði þig heilbrygða, Matth. 9. Hann hafði og ecki lángorðt við hinn limafallssjúka, er þeir létu síga ofan af þakinu niður fyrir hans blessaðar fætur

hann reisti hann strax upp med þessu huggunar ordi: vertu hughraustur, sonur! þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, Matth. 9; hann átaldi ei stórum hórkonuna, til hvorrar hann sagdi: kona! hefir nockur fordæmt þig? en hún kvad nei vid; þá sagdi hin eylífa Gjæska: svo fordæmi eg þig ecki heldur, far burt, og syndga nú ei framar, Jóh. 8; enginn er þvílíkur Guds velgjörníngur, af øllum þeim fjølda, sem hans fødurlig nád hefir tjád syndugum mønnum, sem þessi. Enginn húngradur verdur svo feginn ad eta, enginn þyrstur ad drecka, enginn nakinn ad klædast, enginn þreyttur ad hvílast, enginn útlægur ad ná landsvistum aptur, enginn sjóhrakinn landinu, enginn sjúkur batanum, enginn þræll frelsinu, enginn fjøtradur lausninni, svo sem fátækur verdur evangelió, og einn syndari, sem einskis von á, nema eylífra helvítis písla, svo sem hann verdur því feginn, segi eg, ad Gus nádar ljós skín í hans hjarta, svo ad hann sér med trúarinnar augum, ad hans syndir kvittar eru. O, Herra Jesú Christe! þú saklausa lamb Guds, sem burtuber allar veraldarinnar syndir! kénn þú oss ad þeckja vorn óverdugleik; drag þú skýluna frá vorum døprn augum, svo ad vér mættum sjá vora blygdan; straffa þú syndina í oss med sannri ydran og ángri hjartans fyrir þad illa, sem vér frá barnæsku vorri høfum drýgt ámóti þér; og þá vér erum svo nidursleguir í hjørtum vorum, og þín volduga hønd er oss svo sterk ordin, þá rétt oss aptur þína nádarhønd, ad vér ei søckvum í djúp ørvæntíngarinnar, heldur forlátum oss þar uppá, ad þú sért oss af Gudi géfinn, til réttlætis, til helgunar og eylífrar endurlausnar, 1 Cor. 1; bænheyr þad, Herra! fyrir þína forþénustu, amen!

Fjórda Sunnudag í Adventu.

Gudspjallid, Jóh. 1 Kap.

Á þeim tíma: Gydíngar sendu af Jerúsalem Presta og Levíta, ad þeir skyldu spyrja hann ad, hvør ert þú? Og hann medkéndist og neitadi því ecki; og hann medkéndist, segjandi: eigi em eg Kristur. Og þeir spurdu hann ennþá ad, hvad þá? ert þú Elías? Hann sagdi: ei em eg. Ert þú þá spámadur? Og hann svaradi nei, ecki. Þá søgdu þeir vid hann: hvør ert þú þá? svo ad vér megum andsvar géfa þeim, er oss útsendu. Hvad segir þú af sjálfum þér? Hann sagdi: eg em hrópanda rødd í eydimørku, greidi þér gøtu Drottins, svo sem sagdi Esajas spámadur. Og þeir, sem út voru sendir, voru af Phariseis; og þeir spurdu hann ad, og søgdu til hans: því skírir þú þá, fyrst þú ert ecki Kristur, eigi Elías, og eigi spámadur? Jóhannes svaradi þeim og sagdi: eg skíri í vatni, en sá stód í midid hjá ydur, hvørn þér þecktud eigi; hann er sá sem eptir mig mun koma, hvør ed var fyrir mig, hvørs skóþvengi eg em ei verdugur upp ad leysa. Þetta skédi í Bethabara, hinumegin Jórdanar, þar sem Jóhannes skírdi.

Exordíum.

Í þessu heilaga Evangelíó er tvennt, sem þarf ad athuga; þad eina, ad Jóhannes segist ecki Elías vera, en Jesús segir þó um hann, Matth. 11: ef þér viljid þad medtaka, þá er hann Elías, sá ed koma skal; og hjá Mattheum segir hann, ad Elías kominn sé, Matth. 17; þad er annad, ad hann neitar því, ad hann sé spámadur; en hans fadir Zacharías segir þó um hann, Lúc. 1: og þú, sveinn! munt kallast spámadur hins hæsta. Þetta sýnist hvört ødru gagnstædt vera; en þess byrjar ad gjæta, sem St. Pétur segir, ad spádómarnir eigi ecki út ad leggjast eptir eigin þótta, því þeir eru ecki ad mannligum vilja til vor komnir, heldur hafa Guds heilagir menn tilknúdir af Heilögum Anda talad, 2 Pét. 1; og því er enginn vegur betri edur beinni til ad leggja þá út, heldur enn sjálf ritníngin. Hjá Malachíám Kap. 4, segir Andi Guds: sjá eg mun senda Elíam spámann til ydar, ádur enn kémur sá mikli og hrædiligi dagur Drottins; sá Elías er nú Jóhannes í raun og sannleika; han géck undan Guds fólki í anda og krapti Elíæ, svo sem engillinn spádi, Lúc. 1. Elías var einn strángur vandlætari í Guds stad. Jóhannes var og ydranar prédikari. Elías sagdi hinum ógudliga Achab konúngi til synda sinna, 1 Kóng. 21; Jóhannes átaldi Heródem konúng, Matth. 14. Elías upprætti ad miklu leiti afgudadýrkunina úr Israel, 1 Kóng. 18; um Jóhannem segir Frelsarinn, Matth. 17, ad hann muni vidrétta alla hluti. Elías bodadi hinn sanna Gudsveg, 1 Kóng. 19; Jóhannes kom med veg réttlætisins, Matth. 21. Um Elíam er spád, Malach. 4, ad hann muni snúa hjørtum fedranna til barnanna, og barnanna til fedranna; og þann sama spádóm þýdir engill Drottins uppá Jóhannem, Lúc. 1. Og ad menn ecki efast um þad, ad Jóhannes sé Elías, sá ed koma átti, þá skrifar Matth. 17, ad þegar lærisveinarnir sáu á fjallinu Elíam og Mósen tala vid Jesúm, er hann forkláradist, þá hafi hann bannad þeim ad segja þá sýn nockrum, fyrr enn hann være upprisinn, en þeir svørudu: Pharísei segja, ad Elías eigi ádur ad koma; en hann sagdi: Elías á ad sønnu ad koma og lagfæra alla hluti. En eg segi ydur, ad Elías er allareidu kominn, en þeir þecktu hann ecki, heldur gjørdu vid hann hvad þeim líkadi. Svo mun og Mannsins Sonur verda píndur af þeim, þá skildu lærisveinarnir ad hann taladi vid þá um Jóhannem, segir Matthæus. Svo er nú Jóhannes sá rétti Elías, sem koma átti; en þó ecki einn og hinn sami Elías Thesbiter; og svo sem Guds Andi segir, Hós. 3, ad þeir muni leita sins konúngs Davíds, sem þó er ei annad enn Kristur, svo heitir Jóhannes hér Elías, jafnvel þótt hann ecki Elías væri. Í ødru lagi neitar Jóhannes því, ad hann spámadur sé. Hér byrjar ad athuga, ad Gydíngar hafa án efa verid í þeirri villu, ad Gud mundi ecki einasta senda Elíam Thesbiter í eigin persónu til þeirra, heldur og einn annann spámann, líkan Mósi, hvad þeir dregid hafa af sjálfs Mósis ordum, Devt. 18, er hann sagdi: spámann mun Gud ydur uppvekja af brædrum ydar, líkan mér, hønum skulud þér heyra. Hvør ord alleina eiga um Drottinn Jesúm ad skiljast; svo sem St. Pétur þad útleggur, Act. 3. Þad má og ráda af ordum fólksins, er sagdi um Jesúm, Jóh. 6: þessi er sannarliga sá spámadur, sem í heiminn koma skal; eda hvad er þad annad, sem stendur, Maccab. 14, ad Gydíngum og kennimønnum sýndist ad Simon skyldi vera þeirra hertogi æfinliga, þar til sá vissi spámadur kæmi, 1 Maccab. 14? Vilji menn og grandvarliga athuga spurn Gydínga, þá er hún þann veg: ertú sá spámadurinn? hvad talad sýnist um einhvørn vissann spámann, sem þeir væntu eptir; en svo sem Jóhannes því réttliga neitadi, ad hann væri Elías eptir þeirra meiníngu; svo kvad hann og nei vid hinu med øllum rétti, ad hann sá spámadur væri, sem þeir eptir væntu, jafnvel þótt hann væri spámadur hins hæsta, svo sem hans fadir Zacharías ádur sagt hafdi, og meir enn nockur spámann ad Kristi vitni, Matth. 11; og er þetta ad segja um persónu Jóhannis; en af hans andsvørum eigum vér kristiliga hógværd ad læra; hvar um eg framvegis tala vil; þar til styrki Guds gódur Andi, fyrir Jesúm Kristum, amen!

Utleggíngin.

Hid fyrsta andsvar Jóhannes, er hann gaf sendimønnum Gydínga, er þetta: eigi em eg Kristur. Spurn þeirra var þann veg: hvør ert þú? og sýnist svo sem hann hafi ei viljad bída eptir því, ad þeir spurdu hann ad, hvört hann Kristur væri, því hann hefir

án efa vitad, þesshàttar mundi erindid vera; þarfyrir fortekur hann þad strax, og segir: eigi em eg Kristur; og má þar af sjá, hvorsu annt honum hefir þar um verid, ad enginn skyldi svo mikla hluti um sig þenkja; hvar fyrir hann gétur og ecki bundist sídar í gudspjallinu, ad tala svo skorinordt hér um, ad allir skilja mættu, er hann segir: sá stód í midid hjá ydur, hvorn þér þecktud eigi, hann er sá, sem eptir mig mun koma, hvor og fyrir mig var, hvors skóþvengi eg em ei verdugur upp ad leysa. Gudspjallamadurinn sem þetta ritar, hann hefir svo mørg ord hérum, segjandi: hann medkéndist og neitadi því ecki, og hann medkéndist og sagdi: ei em eg Kristur; og er þad audsært þaraf, ad hann hefir á allar lundir viljad gyrda fyri þad, ad enginn skyldi þvilíkar ofgar í hug sér leida. Þann veg hafa allir Guds elskendur lyndir verid, ad þeir hafa fyrirordid sig, þá þeir á einhvorn hátt hafa ordid annadhvort ad nálægjast Gud, edur og ad þeirra hefir undir eins gétid verid og hins stóra Konúngs, sem ollu rædur bædi á himni og jordu. Heiløgum Jóhanni var þetta nærsta ættgengt ad blygdast fyrir sínum Gudi og Skapara. Þegar Guds módir María heimsókti módir hans Elísabeth, frændkonu sína, er hún var ólétt ad hønum, þá fagnadi hún henni á þennan hátt: hvadan kémur mér þad, ad módir Drottins míns kémur til mín? Lúc. 1; eins var sjálf María skapi farin, er hún sagdi til engilsins: eg em ambátt Drottins, verdi mér eptir ordi þínu. Abraham vissi ei hvad hann átti af sér ad gjøra, þegar Drottinn virdti hann vidtals; því sagdi hann: eg vildi nú gjarnan tala vid Drottinn Gud, þótt eg sé dupt og aska, Gen. 18. Eg vil ei þar um tala, hvorsu postular Drottins vordust allri þeirri lotníngu, er adrir syndugir menn vildu veita þeim, þá þeir kénndu Jesúm, edur gjørdu kraptaverk í hans nafni. Þegar Kornelíus féll til fóta Péturs, þá reisti postulinn hann jafnskjótt á fætur, og sagdi: statt upp, eg er einnin madur, Act. 10. Þegar fólkid í Lýstris sagdi, ad Gudirnir væru mønnum líkir ordnir, og til þeirra ofankomnir, Act. 14, af því ad Páll reisti þann á fætur med einu ordi, er fóthrumur var frá módurlífi, og vildu hafa fært hønum og Barnabæ fórnir, þá sundurrifu þeir sín klædi, stucku inn í mannþraungina, hrópudu og sogdu: þér menn! hvarfyrir gjørid þér þetta? vid erum menn, sama breiskleika og þér undirorpnir. Já, ecki einasta Guds heilagir menn og ástvinir hafa þann veg blygdast fyrir Gudi, sem meir enn skyldugt er, heldur og hafa hans voldugu englar hid sama gjort. Þad má medal annara lesa, Apóc. 19; þegar Engillinn taladi vid Jóhannem, þá skrifar hann á þennan hátt: og eg féll fram fyrir hans fætur ad tilbidja hann; og hann sagdi vid mig: sjá ad þú gjørir ei þetta, eg em þinn medþénari og brædra þinna, þeirra er hafa vitnisburdinn Jesú, tilbid þú Gud! Hafi nú Guds heilagir menn og postular, hafi Jóhannes Baptista, um hvørn Sannleiksmunnurinn vitnar, ad enginn sé meiri af kvinnunni fæddur, Matth. 11, hafi hans blessud módir, sem hina mestu tign hefir af Gudi þegid allra syndugra manna, sem bornir eru í þennan heim, hafi Guds heilagir englar, sem eru aldeilis án syndar, hafi þessir, segi eg, svo audmýkt sig fyrir hans hátign og veldi, hvad miklu framar byrjar þér þá, syndugur ormur! ad audmýkja þig undir volduga Guds hønd, sem allur ert í synd, og ecki eitt augnablik lifir án syndar í hans augliti. Hafi Sonurinn gjorst Fødurnum

D 2

hlýdinn allt til daudans, já, allt til krossins dauda, Phil. 2; ef St. Páll, 1 Cor. 15, segir, ad á sídarsta degi, þegar hann afhendir ríkid Gudi og Fødur, þá nnni hann (þó eptir manndóminum) undirgéfinn verda honum, sem alla hluti gjørdi honum undirgéfna; ættir þú þá ekki ad skammást þín, ad standa upprettur í hans augliti, þú, sem optsinnis ert óhlýdugur, þverbrotinn, tómlátur, og forsmáir hans miklu miskunsemi, sem dagliga er ný og fersk yfir þér á hvørjum morgni, Harmagr. 3. Hvar fyrir hafa Guds heilagir svo audmýkt sig fyrir Gudi? Því þeir elskudu hann; hví hafa þeir hann elskad? því þeir þecktu hann; því þecktu þeir hann? því þeir lærdu fyrst ad þeckja sjálfa sig; hvad þecktu þeir hjá sjálfum sér? ekkért nema eymd og volædi; hvad hjá Gudi? ekkért, nema dýrd og vegsemd. Gjør slíkt hid sama, og muntu finna, hvørsu ad þú ert minna enn ekkért í Guds augliti; ber þig saman vid hann, þótt nockud ólíkt sé saman ad bera, og nærsta sundurleitt; gjør þad þó, því slíkur samburdur mislíkar honum ecki, ef hann mætti duga þér til ad kannast vid eymd þína og hans dýrdarfullu hátign, hvørja þó daudligur madur aldrei kann ad þeckja svo sem hún er. Júdar spurdu Jóhannem ad, hvør ert þú? Ef þú spyr ad hvør Gud sé, þá verdur ei svarad, nema med hans eigin ordum: Gud er einn andi, Jóh. 4, þó ecki svo sem adrir andar, heldur fadir andanna, Hebr. 12, og svo dýrdligur, ad honum má vid engann hlut samlíkja, Esa. 40; um hann verdur ei nær komist ad tala, enn med þeim ordum, er undir eins medkénna fáfrædi vora til ad útmála hans dýrd, sem er, ad hún sé ómælanlig, óendanlig, óransakanlig og óútsegjanlig. En spyr sjálfan þig ad, hvad ert þú? í fyrstunni eckért, og sídan leir jardar, sem Gud skóp hinn fyrsta mann af, Gen. 2. Gud er eylífur, sá sem er, og sá sem var, og sá sem koma mun, Apóc. 1; en hvør ert þú? nockurskonar gufa, er sést um hríd, en hverfur sídan, Jak. 4. Gud er ómælanligur, hann uppfyllir bædi himin og jord; þad vottar Zóphar af Naema, segjandi, Jób. 11: muntú med huganum géta komist ad stærd hins Almáttuga, hann er hærri enn himininn, og djúpari enn Helvíti; en hvør ert þú? mæl sjálfan þig, sem ert fárra fóta lengd, og megnar ecki med allri þinni áhyggju ad auka einni alin þar vid, Matth. 6. Gud er alvitur, allir hlutir eru berir og naktir fyrir hans augum, Hebr. 4; en hvør ertú? þú veist ecki hvad á morgun mun ské, Jak. 4. Gud er almáttugur, hjá honum er enginn hlutur ómáttugur, Lúc. 1; en hvør ert þú? þú formátt ecki ad gjøra eitt hvítt hár svart á þínu høfdi, Matth. 5. Drottinn er réttlátur og gódur, segir David, Ps. 25, og svo sem hann er í sjálfum sér, svo er hann í sínum verkum; en hvør ert þú? Þínir þánkar eru vondir í frá upphafi, Gen. 8, og svo eru þín verk, því þar er enginn sá ed gott gjøri, og ecki einn, Ps. 14. Gud er sannordur; øll hans bodord eru sannleiki, segir David, Ps. 119; ef vér ótrúir erum, þá er hann trúr, sjálfum sér kann hann ecki ad neita, segir Páll, 2 Tím. 22; en hvør ertú? spyr St. Páll ad; hann mun svara þér, Róm. 3: verdi Gud sannordur, en allir menn lygarar. Hvad virdist þér nú, syndugur madur? muntu ecki, þegar þú svo heldur reikning milli Guds og þín, munt þú ecki (segi eg) fulla orsök hafa til ad skammast þín fyrir hans augliti, sem þér svo miklu máttkari, miklu ædri, miklu betri, miklu réttlátari er, og í einu ordi ad segja, hjá hvørjum þú ert minna enn ecki neitt ad reikna, og fyrir utan allt þetta, þá hefir hann þig svo auman, svo fáradan, svo vondan og

ónógan sjálfum þér um alla hluti, upp úr þreckunum hafið, og sett þig í síns Sonar ríki, Kól. 1; en lítilæckað hann og gjört þér að öllu samlíkan, Hebr. 2, að því einu undanteknu, er hann var straffaður fyrir, en þú ert frelsaður frá, sem er syndin, Hebr. 5, fyrir hvorja hann er deyddur, en þú fékst lífgjöf fyrir hans dauða. Því skyldir þú þá aumastur allra skapaðra hluta Guðs á jörðunni, skyldir þú (segi eg) stæra þig, eður metnast í hjarta þínu, svo sem værir þú nockuð fyrir utan Guð, og ei miklu heldur með auðmýkt hins hjarta þacka honum þess inniligar, sem hann hefir géfið þér meira vit á að þeckja það, og meira til þín lagt, enn allra annara. Einn Guðs engill hefir honum meira að þacka fyrir hinn minnsta dropa hans gjæsku, er hann hefir til hans lagt, heldur enn allar skynlausar sképnur, fyrir öll náttúrunnar gjæði og skopun allra hluta; en þú, syndug manneskja! hefir meira af honum þegið í hinum minnsta náðarmola andligra gjæða, heldur enn allar englanna hersveitir í öllu því, sem öllum þeim er tillagt; hvar fyrir? þvíað til þess, að þú lifa skyldir fyrir náð Guðs, hefir hann látið Son sinn, ecki englanna, heldur Abrahams sæði uppá sig taka, Hebr. 2, og gjört þitt hold, sem hann uppá sig tók, englunum svo miklu æðra, sem hann hefir framar þeim æðra nafn öðlast, Hebr. 1, og látið hinn lifanda Guð í mannligu holdi deya mannligum dauða, svo þú mættir guðligu lífi lifa; því hefir hann svo miklu meira til þinnar upphefðar unnið, enn til englanna, sem Jesúm, hans Son, hefir meira kostað að endurskapa þig, heldur enn alla englana að skapa; fyrir því áttu honum svo miklu meira að þacka enn þeir, sem hann hefir meira uppá þig kostað; en hvar með viltu honum þacka? ecki etur hann kjöt hafranna, eður dreckur blóð hinna feitu uxanna, Ps. 50; offra honum lofgjörðinni, og gjaldt honum þín heit, það er auðmjúkur andi og sundurkramið hjarta, hvört hann mun ecki fyrirlíta, Ps. 51. Þú kannt að segja: eg jafna mér ei saman við Guð, ei hef eg mig upp ámóti honum, eg veit eg á honum allt gott að þacka, og ef hann vill dóm halda við mig, þá hefir hann vald til að kasta lífi og sálu í eylífan eld, Matth. 10; þú segir vel, því allt þetta er meira en satt; en ransaka hjarta þitt vel, hvört hugur hefir altíð fylgt máli; hefir þú auðmýkt þig svo fyrir þinum Guði, sem byrjað hefir bæði með orði og verki? ef hann er þinn faðir, hvar er þá hans heiður? Gjæt að því Jesús segir, Matth. 21, um þann son, er faðirinn skipaði að erfiða í víngarðinum, og hann kvað já við, en fór þó hvorgi; það er ei nóg að nálægjast hann með vörunum, ef hjartað er lángt þar frá. Vér segjumst allir eiga að elska Guð fram yfir alla hluti og það er það sanna auðmýktarmerki að elska hann; en Guð náði hvornin það efnt er, þar vér látum oss á stundum alla hluti skyldari vera enn hans dýrð. Þegar holdið og Andskotinn freista þín til syndarinnar, en þér kémur þá í hug, að Guð hafi það bannað, samt hlýðir þú holdinu í þess girndum, og lætur syndina í því dróttna, Róm. 6; er það ecki að upphefja sig ámót Guði, og meta framar þess unnað, enn hans boðorð? hvorjir erum vér þá á meðan? ecki Guðs þjónar, heldur þrælar syndarinnar, því hvor hann syndina æfir, hann er þræll syndarinnar, segir Jesús, Jóh. 8. Vér eigum að hræðast og skélfast hans ógurliga nafn; en menn vanbrúka það ástundum, til að ljúga, stela og svíkja; hvorjir erum vér þá? þeir að vísu, fyrir hvorra skuld Guðs nafn lastað verður meðal heiðingjanna, Róm. 2. Vér segjumst vera skyldugir að hlýða hans orði, og gjöra þar eptir; en menn daufheyrast þar við,

sitjandi undir einni prédikun byrdulausir, og gánga þadan ávartarlausir, og sumum má valla þángad koma, sem þad er um hönd haft; hvad erum vér þá? forgleymanligir tilheyrendur, en ei gjörendur ordsins, Jac. 1. Í krossi og mótgángi sést allrabest audmýktin fyrir Gudi; sá audmýkir sig réttiliga undir hans voldugu hönd, er kyssir á vönd Drottins med þakklæti, því hann er hans sannur lærisveinn; en þar vill ástundum næsta mikid afbera, þar menn eru óþolinmódir undir Drottins krossi. Sumir skjóta sér undan hans sæta oki á allar lundir med óleyfiligu móti, og leita þeirra bragda, er Gud bannad hefir; er slíkt ad audmýkja sig fyrir Gudi? fjærri fer því; hvorjir erum vér þá? líkir þeim, er lída svo, sem þjófar og mordíngjar, edur þeir, sem falla inn í annars embætti, 1 Pet. 4; því hvar er vor audmýkt fyrir Gudi, ef vér viljum ekkért þola hans vegna? Og svo sem vér erum nú skyldugir á allar lundir ad audmýkja oss fyrir Gudi vorum skapara, svo vill hann og ei heldur, ad vér skulum forsmá vora brædur í heiminum; því hvör hann segist elska Gud, en hatar sinn bródur, hann er ljúgari, segir Jóhannes; því ef hann ekki elskar sinn bródur, hvorn hann sér, hvornin má hann Gud elska, þann hann sér ecki? 1 Jóh. 4. Nú er ekkért verkfæri kjærleikans handhægra enn lítilætid, því þad verdur af öllum elskad, og med því dregur kjærleikurinn alla til sín, þá sem ecki kjærleikann hata; þess vegna segir Páluѕ um dygd þessa: kjærleikurinn er ecki mikilátur, hann þýtur ei upp, hann leitar ecki eptir því, sem hans er, 1 Cor. 13; og sökum þess, ad hann vissi, ad lítilætid var band kjærleikans, þá býdur hann kristnum mönnum, ad þeir hafi hvor annann sér í virdíngum ædra, Phil. 2; svo hefir og Jesús látid öllum sínum lærisveinum þad bodord eptir: hvör sem vill stór vera ydar á milli, hann sé hinna þénari, Matth. 20. Hefdi Jóhannes verid ágjarn hégóma dýrdar, þá hefdi hann ecki neitad því, ad hann Elias edur spámadur væri, þar hann mátti þó hvorutveggja um sig játa, þvíad þad eina vitnar Kristur, Matth. 11, um hann, en annad hans fadir Zacharias, Lúc. 1, sem ádur er sagt, og allt fólkid héldt hann fyrir spámann; Matth. 21, en hann vildi ámóti hvorugu taka, svo hann gjæfi Gudi einum dýrdina, ecki ólíkur í þessu sínum Herra, hvors engill hann var, Mal. 3, hvor þá hann var af hinum Skriftlærda kalladur: gódi meistari! svaradi hann: hvad kallar þú mig gódan? enginn er gódur, nema Gud einn, Marc. 10; ecki neitadi Herrann því, ad hann gódur væri, vildi þó ecki þiggja þann titil af hans munni, er hann svo kalladi eptir sínum þánka, þad er eins gódan og Pharísei voru, hvorja fólkid kalladi góda, af því þeir gáfu svo miklar ölmusur, en Sadúceos réttláta, af því þeir gáfu ekkért eptir, tóku ei heldur neitt rángliga frá neinum; hvartil St. Páll sýnist líta, Róm. 5, er hann segir, ad varla muni finnast nockur, sá ed fyrir réttlátan deyr, því kanské einhvor findist, sá ed dæi fyrir hinn góda. Þann veg forsmádi Kristur og hans engill, Jóhannes, fánýta virdíngu heims þessa; og ei var St. Páll ödruvís lyndur, er hann segir, 2 Cor. 12: ef eg hrósadi mér, þá væri eg þó enginn dári, því eg skal satt segja; en eg hlífist vid þad, svo ad enginn þenki um mig fram yfir þad, sem hann sér mig vera, edur heyrir af mér.

Jóhannes segir hér í gudspjallinu: greidi þér götu Drottins! Ord þau eru tekin af Esajæ spádómsbókar 40 Kap., þar ed svo stendur: þar er rödd eins hrópanda í eydimörku: greidi þér götu Drottins, og gjörid slétta vegu Gudi vorum í óbygdinni. Þegar

menn rydja einn veg, og gjøra hann færan, taka menn í burtu stórgrýti og allar ójøfnur, svo greidt verdi um ad fara. Offsi og hroki veraldar þessarar eru torfærur þær, sem Guds veg hindra í mannsins hjarta; hvadan kémur stríd og barátta manna ámedal? hvadan kémur øfund og úlfbúd? hvadan vex agg, reidi og þræta? hvadan uppstígur ágirni og fédráttur? hvadan framkémur mord og mannslag? hvadan er þad, ad menn tönnlast og tyggjast innbyrdis, þar til þeir umsídir mættu verda uppetnir? Zach. 11; kémur ecki allt þvílíkt af hinni bølvudu drambsemi, er Satan innrætir í mannanna hjørtu? hvornin á Zions Konúngur ad ríða um slíkan veg, þegar sá Drottnarinn kémur til síns musteris, Mal. 3, sem er mannsins hjarta. Þeir breiddu sín klædi á veginn fyrir hann, þegar hann sídarst innreid til Jerúsalem, og dreifdu kvistum trjánna á hans gøtu; þad var audmýktar og fridar merki; því á og í burtu ad rydja stórgrýti drambseminnar og offstopans af hans leid, ecki med líkamligum verkfærum, heldur med Guds ordi, um hvort Páll skrifar, 2 Cor. 10, ad vopn herfarar vorrar séu ei líkamlig, heldur kroptug fyri Gudi, nidurbrjótandi hugrenningarnar, og allar hædir, sem ad upphefjast ámóti Guds þeckingu; en hvorjar munu þær hædir vera? þad eru, medal annara, fjøll drambseminnar; því eckért mótstrídir sannri Guds þeckingu meir, enn þeckingarleysi síns eigin óverdugleika, sem er módir drambseminnar; því segir rødd hrópandans, ad allir dalir skuli upphefjast, og øll fjøll og hálsar nidurþryckjast; hvad er þad annad, enn þad, sem Guds módir sýngur í lofkvædinu? Lúc. 1: dramblátum hrindir hann af stóli, en upphóf lítiláta. Og þótt ad þessi hrópandans rødd spái sérílagi um Guds náð í evangelió, og lagfæring allra hluta fyrir Kristum, hvorrar frumkvødull Jóhannes var, þá má og þad vel heimfæra uppá þetta efni, því fátækum, þad er, audmjúkum og audnjúkum í hjarta, verda gudspjøllin bodud; og þad ecki síst vegna þeirra orda, er hér standa skømmu sídar í þessum 40 Kap. Esaiæ, á þennan hátt: þar er ein rødd, sem segir: prédika þú; og eg sagdi: hvad skal eg prédika? allt hold er hey, og allt þess ágjæti svo sem blóm akursins, grasid uppþornar og blómstrid fellur af, þá Andi Drottins blæs á þad, já, fólkid er hey. Hvar er þá, segid mér, hvar er þá allt vort atgjørfi, og allt þad menn dramba af í heiminum? er þad audur og ríkdómur? fallvallt er þad, og gjørir margan vondan; þad aflast med áhyggju, en tapast med sorg; og nema menn gjøri, svo sem Jakob býdur þeim ríku, Kap. 1, ad hrósa sér í sinni lægingu, þá er þad volædinu verra. Er þad metord og virdingar? en Davíd segir, ad madurinn blifi þó ecki lengi í heidrinum, Ps. 49, og þrældómur eru þau reyndar. Er þad gøfugt foreldri og affspréngi? en vér erum þó allir af Adam komnir, hann var útlagi Guds úr Paradís, fyrir hvorja sok, er oss alkunnugt, Gén. 3. Fegurd og prýdi líkamans? þad er fallvallt, því blómstrid fellur af, segir Esajas í 40 Kap.; einn sjúkdómur fær því øllu umbreytt, því þegar þú tiptar, Drottinn! þá føllnar øll þeirra fegurd, Ps. 39. Fagur búnadur og skrautlig klædi? þad sagdi einn af þeim gømlu, ad væri, eins og ef þjófurinn stærdi sig af snørunni. Þróttur og styrkleiki líkamans? en hesturinn er enn þá sterkari, því skyldu menn hann þá ecki virda; en hinn Almáttugi hefir enga lyst á styrkleika hestsins, edur á fótleggjum mannsins; hjá Drottni eru þeir allir vel þockadir, sem hann óttast, og til hans miskunar vona, Ps. 147. Hvad er þá framar, sem madurinn kunni svo ad metnast af? Kunnátta og

visdómur er mest tignadur í heiminum, og er hin ágjætasta Guds gjöf, en svo er hann bestur, ad hann sé med Guds ótta kriddadur; þad vottar St. Jakob, segjandi: ef nockur er vís, edur med skynsemi gáfadur medal ydar, þá auglýsi hann verk sín í gódri umgengni med skynsamligu hógleti, Kap. 3; og hvad eru allir vorir vitsmunir fyrir utan þetta? Páll segir, ad þeir séu hálfverk, 1 Cor. 13; og hvad meira er, ad þeir eru einkis verdir, og jafnvel skadligir, nema þeim Guds ótti og kjærleikurinn fylgi; því segir Postulinn enn aptur: 1 Cor. 8: ef einhvor þykist nockud vita, þá veit hann þó enn nú eckért; svo sem vita byriar, en ef nockur Gud elskar, hann er fæddur af honum. Og þótt ad skynsemin og vitsmunirnir séu ein sú hin besta Guds gáfa, er hans gjæska hefir s[illegible]nt oss med, þá verdur henni med drambseminni svo spillt, ad hún verdur óviti argari; því segir Pálus, 1 Kor. 3: enginn villi sjálfan sig, ef nockur þykist vitur vera medal ydar í old þessari, hann verdi heimskur, svo hann vitur verdi; þar skilst mér Postulinn meini, ad hann skuli gjæta ad, hvad litid hann veit, svo hann stæri sig ecki, því skynsemi veraldar þessarar, segir hann, er heimska hjá Gudi, 1 Cor. 3. Nú þó ad allar þessar Guds gáfur séu harla gódar, ef þær eru rétt brúkadar, þá er samt þess ad gjæta, ad þad er ecki vort eigid, og hann á frjálst, sem þad allt lénti, ad taka þad frá oss á hvorjum tíma, sem vér þad vanbrúkum. Af öllu þessu sjáum vér, hvad litid ad þad sé, er vandligir menn brúka til stærilætis, gjætandi ecki þess, ad virdingin elltir þann, sem hana flýr, en flýr fyrir þeim hana eltir, ef ei annarstadar, þá hjá Gudi. Postulinn segir til Gal. 6: ef nockur þykist vera nockud, þar hann er þó eckért, hann villir sitt hjarta; en ef vér eckért erum, því vilja menn þá krefja þess, svo sem annarar vitaskuldar, ad vér séum virdtir af monnum? Ei segi eg þad, ad þeim skuli ei heidur veita, er heidur heyrir, Róm. 13, því þad er Guds bod; hitt segi eg, ad þeir, sem vid eiga ad taka, skuli ecki una því illa, þótt af slíku megi bera ástundum; því sá, sem játar fyrir Gudi, þad hann eckért sé í hans augliti, og þad af alvöru og hræsnislaust, þá sé eg ecki, ad hann þurfi meir ad syrgja fyrir virdingu sinni, heldur enn hinn, sem ecki er enn nú fæddur. Hjá oss er eckért gott; því skyldum vér stæra oss? Hjá oss er margt illt; því skyldum vér ei skammast vor? Oss kann margt illt til ad falla; því skyldum vér ecki jafnvel hræddir vera? Oss kann sjálfa margt illt ad henda; því skyldum vér ecki jafnvel hrædast oss sjálfa, og leggja af, ad forláta oss uppá þad, sem eckért er? Ef vér játum þad fyrir odrum, ad vér eckért séum, og meinum þad ecki, þá svíkjum vér adra; en ef vér meinum þad og þeckjum þad, sem vér vel megum meina og þeckja, en hegdum oss ecki þar eptir, þá svíkjum vér sjálfa oss. Gud sá sem er allt í öllu, 1 Kor. 15, hann lítilækkadi sig þinna vegna, syndugur madur! og þú, sem ecki ert neitt í neinu, villt ecki brjóta odd af oflæti þinu hans vegna; Gud, segi eg enn nú, lítilækkadi sig, til ad verda madur; en madurinn vill þó ecki lítilæcka sig til þess, ad verda einn andi med Gudi. Þess meir, sem þú andvirdir þig fyrir Gudi, þess meiri verdur hann í þér, og þess stærri sem hann í þér verdur, þess stærri verdur þú í honum, því Gud mótstendur dramblátum, en lítilátum géfur hann nád, segir Jakob, Kap. 4. Og hvad helzt sem stórt edur ágjætt kallast, þad er alleina stórt og ágjætt í Gudi, og fyrir utan hann aldeilis eckért; hvar fyrir Páll segir: hvor hann hrósar sér,

hann hrósi sér í Drottni, 2 Cor. 11; Þarfyrir, nær sá Guðsmaður hefir upptalið allt það, er aðrir reiknuðu sér til gyldis, sem er, að hann væri Hebreskur eins og þeir, Israels maður eins og þeir, Abrahams sæði eins og þeir, Krists þénari enn framar enn þeir; hann hafi erfiðað meir enn þeir, optar í háska verið enn þeir, þá endar hann með þessu atkvæði: ef hrósa skal, þá vil eg hrósa mér af þeim hlutum, er veikleika mínum viðkoma, 2 Cor. 11; og enn framar segir hann, Kap. 12: eg mun miklu fegnastur hrósa mér af veikleikanum, svo að máttur Drottins búi í mér; þarfyrir em eg vel tilfriðs í veikleikanum, í forsmáninni, í nauðunum, í ofsóknunum, í ángistinni fyrir Kristum, því þá eg er veikur, þá er eg máttugur. Svo er þar nú enginn ríkdómur, enginn styrkleiki, enginn heiður, engin fegurð, engin skynsemi, enginn máttur, engin dýrð, engin prýði, nema í Guði alleina, og eckért það menn kunni að vegsamast fyrir, nema einsömul og hræsnislaus auðmýkt fyrir honum. Því vil eg enda þetta mitt tal til yðar, Guðs børn! með Páls orðum í pistlinum til Gal. 6: það verði mér ecki, að eg hrósi mér nema af krossi Drottins vors Jesú Kristi, fyrir hvorn mér er heimurinn krossfestur, og eg heiminum. Honum, Drottni Jesú, með Føður og Heiløgum Anda, einum og þrennum óendanligum Konúngi og alleina ríkum, sé lof og heiður, kraptur og styrkleiki, æra og vegsemð, sogð og súngin af ollum túngum engla og manna, nú héðan í frá og að eylífu, amen!

Á Jóladaginn.

Guðspjallið, Lúc. 2 Kap.

Í þann tíma: og það bar til á þeim døgum, að það boð géck út frá keysaranum Augustó, það heimurinn allur skyldi skattskrifast. (Þessi skattskrift høfst fyrst upp, þá Cyrenius var landsstjórnari í Sýrlandi.) Og þeir fóru allir að láta skattskrifa sig, hvør til sinnar borgar. Þá fór og Jóseph af Galilea úr borginni Nazareth upp í Júdeam, til Davíðs borgar Bethlehem, af því að hann var af húsi og kyni Davíðs, svo at hann léti skattskrifa sig þar með Maríu sinni festarkonu óléttri. En það skédi svo, þá er þau voru þar, að þeir dagar fullnuðust, að hún skyldi fæða; og hún fæddi sinn frumgétinn son, og vafdi hann í reifum, og lagði hann niður í jøtuna, þvíað hún féck eckért annað rúm í géstaherberginu. Og fjárhirðarar voru þar í sama bygðarlagi um grandana við fjárhúsin, sem geymdu og vøktu yfir hjørð sinni um nóttina; og sjá þú! það engill Drottins stóð hjá þeim, og Guðs birti ljómaði íkríngum þá, og þeir urðu mjøg óttaslegnir; og engillinn sagði til þeirra: hirði þér ecki að hræðast! sjáið, eg boða yður mikinn føgnuð, þann er skér øllu fólki, þvíað í dag er yður Lausnarinn fæddur, sá að er Kristur Drottinn í borginni Davíðs, og hafið það til merkis, að þér

munud finna barnid í reifum vafid, og lagt vera í jøtuna. Og jafnsnart þá var þar hjá englinum mikill fjøldi himneskra hersveita, sem lofudu Gud, og sagdi: dýrd sé Gudi í upphædum, og fridur á jørdu, og mønnum gódur vilji.

Exordíum.

Skélfilig ógnan mundi vesølu mannkyni hafa stadid af því hrædiliga straffi, med hvørju hinn réttláti Gud fargadi hinni vantrúudu verøld á døgum Nóa, nema hans gjæska hefdi gjørt sáttmála vid mannkynnid, ad hann framar ecki vildi eydileggja jørdina med vatnsflódinu, og þessu til merkis sett bogann í skýin, segjandi: þegar þessi bogi verdur í skýinu, þá vil eg minnast á sáttmálann á milli Guds og allra lifandi sképna, af øllu holdi á jørdunni, Gén. 9; med þessum hætti lýsti hinn nádugi Gud fridi yfir jørdunni og þeim þar inni búa, og er þad víst, ad hann hefir litid undir eins til þeirra, sem á hans eingétins Sonar nafn trúa mundu. Fjærri sé því, ad regnboginn kynni því ad valda, ad Gud yrdi manninum nádugur, ei heldur þurfti hann ad láta minna sig á þad hann gjøra vildi, jafnvel þótt ritníngin svo tali ad manna plagsid; allir hlutir eru opnir og naktir fyrir hønum, Hebr. 4; en þar Jesús situr til hans hægri handar, og hann sér þar ljóma sinnar dýrdar og ímynd sinnar guddómligrar persónu, Hebr. 1, voru holdi íklædda, og bidjandi fyrir oss, þá má hann ei annars enn minnast sinna miklu miskunsemda, sem verid hafa í frá upphafi, sídan hann lofadi, ad kvinnunnar sædi skyldi sundurmola høggormsins høfud, Gén. 3. Bid þér eins teikns af Drottni þínum Gudi, sagdi Drottinn til Achas, hvørt heldur þad er nidri í undirdjúpunum edur á hædum uppi; en hann sagdi: ei vil eg þess bidja, svo eg freisti ecki Drottins; þá sagdi Spámadurinn: svo heyrid þér þá af húsi Davids, hvørt er þad oflítid, ad þér þjáid menninna, þad þér einnin viljid ángra minn Gud; fyrir því mun Drottinn sjálfur géfa ydur eitt teikn: sjá þú! ein jómfrú mun barn géta, og einn son fæda, og hann mun hún kalla Immanúel, Esa. 7. Þetta er teikn hins mikla Guds og Drottins vors Jesú Kristí, hvør ad er engill sáttmálans á millum Guds og manna, Mal. 3; hann er øllum til merkis settur, ecki í skýum himins, heldur fæddur af einni jómfrú á medal vor hér á jørdunni til stadfestu þar um, ad þeir fái allir kvittun syndanna, sem á hans nafn trúa, Act 10. Sæl eru þau augu, er sjá hvad þér sjáid, sagdi Endurlausnarinn vid sína lærisveina, Lúc. 10; en ecki taladi hann alleina um þad, ad líta sig og heyra med útvortis skilníngarvitum; margir sáu hann, og hneixludust á hønum; þeir sáu hann, og þar var eckért girniligt á hønum, Esa. 53; þeir sáu hann, og byrgdu fyrir sjónir hønum, Lúc. 22; þeir sáu hann, og hræktu í hans andlit, Matth. 26; þeir sáu hann, og sáu undir eins sína vild á hønum. En svo sem Gud setti sinn boga í skýin til þess, ad hann væri nádarteikn øllum mønnum, og hefir hann þó sjálfum sér geymt ad straffa þeirra ógudligt framferdi, sem hans nád forsmádu, svo hafa þeir margir séd Kristí þjóns-mynd hér í nádinni, er sjá munu hann reidan og ógnarligan, þegar hann kémur í skýum himins med makt og miklu veldi, Lúc. 21. En ef vér viljum vita, um hvørja sjón hann talar, þá heyrum hvad hann sagdi vid Thómas postula, Jóh. 20: af því þú sást mig, Thóma! þá trúdir þú; en sælir eru þeir, sem ecki sjá, og trúa þó; þad er, ad sjá Jesúm Kristum, Guds og Maríu son, voru holdi klæddann, med augum hins innra manns, oss til réttlætis, til helgunar og eylífrar sáluhjálpar géfinn 1 Cor. 1; oss, segi eg, sem ad í syndinni erum gétnir, og í syndinni fæddir, Ps. 51, reidinnar børn, Eph. 2, og Guds óvinir af náttúrunni, Róm. 5. Þessi dýrdarfulla sjón verdur ydur og øllu mannkyni frambodin í lofsaung heilagra Guds engla, þar þeir sýngja: fridur á jørdu, og mønnum gódur vilji; og viljum vér á þessum hátídisdegi þessi heil. ord nockud gjørr yfirvega, og af þeim hugleida, hvørsu glediligur ad þessi fridur sé, og hvørnin vér eigum hønum ad taka. Til þessa eyrindis framkvæmdar virdist ad hjálpa oss vor nýfæddi Immanúel, fyrir krapt sinnar forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Hvad mun því valda, brædur minir! ad hinir himnesku andar eru svo gladir á fædingarnóttu mannkynsins Endurlausnara? ecki þurftu þeir frelsis vid, því þeir høfdu ecki syndgad;

Jesús hafdi Abrahams og ecki englanna sædi uppá sig tekid, Hebr. 2; hvad mun þá valda gladværd þessari? Guds Sonur er ad sonnu þeirra Herra, einnin eptir manndóm-inum; hefdi hann bedid sinn Fodur, þegar hann var í sinni mestu ángist staddur vor vegna, þá mundi hann hafa géfid honum meir, enn tólf legión engla, Matth. 26; englar komu og þjónudu honum, þá hann var hartnær yfirgéfinn, og svo ad segja, Andskotanum ofur-seldur, þad hann freistadur yrdi, Matth. 4; fyrir því var þad ecki ad undra, þótt þeir gladst hefdu, ef hinum nýfædda Syni Guds hefdi nockur heidur edur upphefd hlotnast; en þad mátti ecki svo kalla, því Páls talar svo hér um, Phill. 2, ad hann hafi litilækkad sjálfan sig, takandi á sig þjónsmynd, og ordinn monnum likur. Þad fyrsta hann sá þessa vesæla heims ljós, var hann lagdur í einn stall, Lúc. 2, og skommu þar eptir vard hann land-flótta, Matth. 2, og um allar sínar æfistundir hafdi hann ecki þar hann kynni hofdi sínu ad halla ad, Matth. 8; því sýnist, svo sem ad hans kjorum væri ecki svo mjóg ad fagna í þettà sinn. Hvad þá? brædur minir! vér vitum eptir St. Páls munni, ad englarnir eru þjónustusamir andar, útsendir þeim til þjónkunar, er sáluhjálpina erfa skulu, Hebr. 1; og þótt ad vér séum vesælir og syndugir, þá er þó meiri gledi hjá þeim í himinum, yfir einum syndugum, sem ydran gjorir, heldur enn yfir nín og níutin réttlátum, Lúc. 16; þar af er audsært, ad þessar Guds hersveitir hafa svo tekid ástfóstri vid oss, aumna menn, þótt vér séum þeim ad ollum edlisháttum ólikir, ad þeir gledjast yfir sérhvorju því happi, er nockur af oss hlýtur; en ef þeir svo gledjast yfir allri gjæfu vorri, því mundu þeir þá ecki venju framar lýsa þessum fognudi, þegar oss á næturtíma upprann sú Sól, er aldrei hefir nockur fegri yfir heiminn skinid, og þegar oss sú heill ad hondum kom, af hvorri allra Guds barna, rikra og fátækra, hærri og lægri stéttar, nálægra og fjarlægra, fæddra og ófæddra, tímanlig og eylif heill og hamingja uppsprettur og framflýtur; þess gétur Jóhannes, Kap. 1, er hann segir, ad af hans fyllingu hofum vér allir medtekid nád fyrir nád. Þar fyrir ljómar hin guddómliga birti í kringum hirdarana, svo sem vitnandi þar um, ad hann væri í heiminn borinn, sem ad er ljómi Fodursins dýrdar, og ímynd hans guddóm-ligrar persónu, Hebr. 1; frá hvorjum ljósanna Fodur ad oll gód gjof og oll fullkomin gjof kémur, Jakob 1; hvorjum og þócknast hefir, ad í sinum Syni skuli oll fylling búa, Kól. 1; já, sjálf guddómsins fylling, hvor ed byggir í honum likamliga, Kól. 2, þad er í hans bless-udum manndómi, er hann af vorn holdi og blódi hefir uppá sig tekid, og gjort hluttakandi guddómligrar náttúru. Æ, oss auma og synduga menn! vér sjáum ecki fyrir blindu holdsins, hvad mikid oss veitt er í Jesú holdtekju, myrkur vors skilnings sá þad ecki hondl-ad, svo sem þad er; en Guds h. englum, er jafnan standa frammi fyrir honum, Matth. 18, þeim er alkunnug sæla sú, er ollum Guds bornum er tilbúin, hvorri vér tapad hofum í Adams falli; þeim eru og ecki ókunnugar píslir fordæmdra, er kveljast munu í augsýn heil. engla, segir Jóhannes í hans opinberingum, Apóc. 14. Því er ecki ad undra, þó engl-arnir fagni, þar hinn annar Adam, sem er Drottinn af himnum, 1 Cor. 15, var í heim-inn borinn, til ad frelsa oss frá ollum þeim óskopum, því þeir elska mannkynid, en vissu ad í Jesú fædingu var monnunum géfinn sá kostur, ad forlíkast vid Gud, og settir verda í

hans Sonar riki, Kol. 1. Nú er það víst að sonnu, að vér ecki að fullu þeckjum hvað vér mist hofum, eður hvor ólucka oss búin væri, nema Guds Sonur væri í heiminn kominn, syndugá menn sáluhjálpina að gjora, 1 Tim. 1; en þó mættum vér að svo miklu leiti þeckja vort andligt volædi, og svo mikið hefir oss sagt verið af hinni eylífu dýrðarvist í himnariki, að ef vér legðum nockurn hug á vort mál, þá mundum vér allshugar fegnir verða, að vér hofum hana aptur fengið, og róa ollum árum að því, að vér sleptum henni ecki aptur að nýu. Eg hefi nóg sagt hérum, þegar eg segi það með orðum Esaiæ, hvörju syndir vorar til leiðar koma: yðar syndir, segir hann, skilja ámilli Guds og yðar, og yðar ránglætingar valda því, að hann byrgir sitt andlit fyrir yður, og vill yður ecki bænheyra, Esa. 59; nú vitum vér það, að vér lifum ecki eina stund án syndar. Heyrið hvað Davíð konúngur talar um allt hold, Ps. 14, Ps. 5 og 10, og 39, Sál. Orðskv. 1, Esa. 59: þar er enginn réttlátur, og ecki einn; þar er enginn skynjandi, og enginn sá að Gud leiti; allir hafa þeir afvikið; allir til samans eru þeir ónýtir orðnir; þar er enginn, sá eð gott gjori, og ecki einn. Nú segir Páll, er hann færir þessi orð til síns máls, Róm. 3: nú vitum vér, að hvað sem logmálið segir, það segir það þeim, sem undir logmálinu eru, svo að allir munnar verði tilbyrgðir, og allur heimurinn sakfallinn við Gud. En ef Guds Sonur væri ecki í heiminn kominn, til að frida fyrir oss, þá værum vér allir undir logmálinu, og ennþá í vorum syndum, því að logmálið er fyrir Móysen útgéfið, en náð og sannleiki er skéð fyrir Jesúm Kristum, sagði Baptista, þegar hann hóf kristniboðið, Jóh. 1. Svo aðskilja nú syndir vorar á milli Guds og vor. Segið mér þá! er það ecki mikillar gleði og fagnaðar vert, að hann er oss í heiminn borinn, sem heitir Immanúel, Esa. 7, það er, Gud með oss, í hvors nafni hinn náðugi Gud hefir til sinnar kristni talað, það er til allra þeirra, er á hans nafn trúa, Esa. 54: þótt að fjoll þessi hvérfi á bak aptur, og þessir hálsar úr stað hræríst, þá skal mín gjæska ecki frá þér víkja, og sáttmáli míns friðar ecki við þig skilja, segir Drottinn þinn miskunari. O, hvorsu gleðiligt er þetta! þegar einn fáráður syndari, hvors samvitska vitnar ámóti honum, að hann hafi eckért annað enn dauðann forþénað, þegar hann, segi eg, hugar til þeirrar ógnarligu tíðar, nær konúngar jarðarinnar og hofðingjarnir, og hinir riku og hinir voldugu, segja til fjallana og til bjarganna: fallið yfir oss, og hyljið oss fyri augliti hans, er í hásætinu situr, og fyrir reiði Lambsins, Apóc. 6.

Þess er og að gjæta, bræður mínir! hvor hann er, sem að vér vorum missáttir við; ófriðurinn er að því leiti hræðiligur, sem hann er voldugur til, sem herjar á landið. Hvor er sá konúngur, er hann færir hernað á móti oðrum konúngi, að hann eig setji sig niður og ráðslagi, hvort hann géti með tín þúsundum mætt honum, sem með tuttugu þúsund kémur á móti honum? sagði Drottinn við Lærisveinana, Lúc. 14, til að sýna þeim, hvor að væri munur Guds og manna. Munum vér géta svarað hinum réttláta Gudi einn ámóti þúsund, ef hann vill í dóm við oss gánga, Job. 9; hann er Herrann, vér erum þrælarnir; hann hefir skapað oss, vér vanskopum oss dagliga; hann hefir oss allt gott gjort, vér gjorum allt íllt ámóti honum; hann vegur fjollin á vigt, og hálsana með sínum minnsta fingri, Esa. 40; vér megnum ecki að gjora eitt svart hár hvítt á voru hofði, Matth.

5; hjá honum er engin umbreyting, edur mynd til umbreytingar, Jak. 1, vér erum ein vatnsbóla; vér megnum ecki hinum minnsta vesæling hid minnsta mein ad vinna, án hans vilja, hann hefir vald til ad kasta lífi og sálu í eylífan eld, Matth. 10; hvor vill fá stadist, nær slíkur Herra er reidur? Hvorsu fagnadarsæll er þá bodskapur þessi, ad vér fridkeyptir erum, og í sátt komnir vid hann, sem allt vald hefir bædi á himni og jördu? Matth. 28. Og ef vér viljum gánga nær, og skoda, hvor ad sé mismunur lögmálsins, sem fyrir Mósen er géfid, Jóh. 1, og evangelií, sem Kristur hefir fært oss úr skauti Födursins, þá er þad í mörgum hlutum audséd. Lögmálid var med stórri ógnan og reidarþrumum útgéfid; ef ad jafnvel eitt kvikindi snertir fjallsræturnar, sagdi Gud, Exód. 19, þá skal þad dauda deya; hid fyrsta nýa testamentisins evangelium er med lofsaung heilagra engla bodad, og almenniligu fridarbodi yfirlýst. Allt fjallid Sínaí skalf og titradi af Guds ógnan; þar sáust leiptranir og eldíngar, svo ad Móses, sem var hinn mesti fullhugi, og svo var kunnugur Gudi, ad hann taladi vid hann, eins og madur vid mann talar, Exód. 33, sagdi: eg em hræddur og skjálfandi; hvad Páfus tiltekur til dæmis um þessi stóru undur, Hebr. 12; en hér ljómar Guds birta í kríngum hirdarana, og engillinn segir vid þessa vesælings smalamenn: óttist ecki, því ad í dag er ydur Lausnarinn fæddur, sá er Kristur Drottinn, í borginni Davíds. Menn halda, ad englarnir hafi gengid á milli Guds og Mósen, til ad afhenda honum Lögmálid, eda ad vísu á einhvorn hátt þjónad ad þessu; þad segir Stephanus hinn fyrsti píslarvottur Guds, nærri med berum ordum, tvísvarsinnum, Act. 7; þad stadfestir St. Páll, Gal. 2, og Hebr. 2; en ei heyrist, ad þeir hafi þá blídliga til hans talad, sem ei var von, því lögmálid verkar reidi, Róm. 4, og er vegna yfirtrodslunnar útgéfid, Gal. 3. Eg vil ecki fá mér til orda þær grimmu hótanir, er lögmálinu fylgja: ef þú hlýdir ecki raustinni Drottins Guds þíns, segir Móses, Devt. 28, þá skulu allar þessar bölvanir koma yfir þig og höndla þig; bölvadur skaltu í borginni vera, bölvadur á akrinum, bölvud skal þín hirdsla vera, hvar þínar afgángsleifar eru, og bölvadur skal þinn lífsins ávortur vera, þinn jardarávortur og þinna sauda, bölvadur skaltu vera, nær þú gengur inn, bölvadur nær þú útgengur! med ödru fleira, og allri þeirri ólucku er lögmálsins yfirtrodsla steypir yfir syndugar manneskjur, og hrædiligt er upp ad telja. O! hvorsu er þad ólíkt honum, er sagdi: komid til mín, allir þér sem erfidi drýgid og þúnga erud þjádir! eg vil endurnæra ydur, Matt. 11; hann medtók tollheimtumenn og bersynduga, át og drack med þeim, Lúc. 15, til ad ávinna þá til Guds ríkis; þoldi brixli og ámæli vondra manna þeirra vegna; hann, ed sagdi vid hina bersyndugu hórkonu: hafi enginn fordæmt þig, svo fordæmi eg þig ecki heldur, gack burt, og syndga ecki framar, Jóh. 8; svo ad þad má satt játa, ad hinn nádugi Gud hefir ecki um skor fram spád um sinn eingétinn Son, Esa. 42: sjá minn þjón, þann er eg annast, og minn hinn útvaldi, á hvorjum eg hefi velþóckan; eg hefi honum minn Anda géfid, hann mun dóminn útflytja medal heidinna þjóda; hann mun hvorki kalla né hrópa, og hans raust mun ecki heyrast á strætunum; þann brákada reyrlegg mun hann ecki í sundurbrjóta, og þann littlogandi hörkveik mun hann ecki útslöckva; hann mun kénna ad halda dóminn med sannleikanum; hann mun ecki möglunarsamur né hrædiligur verda, svo ad hann á jördu dóminn uppbyrji, og eyarnar munu

eptir hans logmáli vænta. Þegar þér nú þetta hvorttveggja samanberið, bræður mínir! og ef þér þykist nockru við Gud sekir vera, þá er líkligt að þér munud finna til í hjarta ydar, hvorsu gledilig ad sé Jesú fæding. Gydingum var fognudur þessi allra fyrst bodaður, svo sem von var til, svo ad spádómarnir yrdu uppfylltir; þess géta þeir St. Páll og Barnabas, Act. 13, er þeir sogdu vid þá: til ydar byrjadi fyrst ad tala Guds ord, en vær adrir hofum þess sídan notid; þar fyrir spáir Esaías svo um Jerúsalem: myrkrid mun hylja jordina, og dymman þjódirnar, Esa. 60, en Drottinn mun upprenna yfir þér, og hans dýrd mun sjást yfir þér, og heidingjarnir munu gánga í þínu ljósi; því lýsir engillinn í samtali vid hirdarana, þar hann segir: eg boda ydur mikinn fognud, hann er skér ollu fólki; hér er ecki Gydingur né Griskur, eda Schýtiskur, ecki þræll edur frelsingi, Gal. 3, heldur allir eitt í Kristó Jesú, Kól. 3. Eptir hans logmáli munu eyarnar vona, segir Esaías 42; þad eru heidnar þjódir, svo plagar ritningin þær optliga ad kalla; þetta megum vér, bædi ad raun og nafni, tileinka oss, sem byggjum hólma þenna; ad sonnu hefir Guds eylíf fyrirhyggja skotid oss út undir hid ytsta heimsins skaut; kannské og ad morgum þykja megi, ad vér hofum varhluta farid af margri fullsælu heimsins; en þar ámóti hofum vér ecki ad segja af margri þeirri ólucku og andstreymi, sem annarstadar í heiminum plágar syndugа menn, svo vér erum skyldugir ad vidurkénna, ad Gud hefir vel til vor gjort, ef vér kynnum med ad fara; en hvornin sem þessu er varid, þá hefir hann ecki gjort oss afskipta af andligum hlutum, sem mest á ridur.

Stutt stund er þad, ad vér eigum vid þetta tímanliga ad búa, hvort heldur oss gengur med edur mót; en eins vel er oss Jesú blessud tilkoma í holdid bodud og odrum, eins vel hans pína og daudi, eins vel hans upprisa, eins vel hans uppstigning, eins vel útsending hins Heilaga Anda; á engu af þessu hofum vér nockurn skort, heldur enn hvor onnur þjód í heiminum, og ef eg má segja, þá erum vér betur hér med forsorgadir enn margir; því hofum vér engu sídur orsok til ad fagna og lofsyngja hinum góda Gudi í hjortum vorum, Kól. 3, heldur enn allur heimurinn; já, oll Guds kristni, hvar helzt sem hún er í heiminum, hún má játa þad satt ad vera, er Páлus segir, Eph. 2, um heidingjana: nú erud þér í Jesú Kristó, sem ádur fjærri vorud, nálægir ordnir fyrir blód Jesú Kristi, því hann er vor fridur, hann sem gjorir eitt af bádum, og girdingu midveggjarins hefir nidurbrotid. Í kríngum Jerúsalems musteri var einn steinveggur; þángad leyfdist heidingjum ad koma, en ecki lengra, svo ad þjónustugjordin ecki saurgud yrdi af óumskornum monnum, og til þess lítur Postulinn í þessum ordum. En sídan Guds Sonur er í heiminn borinn, þá er í Kristó hvorki umskurn né yfirhúd, Gal. 5; því segir og Páлus aptur, ad hann afmád hafi logmál bodordanna, sem var innifalid í setningunum, fyrir sitt hold, svo hann gjordi í sjálfum sér tvo ad einum nýum manni, og gjordi frid, Eph. 2. Þetta er medal annars sá fridur, er englarnir boda; fridur millum Guds og manna, því Gud er madur ordinn; fridur millum himins og jardar, því Gud hefir í Kristó alla hluti forlíkad vid sig (semjandi frid fyrir blódid hans kross), hvort heldur þeir eru á jordu edur himni, Kól. 1; fridur vid heilaga Guds englá, hvorra samneyti vér hofdum af oss brotid, því

segir Pálus, ad vér séum komnir til fjallsins Zíon, og til borgar Guds lifanda, Jerúsalem hinnar himnesku, og til margra þúsunda englanna, Hebr. 12; fridur á milli Gydinga og heidingja, því þad er í Jesú blessadri hingadkomu framkomid, sem Drottinn spáir, Zach. 8, segjandi: á þeim dögum skulu tíu menn (þad eru margir) af öllum þjódum og túngumálum þrífa í klædafald Gydingsins, segjandi: vér viljum med ydur fara, því vér heyrum Gud er med ydur; þessi er Immanúel, hvör ed fyrst var sendur til fortapadra sauda af húsi Ísraels, Matth. 15, en hafdi þó adra saudi, er ecki voru af því saudahúsi, er hönum byrjadi og þángad ad leida, Jóh. 10, svo þar yrdi eitt saudahús og einn hirdir. Ó, hvílík djúpt audæfanna og Guds speki! Hér má þad satt játa, er Pétur med stórri undran sagdi fordum, Act. 10, er Gud sendi hann til ad skýra Kornelium og hans heimafólk: nú reyni eg í sannleika, sagdi hann, ad þar er eckért manngreinarálit hjá Gudi, heldur ad sérhvör einn, af hvörri þjód sem hann er, sem hann óttast og fremur réttvísina, hann er hönum þócknanligur, Act. 10. Þarfyrir syngja og Guds englar hér í lofkvædinu: og mönnum gódur vilji; þad kallar textinn velþóknan; hvar mundi þessa velþóknan vera ad finna, brædur mínir? ecki hjá vesælu mannkyni, allra sízt á þeim dögum, þegar Drottinn kom til sinnar eignar, og hún þeckti hann ecki; og kémur þad hér fram, sem Jóhannes segir, 1 Pist. 4 kap: í því er kjærleikurinn fólginn, ecki ad vér elskudum Gud, heldur ad hann elskadi oss, og sendi sinn Son, ad hann yrdi forlíkun fyrir vorar syndir. Þetta er ecki af mannligum tilverknadi skéd, því án Krists er madurinn andstyggd fyrir Gudi, heldur fyrir hans skuld, sem er hans elskuligur Sonur, í hvörjum hönum alleina velþóknast, Matth. 3. Þess hafa hinir adnotid, hvörra hold og blód hann hefir uppá sig tekid, því enginn hefir um aldur sitt eigid hold hatad, Eph. 5; þarfyrir er ecki ad undra, þótt Gud hafi velþóknan á þeim, hvörja hans Sonur skammast sín ecki brædur ad kalla, Hebr. 2, og þar ad auki fyrir trúna á hann eru ordnir einn andi med Gudi, 1 Cor. 6. Fyrir því samfagna nú Guds heilagir englar syndugu mannkyni, er svo brádliga höfdu þessi glediligu umskipti fengid, ad verda Guds börn af Satans börnum, leysíngjar Kristi af syndarinnar þrælum, Guds ríkis erfingjar af örfum fordæmingarinnar, englunum samlíkir og þeirra samlagsmenn, af lagsmönnum djöflanna. En svo sem ad þeir himnesku andar fagna þessu svo mjög, sem ádur er sagt, ad þeir boda frid og velþóknan Guds yfir jördunni, svo fagna og Kristi lærisveinar, og þad fólkid, er hönum fylgdi inn til Jerúsalem, þar af, ad fridur er í himninum ordinn; þar um skrifar svo Lúkas 19: og allur fjöldi lærisveinanna tóku til ad lofa Gud med fögnudi og hárri röddu fyrir allar þær jardteiknir, er þeir séd höfdu, segjandi: blessadur sé sá sem kémur í nafni Drottins, fridur á himni og dýrd í upphædum! Merk þetta vel, kristinn madur! hinn nádugi Gud hefir látid fridarbod gánga um alla veroldina og lagt sínum postulum uppá ad auglýsa forlíkun þessa, 1 Cor. 15, hvarfyrir þeirra hljómur er útgenginn um alla heimsbygdina, Róm. 10; en Gud nádi, hvad fáir þeir eru sem vilja fallast á þau rád, ad minnast vid Soninn, svo hann verdi oss ecki reidur, Ps. 2. Gud hefir látid boda frid á jördu; lát þér vera annt um, kristinn madur! ad verda þess fullordugur, ad þar sé og fridur fyrir þig í himninum. Allir Jesú Kristi velgjörníngar eru í hans fædingu öllum bodnir, einninn þeim, sem fóttroda Guds Son, og sáttmálans blód al-

mennilígt halda, med hvorju syndarinn er þó helgadur, Hebr. 10. Gud er ad sönnu frelsari allra manna, því hans Sonur hefir fyrir alla lidid, þó einna mest trúadra, 1 Tim. 4, því þeir einir mega frelsisins njóta, sem trúa á nafn eingétins Sonar Guds; gef því ecki upp á vegi þinnar sáluhjálpar, fyrr enn ad Heilagur Andi ber vitni þínum anda þar um, ad þú sért Guds barn, Róm. 8; en hvornin mættu þad ødlast? þad skédur, ef þú gjørir enga sátt vid hans óvini, ecki vid Djøfulinn, því hann er Guds svarinn óvinur; vér höfum afneitad øllu hans athæfi í skírninni, hvorja Pétur kallar sáttmála gódrar samvitsku, 1 Pét. 3, ecki einúngis þessvegna, ad vér í henni endurfæddir erum, og höfum styrk samvitskunnar þaraf, ad vér erum sáttir vid Gud, og kvittir um sekt upprunasyndarinnar, heldur og hins annars, ad hún minnir oss á, um alla vora æfi, ad halda vort loford af fremsta megni, og ad flecka ei samvitskuna med þeim verkum, sem Andskotanum eru til þjónustu, en Gudi til styggdar; ecki vid holdid, þvíad þess þánkar eru reidi og fjandskapur ígégn Gudi, Róm. 8; enginn kann tveimur herrum ad þjóna, Matth. 6; en Kristur og Belial eiga eckért hlutskipti saman, 2 Cor. 6. Nú eru holdsins verk augljós, þad eru hórdómur, saurlifi, óhreinleiki, lausúng, skurdgodadýrkun, fjölkýngi, fjandskapur, þrætur, kappgirni, reidi, þráttanir, sundurþyckja, flockadráttur, øfund, manndráp, ofdryckja, ofneitsla og þessum likt, Gal. 5; ef vér þessar syndir æfum, og látum þær drottna í voru holdi, þá erum vér ecki Guds vinir, og ecki er hans fridur í oss; ecki kunnum vér heldur vid samvitskuna frid ad hafa, nema hún sofi, og mun hún þó sídar af illum draumi vakna þegar verst gégnir, þegar Andskotinn kippir svæflinum undan höfdinu, og vér erum sízt búnir til mótgaungu honum í daudans hardá stridi, og er þá hætt vid ad hennar ormur verdi ad þeim ormi, sem aldrei deyr, Esa. 66; já, nema vér dagliga tökum uppá oss Gud herskrúda, og leggjum allt kapp á ad stöckva þessum óaldar flocki, eptir því, sem hvor einn verdur ásóktur, þá kunnum vér ecki frid vid Gud ad hafa, ecki Guds börn ad heita, og í eingri vissu um Guds riki edur arf himnanna ad vera, því þeir ed Kristó tilheyra, krossfesta sitt hold med þess girndum og tilhneigíngum, Gal. 5. Gjørid ei heldur samdrátt vid heim þennan, ef þér viljid Guds vinir heita, því Jóhannes segir, 1 Pist. 1: elskid ecki heiminn né þad, sem í honum er; ef nockur elskar heiminn, þá er ecki Guds elska í honum. Ecki segi eg, ad menn skuli ei hafa umgengni vid heimsins börn, annars mættu þeir fara út úr heiminum, 1 Cor. 5, segir Páll; hitt er og réttvíst ad umgángast fridsamliga vid þá, sem eru af heiminum, verdi því ákomid, því Páll segir enn aptur, Róm. 12: ef þad ské kann, ad svo miklu leiti sem í ydar valdi er, þá hafid frid vid alla menn, og Davíd hælir því, ad hann hafi fridsamur verid, Ps. 120, jafnvel vid þá, sem fridinn hötudu, Ps. 119; hitt segi eg, ad menn skuli eckért samblendi edur samtök hafa vid þá í illskunni og prettvísinni, því þad er ad færa hernad ámóti Gudi; og verdi einhvor af oss til þess kvaddur, þá eiga menn ad brjóta þenna frid og óttast eigi menninna, svo vér kunnum ad hafa frid vid hann, er sál og lif gétur drepid eylífum dauda, Matth. 10 Réttvísin og fridurinn kyssi hvort annad, segir Davíd, Ps. 84; þar segist vel enginn vera, sem ecki fridinn kjósi, en allir vilja þó ecki réttlætid æfa, eins og hvort kunni annars án ad vera; þar sem ecki er réttvísi, þar er aldrei fridur; þar sem ecki er hinn sanni fridur, þár er aldrei réttvísi; þad er hinn sanni

fridur ad halda eindrægni med gudrækni og gódri skickun, en hata skammir og klæki. Þegar veraldarinnar synir eru megtugir ordnir, og hafa brotid undir sig adra, svo ad enginn vogar ad stíga á þad strá, er þeim mislíkar, þá hyggja menn, ad þeir séu í fridi; en þad er víst, ad þeir, ed odrum háfa ránglíga tilgjört, hafa þá hvad minstan frid, er þeim sýniſt einskis ófridar von vera, því fridur þessi heldur jafnan stríd vid samvitskuna, og nær þeir hafa engan ad berjast vid, þá berjast þeir vid sjálfa sig; svoddan fridi eiga oll Guds born ad hafna, jafnvel þótt þad sé nú um stundir fridsemi kollud, ad lída og samþyckja, edur ad minsta kosti látast ecki sjá hinar verstu skammir og ódygdir, og hlutsemi kollud, ef nockur vandlætir þarum; en þad mætti þann einn gilda, sem hefir frid vid Gud og samvitsku sína, því þótt hann jafnvel fridlaus yrdi og rækur frá monnum, þá hefir hann altíd fridland í Guds ríki, og þótt Gud taki hann ei svo fljótt í burt úr heiminum, þá vardveitir hann þann hinn sama fyrir heiminum, Jóh. 17.

Þad er gott, ad vera hlutsamur med sama hætti og Nói, Loth, Móses, Samúel, Davíd, Elias, Esajas, Micheas, Jeremias, Jóhannes Baptista, St. Páll og adrir Guds menn, er héldu brixli Kristi stærri virdíngu ad vera, enn heidur veraldar þessarar Hebr. 11. Esajas 9, nefnir vorn Immanúel fridar-hofdíngja, en þó segir þessi hofdíngi, Matth. 10: meinid ecki, þad eg sé kominn til ad senda frid á jordu; eg er ei kominn til ad senda frid, heldur sverd, því eg er kominn til ad setja manninn upp ímóti fodurnum, og módurina upp ímóti dótturinni, og sonarkonuna ámóti módur bónda síns, og mannsins heimamenn verda hans óvinir. Hvor er þá fridur sá, er Drottinn hefir fært oss af himnum? þad er fridur millum Guds og manna, en ecki fridur millum Guds barna og hans óvina: fridur vid samvitskuna, en ecki vid syndina: fridur vid Guds logmál, en ecki vid holdid; en ef nockur af þeim, er hann talar um, Matth. 10, samþyckir ecki þessi fridar-kosti, þá er sá hans óvinur, og á engan frid vid þann sama ad gjora; því sá sem ecki hatar fodur og módur, brædur og systur, fyrir hans skúld, hann er hans ecki verdugur, Matth. 19. Ad sídurstu er þetta sá fridur Guds, sem ædri er ollum skilníngi, Phill. 4; minn frid géf eg ydur, minn frid læt eg hjá ydur, ecki svo sem heimurinn géfur þá géf eg ydur, segir Jesús vid lærisveinana, Jóh. 14. Þad er svoddan fridur, sem gjorir oss ríka í fátæktinni, frjálsa í þrældóminum, glada í sorginni, metta í húngrinu, innlenda í útlegdinni, og um alla hluti oss sjálfum fullnóga, þá vér eckért hofum. Þessi fridur gjordi Job heilbrygdann í krominni, Davíd réttlátan midt í syndinni; hann digtadi lofsaunginn fyrir Pál og Silas í myrkvastofunni, Act. 16; hann gladdi Kristi postula þá þeir gengu fagnandi, og þó húdstrýktir út frá rádinu, Act. 5; hann huggadi María undir síns Sonar krossi, og enn-nú í dag alla þá, er hann bera med henni. Og fyrir því, brædur mínir! ad þessi fridur er svo mikill og svo dýr, ad án hans er enginn fridur, og þeir ed þenkja á himneska hluti, kunna engan frid ad hafa, þegar þeir hans sakna, þótt oll veroldin hlæi á móti þeim, þá grætbæni eg ydur fyrir ydar velferdar sakir, ad endíngu med ordum Páls, þar hann segir: vér erum sendibodar vegna Krists, 2 Cor. 5, og svo sem Gud beiddi fyrir oss, þá bidjum vér í Kristi nafni: sættist vid Gud. En þú, nádarfulli himneski Fadir!

F

sem med dýrmætu blódi þíns eingétins Sonar hefir endurkeypt velferd sálna vorra, géf þú þínum børnum ad elska þig, elskast innbyrdis, og halda eindrægni í andanum, svo allir þeckja megi, ad þeir séu þíns Sonar lærisveinar, Jóh. 13; géf þeim ad hlaupa svo skeid lífdaga þessara, ad þeir fái yfirunnid fyrir hann, sem heiminn hefir sigrad; svo ad þínir þjónar mættu med Símoni í fridi fara eptir ordi þínu, Lúc. 2, nær þér þóknast, ad þeir gánga skuli veg allrar veraldar; bænheyr þad, Herra, himneski Fadir! fyrir Jesúm Kristum, amen!

Ønnur prédikun á Jóladaginn.

Gudspjallid, Jóh. 1 Kap.

Í upphafi var Ord, og þad Ord var hjá Gudi, og Gud var þad Ord, þad sama var í upphafi hjá Gudi; allir hlutir eru fyrir þad gjørdir, og án þess er eckért gjørt, hvad gjørt er; í því var lífid, og lífid var ljós mannanna, og ljósid lýsir í myrkrunum, og myrkrin hafa þad ecki høndlad. Þar var einn madur af Gudi sendur, sá hét Jóhannes; hann kom til vitnisburdar, ad hann bæri vitnisburd af ljósinu, svo ad allir skyldu fyrir hann trúa; eigi var hann þad ljós, heldur ad hann bæri vitnisburd af ljósinu; þad var satt ljós, hvørt ed upplýsir alla menn, komandi í þennan heim; þad var í heiminum, og heimurinn var fyrir þad gjørdur, og heimurinn þeckti þad eigi. Hann kom til sinnar eignar, og hans sjálfir medtóku hann eigi; en svo margir sem hann medtóku, þá gaf hann þeim makt Guds børnum ad verda, þeim sem á hans nafn trúa, eigi þeim sem af blódinu, eda þeim, sem af holdsins vild, edur af mannsins vilja, heldur þeim, sem af Gudi eru fæddir. Og Ordid vard hold, og bygdi med oss, og vér sáum þess dýrd, dýrd svo sem eingétins Sonar af Fødurnum, fullan nádar og sannleika.

Exordium.

Daniel Spámadur, í sinnar bókar ødrum Kapítula, segir frá því, ad Nebúcadnezar konúngi hafi géfist sýn nockur í draumi, er hann kvad sídan ad væri horfin úr minni sér, og beiddi fjølkýngismenn sína og spásagnara, ad þeir segdu honum drauminn; en þeir tøldust undan bodi kongings, og svørudu þannveg: Þar er enginn madur á jørdunni, er megi gjøra þessa konungsins skipan, hvar fyrir enginn høfdingi edur Drottinn hefir nockru sinni þvílíks krafist af nockrum Spámanni edur Kaldeó, því sá hlutur er konúngurinn æskir eptir, er svo dýrmætur, ad enginn má hann segja konúnginum, nema godin, hvør ed ecki byggja med holdinu. Nú jafnvel þótt ad Spámenn þessir væru Satans þjónar, þá má þó ecki því á móti segja, ad þessi þeirra afsøkun var gyld á alla vegu. En þess meira sem heidingjar þessir høfdu til máls síns, þess meira høfum vér, kristnir menn, Gudi ad þacka, ad hann hefir oss þann í heiminn sendt, er þad hefir gjørt, er enginn manna gjøra kunni. Kaldea-lands vitríngum þótti þad nýúngar, ad kóngurinn skyldi leggja þeim uppá þennan hlut; en hinn alvitri Gud hefir gjørt einn nýan hlut á jørdu, ad konan hefir umkringt manninn, Jer. 31; hvørt spádómur þessi eigi ad skiljast um holdtekju Drottins, edur ei, er eg ecki aldeilis viss um, samt flýgur mér í hug af þessu, ad þad hefir aldrei um æfi heyrst, ad nockur hafi undir eins mey og módir verid; ad hann, sem uppfyllir himin

og jørd, kreptist í einum stalli; ad Gud er madur ordinn. Margvísliga og á marga vegu hefir Gud talad vid fedurnar í firndinni, en þad er nýr hlutur, ad hann talar vid þá fyrir Soninn, Hebr. 1; og ad Gud, íklæddur mannligu holdi, sá eingetni Sonur Fodursins, sem er í hans skauti, hann í eigin persónu opinberar syndugum mønnum allan hans vilja og veg sáluhjálparinnar. Spásagnararnir fortóku þad, ad Gud mundi byggja med holdinu; en hvad viljum vér þar um tala, ad Ordid er hold ordid, og bygdi med oss? vér heyrdum þad, sáum med augum vorum og skodudum, og hendur vorar þreifudu á því, segir Jóhannes, 1 Pist. Kap. 1. Godin eru mønnunum lík ordin, og ofan komin til vor, søgdu fordum menn í Lýstris, er Páls læknadi þann, er haltur var borinn, og vildu hafa veitt þeim Barnabæ gudliga lotníng, Act. 14: en þeir voru þó ecki nema menn, og hvad helzt þeir gjørdu undrunarligt, þad gjørdu þeir í nafni Jesú Kristi; en í manndóm Drottins er hinn lifandi Gud ofanstíginn, og hefir bygd festa á medal mannanna; já, hvílíkur Gud? af hvørs krapti og fyrir hvørs almætti ad øll furduverk á himni og jørdu gjørd eru. Um þetta allrahelgasta og dásamligasta efni gefur oss orsøk ad tala vor upplesinn texti, hvørjum vér viljum gánga nockud nær; og þótt ad þad megi hinum góda Gudi fullþacka þar fyrir, ad enginn er sá medal vor, sem efi um guddóminn Kristi, né hans holdtekju, þá samt af því ad þetta heilaga evangelíum færir oss á þá leid, sem liggur til ad tala hér um, þá viljum vér af því alleina hugleida þad, ad Gud sé madur ordinn.

Hér til styrki oss gódur Gud, med krapti síns Anda, amen!

Utleggíngin.

Í upphafi var Ord, segir Gudspjallamadurinn. Eg vil ecki í þetta sinn fá mér til orda, edur upptelja meiníngar manna, hvar fyrir hin ønnur Guddómsins persóna verdur ord køllud; þó er þad víst, ad Gydíngar nefndu svo Messíam á þeim døgum, og hefir þad øllum kunnugt verid, máské þessvegna, ad ord fyrirheitisins uppá hann hljóddi; ad eg ei tali þar um, ad hinn máttugi Gud skapadi fyrir hann alla hluti, þegar hann baud þeim ad verda med einu ordi, Gén. 1; edur og hitt, ad hann holdinn íklæddur, hefir med sannleiksins ordi opinberad oss Fødursins vilja, Jóh. 1. En hvørnin sem þessu varid er, þá segir Jóhannes, ad þetta Ord, edur Guds Sonur, hafi verid í upphafi hjá Gudi; hvørt sem vér nú tøkum þetta ord, Upphaf, fyrir upphaf eylífdarinnar, sem raunar er eckért annad, enn sjálf eylífdin, í hvørri ad ei er fyrr edur sídar, heldur þúsund ár hjá Gudi, svo sem einn dagur, og einn dagur svo sem þúsund ár, segir Pétur, 2 Pét. 3; edur vér tøkum þad fyrir upphaf skøpunar allra hluta, Gén 1, þá er þad audsært, ad Sonur Guds er hønum sameylífur. Páls segir, 1 Cor. 15, ad þegar sagt verdur, ad allir hlutir séu Kristó undirlagdir, þá sé þad bert, ad sá er undantekinn, er hønum hefir alla hluti undirlagt; álíka vil eg hér um segja, nær sagt verdur, ad Guds Sonur hafi verid í upphafi skøpunar allra hluta, þá er audvitad, ad hann sjálfur hefir aldrei skapadur verid, og er þessvegna, og hefir verid, fyrir alla eylífd. Páls tekur af tvímælin hér um, er hann segir: ad hann hafi verid, ádur enn allir hlutir voru, Kól. 1; og uppá þad, ad enginn leidi sér þad í hug, ad hann ecki sé Gudi Fødur sameylífur, þá segir Davíd kóngur, Ps. 45: þinn veldisstóll, ó Gud! er um aldur og ad eylífu; enginn efi er á því, ad þetta er um Jesúm, Guds Son, talad; því strax eptir segir Davíd: þú hefir réttlætid elskad, en hatad ránglætid, þarfyrir hefir, ó Gud! þinn Gud smurt þig med oleó fagnadarins fram yfir þína hluttakendur, Ps. 45; og þessi hin sømu ord þýdir Páls, til Hebreos 1, uppá Jesúm, hvør ed eptir manndóminum smurdur er med Heil. Anda; og hvad meira er, ad Drottinn sjálfur er því

samhljóda, er hann heimfærir uppá sig þau ord, er standa Esa. 31: Andi Drottins er yfir mér, af því hann hefir smurt mig, segjandi: þessi ritning er í dag uppfyld, ad ydur áheyrendum Lúc. 4. Og svo engiun meini, ad þetta sé talad alleina um hina eptirkomandi eylifd, þá segir Micheas, Kap. 5: þú Bethlehem Ephrata, ert enganvegin hin minnsta á medal hertoga Júda, því af þér mun framkoma sá Drottnarinn í Israel, hvors útgángur er í frá upphafi, og fyrir allar aldir. Þegar David bidur Guds Son ad spara sín fáu ár, þá finnur hann eckért dýrmætara til ad hræra hans blessudu miskunar-idur sér til medaumkunar, heldur enn hans eylífa gétnad, þar hann segir, Ps. 102; minn sterki Gud! svipt mér ei burtu midt á minum dogum; af eylífum gétnadi eru ár þín, ádur enn þú jordina grundvalladir, og himnarnir eru þín handaverk, þau munu forgánga, en þú blífur, allt mun þad svo sem fat fyrnast, og svo sem odru klædi muntú umbreyta þeim, en þú blífur hinn sami, og þín ár þrotna ecki; hvor Davids ord Páls til Hebreos, Kap. 1, enn aptur þýdir uppá Drottinn Jesúm og hans guddómliga náttúru. Edur því mundi Esajas, Kap. 9, kalla hann Fodur eylífdarinnar, edur eylífann Fodur, nema Guds Andi hefdi skotid honum því í brjóst, ad hann hefdi ásamt Gudi Fodur verid frá eylífu? ecki hefir Esajas talad þetta af sjálfum sér, því hann spáir svo greiniliga, ad á má þreifa, um þá hluti, er enginn madur vita kynni, nema Gud væri med honum. En eg em viss um, ad ef hann er Fadir eylífdarinnar, þá er hann ecki ýngri enn eylífdin; en fyrst hann eylífur er, þá er ljóst þar af, ad hann er sannur Gud; þess gétur og Jóhannes í gudspjallinu, er hann segir: og Gud var þad Ord; hvor grein ad eptir ordshætti ritníngarinnar merkir sama, og hann sagt hefdi: þad Ord var Gud; svo sem þegar hann segir í odrum stad: Andinn er Gud, þad merkir: Gud er einn andi, Jóh. 4; þetta vottar Gudspjallamadurinn med þeim verkum, er enginn kunni ad gjöra, nema Gud einn, er hann segir: allir hlutir eru fyrir þad gjordir. Hvor vill þá þenkja um Krist annad, enn ad hann sannur Gud sé? Mér koma í hug þau ord, er sagdi heidinn madur Pýthagóras, án efa til þess ad hæda ad metnadi og ærngirnd daudligra manna, sem þó ecki kunna ad skapa eina mýflugu, og vilja þó svo sem Gudir tignadir vera: ef nockur þenkir, sagdi hann, þad hann muni Gud vera, þá skapi hann eina verold líka þessari, og mun eg hann strax tilbidja. Jóhannes ítrekar þetta enn aptur, svo ad allir megi úr skugga gánga hérum, segjandi: án hans er eckért gjort, hvad gjort er; sé nú enginn hlutur án hans gjordur, þá er þad audsært, ad hann sjálfur ógjordur er og óskapadur, því á millum Skaparans og allrar sképnu kann enginn madur ad hyra edur ímynda sér nockurn hlut, þar enginn hefir sig sjálfan skapad, og sképna engin hefir gjort sinn Skapara. Og svo ad vér ei meinum, ad Guds Sonur hafi verid alleina nockurskonar verkfæri í skopunarverkinu, þá segir David med ljósum ordum í þeirri grein, er eg strax las af Ps. 102, ad hann hafi veroldina grundvallad, og ad himnarnir séu hans handaverk; og ecki einasta hefir hann þessa sýniligu verold skapad, heldur segir og Páls, Kól. 1, fortakslaust, ad fyrir hann, þad er af honum, séu allir hlutir skapadir, sem eru á himni og jordu, hvad sýniligt og ósýniligt er, hvort heldur þad eru trónarnir edur herradæmin, edur yfirvoldin, edur valdstjórnirnar; allt er þad fyrir hann, og hans vegna skapad; med þessum hinum sídustu ordum vill Páls merkjast láta engla Guds og hinar

andligu verur, fyrir utan Gud einn, allra hluta skapara, sem einn af ollu óskaptur er. Nú væri þad ad sonnu nóg til ad vitna um guddóm Frelsarans, ad hann er eylifur og allra hluta skapari; en Jóhannes lætur ecki kyrt þar med, heldur segir hann: í þvi var lífid, og lífid var ljós mannanna; med hvorju hann teikna vill, ad allt hvad lifs anda hefir, andligan edur líkamligan, þad lifi af þvi sama lífi, og af hans fyllingu hofum vér allir medtekid. Hvornin útmálar Páls hinn sama Gud fyrir Athenuborgar monnum, er hann fór til þeirra med kristnibodid? í honum lifum vér, erum vér og hrærumst vér, Act. 17.; en hvad er þad annad, enn þad, sem hinn sami Postuli vitnar um Krist? Kól. 1, ad í honum standi tilsamans, edur standist, allir hlutir, þad er, vardveitist og stjórnist af honum; þvi segir og Postulinn, Hebr. 1, ad hann beri alla hluti med ordi síns kraptar. Eg gét ecki borid allt þetta fólk, sagdi Mósis vid Gud, Núm. 11, þegar hann vildi hafa sig undanþeginn einsamall ad stýra Israels fólki; af hvorju ordtæki ritningarinnar eg þad fylliliga álykta, ad sá sem ber alla hluti med sinn kroptuga ordi, hann stjórnar ollum hlutum med Gudi Fodur, og Heilogum Anda, bædi á himni og jordu; hvad sjálfur Drottinn samþyckir, er hann segir: þad sem Fadirinn gjorir, þad gjorir Sonurinn einnin med, Jóh. 5; sem von er til, þvi hann segir berliga, ad Fadirinn sé í sér og hann í Fodurnum, Jóh. 14. Jóhannes segir, ad lífid hafi verid í Ordinu; en hvílikt þad líf sé, greinir hann sjálfur, Jóh. 5: svo sem Fadirinn uppvekur og lífgar þá daudu, svo lífgar og Sonurinn þá hann vill; og þótt hann hafi þad med morgum dæmum sannad, þá er þad samt af hans sjálfs upprisu allra kunnugast ordid. Adrir Guds menn hafa fyrir hans krapt uppvakid hina dauda, en enginn hefir sjálfan sig af daudum vakid, nema hann einn; þetta vottar hann sjálfur; þvi sagdi hann vid Gydinga: brjótid þér þetta musteri, en eg skal þad á þrem dogum upp aptur byggja; en hann taladi um musteri síns líkhama, segir Jóh. 2; og um sálina segir hann: þar fyrir elskar Fadirinn mig, ad eg læt mína sál frá mér, svo eg hana aptur taki; enginn tekur hana frá mér, en eg legg hana frá mér sjálfur; eg hefi vald til ad leggja hana frá mér, og vald til hana aptur ad taka; og þessara ordsaka vegna hafa heilagir Guds menn í ritningunni ydugliga kallad hann Gud, þvi Gud er alleina sá ed dásemdarverkin gjorir, Ps. 72. Eg hefi allareidu nockur vitni þar til leidt af hinu gamla testamentinu, og mætti þó enn fleiri telja; en lærisveinar hans og Postular, sem voru uppfræddir af honum, sáu hann og skodudu, 1 Jóh. 1, átu og drucku med honum, uppá hvorra lærdóm hans kyrkja bygd er, þeir ed hans vitnisburd hafa med sinu eigin blódi undirskrifad, og látid lífid fyrir þennan sannleika, þeir ljúka allir einum munni upp um þetta. Hans vitni hafid þér heyrt, er Jesús elskadi, sem var Jóhannes, er gudspjallid ritad hefir, en hann talar ennþá framar, 1 Jóh. 5, segjandi: vér vitum ad Guds Sonur er kominn, og ad hann hefir géfid oss hjarta til ad þeckja hinn Sannarliga, og ad vér séum í hinum Sannarliga, þad er í Guds Syni, hann er sannur Gud og þad eylífa líf. Í Róm. 1, géfur St. Páll Gudi, allra hluta Skapára, þann titil, ad hann sé blessadur um allar aldir; en í sama Pistli Kap. 9, segir hann um Jesúm Krist: af hvorjum, (hann meinar fedrunum) ad Kristur er eptir holdinu, hvor ad er Gud yfir ollum hlutum blessadur ad eylífu. Júdas Postuli Drottins, hann endar sinn Pistil med þessum ordum: Gudi alleina vísum

Frelsara vorum, sé dýrd og magt, kraptur og veldi, bædi nú og um allar aldir; þeim somu ordum, sem Guds eingétinn Sonur hefir skipad oss syndugum monnum ad kvedja Gud vorn Fodur í drottinligri bæn, Matth. 6, med þeim somu ávarpar hann hér vorn Frelsara, hvad hann mundi ecki gjort hafa, nema hann vildi hafa honum gudligan heidur veittan. Drottinn Gud þinn skaltú tilbidja og honum einum þjóna, segir Móses, Devt. 6, og 10; og med þessum somu ordum rak Jesús Djofulinn burt frá sér, er hann freistadi hans, og sagdist mundi gefa honum oll ríki veraldar, ef hann félli fram og tilbædi sig, Matth. 4; hvar af audsært er, ad einsomum Gudi, en engum odrum tilheyrir soddan lotning. En hvad segir St. Páll um Jesúm? hann segir, ad í hans nafni skuli oll kné sig beygja, bædi á himnum og jordunni, og undir jordunni, Phill. 2; og svo menn viti, ad hér er enginn undantekinn, þá segir Postulinn, Hebr. 1, í Davids orda stad, ad allir englar Guds skuli hann tilbidja; en ef þad skulu englarnir gjora, hvorjir ed sjá ydugliga Guds Fodurs auglit á himnum, Matth. 18, því munu þá ecki skyldar til þess hinar óædri skepnur? Þegar Jóhannes vildi hafa tilbedid engilinn, þann er taladi vid hann, Apóc. 19, þá varnadi hann honum þess og sagdi: sjá til, ad ei gjorir þú þetta, tilbid þú Gud; en er hann féll til fóta Guds Syni, þá aptradi hann honum ecki, heldur lagdi sína hægri hond yfir hann segjandi: óttast ecki, eg em hinn fyrsti og sídasti, Apóc. 1. Og hvad opt var Drottinn vor tilbedinn, jafnvel í sinni ánaud hér á jordunni; hin Kananiska, Matth. 15, María, systir Lazarí, Jóh. 11, hundrads-hofdinginn, Matth. 8, og adrir miklu fleiri tilbádu hann, og hann audsýndi þar med, ad honum guddómligur heidur tilheyrdi, ad hann vard vid ollum þessum jafnskjótt og þeir beiddu. Ræninginn, sem med honum krossfestur var, tilbad hann dandvona, sjálfan kominn ad dauda, Lúc. 23; þá sýndi Jesús fyrir alvoru, ad hann Gud var, því hvorsu mátti hann einum stórbrotamanni himnaríkid gefa, nema hann sjálfur ætti þess vald á himnum. St. Stephanus, frumburdur hans píslarvotta, hann tilbad hann midt í andarslitrunum, og var hann þá fullur af H. Anda, sem Lúkas vottar, Act. 7; heyrt hafdi hann, med hvílíku kalli ad Jesús lést á krossinum, er hann sagdi: Fadir! í þínar hendur fel eg minn Anda, Lúc. 23; en hann gjordi þess engan mun og hins, er hann sagdi: Herra Jesú! medtaktú minn anda. Hvar fyrir? því hann vissi ad Fadir og Sonur voru eitt, og Sonurinn Fodurnum ad allri tign, dýrd og mætti samjafn eptir guddóminum. Heidingjar þeir ed af Gudi eckert vissu, og voru án hans í heiminum, Eph. 2, þeir skopudu sér adskiljanligar meiningar um god sín, er þá hofdu þó ecki skapad, og meintu ad einn væri odrum undirgefinn, en þvílíkt er eckert um Jesúm ad þenkja; svo eylífur, svo almáttugur, svo alvitur sem Fadirinn er, svo er og Sonurinn, svo sem hinn heilagi Athanasius lærifadir hefir oss þad kennt í sinni trúarjátningu. Jehóva vor Gud, Jehóva hann er einn, segir Móses, Devt. 4; en ef ecki er nema einn Gud í verunni og þad er ádur vottad ad Jesús sé Gud, hvornig má hann þá honum minni vera? og því segir Postulinn, til Hebr. 1, ad hann sé útþryckilig mynd hans persónu. Eg er Jehóva, þad er mitt nafn, og mína dýrd vil eg engum gefa, segir Drottinn, Esa. 42; væri nú ecki Guds Sonur Fodurnum ad ollu jafn, og væri þetta nafn ecki guddómligrar veru, í hvorju ad eru þrjár adgreindar persónur, því mundi Gud þá sjálfur,

gjæskunnar brunnur, hafa opinberad sína dýrd med þessu nafni þeim, sem öll sálarinnar velferd á því ridur ad vita, á hvörn þeir eiga ad trúa, og halda engann hönum jafnan? en hann hefir skipad oss ad trúa á Soninn. Hví mundi hann segja vid Mósen? Exód. 3: eg mun vera sá eg vera mun, og þad skaltú segja sonum Israelis: Sá, er vera mun, sendi mig til ydar. Því mundi hann segja fyrir munn Esajæ: eg er Jehóva, og fyrir utan mig, er enginn Gud, Kap. 45. Mundi nockud Guds eingétinn Sonur, sá ed er í Fodursins skauti vanheidra sinn Födur þar med, ad gjöra sjálfan sig hönum jafnan, nema hann vissi þad væri svo? Því segir hann þá: Apóc. 1, eg em alpha og ómega, upphaf og endir, sá sem er, og sá sem var, og sá sem koma mun, hinn almáttugi; því mundi hann segja vid Phillippum, er hann beiddist eptir ad mega sjá Fódurinn: Philippe! sá sem sér mig, hann sér Fódurinn, trúir þú ecki ad eg em í Födurnum, og Fadirinn í mér? Jóh. 14. Því mundi sjálfur Fadirinn kalla hann sínu nafni? edur mun hann sína dýrd ödrum géfa? því segir hann þá? Jér. 23: eg vil uppvekja Davíd eitt réttlátt sædi, sá ed mun ríkja sem konúngur, og það skal hönum vel luckast, og hann skal fremja lög og réttindi á jördu, á hans dögum mun Júda hólpinn verda, og Israel ugglaus búa, þad mun vera nafn hans, er hann mun nefna hann med, Jehóva vort réttlæti; því mun hann aptur ítreka þetta, í 33 Kap.? segjandi: á þeim dögum mun Júda hólpinn verda og Israel tryggiliga búa, og sá ed kallar, hann mun vera Jehóva vort réttlæti; mun ei þetta vera hann, sem oss er af Gudi gjördur, til réttlætis, til helgunar og til eylífrar sáluhjálpar? 1 Cor. 1. Hvar fyrir mun Gud alsherjar enn framar segja um sinn Son? Hós. 1: en eg skal miskunna húsinn Júda, og frelsa þá fyrir Jehóva þeirra Gud, og ei vil eg frelsa þá med boga edur sverdi edur strídi, hestum edur riddara lidi. Menn þreifa á því, ad þetta er í Jesú af Nazareth fullkomnad og framkomid; hann var alinn í fátækt, Lúc. 2; hann uppólst í armód, hann hafdi ei þar hann mætti höfdi sínu adhalla, Matth. 8; hans ríki var ecki af þessum heimi, ecki stríddu hans þénarar fyrir hann, Jóh. 18; hann skipadi Pétri ad slídra sverdid, Matth. 26; í sinn mesta ysirlæti reid hann einni ösnu inn til Jerúsalem, Matth. 21, hvadan hann var eins og óbótamadur til gálgans útleiddur, og hans bestu vinir og velgjörðarmenn eru deyddir hans vegna allan daginn. En þó er í öllu þessu volædi, ríki Guds Sonar í hans barna hjörtum stærra ordid, en nockurt konúngs ríki hefir um æfi verid, svo eg má þad satt játa, er Severus Sulpitius segir, (2 B. Hist. Saer.) um dráp Guds barna undir Diócletianó keysara: vér höfum aldrei frægara sigur unnid, enn þá vér ecki urdum med tíu ára ofsóknum sigradir. Mundi nú öllu þessu vera spád um Jesúm, edur hann nefndur því nafni, sem Gudi einum er eiginligt, og engum ödrum má án syndar tilleggjast, nema hann væri einnar veru med Gudi Födur, og hönum samjafn ad öllu? Zacharias, ecki af sjálfum sér, ecki af eigin hugbodi sínu, heldur fullur af Heilögum Anda, segir um Jóhannem, Lúc. 1: og þú, sveinn! mun nefnast spámadur hins Hæsta; en þad er kunnugt ad Jóhannes var fyrirrennari Jesú, og engill undan hans augliti sendur, Mal. 3; en ef hann er hinn allra hæsti, hvörnin má þá nockur hönum hærri vera? Ef hann segir sjálfur: eg em hinn fyrsti og sídarsti, Apóc. 1; hvor kann hönum þá fyrri ad vera? Og hvad haldid hefir verid um Messíam á hérvistar dögum Drottins, þad kénnir Jóhannes 5,

segjandi: þess meir sóktu þeir eptir ad deyda hann, ad hann ecki einasta braut hvíldardaginn, heldur sagdi Gud ad vera sinn eiginn Födur, gjörandi sig jafnan Gudi, hvad hann med þessum ordum gjördi: minn Fadir erfidar allt hingad til, og eg erfida; sem vildi hann sagt hafa, minn Fadir er ei bundinn vid sabbatsdaginn, ad hann ei stjórni öllum hlutum bædi á himni og jördu, eptir vild sinni, svo lækna eg og þá sjúku, eptir því valdi, sem eg hefi; og má því ecki ámóti segja, ad þessir ránglátu menn töludu rétt í þessu. Páls er skorinordur um þetta efni, þegar hann eggjar kristna menn á hógværd og lítillæti, segjandi: verid eins lyndir og Jesús Kristur var, hvör þótt hann Guds mynd væri, héldt hann þad ecki fyrir herfáng Gudi jafn ad vera. Og hefi eg svo med nockrum rökum vitnad fyrir ydur, ad Jesús er Gud eylífur, almáttugur, alls heidurs verdugur, og Födurnum ad öllu jafn eptir guddóminum; ecki þess vegna, brædur mínir, ad eg þurfi nockrum í þessum safnadi ad telja trú hér um, því þad játa allir med hjarta og munni, heldur, ad eg í stuttu máli andsýni út af þessu heil. evangelió, hvílíkur hann sé, er vort anna hold og blód hefir uppá sig tekid; hvar um Jóhannes framar talar med þessum ordum: og Ordid vard hold og bygdi med oss; hvör ord ecki eiga þann veg ad skiljast, svo sem ad Guddómurinn sé í manndóm umbreyttur. Hjá Födur ljósanna er engin umbreyting edur mynd til umbreytingar, segir Jakob Postuli, Kap. 1; en þar hann nefnir Födur ljósanna, þá meinar hann Gud, en þad er ádur vottad, ad Jesús sé sannur Gud, þar fyrir er því lángt fjærri, ad hann kunni hinni minnstu umbreyting undirorpinn ad vera; og þótt ei væri annad til vitnis hér um, þá eru Jóhannes eigin ord, er hér standa skömmu sídar í evangelió: vér sáum hans dýrd, dýrd svo sem eingétins Sonar af Födurnum; en nær sáu þeir hana? ad sönnu í kénningunni, í kraptaverkunum, í skírninni, en ecki sízt, þá hann forkláradist á fjallinu, Matth. 17, og var þad hinn sami, er þeir höfdu etid og druckid med, 1 Jóh. 1. Svo er þá ecki guddómurinn umbreyttur í manndóm, heldur hefir Guds Sonur manndómliga náttúru uppá sig tekid, svo sem Páls til Hebreos, Kap. 2, ad ordi kémst, ad hann hafi ecki englanna, heldur Abrahams sædi á sig tekid, teiknandi þar med, ad hann hafi manndóminn tekid í samfélag og einingu sinnar guddómligrar persónu. Og í þessum ordum: Ordid vard hold, er venjuligur ordsháttur ritníngarinnar; svo segir Gén. 2: Adam vard ad lifandi sálu, þegar Gud blés lifandi anda í manns ins nasir; ecki þad ad líkaminn umbreyttist í sál, heldur teiknast med þessu ordatiltæki, hin allra nákvæmasta eining á millum sálar og líkama, hvör mjög svo er þessari lík; því svo sem sál og líkami verda ad einni persónu, svo urdu og tvær náttúrurnar í Kristó, einn Gud og madur, þegar hann hold og blód uppá sig tók; þetta vitnar allvída h. ritníng, bædi í spádómunum í gamla testamentinu, sem og í medkénningu þeirra, er sáu og skodudu hann, og hvörra hendur á honum þreifudu, 1 Jóh. 1, og sáu þó hans dýrd, svo sem eingétins Sonar af Födurnum. Hinn fyrsti vottur í gamla testamentinu er sjálfur Gud, er hann sagdi, ad kvinnunnar Sædi skyldi í sundurmerja höggormsins höfud, Gén. 3. Hvílíkt ad sé þetta kvinnunnar sædi, þad vitnar Esajas, Kap. 9, med þessum ordum: eitt barn er oss fædt, og einn sonur er oss géfinn, hvörs höfdingjadómur er á hans herdum, og hans nafn er undarligur, rád, hetja, kraptur, eylífur Fadir og fridarhöfdingi. Sjáid hér, brædur mínir!

hann sem fæddur er, hann sem Spámaðurinn barn kallar, hann nefnir hann undir eins Föður eylífðarinnar, af hvörju ljóst er, að hann er bæði Guð og maður; og að þetta sé meint um Jesúm af Nazareth, og ecki annað barn, vottar Esajas, Kap. 7: sjá þú að ein jómfrú mun ólétt verða, og mun Son fæða, og hann mun hún kalla Immanúel, það er: Guð með oss; þetta segir Lúkas, Kap. 1, framkomið að vera. Mörg önnur vitni mætti hér til leiða, ef það tíminn leyfði, en í hinu nýa testamentinu eru ecki færri. Hinn sterkasti vottur er Thómas postuli, hvör eð ecki vildi trúa fyrr enn hann tók á; en þegar hann lét sínar fingur í naglaförin, og sína hönd í hans síðu, þá æpti hann upp af fagnaði, og sagði: Drottinn minn og Guð minn! Jóh. 20. St. Páll, sem var í þriðja himin uppnuminn og heyrði þá ónmræðilig orð, 2 Cor. 12, hann kallar hann hinn mikla Guð og Frelsara vorn Jesúm Christum, Tit. 2; og hinn sami segir, að hann sé gjörður af sæði Davíðs eptir holdinu, Róm. 1. Mannsins Sonur, sem talaði við Nikódemum, segist vera á himni, Jóh. 3; og aptur segir hann við Gyðinga, Jóh. 8: þér leitist við að deyða mig, einn mann, sem segir yður sannleikann; og sjálfur segir hann, þegar hann hafði sjálfur aptur tekið sálu sína: andi hefir ei hold né bein, svo sem þér sjáið mig hafa, Lúc. 24. Vér vitum, að ecki fæðist af manni nema maður; en Lúkas segir, að María hafi fædt sinn eingétinn Son; hvarfyrir að Postulinn til Hebrea skrifar, að hann sé hluttakandi holds og blóðs eins og smábörnin, Hebr. 2. Páll segir enn aptur, Kól. 2, að í hönum búi öll fylling guddómsins líkhamliga, það er reyndar fullkomliga og sannarliga.

Í fórnum gamla testamentisins bjó Guð svo sem í skugga eptirkommandi gjæða, Hebr. 10; í Kristó höfum vér sjálfann líkhamann, Kól. 2, og hann býr í hönum eins og sál mannsins býr í hans líkama. Kraptur Guðs bjó í hans Spámönnum og öðrum heilögum, en ecki varð hann einn persóna með þeim, hvað ljóst er þar af, að Guðs Andi veik frá þeim ástundum; en guddómurinn Kristi hefir aldrei manndóminn viðskila orðið, frá því fyrsta augnabliki gétnaðarins, og mun heldur aldrei verða um alla eylífð, því engillinn, er hann boðaði móður hans gétnaðinn, Lúc. 1, segir, að hann muni drottna yfir húsi Jakobs að eylífu, það er, að hann skuli aldrei hans konúngstign afleggja, hvör hönum þó ecki er öðruvísi meðdeild, enn fyrir íbúð guddómsins; já, þótt hinn grimmi dauði sundurslíti sál og líkama í pínunni, þá mátti hann þó ecki leysa það band einingarinnar, sem var milli guddóms og manndóms, því hvörsu mátti hann af sjálfum sér og af eigin kroptum upprísa ella? Eigi veit eg hvört nockurt vitni er sterkara eður ljósara um guddóm og manndóm Kristi í einni persónu, heldur enn St. Páls, 1 Tim. 3, er hann segir: það er mikill leyndardómur guðhræðslunnar (það er kristindómsins) að Guð er opinberaður í holdinu, réttlættur í andanum, er séður af englunum, er prédikaður heiðingjunum, er trúað í heiminum, er uppnuminn í dýrðinni. Hvað er þetta, br. m.! að Guð sé réttlættur í andanum? kann nockur að réttlæta þann réttláta í Ísrael? en þess er að gjæta, að þetta orð, það er að viðurkénna sannan og réttlátan að vera; svo skrifar Lúc. Kap. 7, að allt fólkið og tollheimtumennirnir hafa réttlætt Guð, það er, prísað hann og meðkénnt sannan Guð að vera; í andanum, segir Postulinn, það er, eptir guddóminum; svo segir Pétur, 1

Pist. Kap. 3, um Krist, ad hann sé deyddur eptir holdinu, en lifgadur, það er, lifandi eptir andanum, það er guddóminum; og með sama hætti segir Páluś, Róm. 1, ad hann sé auglýstur Guds Sonur í mætti eptir anda heilagleikans; svo er þá meiníngin, ad í Kristi holdi hafi guddómurinn svo auglýst sig, ad menn hafi játad og þeckt, ad Gud hafi í honum búid; er sédur af englunum: hvort heldur það eru postular Drottins, sem opt verda englar kalladir, Mal. 2, Apóc. 1, edur og Guds englar, sem girnast ad skignast inní þennan leyndardóm, 1 Pét. 1, þá eru hvorutveggju þessir fullnógir til samninda; er prédikadur heidíngjum, er trúad í heiminum: þessi ord sýna oss, hvad hinir fyrstu kristnir menn hafa hér um haldid, og hvornin Drottins eigin postular hafa Kristum prédikad; uppnumminn í dýrdinni: hann, sem þeir vissu ad dó á krossinum, af daudum upprisinn, hann sem át og drack med þeim, á hvorjum þeirra hendur þreifudu, 1 Jóh. 1, hann sáu þeir til himins faranda, med guddómligri dýrd, og skýid tók hann í burtu frá þeirra augum, Act. 1. O, hvílík djúpt audæfanna og Guds vitsku! hér má allur engla og manna skilníngur í hina mestu undrun falla; þetta er sá leyndardómurinn, sem hulinn er fyrir vitríngum, en nú er opinberadur smælíngjum, Matth. 11. Hvor vill útsegja hans gétnad? Esa. 53; hann er fæddur af Födurnum fyrir allar aldir; hvor vill það útsegja? hann er gétinn af Heilögum Anda í tímanum; hvor vill það útsegja? hann er fæddur af meyu einni; hvor vill það útsegja? Oss fallast hendur af forundran, þegar vér heyrum ad Mósis stafur verdur ad höggormi, Exód. 7, þegar Arons vöndur blómgast, Núm. 17, þegar sólin stendur kyrr, Jós. 10, þegar hún gengur um nockur strik til baka aptur, 2 Kóng. 20, þá björgin klofna í sundur, Matth. 27, þá vatnid skiptist í tvo hluti, og stendur eins og múrveggur, Jós. 3, þegar eldurinn brennir ecki og gjörir eingan skada því, sem í hann er kastad, Dan. 3; og er það þó endir allrar vorrar undrunar, ad vér segjum það sé ecki undarligt, þótt hann, sem náttúruna hefir skapad, géti umbreytt náttúrunnar háttum. En hvad skulum vér um það segja, ad Gud náttúrunnar-madur verdur? og hann, sem var fyrir allar aldir, hlýdir tímans lögmáli? ad Skaparinn fædist af sképnunni? og hann, sem himin og jörd taka ecki, verdur móðurlífi innilucktur? Þessi gétnadur, þessi fæding, eru svo furdanlig, ad þegar kraptur hins Hæsta yfirskyggir rétttrúada sálu, þá gétur hann slíka hluti vid henni, ad munnurinn fær þeim ecki útklakid, og lætur sér nægja þar med, ad allt tilefni þessa stórundrunarliga furduverks er innifalid í hans almætti, hans gjæsku, hans vitsku og ómælanligri miskunsemi, er það gjört hefir. Honum sé lof, dýrd og heidur, um aldir alda, amen!

Annann dag Jóla.

Gudspjallid, Matth. 23 Kap.

Í þann tíma, sagdi Jesús til Gydíngafólksins og höfdíngja kénnimannanna: sjáid! eg sendi til ydar spámenn, spekínga og skriftlærda, og nockra af þeim

munud þér aflífa og krossfesta, og suma munud þér húdstrýkja í samkunduhúsum ydar, og af annari borg í adra munud þér þá ofsækja, svo ad yfir ydur komi allt réttlátt blód, sem á jørdina úthellt er, í frá blódi Abels réttláta, allt til blóds Sacharíæ, sonar Bacharíæ, hvørn þér drápud á millum musteris og altaris; sannliga segi eg ydur, ad allt þetta mun koma yfir þessa kynslód. Jerúsalem! Jerúsalem! þú sem aflífar spámennina, og grýtir þá, er til þín eru sendir, hvørsu opt hefi eg viljad samansafna sonum þínum, líka sem hænan samansafnar úngum sínum undir vængi sér, og þér hafid ecki viljad! Sjáid! ydar hús skal ydur í eydi látid verda, þvíad eg segi ydur, ad þér munud ecki sjá mig uppfrá þessu, þángad til þér segid: blessadur sé sá, sem kémur í nafni Drottins!

Exordium.

Þegar menn athuga á eina sídu Guds óútsegjanligann heilagleik, hans réttlæti og hans almætti, og svo annars vegar, ad heimurinn er nidursøklur í hid vonda, 1 Jóh. 5, hvar ed sjálf Gjæskan lítid annad sér, heldur enn þad, sem henni er gagnstædiligast, sem er illskan og ógudligar athafnir syndugra manna, þá megum vér med blygdun vors andlitis medkénna þad satt ad vera, sem Móses segir, Núm. 14: Drottinn er þolinnmódur og mjøg miskunsamur, fyrirgéfandi syndir og misgjørdir. Nú þótt ad øll verøldin ætti í einu hljódi ad prísa þessa Guds gjæsku, þá mætti þó sýnast, ad hann hefdi hvad mest auglýst hana sínu fólki á gamla testamentisins døgum; því um þá má játa þad satt ad vera, sem Davíd segir, ad Gud hafi ecki svo gjørt øllu fólki, Ps. 147. En hvørju launadi sú þverþrotna kynslód sínum Gudi? hann klagar sjálfur yfir þeim fyrir Móses, Núm. 14, ad þeir hafi tíusinnum møglad ámóti sér í eydimørkinni; hann setti minníng síns nafn á medal þeirra, Exód. 20; þar var hans eldstó og hans bústadur, Esa. 31; en þeir tóku vid tjaldbúd Mólochs, og vid stjørnu Guds þeirra Remphan, Act. 7; þeir umveltu hans skickan, og yfirgáfu Guds bodord fyrir manna setníngа, Matth. 15, en aflífudu hans spámenn, sem til þeirra voru sendir. Allra sídarst sendi hann þeim Soninn, og sagdi, svo sem Jesús kénnir í eptirlíkíngunni Matth. 21: þeir munu feila sér fyrir Syni mínum; en þad vildi ecki svo til gánga; þeir søgdu: þessi er erfinginn, látum oss ráda hann af døgum, já, vér viljum ecki láta þennann drottna yfir oss. Svo hafa þeir og sjálfann Guds eingétinn Son á krossinn uppheingt, hans þénara og postula af lífi tekid, forsmád þeirra kénningar, og eckért ógjørt látid, þad Gudi kunni til styggdar ad verda; hvar um Jesús þeim brixlar hér í evangelíó, og undireins fyrirsegir, hvad stórkostlig hefnd ad fylgja muni á eptir svo lángvaranliga forsmán Guds og hans heiløgu orda, þegar þeir høfdu uppausid Brunn miskunarinnar og uppfyllt mælíngu syndanna; því Drottinn er einn hegnari, einn vandlælandi Gud, já, einn hegnari er Drottinn á sínum mótstødumonnum, og sá ed ei mun gleyma því á sínum óvinum, segir Nahúm spámadur. Svo er nú øll sú ólucka komin yfir þessa vesæla þjód, sem Gud og hans Spámenn hafa fyrirsagt, af því, ad þeir ecki þecktu sinn vitjunartíma, Lúc. 19; og þeirra hús er þeim í eydi látid, svo sem Drottinn spáir hér í gudspjallinu, en þeir útreknir um alla verøld, hafa hvørgi blífanligan samastad, nema þad er þeir þiggja verda af þeim, er þeir sízt vildu. Nú høfum vér séd þeirra ófarir, brædur mínir! en gjætum ad því, ad hvad sem skrifad er, þad er skrifad oss til lærdóms, Róm. 15, ei sídur þetta heil. gudspjall, enn hvørt annad, svo ad vér út af Gydinganna hrædiligu dæmi látum oss umhugad vera, ad leita Drottins, medan hann er nálægur, Esa. 55, ad ei føllum vér í nockurt syndsamligt andvaraleysi; því ef Gud þirmdi ecki hinum náttúrligu kvistunum, þá er uggvænt, ad hann oss ei þirmi, Róm. 11. Eg hefi í Guds nafni ásett í þetta sinn, ad tala um þá hluti út af gudspjallinu, sem oss kunna ad hvetja til ad rækja Guds h. ord, og laga vorn lifnad þar eptir, svo ad ei komi yfir oss þær straungu hótanir, sem rætst hafa allt ofmjøg á hans fólki Gydíngunum. O Drottinn! hjálpa hér til í nafni Jesú Kristi, þíns eingétins Sonar, og géf þínum børnum nád Heil. Anda þar til, amen, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Þad er vidtekid hjá øllum gudhræddum mounum, ad menn halda þad fyrir stóra synd ad fara illa med Guds gáfur, sem hann hefir géfid oss til notkunar og lifs uppheldis, og sá er ei þeirra verdugur, sem ecki hirdir þær og medtekur med stærsta þacklæti og lofgjørd vid Skaparann. En ord Drottins er engin almennilig Guds gjøf; þad kostadi hinn eylífa Visdóm ecki nema fá ord ad skapa himin og jord af engu efni, Gén. 1, af hvorjum hann allt til þessarar nálægrar stundar géfur allri sképnu sitt fódur; en í syndafallinu gjordist vanmátturinn svo máttugur, ad hinn gódi Gud vard ad taka til almættis sins, svo þad endurskapad yrdi, sem syndin og Djøfullinn høfdu vanskapad, og þad kostadi hann svo mikid, ad opinbera oss sinn vilja og veg sáluhjálparinnar, ad þad eylífa Ord Fødursins, Jóh. 1, hinn eingétni Sonur Guds, sem er í hans skauti, hlaut þjónsmynd á sig ad taka og gjørast oss ad øllu líkur, Phill. 2, ad syndinni frátekinni, já, ad þola hér í eymdum vors holds allskonar volædi og vesøld. Hvad virdist ydur þá, børn Drottins? hvilík skømm er þad einum syndaþræl, ad troda undir fætur sér hina dýrmætu perlu, Matth. 13, sem Drottinn dýrdarinnar hefir kostad svo mikid uppá, ecki sjálfum sér til nockurra nota, heldur honum til lækningar, til miskunar og syndalausnar, sem var hans óvinur og barn reidinnar? Róm. 5. Eg vil ecki fá mér til orda, um postula Drottins Jesú, hvørjir ad uppfyllt hafa leifar Kristi harmkvæla á sinu holdi fyrir hans likhama, sem er søfnudurinn, svo sem Páll um sig ritar, Kól. 1, ecki í þeirri meiníngu, ad hid allra minnsta vanti á Kristi píslir til ad frida fyrir syndugt mannkyn hjá Gudi, svo ad þeir edur nockur annar þyrfti ad bæta hans forþénustu upp, heldur hins vegna, ad Guds Sonur hefir ecki einasta lidid oss til forlíkunar, heldur og til eptirdæmis, svo sem postulinn til Hebræos 12 Kap. vottar; þá hafa þessir Gudsmenn ad dæmi síns Herra lidid allskonar hormúngar, og ad sídurstu daudann, til ad birta Guds søfnudi (hvorn Pálus hér nefnir Kristi líkhama) hans evangelium, og ad sýna þeim bædi med ordi og eptirdæmi hina réttu leid til himnaríkis. Nú fyrst hin eylífa Miskunsemi hefir andsýnt oss svo stóra gjæsku, oss sem búum á torfu þessari, svo ad segja útlægir frá allri verøldu, ad vér og megum reiknast á medal hans safnada, þá verum ecki svo óþacklátir edur rænulausir, ad vér forsmáum þennan dýra dóm, sem Guds ástvinir hafa varid bædi fé og fjøri til ad útbreida um verøldina, svo ad þessi Jesú Kristi sendiför hefir og nád til vor, hvorja þeir ecki þecktu, edur vissu, hvort vér mundum nockurntíma manneskjur verda, edur ei, heldur gjørdu þeir þad alleina útaf hlýdni og elsku vid sinn Herra, og heitum kjærleika vid alla þá, sem á hans nafn trúa mundu; því søkum þess, ad þeir høfdu vitnisburd H. Anda í hjarta sínu um þad, ad þeir væru Guds børn og elskudu hann, og þecktu ad mótlæti þessara tíma var ei verdt þeirrar dýrdar, sem Gud hefir sínum tilbúid í eylífu lífi, Róm. 8, þá vildu þeir kosta lífi og velferd til þess, ad sem flestir kynnu hennar njótandi ad verda. Eptirdæmi hins h. Stepháni, hvors signadri minning ad þessi blessadi dagur helgadur er, þad heyrdum vér af pistlinum, sem nýliga var súngin fyrir altarinu; ó Herra Gud! hvilík var hans røksemi, hans vandlæti, hans þolinmædi? þar ed hann ad dæmi síns Frelsara beiddi fyrir þeim, sem hann vildi hafa á Guds veg snúid,

þegar hann stód fyrir dandans dyrum, vard honum þad fyrst ad vegi, ad bidja óvinum sínum miskunar, Lúc. 23, og sídan ad fela sinn anda sínum Frelsara í hendur; svo kjæra hafdi þessi Guds ástvinur, bædi sína og þeirra velferd. Þad er kunnugt af St. Páls pistli til Rómverja, Kap. 9, ad hann segir: eg æskti sjálfur ad vera útrekinn frá Jesú Kristó, fyrir brædur mína eptir holdinu; og ad Postulinn hafi ecki talad þetta fyrir sidasakir, heldur af fullri alvoru, og ef eg má segja, af nockurskonar elskunnar ofbodi, líku því sem Kristó þrísti til þess ad láta hengja sig fyrir syndarann, þad votta þau ord, er hann skrifar strax ádur á þennan hátt: eg segi sannleika í Kristó, eg lýg ecki, ad samvitandi mér samvitsku minni fyrir H. Anda; af hvorjn audsært er, hvad litils hann hefir metid sína velferd hjá annarra, uppá þad hann fengi vitnisburdinn Jesú Kristi útbreidt, þeim til syndalausnar og sáluhjálpar, er hann bundu, ofsóktu og hroktu frá einni borg í adra, frá einum ránglátum dómara til annars, og mætti hér uppá morg onnur dæmi finna, ef þad tídin leyfdi. En þú sem ætlar þér med þessum Guds englum sonnu víst ad hafa í eylífri himnaríkisdýrd, gjæt ad sjálfum þér, ad þú ecki ad litlu hafir þann dýrmæta hlut, er þeir hafa svo mikils metid; og þegar þú heyrir Jóhannem hálshoggvinn, Matth. 14, Jakob med sama hætti liflátinn, Act. 12, Pétur krossfestann, og allar Guds hetjur med smánarligum dauda af dogum teknar, fyrir þetta sannleiksins ord, og hina mestu gódgjord, sem eingan maka hefir, þá ber saman, hvad fráleitt ad sé þessu tómlæti og hjárænu sumra manna, þeir ed lifa á vorum dogum, og allar stundir þykja indælli enn þær, er þeir eiga Guds erindi og verk sinnar sáluhjálpar ad gjora. Svo lángt er frá því, ad þeir hafi sig eptir nockud gott ad nema, af þeim sem til þess eru settir, edur láti sér umhugad vera, ad born þeirra edur hjú læri þad, er þeim kann til sidbóta og sálarnota ad gagna, jafnvel þótt því sé nærri á hvorjum helgum degi yfirlýst, ad án Guds heilogu orda þeckingar kann madurinn sídur ad lifa andligu lífi, heldur enn líkhamligu, fyrir utan fædsluna; þad vottar Jesús, er hann sannfærdi Andskotann fordum daga med Mósis ordum, segjandi: madurinn lifir ecki af einu saman braudi, Devt. 8, heldur af sérhvorju ordi því, er framgengur af Guds munni, Matth. 4. Hvad vill hér af verda, born mín? nema, ad sá er andliga daudur, sem ecki hefir fóstur sálu sinni í Guds ordi, jafnvel þótt hann lifi fullur og feitur í líkhamanum. O, Jerúsalem! Jerúsalem! þú sem aflífar spámennina og grýtir þá sem til þín eru sendir, segir Jesús; ad sonnu gjorir þad eingin medal vor? en hvad gjora þeir ed forakta spádómanna og þær kenníngar, sem þar út af eru? þá vantar eckért nema tækifærid til ad gjora hid sama. Jesús grét yfir borginni, er hann sá hana og sagdi: ef þú vissir, hvad til þíns fridar heyrdi, þá mundir þú á þessum þínum tíma þar vaktan á hafa, en nú er þad hulid fyrir þínum augum, Lúc. 19. Mun hann enn nú ecki í dag segja hid sama í sínu heilaga ordi vid alla hirdulausa, sem ecki vita ad gjora grein á trú sinni, edur skynja meir hvad kristinndómur er, enn blindur madur kann um liti ad dæma? Þetta munu ofgar þykja; en eg má spyrja, ef menn vita þad almenniliga, því haga þeir sér ecki þar eptir? og ef menn þad ei vita, því leggja þeir ecki allann hug á ad ná því, án hvors þeir kunna ecki Guds born ad heita, ecki himnaríki ad erfa, og ecki eylífar helvítis píslar ad umflýa? Eg vil ei tala um þad, hvorsu hirdulausir ad margir eru í því, ad láta born og úngdóm læra ad

lesa Guds ord, sem þó er eitt ágjætt medal til ad ná grundvellinum i hinum sanna kristindómi, og svo miklum fródleik i Guds ordi, sem nægir til sáluhjálpar. Ekki er ad dyljast vid þad, ad margir únglíngar eru svo tornæmir, ad þeir fá ekki tekid allt þad af einum prédikunarstól, sem þeir þurfa til andligs uppheldis; sædid ber ekki ávört þótt því sé kastad i jordina, nema þad rotni, 1 Cor. 15; ei heldur Guds ord i mannsins hjarta, nema menn smelti þad med ydugligri umþenkingu; ad þessu gjæta menn ekki, og ætla þad sé nóg, ef Guds ord þýtur um eyrun i kyrkjunni, og jafnvel þótt sumir medtaki þad med fagnadi um stundarsakir, Lúc. 8, þá hefir þad ekki altíd svo mikla rót, ad þad færi ávört, nema þad sé nært og vokvad med sífeldri ástundan.

Gud skipadi Israel ad þeir skyldu brýna sitt h. logmál fyrir bornum sínum, þá þeir sætu i sinu húsi, Devt. 6; en ef svo þótti mikid varda um logmálid, sem er nockurskonar deydandi bókstafur, 2 Cor. 3, og engan kann af sjálfu sér hólpinn ad gjora, hvad skal eg þá segja um ord evangelii, sem er kraptur Guds til sáluhjálpar ollum þeim sem trúa? Róm. 1; skyldi þad ekki med allri ástundan kostgjæfa? edur segid mér, brædur minir! er þad svo litid, ad vér megum þessarar Guds gáfu med fridi og frelsi njóta, fyrir hvorja Guds eingétinn Sonur hefir lífid látid, og hans h. píslarvottar eptir hann, til ad stadfesta hans vitnisburd hjá mannanna sonum æfinliga, inn til þess hann kémur? Svo er nú Guds heilagt ord dýrmætt, svo er þad til sáluhjálpar naudsynligt, edur réttara ad segja, ómissandi. Nú vil eg þess géta, ad þetta timanliga líf, þad er eymdum og andstreymi vafid; madurinn af kvinnunni fæddur er fullur eymda og fárra lífdaga, segir h. Job. 14; og jafnvel þeir sem heimurinn lætur vel ad, þeir una þó ekki á allann hátt vel vid hag sinn; hvar skulum vér fá annad betra rád vid slíku, enn i Guds h. ordi? Morg eru manna mein? einn hefir fullsælu fjár, en er þó óheill ad líkhamans burdum; ekki gétur góts edur gardar bætt honum þad; Guds ord verdur ad hugga hann i hans veikleika, svo ad þótt sál og líf vanmegnist, þá læri hann samt af því ad vona á Drottinn, Ps. 73; máské hann sé og heilbrygdur, en á ofundarmenn, þá eptir honum sitja, og láta hann ekki i fridi, hvorki nótt né dag; ekkért stodugt rád finnur hann vid því i veraldligum munum, edur hjá sinni skynsemi, þótt hann sé allvitur, því vorir vitsmunir eru hálfverk, 1 Cor. 13; Guds ord skal kénna honum, ad varpa allri sinni áhyggju uppá Gud, hann mun því vel til vegar koma; kannské hann vanti og hvorki heilsu, metord né vinsældir, en þá er honum næsta hætt ad ekki falli hann i andvaraleysi, nema hann læri ad þeckja sig af Guds ordi; verda má hann girnist meira enn hann á, svo sem þad gjarnan fylgir audlegdinni; þad er verra enn vanheilsa líkhamans, því þad er nockurskonar sinnisveikja; vid því géfur Guds ord honum rád, ad ekkért hafi hann inni heiminn borid, muni því ekkért i burtu bera, 1 Tim. 6, læri því, ad vera ríkur af gódum verkum, og medbýta hinum naudþurftuga, ef hann vill réttiliga aud sinn brúka; kannské og hann sæki timanligan munad i audlegd sinni, og segi med hinum ríka: et og dreck sála min, þú hefir til margra ára samansafnad, Lúc. 12; en Guds ord minnir hann á, ad hafa sina unadsemd i Drottni, hann muni géfa honum þad hans hjarta girnist, Ps. 37. Annar er heill heilsu sinnar, en hefir skort á líkhamligri atvinnu og veraldar munum; honum segir Guds ord, ad þegar hann hafi þad hann kunni ad

eta og drecka og klædast med, skuli hann ecki framar umsorga, edur fyrir morgundeginum umhyggju bera, Matth. 6; svo ad hvorn kost manmligs lifnadar sem vér tökum, þá er Guds heilagt ord bót vid öllum meinum, svo sem Páls vottar, ad gudhrædslan sé til allra hluta nytsamlig, 1 Tim. 4. Þetta vil eg nú ecki sagt hafa í þeirri meiningu, ad þad sé nóg ad heyra Guds ord og læra þad, svo ad menn kunni greinir ritningarinnar, og adra frædi utanad, því Gudsríki er ecki fólgid i ordum, heldur i krapti, 1 Cor. 4. Þad er ecki nóg ad hrósa Guds heilögum píslarvottum, en lifa þó ecki eptir þeirra dæmi edur kénningu; þad gengur næst því, ad uppbyggja leidi Spámannanna og prýda grafir réttlátra, og segja: hefdum vér verid á dögum fedra vorra, vildum vér ecki hafa verid þeirra stallbrædur i lífláti spámannanna, Matth. 23; því svo sem ad Páll segir, Róm. 2, ad ecki heyrendur lögmálsins séu réttlátir, heldur þess gjörendur munu réttlátir verda; svo kallar og Kristur þá sæla, sem ecki alleina heyra ordid, heldur þá sem vardveita þad, Lúc. 11, en ad vardveita ordid, þad er ad lifa þareptir. Forgéfins vardveita menn ordid i hjartanu, nema þeir láti þad sjá i liferninu, því af þeirra ávöxtum skulud þér þeckja þá, segir Herrann, Matth. 7. Gud lætur rigna hid sama regn yfir kornakurinn og þyrnibúskinn, en yfir kornid til þess ad því verdi samansafnad i hlöduna, en þyrnirinn verdur uppbrendur, Matth. 13, og þó er döggin hin sama. Sjái hvör einn til, hvörja rót hann hefir i hjarta sínu til ad taka ámóti hinni himnesku dögg, sem ad er Guds ord; gjæti sérhvör ad, hvad lángt ad þessi vökvi sígur, og i hvada jörd hann fellur; döggin er góð, ordid er gott, allt þángad til þad kémur i vondt hjarta, og verdur þar ilmur daudans til daudans, 2 Cor. 2, og þeim til fordæmíngar, sem eingan ávöxt færa, nema þyrna og þistla, sem til einskis annars duga, enn ad útkastast og i eldi brennast, Hebr. 6; en eg veit ecki hvört hún hefir i góda jörd fallid, nema ávextirnir þad auglýsi, Matth. 5: svo lýsi ydar ljós fyrir mönnum, ad þeir sjái ydar góðverk, og dýrki ydvarn Födur sem á himnum er. Ecki var ad álasa Gydingum fyrir þad ad þeir ecki kynnu ritningarnar; Páls segir um þá, ad þeir hafi haft ad sönnu vandlætíngu Guds, en ecki eptir skynsemi, Róm. 10; þeir voru bædi skriftlærdir og lögvitríngar; en þó kallar Jesús Pharisæos blinda, blindra leidtogara, og ad þeir gleymi því sem mest er i lögmálinu, dóminum, trúnni og miskunseminni, Matth. 23. Saducei þóttust og spekingar vera, og vildu þreyta spurningar vid Krist; en Drottinn sagdi vid þá: þér villist og vitid ecki ritníngarnar, Matth. 22. Spekingar Gydinga, sem lifdu á Kristi dögum, voru i þeirri meiníngu, ad þeir aldrei kynnu ad forgánga edur illa fara, því þeir væru Abrahams synir, Jóh. 8; en Jóhannes kénndi þeim þad lángtum ödruvís; þegar þessir hvörutveggju komu til hans skírnar, þá sagdi hann, Matth. 3: þér nödrukyn! hvör hefir kénnt ydur ad umflýa tilkomandi reidi? þar fyrir gjörid verduga ávöxtu ydranninni, og segid ecki med sjálfum ydur: vér höfum Abraham fyrir fodur, því máttugur er Gud ad uppvekja Abraham sonu af steinum þessum. Forfedur þessa lýds héldu mikid uppá hid fyrra musterid, er Salómon konúngur lét byggja, og meintu ad þad aldrei skyldi falla, af því ad þeir ecki rétt skildu Guds fyrirheit; því segir Drottinn Gud fyrir munn Jeremiæ, Kap. 7: setjid ecki traust ydar á falska hluti, segjandi: musteri Drottins, musteri Drottins, heldur vandid vegu ydar og gjördir ydar, og gjörid rétt ámilli eins manns og annars; þegar þér

stelið, myrðið, drýgið hór, sverjið falskliga og dýrkið Bal, skyldu þér þá koma og standa fyrir mér í þessu húsi, sem kallað er eptir minu nafni? og segið: vér erum óhultir, svo að þér gjörið allra handa svívirðingar; þessa mæling sinna feðra uppfylltu Ísraels synir á Kristi dögum. Það er alkunnugt af Jósephó, þeirra eigin sagnameistara, hvörsu kappsamliga þeir héldu uppá musterið, og svo lengi það stóð, vildu þeir ekki þýðast hið Rómverska vald, þarfyrir var það ein höfuðsök hjá þeim, að tala hið minnsta ígégn þessu Guðshúsi; það sýnir oss dæmi Kristi, Matth. 26, dæmi Stephaní, Act. 6, dæmi Páli, Act. 21, hvörjir allir voru fyrir þetta harðliga áklagaðir; en ekki að síður segir Jesús hér í guðspjallinu: yðar hús skal yður í eyði látið verða; það er, að hinn voldugi Guð vildi þar ekki lengi inni búa; það tók til snemma að rætast, þegar fortjaldið milli musterisins og hins allrahelgasta rifnaði í sundur í pínunni Kristí, Lúc. 23, voru og ekki mjög mörg ár til þess, að Jósephus skrifar, að nockru fyrir eydileggingunna hafi rödd heyrst í musterinu, segjandi: förum burt héðan. Nú vil eg minnast á það Drottinn segir til Júða, Jer. 7: farið þér til míns staðar, sem var í Siló, hvar eg lét mitt nafn fyrst búa, og sjáið, hvað eg hefi gjört við hann fyrir illsku míns fólks Ísraels; þarfyrir, af því að þér gjörið nú öll þessi verk, segir Drottinn, og að þér heyrið ekki þá eg tala til yðar frá morgni til kvölds, þér gégnið mér ekki þegar eg kalla, þá vil eg gjöra við þetta hús, sem kallað er eptir minu nafni, uppá hvört þér treystið, og þennan stað, hvörn eg hefi géfið yður og yðar forfeðrum, svo sem eg hefi gjört Siló.

Nú vil eg segja í Guðs stað, bræður mínir! gángið þér til hinnar síðari Jerúsalem, og skoðið alla þá ólucku, sem yfir hana er komin, og hvörsu spádómur Herrans Kristi er rættur á henni, að ei mundi þar steinn yfir steini vera, Lúc. 19. Kristur segir: yðar hús mun yður í eyði látið verða; hvar fyrir? því það ekki var framar Guðs hús; það vottar hann sjálfur skömmu síðar, er hann sagði: skrifað er, mitt hús er bænahús, en þér hafið gjört það að ræningjabæli. Kristins manns hjarta er í endurfæðingunni uppbygt til þess, að vera Guðs musteri. Vitið þér ekki, segir Páll, 1 Cor. 3, að þér eruð musteri Guðs? og enn aptur segir hann: yðar líkamir eru musteri H. Anda, Kap. 6. Hvað verður þá br. m.! þegar Guðs musteri verður saurgað? það verður ræningjabæli; þegar það með illum hugrenningum, orðum og gjörðum, sem af hjartanu framkoma, verður gjört að Satans herbergi, mun það þá framar vera Guðs kyrkja? Þess væri óskandi, að ekki hendti kristna menn það sama og Gyðinga, að þeir reiddu sig ofmjög uppá það, að þeir væru skírðir, gengju til altaris, heyrðu Guðs orð í kyrkjunni; allt þetta gjörðu Gyðingar eptir þeirri þjónustu, sem á gamla testamentisins dögum tíðkuð var. Það er að sönnu Guði að þacka, að færstir á meðal vor aðhafast þær skammir, sem þeim er brixlað um; fáir slá menn í hel, færstir leggjast með kvinnu síns náúnga; þeir eru nú ekki heldur svo margir mjög, sem fundnir verða í opinberum þjófnaði; en verða má að margur láti sérhvað af þessu ógjört, annaðhvört af því, að hann er ekki svo skapi farinn, meir heldur enn af trúnni og elskunni til Guðs og kjærleikanum til náúngans, eður og að vær óttumst mennina, og annaðhvört straff eður ámæli af þeim, og er slíkt engin dygð fyrir Guði. Ísinn brennur ekki, af því hann er kaldur, og vatnið rennur ei áfram, þá það er stíflað upp; svo og hefir sá ekkért hrós fyrir

Gudi sem af náttúrunni er sidsamur, og ecki hneigdur til stórglæpa, og hefir þó sérhvor einn svo mikid illt í sér, ad hann gétur med þess afláti Gud dýrkad; þad mundi sérhvor einn finna, ef hann gengi nockud skarpliga í rétt vid sjálfan sig, og léti sér ecki nægja skriftargáng Pharíseans: eg þaka þér Gud, þad eg em ecki svo sem adrir menn, Lúc. 18. Þeir voru sidprúdir menn í útvortis háttsemi, og lifdu hardlífi, en þó heyrum vér þeirra vitnisburd, Matth. 23, af honum, sem vissi hvad med manninum bjó, Jóh. 2; og svo sem þeir þóttust ecki þurfa Krists forþénustu vid, svo óttast eg, ad menn ydrist nú ecki nema stórra klækja, en gjøri smásyndirnar ad hinum stærstu syndum, og kasti þeim ydrunarlaust uppá Guds Sonar hrygg, því hann hafi nógu breidt bakid ad bera þær; þad hafdi sá gódi Herra, er hann var húdstrýktur fyrir mína skuld, sem veit míns Herra vilja, en gjøri hann ecki, og hefi því mørg slog forskuldad, Lúc. 12; þad hafdi hann þegar hann bar sinn kross út af Jerúsalem minna vegna, sem læt svo illa vid, ad taka hans kross uppá mig og fylgja honum eptir, er hans því ecki verdugur, Matth. 10; þad hafdi hann þegar hann bar mínar syndir uppá tréd, og lét sitt líf fyrir þær á hinum smánarliga krossins gálga fyrir mig, sem ad svo tregt veitir ad krossfesta mitt hold med þess girndum og tilhneigingum, Gal. 5; en ad hann vilji taka ímóti þeim syndunum og kasta þeim í hafsins djúp, sem einn heldur ecki fyrir synd, og ecki þeckir hann þad fyrir synd, jafnvel þótt hann megi þad vel þeckja af Guds h. ordi, ef hann gjæfi sér stundir til ad rannsaka Guds vilja og sitt framferdi, því hefir hann ecki lofad og engu umheitid, ad þær kvittast skuli fyrir hans dauda, nema menn þeirra af hjarta ydrist. Eg tala um þær, sem einn veit og man, því um hinar óvitanligu, hvørra fjølda enginn veit, Ps. 19, vil eg ei ødruvísi tala, enn ad einn syndari láti sig af hjarta ángra þad, ad hann gétur ecki í þessu holdi eitt augnablik syndlaust lifad. O, Herra Gud! þú hinn heilagi og réttláti! hvør kann ad vita, hvad opt hann syndgar? allir heilagir hljóta þig fyrirgéfningar ad bidja, Ps. 32, á þeim degi, nær reikníngskapurinn skal haldast; hvad munum vér þá ecki óhreinir ormar? Gud vertú oss syndugum líknsamur, og hjálpa oss, ó Herra! fyrir þína gjæsku, sem ecki villt syndaráns dauda, ad vér lærum ad þeckja vorn saurngleik, og sporna vid syndunum, svo vér mættum med alvarligri ydran og þíns Sonar blódi afþvegnir, vera vissir um fyrirgéfníng vorra afbrota, ádur enn vér førum burt hédan. Þad veiti gódur Gud fyrir Jesú blessadar undir og forþénustu, amen!

Þridja dag Jóla.

Gudspjallid, Jóh. 21 Kap.

Í þann tíma, sagdi Jesús til Péturs: fylg þú mér eptir! Pétur snéri sér vid, og leit þann lærisvein eptirfylgjanda, sem ad Jesús elskadi, sá er og um kvøldmáltídina hafdi á hans brjósti legid, og sagt: Herra! hvør er sá er þig forrædur? Þá ed Pétur leit nú þennan, segir hann til Jesú: Herra!

H

hvad skal þessi? Jesús segir til hans: ef eg vil hann blifi til þess eg kém, hvad kémur þad vid þig? fylg þú mér eptir. Þá géck sú ordræda á medal brædranna: þessi lærisveinn deyr ecki; og Jesús sagdi eigi til hans, hann deyr eigi, heldur, ef eg vil hann blifi til þess eg kém, hvad kémur þad vid þig? Þessi er sá lærisveinn, er um þetta ber vitni og þetta skrifadi, og vér vitum ad hans vitnisburdur er sannur.

Exordíum.

Næst sjálfum Drottni Jesú Kristó, og þeim ástgjøfum sem hinn gódi Gud hefir í hønum géfid vondri manneskju, þá er engin þvílík, svo sem rád og skilníngur, er hann hefir sálir vorar prýddar med, þau adgreina oss frá villudýrunum, grøsunum, eikunum og ødrum sképnum á jørdunni. Eg veit ecki í hvorju madurinn væri betri enn hesturinn, nema ad hann stjórnadist af skynseminni, og hvad meira er, ad ein vitstola manneskja, hvorja Gud hefir med fásinnu straffad, hún er øllum ødrum sképnum midur á sig komin, hvad oss, sem heilvita erum fyrir Guds þolinmædi, ætti ad þrýsta til þess ad brúka dýrgrip þennan til lofs og dýrdar hønum, er hann oss géfid hefir. En Gud nádi ad þar vill vera stór brestur á hjá allmørgum og hjá flestum, og eg má segja hjá øllum nockur, svo ad Davíd hefir nóga orsøk til ad taka syndugum mønnum vara fyrir, ad ecki líkist þeir hestum og múlum, hvorjum menn verda beitsli og bitil í munn ad leggja, Ps. 32. Og samt þykjumst vér allir nógu vitrir, og erum nógu framvígdir í því skada ad gjøra, í því ad dæma um adra, en ecki um sjálfa oss, í því ad leita eptir því sem vort er, en ecki annars, þvert ámóti Postulans bodi, 1 Cor. 10, svo þad gengur álíkt því, er hann í ødrum stad segir, ad menn eru børn í skynseminni, en ecki í hreckvísinni, 1 Cor. 14, eg meina í hinni réttu vitsku, sem ritníngin svo kallar, og parí er fólgin, ad þeckja Gud og sjálfan sig; og veldur þad því, ad menn láta sér vera svo annt um þad, ad hnýsa um annara manna háttu, ad menn géfa sér ecki stundir til ad ransaka sína eigin, hvorju þó eckért er þarfara í voru sáluhjálpar verki, og er þessi spilling náttúrunnar svo rík í mannligu holdi, ad grein af henni hefir stúngid sér út, jafnvel hjá Guds ástvinum. Dæmi høfum vér á hinum h. Pétri í upplesnu gudspjalli. En uppá þad, ad menn vita skyldu ad þvílíkt er synd, já, ein synd sem margt illt af sér leidir, sem sídar mun sagt verda, þá átaldi Drottinn þennan sinn lærisvein nærsta hardliga og roksamliga fyrir þetta. Nú þótt ad skapløstur þessi sé ecki hinn minnsti ávøxtur spillíngarinnar, þá viti menn þó, ad Gud er svo vís, og svo máttugur í breiskleikanum, ad þar er eckért í náttúru mannsins svo illt, ad hann kunni ecki gott af ad gjøra, þvíad tilhnegíngarnar voru í øndverdu gódar og af Gudi skapadar, vanbrúkunin gjørir þær skadligar; en þegar þær verda hreinsadar fyrir endurnýúngu Heil. Anda, þá kunna þær ennú allar Gudi ad þjóna til végsemdar, og endurgétnum manni til sáluhjálpar. Þarfyrir, ad svo sem forvitnin er skadlig og háskasamlig, ef henni er beitt í þeim hlutum, sem Gud hefir bannad, svo er hún þørf og gagnlig, sé hún brúkud til þeirra, er hann bodid hefir. Eg vil um hvorttveggja tala med fáum ordum, eptir því, sem Gud géfur nád til; hvar til hann styrkja virdist, med krapti síns Anda í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Fáa leidir gott af forvitninni, segir ordsháttur gamall; vér høfum nockrum sinnum heyrt, ad þær syndirnar er vér minnstar høldum, þær kunna ad verda ad þeim stærstu, veldur þad því, ad menn bidja Gud ecki mjøg ræktiliga fyrirgéfníngar á þeim, eins og ad hann sé skyldugur til ad halda oss þad til góda, sem vér ecki misvirdum á sjálfum oss; og gengur þad eins til um þetta, og um litla skeinu á líkhamanum, þá er vér forsmáum, ad hún verdur optliga ad lífs og líma tjóni, sé ecki vid gjørt; en þad má kunnugt vera, ad þessi ókostur er ecki haldinn fyrir neina synd af mørgum, og þó kanské fyrir dygd, fyrir ágjæti, fyrir

kostgjæfni, fyrir framsýni, og hinir, sem hana ecki æfa, fyrir óþocka og rádleysingja. Væri nú þetta engin stórsynd í ödru, þá er hún þó í því, ad hún ecki er haldin fyrir synd, því eins kann ein lítil synd ad fordæma manninn fyrir Guds stránga dómi, svo sem ein stór, og verda þær þó þýngstar, sem aldrei verda þecktar né med alvarligri ydran afþvegnar; þad sýnir oss dæmi Phariseans og Tollheimtumannsins, hvor ed fór réttlátari hinum aptur í sitt hús, Lúc. 18. Nú er þessu þó ecki svo varid um forvitnina, ad hún sé lítil synd, og hafi menn ecki annad til dæmis, þá skygnumst eptir því, hvörnin syndin fyrst innkom í heiminn; Páll segir oss þad hafi skéd fyrir einn mann, í hvorjum allir syndgudu, Róm. 5; med hvorju móti var þad? Ritníngin greinir um þad nógu skírliga, hvörnin Djöfullinn sveik vora fyrstu foreldra, sem er, ad þau skyldu fá girnd til ad þeckja hid illa, og forsmá Guds bodord, í því ad vita hvörnin eplid smackadi og ad verda Gudi lík, Gén. 3. Segid mér, br. m.! er ecki af þessari forvitni komin öll synd, og daudinn, sem er hennar verdlaun, innrunninn til allra manna? Róm. 5. Bid eg ydur því ad athuga, sem kristnir heita viljid, ad ef agg, reidi, þræta, öfund, ágirni, drambsemi, manndráp, hórdómur, frillulifnadur, afgudadýrkan, gudlastan, Gal. 5, og adrar skammir, sem steypa syndaranum í eylífa glötun, ef þetta, segi eg, eru ókostir haldnir ydar á medal, hvort ad forvitnin, sem eg hefi sýnt, og enn þá framar skal sýna, ad sé módir alls þessa, sé gódur kostur edur svo lítil synd, sem hún af almenníngi haldin er. Ad sönnu er þad satt, ad vér í engan máta eigum vorum fyrstu foreldrum ad álasa, því þau brúkadi Gud til þess medals, ad vér sem nú lifum kynnum ad verda hluttakandi hans gjæsku; þó verdur því ecki mótsagt, ad þessi þeirra forvitnis synd, hún var hin stærsta synd, sem af mannkyninu hefir framin verid. Allar syndir, sem sídan gjörst hafa, þær eru ad sönnu ámóti Gudi gjördar, þó menn fremji þær vid náúngann; en þessi stefndi réttlínis á Guds dýrdarfullu hátign; allt hvad menn nú syndga, þad syndga menn af breiskleika edur illsku náttúrunnar, hvörrar þánkar eru vondir í frá barndómi, Gén. 8; en þau voru heilög skepnd, og þar þau voru svo dýrdlig skepnd, þá gátu þau andveldliga haldid Guds bodord. Eg má ei fá mér þad til orda, ad þau steyptu öllum sínum eptirkomendum í tímanliga og eylífa ógjæfu hér med, því Guds ónumrædilig gjæska, sem hefir fyrirgéfid þeim, hefir géfid mér og öllum ödrum stórsyndurum nóg medal, í síns eingétins Sonar dýrmætum og saklausum dauda, til ad fá þetta endurbætt oss til sáluhjálpar og miskunar. En hitt vil eg bidja ydur ad hugleida, hvört ad Gud, sem vegna síns réttlætis straffadi svo hardliga þessa synd, forvitnina, á vorum fyrstu foreldrum, hvort hann segi eg, muni kalla hana góda á oss, sem valla köllum hana synd ad vera. Nú svo sem ad þessi synd var í upphafi orsök til allrar mannsins ólucku, svo er hún enn nú til hvorrar syndar, ef menn rétt ad gá; af henni sprettur allt ránglæti mót Gudi, móti sjálfum oss og móti náúnganum. Andskotinn sagdi í fyrstu vid konuna: Gud veit, ad nær sem þid etid af eplinu, þá munu uppljúkast augu ydar, ad þid verdid svo sem Gud er, skynjandi gott og illt, Gén. 3. Hér af kémur forvitni sú, ad menn vilja ecki láta sér nægjast med þad, sem Gud hefir opinberad oss í sínu h. ordi til sáluhjálpar, hvörnin vér eigum ad trúa, hvörnin vér eigum kristiliga ad lifa, heldur gjöra sér adskiljanligar grillur um Guds

fyrirhyggju, um hans veru, um þær þrjár persónur, um þau h. sakramenta og margt annad, sem Guds speki hefir ei unnt syndugum monnum grant ad þeckja, og hefir þó allt þetta svo berliga auglýst hvorjum heilvita manna, sem ecki forsmáir uppfrædinguna, ad hann má þar vel vid una og hólpinn verda; en þeir sem þá vilja forvitnir vera, þeir hafa lært þad af Fjandanum, ad láta sér ecki nægjast med Guds gjöf, héldur eyda gódum gáfum og tímanum, sem Gud hefir géfid til ad rækja sína sáluhjálp og ad kénna ödrum, til þess ad skygnast inní Guds leyndardóma, og hid óransakanliga djúp hans guddómligrar speki, líkir Bethsemítum, hvorjir af forvitni skygndust inn í örkina, og urdu þar fyrir af Gud slegnir mörg þúsund manna, 1 Sam. 6; svo eru og margir af hinum med blindni slegnir, því Drottinn hefir hondlad þá í þeirra slægvitsku, og hann veit ad þrætur vitringanna eru hégómi, 1 Cor. 3; eins og Gud, sá sem vill ad allir menn verdi sáluhólpnir, 1 Tim. 2, hefdi ecki gjört þetta ljósara, hefdi hann vitad þad mundi manneskjunni vera haganligra til sálarnota. Og þannin er nú forvitnin þeim skadlig, er sig hyggna og lærdasta kalla, hvar af öll vantrú, öll hjátrú, afgudadýrkun, mannasetníngar, já allar trúarvillur og Andskotans evangelíum er innkomid í heiminn; og hvor vill þá segja ad forvitnin sé ein lítil synd? Og þanninn vanvirda menn nú Gud med þessu, er vér speki köllum, og syndgar svo forvitnin einmidt ámóti honum; en ei gjörir hún þad minna ámóti sjálfum oss og náúnganum, þótt ecki eigum vér svo sök þar á, þar vér erum ecki vorir eigin herrar; Gud á alla sökina, samt lendir skadinn hjá oss; honum kunnum vér eckért íllt ad gjöra med forvitninni; vær komustum ei lengra þarmed, enn hinir, er ætludu ad byggja sér turn upp undir himininn, Gén. 11; sjálfum oss er hún verst, og svo náúnganum.

Þegar Djöfullinn hafdi smeigt því inn hjá konunni ad óvirda Gud, þá flaug henni þad strax í hug ad vita hvornin eplid smackadi, og ad locka manninn til syndarinnar, Gén. 3; svo gjörir hann enn í dag; þegar hann fær skotid í hug mannsins, ad agta Gud lítils, af því hann skilur ecki allt hans rád, og þar kémur ei strax hefnd yfir vondar athafnir, þá hefir hann búid sér rúm í hans hjarta, til ad forvitnast um þad, er hann skilja kann, sem er um hagi náúngans; enginn á meiri plágu enn sá, er þessum sjúkdómi er undirorpinn. Hvor er vesælli enn sá, hvors hjarta, ad Djöfullinn hefir med ágirni inntekid? En mun nockud hinn ágjarni géta verid án forvitni? Hann spyr alla vegana eptir því, hvornin ödrum gángi, hvad um þeirra eignir lidi, hvorjar útréttíngar þeir hafi, ecki til þess ad samfagna þeim, ef þad er vel, edur ad sampínast, ef þad er illa, heldur ad hann megi svæla undir sig á einhvorn hátt eignir þeirra, edur hindra þeirra útvegur sér til ábata; takist honum þad eigi, þá leggst hann uppá sængina eins og Achab, 1 Kóng. 21, og unir ecki vid, nema hann fái Naboth í hel komid. Öfundina gétur forvitnin af sér, og hún fóstrar hana. Enginn öfundar annann fyrir þá hluti, sem hann ecki af veit, en þad er plága hins öfundsjúka, ad hann gétur ei lifad án þess, ad forvitnast um hag síns náúnga, jafnvel þótt engin drepsótt sé honum þvílík, svo sem ef honum lídur vel, og lídi honum illa, þá er honum þad ad sonnu ein stundar gledi, en heldur þó jafnan spurnum fyrir, hvort þad muni ecki midur vera, og sé þad ei, líkar honum illa; eins er hann og Andskotinn, honum þykir vænt um mótgáng manneskjunnar, en samt er hann þó eins vesæll. Hinn drámbláti

er forvitinn, því hann er ærugirugur; hann spyrst fyrir, hvort nockrum sé meiri lotning veitt enn sér, og finni hann brest þar á, þá eyrir hann því ecki betur enn Haman, þá Mardochæus ei vildi heidra hann eins og adrir, Esth. 5. Og er þetta ein stór ólucka, ecki einasta þeim, sem verda fyrir skadanum og ofbeldinu, heldur og hinum, er ala þessa óvætti í hjarta sínu; og má hann með réttu djøfulódan kalla, sem af þessum þremur Andskotans englum er plágadur, því hvor þeirra hefir heila sveit djøfla, það er skamma og lasta, og er forvitnin þeim svo handgengin, að þeir verda að brúka hana til allra sinna úttréttinga í Satans erindum. Hvor er sú ólucka manna á medal, sem reidin og heiptræknin ecki af stað komi? sundurþyckja, tvídrægni, mord, mannslog, stríð og blóðs úthellingar, mun það ecki allt af henni koma? En hvað segir hinn vísi Seneca hér um? viljir þú ecki heiptræknr vera, þá vert ei hnísinn. Það er margra manna háttur, að þeim er mikil forvitni á að vita, hvað um þá er talað og rádslagað; en slíkt er stór þrældómur og fávislig ordsýki, þvíað soddan menn skal aldrei vanta einn hræsnara, einn lygara, sá ed beri í eyrun þeirra falskar søgur, róg og bakmælgi, hvort að ablar stórs óróa í hjartanu, en hjálpar eckért til erindanna framkvæmdar; og lætur optliga þann, er géfinn er fyrir slíku, taka uppá sig óþarfa mædu og umhyggju; og þótt menn forsvari slíkt med því, að menn hljóti að forvitnast um rádagjordir óvina sinna, þá er það einskis vert, því forvitnin, hvorsu forvitin sem hún er, skal aldrei fá að vita helminginn af því sem satt er, og þótt hún fengi, þá vill það abla manninum lángtum meiri ókyrrleika í hjartanu, heldur enn vareygdar edur framsýni; og er þúsundsinnum betra, að kosta þeim tíma, er menn brúka til hégómligrar forvitni, og til að vita hvað hvor herkéllingin um hann talar, að brúka hann, segi eg, til kostgæfni og ástundunar í sínu kalli og embætti, og að varpa sinni áhyggju uppá Drottinn, Ps. 55, því hitt mætti æra, ecki einúngis óstøduga, heldur og þann, sem annars væri nógu rádsettur, þar veroldin er full af hreckvísi, ótrú og óþacklæti, og er enginn vísdómur lakari, já, engin heimska heimskari, enn sú, að vilja allt þetta vita; það er eins og ef nockur hefdi yndi af því, að hafa mok vid ófreskjur og ecki manneskjur. Hvað gjørum vér oss í lund? munum vér ætla það, vér munum med englunum búa, edur heiløgum mønnum, og vitum vér ecki að þeir eru flestir sem unna sjálfum sér best? Torsókt mun það, að venja ilskuna og varmennskuna af því aldeilis; þar fyrir, þótt að nockur væri svo fjølkunnugur, svo sem í skrøk-søgum segir, að hann kynni að gjøra sér einn spegil, í hvorjum hann sæi alla bakmælgi, róg, lýgi, áaustur, rádagjørdir, vondar óskir, vanþackir, ómisliga dóma um vorar athafnir og lifernis háttu, suma sanna, suma logna af þeim, sem þó eru jafnvel miklu verri, ef einhvor, segi eg, sæi þetta í einum spegli og horfdi þar í litla stund, þá mundi hønum ofbjóda, sérdeilis þeim, er miklu á vid adra að skipta, og kasta speglinum í burt, ef hann heilvita væri, og yrdi því hvað feginastur að hann aldrei aptur í hann liti, nema hann vildi vera eins og Ismael, að hans hønd væri á móti hvorjum manni og hvors manns hønd á móti hønum, Gen. 16; úlfur af manni, og eins og Nebúchadnezar stallbródir varganna, Dan. 4. Og þessir hlutir, er menn leitast svo mjøg eptir að vita, eru þó optast eins og þytur í skógi, hann varir ei leingi; eins rennur lýgin aptur þegar sønnu mætir, og væri þá betur heima setid, enn farid til að manspilla sér og

hefna á ödrum þeirra hluta, sem dodna af sjálfum sér, eins og sveppurinn þegar hann er fullvarinn; og breiti menn ödruvís, þá ala menn illgirni annara med forvitninni og grunseminni, er henni fylgir ávalt, svo sem skugginn líkhamanum, því það er háski ad erta illt skap og samvitskur vondra manna, hvorjir ed láta opt af, ef þeir meina ad strákskapurinn sé dulinn, en ætli þeir ad hann uppvís sé, þá drífa þeir illt út med illu, svo framt þeir megna, þar þeir vita ad þeir ecki eiga til góds ad gjöra. O! hvad miklu betra er ráð Salómons í því, ad láta sem menn sjái ecki óréttinn, og safna svo glódum elds yfir höfud óvin sínum, til ad færa hann á rétta leid. Tvær dætur hefir forvitnin, sem menn leika vid eins og smábörn edur hvelpa, medan þær úngar eru, en þegar þær vara upp í mannsins hjarta, og hafa lengi sogid módurina, þá verda þær skjædir gripir; það er grunsemin og trúgirnin, svo líkar systur, sem þær eru skyldar til. Sá ed misgrunar hvorn mann, getur aldrei nockurn trúan átt, þvíad þess trúrri og dyggvari ad einn er, þess heldur gremst honum það, ad honum sé illa trúad, þar ed hann ecki til þess vinnur. Medal annara sýnir ós þad dæmi Isbozeths Israels konúngs, 2 Sam. 4, hvor ed misti bædi ríkid og lífid fyrir þad, ad hann misgrunadi Abner um legord med Rispa frillu Sáls konúngs, födur síns, 2 Sam. 3; þegar mágur Samsons tortrygdi hann um, ad hann mundi ætla dóttur sinni einlæti, þá olli hann því, ad Samson uppbrendi Philisteanna akurlönd med refunum, Dóm. b. 15. Og svo skédur þad tídt, ad nær einn ærligur madur er misgrunadur, tekur hann sér uppá refsham, og gjörist ad þeim, sem hann er ætladur ad vera. Þúsund má finna dæmi til þess, bædi í ritníngunni og annarstadar, og þar ad auki er hún ills hugar viti; því segir Plautus skáld um módurina, ad þar sé enginn forvitinn nema ad hann sé undir eins illgjarn; en Chrysóstomus, ad einn gódur madur ætli skjaldan ödrum illt, og skjaldan ætli sá góds af ödrum, sem er vondur sjálfur; þetta er hvorju ordi sannara, og sannast hér hid fornkvedna: ad margur ætlar mig sig, og mátuliga dyggvan. Og svo sem ad hann, ed hefir sár eda örkumsl á líkhamanum, hann hryllir vid ef nockur kémur þar nærri, þótt aldrei snerti hann þad, svo ætlar hinn grunsami alls ills til allra, jafnvel þeirra sem honum eckert illt gjöra vilja, edur gjöra kunna, af því hann er sjálfur sér ills medvitandi. Í einu ordi ad segja: hún gjörir einn konúng ad tyranna, einn húsbónda ad bödli, einn þénara ad drottins svikara; hún er sáttarspillir millum hjóna, millum fedgina, millum brædra, millum gódra vina, og eru til þess óþrjótandi dæmi, og daglig reynsla kémur þad; og er þó trúgirnin hálfu verri; svo þad er satt, sem í forvísunni stendur: engum ad trúa ecki er gott, öllum hálfu verra. Eg veit ecki hvort ad Andskotinn á nockurt sárbeittara píslarfæri enn trúgirnina; hún er tvíeggjad sverd, og skadar beggja vegna, bædi þann sem trúir öllu, og hinn, sem logid er á. Ránka má oss vid því, ad Eva trúdi höggorminum, og Adam henni; fyrir talhlýdni Pótiphars mátti hinn saklausi Jóseph í vardhaldi gista í mörg ár, Gén. 39; fyrir talhlýdni Davíds tapadi Mephibózet hálfum akrinum, 2 Sam. 19, og var hann þó sonur hans besta vinar; fyrir trúgirni Assveri konúngs hafdi allur Israel nærri því lífid mist, Est. 3. Og auk þessa, þá getur ecki hinn talhlýdni hjá því sneidt, ad vera allra þeirra narri, sem ad honum ljúga, hvorsu vitur sem hann annars er, því enginn er trúgjarn, nema hann sé og málugur, en mælgin er teikn heimskunnar; þess getur Salómon,

Orðskv. 29, segjandi: sástu málugan mann, betri von er á einum vitfirring enn á hon-um, og aptur Kap. 17, að jafnvel einn heimskingi, ef hann þegir, sé vitur haldinn. Allt þetta kémur nú af forvitninni, sem áður er sagt, og hefi eg nú svo útmálað þetta skrímsli að nockru leiti, en þó hvorgi nærri svo sem hún reyndar er.

En nú viljum vér í hinni síðari greininni skoða, hvornin vér kunnum að gjöra þennan ókost að hinum besta mannkosti fyrir náð Guðs og aðstoð Heilags Anda. Það er vitanlegt, bræður minir! að hinn fyrsti og beinasti vegur til allra dygða og mannkosta er sá, að þeckja sjálfan sig, en sá sem forvitnina brúkar til þess að ransaka sitt eigið hjarta, sín orð og athafnir, hann mun síður skygnast um annara efni, og er þá líkast að hann kvittur verði við alla þá ókosti og óróa, er eg upptaldi í hinum fyrra partinum. Svo sem maður ecki fær séðan sinn yfirlit í því vatni, sem er af vindinum uppbláśið, heldur nær það lygnt er, svo er og ómöguligt, að sá kunni sjálfur sig að þeckja eður ransaka, sem eckért annað gjörir, enn að forvitnast um annara hagi. Það eru dýrmæt orð, sem Frelsarinn talaði forðum, Matth. 7: þú hræsnari! drag fyrst út bjálkann úr þínu auga, og sjá til síðan að þú fáir útdregið flísina úr þíns bróðurs auga. Þar er í mannligri náttúru nockurskonar þótti, að vér metum sjálfa oss meira enn aðra; hann kémur af engu meira enn því, að vér rannsökum annara háttalag meir enn eigið; má það þó vita sérhvör einn, að hvörsu sem hann vera þykist kostum búinn, þá er hann þó ecki öllum betri, og hendir oss í þessu það sama og stjörnumeistarann forðum, að á meðan hann var að sjá eptir himintúngl-unum og góndi upp í loptið, féll hann í gryfju eina sem varð fyrir fótum hans. En vitið það, br. m.! að allur visdómur, svo sem að þeckja stjarnanna gáng, náttúru grasanna, steinanna, fuglanna, fiskanna, það er fávitska hjá því, að þeckja sjálfan sig, og þess er öllum þeim unnt, sem Guð hefir géfið heila rænu; það er ecki í öðru fólgið, enn að bera sinn lifnað saman við Guðs vilja, sem bæði er innskrifaður í vor hjörtu, Róm. 1, og oss kristn-um mönnum þráliga opinberaður í hans heilaga orði; en því gleymum vér, og teljum oss það til ágjætis, sem litils eður einskis er vert, eður vanbrúkum það, sem mikils er vert. En hvað er það þó, er vér kunnum að virða svo mikils á oss, að vér forsmáum aðra? það eru annaðhvört luckunnar gjæði eður náttúrunnar eður náðarinnar. Eg vil einn formála hafa fyrir öllu þessu, og þann, sem Páll, 1 Cor. 4, hefir fyrir þeim, er stærðu sig af and-ans gáfum: hvað er það maður, að þú ecki þegið hafir? og fyrst þú hefir það þegið, því stærir þú þig þá, svo sem þú hefðir það ecki þegið? Um luckunnar gjæði, auð og metorð vil eg fátt tala; það er almenningi kunnugt, að enginn verður af þeim ágjætari, margir verri, og er dárligt að hrokast upp af því, sem hlotnast kann hinum versta manni. Og hið sama má segja um náttúrunnar gáfur, þótt þær séu góðar, þær eru útvortis eða innvortis; útvortis er afl og fríðleiki, en um hreystina er það að segja, að asninn og uxinn eru ennþá sterkari, og séu þeir betri fyrir það, þá mætti sá öfunda þá, sem öðrum fremur þykist fyrir aflsmuna sakir; en hvað fríðleikanum viðvíkur, þá eru rósin og liljan miklu fegri, enn hin vænsta jómfrú, því Lausnarinn segir, Matth. 6, að Salómon í allri sinni dýrð hafi ecki svo skrýddur verið sem þær; og er þó vitanligt, að Guð hefir meira lagt til hins ljótasta manns; og hvornin sem því er varið, þá er það óviturligt, að þeckja ecki sjálf-

an sig af metnadi þess hlutar, sem einn kvilli gétur í burtu frá oss tekid, og ellin ad visu rænir alla þá, er hennar bída, en daudinn annars. Innvortis gjædin, er Gud hefir prýdt oss med, eru vitsmunirnir; þeir eru hinn ágjætasti hlutur, ef þeir eru til góds brúkadir, og þó allra helzt til ad þeckja Gud og sjálfan sig; en sá ed þad gjörir, honum er ecki hætt vid ad forvitnast um annara manna rádslag edur háttsemi; hann hefir nóg ad gjöra, ad rannsaka hvad hann hafi hvern dag Gudi ámóti brotid, og þenkja sig um, hvornin hann megi fá þad kvitt hjá honum, og leidrétt framvegis. Í þessu og ödru þvílíku skyldu menn æfa forvitnina, br. m.! í stadinn þess ad hnýsa eptir náúngans háttum honum til meins, en sjálfum oss til einskis frama, og verdur hún þá ad hinni bestu mannprýdi og vegur til allra gódra dygda. Nádarinnar gjædi eru hinar andligu dygdir, trúin, vonin, þolinmædin og kjærleikurinn, sem er mestur af þessum, segir Páll, 1 Cor. 13, og svo þeir ávertir sem hér af spretta. Menn vilja vel segja, ad slíkt géti menn ecki vanbrúkad, því þad sé Guds Anda verkan í oss; en gjætum þess, ad svo sem ad Gud kann ad gjöra gott af illu, svo kann Andskotinn ad gjöra illt af gódu. Eg heyri ad Páluß í hinum fyrra pistli til Korinthíos og hinum þremur fyrstu Kapitulum deilir á þá kristnu í Korinthó, vegna þess, ad þeir stærdu sig af andligum gjædum. Eg heyri ad Phariseanum var þad til ránglætis reiknad, ad hann sagdist ei vera svo sem adrir menn, Lúc. 18; hvad olli því, br. m.? vanþeckingin á sjálfum sér, en forvitnin um tollheimtumanninn, er hann þóttist vita syndugri sér ad vera, sem þó fór réttlátur framar honum í sitt hús. Þad er ad sönnu mesti dáraskapur, ad vilja stæra sig af luckunnar og náttúrunnar gjædum, svo sem ádur er sagt, en þó er sá enn meiri, ad hroka sér upp af því, sem náttúrligir kraptar ecki í oss verka, heldur kémur án þeirra réttlínis frá Gudi, og er sú vísust von, ad hann svipti þann sínum gáfum, er svo illa med þad höndlar. Þú segir: hann tekur ecki þad góda frá manninum, því þad er honum þóknanligt; eg játa þad satt ad vera, en þad sem Guds nád hefir verkad gott med oss, þad er ecki lengur gott, þegar madurinn tilreiknar sér Guds gjörníng; en þad gjöra allir þeir, ed ödrum betri þykjast, og ecki forvitnast um sjálfa sig, hvad mikid þá vanti á þá skyldu, er þeir eiga honum ad gjalda, og kalla sig góda af því ad adrir verri eru, ad þeirra hyggju. Mun nú ecki Gud reidast slíku, þegar hans gáfur eru þannveg til metnadar brúkadur? jú, meir enn hinum, er vér köllum stórsyndara. Vér sjáum í eptirlíkíngunni, Matth. 25, ad pundid var tekid frá honum, sem ecki vildi leggja þad á mángarans bord; hvad eigum vér þá ad ætla um hann, sem fer svo illa þar med, ad í stadinn þess, ad hann átti ad þjóna Gudi med því í audmýkt síns hjarta, þá slæst hann í lid med Fjandanum, er var í öndverdu hinum bestu gáfum prýddur, en þess géldur hann enn í dag, og mun ad eylífu gjalda, ad hann upphóf sig ámóti honum, er hann hafdi svo dýrdligann skapad, svo munu og allir þeir ed honum í þessu eptirfylgja. Hver hefir meiri Guds dýrkari verid enn Salómon? 1 Kóng. 11, og þó vard hann straffadur med fásinnu; var ecki Jehú hinn mesti vandlætari vegna Guds yfir Achabs húsi? 2 Kóng. 9; þó vard hann ofurseldur í fráleitt sinni, 2 Kóng. 10; gjördi ecki Júdas kraptaverk med hinum lærisveinunum? Matth. 10; og þó eru hans afdrif mönnum kunnug. Og kann þad eckért þvílíkum mönnum ad gagna, hvad lengi og hvörsu vel sem þeir hafa Gudi þénad, því

nær þeir sem bestir vera þykjast, og ætla sér einskis ábótavant, þá verda þeir eins og smá-börn, þau er rifa það sjálf í sundur, er þeim vænst um þykir; svo verdur fyrir hinum, ad þeir hafa þess engin not, er þeir hafa þó máské kostad miklu erfidi til, þegar það skin offagurt í þeirra augum, af því þeir ecki forvitnast um sjálfa sig, edur hugleida, ad þótt þeir gjordu allt það þeir ættu ad gjora, þá ættu þeir samt ad kalla sig ónýta þjóna, Lúc. 17. Og ecki einasta missa menn launin hérfyrir, svo sem Endurlausnarinn segir um þá, ed gjora gódverkin sér til hrósunar, ad þeir hafi sín laun úttekid, Matth. 6, heldur verda menn og þar fyrir eylífliga straffadir, því enginn mun þvílikur reikningskapur mæta oss í dóminum, svo sem misbrúkun Guds nádar; en í sannleika þá er engin hennar misbrúkun stærri enn sú, ad brúka hana þvert á móti því, sem hún er oss géfin til, það er, til ad auðmýkja oss og litilæcka, en ad prísa Fødur ljósanna, frá hvorjum ad øll gód gjof og øll fullkomin gjof kémur, Jac. 1. Um allt þetta talar Drottinn Gud med skélfiligum ord-um, Ezech. 18, segjandi: ef hinn réttláti í burtu snýr sér frá sínu réttlæti og breitir vonds-ligana, og lifir eptir øllum þeim svívirdingum, sem hinn ógudligi gjorir, skyldi hann lifa? já, allt hans réttlæti sem hann gjort hefir, skal ecki í minni leggjast, heldur skal hann deya í øllum hans misgjordum og syndum, sem hann gjort hefir. En engin er meiri synd, eckért ránglæti meira, enn ad ræna Gud því, sem er alleina hans, það er, hid góda, sem hann hefir verkad med oss, en brúka það til ad forsmá adra. Sjáum því til, ad Andskotinn ræni oss ecki, 2 Cor. 2, og forvitnumst um hagi vora, hvort ad vér finnum í hjarta vorn þótta nockurn, það vér séum betri í vorum augum, enn adrir, þeir ed vér køllum verri, því þótt það vera kunni, þá er það ecki oss ad þacka, heldur þeirri Guds nád, sem med oss er, 1 Cor. 15; og ef vér finnum soddan hugrenning, þá drepum hana strax med íhugun vors eiginn óverdugleika, og látum svo þennan veikleika náttúrunnar verda ordsøk til ad blygdast fyrir Gudi, af hvors nád vér erum það vér erum, 1 Cor. 15, og það er ecki oss ad þacka, þótt ei sé hún ydjulaus í oss. Og þegar vér nú høldum reikning vid sjálfa oss, þá berum oss ei saman vid hina, sem vondir eru; mun það nockud bót fyrir þig, þótt annar sé verri? það heitir, svo sem hinn Latinski ordsháttur segir: ad hinn glámskygni dróttnar á medal hinna blindu; heldur viljir þú í mannjøfnud fara, þá ber þig saman vid Enoch, sem var uppnuminn, Gén. 5; vid Nóa, réttlætisins prédikara, 2 Pét. 2; vid Abraham, fødur trú-adra, Róm. 4; vid Mósen, er var hinn þolinmódasti madur á jørdunni, Núm. 12; vid El-íam, 2 Kóng. 2; vid Jóhannem Baptistam, Matth. 11; vid St. Pál, hvor þó er svo mjøg áhyggjusamur um velferd sína, og eckért treysti sínu réttlæti, Phill. 3. O, Herra Gud! hér kémur mér í hug, það er Pétur segir, 1 Pét. 4: ef hinn réttláti verdur naumliga hólpinn, hvar mun þá birtast hinn ógudligi og syndarinn? Ef St. Páll þóktist vidþurfa, ad verka sína sáluhjálp meg ugg og ótta, Phill. 3, ó! hvad hræddir og skjálfandi mættum vér þá vera, sem dagliga inndreckum ránglætid, svo sem jørdin vatnid, Job 15; og því kalla eg það óskarád ad vera, sem hann géfur Korinthuborgar mønnum, 2 Cor. 13: rannsakid sjálfa ydur, segir hann, hvort þér erud í trúnni; prófid sjálfa ydur; þeckid þér ydur ecki, ad Jesús Kristur býr í ydur, nema þér séud rækir ordnir? O! hvad stór þørf er syndugri

manneskju á sliku í útlegd þessari! Vitid þér ecki, brædur minir! ad daudinn stendur jafnan fyrir dyrunum, og ad hvors eins daudadagur, er hans dómsdagur? jú, þad vitid þér. Því eru menn þá svo óforvitnir um sitt háttalag í andligum efnum? Margur ætlar þad kanské, ad ef samvitskan ecki nagar hann, eda klagar um neina stórglæpi, ad hann hafi vitnisburd Andans um þad, ad hann sé Guds barn, Róm. 8; en því er ecki svo varid altíd, því einginn er svo heilagur, ad hann ecki hafa nóga ordsök til ad afbidja syndir sínar og gráta þær fyrir Gudi. Þeckíngarleysid á syndunum og tómlætid í því, ad ransaka sitt hjarta, þad veldur því, ad samvitskan finnur svo litt til þeirra, og sefur hún þá, og má þad enganvegin góda samvitsku kalla. Einn stórbrotamadur, sem af hjarta ángrar sínar illgjordir, er miklu betur á sig kominn enn hinn, sem hvorki er heitur né kaldur, því Gud vill skirpa honum út af sínum munni, Opinb. 3. Og hvad miklu betur var farid hinni bersyndugu, sem ad laut bak til ad fótum Jesú, og þvodi þær í sínum tárum, og þerradi med hárlockum sínum, kysti þær og smurdi med dýrmætu salvi, heldur enn hræsnaranum, er sagdi í hjarta sínu: ef þessi væri Spámadur, þá mundi hann vita, hvor sú kona væri, er snertir hann, ad hún bersyndug er; mun ecki þessi sjálfbyrgingur hafa skammast sín, þegar Drottinn sagdi: henni fyrirgéfst mikid, af því hún elskadi mikid; og hann sagdi til hennar: þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, þín trú gjordi þig hólpna, far í fridi! Eg kann ecki annad ad sjá, enn ad þetta var stór skenkur, og þessi smyrslin voru betur launud, heldur enn þótt hann hefdi géfid henni öll ríki veraldarinnar. En-eg vil hér um segja, svo sem Páll um sig talar: þess vegna hefir hann mér miskunad, segir hann, ad hann sýndi á mér alla stærd miskunar sinnar, þeim til dæmis, er á hann trúa mundu, 1 Tím. 1. Allir eigum vér hins sama von og kvinna þessi, ef vér látum oss af hjarta ángra syndirnar; en þad kann ecki ad ské, nema vér smásmugliga ransökum hin innstu fylsni vors hjarta; og er þessi forvitni, sem eg ádur sagt hefi, hin fyrsta trappa til himnaríkis, því af ransókninni kémur þeckingin, af þeckingunni ydranin, af ydraninni fyrirgéfningin, af fyrirgéfningunni elskan, sem er hin einásta rót allra dygda og mannkosta, er í Guds augum kunna ad skarta. Hristid út, hristid út ydar hjörtu, ó, þér hin ástlausa þjód! segir Drottinn Gud hjá Zóphóniam. Þad er ecki nóg ad menn játi almenniliga syndir sínar fyrir Gudi med munninum, segjandi: eg hefi alskyns syndir gjort til orda og verka og vondra hugrenninga, og kanské ad hugur fylgi þó litt máli ástundum; en vér eigum ad leita grandgjæfiliga eptir þeim, og rekja upp allan vorn aldur, þad frekast vér til munum, allt í frá úngmennis árum, allra helzt, nær vér gaungum til altaris, hvar vér eigum ad fridmælast vid Gud í hans Sonar kvoldmáltíd. Ecki er þad heldur nóg ad vér höfum einusinni ydrast syndanna, og sérdeilis þeirra, er oss mætti helzt minni til reka, heldur eigum vér ad láta oss þær ángra, svo opt, sem þær oss í hug koma, svo opt sem vér heyrum þær í Guds ordi straffadur, svo opt sem vér heyrum þær af ödrum drýgdar, og þá munum vér sídur þykjast upp yfir þeim í hjarta voru. Vér eigum ecki ad gleyma því svo fljótt, ad Gud hefir tekid oss í sátt aptur, því þad heitir, ad vilja ecki aptur snúa med útlendinginum og géfa Gudi dýrdina, Lúc. 17. Ef vér gleymum ecki drýgdum syndum, þá vill Gud þeim gleyma, en gleymum vér þeim, þá

er hætt vid hann minnist þeirra, sérdeilis þar ecki er trútt um, ad oss kunni optar ad verda hinir sömu glæpir, edur ad minnsta kosti, ad oss lángi aptur til katlanna í Egyptalandi, Núm. 11; og þótt aldrei væri, þá vitum vér það, ad Pétur afneitadi Kristó einusinni, en aldrei optar; þó segja kristindóms sögurnar, ad svo opt sem hann eptir það heyrdi hanann gala, hafi hann beisklíga grátid. En Gud nádi oss aumu menn! hvad opt höfum vér nú afneitad vorum Skapara med Pétri? Er það ecki ad afneita Gudi, ad elska sképnurnar, já, syndina framar enn hann? ad vilja eckért lída hans vegna? ad vilja ecki láta ámóti sér hina minnstu holds lyst hans vegna? ad leggja ecki ad eins hans ógurliga og dýrdarfulla nafn vid hégóma, heldur hafa það ad hádi, ef eg mætti svo segja? ad vanbrúka ecki einasta hvíldardagana til adskiljanligra synda og lasta, heldur hafa leida á Guds ordi; hafa það í fíflskapar málum, hura allt annad, nær það er kénnt og prédikad, og fylla hjartad, sem er Guds musteri, 1 Cor. 3, med saurúga þánka, þá sem það er vant til, svo Guds ord hefir ecki rúm þar inni? er ecki þetta ad afneita Kristó, miklu verr en St. Pétur? því hann gérdi það af ótta, en vær gjörum það ad rannarlausu; en fáa heyri eg gánga út og gráta med honum, fáa tárast þegar haninn galar í Guds h. ordi, svo mér megum játa, ad jafnvel vor ydran hefir stór synd verid, því hún hefir ennú ecki þrengad oss til ad krossfesta holdid edur láta af syndunum. O, vei! o, vei! hvorsu lángt erum vér þá frá Guds vegi? en vitum þó ecki nær sagt verdur: gjör reikníngskap þinnar rádsmensku, Lúc. 16, og kénnir allt þetta af forvitnisleysinu um vora eigin hagi. Þú segir vel: ef engimn yrdi sálnhólpinn, nema sá, sem væri eins og Pétur og Páll, þá yrdu fáir hólpnir. Þú segir satt, því Endurlausnarinn svaradi þeim, er spurdi hann ad, hvort þeir mundu ecki fáir verda, sem hólpnir yrdu á þennan hátt: keppist vid ad gánga inn um hid þraungva hlidid, því þeir eru margir, sem þar vilja inngánga og komast það ecki, Lúc. 13; en hvad um það? séu þeir nú fáir, sem satt mun vera, ad reikna hjá hinum sem tapast, er það gagn fyrir þig? muntú hafa nockra skémtan af þeirra selskapi í helviti? Eg játa það, ad þeir munu og margir sálnhólpnir verda, sem ecki eru Péturs edur Páls líkar; það sýnir oss eptirlíkíngin um peníngsgjaldid, Matth. 20; en trú mér til, ad eins mikid heimtar Gud af þér, eptir þeirri nád sem þér er géfin, svo sem af Pétri edur Páli. Drottinn er gódur reikníngsmadur; hann heimtar eins mikid af þeim, sem hann hefir eitt pund í hendur fengid, svo sem tíu, eptir því sem tala rennur til, Matth. 25. Það kénnir oss eptirlíkíngin um sædid, er féll í góda jörd, ad sumt færdi hundradfaldan, sumt sextugfaldan og sumt þritugfaldan ávört, Matth. 13. Þarfyrir máttú óhætt halda það fyrir víst, ad þótt ecki sértú svo heilagur sem Enoch, Gén. 5, svo fulltrúa sem Abraham, Gén. 15, svo þolinmódur sem Job, Jób. 2, svo heitur í bæninni sem Elías, Jak. 5, svo hreinn í lifernínu sem Baptista, Matth. 11, svo brennandi í elskunni sem Pétur, Jóh. 21, svo alvarligur og rokksamur í gudrækninni sem Páll, þá samt, ef þú leggur alla ástundan á, ad þjóna Gudi (eptir þeirri nád sem þér er géfin) í heilagleikanum, í trúnni, í þolinmædinni, í bæninni, í elskunni, í alvörngéfninni, í kjærleikanum, þá ertú Guds barn; en hér um byrjar þér ydugliga ad forvitnast kvöld og morgna, og ad mæla þínar athafnir med þeirri nád, sem Gud hefir þér lént, hvort

ecki gétur þú meiru afkastad; og þar sem þú brest finnur, ad ydrast þess af hjarta, og bidja Gud ad fylla þad ábrestur; gjorir þú svo, þá muntú finna vitnisburd Andans um þad, þú sért Guds barn, Róm. 8; þá ertú innsigladur med anda fyrirheitisins, Eph. 1, til dags endurlausnarinnar, Eph. 4; og hvort heldur þú lifir eda deyr, og med hvorju móti hinum nádnga Gudi þóknast ad láta þig gjalda hina sídurstu skuld, á sjó edur landi, í eldi edur vatni, í svefni edur voku, þá ertú Drottins, Róm. 14, og enginn fær þig tekid af hans hendi, Jóh. 10, heldur þó þú deyir, muntú samt lifa, og med honum eylífliga ríkja, þar sem ad er gnógt fagnadarins og glediligt líferni til Födursins hægri handar, Ps. 16; þad veiti oss gódur Gud í nafni síns eingétins Sónar, Jesú Kristi, og géfi oss þar til styrk Heilags Anda, amen!

Sunnudaginn milli Jóla og Áttadags.

Gudspjallid, Lúc. 2 Kap.

Og hans fadir og módir undrudust þad, hvad af hønum sagdist; og Símeon blessadi þau, og sagdi til Maríu, módur hans: sjá þú! þessi er settur til falls og upprisu margra í Israel, og til merkis, hvørju í móti mun mælast, og sjálfrar þinnar ønd mun sverd í gégnum smjúga, svo ad augljós verdi hugskots hjørtu margra. Og þar var þá Anna spákona, dóttir Phanúels af kyni Aser, hún var og komin til sinna ára, og hafdi lifad í sjø ár med sínum eignar-manni frá meydómi sínum; og þessi eckja hafdi nær fjóra vetur um áttrædt, hvør ed eigi géck úr musterinu, þjónandi Gudi nótt og dag, med føstum og bænahaldi. Þessi géck samstundis þángad ad, og prísadi Drottinn, og sagdi af hønum til allra þeirra, sem endurlausnarinnar bidu til Jerúsalem. Og er þau høfdu allt fullgjørt eptir løgmáli Drottins, snéru þau aptur í Galíleám til borgar sinnar Nazareth. En Sveinninn vóx upp og styrktist í anda, fullur vísdóms, og Guds nád var med hønum.

Exordium.

Gud leit allt þad, er hann hafdi skapad, segir ritníngin, og sjá! þad var allt harla gott, Gén. 1. Stórt er þá volædi manneskjunnar, er Andskotinn hefir fært yfir hana med syndinni, ad hinar bestu Guds skepnur snúast henni til hins mesta mótgángs opt og tídum. Eldurinn er hinn þarfasti hlutur, en hvørsu opt verdur hann oss ad skada? vatnid í sama máta, og þó hljótum vér optliga tjón af því; jafnvel þær Guds gáfur sem í sjálfum sér ecki eru skadvænar, þær snúast oss til hins mesta óhagnadar, fyrir misbrúkun vora. Ill medferd á gótsi og peningum hefir steypt mørgum dára í ólucku; metordin hafa margann blindad, og sjálfa skynsemina hefir margur veraldar sonur svo vanbrúkad, ad hønum hefdi þarfara verid, ad hafa sinnings bónda vit, enn ad falla svo hraparliga á sínu eigin bragdi, svo sem þeir gjøra, er Pálus segir, 1 Cor. 3, ad Gud høndli í þeirra slægvitsku. Um allt þetta kénnum vér Fjandanum og upprunasyndinni; ad vísu ecki um skør fram, af þeirri rót er øll sú ólucka sprottin, er syndugа menn dagliga plágar, bædi í andligan og líkhamligan máta. En samt er oss þad vitanligt, ad hinn miskunsami Gud hefir svo bætt rád vort í sendíngu síns eingétins Sonar, ad oss má jafngóda

kalla, nema vér spillum því aptur ad nýu; því Guds Sonur er í heiminn kominn til ad niðurbrjóta Djøfulsins verk, 1 Jóh. 3. En hitt er grátligt til ad vita, ad þad hjálpræðid, sem hinn gamli Símeon svo mjøg fagnadi, og sagdi, ad Gud hefdi tilreidt fyrir augliti allra þjóda, Lúc. 2, þad vill svo fáum gagna, og svo fáir af hvørri þjód hafa þess nót, og sú frelsan er Gud gjørdi sínu fólki, Lúc. 1, verdur mørgum ad enn stærra þrældómi, lækníngin ad eytri, og sjálf heilsugjøfin ad vanheilsu, fyrir vanræktar og þvermódsku þeirra sakir, er ecki þeckja sinn vitjunar tíma. Þess getur St. Páll, er hann segir um sig, 2 Cor. 2: vér erum Kristí sætur ilmur í Gudi, bædi í þeim, sem hólpnir verda, og hinum, sem tapast, þessum ad sønnu ilmur daudans til daudans, en hinum ilmur lífsins til lífsins; og hvad er þad annad, er Símeon hér talar í gudspjallinu, ad Kristur sé settur til falls og upprisu margra í Ísrael. Eg vil þessi heiløgu ord nockud gjørr hugleida, og af þeim yfirvega: 1) hvørjum Drottinn sé settur til falls; 2) hvørjum hann sé settur til upprisu. Hér til styrki hinn nádugi Gud med nád síns Anda, í Jesú nafni, amen!

Útleggíngin.

Þessi er settur til falls, segir textinn. Hvør er þessi? þad er hann, sem Esajas umspáir, Kap. 28, med þessum ordum: sjá! eg set grundvøll í Zíon, einn stein, einn útvalinn stein, (svo sem Pétur þad útleggur, 1 Pét. 2), einn dýrmætan hyrníngarstein, einn fastan grundvøll; sá sem trúir, hann mun ecki flýta sér; þad er einn og hinn sami, sem David kvedur um Ps. 118, segjandi: sá steininn sem uppbyggendur hafa forsmád, hann er ordinn ad høfdi hyrníngar, af Drottni er þad, og er undarligt fyrir vorum augum. Ad þessu sé svo háttad, vottar sjálfur Drottinn, Matth. 21, er hann heimfærir þennan Davids spádóm uppá sjálfan sig, og þá sem ad líflétu Soninn, er Fadirinn sendi, þegar þeir høfdu ádur líflátid hans þjóna, því hann segir strax eptir í sama kapitula vid Gydinga: þarfyrir mun Gudsríki frá ydur tekid verda, og gefid þjód þeirri, er færir ávøxt þar af. Er því andrádid hvørjir þeir séu, sem Guds Sonur er til falls settur, sem eru fyrst Gydingar, þeir mordíngjar, er Konúng dýrdarinnar af døgum rédu, 1 Cor. 2, og ei skipudust vid kénníngar hans h. manna og píslarvotta eptir hans himnafør, jafnvel þótt þeir sæu teikn og stórmerki, med hvørjum Drottinn styrkti kristnibodid; svo og eru þad allir þeir, sem ennú í dag gánga í þeirra fótspor, og krossfesta Guds Son ad nýu, Ebr. 6, med vantrú og gudlausu framferdi; þessum er Zíons Hyrníngar-steinn til falls settur; en med hvørju móti er hann þá settur? vildi Gud nockud, ad þeir skyldu detta um hann sem falla? lángt er frá því; hann vill ad allir menn hólpnir verdi og komist til sannleiksins vidurkénníngar, 1 Tím. 2. Kom nockud Sonurinn í heiminn, til ad fordæma heiminn? enganveginn, heldur til þess, ad heimurinn hefdi lífid fyrir hann, Jóh. 3. Var ecki steinn þessi svo audsær, ad nockur þyrfti ad detta um hann? ad sønnu var hann svo audséu, ad enginn þurfti um hann ad rasa; borg sú er á fjalli stendur, getur ecki dulist, Matth. 5; vildu þeir ei trúa sjálfum honum, þá máttu þeir samt verkunum trúa, er hann gjørdi, Jóh. 10; hvørnin er hann þá til falls settur? þar til svara eg: ecki til þess, ad neinn skyldi falla, heldur allir upprísa. David kénnir oss þad í þeim ordum, er eg strax umgat, þar hann segir, Ps. 118, ad uppbyggendur hafi forsmád þennan stein; og þessi sømu ord Davids brúkadi St. Pétur til ad sannfæra med hinn gudlausa høfudprestanna flock er fordæmdi Jesúm, Act. 4, segjandi: þessi er sá steinn, er þér uppbyggendur hafid ad engu haft, hvør ordinn er ad høfdi hyrníngar, og ecki er í neinum ødrum hjálpræðid; og þeir skipudust þó ecki meir

við þessi sannyrði, enn svo, að þeir hótuðu þeim, að ei skyldu þeir kénna eður tala í þessu nafni framar, jafnvel þótt þeim alkunnugt væri, að þeir Pétur og Jóhannes hefðu sjúkum áður í Jesú nafni gjört hann heilbrygðan, sem haltur var borinn, Act. 3; og er ecki að undra, þótt Guðs Sonur væri þesshátttar mönnum til falls settur fyrir þeirra harðúðar og þvermóðsku sakir. Látum nú Júða fara, br. minir! þeir hafa sinn dóm með sér, og sín laun úttekið; en gjætum að sjálfum oss, að ei verði Jesús oss til falls eður ásteitingar. Vér vitum hvörju Kristur svaraði Jóhannis lærisveinum, er hann gjörði þá frá sér til að spyrja Drottinn að, hvor hann væri: farið og segið Jóhanni (sagði hann), hvað þér heyrið og sjáið: blindir fá sýn, haltir gánga, líkþráir hreinsast, daufir heyra, dauðir uppríса og fátækum verða guðspjollin boðuð, og sæll er sá, sem ecki hneixlar sig á mér, Matth. 11. Þetta höfum vér altsaman heyrt, og enginn efar um Drottins kraptaverk, með hvörjum hann auglýsti það hann sannur Guð væri; en hvört að vér samt og áður ecki hneixlumst á honum sumir hvörjir, það þyrfti nockuð framar að rannsaka. Einhvör mun spyrja, í hvörju hneixlumst vér á honum? svo spurðu Júðar fordum daga, Mal. 1: í hvörju forsmáum vér þitt nafn? Drottinn svaraði: þér offrið óhreinum mat á mínu altari, þó spyrjið þér, hvar með saurgum vér þig? hann svarar: í því að þér segið: Drottins borð er foraktanligt, því nær þér offrið hinu blinda er það ecki íllt? og nær þér komið fram með það hálta og sjúka, er það ecki íllt? ber þetta hertoga þínum, mnuntú hjá honum vel þockaður verða? segir Drottinn Zebaoth. Sama er á bréfinu góðir vinir; fórnir gamla testamentisins eru afmáðar með þeirri einu forn, er hinn æðsti Prestur hefir einusinni inn borið í það allra helgasta, Hebr. 9; samt eigum vér Guði lifanda fórnir að færa, það er sjálfa oss, og vora skynsamliga þjónustu, Róm. 12. En þegar vér inngaungum í mustéri Guðs, dauðir í hinum verstu syndum og glæpum vðrunarlaust, forsmáum vér þá ecki Guðs háleita nafn? hneixlumst vér þá ecki á Kristó? Þegar menn gánga óforhuraðir til Guðs borðs, ecki reyna og prófa sjálfa sig, ecki gjöra greinarmun á millum líkhama Drottins og annarar fæðu, 1 Cor. 11, ecki rannsaka sinn lifnað, svo þeir megi vðrast, ecki reyna hvört þeir eru í trúnni, 2 Cor. 13, ecki hafa fullan ásetning til að betra sinn lifnað, halda menn þá ecki borð Drottins foraktanligt? saurga menn það þá ecki? Segið mér í Drottins nafni, segið mér, er ecki þvílíkt að hneixlast á Kristó? eður segir ecki Páls, að sá eð þvílíkt gjörir, hann sé sekur við hold og blóð hans, 1 Cor. 11; hvað er að hneixlast á Kristó, ef ei þetta? Þegar menn ecki hirða um, að læra hinn sanna kristinndóm, svo þeir fái hann kénnt börnum sínum og hjúum, og eru svo blindir, blindra leiðtogarar, Matth. 5, og þó reka menn þetta blinda fé inn fyrir Drottins altari, til að eta og drecka sjálfum sér dóm, miklu líkligra til að verða þar Satans fórnir, enn Guðs offur, nema hann vilji meiri miskun á gjöra; segið mér, offra menn þá ecki hinu blinda? er ecki það að hneixlast á Kristó? Þegar menn vilja undir eins þjóna Guði og Mammóna, Matth. 6, sitja í kyrkjunni, en hjartað er út á búgarðinum eður hjá akneitunum, Lúc. 14, haltra menn þá ecki á báðar síður með prestum Baals? 1 Kóng. 18; er það ecki að offra því halta og veika? er það ecki að hneixlast á Kristó? er segir: enginn kann tveimur herrum að þjóna? Matth. 6. Bjóðum þetta einhvörjum veraldar höfðingja, komum með óþvegnum höndum fyrir hans borð, gjöldum honum einhvörn

vannæta grip í skyldur sínar, svorum honum út af, nær vér eigum tal vid hann; reynum til, hvort hann þiggur þad vel af oss; og þó viljum vér heimta slíkt af hinum stórá Konúngi himins og jardar. Þetta er ad vísu ad hneirlast á Kristó, ad óttast hann, sem ecki kann nema líkhamanum ad granda, en hirda ei hvad vér gjörum vid Gud, sem lísi og sálu gétur kastad í eylífan eld, Matth. 10. Eg spyr, hvarfyrir hneirludust Júdar á Kristó? því hann var fátækur; Guds fátækir eru ennú hjá oss; þeir eru Jesú limir, ef þeir undir eins eru andliga voladir. En hvad er tídara í heiminum, enn ad óvirda fátækann, og ecki einasta óvirda hann, heldur og ad taka frá honum þad litid hann á, og ad brúka hans sveita til óhófs og metnadar? Í lofnum klæda þinna er blód hinna þurfandi sálna, segir Drottinn, Jer. 2, vid Júda; þad má og heimfæra til þeirrá, er selja hinn volada fyrir einn skó, Amos. 2, svo ad þeir sjálfir, þeirra synir og dætur, gángi svo sem velbúnar hallir og útskornir pilárar, Ps. 144; er ecki slíkt ad hneirlast á Jesú, hvor ed kallar hina fátæku sína minnstu brædur, Matth. 25, og vill reikna þad vid sig gjört ad vera, sem þeim er gjört. Hvad bar fleira til þess, ad Gydingar hneirludust á Drottni? þad, ad hann ecki hrópadi né hafdi mikid um sig, og enginn heyrdi rödd hans á strætunum, Esa. 42; svo ásælist og heimarinn hina spöku og kyrrlátu og forsmáir þá, hædir ad þeim, kallar þá óþocka og heimóta, þeir ed ecki bera mannskap edur vitsmuni til, ad halda virdíngu sinni, og brjóta ok hins drambláta af hálsi sér; er ecki þetta ad hneirlast á Kristó? hvor ed ecki kom í heiminn til ad láta sér þjóna, heldur til ad þjóna ödrum, Matth. 20. Hvad er þad ennþá framar, sem kom Gydingum til ad hneirlast á Guds Syni? þad, ad hann rak erindi síns Födurs svo skörugliga, og vandlætti um glæpi og vantrú ógudligra manna; ecki mun Djöfulinn vanta þá ennú í dag, sem ad fylgja þeirra fótsporum í þessu. Hvor vandar svo um illar athafnir mannanna, ad ei sé honum á hálsi legid? Hvor er sá, ad hann þycktr vegna Guds og hans dýrdar, ad ei sé hann hlutsamur kalladur og sturli Ísrael? 1 Kóng. 18. Ef nockur vill styrkja málefni eckjunnar og hins födurlausa, þá gjöra þeir samdrátt á móti honum, sem engin fæda þykir lostæt, utan hún sé tekin frá munni hins vesæla og undirþryckta. Hvor er sá, ef hann vill halda góda skickun í húsi sínu, ad ecki lasti hann illkvittir menn og hati? Og jafnvel þótt ad þeir sem vilja hlýda Gudi í þessu og vardveita samvitsku sína óflekkada, þótt þeir, segi eg, gjöri allt þetta eptir skyldu síns embættis, þá uppvekur þó Djöfullinn þeim andskota eptir sinu eigin nafni, svo þeim tekst ecki Guds verk ad gjöra. Símeon spáir um Krist, ad hann muni settur verda svo sem teikn, þad er móti mælist, þad er eptir mínum skilníngi svo sem eitt uppsett teikn, er menn plaga ad skjóta á; svo var og Drottinn, úr því hann inngéck þad kénnimannliga embætti; öll Satans börn gjördu sér ad skyldu, ad vega ad honum, hvar sem þeir kunnu med ordum og verkum, svo sem ljóst er af æfisögu hans, er Gudspjallamennirnir hafa oss ritada eptirlátid. Soddan eitt teikn eru allir hans lærisveinar, allir hans eptirfylgendur í lærdóminum og vandlætinu; þess gétur sjálfur Kristur, Esa. 8, þegar Spámadurinn beid eptir hvad Gud vildi segja, er hann hafdi byrgt sitt andlit fyrir húsi Jakobs: sjá! hér er eg, og þau börn er Drottinn hefir gefid mér, vér erum svo sem nockurskonar teikn og merki hjá Ísraels fólki; hvörn spádóm ad St. Páll til Hebreos, Kap. 2, heimfærir til Kristum og hans barna, og

er það víst, að ecki er lærisveininum framar enn meistarinn; hafi þeir húsbóndann kallað Belzibub, hvað munu þeir ei gjöra við hans heimamenn? Matth. 10. Nú er það að sönnu glediligt, að þola fyrir hans sakir, er lofað hefir nógum launum á himnum, Matth. 5; en hitt er þeim bol, sem Kristi eru, að þeir erfiða til ónýtis, jafnvel þótt að þeirra embætti sé Drottins, og þeirra málefni þeirra Guds, Esa. 49, fyrir hinna þrjótsku sakir, er hneixlast á Kristó, og líkast er að hann muni til falls verða. Sjálfrar þinnar önd mun eitt sverð í gégnum gánga, sagði Símeon við Guds móður, teiknandi án efa þar með harma þá, er henni mundi til handa bera, út af mótmælum þeim, ofsóknum og píslum, er hann í anda sá, að Drottinn mundi þola verða, áður enn hann fengi oss synduga leyst frá eylífum píslum. Ein rétt-trúuð sál, er Kristi andlig móðir; það vottar St. Páll til Gal. 4: Sona-korn mín, með hvörja eg þúngbúinn er, þar til Kristur myndast í ydur aptur að nýu. Mun ecki þessi Jesú móðir kénna í brjósti, nær hún sér Drottinn aptur að nýu krossfestann, Hebr. 6, fyrir augum sér af börnum vantrúarinnar, með hinum verstu syndum og glæpum, þeim til ólucku, sem eins vel og hún eru með Guds blóði endurkeyptir, og fær þó ecki við því gjört, heldur enn María við píslum Sonar síns, illsku þeirra vegna, sem að hneixlast á þeim; en þeir hlæja þar að; og það ángur, sem Guds börn kvelur fyrir þeirra ógjæfu sakir, hafa þeir að skimpi og athlátri; það liggur þeim létt í skapi, þótt að menn fáist um þetta, og segja: að þeir sjái ecki meira bann á sér, enn þeim, er láta sér þeirra ólucku til hjarta gánga. Segið mér í Guds nafni! segið mér: er ecki þvilíkt að hneixlast á Kristó? Og er nú svo nockuð hér um talað.

Nú viljum vér í síðara partinum læra, hvörnin hann sé til upprisu settur. Til upprisu margra, segir textinn. Oss er kunnugt, með hvörju móti að Jóhannes Skírari hóf sinn lærdóm: gjörið ydran, sagði hann, þvíað Gudsríki er nálægt, Matth. 3. Viðlíkan formála hafði St. Pétur fyrir Júdum, er hann í fyrstu boðaði þeim heilsugjöf þessa; þá þeir spurðu að, hvað þeir gjöra skyldu, svaraði hann þeim: gjörið ydran, og sérhvör ydar láti skírast í nafni Drottins Jesú Kristi til fyrirgéfníngar syndanna, Act. 2. Svo er þá Kristur þeim til upprisu settur, sem ydrast syndanna, og trúa að þær verði sér í hans nafni tilgéfnar. Ein alvarlig ydran er hin fyrsta trappa til þessarar upprisu, eptir það að menn hafa þeckt veg sannleikans; en fyrir því að ydranin verkar ecki í mannsins hjarta, nema vér þeckjum syndina, þá er einsætt að læra Guds vilja af hans lögmáli og orði, ecki alleina til að laga sinn lifnað þar eptir, heldur og til að þeckja hvað oss er ábótavant, sem vér fyrir víst vita megum að allmikið er, og fleira enn vér þeckja kunnum eður upp að reikna. En þótt að enginn vita kunni hvað opt hann fellur, Ps. 19, samt eigum vér með hinu mesta athygli að halda dagligt ransak um sjálfa oss og vora lifernis háttu til þess, að vér þeckjum syndina og hennar ljótleik, svo þar af vari ángur og tregi í hjarta vorn. En fyrir því, að þetta hjartalag tekur enginn af sjálfum sér, þá vill þar til ydulig og alvarlig bæn, ef ydranin á svo heit að vera, að hún Gudi líki, því hann nægist ecki með hégóma nockurn; hjartað á að bráðna og klockna fyrir Gudi, ef hann á syndina burt að taka. Ecki dugir soddan ydran mikið, sem hann umtalar hjá Jeremiam, Kap. 2, segjandi: í öllu þessu snérist ecki til mín hin fráfallna systir Júda af öllu hjarta, heldur vorn það ei nema læti

hennar, segir Drottinn. Eckért kann þad ad duga hjá Gudi, sem hann ecki sjálfur med oss verkar, því af sjálfum oss til megnum vér eckért gott ad framkvæma; nema vor hrygd sé eptir Gudi, svo sem Páll ad ordi kémst, 2 Cor. 3, þá er hún óuýt; sodda̋n ydran vill hann skirpa út af sínum munni, því hún er volg, Opinb. 3. Það er ágjætt sem Nicephórus Calistus skrifar eptir hinum góda keysara Theódósió, er hann sagdi, ad þad væri engin undur, þótt nockur dæi, þar hann væri madur, en þad væri eins Guds ad kalla hann aptur til lífsins med ydraninni, sem eitt sinn dáudur væri; því er hér af audséd, ad menn skulu þiggja ydranina med bæn af Gudi, svo vel sem allt annad, ef hún á honum ad þóknast, og má þad ecki hindra nockurs manns alvörugéfni i ydraninni, þótt ei sé hann sér hinna verstu klækja og bodordabrota medvitandi. Nóg er þad til ad koma út tárunum á einu Guds barni, ad þad gétur ecki eitt augnablik syndlaust lifad, ef gjördir vorar ættu ad stikast á Guds réttlætis mælisnúru; eitt hjarta sem elskar sinn Gud er hægt ad bleita, þad ángrast meir af sínum ófullkomligleika, heldur enn hinn gudlausi af meiníngu allra sinna skamma og ódáda; svo ad David i öllum sínum heilagleika, hann vætir sína sæng i tárum alla nóttina, Ps. 6, vegna sinna ávirdinga, þar hinn ógudligi Manasses finnur eckért til sinna stórglæpa, fyrr enn hann er beygdur i þúngum járn-vidjum, 2 Kron. 33. Nú þótt ad sá hafi miklu aflokid, sem hefir straffad sjálfan sig, med alvarligum trega fyrir syndina, því þad á heima hjá þeim er Postulinn segir: ef vér dæmum sjálfa oss, þá verdum vér ecki dæmdir, 1 Cor. 11; samt er þad ecki nóg ad láta sig ydra syndanna, nema menn treysti því fullkomliga, ad hinn nádugi Gud muni sér uppgéfa alla skuldina, fyrir Jesú blessada forþénustu; ydranin kastar syndaranum nidur fyrir Guds fætur, til ad audmýkja sig undir hans voldugu hönd, en trúin reisir hann upp aptur, og gjörir hann þess full-örnggan, ad hann hafi frjáan tilgáng til nádarstólsins, Hebr. 5, hvorsu sem hann sé hinum verstu syndum hladinn, og þad ecki fyrir nockurs manns eiginn verdugleik, ætt edur atgjörfi, því Gud er heilagri, voldugri og réttlátari enn svo, ad nockurt af þessu edur einhvor annar veraldligur hlutur megi fá hann kreinkt edur yfirtalad, heldur skédur þad alleina af hans skjærri og einsamalli gódgirni og miskun, fyrir þad lausnar-gjald er hans eingétinn Sonur hefir ad sönnu útlagt fyrir alla veroldina; en þeir einir munu not af hafa, sem á hans nafn trúa, Act. 10. Af ydraninni og trúnni framkémur elskan til Guds, ef þær eru annars svo sem þeim vera byrjar; ydranin sýnir oss vorn óverdugleik, og hvornin vér hofum med glæpunum unnid til hinna bitru helvítis písla, en trúin Guds gjæsku og óransakanlig miskunarydur, i því ad uppgéfa þau mörgu tíu þúsund punda, sem vér ecki einasta einusinni, heldur ár eptir ár, verdum hinum góda Gudi skyldugir um, hvad ef vér ydugliga hugleidum og samanberum i hjarta vorn, þá kunnum vér ei ad fara á mis vid þad, ad þar af kvikni ein brennandi elska til hans, er svo vel gjörir til vor óverdugra, og fyrirgéfur oss margar syndir, og hún er hin einasta rót allra dygda og manukosta, og jafnvel Lögmálsins uppfylling, svo sem Páls um kjærleikann vottar, Róm. 13, því þad er víst, ad sá sem elskar nockurn, hann skirrist vid ad styggja hann, og verdi honum þad óvart, þá ángrar hann þad af hjarta, og unir illa hag sínum, nema hann fái komid sér aptur i samt lag og nád hans vináttu, er honum þykir

K

indælt ad elska. Svo eru og Guds born lynd, verdi þau yfirstigin af nockurri hrøsun, þá standa þau brátt upp aptur til ad fridmælast vid Gud; þad sé eg á Davíd, Ps. 38, þad sé eg á Pétri, Matth. 26, og odrum fleirum, hvorjir, er þeir hafa ratad í nockurn glæp, hafa þeir ecki frid edur ró haft, fyrr enn þeir hafa sættst vid Gud, hvorn þeir af hjarta elskudu. En ecki er þess ad dylja, born min góð, ad þeir sem eru í miklum kjærleika vid Gud, og ordnir eru einn andi med honum, 1 Cor. 6, þeim er mikln vandara enn ødrum í slíku. Fadirinn heimtar meiri elsku af syninum enn af þrælnum, jafnvel þótt sídur gjøri hann barnid arflaust, heldur enn þrælinn útlægann úr húsinu. Þad mætti ætla ad margur hefdi meira tilunnid vid Gud enn Móses, þegar hann sló tvisvar á klettinn, Núm. 20; en fyrir því ad hann var Gudi svo handgenginn framar ødrum, þá vard hann straffadur. Margur konúngur hefir látid telja landsfólkid, til ad vita hvor hans makt væri, og hvad hann mætti reida sig uppá, þó vard þad Davíd til syndar reiknad, 2 Sam. 24, já, størrar syndar, af því hann í þad sinn hafdi meira traust á mannaflanum enn á Gudi, er þó svo optliga hafdi barist fyrir hann, og lagt hans fjandmenn ad velli. Svo skulum vér og meina um þann sem Gud hefir eitt sinn ad sér tekid; honum veitir hægra ad bera ávøxt enn hinum, sem enn þá hefir ecki notid þeirrar nádar, og vinnur hann því til meiri hegningar, Lúc. 12, ef hann afbregdur; svo er þessi elskan til Guds, sem af ydraninni og trúnni framkémur, nockurskonar sædi, hvar af allar gódar dygdir spretta, sem ádur er sagt, og af henni kémur hin nýa hlýdni og umbót lifdaganna, án hvorrar bædi ydranin og trúin daudar eru og maktarlausar; því þad er engin ydran sem lofar manninum aptur ad gánga til sømu synda, og þad er ecki hin sanna trú, sem ei verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5, hvar um St. Jakob nógu skorinordt talar í síns pistils 2 Kap., og þessi er hin andliga upprisa, hin fyrri upprisa. Sæll er sá sem hefir hlutdeild í henni, segir Guds Andi í Opinberingar bókinni, 20 Kap. Og hefi eg nú svo med nockrum rokum sagt, hvorjum Kristur sé til falls settur, og hvorjum til upprisu. Gud géfi ad hins sídara megi sem flestir njótandi verda! Gjørist því eigi stallbrædur Gydinga, er þennan Hirningarstein forsmádu, hvor sem yfir hann fellur, þann mun hann sundurbrjóta, og yfir hvorn sem hann fellur, þann mun hann sundurmola, Matth. 21. Ó þér fávísu born veraldarinnar! ó þér páfuglar þessa vonda heims! torveldara mun ydur verda ad berja høfdinu vid þennan stein, enn St. Páli ad spirna ámóti broddinum, Act. 9, hann hefir fyrir ydur og allra manna skuld, høggormsins, þad er Djøfulsins haus í sundur molad, Gén. 3. Munud þér vera sterkari enn ydar høfdingi, sem er gud veraldar þessarar, og drottnar í ydur, bornum vantrúarinnar? Eph. 2. Ef ad jafnvel eitt kvikindi snertir fjalls-ræturnar, þá skal þad dauda deya, sagdi Gud vid Mósen, Exód. 19, undir þad hann útgaf sitt h. logmál; en þegar sá steinninn sem einusinni er af fjallinu útskorinn og sundurbraut járnid og leirinn, gullid og silfrid, Dan. 2, þegar hann, segi eg, í annad sinn dettur yfir gudlausann heim þennan í hans sídari tilkomu, munu þá fjøllin hylja ydur fyrir hans reidi? Opinb. 6. Munud þér fá stadist í hans augliti, sem jafnvel hin mektugu kónga-ríki hefir í sundurbrotid, edur vitid þér ecki, ad þér leir og aska erud? já, breisk leirkér, sem optliga detta sundur af sjálfum sér, auk heldur ad þér kunnid ad búa vid þennan fortærandi eld. Gud er einn mektugur konúngur, himin-

inn er hans hásæti, jördin er skor hans fóta, Act. 7, og nær hann drepur fætinum vid þúfu þessari, vid þessari madkaveitn, hvar inni vér syndugir ormar skridum hvor um annann þveran, þá titrar hún og skélfur, eins og laufblad fyrir vindi; munnd þér þá stadist géta hans tilkomu-dag? Mal. 3, nær hans reidi tekur til ad brenna allt til nedsta helvitis, Devt. 32. Því forsmáid þér þá hans réttindi, því haldid þér hans sendiboda fyrir eina skóþurku, og því hafa hans ord ecki rúm i ydur? Því jafnvel þótt ydur megi hitna i brjósti um stundar sakir, þegar Guds reidarþruma slær um eyru ydar af einum prédikunarstól, þá er þó snjórinn lengur á steininum, þegar regnid ofan kémur, Jer. 18, heldur enn minníng hans ógnarliga nafns hjá ydur. Því vanvirdid þér hans sakraménta, því hneirlid þér hans vesælinga, því forsmáid þér hans volada, því rænid þér hinn fátæka, því hamlid þér réttinum ad hafa sinn framgáng, því hefjid þér hinn ránglátu, og nidurdrepid hinum saklausa, því haldid þér inni sveita daglaunarans, því gjörid þér allt þetta, og ætlid Gud muni ecki færa ydur undir sinn dóm fyrir þessar blódugu skammir og illgjördir, ef þér segist hneirlast á Jesú? O þér eiturormar og nodrukyn! verid þó ecki argari enn Pharisei og skriftlærdir, sem komu til Jóhannis skirnar, Matth. 3, og sjáid til, ad þér fáid umflúid tilkomandi reidi, gjörid ydran, medan Guds riki er nálægt; leitid Drottins, medan hann er ad finna, Esa. 55, og minnist vid Soninn, ad þér eigi fyrirfarist á veginum, þegar hans reidi tekur til ad brenna. Sælir eru allir þeir ed leita athvarfs hjá honum, segir David; já, sælir erud þér, sem eckért athvarf hafid i heimi þessum, því Drottinn er ydar hlutskipti; sælir erud þér sem alla hluti hafid yfirgéfid, og jafnvel sjálfa ydur, því þér skulud fá hundradfaldt aptur og erfa eylift lif, Matth. 19; sælir erud þér sem forsmáid allt yfirlæti og skarkala veraldarinnar, því þér leitid ad því sem þar uppi er, Kól. 3; sælir erud þér, nær þér alla hluti þola viljid fyrir Guds sakir, því ydar verdkaup er nógligt á himnum, Matth. 5; sælir erud þér midt i hornúngunum, midt i áráfunum, midt i öllum þeim raunum, sem ydur til handa bera, því Guds kraptur fullkomnast i ydar breiskleika, og þá þér veikir erud, þá erud þér máttugir, 2 Cor. 12; sælir erud þér, nær heimurinn kallar ydur afhrak og hreinsun veraldar, því þá erud þér dýrmætir i Drottins augum, þér skulud sjá ydar gledi, nær þeir muni til skammar verda, segir Drottinn, Esa. 66. Pad sem heimsins börn troda undir fótunum, þad er Guds hásæti á medal vor; eins ydrandi syndara hjarta, Esa. 57, eins Guds vesælings sála, er hans himin á jördunni; mörg skúr rignir þadan ad sönnu yfir þecknan táranna dal, en allir þeir dropar falla i Guds sjód, Ps. 56; hann telur þá og geymir svo sem annad fúlgufé, hann grefur ecki þetta pund i jördu, heldur skilar því aptur med yfirmáta miklum ávexti, þegar þad verdur uppskorid med gledi, sem hér var i tárunum nidursád, Ps. 126. Hid nátturliga regnid kémur frá himnum ofan, og frjófgar jördina, svo hún ber ávöxt; tár hinna andliga volydu i heimi þessum koma frá Gudi, þau færa þann ávöxt, er safnadur verdur i bindini Guds batna, i hinni stóru endurfædingu, sem Lausnarinn um gétur, Matth. 19. Ef eg leigi nockurs manns jörd undir bú mitt, þá krefur hann mig landskuldar hvört ár, og þad þess vegna, ad hann ætlar mig ecki fullvedja, edur má ecki sjálfur missa; en því er ecki svo varid fyrir hinum stóra akurmanni, Gudi

allsherjar, Jóh. 15. Eg vil allshugar feginn byggja honum hjarta mitt, láti hann plóg Lögmálsins, plóg ydranarinnar, plóg hörmúnganna gánga um þennan stór-grýtis-akur svo sem hann vill; láti hann gudlaus villudýr heims þessa spora hann í sundur og fótum troda, svo sem honum blessudum líkar, þad er mér fyrir minnstu, þegar eg veit hann er mér nádugur, og eg má altíd missa svo mikid, sem hann vill láta mig missa; þvi einskis freistar hann yfir megn fram, 1 Cor. 10; og þótt mér þykja megi, svo sem hann svari mér ecki hvörs árs rentu, sem þó ecki er, þá má eg þó vita, ad hann er bædi trúr og fullvedja, og er eg þess fulloruggur ad hann muni um sídir endurgjalda mér hina léttu birdi hörmúngarinnar, sem varir um augnablik, med yfirgnæfanligrar dýrdar eylífri þýngd, 2 Cor. 4; hvörrar njótandi ad verda, unni og veiti öllum Guds börnum hin háleita Guddómsins þrenning, hvörri ad sé lof og dýrd, veldi og kraptur um aldir alda, amen!

A Nýárs dag.

Gudspjallid, Lúc. 2 Kap.

Í þann tíma: eptir þad ad átta dagar voru lidnir, og þad barnid skyldi umskérast, var hans nafn kallad Jesús; hvad er kallad var af englinum, ádur enn þad hann var gétinn í módur kvidi.

Exordíum.

Komid og skodid verkin Drottins, segir skáldid, Ps. 66, hvad verdugligur hann er í verkum sínum vid mannanna sonu. Til þessa vil eg einnin hafa kvatt ydur, brædur mínir! á þessum hátídis degi, hvornin Guds dýrdarfulla almætti dásamliga stjórnar árinu oss til nota; þad heyrum vér í hinum 74 Psálmi, þar Davíd segir; þinn er dagurinn, þin er einnin nóttin, ljósid og sólina hefir þú tilbúid, jardarinnar enda hefir þú afmarkad, sumar og vetur hefir þú skapad. Hér yfir látum vér nærsta litid, börn mín! Gud gjæsi ei finduſt þeir ed mogla þegar þessi hans rádstöfun er ecki eptir vorum syndugum vilja; hvar fyrir? Því þad skédur dagliga, og vér höfum þess not á hvörri stundu, og þykir þad skylda Guds, ad svipta oss ecki því hann eitt sinn gaf. Eg heyri ecki ad Jónas hafi þackad Gudi fyrir lundinn á medan hann stód, en reidur vard hann þá hann visnadi, Jón. 4. Mundi ecki hinn blindi verda allshugar feginn, mætti hann hid blessada ljós sólarinnar augum líta, en hinum heilskigna þykir þad lítils verdt. Hvörsu lángar þann, er ómædir eptir vatninu? Þad sé eg á konúnginum Daríó, er hann drack hinn sætasta dryck æsi sinnar úr hestfarinu, en þó ecki sídur af eptirlíkingunni um hinn ríka mann, er hann æskti eins vatnsdropa af fíngri Lazari, þá hann vaknadi upp í helvíti og kvölunum, Lúc. 16, hvörn hann mun þó lítils metid hafa, þegar hann lék sér ad allri fullsælu veraldar. Eg tek hina almenniligustu hluti, sem minnst eru af mönnum virdtir, til ad sýna vort óþacklæti vid Gud, í stadinn þeirra hluta, er hans mildi öllum jafnt veitir, vondum og gódum, ríkum og fátækum, stund eptir stund, dag eptir dag, ár eptir ár. Ó, minn Gud! hvörju skulum vér þér gjalda? Eckért hefir snaudur fyrir ad géfa. Hvörju skulum vér svara? Ecki einu á móti þúsund, Job. 9. Hvad skulum vér af oss gjöra? Bágt er þángad ad flýa, sem hönd þín nái oss ecki, Ps. 139. Vér vildum ad sönnu géfa þér alla oss med sálu og líkhama, en þad er allt þitt, þú hefir oss þad ádur géfid. Gud nádi, þad vér höfum tekid þína limu, og gjört þá ad Satans limum, léd þá til verkfæra ránglætinu, og syndinni til íbúdar, Róm. 6, svo mér mættum kvída því, ad hinn Heilagi í Israel mundi láta þvílikum saurindum útkasta edur þau í eldi brenna. Eitt höfum vér til ráds eptir, sem er forþénusta þins eingétins Sonar; vér höfum óhlýdugir verid, Dan. 9, hann var hlýdugur allt til daudans, Phill. 2; vér höfum lögmálid brotid, hann er kominn til ad uppfylla lögmálid, Matth. 5; vér erum óum-

skornir í hjørtum og eyrum, Act. 7; hann hefir umskérast látid, svo hann umskéri Ísraels hjarta og hans sædis hjarta, Devt. 30. Løgmálid lýsir bølvan yfir þeim, sem ecki héldur allt þad sem skrifad stendur í løgmálinu, Devt. 27; en Guds eingétinn Sonur hefir bølvan løgmálsins uppá sig tekid í sinni umskurn, því Páłus segir, ad sá sem umskérast lætur, hann sé skuldunautur alls løgmálsins, Gal. 5. En þó hann løgmálid uppfyllti, þá hefir hann samt løgmálsins bølvan þolad; hann einn sem gjørdi allt þad í løgmálinu skrifad er, hann einsamall er á móti løgmálinu ad sjálfs síns vilja dáinn; hann einn, sem átti alla hluti, hann betaladi þad hann rænti ecki, Ps. 69, og hann, sem er Gud blessadur um aldir, Róm. 9, hann er svo sem ønnur bølvan uppheingdur. Látid þvílíkan guddómssins kjærleika upp-rickja ydar hjørtum í himininn um stundarsakir frá jardneskum hégóma, til ad umskérast med Kristó, af hvørs allra helgustu umskurn, er oss bodud verdur í þessu Evangelíó, vér viljum læra ad umskérast í andligann máta, Eph. 4. Vil eg því láta tal mitt vera þar um í þetta sinn: hvørnin hinni and-ligu umskurn háttad sé. Drottinn! umskér þú hjørtu vor med sverdi andans, svo þetta vel luckist, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Ef þú vardveitir ecki løgmálid, þá er þín umskurn ordin ad yfirhúd, segir Páll, Róm. 2, ad sønnu taladi hann þad Gydíngum til blygdunar, en þó má hér af sjá, ad hin ytri umskurn muni ecki hafa einhlýt verid til sáluhjálpar. Svo sem þad var nú fyrir Gydingum, svo er þad og fyrir oss, brædur minir! því ecki megum vér vænta oss betri kosta enn hinir náttúrligu kvistirnir, Róm. 11; ecki eru allir þeir fullkristnir, sem opinberliga eru skírdir, heldur þeir sem fyrir skírnina eru med Kristó greptradir til daudans, og lifa í endurnýungu lífdaganna, Róm. 6. Packir og lof séu eylífum Gudi, sem fyrir vatnssáinn í ordinu hefir endurgétid oss í Kristó til lifandi vonar, 1 Pét. 1. En þar fyrir hefir hann endurgétid oss, ad vér skyldum Gudi lifa en syndinni deya. Þar skal koma einn dagur, segir Drottinn fyrir munn Jeremiæ Kap. 9, ad eg skal heimsækja alla óumskorna, sem eru í umskurninni; þar af ræd eg, ad margur muni hafa borid þetta teikn á sínum líkhama, sem ecki hefir haft þess mikil not í sínu hjarta, ecki sídur enn nú. Munu ecki allmargir géfast þeir, ed hrósa sér af gudhrædslunni, en afneita þó hennar krapti, 2 Tim. 3; margur mun skírdur med vatni og anda í fyrstu, sem illa lídur ad láta sig med Kristó fyrir holdsins deydingu umskéra. Allir heidingjar eru óumskornir, segir Drottinn, Jer. 9, en Ísraels hús er óumskorid í hjarta. Þar er ad óttast fyrir, ad Gud hafi enn nú í dag ordsok til ad segja, ad Tyrkjar og Tatarar séu óskírdir, en margir þeir ed sig kristna nefna, séu óskírdir í anda, edur ecki umskornir þeirri umskurn, er Pálus umtalar, er hann segir: þér erud umskornir þeirri umskurn, sem ecki er med høndum gjør, hvør ad er umskurn Kristi, Kól. 2; þad er deyding holdligra girnda, fyrir Kristi dauda, Kristi upprisu og Kristi Anda. Nú verdur í Skriftinni sérdeilis gétid um andliga umskurn á tveimur líkhamans pørtum; báda nefnir Stephanus píslarvottur Drottins, segjandi: þér hardsviradir og óumskornir í hjørtum og eyrum, þér mótstandid jafnan Heiløgum Anda, Act. 7; hjartad kallar Ritningin mannsins hugskot og krapta sálarinnar, er því fylgja, þad vill Gud láta umskéra sér til íbúdar; af hjartanu útgánga vondar hugranir, manndráp, hórdómur, frillulifi, þjófnadur, ljúgvitni, lastmælgi, Matth. 15, þetta illyrmi ber ad úthreinsa úr hjartanu, ef Gud skal þar inni búa fyrir H. Anda. Syndir og glæpir eru Djøfulsins fóstur, hvor hann gétid hefir vid spilltri mannsins náttúru, fyrir samþycki viljans; en hvørsu má Guds eingétinn Sonur

sem er ljómi hans dýrdar og ímynd hans guddómligrar persónu, Hebr. 1, eiga sess vid Djöfulsins dætur? Hann hefir trúlofad sér hreina brúdi, þá ed hvorki fleck né hruckn hefdi, Eph. 5, því er ei von ad hann vilji í sama herbergi lída þessar helvítis ambáttir. Rek út ambáttina med hennar syni, því sonur ambáttarinnar skal ecki erfa med syni hinnar frjálsu, segir Ritníngin, Gal. 4. Synir ambáttarinnar eru holdsins verk, þau byrjar út ad reka í eydimörku, ásamt módurinni, eda ad minnsta kosti, ad temja hana, svo ad Agar drottni ecki yfir Sara, né Ísmael ofsæki Ísaak, Gen. 21. Ef þín hönd eda þinn fótur hneixlar þig, segir Jesús, Matth. 18, þá snid hann burt og snara honum frá þér, þad heitir ad umskérast í andligann máta. Ecki hefir Gud þóknun á því ad nockur meidi edur hamli líkhama sínum, eins og Baals prestar, 1 Kóng. 19, og þótt hann hefdi, þá væri sá fótur edur hönd betur áfhöggvin, sem ætlar ad draga manninn til helvítis; betra er þau rotni hér á jördunni, enn svídi eylífliga í helvíti; en þess þarf ei vid, þar er sverd andans, Hebr. 4, sem afsnidur svo ecki á sér, þad gjörir svída um hríd, en þad bætir eylífliga, þad verkar hrygd um stundar sakir, en eptir á gefur þad fridsamligann ávört réttlætisins, Hebr. 12. Þér getid ecki undir eins druckid Kristi kaleik og Djöfulsins, segir Páll, 1 Cor. 10. Hefdi Guds heilagleiki gétad lidid Andskotans saurindi, mundi hann ecki hafa verid útsnaradur af himni; Gud vildi ecki lída Satans nálægd í himnaríki, eigi heldur í sínu ríki hér á jördunni, sem er í Guds barna hjörtum. Guds ríki er inni hjá ydur, segir Frelsarinn, Lúc. 17. En hvor hann syndinni þjónar, þad er, hvor hana lætur drottna í sínum líkhama, hann hefir gjörst Andskotans madur, en rádid þegn undan Gudi; því segir Pálus, Róm. 6: vitid þér ecki, ad hvörjum þér ljáist í þrældóm til hlýdnis, þess þrælar erud þér, er þér hlýdist, hvort heldur syndinni til dauda, edur hlýdninni til réttlætis? Látid ei villa ydur; eg vil þjóna Gudi í verkunum, en hvad mér flýgur í skap, fæ eg ei vidgjört. Þad er ad vísu satt, fuglarnir verda ad sönnu ad fljúga yfir höfudid, þad er bágt ad banna, en ecki þurfa þeir ad hreidra sig í hárinu. Eg vil þjóna Gudi í verkunum segir þú, hvad þá? ætlar þú ad þjóna syndinni í hjartanu? Sjá þá til ad þú fáir ei sama vitnisburd og Pharisæi, ad hid ytra sértú fagur, eins og daudra manna grafir, en innvortis fullur med allskonar óþeckt, Matth. 23. Þegar hjartad er gott, þá er meiri von á ad allt sé gott, því Gud álítur hjartad, 1 Sam. 16. Gódur madur af gódum féssjód síns hjarta, framber gott, segir hjartnanna rannsakari, Matth. 12. Enginn kann ad segja: mitt hjarta er hreint, eg em klár af syndinni, Ordskv. 20; hitt kann eg af alvöru ad gjöra, ad bidja Gud ad skapa í mér hreint hjarta, Ps. 51, hvad ef ecki tekst ad öllu leiti vegna þeirrar syndar sem í mér býr, Róm. 7, þá tekst þad fyrir Jesú blód, sem hreinsar mig af öllum syndum, 1 Jóh. 1, því hann er kominn til ad kalla syndugа, en ecki réttláta til ydranar, Matth. 9. Eg hafdi nærri því sagt, ad Davids syndir hefdi betri verid enn Phariseanna réttlæti; Davíd drýgdi ecki syndina med því hjartalagi, ad hún skyldi velgjörd heita, heldur af mannligum veikleika; en allt Phariseanna réttlæti var ecki nema synd, því gódverk þeirra framkomu ecki af hjarta, heldur til þess ad birtast fyrir mönnum, Matth. 6, og þó vildu þeir þad skyldi fyrir Gudi gilda. Sá Gud, sem lætur þeim alla hluti þéna til góda, er hann elska, Róm. 8, hann lét Davids synd honum fyrir bestu verda, 2 Sam. 12; en Phariseanna réttlæti

snérist þeim jafnan í synd, svo sem allt það, er ecki framkémur af trúnni, Róm. 14, án hvørrar ómøguligt er Gudi ad þócknast, Hebr. 11. Enginn segir oss betur enn Móses hvornin mannsins hjarta umskorid verdur, Devt. 30: Drottinn mun umskéra þitt hjarta, svo ad þú elskir Drottinn Gud þinn, af øllu hjarta þínu, og af allri øndu þinni, ad þú lifir. Elskan til Guds er það verkfæri, sem best afsnidur syndir og lesti. Hinn ágjarni vinnur alla hluti fyrir ríkdóm; hvad sparar sá heiptræki til þess, ad hann fái sínum óvin fyrirkomid? Lítils hefir margur dandann aktad fyrir metorda sakir, og þvi skyldi þá ecki Gud vera svo sterkur í þeim er hann elska, svo sem Andskotinn í børnum vantrúarinnar, Eph. 2. Sá sem elskar vin sinn, hann kostar kapps um, ad gjøra sem mest eptir gédi hans. Allir hlutir eru sameiginligir vina á millum, ef það er falslaus elska. Elskan samteingir alla hluti, svo ad skynlausir og jafnvel daudir hlutir teingjast sín á milli, þess vegna, ad hvørs náttúra á vid annan. Ef þetta elskunnar løgmál er nú svo ríkt í náttúru hlutanna, því skyldi það ecki hvørjum mun framar á millum Guds og mannsins, sem eptir hans mynd er skapadur? Enginn efi er á því, ad sá sem fyrst væri kominn í fullkominn kjærleika vid Gud, hann teldi engan hlut eptir sér ad gjøra hans vegna, hann gæfi sig og allt sitt alleina Gudi, svo hann mætti hann einn ávinna, og hann yrdi eitt med hønum; og allt hvad Gud býdur, og ødrum virdist þúngt ad vera, það yrdi hønum sæt birdi, og því segir Páll, Róm. 13: ad sá sem elskar, hafi løgmálid uppfyllt. Gud er kjærleikurinn, segir Jóhannes, 1 Pist. 4 Kap., og sá sem er í kjærleikanum, hann er í Gudi og Gud í hønum. O Herra Gud! hvílíkt er þetta? Hvornin má sá skora sig undan nockrum hlut, ad þola Guds vegna, í hvørjum Gud býr? Kann sá um æfi illa ad fara sem er í Gudi? Fellur hann í synd nockra, þá er Guds styrkvi armleggur nálægur ad reisa hann, Ps. 145. Ef hans hjarta fordæmir hann, þá er Gud máttugri hans hjarta, 1 Jóh. 3. Ef vondskufull heimsins eptirdæmi ætla ad villa hann, þá er ei Guds fingur hønum fjarlægur til ad benda hønum á hinn rétta veg; og ef Satan fer á hendur einum med her freistinganna, þá hefir hann þann ad vistum med sér, sem ad er trúr, og engan lætur freistast yfir megn fram, 1 Cor. 18. Því álykta eg svo, ad eckért sé kroptugra, eckért ágjætara og eckért heilnæmara medal, til ad umskéra mannsins hjarta, en elskan til þess eylífa Góda, sem er hinn lifanda Gud. Eg gat og þess fyrir skømmu, brædur mínir! ad menn ættu sín eyrn í andligan máta ad umskéra. Eyrun eru dyr hjartans, í gégnum hvør margt gengur, bædi illt og gott; sæll er sá sem þessu fast heldur, en útskúfar hinu. Pálus varar oss vid, ád engin fúl ræda útgángi af munni vorum, Eph. 4, hún á ecki heldur ad gánga inn um eyrun. Það er gømul afsøkun þeirra sem tamt er ad heyra lýti og skammir um sinn náúnga: eg gét ecki byrgt fyrir eyru mér; en kanské færri mundu illa tala, nema þig fýsti ad heyra. Eg vil vera fátaladur hér um, því bágt mun vera ad temja munn hinnar prettvísu kynslódar, er høggormaeytur fólgid hefir undir túngurótum sér, hvar hinn gamli dreki, er kallast Djøfull og Andskoti, Opinb. 12, hefir sér hreidur búid og lagt þar eggjum þeim, úr hvørjum um sídir mun kvikna sá ormur, er aldrei deyr, Esa. 66, nema túngan ádur umskorin verdi. Alleina vil eg tala um það fyrir Guds børnum, hvørt ad sé hid helztá medal til ad umskéra eyrun í andligan máta, það er Guds lifandi ord, sem er hárhvast sverd, útgángandi af hans

mnuni, sem að skriddur er blóðlitudu klæði, Konúngur konúnganna og Drottinn drottnanna, Opinb. 19. Davíð kallar það lystiligan grashaga, Ps. 23; en Guð náði, hvað tregt er monnum þó þángað komið! Pálus nefnir það krapt Guðs til sáluhjálpar ollum þeim sem trúa, Róm. 1; en þar er að óttast fyrir, að það verði hinum vantrúuðu, Guðs kraptur til fordæmingar, því Endurlausnarinn segir, Jóh. 12: það orðið, sem eg tala, mun fordæma þá; og sannast hér ecki sízt, að það er eins og tvíeggjað sverð, er sker á báðar síður, þá eð hjálpast, til yðrunar, hina til eylífrar refsingar. Matur er mannsins megin, segjum vér; en hvað er sálin, ef hún missir Guðs orð? Eins og St. Páll talar um eckjuna, þá eð i girndum lifir, hún er lifandi dauð, 1 Tim. 5, frilla Djofulsins er hún og helvítis eldsneyti. Hvað veldur nú þessum leiða, born mín? Það sama er eg talaði i oudverðu um hinar almenniligu Guðs gáfur, af því Guðs orð er svo nægt i heiminum nú orðið, þá vegnar því eins og elementunum, að það er forachtað. Eg sé, ámeðan mennirnir urðu að fara með kristnibodið i gégnum húðstrokur og krossfestingar, þegar Pálus var hálshoggvinn, Pétur krossfestur, Jakob með beinbroti líflátinn, Lárentius steiktur á rist, þá urðu þeir glaðir, að þeir máttu líða nockuð fyrir Jesú nafns skuld, þá varð Guðs orð monnum sætara enn hunáng og hunángsseimur, Ps. 119, þá fannst margur sá er keypti þá dýrmætu perluna, sem Endurlausnarinn talar um, Matth. 13, fyrir alla aleigu sína. En nú þykir því ollu illa varið sem Guði er géfið. Þú villt kanské segja, þá væri ráð að géfa upp að prédika Christum um hríð, og mundi menn þá eptir honum lánga eins og á fyrri dogunum. Eg vildi að eg gjæti órétt til sumra manna þánka; en því er verr, að eg hygg að nockrir muni finnast þeir eð gjarna mundu hafa umskipti á svínunum og Kristó, með Gergesenis, Matth. 8, því heyrt hafa menn skritni þeirra, er láta sér um munn fara, að eigi sé þeim matur i messunni. Þú talar vel, væri Guðs orð i burtu tekið, þá mundu menn leita þess með ángist; mundi það og ecki gott ráð, að Guð tæki sólina af himninum um nockra daga, svo fengju menn vit á að þacka Guði fyrir hennar gagnsemi? Það má eigi, segir þú, því þá mundu allir menn útaf deya, og enginn lifði til að gjora Guði þackir, þar Davíð segir, Ps. 7: þeir þacka ecki Guði, sem i grofina eru ofan farnir. Eg játa það satt að vera; en mundir þú lengi lifa i Guði, ef hans orð væru i burtu tekin? Eigi hygg eg það, því Frelsarinn segir, þau séu líf og andi, Jóh. 6; hvar fyrir? af því að sálin hefir eckért líf fyrir utan þau. En trú mér til, að þú sem snérir bakinu við Guðs miskunar faðmi, ámeðan þú máttir njóta hans orða, þú mundir verða illur apturhvarfs til að leita hans, þá hann er ecki lengur að finna. Þú segir: sólin má eigi burtu hverfa, svo mennirnir mættu lifa; en ef þú mættir sofa ámeðan, þá hygg eg það litlu skipta. Svo þyki þér og nú sem i syndunum sefur á engu ríða, þótt sól réttlætisins burtu liði og ætti aldrei apturkvæmt; en það mundi annað heita, þá þú uppvaknar i sal myrkranna, hvar þeir elda sálum ógudligra manna. Þeck því gjæsku Guðs, annur maður? og kannast þar við, að eins og hann lætur hið fagra ljós heimsins renna upp yfir ránglátа og réttláta, Matth. 5, til þess að mannkynið megi lifa, jafnvel þótt sumir þar eckért i þiggja vilji, svo vill hann einnin að hin fagra birta Evangelii, sem er ljós á vegum vorum, Ps. 119, skíni i kristiligri kyrkju, þótt það verði af morgun forsmáð, uppá það að

engum tapi hann af þeim hann ádur þeckti. Og þessi er ordsökin, hvar fyrir hann ecki sendir húngur sinna orda í landid, Amos. 8. Ord Kristi búi rikugliga medal ydar, ad þér kennid med allri vitsku, og áminnid sjálfa ydur med andligum diktum, sálmum og kvædum, syngjandi Drottni í ydar hjörtum, segir Páll, Kól. 3. Þessi var íþrótt hinna fyrstu kristinna manna, í stadinn hvörs ad Djöfullinn hefir innfært í heiminn, brixli, hád, keskni, skammarlig ord, og fíflsligt hjal, sem kristnum sómir ecki, Eph. 5.

Svo er eg hræddur um, brædur mínir! ad ef St. Páll mætti líta upp af gröf sinni og sjá sig um í henni, sem nú Kristni nefnist, þá mundi hann ecki vída finna Jesú Kristi trygdapant, Eph. 1, sem hann hefir henni eptirlátid og kallast Heil. Andi, og hann mundi snarara þeckja hana fyrir Andskotans fríllu, heldur enn brúdi hins Krossfesta. Edur hvar finna menn nú þad, sem hann vottar um sig og sína samkristna? 1 Cor. 4: þegar oss er formælt, þá blessum vér, þegar vér ofsóktir erum, lídum vér þad. Lángt mun vera ad leita eptir dæmi Stephani, Act. 7, og Jakobs Postula, hvörjir ed beiddu fyrir þeim, er þá aftóku. Mig uggir og, ef Jakob mætti hverfa aptur í heiminn, þá mundi hann kalla sumra kristindóm djöflatrú, því svo segir hann í síns Pistils Kap. 2: Þú trúir ad Gud sé einn, því trúa og djöflarnir og skélfast þar af. Og Gud gæfi þar findust ei þeir, sem ad nockru leiti eru verri enn djöflarnir; þeir gjöra ecki eptir þeirra trú, því þeir hafa ecki von fyrirgéfníngarinnar, þar þeir eru útreknir frá ásjónu Guds eylífliga, og med myrkranna hleckjum fjötradir, 2 Pét. 2. En þótt Gud útbreidi bádar hendur, Esa. 65, þótt hann hrópi: þú hefir drýgt hóranir med mörgum elskuga? kom samt aptur til mín, segir Drottinn Gud, Jer. 3; þótt hann láti dögum optar heyra: Eg vil ecki syndugs manns dauda, heldur ad hann snúi sér og lifi, Ezech. 33; þótt hann láti almenniliga útberast: Þvoid ydur, hreinsid ydur, takid ydar illsku breitni frá augliti mínu, komid sídan og eigumst lög vid! Þótt ydar syndir séu raudar sem blód, þá skulu þær snjóhvitar verda, og þó þær séu eins og purpuri raudar, skulu þær verda hvitar sem ull, Esa. 1; þótt vér megum svo titt heyra, ad þegar hinn ógudlegi snýr sér frá öllum sínum syndum, er hann gjört hefir og vardveitir Guds bodord og gjörir dóminn og réttvísina, þá skuli hann lifa og ecki deya, Ezech. 48, allra hans misgjörda skuli ecki minnst verda; samt lætur ecki illvirkinn af, og fólkid snýr sér ecki til hans, er þad typtar, Jer. 8; svo þad má satt játa, er Davíd talar um hinn ógudliga, Ps. 14, ad hann segi í hjarta sínu: þar er enginn Gud. Því hræddust menn, ad Gudi mislíkadi ógudligt athæfi, þá mundi ecki svo mikill ofsi, ránglæti, hardýdgi, lygar, bakmælgi, rógur, agg, reidi, þræta, ágyrni, þjófnadur og allra handa Andskotans þjónusta drottna svo frekliga í heiminum, ad jafnvel sumt af þessu væri fyrir dygdir haldid. Hvad mun nú þessu valda, börn mín? annad enn þad, ad menn tilbyrgja eyrun fyrir heyrn Guds orda. Páls kallar ord Guds: sverd andans, Eph. 6; þad er sá beitti knífur, med hvörjum vor eyru eigi ad umskérast; en þessi benin svída mjög svo hinum gamla Adam, og þótt hann megi þau ástundum þola, þá hafast þau svo illa, ad þar svellur um til eylífs dauda; hann hallar sér aptur á kodda syndanna, til ad samanhrúga sér lærendum, eptir því sem eyrun klæa, 2 Tim. 4; hann er eins og Zippóra var fordum, er hún mátti

naudug umskéra sinn son, Exód. 4. Þegar Móses kémur med knífinn, þá kalla menn hann blódbrúdguma, edur blódgírugann mann, gjætandi ecki ad því, ad Gud er útfarinn í brædi sinni til ad deyda, ef ecki er vidgjort. Gud baud sínu fólki, Exód. 21, ad á sjøunda hvørju ári, skyldu þeir halda eitt hvildarár, og á medal annara bodorda setti hann, ad á því ári skyldi ánaudugu fólki lausn géfast, en sá er ei vildi frelsi þiggja, hann mátti hans herra taka, og setja al ígégnum eyru honum, og festa vid dyr edur dyrustaf, og skyldi hann vera hans þræll upp þadan æfinliga, Exód. 21. Ecki einasta á hvørju sjøunda ári, heldur á hvørjum sjøunda degi eignum vér þann kost, ad leysast af Andskotans og syndarinnar þrældómi, því þad er meining alls Evangelii, sem oss prédikad er, ad vér séum frjálsir vid syndina, ecki til þess ad lifa í henni, heldur ordnir Gudi handgengnir, til þess ad deya frá syndunum, svo sem Páll segir, Róm. 6: þér erud frelstir af syndinni, ordnir þjónar réttlætisins. En ef nockur vill ei lausn þiggja, og lætur sig festa á eyrunum vid port helvitanna, Andskotanum til eylífs þrældóms, þá er audsært, ad hans sídara verdur argara hinu fyrra, 2 Pét. 2. O Herra Gud! nér kémur í hug, hvørnin Guds eingétinn Sonur víkur þessari løgmálsgrein til sín, Ps. 40, er hann segir til síns himneska Fødurs: offur og fórnfæringar vildir þú ecki, en eyru mín hefir þú ígégnum stúngid; teiknandi med þessari þrældóms mynd, hina allra herfiligustu ánaud, er hann þoldi fyrir þræl syndarinnar, þar hann, sem allt vald er géfid bædi á himni og jørdu, Matth. 28, kom í heiminn, ecki til ad láta sér þjóna, heldur ad hann ødrum þjónadi, Matth. 20, þar hann hafdi verri kjør enn hræ-kvikindi jardarinnar, og fuglarnir undir himninum, Matth. 8, hvør þó ecki lætur einn titling á jørdu detta án síns vilja, Matth. 10, þar hann fécc eckért rúm í géstaherberginu, Lúc. 2, sem uppfyllir bædi himin og jørd, þar hann vard manna þurfi, sem uppfyllir alla vora naudþurft eptir ríkdómi sinnar dýrdar, Phil. 4, og hann bar sinn kross, sem ad ber alla hluti med ordi síns kraptar, Hebr. 1. Þetta gjørdi hann, segir Páll, þegar hann mátti velsælu hafa; og þó vill syndarinn ecki ljá honum eyru sín til þess, ad hann megi eylífliga med honum ríkja, en á þó annars vegar engann annann kost, nema pínast eylífliga. Gud nádi þad, ad vér erum ecki ólíkt á oss komnir, og Ciceró skrifar um Catadúpos, hvørjir ad búa vid fossana í ánni Níló, þad þeir heyri verr enn adrir menn; svo gjørir nidur veraldar þessarar oss dauja, svo vér gétum ecki gjætt ad Drottins raustu. Jóhannes segir í hans Opinberunu Kap. 1, ad rødd Mannsins Sonar, er til hans taladi, hafi verid svo sem lúdurs hljómur. Nærsta fagurt má gledskapur veraldarinnar láta í eyrum syndugra manna, ad vér fáum ecki fyrir honum adgjætt raustu brúdgumans, er hann svo hátt kallar. Hvad veldur þessu? því eyrun eru svo tom á hitt, ad menn þeckja ecki hvørt frá ødru. Mínir saudir þeckja mína raust, segir hinn gódi Hirdir, Jóh. 10. Hvad vill hér á eptir fylgja, børn mín? þeir sem ecki þeckja hans rødd, þeir eru ecki hans saudir. Hvad mun fyrir þeim liggja? Hvad vill Dómarinn segja á hinum mikla og stránga degi? ecki þecki eg ydur, farid frá mér allir illgjørdamenn, Matth. 7. Þá mun saudunum skipad verda ad hægri hlid, en hafrunum á hina vinstri, Matth. 25. Allir vilja ad sønnu í saudaflocknum vera; en þeir sem ecki vildu þeckja Hirdirsins raust í nádinni, þeir munu verda med høfrunum arf ad taka í kvølinni. Hvør sem elskar mig og vardveitir mín ord,

til hans mun eg koma og minn Fadir, og vistarveru hjá honum gjøra, segir Endurlausnarinn, Jóh. 14. Hvad ágjæt ad sé þessi sambúd, veit enginn nema sá ed smackad hefir; hvad sætur ad Gud er; en hvar eiga menn ad fá þennan smeck, nema í hans ordi? þar verdur Jesús Christus framreiddur til andligrar nautnar, um hvorja hann sjálfur þannveg talar, Jóh. 6: Hvor sem etur mitt hold og dreckur mitt blód, hann skal ecki daudann smacka ad eylífu. Lúkid því upp dyrum ydar eyrna, Guds elskulig børn! svo Konúngur dýrdarinnar megi inngánga í ydar hjarta, Ps. 24; látid þær ecki læstar honum, svo hann læsi ecki aptur fyrir ydur himninum; drepid ei hendi á móti frambodinni nád, og bægist ecki til vandræda vid hann, sem ydur elskadi ad fyrra bragdi; hann hefir sitt líf í daudann géfid til þess, ad þér fá kynnud hans glediliga raust ad heyra, því enginn hefir um aldur Gud séeann, sá eingétni Sonur Fødursins hefir oss þad opinberad, Jóh. 1. O! hvad vitstola er þá manneskjan, sem tredur þann dýrgrip undir fótum, er útvegadur er med Guds eigin blódi. Þeinkid til þess, ad hann lángadi eptir ad lída helvítis píslir ydar vegna; látid ydur einnin lánga eptir honum, svo þér kunnid þær somu ad umflýa, en eylífliga med honum lifa. O, þú eylífa ord Fødursins, Herra Jesú Christi! þú sem ert sætari enn hunáng, fridari enn sólin, gledilegri enn Englanna saungur, áhrær þú vor dofin eyru, uppljúk voru hjarta, endurnýa voru anda, svo oss leidist um sídir endemi þessa vonda heims, en gjøri fúsa ad renna eptir þér. Þú eylífa gledi! lát þín fagnadarríku ord vera eptirlæti sálna vorra, svo ad vér høfum vora lysting í løgmáli þínu dag og nótt, Ps. 1. Og þegar vor augu sjá ecki lengur, vor eyru heyra ecki lengur, og vor túnga gétur ecki talad lengur, ad vér þá verdugir álýktast mættum hinn fagra synd: Heilagur, Heilagur, Heilagur, ertú Drottinn Gud Zebaoth! Esa. 6, eylífliga ad heyra í þínu ríki, hvar engin nótt er, Opinb. 22, og engin umskipti ljóssins og myrkursins; þad bænheyri Gud Fadir miskunsemdanna, fyrir hid dýrmæta blód síns eingétins Sonar, og sendi oss þar til nád síns Anda, amen!

Sunnudaginn milli Áttadags og Þrettánda.

Gudspjallid, Matth. 2 Kap.

Og er Heródes sá þad, ad hann var gabbadur af vitríngunum, vard hann reidur, og sendi út, og lét drepa øll sveinbørn til Bethlehem, og í øllum hennar endimørkum, tvævetur og þadan af yngri, eptir þeim tíma, sem hann hafdi útspurt af vitríngunum. Þá uppfylltist hvad sagt er fyrir Jeremíam Spámann, sem segir: á hædum hefir heyrst kall mikillar kveinunar, óps og ýlfrunar; Rachel æpti sonu sína, og vildi ecki huggast láta, þvíad þad var med þeim úti.

Exordium.

Reidist en syndgid ecki, segir Páлus, Eph. 4, látid eigi sólina undirgánga ydar reidi. Mun nockud Postulinn géfa mønnum leyfi til ad reidast med þessum ordum? Edur er þar nockur réttferdug reidi til? Því má ei neita ad þad sé rétt, ad hata þá sem Gud hata og hans réttindi; svo segist Davíd hata samkundu hinna illgjørnu, Ps. 26, og Ps. 193, segir hann enn aptur: mun eg ei hata þá Drottinn, er þig hata, og hafa leida á þeim, er reisa sig upp á móti þér? med fullu hatri hata eg þá, og þeir eru ordnir mér ad óvinum. Þá sýnir madurinn ad hann elski Gud af alvøru, ef hann gjarnan stendur af sínum rétti, en þyckir Guds vegna, og þad er ad vísu sú reidi er fylgja á hvørjum kristnum manni, en þó einna mest þeim, sem yfir adra eru í Guds stad settir. Ritníngin géfur Mósi þann vitnisburd, ad hann hafi verid hinn þolinmódasti madur á jørdunni, Núm. 12, og eigi finnst þad ad hønum hafi runnid í skap, þótt Israels børn svo optliga settu sig upp í móti hønum, miklu heldur beiddi hann Gud fyrir þeim nær þeir høfdu syndgast; já, hann vildi hafa misst sína velferd fyrir þeirra, er hann sagdi vid Gud, Exod. 32: Munt þú fyrirgéfa þeim sína synd? annars drag mitt nafn út úr þeirri bók, er þú skrifad hefir; og er þad þó alkunnugt, hvørsu ákafliga hann reiddist, er hann kom ofan af fjallinu, og sá afgudadýrkun fólksins. Vidlíkt er dæmi St. Páls, er hann æskti sér ad vera útrekinn frá Kristó fyrir brædur sína eptir holdinu, Róm. 9, og er þó kunnugt af Gjørnínga-bók Postulanna, hvørsu hann vandlætti vegna Guds um þá sømu. Svo og eru kunnug dæmi Phineæ, Núm. 25. Samúels, 1 Sam. 15. Jónathans, 1 Sam. 14. Davíds, 1 Sam. 17. Ezechiæ konúngs, 2 Kóng. 18. Nehemiæ, Nehem. 13, og annara Guds manna, sem hafa tekid sér þad nærri, er þeir hafa heyrt edur séd Gud dýrdarinnar vanvirdtann af nockrum, hans h. nafn lastad, edur hans bodord undir fótum trodin, og er Gudi valla nockur hlutur þægari, sem audrádid er af þeirra straffi, sem í þvílíku hafa tómlátir verid, ad þeir hafa mátt bera þeirra syndir, er þeir hafa séd í gégnum fíngur vid, svo sem ljóst er af dæmi Elí kénnimanns, er hann sté fram yfir glæpi sona sinna, 1 Sam. 3. Sauls konúngs, er hann þyrmdi Amalechíta konúngi, 1 Sam. 15 og Achabs, þá hann vægdi konúnginum af Syria, 1 Kóng. 20. Nú þótt þessu sé svo varid, þá hygg eg ad eigi sé Postulans meiníng í þessu, ad hann eptirláti manninum ad reidast, edur tali um þess-háttar reidi, er eg samstundis umgat, því hann bidur í þessum ordum, ad sólin eigi skuli undirgánga mannsins reidi, hvad svo er ad skilja, ad madur ei skuli erfa leingur enn til kvølds þad hønum er ámóti gjørt. En gudligt vandlæti og hatur á løstum og ódygdum á aldrei vid oss ad skilja; því meinar Postulinn hér, ad menn skuli temja reidina þótt hún kunni ad fljúga í mannsins hjarta, og hvørki láta hana ná svo mikilli yfirhønd, ad hún framkomi í ordi né verki, og enn þá sídur ali fólskuna í hjartanu, svo hún verdi ad hatri, hvad því veldur ad manneskjan verdur úlfur af manni, þræll syndarinnar af Kristí lærisveini, og Djøfulsins barn af Guds barni. Dæmi uppá þesskáttar reidi høfum vér á hinum grimma Heródi í upplesnu Evangelió; út af hvørju vér hugleida viljum í þetta sinn: 1) Hvad skadligur og dárligur løstur ad reidin sé. 2) Hvørnin vér eigum ad stilla hana. Hinn gódi Gud virdist nádarsamliga ad framkvæma þetta erindi hjá oss, med adstod síns H. Anda í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Og er Heródes sá ad hann var gabbadur af vitríngunum, vard hann reidur, segir textinn. Hvør var hin fyrsta ordsøk til hans reidi? Þad var metorda girndin. Strax sem hann féck ad heyra af kénnimanna høfdíngjunum og skriftlærdum lýdsins, hvar Kristur mundi fædast, skaut Djøfullinn hønum í brjóst, ad líflláta þad nýfædda konúngs efni Jesum; þad sýnir oss samtal hans vid vitríngana, og svo ávísan sú, er þeir fengu af Guds álfu í svefni, ad hverfa aptur til baka í sitt fødur-land um annann veg. Meiníngin var sú, ad hann kynni ad stadfesta sinn tignar-stól og sinna nidja eptir sig. Hvørnin metorda-girndin sé í fyrstu tilkomin, er andsært af falli Satans, og falli vorra fyrstu foreldra, af hvørju øll ólucka er innrunnin til allra manna, og ámedal annara reidin. Og fyrst módurinn hefir gjørt oss Adams nidjum svo stórann skada, þá er audvitad, ad dótturin er henni lík, nema

verri sé. Hvar er sú ólycka í heiminum, er reidin ecki af stad komi? Hún er verkfæri allra lasta og ódygda; hún er eins og ein púta, sem lifir eptir hvörs manns vild; svo þjónar reidin öllum skömmum, þegar á þarf ad halda. Hvar drap Abel, þegar Kain ofundadi hann? Gén. 4. Hvar kveikti eldinn í Balachs nösum, er hann vildi mótstanda Guds fólki? Núm. 24. Hvar kom Eliab til ad atyrda sinn bródur Davíd, er hann forsmádi hann? 1 Sam. 17. Hvar rak Saul til ad ofsækja sinn dóttirmann, 1 Sam. 19, og ad drepa kénnimennina í Nóbe? 1 Sam. 22. Hvar framkvæmdi Achabs vondann ásetning? 1 Kóng. 21. Hvad brúkadi Haman til ad svala drambseminni med? Est. 3. Hvornin féck Jóab metordum sínum haldid? 2 Sam. 3 og 20, nema med reidinni? og var þad honum þó ecki nema stundarfridur; öllu þessu kom reidin af stad, og er hún svo einn almenniligur bödull allra skamma og ódygda. Eg veit ad bædi Aristóteles og Ciceró skrifa, ad hún sé brini hugprýdinnar, og ad enginn vinni nockurt stórvirki, nema reidur sé; þad gétur valla satt verid, eigi kémur þad saman vid sjálfa þá, er þeir segja, ad hugprýdin skuli vera á skynseminni grundvöllud; en sá sem reidur er, hann er vitlaus, og því segir Hóratíus, ad hún sé nockurskonar stutt ædi, teiknandi þar med, ad enginn sé munur þess, sem reidur og hins sem vitstola er, nema ad reidin varir skémur, ædid lengur; og eru þó dæmi til þess, ad sumir hafa búid svo lengi ad heiptinni, ad þeir aldrei hafa ordid heilvita aptur. Heiptin er eitt Andskotans reidarslag, Gén. 4. Hún afmindar alla mannsins limi og lidi, hún kveikir bál í augunum, hún hleypir blódi í nasirnar, bólgu í kinnarnar, ædi og stjórnleysi í túnguna, deyfu fyrir eyrun; hún lætur manninn gnísta med tönnunum, fljúga med höndunum, eda med fótunum; hún skékur og hristir allann líkhamann, og aflagar, svo sem þegar hafid er uppblásid af stórvidri; og í einu ordi ad segja: hún gjörir manninn ad ófreskju og ad holdgétnum djöfli í augum þeirra sem heilvita eru; og ef hún svo afskræmir ásýnd mannsins fyrir ödrum mönnum, hvornin mun hún þá ecki afmynda sálina í Guds augliti? Segid mér, hvílikur djöfull mun þar inni búa, sem álit mannsins verdur hid ytra svo afskræmt? hvílikur eldur mun vera í því hjarta er hann lýstir sig þannin út í hvörn einn lid og lim? Þad er öllum ljóst, ad ekkért styrkir og eblir sambúd mannanna í heiminum, meir enn kjærleikurinn, því hann er band fridarins, Eph. 4, hann bindur saman hjörtu mannanna, og hann samtengir og vidheldur Kristí líkhama, sem er hans kyrkja hér á jördunni. En hvad segir Salómon, Ordskv. 18: hvör gétur þolad einn reidann mann? Hvar af audséd er, ad hann, sem reidigjarn er, hann er óhæfur til samneytis annara manna, og óhæfur til ad vera Kristí limur og hans kyrkju. Hvad er hann þá? Andskotans limur og þeirra stallbródir, sem tomlast og tiggjast innbyrdis, þar til þeir um sídir verda uppetnir, Gal. 5.

Eg hefi nockrum sinnum heyrt á tal þeirra, er segja menn verdi ad reidast, og láta til sín taka, annars verda menn forsmádir, og ad hvör madur gjöri sér dælt vid þann, sem ekkért sinni hefir, því sé þad höfdingskapur og stórmenska ad reidast ákafliga, svo ad þeir hröckvi undan, er einum mótþægja. Ecki rætist þetta ávalt, svo vel fari, því annadhvört reidist eg vid ofmenni mitt, edur vid minn jafningja, edur vid mér minni mann. Reidist eg vid þann sem er meiri máttar enn eg, þá er eg djarfligur, og reisi mér hurdarás um öxl,

því svo segir Sýrach: Prátta ei vid þann, sem er ríkari þér. Sé hann minn jafningi, þá viti menn, ad ekkért er þvílíkt fól, ad ekki eigi sér jafningja, og þegar menn berja tveim steinum saman, þá er vanséd hvor þeirra fyrri brotnar. Sé hann minnimáttar, þá gjori eg sjálfum mér órétt, ad eg spilli mér á honum, sem eg gét altíd nád jofnudi af reidilaust; og ef mig kostar þad ómak nockurt, þá vil eg þó hugsa, ef eg væri hugprúdur, ad þá sén smámunir ad úthella reidi sinni yfir þann, sem enga mótstodu gétur veitt, og því kalla eg sælla og samvitsku betra ad fylgja rádum þeirra Salómons, Ordskv. 25, og Páls Postula, Róm. 12, ad safna glódum elds yfir hofud óvinar síns med gódgjordum, svo hann skammist sín og rodni af blígdan, ad hann hafi mér illa tilgjort, er ecki meir ræki hans mótgjordir enn svo, ad eg géf honum ad eta, nær hann er húngradur, og ad drecka, nær hann er þyrstur; og hvor sem odruvís kénnir, hann framfylgir svo kappsamliga Satans evangelió medal mannanna, svo sem Guds píslarvottar Kristi lærdómi; þeir ed blessudu nær þeir lastadir voru, og þoldu þad ad þeir voru ofsóktir, 1 Cor. 4. Eg vil eigi fá mér þad til orda, hvorn skada menn gjora sjálfum sér med reidinni. Sá sem er gjarn til reidi, hann er jafnan sinnisveikur; enginn er svo var í umgengni sinni, ad hann géti gjort honum til máta, og eru þeir þó færstir af oss, er svo regli nidur athafnir sínar, ad ecki verdi ad fundid; en hann sem reidinn er, hann er eins og eldur í sinn. Hvad sem ecki er eptir hans skapi, þad grípur hann eins og eldurinn tundrid; og þar fyrir utan spillir reidin heilsu líkhamans ecki allitid; því segir hinn Visi: Vandfýsnin og reidin stytta dagana og flýta ellinni, Sýr. 30. Eg vil ei tala um, hvorsu opt ad hún spillir gótsi og formegun manna. Hinn reidigjarni er eins og sá er býr í stráhúsi; hann kann ad vera fullríkur ad morgni, en ef eldurinn grípur þad, verdur hann húsgángsmadur ad kvoldi. Skamma stund verdur hond hoggi feigin, ségjum vér; hvad margur hefir gjort þad í brædi sinni, á einu augnabliki, sem hann hefir ydrast eptir alla sína æfi? Þad er valla mannkostur þvílikur sem ad hafa vald á túngu sinni, og þad er svo naudsynligt ad St. Pétur segir, 1 Pist. 3: Hvor sem vill elska lífid, og sjá góda daga, hann haldi túngu sinni frá illu. En þad er honum ómoguligt, sem reidinn er, því hann hefir ekkért vald á neinum sínum lim, aukheldur túngunni, er Jakob segir bágara sé ad temja, enn alla náttúru dýranna, fuglanna og fiskanna, Jakob 3. Nú þótt ad þad sé nógu stór ólucka, sem allareidu er upptalid, þá er þó ecki búid þar med. Reidin er ad sonnu kollud stutt ædi, en ecki er þad hjá ollum. Hjá allmorgum snýst hún upp í hatur, og enginn hatar sá annann, ad hann hafi honum ecki fyrst reidur ordid. Fáum þeim sem reidast, þykir reidi sín ránglát vera, og med soddan móti verdur hún ad hatri í mannsins hjarta, og súrnar þar inni til þess hún skémmir kérid, og er þá illa farid med Guds musteri, 2 Cor. 6, þegar þad er gjort ad soddan djofla bæli, hvar Andskotinn inni ríkir med sjo ondum sér verri, Lúc. 11, því heiptin er aldrei einsomul; ofund, drambsemi, rógur, lýgi, bakmælgi, agg, þræta, tvídrægni, og margt annad illþýdi fylgir henni gjarnan. Páll segir í þeim ordum, er eg í ondverdu las fyrir ydur: Látid ecki sólina undirgánga ydar reidi, med hvorju hann tekur oss vara fyrir, ad þótt oss henda kynni ad reidast, þá skulum vér þó ecki láta reidina ad hatri verda; en strax þar eptir segir hann: géfid ei Djoflinum rúm, Eph. 4, og bendir oss til med þeim ordum, ad

þar sem Andskotinn er húsbóndi, þar muni þetta hans hyski med honum samsæti eiga, og er þeim manni víst Helvíti, svo fljótt sem ondin skreppur út af kroppnum, sem af þessum pútum er kvalinn, nema hann hreinsi ádur sálu sína med heitri ydran, og er rádligt ad ætla ecki til, ad daudans beiskja skuli þad gjora; því vandhitt er á, hvort þar verdur tóm til þess, ef svo kann til ad bera ad hann komi ad skindingu. En stór sár þurfa mikla grædslu. Þetta gróm er ecki svo fljótt útþvegid, er svo lengi hefir búid um sig í mannsins hjarta; en hitt er víst, ad svo sem þeir allir fá kvittun synda sinna, er fyrirgéfa út af hjarta sínum bródur hans misgjordir, nær þeir hennar leita af alvoru í nafni Jesú Kristi; svo verda og hinum syndir sínar aptur haldnar, er ala hatur til náúngans, og Gud vill þá ecki heyra, þótt þeir útbreidi sínar hendur, Esa. 1, og bidji mörgum ordum. Hvar fyrir? því þótt ad ei sén hendur þeirra fullar af blódi, fyrir ótta sakir, þá er þó hjarta þeirra; og hygg eg sá beri ecki lángt af mordingjanum, sem hrædslan fyrir straffinu alleina hamlar ad slá sinn brödur í hel. Verda má ad Kain hefdi látid Abel lifa, Gén. 4, og Jóab Abner, Amasa og Ashael, 2 Sam. 2 og 20, hefdu þeir óttast bodulsvöndinn. Og hefi eg nú ad nockru leiti sagt hvorsu skadlig ad sé reidin og heiptræknin; en ecki er hún sídur dárlig og heimskulig. Hvorjir eru gjarnastir á reidi? þad eru born; þad eru vesælir menn og heimskir; þar um talar Salómon, Ordskv. 12: Hinn fávísi hleypir fram reidi sinni, en sá er vitur, er hann lætst ecki sjá óréttinn. Segid mér, þér Babýlons gjædingar! þér veraldarinnar Phaetontes,*) sem viljid dansa á allra manna hofdum, og sópa allt þad, er ydur mislíkar í burtu med hinum snarpa reidinnar vendi, viljid þér láta halda ydur líka þessum? Þér segid: margur stór og vitur hofdingi hefir verid hneigdur til reidi; þad er þess verr, þá hafa þeir mjog svo nidurdrepid tign sinni. Hómerus skrifar um Agamemnon, er Grickir nefndu konúng konúnganna, af því ad hann var fyrir lidi þeira í Trójumanna bardogum, ad þá hann hafi verid í gódu skapi, hafi hann verid godunum líkur ad mildi og vísdómi, en þegar reidin tók hann, grimmari enn hin verstu óarga dýr. Sjáid þó hvad hid heidna skáld dæmir hér um? Godunum eignar hann vitskuna og mildina, en reidina vorgunum. Þad er og rétt dæmt, því enginn kann meir Gudi ad líkjast, enn med gjæskunni. Þar fyrir sagdi Drottinn: verid miskunsamir líka sem ydar Fadir er miskunsamur, Lúc. 6; og eckért lætur verr á einum konúngi, sem er næstur Gudi, enn reidin. Þeim er ollum framar hrósad, sem stjórnad hafa med rétti og miskunsemi, enn hinum, er ríkt hafa med hardýdgi og ofbeldi, jafnvel þó þeir hafi átt ríki meira enn hinir. Alexander hinn stóri hefdi enn þá stærri verid, hefdi hann Clitum, Parmeniónem og Calistenem ódrepna látid, heldur enn þótt hann hefdi brotid undir sig allann heiminn; því var þad ágjætt er hans skólameistari Aristóteles skrifadi honum til (er hann heyrdi ad reidin og ofsinn tóku til ad aflaga gédsmuni hans) á þennan hátt: þeir sem reidast, þeir reidast sér meiri monnum; en þar er enginn stærri enn þú, því byrjar þér ecki ad reidast. Sjáid hér, hvort reidin og fólskan gjorir nockurn meiri mann, ef rétt er álitid; aldeilis ecki, því hún gjorir þann sem annars

*) Skáldin dikta um Phaetontem, ad hann hafi verid sólarinnar sonur, og fengid af fodur sínum med bæn, ad hann mætti stýra sólar vagninum einn dag; þad tókst honum svo illa, ad hann datt af himninum, þegar hann var kominn sem hærst í loptid. Því kallast allir ofsamenn, sem hvorki þeckja Gud né sjálfa sig: Veraldarinnar Phaetontes.

væri mikill madur, ad kvikindi veraldar og athlæi skynsamra manna. Því var þad viturliga talad af Ciceróni fyrir Júlíó keysara: ad sá eini dagur, er hann gaf Marcelló landsvist, hann gjordi hann frægari enn allar hans sigurvinningar. Kalla menn þad ecki hinn mesta dáraskap ad farga sjálfum sér; en hinn reidi er býflugunni líkur, þegar hún stingur, þá stingur hún sjálfa sig í hel, og skilur lífid eptir í sárinu. Svo gjörir og optliga, sá ed lætur reidina fyrir sig ráda, drepi hann ecki sinn óvin, svo hann verdi aptur drepinn, þá drepur hann þó gott mannord sitt, hann drepur góda samvitsku, já, sálina ef til vill, ef hann meltir reidina med sér þar til hún úldnar í hjartanu. Sá sem dreckur ófarvarandis nockud banvænt, hann má sjá til hvornin hann fái því ælt upp aptur, þad fyrsta hann verdur þess var, annars er daudinn vís; svo er og í þessu; hendi nockurn þá ávirding, ad hann reidist bródur sínum, þá sjái hann til ad hann fái heiptina á burt rekid, þad fyrsta hann verdur heilvita aptur, og kémur til sjálfs síns, annars myrdir hann sálu sína; hann myrdir einn mann í hjarta sínu, svo opt sem hann minnist med heiptrækni á þad, sem vid hann var afgjört, svo opt sem hann æskir hefndar yfir sínum óvin, svo opt sem hann fagnar yfir þeirri hefnd, er hann allareidu fengid hefir yfir sínum náúnga. Því ef Kristur segir, ad sá sem litur eina konu til ad girnast hana, hann hafi allareidu drýgt hór med henni í sínu hjarta, Matth. 5, þá er líkligt ad heiptin muni ecki hafa meira frelsi í himninum, heldur enn óleyfilig elska, þótt hvorutveggja sé andstygd fyrir Gudi. Segid mér, hvada dáraskapur er þá þad, ad spilla svo vináttu hans med fólskunni, sem sagt hefir: nema þér fyrirgéfid mönnunum þeirra misgjördir, þá vill minn himneskur Fadir ecki tilgéfa ydur ydar syndir, Matth. 6, ad menn ná henni ecki aptur, fyrr enn menn hafa sætst vid bródur sinn, og væri þá betur heima setid enn farid. Öllum þykir mikid fyrir ad bidja forláts á ávirdingum sínum, og enn þá meira ad láta undan honum sem oss hefir tilgjört; þetta verdur þó ad vera, ef menn skulu halda Guds vináttu. Kristur bidur ecki fyrir þær syndir, sem hann veit ad hans Fadir ecki tilgéfur: O! Gud nádi oss, hvörsu illa er honum þá farid, sem Guds Sonur ecki vill bidja fyrir? Því kalla eg þad hinn mesta dáraskap, ad fremja þad í brádrædi, fyrir hvort menn annadhvort skulu missa Guds ást í himninum, edur og virding sína hjá mönnunum. En eg hafi allareidu sýnt, ad sá verdur annadhvort ad gjöra sem heiptrækur er, og væri þá betra aldrei ad reidast, edur ad minnsta kosti láta reidina ecki fá svo mikid vald yfir sér, ad hún brjótist út um munninn edur hendurnar. Og hefi eg svo nockud talad um þad, hvad skadlig og dárlig ad reidin sé. Nú viljum vér sídan heyra med hvörju móti menn fái henni best í taumi haldid.

Þad er ad tala yfir sig, ad segjast vilja edur kunna reidinni aldeilis frá sér ad hrinda. Fordild heidinna spekinga er þad, en ecki þecking kristinna manna á sjálfum sér; þad er eins óhægt, og einhvor segja vildi, þad hann kynni oldúngis ad deyda spilling náttúrunnar, svo hún hreifdi sér aldrei, og er þad aldeilis ómöguligt, svo lengi vér berum eptir oss þennan daudliga líkhama. Þad er og ecki réttvíst, aldrei ad reidast; reidast eigum vér syndum og glæpum; reidast eigum vér sjálfum oss, nær vér fremjum eitthvad af slíku; reidast eigum vér og vandlæta fyrir Guds sakir; því er þad hvörki möguligt né gagnligt reidina aldeilis burt ad taka; en ad setja skordur vid henni, ad sem minnst gángi hún yfir mál hóg-

lætisins edur kreinki samvitskuna, þar um á kristinn madur ad láta sér hugad vera, og er þad hid fyrsta, ad vér ydugliga hugleidum hvad skadligur og dárligur löstur ad reidin sé, hvar um eg nockud talad hefi í hinum fyrra partinum. Þar næst er þad, ad menn varist þeirra selskap, er oss mest kunna ad egna til reidi, edur sjálfir eru med þessum skaplöst plágadir; þar um talar Salómon, Ordskv. 22: vert ecki vinur reidins manns, og gack ecki med himum galda, ad þú lærir ecki hans vegu, og hneixlir sálu þína. Þaradauki ad menn varist þær ordsakir, hvar af reidin plagar gjarnan ad kvikna í mannsins brjósti. Og er þad hid fyrsta, ad vér ecki búum yfir neinum illum ásetníngi. Hvad þessi blódhundur Heródes hafi í sinni haft, er af Gudspjallshistoriunni augljóst, sem var ad lifláta þad saklausa, nýfædda Konúngsefni, Jesúm, ecki svo af reidi edur illu skapi í fyrstunni, svo sem af metordagirnd, sem ádur er sagt; en er hann sá ad þessi hans illi ásetníngur hafdi ei framgáng, þá kveikti Djöfullinn fólskuna í hans hjarta, svo hann lét myrda þessi saklausu börn. Ecki var þetta hid fyrsta bragd Satans vid hann; ádur hafdi hann látid af dögum ráda sína eigin sonu, Alexandrum og Aristobulum, er þeir voru rægdir vid hann, svo sem ad sætu þeir honum eptir ríkinu, og þó án ordsaka, svo sem af sögunum ráda má. Þetta er alltítt í heiminum; sá sem ecki kémur fram sinni illu fyrirætlan, hann reidist engum hlut svo mjög, sem því, svo hann gétur ecki aflátid; þad sjá menn á Pharaóni, er hann féck ecki haldid Israel á móti Guds vilja, Exod. 14; þad sýnir oss dæmi Sauls konúngs, er hann gat ecki Davíd fyrirkomid, 1 Sam. 21, Achabs dæmi, er hann ecki féck svælt undir sig Naboths víngard, 1 Kóng. 21, Gydínga, er þeir feingu því ecki rádid vid Postulana, ad láta af ad prédika út af Jesú nafni, Act. 5. Dárligt er þannin ad vilja strída vid hinn almáttuga. Svo blindar nú reidin þann, sem illt hefir í sinni. Annadhvort trúdi Heródes spádómunum, edur hann trúdi þeim ecki. Ef hann þeim ecki trúdi, hvad dró hann þá til þess, ad fremja þetta gudlausa mord? Og ef hann þeim trúdi, þá var þad glópska ad vilja berjast vid Gud; en þad sá hann ecki fyrir heiptinni, og þessari fólsku veldur nú illur ásetníngur. Vondskan er frilla Djöfulsins, og eitt frjóssamt kvikindi. Ein illska gétur þúsund adrar af sér, og er reidin og heiptræknin fósturmódir allra þeirra. Vakti því hvör kristinn madur hjarta sitt, og láti þar enga syndsamliga girnd inni drottna, heldur bidji Gud ad skapa hreint hjarta í sér, Ps. 51, þá mun honum sídur verda hætt vid reidinni. Ad sönnu er þad mannligt ad reidast, þegar einn hefir gott í sinni og fær því ecki framkomid fyrir annara illsku sakir, (sem optliga skédur) og er þad skyldt gudligri vandlætingu; en þó skulu menn ecki géfa þann taum reidinni, ad menn trodi Guds bodord undir fótunum; því ei má illt gjöra, svo ad gott framkomi, Róm. 3. Gjörum heldur skyldu vors embættis med þolinmædi, en selum Gudi ávortinn á hendur. En hitt er víst, ad þess verri sem ásetníngurinn er, þess stærri verdur reidin og óréttvísari, ef ásetníngurinn odlast ecki sinn framgáng. Þad veldur því, ad ef einn hreckvís madur gétur framkvæmt girnd sína, þá fagnar hann í hjarta sínu, ámedan honum þykir vænt um skömmina, hefir og marga, sem eins eru skapi farnir og hann, hrósandi þvílíku, og kalla þad vel gjört, og þótt ecki séu þeir, þá vantar einn maktarmann aldrei hræsnara, sem gyllir þad fyrir hans

augum, sem honum reyndar þykja þó klækir ad vera. En veri af því, ad hann nái fyrir-ætlan sinni, þad grenist honum, því hann veit ecki einasta ad illmennska sín er í ljós komin, heldur þar á ofan verdur hann spjádur og lýttur af hvorjum manni, svo sem sá ed tók til ad byggja og gat þad ecki fullendad. Þad sýnir oss dæmi mordingjans Heródis, er hann sá, ad hann var gabbadur af vitríngunum, þá vard hann afarreidur. Enginn hlutur er sá, er svo mjög upþerti illt skap, svo sem forsmánin, og ecki einasta þá, sem vondir eru, heldur og góda menn, ef þeir eru annars nockud stórhjartadir; og þess vegna er þad hid annad rád á móti reidinni, ad líta ecki stórt á sig, heldur ad eignast sál sína í þolinmædi eptir bodi Lausnarans, Lúc. 21. Því fyrir utan þad, ad drambsemin spillir mannkostunum úr máta, hvorsu vel sem einn er ad sér um marga hluti, þá gjora allir menn sér ad skyldu ad kéfja hann, sem mikillátur er, og þykist ödrum betri, og getur hann svo ecki á mis vid þad far-id, ad eigi veri honum margt reidiefni til handa, og því er gott ad temja sér nockurskonar mannúdleika, og um alla hluti fram kjærleikann, um hvorn Páls skrifar, 1 Kor. 13: kjærleikurinn er þolinmódur og gódgjarn; kjærleikurinn öfundar ecki; kjærleikurinn gjorir eigi illmannliga; eigi þýtur hann upp; hann er eigi ósidsamur; hann leitar ecki eptir því sem hans er; hann er eigi þúnglyndur; hann þeinkir ecki illt, og er í þessari gullvægu máls-grein allt þad innibundid, sem afstýra má reidi og fjandskap, en efla frid og eindrægni manna ámedal. Veroldin képpist nú um stundir vid, ad tylla sér sem hærst, og sá er lýtt-ur af mörgum, er þad gjorir ecki, svo sem hafi hann eigi vit á, ad halda virdíngu sinni, nema hann trodi sér fram. O! hvad betra er og óhultara, ad setja sig í hinu ytsta sess, eptir Lausnarans rádi, Lúc. 14; þá mun virdingin sjálfkrafa eptirfylgja þeim, er svo gjora. En hann sem tyllir sér á þá troppu, sem hann er eigi varinn til ad stíga uppá, hann má vel taka sér vara, ad ei þurfi hann ad brjóta odd af oflæti sínu, og ef svo kann til ad bera, þá er engin önnur von á honum, sem hefir gjört mikid af sjálfum sér, enn ad honum grem-jist þad, og hann képpist vid á allar lundir ad fá hefnd þar yfir; er honum því illa farid, hvorn veg sem þad tekst; nái hann hefndinni, þá stelur hann henni frá Gudi, er segir: mín er hefndin, eg vil endurgjalda, Róm. 12. En veri af því, verdur hann lýttur af sínum líkum, veraldarinnar börnum, hvor ed forsmáir þá, þá er Guds Syni fylgja í því ad forsmá óréttinn. Hvorsu miklu betra er þá ad hafa í fyrstunni snidid sér stack eptir vexti, svo ecki þurfi þeir ad snída hann upp aptur, er þú sízt vildir, þar til hann verdur mátulig-ur, eda kannské oflítill, og sagt verdi til þín: géf þessum rúm, Lúc. 14, þótt eigi sé hann heidarligri enn þú, sem þú mátt víkja fyrir; því er rádligt ad hafa sig í hófi, ef menn vilja ei géfa sjálfum sér né ödrum ordsök til reidi og fjandskapar. Menn skulu ei heldur vera allt ofgrannskygnir eptir óréttinum, edur gloggvir í því ad leggja þad út á vondan veg, sem oss er tilgjort, þad kann margt ad vera gért af fávísi, af brádrædi, af trausti til vináttu vorrar, af ótta, af annara fortölum, er sá reiknar sér ad vera til smánar gjort, sem er allt ofvidkvæmur, hvorjum sín virdíng er sárari, enn þótt hann væri skorinn eda brendur; og reidist þar fyrir optliga ófyrirsynju; en vildi kanské aldrei reidst hafa, þegar hann finnur sann-leikann, og hefir í brædi sinni annadhvort gjort stærri órétt edur þolad, heldur enn tilgjordin var í fyrstunni, en skammast sín ad játa sídan, ad hann hafi farid villt, þótt hann þecki þad

nær honum er reidin runnin. Og þótt einhvor óvirdi nockurn af ásettu rádi, þá er þad vísliga sagt, er Salómon skrifar, Ordskv. 12, ad hann sé vitur, sem lætur sem hann ecki sjái óréttinn, því órétturinn er eins stór, svo sem hann er af honum metinn, er hann lídur. Enginn reidist, nema hann ætli sig vanvirdtann á einhvorn hátt. Í öllu þessu er eckert betra ráð, enn ad géfa reidinni stundir, og úthella henni ecki strax sem hún tekur einn; því bidin kann margt ad anglýsa, og þrotinn i hjartanu kann ad sjatna ámedan, og sá sem vís er, hann gjörir svo; þad er heilnæmt ad pretta sjálfan sig í slíku, og þegar menn reidir eru, ad ætla sér ad bida betri tíma til ad hefna síns vansa, en ámedan kann eitthvad ad ské; eg kann ad deya, og skal mig þá aldrei ydra þess, ad eg hafi slept hefndinni. Hann kann ad deya, sem mér tilgjördi, og gét eg þá eigi heldur ydrast þess, ad eg tilgaf honum, hvorjum eg þó gjarna vil samfagna í Himnaríki; og verdi hvorugt af þessu, þá kanské hann ydrist, og færi mér aptur virdingu mína med ávexti, þá hefi eg vel bedid og tekid hlut á þurru landi. Verdi eigi heldur þad, þá hefi eg tóm til ad hura mig um, hvornin eg fái þad bætt, er eg lidid hefi, med sem minstum skada beggja ockar. Alleina er ad vakta sig fyrir því, ad heiptin snúist ecki upp í hatur, ef menn geyma reidina, sem þeim er hætt vid, er ecki óttast Gud, og hvorjum ad fol er sín eylíf velferd fyrir virdingu heims þessa. Gudsbörn gjöra þad ecki, sem himnaríkid erfa vilja; þau láta sólina ecki undirgánga sína reidi, né géfa Djöflinum rúm, Eph. 4. En hvornin sem öllu þessu er varid, þá fæ eg altíd tóm til þess, ef eg hepti reidina, medan hún er sem bráđust, ad hura um hvad betra sé ad líkjast mínum Frelsara, sem mótmælin þoldi, Hebr. 12, og drottna svo med honum eylífliga, heldur enn ad vada uppi med heiminum, og fyrifarast svo med honum og öllu því, sem í honum er, 1 Jóh. 2.

Því vil eg brúka ráđ hins gamla Platónis, er hann baud þeim, sem reidur væri, ad skoda sig í speigli, ámedan hann væri hvad grimmastur og mundi hann hrædast sjálfann sig; en eg vildi skoda mig í minni mold og ösku, þegar nockud frá lídi, ef eg gjæti stillt brædina, medan hún er sem mest, og skoda þar hvad lítid eg á undir sjálfum mér; eg, sem er eitt blómstur, er fölnar strax sem andi Drottins blæs á þad, Esa. 40; ein vatnsbóla, sem þýtur upp af vindinum; ein gufa er sést um stundarsakir, og hverfur sídan, Jak. 4, og mun eg þá brádliga skammast mín, og þeinkja heldur á vesöld mína, enn hefndina yfir honum, sem ecki hefir kanské meira syndgad enn eg ámóti Gudi, sem báda ockur skapad hefir, og í hvors hendi ad stendur beggja ockar gjæfa og ógjæfa. Eg vill alleina gledja mig af því, ef honum þóknast ad láta mig þola órétt sinna vegna, Matth. 5. En eg aumka minn óvin, ad hann ecki þeinkir hid sama og eg vil þeinkja. Svo hugleidid nú, Drottins börn! allir þér sem elskid ydar tímanliga velferd, þér sem elskid ydar sáluhjálp, og allir þér, sem Gud elskid, géfid ydur stundir til ad þeinkja um, hvad skadligur hlutur ad reidin sé, hvorsu skamvinn ad sé sú gledi, er sá hefir af hefndinni, er hana tekur frá Gudi. Látid ydur í hug koma, ad sálir ydar búa í heyhúsi, því allt hold er hey, segir raust Prédikarans, sem hrópar i eydimörku, Esa. 40. Hvorsu fljótt kann þad ad verda til ösku brennt, þegar í því kviknar af heiptinni, og hvad erum vér þá? Hvad verdur af þeim, er sjálfur hefir eydilagt

það herbergi, er Guð fèck sálu hans til að búa í? Nema að Guðs reiði eldur tekur við öskunni og brennur í henni allt til neðsta Helvítis, Devt. 33, frá einni eylífð til annarar. Vertú því snarliga samþyckur þínum mótstöðumanni, á meðan þú ert enn þá á vegi með honum, að ecki ofurselji hann þig dómaranum, en dómarinn kvalaranum, og verðir þú svo í díblissu kastaður; sannliga segi eg þèr, þú munt þaðan ecki útfara, fyrr enn þú hefir goldið hinn síðasta pening, Matth. 5, sem aldrei verða mun um alla eylífð. Þar frá varðveiti hinn miskunsami góði Guð alla þá, sem á hans miskun og gjæsku treysta, fyrir Jesú Kristi forþènustu, amen!

Á Prettánda-dag Jóla.

Guðspjallið, Matth. 2 Kap.

Nær ed Jesús var fæddur í Bethlehem á Gydíngalandi, á døgum Heródis konúngs, komu vitríngar af Austurálfu til Jerúsalem, og søgdu: Hvar er sá nýfæddi konúngur Gydínga? Vér høfum séd hans stjørnu í Austurvegi, og erum komnir ad tilbidja hann. En er Heródes konúngur heyrdi þad, skélfdist hann og øll Jerúsalem med hønum. Og hann lét samansafna øllum kennimanna høfdíngjum og skriftlærdum lýdsins, og forheyrdi af þeim, hvar Kristur skyldi fædast. En þeir søgdu hønum: í Bethlehem á Gydíngalandi. Þvíad svo er skrifad fyrir Spámanninn: Og þú Bethlehem á Gydíngalandi, ert einganvegin hin minnsta ámedal høfdíngja Júda; þvíad af þér mun koma Hertogi, sá ed stjórna skal yfir mitt fólk Israel. Þá kalladi Heródes vitríngana heimugliga til sín, og spurdi þá inniliga ad, á hvørjum tíma þad stjarnan hefdi birtst þeim, og vísadi þeim til Bethlehem, og sagdi: farid þér og spyrjid vandliga ad sveininum, og nær þér finnid hann, þá kunngjørid mér þad aptur, svo ad eg komi einnin ad tilbidja hann. Sem þeir høfdu nú hlýdt konúnginum, fóru þeir af stad. Og sjá þú, ad stjarnan, sem þeir høfdu séd í Austurálfu, géck frammi fyrir þeim, allt þar til hún kom og stód þar yfir, hvar ed barnid var. En er þeir sáu stjørnuna, gløddust þeir af miklum føgnudi, og geingu í húsid inn, og fundu þar barnid, med Maríu módur þess, féllu fram og tilbádu þad. Og ad upploknum sínum fjársjódum, offrudu þeir því gjafir, gull, reykelsi og myrru. Og feingu ávísan í svefni, ad þeir kjæmi ecki aptur til Heródem, og fóru svo annann veg aptur í sitt land.

E x o r d i u m.

Snemma taka børn til meina, segir ordsháttur vor gamall, og er hann sannur. Madurinn fædist til eymdanna, eins og neistarnir upp í loptid fljúga, Job. 5; fullur hørmúnga og fárra lífdaga, Kap. 14. Allar sképnur Guds, er hann gjørt hefir oss til þarfinda, þær eru ad nockru leiti sjálfstærar, kømmu eptir þad þær útkoma af módurlífi: þeim hefir Gud og náttúran tillagt af sjálfum sér, hvad

þær skulu hylja sig með og varðveita fyrir kulda og illviðrum; maðurinn fæðist nakinn í heim þennan; þær fæðast þeigjandi af móðurlífi, manneskjan með ópi og tárum, svo sem kvidl hún við því, að henni byrjar að gánga í gégnum táranna dal, ámeðan hún náir lífi að halda. Jörðin er dýranna sæng eður sjórinn fiskanna, nær þau útklakin eru. Manneskjan má ekki lífi halda, nema hún á alla vegu sé nærð og fóstruð. Þessi er upprunni vor, hverjum þó ástundum ekért þykir sér ómáttugt, nær vér drögumst á legg; er þetta þó hinn minnsti hluti mannligra eymda, er vér þolum á ómálga aldri vorum. Og er það ekki að undra á oss, hverra feður sagt var í öndverðu, að í sveita síns andlitis skyldi hann síns brauðs neyta, og næra sig af jörðunni með erfiði alla sína daga, Gén. 3. Hann hafði til þess unnið, og vér síðan, sem af honum komnir erum. En það eru undur, að hinn annar Adam, sem er Drottinn af himni, 1 Cor. 15, hann skuli við sama og enn þá miklu lakari kosti búa, jafnvel þótt hann sé eptir holdinu af Adam kominn. Það heyrum vér þó í þessa dags Evangelió, þar komingur himins og jarðar má svikum og ofsóknum hins grimma Heródis mæta. Valla var hann fyrr í heiminn borinn, enn að Andskotinn uppfyllti hjarta þess guðlausa kongúngs til að útslockva ljós heimsins, og aflífa hann, sem öllum gefur líf og anda. Og fyrir því að þessi umsátur Heródis voru upphaf Drottins hörmúnga, er hann þola mátti strax í inngaungu þessa nátturliga lífs, þar sá refur með slægdarfullri undirhyggju leitaði svo frekliga eptir að vita, hvar Drottinn væri fæddur, alleina til að ráða hann af dögum, sem raun gaf síðan vitni um; þá vil eg tala framvegis um þeirra kjör í heiminum, sem honum vilja eptirfylgja í þessum táranna dal inn í hans dýrð, og það í tvennu lagi. 1) **Vil eg ræða um Guðs barna mótlæti, hvað þarfligt það sé. 2) Um Guðs aðstoð í mótlætinu.** Hinn góði Guð stjórni túngu minni og hjörtum yðar með náð síns anda, sér til lofs og dýrðar, fyrir Jesum Christum, amen!

Útleggíngin.

Drottinn Jesús sagði við Lærisveina sína, Lúc. 18: hvor sem ekki meðtekur himnaríki svo sem úngbarn, hann kann ekki að inngánga í það. En eg vil segja, bræður mínir! nema þér gjörist eins og úngbarn það er María lagði í jötuna, þá fáið þér ekki inngeingið í Guðsríki. Hér með vil eg ekki það meint hafa, að nockur af oss Adamsbörnum kunni svo fullkominn, svo heilagur, svo réttlátur að vera, sem hann, er ekki vissi af synd, 2 Cor. 5, heldur svo sem Drottinn segir, Lúc. 6: verið miskunsamir, líka sem yðar Faðir er miskunsamur, og er þó syndug manneskja lángt frá því, að jafnast við Guð í miskunseminni, svo vel sem öllu öðru, heldur býður Frelsarinn oss, að breita eptir honum sem mest verður. Svo eigum vér Drottni Jesú að líkjast í öllum vorum lífernis háttum, að svo miklu leiti sem oss er möguligt í þessum dauðliga líkama, og það ekki síst í krossburðinum. Hvornin hans fæðing, hans uppfóstur og allur hans aldur var fátækt og eymdum hlaðin, er oss alkunnugt af Guðspjallamannanna bókum. Meinum því ekki, bræður mínir! að vér munum sleppa hjá að drecka af læknum með Kristó, Ps. 110, hér í útlegðinni, ef vér viljum nýtt gleðinnar vín með honum drecka í Guðsríki, Matth. 26. Minnist þess orðs, er eg sagði yður, segir Jesús við Lærisveinana, Jóh. 15: ekki er þrællinn fyrir herra sínum; hafi þeir mig ofsókt, þá munu þeir yður einnin ofsækja. Hann hlaut þann kaleik af að drecka, er hans Faðir hafði honum áskeinktann, svo að Ritníngin uppfylltist, Jóh. 18. Vér skulum og Ritninguna uppfylla, Matth. 26, með því að drecka hans kaleik, hvor eð segir, að í gégnum margar hörmúngar byrji oss inn að gánga í Guðsríki. St. Pétur býður oss, Act. 14, að vér skulum hugga oss þar við í mótgánginum, að vorir bræður í heiminum hafa þvílikt að líða. En hvað miklu heldur ættum vér að hressa géð vort þar við, að þetta er oss með sjálfum Guðs Syni sameiginligt, hvor að er höfuðdur og full-

konunnar trúarinnar, Hebr. 12. Því segir Páll, 2 Cor. 1, ad svo sem ad Kristi píslir yfirgnæfi til sín, svo yfirgnæfi og sín huggun fyrir Kristum. Vitringar þessir, er Gudspjallid umgétur, offrudu hinum nýfædda Jesú gull, reykelsi og myrru. Allt voru þetta konúngligar gáfur. Svo var hann fátækur, sem allt silfur og gull á, jordina og allt hvad í jordunni er, Ps. 50, ad hann mátti þetta þiggja af framandi monnum; en þvílíks einskis krefur hann nú af oss, þar hann er inngenginn í sína dýrd, utan hvad vér skyldugir erum ad hjálpa hans naudstoddum limum, med því sem Gud oss lánad hefir, um hvorja hann segir, Matth. 25: hvad þér gjordud einum af þessum mínum minnstu brædrum, þad gjordud þér mér. Hvors krefur hann þá af oss? Einnar sannrar og lifandi trúar; þad er þad gull, sem vér eigum Gudi, himnanna konúngi, ad bjóda, en hún reynist hvad mest í hormúnginni. Þad er hægt ad trúa Gudi, nær allt ad óskum geingur. Valla vitum vér hvort vér rétttrúadir erum, fyrr enn í mannraununum. Þad orkar ecki á hreysti kappans fyrr enn á holminum. Eigi vita menn, hvorsu ad stýrimadurinn er forsjáll nema í ólgusjónum og andvidrinu; og eigi hvorsu dyggur ad hirdirinn er, fyrr enn hann sér úlfinn koma. Svo reynist og trúin vor í mótlætinu. Þad er sá eldur, ed gull þetta skal reynast í, og svo sem gullid smeltist í eldinum, en tapar ecki þýngd sinni, ef þad gott er; en heyid og hálminn brennur hann upp; svo reynast Guds born í mótgánginum, styrkjast, eflast, vidurkveikjast og leidréttast, en í sama mótgángi kollsteypast veraldarinnar born, tortýnast, eydileggjast, orvænta og falla í víl og efasemi; hinir þacka Gudi, lofa hann og prísa, kyssandi á hans fodurligann hirtíngar vond, med allri audmýkt og trúfastri von, hvor ed aldrei lætur til skammar verda, Róm. 5; þessir lasta Guds h. nafn, mogla, leita allra annara medala enn ad snúa sér til hans, sem þá typtar. Hér um talar St. Pétur ágjætis vel, 1 Pist. 1, segjandi: þér erud gladir, jafnvel þótt þér um litla stund, ef vid þarf, hrygdir verdid med adskiljanligum freistíngum, svo ad reynsla ydvarrar trúar verdi gullsins reynslu dýrmætari, hvort ed forgeingur, og verdur þó í eldi reynt, til lofs og heidurs og dýrdar í opinberan Jesú Kristi. Med reykelsinu verda teiknadar bænir heilagra í opinberuninni hins h. Jóhannis, Kap. 5 og 8; en Gud nádi oss, hvorsu ad vér kaldir erum í bæninni. Í medlætinu gjorir madurinn gud af sjálfum sér, þegar allt ad óskum gengur, og þykist einskis þurfi vera, en veit ecki þad hann er fátækur og voladur, ber og nakinn, Opinb. 3. Menn segja, þar er fridur og tryggleiki; en vita ei nærr enn ógjæfan brádliga yfir þá kémur, svo sem jódsótt ólétta konu, 1 Thess. 5. Gud nádi þann sem bænarlaus er í vondri veroldu þessari; betra er nakinn ad gánga í orrustu, og mállaus fram fyrir dómarann, heldur enn bænarlaus fram ad gánga í heiminum. En þetta reykelsi tendrast ecki betur af neinum hlut, enn af eldi mótlætinganna; því segir David, Ps. 34: hinir réttlátu kolludu til Drottins, og hann bænheyrdi þá, og frelsadi þá af ollum hormúngum þeirra. Menn fá ecki eld af stálinu, nema men slái því vid tinnuna, og svo læra menn ad þreyta vid Gud med heitri bæn í mótgánginum, svo sem von er til; því hann sem heitt skal bidja, honum skal mikid á því liggja, er hann bidur um. Vér erum svoddan sjálfbyrgíngar, þegar veroldin lætur eptir oss, ad vér þykjumst oss um alla hluti fullnógir vera, svo sem eckert hefdum vér ad þiggja af Fodur ljósanna, frá hvorjum þó kémur oll góð gjof og oll fullkomin

gjöf, Jak. 1. Mótlætið hlýtur að verka í oss hitann og alvörugéfnina í bæninni, því annars erum vér kaldir og dofnir í því að biðja Guð. Ecki hefði hin kananeiska þreytt svo við Drottinn með bæninni, nema hennar dóttir hefði verið svo þúngliga plágud, Matth. 15; ecki hefði samkunduhöfðinginn leitað Krists, nema dóttir hans hefði andast, Matth. 9, og konúngsmaðurinn hefði vel heima setið, hefði eigi vanheilindi hans sonar rekið hann af stað, Jóh. 4. Og þótt að oss dagliga liggi svo mikið á Guðs aðstoð, að vér erum allir uppá hana komnir, þá sjá menn það samt ecki fyrr enn í mótgánginum. Svo kveikir nú Guð þetta sitt upplyftingaroffur með eldi mótlætinganna hér á jörðunni, svo það verði einn sætleiks ilmur fyrir honum í himninum. Fyrir myrruna hafa lærifeður kristiligrar kyrkju, og meðal annara Gregoríus hinn mikli, viljað skiljast láta deyðingu holdsins, af því að hún beisk er, en géfur þó af sér ilm mjög sætann. Engin fórn er Guði þeckari enn þessi, næst trúnni á Kristum, og hún verkar ecki í manninum, nema fyrir trúna, en þó allra helzt í mótlætinu. Þegar hinn gamli Adam tekur til að verða fullur og feitur, og gjörast lausslátur, svo sem Móses sagði um Israel, Devt. 32, þá leggur hinn alvísi Guð við hann krossins beitsli, svo hann taminn verði og krossfestur með Kristó. Það er, að hin illa girnd, sem í oss býr, verði afmáð með krossganungunni eptir vorum Frelsara. Hans blessaða hold varð svo vanburða á krossinum, að hann gat dáið og látið sína sálu frá sér. En hann varð lífgaður aptur eptir andanum, svo sem Pétur segir, 1 Pét. 3, það er eptir guðdóminum; það skéði til þess, að hann tillegði vorum anda þann styrk, að hið syndumspillta hold gjæti dáið í oss, en vér eptir andanum lifað, varð svo hinn sami hlutur, sem aflaði honum mannligs veikleika, orðsök til guðligs kraptar í oss, og hefir Jesús aldrei meira almættisverk framið, enn þegar hann sem veikastur var. Svo verða og þeir, sem af andanum fæddir eru, styrkvastir í Guði, þegar holdið deyðist og hinn gamli maður er sem veikastur. Þetta vottar St. Páll er hann segir, 2 Cor. 4: alla tíma berum vér umkríng deyðingu Drottins Jesú í líkhamanum, svo að líf Jesú verði og augljóst í vorum líkhama. Segið mér, br. m. kann nockurt hlutskipti, nockur heiður, nockurt ríki þvílíkt að vera, svo sem að kallast og að vera Guðsbarn? Öll veraldarinnar metorð eru þrældómur hjá því nafni. Maðurinn blífur ecki lengi í heiðrinum, segir Davíð, Ps. 49, hvörsu há völd eður virðíngar, sem einhvör hefir, en þetta hlutskipti má enginn af oss taka. Vér erum teiknaðir í hans höndum, Esá. 49, af hvörs hendi enginn fær oss slitið, Jóh. 10. En hvað segir Postulinn til Hebræos, Kap. 12: Hvörn Drottinn elskar, þann agar hann, og hann typtar þann son, er hann að sér tekur. Ef þér ögunina þolið, þá mun Guð tjá sig yður eins og börnum. Því hvör er sá sonur, er faðirinn ecki vandlæti um; en ef þér eruð fyrir utan aga, hvörs allir hluttakandi eru, þá eruð þér hjáborn og ecki synir. Hér af ræð eg það, að krossinn Kristi má reiknast pantur arfleifðar vorrar, og eitt trygðamerki, sem Guðs Sonur hefir sett uppá sína elskuliga brúði, og svo sem festipeníngur þess bústaðar, sem Guðs-börn hafa í hans ríki heima tekið; því hér höfum vér ecki staðfastann samastað, heldur væntum eins annars, þar sem vor borgarréttur er, sem er á himnum, Phil. 3. Það er það merki, er St. Páll um talar, Gal. 6, er hann segir: að heimurinn sé sér krossfestur, og hann heiminum. Héðan af (segir hann) gjöri mér enginn ónáð,

því eg ber teikn Jesú Krísti á mínum líkhama; þar fyrir er mótlætid aldrei svo þúngt, og engin hormúng svo mikil, ad sú huggun ecki yfirgnæfi, ad vér eigum víssa arfvon í Gudsríki, medan vér berum Krísti kross med þolinmædi. Þar um talar St. Páll, Róm. 8: sjálfur andinn ber vitni vorum anda, ad vér séum Gudsborn; en ef vér born erum, þá erum vér og erfíngjar, já, erfíngjar Guds, en samarfar Krísti; ef vér lídum med honum, ad vér einnin med honum dýrdligir verdum. Hann segir enn aptur, ad ef vér vonndum á Krist alleina í þessu lífi, þá værum vér vesælastir allra manna, 1 Cor. 15. Eg vil og þad segja, ad vér værum allra manna fávísastir, ef vér dýrkudum Gud fyrir eptirlæti þessa heims alleina, eins og hann hafi ecki annad þúsundsinnum meira og betra fyrirbúid þeim, er hann elska. Neidumst því ecki, brædur mínir! þótt vér sjáum hinum ógudliga vel gángi, Ps. 73, en Gudsborn hormúngar lídi. Þótt Gud hafi ástundum margt látid eptir elskendum sínum, þá er þad reyndar ecki svo eiginligt kristindóminum, ad þeim lídi jafnan vel, sem eru Krísti þegnar. Ogudligir hafa eckért á himnum, svo hafa Gudsborn eckért í heiminum, og þótt þeim falli ríkdómur til, þá festa þau ecki hjartad vid hann, Ps. 62. Hér um áminnir St. Pétur næsta heilnæmliga, 1 Pét. 4, med þessum ordum: elskanligir, segir hann, skélfist ecki svo sem ókunnugir af reynslu þeirri, er fram vid ydur kémur af eldinum, til ad freista ydar, svo sem hefdi ydur nockud óvenjulegt tilfallid, heldur gledjist af því, ad þér erud hluttakendur hormúnga Krísti, svo ad þegar hans dýrd opinberast, ad þér gledjist þá fagnandi. Þegar skýin hafa nockra stund byrgt fyrir sólina, þá skín hún hvad fegurst. Þess meira sem vér lídum hér fyrir Krists sakir, þess heldur munum vér fagna, nær vér skulum med honum dýrdligir verda, Róm. 8. Sá kann aldrei huggadur ad verda, sem eigi harmadi. Má sá nockud sigrinum hrósa, sem eigi bardist? Gud kann ecki ad afþerra þau tárin í eylífu lífi, er aldrei voru úthellt í þessu. Lítum því ecki til nærverandi hrellingar, hvör ad er skammvinn, heldur til eptirkomandi farsældar, sem er eylíf, vitandi þad, ad mótlætingar þessara tíma eru eigi verdar þeirrar dýrdar, sem vid oss opinber verdur í eylífu lífi, Róm. 8, og hin létta hormúng, er vær hér lídum, aflar oss ómumrædiligs þúnga eylífrar dýrdar, 2 Cor. 4. Hvörja Gud oss géfi fyrir forþénustu Sonarins, amen!

Hvad því sídara vidvíkur, er eg hét um ad tala, þá stendur hér í Gudspjallinu, ad vitríngar hafi komid úr Austurvegi, og fært barni þessu gáfur. Þetta sýnir oss Guds almáttugs fodurliga umhyggju og forsjón fyrir sínum bornum, midt í mótgánginum, midt í orbyrgdinni; og sannast á þessu medal annars, ad Jesús hefir oss til eptirdæmis lídid, 1 Pét. 2. Hinn alskygni Gud, fyrir hvörs augum ad allir hlutir opnir og naktir eru, Hebr. 4, hann vissi vel hvad lá fyrir sínum eingétna Syni, og hvörsu hans hönd hafdi ásett ad plága hann vorra synda vegna, Esa. 53, med lángri og mædusamri reisu, og lángri útlegd í Egyptalandi, og þad strax sem hann í þennan eymdadal borinn var, samt lét Gud hann ecki aldeilis hjálparlausann, heldur sendi þessa ókénndu menn af fjarlægu landi, til ad bæta hans naudþurft, og hans fátækrar módur. Tvent hefir hinn gódi Gud med þessu almættis og miskunarverki útrétt; hid fyrra, ad hann sýndi, ad þetta hjálpræði tilheyrdi heidnum þjódum, Esa. 49, hvörjir ad vóru án Guds í heiminum, og fjarlægir Israels rétti, Eph. 2. Þad fólk er sat í myrkrunum sá ljós mikid, Es. 9. Því eigi er líkligt ad

þessir vísu menn hafi dulid þad fyrir løndum sínum, er þeir sáu og heyrdu, hvar eptir sídan fylgdi kristnibodid medal annara þjóda. Hann sendi þessa framandi menn svo sem í umbodi heidíngjanna, til ad hylla þennan nýfædda Konúng yfir sig, til þess ad hann drottna skyldi til ytstu veraldarinnar endimarka, Ps. 2. O! hvørsu ættum vér þessu ad fagna, hvørjir eigi vorum Guds fólk, 1 Pét. 2, en hann hefir þó kallad sitt fólk. Hvørsu ættum vér ad prísa hans réttlæti yfir hans eigin, og hans miskunsemi yfir oss, sem vorum annarligir, ad hinir náttúrligu kvistirnir eru afbrotnir, en vér innplantadir, sem vorn villivínvidur, Róm. 11. Hann rak sinn eingétinn Son í útlegd á Egyptaland, strax á ómálga aldri, en hann hefir flutt vínvid af Egyptalandi aptur, af því þrældómshúsinu, og gródursett hann í því landinu, er hann vildi géfa þeim, Ps. 80; þá má eg heimfæra uppá oss, hvørra fedur ad vorn syndarinnar og Djøfulsins ánaud undirokadir, er þeir geingu til mállausra skúrgoda, 1 Cor. 12. Aldrei kunnum vér nógliga ad mikla og upphefja hans guddómligu speki og fødurliga forsjón, ad hann med þessu vitringanna dæmi sýnt hefir, ad sá væri í heiminn borinn, sem er vor fridur og gjørir eitt af bádum, og girdíngu midveggjarins hefir afbrotid, Eph. 2, þar hann afmád hefir óvinskapinn, hvørt ad var logmál bodordanna, sem var innifalid í setníngunum fyrir sitt hold, svo hann gjørdi tvo ad einum nýum manni og semdi frid, svo þar eru nú af Gydíngum þeim ed trúdu, og heidíngjum, er ádur ekki trúdu, ordid eitt sandahús, einn hirdir, Jóh. 10. Þetta var hid allra mesta miskunar verk vid þá, er voru hinum sárustu eymdum vafdir og mesta sálar voda; og svo ad Guds fødurlig gjæska léti oss vita, ad honum og umhugad væri um líkhami vora, þá sér hann sínum elskuligum Syni, hvør ad í volædi alinn var, hann sér honum farborda med þessu móti sem ádur sagt. Herra Gud! Hann kom til sinna eigin, og hans eigin medtóku hann ekki, segir Jóhannes, Kap. 1. Árla sýndu þad Gydíngar; hans módir fékk ekkért rúm í géstaherberginu, til ad fæda í heiminn himins og jardar Skapara, nema einn stall, Lúc. 2. En framandi menn, þeir ed ekkért af Gudi vissu, þeir koma um lánga vegu til ad færa honum gjafir. Án efa hefir hinn gódi Gud þetta gjørt medal annars til þess, ad þau eigi skyldu naud lída á flóttanum í Egyptaland. Máttugur var hann ad sjá þeim borgid med ødru móti. Hann gat látid hvørt heystrá í jøtunni ad gulli verda. Þad var ekki meira kraptaverk, ad leida þennan litla hóp í gégnum eydimørkina, án allra medala til Egyptalands frá Canaan, heldur enn morg þúsund Israels sona úr Egyptó inn í Canaansland, og forsorga þá um heil fjørutigir ár í eydimørkinni. En Gud vildi hérmed sýna, bædi módur hans og fósturfødur, sem og øllum þeim, er þetta Evangelium sídan heyrt hafa og á hans nafn trúa, ad jafnvel þótt hann Konúngur væri, þá væri hans ríki ekki af þessum heimi, Jóh. 18, og svo ættu allir þeir lyndir ad vera, sem honum vildu til handa gánga, ad láta sér nægja, 1 Tim. 6, sinn deilbann verd, bædi í medlæti og mótlæti; og þegar vér hofnm þad, vér skulum fædast og klædast med, ad vér látum oss þá nægja, ef Gud vill svo vera láta. Uppá sinn eingétinn Son hafdi Gud lagt alla byrdi synda vorra, Esa. 53. Sú ánaud tók til strax í voggu, annars hefdi hann ekki í armód fæddur verid og landflótta ordid; en ef honum var svo umhugad um hann, þá er hann reidur var

syndarinnar vegna, ad hann þetta gjørdi; ad hann sendi hønum Eingla til þjónustu, þá hann freistadur var, Matth. 4; ad hann sendi hønum Eingil af himni í hans bitra dauda stridi, Lúc. 22; því viltú þá ørvænta um Guds adstod í mótgánginum, sem í hønum og fyrir hann ert sættur vid Gud, Kól. 1, og Jesú Kristi samarfi ordinn. Eru ecki øll vor høfudhár talin? Mun þá eitt af þeim falla á jordu án vors Fødurs vilja, þar slíkt má ecki einn titling henda? Matth. 10, og hvørsu dýrmætari erum vér þó titlingunum, sem med Guds blódi erum endurkeyptir, Act. 20; en ef Guds vilji verdur á oss, hvørju høfum vér þá ad kvída? Er hann fátækur, ad hann géti ecki hjálpad? Edur hardsvíradur ad hann vilji ecki? Því møglum vér þá; strax sem ecki er fyrir augunum þad sem eta skal? Hvar fyrir þýngja menn hjørtu sín med sorgum þessarar næríngar? Lúc. 21. Því hripsa þeir náúngans brauð út af hans munni, sem valdid hafa, strax sem þá vantar? Því svíkja hinir med adskiljanligum undanskotum og rángsleitni er yfirvaldinu eiga tolla og tiundir ad gjalda? Því halda menn daglaunarans sveita inni? Því prettast menn á innbyrdis, í kaupum og sølum? allt þetta er af hinum Vonda, og gjøra þad nockrir því, ad þeir eru svo lyndir; adrir þess vegna, ad þeir hirda ecki um, þótt ad þeir brúki leifar eckjunnar og arf hins fødurlausa til óhófs og ofmetnadar; en flestir þess vegna, ad þeir vantreysta Gudi; en hvad miklu betra er ad brúka Davíds ráð, Ps. 55, og varpa sinni áhyggju uppá Drottinn, því hann mun því vel til vegar koma. Hann kann ad gefa vatn af hellunni, þegar hann vill, Ex. 17. Hann gétur sadt sitt fólk med manna, Ex. 16, nær hønum þóknast. Hann gétur sýnt Agar brunninn á þurrlendinu, nær hún til hans kallar, Gen. 21. Hann gétur forsorgad Jónas í hvalfiskins kvidi, Jón. 2, og jafnvel látid hrafninn þann grádugasta hræfugl, færa Elíæ fædslu, 1 Kóng. 17. En vantrúin segir, ad Gud gjøri ecki jardteiknir eins og á Elíæ døgum. Eg játa þad, þess þarf og ecki vid, Gud hefir svo lengi sýnt oss gjæsku sína og almætti, ad vér mættum vel trúa, þótt ecki sjáum vér teikn og stórmerki; en þó vil eg þad segja, ad væri þar til Elíæ trú, Elíæ bæn, og Elíæ kjærleiki, þá er Elíæ Gud einn og hinn sami, ef hønum þætti kraptaverkanna vid þurfa. En mér sýnist eigi þurfa jardteiknir til þess, edur ad umbreyta náttúrunnar háttum, ad Gud vardveiti þá sem hønum treysta, og hann í anda og sannleika ákalla, og sjái þeim farborda, bædi þá illa og vel geingur; því þess hefir aldrei misbrestur ordid frá fyrstu heims skøpun, allt til þessa dags. Þad ord stendur stødugt, segir Postulinn, 2 Tím. 2: ad þeckir Gud sína; eda vill nockur skrifa hønum fyrir, med hvørju móti hann hjálpa skal? Seig mér, hvør mindadi þig nær þú enginn varst? Ps. 139. Hvør forsorgadi þig í módurlífi? Hvør leiddi þig út þadan? Hvør gaf þér aldur og vøxt, mál og vit? Gjørdir þú þetta sjálfur? eda hjálpadir þú nockud þar til med þinni áhyggju? Seig mér, er þá ecki lífid meira enn fædslan? og líkhaminn meira enn klædnadurinn? Matth. 6. Hvør lætur grasid á jørdunni vaxa? Segir ecki Jesús, ad þad verdi ad akurkallinum sofanda, Marc. 4. Hvør plantar trén í skóginum? Hvør lætur saudina fjølga á jørdunni? Hvør framleidir fiskana af sjónum? Hvør gefur regnid á jørdina í hagstædann tíma; Páll sagdi Gud gjørdi þad til vitnisburdar um sjálfann sig, Act. 14. Væri þér einnin rignt í verøldina í dag, og þú sæir ad allt þetta skédi, mundir þú ecki kalla þad kraptaverk? Svo verda Guds almættis-

verk einn almennur hlutur hjá oss, í hvorjum vér þó ecki hid minnsta skilja kunnum. Hann lætur mig þó margt mótlæti þola, segir þú; því má eg húngra og þyrsta? Því hann vill kénna þér, ad madurinn lifi ecki af einusaman braudi, heldur sérhvorju ordi sem framgeingur af Guds munni, Matth. 4. Því em eg sjúkur og sár? Til þess, ad líkhamans vanheilsa verdi ad andans heilbrigdi. Því missi eg þad Gud mér ádur lánad hefir? Svo þú ecki festir hjartad þar vid, Ps. 62. Því verdur minum kærustum vinum og adstodarmönnum í burtu svipt? Svo ad Gud sé þinn besti vinur, og þú lærir ad þeckja, ad hjá honum einum er hjálpin, Esa. 43, þá öll mannlig hjálp er úti. Hlusta því til þess er Eliphas Temanites sagdi vid Job, af hans bókar Kap. 3: Sannliga er sá madur sæll, er Gud typtar; fyrirlít þú ecki straffan hins Almáttuga; hann hrellir sjálfur og læknar; hann slær, en hans hendur græda; af sex hörmúngum mun hann útryckja þér, og í hinni sjöundu skal eigi snerta þig hid vonda; í húngrinu mun hann frelsa þig frá daudanum, og í strídinu af sverdsins hendi. Vel er þad satt sem Postulinn segir, Hebr. 12, ad öll typtan medan hún áliggur, þykir hún sorg, og engin gledi vera; en hún géfur þó eptirá fridsamligan ávöxt réttlætisins. Þar fyrir geingur þad Gudsbörnum, svo sem hann um sig játar, 2 Cor. 4: vér höfum þennan fésjód í leirkérum, svo ad yfirburdir kraptarins sén af Gudi og ecki af oss; í öllu þjáumst vér, en verdum þó eigi adþreingdir; vér efumst, en örvæntum eigi; vér lídum ofsókn, en verdum eigi yfirgéfnir; oss verdur nidurvarpad, en vér fyrirförumst þó ecki; hvar fyrir, brædur mínir? því ad oss hendir eigi nema mannlig freistni, 1 Cor. 10. Þad er svoddan mótlæti, sem mönnum er bæriligt, en hann er trúr, og freistar einskis yfir megn fram, svo ad margur Lazarus, sá er liggur fyrir dyrum hins ríka, fullur kauna, Lúc. 16, hann er betur til frids, enn einn veraldar sonur, hvörn ágirndin dagliga plágar, hvörn öfundin slítur, hvörn reidin brennir, hvörn hofmódurinn uppblæs, svo hann hefir eigi frid nema einhvor steyti; hvar á mót Guds vinur hrósar sér af hörmúngunum, vitandi ad hörmúngin verkar þolinmædi, en þolinmædin reynsluna, en reynslan vonina, en vonin lætur eigi til skammtar verda, Róm 5. Þvíad elska Guds er úthellt í hjörtum vorum fyrir H. Anda, sem oss géfinn er, Róm. 5. Játum þad því satt ad vera er Jakob segir, Kap. 1: sæll er sá madur er freistinguna þolir, því nær hann reyndur verdur, mun hann odlast kórónu lífsins, hvörri Drottinn hefir heitid þeim er hann elskar. Hennar njótandi ad verda, unni oss miskunsamur Gud, Konúngur eylífrar dýrdar, fyrir Son sinn Jesúm, amen!

Fyrsta Sunnudag eptir Þrettánda.

Gudspjallid, Lúc. 2 Kap.

Í þann tíma: og þá ed hann var tólf ára gamall, fóru þau upp til Jerúsalem eptir sidvenju hátídardagsins. Og er þeir dagar voru lidnir, og þau

fóru heimleidis, vard barnid Jesús eptir í Jerúsalem og hans foreldrar vissu þad ecki. En þau meintu þad, ad hann væri hjá selskapnum, og voru svo komin eina dagferd, og leitudu hans medal frænda og kunníngja. Og þá ed þau fundu hann ecki, geingu þau aptur til Jerúsalem, og leitudu ad hønum. En þad skédi svo eptir þrjá daga, ad þau fundu hann í musterinu sitjandi midt á milli lærifedranna, heyrandi þeim og adspyrjandi þá. En allir þeir er hann heyrdu, undrudust yfir hans skilningi og andsvørum. Og er þau sáu hann, hnickti þeim vid. En hans módir sagdi til hans: Son minn! því breyttir þú svo vid ockur? Sjá þú, fadir þinn og eg leitudum harmþrúngin ad þér. Og hann sagdi til þeirra: Hvad er þad þid leitid ad mér? vissud þid ecki, ad mér byrjadi ad vera í þeim hlutum sem míns Fødurs eru? En þau undirstódu ecki þetta ord, sem hann mælti til þeirra. Og hann fór med þeim ofan, og kom til Nazareth, var þeim og hlýdinn. En hans módir geymdi øll þessi ord í sínu hjarta. Og Jesú jókst aldur og vitska, og nád hjá Gudi og mønnum.

Exordium.

Hvør sem ecki medtekur himnaríki sem annad úngbarn, hann mun ecki inngánga í þad, segir Endurlausnarinn, Marc. 10. Hvad skulum vér hér til segja, brædur mínir? Eg ætla ad holdi og blódi muni þetta øfgar þykja, og er þess øll von, því þau erfa sjálf ecki Guds ríki, 1 Cor. 15, er þar fyrir likligt, ad þau muni ecki kunna mikla grein á þeim hlutum, er til Gudsríkis heyra. Hvørnin kann madurinn ad endurfædast, þá hann er gamall? Hvørt getur hann horfid aptur í sinnar módur kvid, og fædst svo ad nýu, sagdi Nikódemus? Jóh. 3. Og slíkar tølur mun hold og blód telja sér; skal eg æpa aptur eins og úngbarn, og verda vitfirríngur eins og úngbarn, og láta øllum látum eins og úngbarn? eda eru himnanna dyr svo þraungvar, ad eg verd ad skrída á fjórum fótum inn í Guds ríki eins og úngbarn? Þraungvar eru þær ad sønnu, kristinn madur! og þad svo mjøg, ad hægra er úlfbaldanum ad gánga í gegnum nálaraugad, heldur enn ríkum manni inn í himnaríki, Matth. 19, og leidin er þángad svo þraung, ad margir vilja hana gánga og geta þad ecki, ad vitni Kristi, Lúc. 13. En ecki er þad meining vors Frelsara, ad þad sé vegur til himnaríkis, ad gánga í bernsku edur úngædi, heldur enn hitt ad manninum byrjadi aptur ad hverfa í kvid sinnar módur. Pálus segir oss best hvørnin því hagar, med þessum ordum: Verid ecki born í skilningum, heldur í hreckvísinni, 1 Cor. 14. Sá er altíd nógu vitur, er sér lætur stjórna af anda Drottins; hinn er fávísari enn nautid og asninn, Esa. 1, sem mótstendur heiløgum Anda. Þér þykir þad vesællmannligt ad æpa eins og barn; en ecki þótti þad Davíd, sem ad táradist fyrir Gudi um allar nætur, Ps. 6; ecki Ezechiæ kongingi, sem tísti eins og tranan, og kurradi eins og dúfan, Esa. 38; ecki Manassi, sem gjørdi heita ydran fyrir sínar syndir, 2 Kron. 33, og voru þessir engin lítilmenni; ecki Pétri, sem geck út og grét beiskliga, Matth. 26, og ecki hinni bersyndugu, er þvodi Jesú fætur í tárum sínum, og þerradi med hárlockunum, Lúc. 7. Þessir breittu eptir smábørnunum, og þannin ætla eg flestir hafi geingid inn í himnaríki. Gud nádi vort eymdarstand hér í heiminum; þegar vér vorum ómálga børn, og vissum engin deili góds edur ílls, þá var himnaríki vort; en nær vér drøgumst á legg, gjørast sumir helvitis eldibrandar. Gott er ad sønnu ad vaxa ad aldri, og undir eins ad vitsku og nád hjá Gudi og mønnum, eins og barnid Jesús; en hvad íllskunni vidvíkur, þá ætla eg gott sé ad fara aldrei af barns aldri; því kalla eg þann heppinn, sem ecki veit af fleiri ódygdum ad segja, enn hann er fæddur med; jafnvel þó allt sé holdligt þad af holdinu er fædt, Jóh. 3. En þad má þó ad miklu leiti bæta, med kristiligum aga og uppfrædíngu, án hvørrar syndumspillt náttúra er eins næm á þad illa, svo sem tundrid tekur á móti eldinum. Um þetta vil eg nockud framar tala út af þessu heil. Evangelió, er vér viljum í tvo hluti deila: 1) **Um skyldu foreldranna vid børnin.** 2) **Um barnanna skyldu vid foreldrana.**

En þú, sem ordinn ert hluttakandi holds og blóds, eins og smábørnin, Herra Jesú Kristi! stjórna þú hjørtum vorum, svo oss fúsa gjøri ad fylgja þínu blessada dygda dæmi, og send oss þar til nád þíns Heil. Anda, amen!

Utleggingin.

Hid fyrsta sem foreldrarnir eru børnunum skyldugir um, þad er líkhamlig forsorgun, føt og fædi; þad kénnir sjálf náttúran; himin og jørd hrópa þad dagliga; allir hlutir hafa forsorgun af því sem þeir eru fæddir af; villudýrin á mørkinni, þau grimmu ljónin, og hinar ólmu byrnur, afrækja ecki sitt fóstur. Tréd hefir sinn vøkva af rótinni, og orminn jardarinnar géfur hún sína fædu, og vér erum sjálfir komnir af henni í ondverdu, og øll sín børn hefir hún fyrir almættis krapt Drottins fóstrad allt til þessa dags; þackir sén honum ad eylífu, sem hana dásamliga frjóvgar med feiti vagnleidar sinnar, Ps. 65. Þetta er ad sønnu skyldugt og naudsynligt; en þó er þad hinn minnsti partur, jafnvel þótt sumir þykist ollu hafa aflokid, þegar svo er gjørt; þad er þó hálfverk, nema minna sé, því betra er ad kasta afkvæmi sínu út á mørkina, enn ad láta þad uppalast í øllum ódygdum, Djøflinum til þjónustu. Hvad er þá framar? Hvad heyrum vér af foreldrum Jesú? Þegar hann var tólf ára gamall, høfdu þau hann upp til Jerúsalem. Í Exod. 34, stendur, ad Drottinn hafi géfid þetta bodord: Þrísvar á ári hvørju skulu allir þínir karlmenn mæta fyrir augliti Drottins Guds þíns. Þessu bodi voru þau Jóseph og María hlýdug, og tøldu ecki eptir sér ad reisa um lángann veg, allt frá Nazareth í Galilæa upp til Jerúsalem. Merk hér hvad fyrst á ad vera í kristiligu uppeldi, sem er ótti Drottins. Þad sem fyrst kémur í kérid, þad lyktar þad leingst af, segir hinn rómverski ordsháttur. Svo eru og børnin; þad fyrst er hjá þeim innplantad, því halda þau leingst, en eckért er þvílíkt, sem ótti Drottins; hann er eins og sædid þad menn í jørdina leggja, þad kann eigi annad enn ad bera sér líkann ávøxt; þar fyrir á þad ad vera þitt fyrsta verk, kristinn madur! ad innræta hjá barninu elskuna til Guds, og mun allt annad gott med minna erfidi á eptir fylgja. Læknisdóma géfa menn inn á tómann maga, og halda þad gott til heilsubótar. Vér fædumst í þennan heim sjúkir af syndinni, því í syndinni em eg alinn, segir Davíd, og í syndinni hitnadi minni módur med mér, Ps. 51; en hvør mun þvílík lækníng þar vid, sem elskan til Guds? lát þinn son drecka hana inn med módur mjólkinni, og muntú afla honum andligrar heilbrigdi, og þad ádur enn allt annad innkémur, ádur enn hid únga hjarta saurgast af heimsins óhreinindum, af vondri umgeingni og illum dæmum, ad þad sé þá fullt af elskunni til Guds og dygdanna, svo þá Satan kémur og ber ad dyrum med hanns løstunum, þá verdi hann snarliga brotinn á bak aptur, af þeim sem honum er yfirsterkari, Lúc. 11. Lastadu blygdunarlaust, þar mun altíd eitthvad vid loda, segja hin hrekvísu Djøfulsins børn, sem tamt er ad bera íllt í høfdíngjanna eyru, til ad afla fjandmønnum sínum óþocka. Brúka hid sama vid barn þitt med ødrum hætti! Tala jafnan um Gud, hvad gódur hann sé, og hvørsu voldugur; ad hann hafi himin og jørd skapad; hvad mikid gott hann mønnunum veiti; hvørnin hann þá dásamliga forsorgi; hvørsu gódur hann sé þeim, sem hann óttast; hvad dýrdliga víst hann hafi tilbúid þeim med sjálfum sér, er hann elska

og nockud lída í heimi þessum hans vegna; hvörsu ágjæt gjöf ad sé Jesús Christus, og hvörnin hann hafi einnin úngbarn gjörst fyrir mannana hjálprædis sakir. Tala þetta fyrir barninu, kristinn madur! þad er sú hreina og skynsamliga mjólk, sem Pétur um talar, 1 Pét. 2, ad vér skulum girnast, svo ad vér vorum til sáluhjálpar, og trú mér til, þad mun eigi ávaxtarlaust verda, jafnvel þótt beruskán sé rík í úngdómsins hjarta, Ordskv. 22; þvi af munni smábarnanna og brjóstmylkinganna hefir hann sér lofid tilreidt, Ps. 8. Þetta má einfaldligt þykja, þad er þó þad, án hvörs enginn hefir vitur ordid. Eg skammast mín ecki ad tala þad til Guds barna, sem Mósi þótti engin minkun ad tala til Israels sona, edur hvad segir hann? Devt. 6: Þessi ord, sem eg býd þér í dag, skaltú leggja uppá hjarta þitt, og brýna þau allt jafnt fyrir þínum börnum, og ræda um þau nær þú situr í þínu húsi, og binda þau til merkis á þína hönd, og skrifa þau á þína dyrustafi, og þau skulu vera þér minníngar teikn fyrir þínum augum; hvar um taladi Mósis þetta? Um Guds lögmál, sem þó deydir, 2 Cor. 3. Hvad miklu framar má eg þad segja um ord Evangelii, sem eru líf og andi, Jóh. 6. Og fyrir þvi ad allt lögmálid er í tveimur bodordunum innifalid, sem er ad elska Gud af öllu hjarta, og náúngann sem sjálfann sig, Matth. 22, þá undirvísa barninu strax á únga aldri, hvörnin allir sén ordnir einn madur í Kristó, Gal. 8, en hann sé höfudid, Eph. 1; hvad skammarligt þad sé, ad einn limurinn forsmáir annan, edur ad þeir tönlist og tyggist innbyrdis, þar til þeir mættu um sídir verda uppetnir; já, hvada merki hinn gódi Jesús hefir sett uppá sína lærisveina, ad allir skuli þeckja þá þaraf, ad þeir elski hvör annan, Jóh. 13. Brýn fyrir syni þínum kristiligar dygdir og gudrækiligt athæfi, hógværdina, kjærleikann, miskunsemina, þolinmædina, réttvísina, gódfýsina, sparsemina, hugprýdina; afmála þær svo sem Drottins Eingla í hans augum, svo ad hann fái elsku til slíkra hluta, og hafi þá kjærari enn allt annad, og þecki hvörsu Gud hafi þá kjæra er slíkt idka, og hvörnin ad allir ágjætir hlutir, sem menn hafa mestar mætur á í heiminum, plagi slíkri atferd eptir ad fylgja, svo sem er heidur, metord, ástsæla, og annad stundligt eptirlæti, er Gud veitir mörgum af sínum vinum; en kunni ödruvísi ad falla, þá sé dygdin sín eigin verdlaun í þessu lífi, og hafi fyrirheit eylífrar sælu í himnaríki. Lát hann sem allra seinast ná ódygdirnar ad þeckja, en elska aldrei; drep þeirra nafn út í hans eyrum, og gjör lestina ad skrímslum og ófreskjum; leid honum fyrir sjónir þeirra straff og illar útfarir, er þvílíkt adhafast, og ad hann muni slíkann kost eiga, nema hann gjaldi varhuga vid; med svoddan fortölum er kristiligt og skynsamligt ad hræda úngar manneskjur, en eigi med grílum, draugum og förinjum. Upphaf vitskunnar er ótti Drottins, Ps. 111, en ecki ad hrædast féndur og púka, hvörja þeir aldrei séd hafa, er hvad mest þar um rausa. Umfram alla hluti vert sjálfur hinn skjærasti dygdaspegill fyrir þínu afkvæmi; lát eckért ljótt sjást í fari þínu, hvad hinn úngi kunni eptir ad henda. Börnin trúa foreldrunum eins og Gudi, og meina þad sé allt gott sem þau gjöra. Lát ecki blýdni undirgéfninnar glæpast á agni illskunnar. Fyrir eingum á meiri blygdun ad bera, enn fyrir einum ýngling. Þad er betra ad gjöra ljótt eitthvad í höfdingjans augliti enn barnsins. Hvar á þinn sonur gott ad læra, ef hann sér eigi til födursins annad enn þad illt er? Munt þú, sem lýtum ert hladinn, hafa gétid hann svo næmann á dygdirnar, ad

hann læri þær sjálfkrafa, er hann sér aldrei fyrir sér nema ódygdir? Kunni þig því mannligt ad henda, svo sem opt skédur, þá tak þér vara fyrir, ad hinn úngi madur viti sem minnst þar af, því eg vil heldur ad óvinur minn sjái illt til mín, heldur enn sonur minn; þegar eg gæti ad, hvörsu þúng Guds hönd vard yfir Jeróbóam, syni Nebat, sem ad kom Israel til ad syndga, 1 Kóng. 14. Þad er og ecki nóg ad þú varðveitir sjálfann þig, vakta og barn þitt fyrir vondum selskap, því illt samtal spillir gódum sidum, segir Postulinn, 1 Cor. 15, og litid súrdeig sýrir allt deigid, 1 Cor. 5. Eg sé hér í gudspjallinu, ad Jóseph og María leitudu ad Jesú, ámedal frænda og kunningja, sem voru gudhræddir menn, en ecki medal illþýdis; hvar fyrir? því hann vor ecki þessháttar selskap vanur; þau fundu hann og í musterinu, sitjandi midt á milli lærifedranna; en ecki út á strætum medal gárúnga. Enginn kann um þad hogum ad hyggja, hvad vondur selskapur gjörir; þad geingur tregt ad venja vonda náttúru á hid góda, hitt er létt ad temja góda á hid vonda. Júda hefdi kannské ecki verid hluttakandi í mansali*) Jósephs, hefdi ecki spillt honum selskapur brædra sinna, Gen. 37; Dína hefdi haldid æru sinni, hefdi hún ecki komid í lauslátar hendur, Gen. 34; Páls hefdi ei ofsókt Guds kristni, nema hann hefdi ádur verid druckinn af súrdeigi Pharíseanna, Matth. 16. Þótt ad vér séum gétnir og fæddir í syndinni, þá er þó barnanna hjarta likt hreinum pappír, þar ed allir hlutir verda ritadir á; ef þad er gott, þad blífur, er þad illt, þad er ecki heldur svo létt út ad skafa, svo ecki á sjái. Umgeingni hreckvísra manna er heimugligt eitur, einn næturþjófur, ein mordpíla, ein drepsótt, sem í myrkrunum lædist, Ps. 91, einn höggormur í barmi, og rotnan í beinunum, Ordskv. 12. Haldt því hinum úngu árum frá slíkri ólifjan. Barnid sýnþyckir þad kannské ecki strax sem þad heyrir; en trú mér til, ad eitt vondt ord grefur meir um sig í hjartanu enn flísin í holdinu. Ef nockur stíngur fíngrinum á varid medan þad er blautt, þá verdur þar hola eptir, og hún varir þegar þad hardnar, tekst og ecki heldur í burt, nema þad sé brædt eptir; svo er og barnid; þad einn úngur mundi, þad kann hann gamall; gétur og kannské ecki gleymt þó hann vildi, og þó hann kynni, þá er betra heillt enn bætt. Lát því sem minnst verda spjollin, svo eigi þurfi ad endurbæta. Þar er stórlæti nockurt í flestra manna hjörtum, Jer. 17, því madurinn er drambsamt dýr; þad er ad sönnu skádlig tilhneiging, kann þó til gagns ad koma, sé henni vel stjórnad; lát þinn únga son læra ad forsmá þad sem illt er, og virda þá ad eingu sem ecki vanda sjálfa sig; þad stórlæti er skadlaust, því Postulinn segir um þá, sem látast brædur (þad er kristnir) vera, en eru þó heidíngjar í hjartanu, ad med þvílíkum skuli menn ecki matarnautn hafa, 1 Cor. 5. Ad þessu undangeingnu, þá venjid og börn ydar til idni og ástundunar! Svo sem leti og ómennska hefir aflad morgum mikilla lasta, svo hefir idni og elju margann ósóma í burtu tekid. Höfdíngi þeirra Athenuborgarmanna Sólon, hann setti fordum daga, ad sá sem ecki hefdi kénnt syni sínum neitt handverk, hann skyldi ecki eiga skilid af honum fóstur í elli sinni. Eg kann ecki ad segja, ad þad væri kristiligt, hitt segi eg, ad þad var gagnsamt; þó eg valla viti hvad sá er foreldrunum skyldugur um, sem er uppalinn í leti og ómennsku, svo hann gétur ecki feingid sér atvinnu, þá hann er fullþroska. Og þótt allir fái eigi til þess komist

*) Man er þræll, ad selja Mansali; er ad selja í þrælbóm.

ad setja barn sitt til menta, þá vitid ad ærligt erfidi er Gudi eins þægt; því hjá honum er hvorki þræll né frelsíngi, heldur allir eitt í Jesú Kristó, segir Postulinn, Gal. 5. Þad væri eigi gott ad allir væru herramenn; eg ætla þá yrdu allir bændur, hvad veröldin eigi þolir fyrir mannanna illsku sakir; bóndinn vid orfid er eins þægur Gudi, þegar hann gjörir verk sinnar kallanar, svo sem dómarinn í sínu sæti, edur presturinn fyrir altarinu. Jesús var ecki til bóka settur, því sögdu hans óvinir: hvadan kémur honum frædi þessi, Matth. 13, er hann hefir þó ecki á bækur lært? Þad skédi af Guds ásettu rádi, svo enginn kynni ad segja, þad hann hefdi sína speki af mönnum; en timburmannsins son, Mark. 6, var hann kalladur, og sjálfur smidur nefndur. Því er audvitad, ad hann muni ecki ydjulaus verid hafa í úngdómi sínum, heldur unnid þad sama handverk. Þó mæla sumir eptir börnum sínum, ad læra ad leita síns brauds í sveita síns andlitis, vitandi ecki þad, ad sá sem uppelst ydjulaus, hann er næst því ad deya ærulaus; því þegar hann kann ekkert ad vinna, hvad gétur hann annad gjort enn ad hlaupa med þjófunum til ad stela og verda sídan dreiginn í gálgann til ad hánga? Margt mætti hér um framar tala, en eg læt hér vid bída í þetta sinn, og vil íhuga framveigis, hvad börnin eru aptur á mót foreldrunum skyldug.

Og hann fór ofan med þeim, og kom til Nazareth, var þeim og hlýdinn, segir textinn. Hvílikt er þetta, br. m.! Skaparinn hlýdnast sképnunni, Gud manninum; Herran ambáttinni. O! minn herra Jesú, hvílikt er þjónustuind þessi? Þad er ecki um skor fram talad, ad þú lidid hefir oss til eptirdæmis, 1 Pét. 2. Merki þad allir þeir ed undir foreldra valdi eru, og annara sem í foreldra stad settir eru, hvorsu óvidurkvæmiligt þad er, ad brjótast á móti þeim sem vér ecki einasta eigum sjálft lífid, heldur og fóstur og uppheldi ad þacka. Þér börn, verid hlýdug fedrum ydar í Drottni, segir Páll, Eph. 6, því þad er réttvíst, heidra fødur þinn og módur, þad er hid fyrsta bodord med fyrirheiti: ad þér vel vegni, og þú sért lánglífur á jördunni. Hvar fyrir segir hann í Drottni? Því ecki einasta vegna foreldranna, heldur og Guds vegna á þeim ad hlýda. Gud er allra vor fadir, Eph. 4, og med því allra fegursta nafni hefir hann auglýst sína elsku til vor mannanna. Hann kunnum vér ecki ad sjá og lifa, Exód. 33; því hefir hann sett foreldrana í sinn stad, ad vér skulum dýrka sig med hlýdninni vid þá. Hinn fyrsta heidur og lotníngu hefir Gud sjálfum sér skilid af manninum; þau eru innibundin í hinni fyrri bodordatöblunni. Þad allra fyrsta í þeirri sídari hefir hann látid vera þad fjórda bodordid, svo sem hlýdnin vid foreldrana væri sá hlutur er umfram adra væri mest verdur; þetta er hid einasta bodord med fyrirheiti, og er ecki ólíkindi ad hin almáttuga Speki, sem leikur vid mannanna börn, Ordskv. 8, hafi þad gjort í þeirri meiníngu, ad úngdómurinn, sem alla hluti vinnur fyrir fögur loford, en ecki hefir vit á ödrum dygdum enn hlýdninni, sem er rót hinna, skyldi hafa eitthvad þad ad gángast fyrir, sem í augun geingi; en þótt ad Gud hafi hér tímanligri blessan heitid, þá viti menn, ad hitt er eigi fráskilid, heldur þar sem þetta stundliga endar, þar tekur hid eylífa vid. Sæll er sá sem missir nockud af leingd lífdaganna, til ad ná sem fyrst inn í ríki himnanna, því leingi ad lifa er leingi ad syndga; þad má og ecki leingi kallast, sem einhvorn tíma skal enda taka; bregdist því leingd lífdaganna hér á jördunni, þá bregdst hún ecki á landi lif-

andi manna. Óhlýdni er galdraglæpur, segir Skriftin, 1 Sam 15. Hvar fyrir? eda hvad er galdur? Þad er afgudadýrkan; en sá hinn óhlýdni gjørir sjálfan sig ad gudi; því segir Pálus, Róm. 13, ad sá sem mótstandi valdstjórninni, hann mótstandi Gudi, en hann ed foreldrunum mótstendur, hann gjørir hid sama. Þad er nærsta merkiligt sem ad sagdi Jerimías spámadur vid sonu Jónadabs sonar Rechab, Jer. 35, þegar Ísrael átti ad útleidast í herleidínguna med kvinnum og børnum, þá sagdi Spámadurinn, í Guds stad, til Rechabs sona: af því þér hlýddud bodordi Jónadabs fødur ydar, og þér gjørid sem hann baud ydur, vardveitandi øll hans bodord, þarfyrir segir Drottinn allsherjar: þar skal ecki upprætast einn madur fyrir Jónadab syni Rechabs, ad eigi standi hann frammi fyrir mér alla tíma; og ad menn viti, ad hlýdninnar fyrirheit nái leingra enn til Ísraels sona, þá voru Rechabítar framandi menn, og ecki af Ísraels sonum, og var þannin fyrirheitid tekid frá børnum fyrirheitisins, en géfid þeim er eigi høfdu fyrirheit. Svo sjá menn nú, ad þar er eckért manngreinarálit hjá Gudi, heldur á øllu fólki og túngumálum, sem gjørir hans vilja, hefir hann þóknan, Act. 10. Og svo sem Gud hefir í nád sinni blessad hlýdnina vid foreldrana, svo hefir hann og í sinni grimdarreidi óhlýdnina straffad. Hrædilig eru þau ord er Drottinn taladi vid Samúel, 1 Sam. 3, um sonu Elí, þá þeir trássudu á móti sínum fodur: eg skal gjøra einn hlut í Ísrael, ad hvør þad heyrir, hans eyru skulu klíngja þar vid; eg hefi svarid Elí húsi: svo sannarliga sem eg lifi, ad Elí húss misgjørd skal ecki forlíkud verda med gáfum edur fórnfæringum ad eilífu; og hvørsu margur hafi hérfyrir straffadur verid, er oflángt upp ad reikna; fyrir þetta misti Rúben sína frumgétníngu, Gén. 49; fyrir þad héck Absalon í eikinni, 2 Sam. 18, fyrir þad vard Canaan, sonur Cams bølvadur, Gén. 9; þad sama útrétti Nerónis hønd til ad myrda sjálfan sig, og adrir hafa med ødru móti hegndir verid. Og hvad viljum vér lángt leita? gjætum ad óskøpum þessa auma lands, þar sonurinn skipar fødurnum; fadirinn þorir ecki ad tala í midt hóf vid soninn; fadirinn vinnur baki brotnu, sonurinn setur á bædi sín eyru; fodurinn húngrar og þyrstir, sonurinn er fullur og feitur; fadirinn hefir einga ró fyrr enn hann hefir klakid því upp, sem hann gétid hefir, en sonurinn vill láta fødurinn vera veitt í øllu því hann lætzt gjøra, hvad þó eingvanvegin er, því fadirinn þiggur eckért af syninum, þótt hann ali hann; hinn gjørir eigi meira enn gjalda aptur þad honum lánad var. Ecki þarf eg ad segja, ad fyrir þetta komi hefnd Drottins og reidi yfir land vort, því þetta er nóg hefnd í sjálfu sér, þar þessir, sem svo eru uppaldir, gánga heilbrigdir bæja á milli, þad eru vorir ølmusumenn, og vér fædum þá í Guds nafni; þad eru þeir ed útsjúga hús eckna og fødurlausra, og þeir ed drecka annara Guds barna sveita, jafnvel þótt þeir eigi í sínum eigin ad næra sig af jørdunni, Gén. 3. Sólon var eittsinn adspurdur, hvarfyrir hann hefdi eingar vidløgur haft vid fødurdrápid? en hann svaradi, ad hann hefdi aldrei þeinkt til þess, ad þad mundi nockrum í hug koma. Eg medkénni og þad, og þacka Gudi fyrir, ad hann hefir vardveitt land vort fra svo skélfiligri ólucku í lánga tíma, jafnvel þótt þess dæmi séu annarstadar. En sá ed-

formælir fødur og módur, Ordskv. 20; sá ed hædir føðurinn, en foraktar módurina, Ordskv. 30; hann sem med illu einu launar alla þá mædu og þjáníngu, sem hans foreldrar hafa uppá hann kostad; hann sem med ógudlegu athæfi, skömmum og løstum kvelur það brjóst, fyrir hvörju hann borinn var, svo þetta hefir marga gudhrædda foreldra til dauda dreigid, mun hann vera lángt frá fødurmordi? Og svo sem það má hinn stærsta gledi vera ad sjá sitt afkvæmi frammgánga í Guds ótta, svo hlýtur það ad vera hin mesta hjartasorg og hugaraungist ad sjá sína eigin sálu illa fara. Børnin eru kveikt af foreldranna verú; en enginn hefir um aldur sitt eigid hold hatad, heldur fóstrar hann það og nærir, Eph. 5. Zelevchus høfdíngi þeirra í Lóeris, er hann hafdi það í løg leidt, ad sá sem tæki med annars manns ektakonu, skyldi augun missa, þá henti það hans eigin son, hvarfyrir hann lét stínga út hans það eina auga, en sitt annad, til ad fullnægja løgmálinu. Það auglýsti og Psammenites Egyptalands konúngur, þegar børn hans voru svívirdt og illa útleikin, þá grét hann ekki heldur enn steinn, en þegar hann sá vini sína til lífláts leidda, þá táradist hann mjøg svo, og er hann var ad ordsøkinni spurdur, svaradi hann því, ad í mótgángi vina sinna skyldu menn gráta, en barnanna ólucka væri stærri og sárari enn svo, ad hún tæki nockrum tárum, og allt mun heldur skorta, enn ad þvílík finnist ennú í dag, jafnvel á medal vor. Hvad sýnist þér þá, kristinn madur? hvílíkur ógjørníngur er það, ad sálga þeirra hjarta med óhlýdni og illu athæfi, er svo heitt elska, af hvørra sálu þín sála svo fast hángir, svo sem Jakobs af Benjamíns? Gén. 44. Það var í løgum haft hjá Athenumønnum, ad sá sem ekki vildi foreldrana forsorga, hann skyldi ærulaus vera; eg kann ekki ad segja það óréttvíst, því þar er eingrar æru von hjá honum, sem ekki vill unna þeim lífs uppheldis, sem honum hefir til lífsins hjálpad. Þar fyrir, børn mín! gjætid ad ydur fyrir Guds sakir, og leidid ekki yfir ydur tímanliga og eylífa ólucku med óhlýdni og forsmán foreldranna. Þér kallid allir Gud, ydar fødur, sem á himnum er, en hann vill ekki þess fadir heita, sem foraktar sína foreldra, því elski hann ekki sinn fødur, hvørn hann sér, hvørsu má hann Gud elska, þann er hann sér ekki? 1 Jóh. 4. O Herra Jesú Christi! þú sem Fødurnum hlýdinn gjørdist allt til daudans, já allt til krossins dauda, Phil. 2, géf þú, ad vér fyrir þínar og þíns og vors himneska Fødurs sakir verdum svo allri mannligri skickan undirgéfnir, 1 Pét. 2, ad þú viljir oss þeckja fyrir þín børn á hinum efsta degi, nær þú kémur ad endurgjalda sérhvørjum einum eptir sínum verkum, 2 Cor. 5. Sérílagi bidjum vér, gódi Gud! géf børnunum hlýdid hjarta, og vernda þau frá vondri verøld þessari, svo þau elski þig, elski foreldrana, elski yfirbodarana, elski dygdir og mannkosti, og í einu ordi ad segja, ad þau vaxi og þróist ad aldri, vitsku og náð hjá Gudi og mønnum. Bænheyr það fyrir Jesú forþénustu, amen!

Annann Sunnudag eptir Þrettánda.

Gudspjallid, Jóh. 2 Kap.

Í þann tíma: þar gjørdist brúdkaup í Cana Galíleæ, og módir Jesú var þar. En Jesús og hans lærisveinar voru og bodnir til brúdkaupsins. Og er þá þraut vín, sagdi módir Jesú til hans: þeir hafa ecki vín; Jesús sagdi til hennar: þú kvinna! hvad hefi eg med þig? mín stund er enn ecki komin. Módir hans sagdi til þjónustumannanna: hvad helzt hann segir ydur, þad gjørid. En þar voru sex steinkér, sett eptir venju Ebreskra manna hreinsunar, og hvørt eitt tók tvo edur þrjá mælira. Jesús sagdi til þeirra: fyllid upp kérin af vatni, og þeir fylltu þau allt á barma. Og Jesús sagdi til þeirra: hellid nú á, og færid kjæmeistaranum, og þeir færdu hønum. En þá kjæmeistarinn smackadi vatnid, þad ad víni var ordid, og hann vissi ecki hvadan þad kom, en þjónustumennirnir sem vatnid sóktu, vissu þad, þá kalladi hann á brúdgumann, og segir hønum: allir menn géfa í fyrstu hid góda vínid, og nær þeir taka ølvadir ad gjørast, þá þad hid léttara; en þú hefir geymt hid góda, allt til þessa. Þetta er hid fyrsta jardteikn, sem Jesús gjørdi til Cana í Galílea; og hann opinberadi sína dýrd; og hans lærisveinar trúdu á hann.

Exordíum.

Eg hefi trúlofad ydur einum manni Kristó, ad eg fái ydur hønum hreina meyu, segir St. Páll, 2 Cor. 11. Hvør skyldi hafa vogad ad koma svo ordum ad þeirri einingu, sem er á milli Guds og manna, hefdi ecki Guds Andi fyrstur lagt þad í munn sinna helgra manna? og er þad þá ecki ad undra, því ordin eiga eptir hlutunum ad líkja. Í leyndardóm holdtekjunnar vors Frelsara, er Gud samteingdur mannligri náttúru, þad himneska vid þad jardneska, þad eylífa vid hid daudlega, þad sýniliga vid hid ósýniliga, þad skapada vid þad óskapta, og þad med svo sterku bandi, ad ecki má adskilja, og þaradauki eru þeir sem Gud elska, einn andi med Kristó. Þennan óransakanliga leyndardóm hefir hinni eylífu Speki þóknast ad jardteikna med sambúd daudligra manna, þar madur og kona samankoma í ærligum og heiløgum ektaskap. Nú þótt ad himneskra og jardneskra hluta kunni valla nockur jøfnudur ad hugsast, auk heldur talast edur gjørast, þá er þó einingin á milli Guds og manna mjøg svo lík einum kristiligum ektaskap; beggja høfundur er hinn almáttugi Gud; hvørttveggja hefir kjærleikurinn samteingt; svo sem hrein elska festir gudhræddra hjóna sálir eina vid adra, svo hefir Jesús af eintómri elsku og kjærleika ofan stigid í vort auma hold, og gjørst safnadarins høfud, eins og madurinn kvinnunnar, Eph. 5; og Pálus talar enn þá nær þessu í sama Kapitula, segjandi: vér erum limir hins sama líkhama, hold af hans holdi, og bein af hans beinum, og med sømu ordum útskirdi vor fadir Adam þær teingdir, sem náttúran baud hønum, ad væri á milli hans og vorrar fyrstu módur, er hann sagdi: þessi er hold af mínu holdi, og bein af mínum beinum, Gén. 2. Þar fyrir ítrekar Pálus einnig hina fyrstu hjóna vígslu, Eph. 5, med þessum ordum: af þeim tveimur skal eitt hold verda. Vor Herra telur alleinasta eina ordsøk til þess, ad ektafólk skilja megi, Matth. 5, sem er hórdómur; svo skilst eigi Kristur vid nockra syndugs manns sálu, þá er hann hefir sér eitt sinn festa, nema hún taki frammhjá hønum heiminn, holdid og djøfulinn; og þó segir hin eylífa Miskunsemin, Jer. 2, sjá! þeir plaga ad segja: ef madur lætur konu sína eina, og hún geingur ad eiga annann mann, mun hann hverfa ad henni aptur? mun ecki þad land magnliga saurgast? en þú hefir hóranir drýgt med mørgum elskuga, snú þó aptur til mín, segir Droitinn Gud. Ektaskapurinn er af Gudi innstiptadur

til ad fjølga mannkyninu í heiminum; þad baud Gud í øndverdu, er hann sagdi: varid og margfaldist, og uppfyllid jordina, Gén. 1. Þad ítrekadi hann eptir flódid vid Nóa, Gén. 9, og þess sama ords almættis kraptur er ennú nýr og ferskur, og mun verda, allt til enda veraldar. Jesú brúdir er einnin nærsta frjófsøm margra barna módir; hennar Unnusta spá er á henni farsælliga ræst, ad hin einsamla hefur fleiri børn enn hún sem manninn hefir, Esa. 54. Hann hefir med H. Guds ordi ótal barna vid henni gétid, 1 Pét. 1, hvor nú standa umhverfis hans bord á himnum, Ps. 128, svo sem pálmavidar kvistir á vatnsbøckum plantadir, Ps. 1. Þess gétur Jakob Postuli, Kap. 1: hann hefir sjálfkrafa gétid oss med ordi síns kraptar, ad vér séum nockurskonar frumburdir hans sképnu. Þessu hrósar brúdguminn, Esa. 8, segjandi: sjáid mín børn, sem Drottinn hefir géfid mér. Þar yfir fagnar brúdurin, Esa. 49, med þessum ordum: hvor hefur gétid þessa? eg var óbyrja, burtflutt og ad herfángi tekin; hvor hefir uppalid þessa? eg var yfirgéfin og einsømul; hvar voru þessir? Kristilig kyrkja elur fjølda barna, því hennar Unnusti er alltíd hinn sami, og hans ár taka eingan enda, Ps. 102. Hann er sá madur Zemach, undir hvørsum eylífliga grær, Zach. 6, hvørs andi ad lífgar. Gydinganna samkunda er ein óbyrja, því hún hefir sleigid sinn mann í hel, en fadmar hinn afgamla og útdauda Mósem, hvørs bókstafur ad deydir, 2 Cor. 3. Nú fyrst hinum eylífa Gudi hefir þóknast ad teikna svo háleita hluti med hjónabands samvistinni, þá gjætum þess, brædur mínir! med hvad mikilli æru og virdingu ad oss byrjar ad vanda þá heiløgu stétt. Þar um vil eg nockud framveigis tala, út af þessu heilogu Evangelió. En þú, sem oss hefir trúlofad þér í nád og miskunsemi, eylífi Sonur lifanda Guds! upplýs þú hjørtu vor, svo ad þetta vort áform farsælliga luckist, og géf þar til nád þíns heilaga Anda, amen!

Utleggíngin.

Þar gjørdist brúdkaup í Cana Galileæ, segir textinn, og Jesú módir var þar. Sumir hafa tilgétid ad þessi brúdhjón hafi verid ættmenn Guds módur, og nockrir halda ad brúdguminn verid hafi Jóhannis Postuli, því hann einn skrifar þetta, og þegir þó um nofnin, svo sem plagsidur hans er, nær hann um sjálfan sig eitthvad merkiligt skrifar; um þetta er eckért víst, rádur og á eingu. Hitt er audrádid, ad hér hafa gudhræddar persónur búid rádahag sinn, því ecki hefdi Jesú módir átt sess vid þau ella, og er þar af þessu ad læra, ad menn taki gudhrædda menn til rádaneytis med sér, þegar slíkt á ad byrja, en ecki hlaupa til slíkra efna fyrir ráð fram; eigi heldur hlýdast á fortølur þeirra, er annadhvørt sjálfir ecki vita fótum sínum forrád, edur fyrir eigin gagnsmuna sakir steypa einum óreyndum og fákjænum í þá gryfju, sem hann má æfinliga gista og aldrei blídan dag sjá. Í éktaskaparmálum er þad eins og í stridinu, þar má eigi villast tvisvar; sá sem eitt sinn féll í valinn, hann reis aldrei upp sídan, og hann sem byrjar sinn rádahag, má búast vid ad tebla vid slíkan kost allann sinn aldur, er hann tekid hefir. Eg heyri ad Jesú módir var hér ad heimbodi, og hans lærisveinar. En hvad segir hann sjálfur? Matth. 12: sá sem gjørir vilja míns Føburs sem á himnum er, hann er minn bródir, systir og módir; þad eru þeir ed óttast Gud og elska; slíkum eiga Guds børn eptir ad leita. Eingin er þvílík heimanfylgja sem ótti Guds og ærligt uppheldi. Abraham lét Eleazar sinn þénara sverja sér vid Gud, ad hann skyldi einga taka syni sínum til ékta, af Canaans dætrum, Gén. 24, svo mikid þótti honum á því ríða, ad børn sín ecki skyldu draga ok med ógudligum, 2 Cor. 6. Drottinn allsherjar lagdi ríkt á vid sitt fólk, ad eigi skyldu þeir teingjast þeim gudlausu þjódum, er hann rak út úr Canaans landi, Deut. 7; þad bar til þess, ad eigi skyldu þeir villa hjarta þeirra frá Gudi, og temjast á alla þá óhæfu, fyrir hvørja hinir voru útdrifnir, eda ásamt þeim verda fyrir Guds

straungu hefndarhendi, er allareidu var útrétt til ad hvolfa hinum fulla mælir syndanna yfir þeirra eigin höfud. Synir veraldar þessarar spyrja fyrst allra eptir audæfum og ríkdómi, svo sem öll er von til, því hvar þeirra fésjódur er, þar er hjarta þeirra, Matth. 6. Nú má þó ecki slíkar Guds gáfur lasta, þegar þad eru hans gáfur, og ecki braud hins volada, sveiti daglaunarans, edur hús eckjunnar, en eg sé þó aptur-ámót, ad heimurinn mun fyrirfarast med öllu því, sem í hönum er; 1 Jóh. 2, og hvor eru þá þess not, sem einn hefir sett fyrir sinn gud og ædsta hjartans traust? Þar er fljótt til at svara: hann er gudlaus og huggunarlaus: og auk þessa, þótt vér skyldum eptir mannligum plagsid tala, þá játa eg þad satt ad vera, sem hann sagdi fordum: eg vil heldur manninn sem peninginn brestur, heldur enn peninginn þann er manninn vantar, því hvad skal audurinn hinum arga, edur boginn þeim, er eigi kann ad nýta hann? Þad var eins og ad kaupa margar hörpur, handa þeim, sem ecki kann á hörpu, eda bækur fyrir þann, sem ecki hefir lært á bók. Audur er gódur þeim, er kann ad brúka hann, hinum er hann eins og rognum manni lángt vopn, en enginn veit þá kunst, nema sá sem gudhræddur er, og gjörir sér vini af hinum gamla ránglætis mammóna, þá ed medtaki hann í eylífar tjaldbúdir, Lúc. 16; og í stuttu máli ad segja, sá er einasta audz verdur, sem audinn forsmáir; ecki þad hann fyrirlíti Guds gáfur edur kasti þeim á glædur, heldur festir ecki hjarta sitt þar vid, og lætur ecki mammon drottna yfir sér, heldur drottnar yfir hönum. Og fyrst þessu er svo varid, þá er ecki ad slægjast til audsins, sem á ad vera þrællinn, heldur til Guds ótta, sem á ad vera herrann. Adrir eru gefnir fyrir ættum og göfugu foreldri; þad er ad sönnu ágjætt, því tídar ber þad vid, ad gódir koma af gódum, og stórmenni hafa betri rád til ad ala upp börn sín, ef þeir vilja vel, heldur enn smælingjar; þó er allt holdligt þad af holdinu er fædt, Jóh. 3, og allir eigum vér til Adams ad telja, og ecki taka menn alltíd dygdirnar í arf; eg vil heldur ad einn gjöri Abrahams verk, enn ad hann sé Abrahams sonur; því lítt gagnar þeim gofugt afsprengi, sem meir er til minkunar ætt sinni, enn hún kynni ad vera hönum til sóma, og nærst er þad hvorjum sem sjálfur er hann. Þeir sem þá hafa enn minna vit, þeir gángast fyrir lit, og svo ætla eg allmargir bindi þad sáttmál, sem enginn má rjúfa svo ad skopnum fari, nema daudinn. Fagurt góts er þad ad sönnu, en nærsta fallvallt, því allt hold er hey, og allur þess blómi svo sem gras akursins, þegar Guds andi blæs þar á, þá visnar þad, segir rödd hrópandans í eydimörku, Esa. 40. Litill kvilli, eitt óforvarandis tilfelli, ein mifluga, sem er hid minnsta kvikindi, kann ad eyda mannsins fridleik og hans styrk, svo þar er ecki eptir af. Dygdin er ein, svo sem hinn gamli Ciceró sagdi, sem er med djúpum rótum nidurfest, hvor aldrei veikjast kann, og aldrei úr stad ad hrærast, og ef hann hafdi svo mikid traust á dygdinni, sem þó kunni ecki ad meta hana ödruvísi heldur enn annar heidingi, hvad dýrt ættir þú þá kristinn madur gudhræddsluna ad kaupa, sem er til allra hluta nytsamlig? 1 Tim. 4. Gefid mér þessa, sagdi Samson hinn sterki, því hún þócknast mínum augum; Júd. 14; þad var djúpvitur rokfsemd fyrir dómarann í Israel. Dálila þócknadist ogsvo hans augum, en hann vard annars var, þegar hún olli því, ad hann blindadur var á þeim sömu augum, er komu hönum til ad girnast hana, Júd. 16; og má af hans dæmi læra þad, ad svo verdi á svinnum sem ósvinnum;

en hvornin sem honum er farid, þá ætla eg ad margur enn nú í dag girnist þad er hann glæpist á, og sanni svo sídan ordskvid Salómónis konúngs, er best vissi af slíku ad segja, ad vond kona sé eins og reykur í augunum. Eptir öllu þessu spyrja nú heidnar þjódir Matth. 6, og þeir sem eins eru lyndir; en hvört nockur elskar Gud, edur rækir sinn kristindóm, edur hefir Jesúm ad heimbodi, þar spyrja fáir eptir af oss, sem þó látunst kristnir vera, og eg hefi óvída heyrt adspurt í landi vorn, hvört einn sem leitar konfángs, óttast Gud; hvört hann rækir hans bodord; hvört hann gjæfi ölmusu nema fyrir fordildar skuld; hvört hann væri réttsýnn, ástundunarsamur í sinni kallan edur eigi; hvört hann hefdi sinni edur hjarta til ad voga nockru ómaki edur odrum munum, uppá sína og annara velferd, eda hefdi adrar kristiligar dygdir til ad bera. En hvört hann ríkur væri, kynni vel ad hræsna fyrir monnum, kynni ad koma svo ár sinni fyrir bord, ad hann gjæti á einhvorn hátt sloppid minkunarlaust fyrir almúga, kynni vel ad hylja úlfinn undir saudargjærunni, og í einu ordi ad segja, stela, svikja, ljúga og ræna, undir hilmíngu gudræknínnar og hóglætisins; þar hefi eg heyrt nærri því med berum ordum umtalad, og svo er farid kristindóminum hjá allmorgum. Væri þá eigi betra ad taka Jesúm til ráds og heimbods med sér, sem allt vald er géfid, bædi á himni og jordu? Matth. 28, hvor ed allt stundligt eptirlæti kann yfirgnæfanliga ad veita ástvinum sinum, eptir því sem hans altvitra rád sér þeim best haga; og ef hann þad ecki veitir, þá veitir hann þad sem er öllu ædra, öllum þeim sem hann óttast, sem er sjálfur hann og hans vinátta, sem aldrei bregdst, þótt himin og jord forgángi. Þad var stór virdíng, ad Jesú módir og hans lærisveinar vorn ad veitslu þessari, en þad tekur yfir ad menn heyra í Evangélío, ad Jesús hafi hér sjálfur verid. Abraham vard gladur vid, ad hann sá dag Mannsins Sonar, Jóh. 8, og þeckti hann þó valla; en hvílikt er þetta? ad Jesús Kristus, sonur Gud lifanda, Matth. 16, vorn holdi íklæddur, sannur Gud og sannur madur, hann virdist ad prýda samkomu þessa med sinni nálægd. O! minn Herra Jesú! hvad er þó madurinn þess, ad þú minnist hans? eda Mannsins Sonur, ad þú vitjir hans? hinn réttláti þess rángláta, hinn ódaudligi þess daudliga, og Konúngur dýrdarinnar þjóns syndarinnar? En allt hefir þú þetta gjort, minn Herra! til þess ad kénna bornum þinum, hvornin þau eigi ad byrja þad sáttmál, sem þú hefir viljad láta vera líking þinnar guddómligrar elsku til vor annara manna. Ecki er Jesús einasta nálægur þessum brúdhjónum, heldur eiga allar kristnar manneskjur þann sama kost, sem honum vilja til sín bjóda; þótt Jesús sé oss ecki nálægur sýniliga, svo sem hann var á dogum sinnar holdsvistar, þá eiga þó öll gudhrædd hjortu kost á hans nálægd, því hann hefir sjálfur lofad, Matth. 28, ad hann vilji vera hjá oss allt til veraldarinnar enda. Ecki hefir hann þad einasta sagt til Lærisveinanna, heldur til allra þeirra, sem á hann trúa mundu, því Postulanna dagar þrutu laungu fyrir veraldarinnar enda, heldur má hér um ætla, þad sama sem Drottinn sagdi fordum til þeirra: Þad eg segi ydur, þad segi eg öllum, Mark. 13. Bjód Jesú med heitri bæn til þíns brúdkaups, kristinn madur! og mun hann ad vísu verda þinn géstur; rétt-trúad hjarta þarf eigi lengi ad leita ad Jesú, þad er hans kyrkja, 1 Cor. 6, og mun Drottnarinn ecki tefja ad koma til síns musteris, þegar hann til þess kvaddur er, Mal. 3. Eitt

harmþrúngið og sundurknosað hjarta fyrirlítur hann aldrei, því það er sú fórnin sem honum líkar, Ps. 51; það eru þær vistir, er honum skal fagna með, og hans þegnskylda hjá mannanna börnum. Sé því Jesús hinn fyrsti og síðarsti géstur til allra vorra brúðkaupa; þar sem hann er, þángað vill Faðirinn og H. Andi koma, og vistarveru hjá þeim gjöra, Jóh. 14, sem Guðs Syni hafa til síns brúðkaups boðið. Aðrir vinir og géstir yfirgéfa oss og kannast valla við oss eptir á, sérdeilis ef nockuð skyldi á þeim liggja, svo að vinskapurinn er úti, þegar af er kominni; þeir hafa matar ást á oss, en einga aðra, flestallir, en Jesús yfirgéfur aldrei þá, er honum treysta. Snarara kann faðirinn að géfa syninum höggorm fyrir fisk, og stein fyrir brauð, Lúc. 11, heldur enn Guð kunni að neita þeim um góðar gáfur, er hann með rétttrúuðu hjarta þar um biðja. Heldur kann móðirinn að gleyma sínu barni, ávexti síns kviðar, Es. 49, heldur enn Jesús kunni þeim að gleyma, sem hann elska. Og fyrst þessi géstur er svo ágjætur, sem nú er sagt, þá séu öll kristin ektahjón alvarliga áminnt um, að skicka sér svo í sínum ektaskap, að þau fæli ecki í burtu frá sér, svo mildann, svo gjæskuríkann og svo voldugann herra. Páls leggur heilræði hér til, Eph. 5, segjandi: Þér menn! elskið ektakonur yðar, svo sem Kristur sofnuðinn, og gaf sig sjálfann út fyrir hann. Omöguligt er að sönnu dauðlegum mönnum, að vera svo fullkomnum í elskunni hvör við annann, svo sem Kristur hefir við oss verið, þó kunna menn að breita eptir hans elsku, svo mikið sem möguligt er. Mér þykir líkligt, að sá sem tíðt hugsar til þess, hvörsu kjæra að Jesús hafði hans sálu, þegar hans sála varð hrygg allt í dauðann, Matth. 26, til að útvega syndugum sálum eylífa gleði, hann muni skyrrast við að hata sitt eigið hold, Eph. 5, og afrækja það, sem á að vera ein sála með honum. En Guð náði, hvað fáir hugsa hér til? Og hvað ólíkur er sumra manna ektaskapar undirbúníngur og sambúð, Kristi elsku til sinnar brúðar. Losta og látgjæði taka margir til ráðs með sér, þegar svo vegsamlegan ráðahag skal byrja, þeinkjandi lítið um það hvört þeir géti veitt sér og sínum ærliga forsorgun, eða hvört þeir beri vit og menníngu til að ala börn sín upp í Guðs ótta og góðum siðum. Allt ofmargir hlaupa saman með litlu meiri áhyggju, enn hestar og múlar, og þegar girndin er slokt um stundarsakir, þá yfirgéfur hvört annað, eður lifa í hjónabandinu eins og vargar; frillulifnaður er slíkt, og ecki ærligur ektaskapur, og þótt það kallist svo fyrir mönnunum, þá er Guðs dómur öðruvísi enn mannanna dómar. Sá sem lítur eina konu til að girnast hana, hann hefir allareiðu drýgt hór með henni í sínu hjarta, segir Lausnarinn, Matth. 5; þar af ræð eg, að sá sem ætlar konu sinni einlæti (eður kona sem feigin vildi vera við manninn skilin) þau hafa allareiðu yfirgéfið hvört annað. Sá sem illa með henni lifir, hann hefir tapað hinum betra hluta ektaskaparins, sem er eining hjartnanna, og í sundur slitið það sem Guð hefir skipað að eitt skyldi vera, Gén. 2; Kristur gaf sitt líf í dauðann fyrir sína brúði, Eph. 5, að sönnu er það valla heimtandi af syndugri náttúru, að hún svo heitt elski, þó eru þess mörg dæmi annarstaðar í heiminum, að margur vogar lífinu fyrir kvinnu og börn. En hvað gjöra menn í þessu iðjulausa landi? það sama sem Salómon segir um letíngjann: Eg vil ennþá sofa lítið, og ennú dotta nockuð, og ennþá leggja mínar hendur saman litla stund, þángað til örbyrgðin kémur, svo sem einn ferðamaður, og skorturinn eins og einn

hetja, Orðskv. 6. Konurnar hafa og boðorð af St. Páli í þessum sama kapitula, sem eg áður umgat; hann segir: konurnar veri sínum mönnum undirgéfnar svo sem Drottni, því að maðurinn er konunnar höfuð, svo sem Kristur safnaðarins, þar fyrir svo sem söfnuðurinn er undirgéfinn Kristó, svo eiga og konurnar að vera sínum mönnum undirgéfnar í öllu; með elsku á slíkt að vera, br. m.! en eigi með ofbeldi. Maðurinn er að sönnu konunnar höfuð og herra, Gén. 3, en hans herradæmi á að vera innifalið í elsku og ekki ofriki. Höfuðið sér fyrir líkhamanum, til þess að honum vel vegni, en ekki meiði sig eður steyti; hinir aðrir limirnir útrétta það sem höfuðið álýktar, en það á svo fyrir að sjá, að eigi sé til skaða né hindrunar. Stjórni menn konum eins og Kristur söfnuðinum, hann ræður aldrei nema til farsældar, þeim sem vilja láta sér af hans anda stjórna; en sú manneskja, sem ekki vill hans ráðum hlýða, hún kann ekki að heita hans brúður; svo gét eg eigi heldur kallað þá ektakonu sem ekki vill fara að góðs manns ráðum; ekki heldur þann ektamann, sem illa ræður, ef hann hefur betur vit á. Í Mósis lögum bannaði Guð, að nokkur kallmaður skyldi færa sig í kvenna búning, og að ein kona skyldi búa sig eins og kallmaður; þetta er líklegast, að hinn alvitri Konúngur hafi sett til að halda góða skikkun meðal síns fólks, og til að afstýra lauslæti og hneixlissamri umgeingni millum karla og kvenna; en þó kynnu menn þess til að géta, að á meðal annara væri hérmeð teiknað, að einn kallmaður skyldi ekki láta það vald, er hann eptir Guðs boði hefir yfir konunni, og konan ekkért vald taka sér til, yfir manninum, því ein kona sem vill ráða fyrir bónda sínum, hún tekur uppá sig kallmanns búning; og einn ecktamaður er svo mjög veltist úr sínu bóndasæti, að hann lætur konuna fyrir sig ráða, hann býr sig kvenna búningi, og má ei framar húsbóndi kallast; og er hvorttveggja þetta að umhverfa Guðs skikkun, því hvorttveggja hefir hann bannað, er það því ein andstygð fyrir honum. Þetta segi eg ekki þess vegna, að eigi sé það sómasamligt hvorjum manni, að þeckjast holl ráð góðrar konu; hefði Pilatus hlýdt konu sinni, þá hefði hann ekki gjörst sekur í blóði hins réttláta, Matth. 27; Aurelianus keysari gaf þann vitnisburð Zenóbiæ drottníngu, að með hennar ráðum og fylgi hefði Odenatus hennar húsbóndi Persana sigrað; mundi það skaða Davíð að hann hlýddi Abígael? 1 Sam. 25, eður Jóab ráði kvinnunnar í Abel Beth-Mahaca? 2 Sam. 20. Því segir og Salómon, Orðskv. 14, að ein skynsöm kona byggi húsið. Svo kann og opt til að bera, að kvinnan sé framar viti borin enn maðurinn, og er þá engin minkun að fallast á ráð hennar; en þar fyrir á hún ekki að hefja sig upp yfir manninum. Einn þénari kann að skynja margt framar enn hans herra, samt er hann þó ekki herra. Það kann og opt að henda sig, að einn ráðgjafi sé vísari enn hans konúngur, samt er hann þó ekki nema ráðgjafi; svo er og ein kona, aldrei nema kona, hvorsu sem hún er vel að sér um alla hluti; hún kémst aldrei hærra enn að vera höfuðprýði bónda síns, eins og Salómon talar um góðar konur; vilji hún meira vera, þá smánar hún bæði sig og hann, og heitir hún þá rotnan í hans beinum, Orðskv. 12, sem er enginn ærutitill. Guð hefir hlutunum nærsta vísliga hagað; manninum hefir hann géfið afl og vitsmuni, konunni fegurð og blíðlæti; hvorutveggi eiga svo sínar gáfur að brúka, að Guði þóknist. Kallmaðurinn á að brúka styrkleika sinn til erfiðis, en ekki til ofstopa, vitsmun-

nina til forsjónar, og ecki hreckvísi; konan fegurd sína, til ad þóknast manninum, því þad hefir Gud skapad í náttúrunni, en eigi til lauslætis, því þad hefir Djøfullinn innfært í heiminn; blídleika sinn til ad ávinna mannsins gédsmuni, en ecki til ad svíkja hann til vondra verka, eins og Jesabel, 1 Kóng. 21. Eg ítreka enn þá aptur hina fogru Páls samlíkingu um Christum og søfnudinn, því hvorgi er kristiligum ektaskap meiri virding gjor, enn í henni. Þótt Sonur Guds lifandi hafi virdt oss þess, ad kalla oss sína brúdi, þá er hans dýrd engu ad minni, heldur ollu meiri í allra þeirra hjarta sem hann elska; hans brúdir hefir og alla sína æru og virdingu þar af, ad hún er hans brúdir, og elski hann einn og virdi, og þar fyrir utan hefir hún einga. Konan hefir og einga æru, þegar hún óvirdir manninn. Páll segir, Eph. 5, ad sá sem elski sína ektakonu, hann elski sjálfann sig, og sama er um konuna ad segja, þegar hún manninn virdir, gjorir hún sjálfri sér virdingu, og sú þad ecki gjorir, hún rýfur Guds skipan og setur skorina upp í beckinn; hvílikt hjónaband er ecki ollu skickanligra, heldur enn ef einhvor geingi á hofdinu. Salómon segir, ad ein þægilig kona, sé kóróna mannsins, Ordskv. 12, og er þad í því mest innifalid, ad hún hlýdin sé, og gjori honum allt til sóma. Þeir sem nú Jesúm vilja hafa med sér ad heimbodi, þeir skulu med slíku skapi gánga ad eigast, þá mun altíd vel farnast og aldrei illa; þá mun Kristi ok sætt finnast, og hans byrdi létt, Matth. 11, ef honum þóknast ad spenna sín born fyrir sinn plóg. Rómverjar sem og Grickir hafa nefnt hjónin med sama nafni sem aknøyti þau er draga eitt ok. Nautin verda því svo von þegar þau samsveitast, ad eitt hjálpar odru til, og eitt hegdar sér svo í sinn erfidi vid annad, ad plógurinn kunni sem léttast áfram ad gánga. Sjáum til, Kristnir menn! ad eigi séum vér lakari enn þau vinnudýrinn, er Gud hefir sett oss yfir, og géfid oss til ad létta undir vort erfidi, med hvorju vér eigum ad næra oss af jordunni, þar hann hefir svo miklu meira til vor lagt enn þeirra, ad fyrir utan hinn fagra líkhama, er hann hefir oss géfid, og hina skynsemdarfullu sál, er honum stjórnar, þá hefir hann endurkeypt oss med sínu eigin blódi, Act. 20. Hofum rád Jesú módur, er hún sagdi til þénaranna: hvad helzt hann skipar ydur, þad gjorid! En hvor eru þá hans rád? Páll segir oss þad, Gal. 6: eitt beri annars byrdi, og þá munud þér uppfylla Christi logmál; þad hefir ad sonnu Postulinn ollum sagt, en ecki síst hjónunum; þá mun hin almáttuga orlætis hond, er sedur allar lifandi sképnur, bæta allann vorn brest, og snúa ollu vatni mótlætinganna í sætt vín gledinnar. Og þegar verold þessi hættir ad dryckja oss med víni síns munadar, og þad tekur til fyrir yfirburdi þeckíngarinnar Drottins vors Jesú Christi, ad smacka oss illa, þá vér finnum einga huggun í heiminum, og hann dryckjar oss med galli og ediki eins og vorn brúdguma, Matth. 27, þá mun Jesús géfa hid góda vínid; þá mun hann drecka oss til, af nægdargjædum síns húss, Ps. 36; þá mun hann láta oss smacka sætleik eptirkomandi aldar, hvor ecki er matur né dryckur, heldur fridur og fognudur í H. Anda, Róm. 14. Hvors njótandi ad verda hér í nádinni, og sídan eylíflega í dýrdinni, oss unni og veiti Gud himneskur Fadir, fyrir forþénustu síns eingétins Sonar Jesú Christi, amen!

Þridja Sunnudag eptir Þrettánda.

Gudspjallid, Matth. 8 Kap.

Í þann tíma: þá ed Jesús géck ofan af fjallinu, fylgdi hønum margt fólk eptir. Og sjá þú, ad líkþrár madur kom, tilbad hann og sagdi: Herra! ef þú vilt, þá gétur þú mig hreinsad. Og Jesús rétti út høndina, áhrærdi hann og sagdi: Eg vil, vertu hreinn, og jafnsnart vard hans líkþrá hrein. Og Jesús sagdi til hans: sjá þú til, ad þú segir þad eigi neinum, heldur far þú, og sýn þig kénnimønnunum, og offra þeirri gáfu, er Móses baud til vitnisburdar yfir þeim. En þá ed Jesús géck inn í Kapernaum, kom til hans Hundradshøfdíngi nockur, bidjandi hann og sagdi: Herra! þjón minn liggur limafallssjúkur heima, og kvelst þúngliga. Jesús sagdi til hans: eg vil koma og lækna hann. Og Hundradshøfdínginn svaradi og sagdi: Herra! eg em þess ei verdugur, ad þú gángir inn undir mitt þak, heldur seg þú eitt ord, og mun minn þjón heilbrygdur verda; þvíad eg em madur yfirvaldinu undirgéfinn, hafandi undir mér strídsfólk, og nær eg segi þessum: far, þá fer hann, og ødrum: kom þú, og hann kémur, og þræli mínum: gjør þetta, og hann gjørir þad. En þá Jesús heyrdi þetta, undradist hann, og sagdi til þeirra er hønum eptirfylgdu: sannliga segi eg ydur: ad þvílíka tru hefi eg ecki fundid í Ísrael. En eg segi ydur: þad margir munu koma af austri og vestri, og sitja til bords med Abraham, Ísak og Jacob í ríki himnanna; en ríkisins synir munu verda útrekuir í hin ytstu myrkur, þar sem vera mun óp og gnístran tannanna. Og Jesús sagdi til Hundradshøfdíngjans: gack þú hédan, verdi þér eptir því sem þú trúdir! Og hans þjón vard heill á þeirri sømu stundu.

Exordium.

Valla er nockur sá vitnisburdur í heilagri Ritníngu, er svo kroptuliga votti, ad Gud og madur eru samteingdir í einni persónu Drottins vors Jesú Christí, sem þau ord er skrifud standa í Pistlinum til Kól. 2 Kap., þar Postulinn segir: ad í Kristó búi øll fylling Guddómsins líkamliga. Nærsta bermæltur hefir Páls verid um leyndardóm holdtekjunnar vors Frelsara í þessari málsgrein, því hvar Guddómsins fylling býr, þar býr Gud allur, og allur hans kraptur, hans almætti, hans guddómliga speki, hans réttlæti, og hans mikla miskunsemi, og allt annad, sem mannlig hyggja kann ad gjøra sér í lund, um Guds órannsakanliga veru, og þar Gud býr líkamlega, þar býr hann svo sem sálin í líkhamanum. Og svo sem sálir vorar eru samteingdar líkhamanum, svo ræd eg af þessum Postulans ordum, ad Gud hafi samteingdur verid Kristí manndómligri náttúru; og þvílíka ordsháttu má fleiri lesa í sendibréfum hins heilaga Páls og annara Gudsmanna. Nú þó ad vor Frelsari hafi allmarga votta sinnar guddómligu hátignar, og hennar íbúdar í voru holdi, þá hefir hann samt enn þá framar viljad styrkja þessi sannindi um sinn guddómliga krapt, med táknum og stórmerkjum, hvør enginn kunni ad gjøra nema Gud, sem alleina dásemdarverkin gjørir, Ps. 136; þetta ætti ecki ad minnstu leiti ad styrkja trú vora, brædur minir! í eymda dal þessum; því hann er Gud, sem vort hold og

blóð hefir uppá sig tekið. Guð er í holdi voru freistaður á allann hátt lika svo sem vér, þó án syndar, Heb. 5; Guð kann að sampínast vorum eymdum; Guð hefir vora sjúkdóma borið, vorum örkumslum á sig hlaðið, Esa. 53; Guð er píndur í voru, og þó í sínu holdi, fyrir vorar, en ecki sínar syndir; Guð hefir með sínu eigin blóði Kristnina endurleyst, Act. 20; Guð hefir gefið oss sinn líkhama til nautnar, og með blóði sínu hefir hann dryckjað oss, Jóh. 6; Guð hefir í voru holdi liðið, og í því sama er hann inngenginn í sína dýrð, Lúc. 24, og hefir sett sig til Kraptarins hægri handar, Heb. 1. Í þessari trú ætti oss að styrkja, meðal annara, það heil. Evangelíum er vér strax heyrðum lesið, í hvörju vor blessaði Endurlausnari með tvöföldu kraptaverki auglýsti sinn guðdómligan mátt og veldi; en sökum þess, að eg fyrir víst veit, að þar er enginn af yður, sem efar hérum, og eg hefi þennan formála talað, lángtum heldur til uppvakningar í þacklætinu við Guðs Sonar óumræðiliga gjæsku, heldur enn til að telja nockrum trú um þá hluti, sem allir játa sanna að vera, og engin tvímæli leika á, í nockurs manns hjarta, þá viljum vér heldur, á þessari hálfri stundu, íhuga, hvörnin vér eigum þessar Guðs dásemdir og velgjörninga oss í nyt að færa; og skulum vér því alleinasta í þetta sinn, oss fyrir hendur taka hið fyrra kraptaverkið, um lækning hins líkþráa, og þar af yfirvega: 1) Hvað skaðsamligur og viðurstyggiligur sjúkdómur að sé hin andliga líkþrá, syndin. 2) Hvörnin vér eigum af henni heilir að verða. En þú góði meistari Jesú! sem vor kránkdæmi hefir borið, tala þú eitt orð oss til líknar, hjá þínum himneska Föður, að hann sendi oss sinn Anda, til þessa verks, og munum vér heilbrygðir verða; bænheyr það, ó, Herra! fyrir þitt dýrmæta blóð og forþénustu, amen!

Utleggingin.

Hér stendur í upphafi guðspjallsins, að þegar Jesús var kominn af fjallinu, hafi honum mætt líkþrár maður. Öllum er oss kunnugt, hvörsu skjæður að er þessi sjúkdómur, þar hann smígur í gégnum æðar og sinar, hold og bein, eins og nockurskonar eitur, og er svo að segja almenniligt rotnan líkhamans. Hvar fyrir Aron sagði forðum daga, Núm. 12, er hann bað fyrir systur þeirra Mósis og sína, Mariam, þá hún hafði moglað sjálf og ginnt hann til að mogla á móti Guði og Mósi, og varð þar fyrir með líkþrá slegin: álit mig, minn Herra! sagði hann, eg bið, legg ecki á ockur gjöld syndarinnar, með hvörri við höfum dárliga breitt og syndgað; eg bið, að eigi verði þessi lík hræi því, hvörs hálfur líkhami er uppetinn, þá það útgeingur af lífi sinnar móður. Svo bannvæn sem nú líkþráin er, þá er þó syndin hálfu verri; bæði sálu og líkhama hefir hennar spilling inntekið, enginn limur líkhamans, engin tilhneiging sálarinnar er sú, að eigi stríði í gégn Guði. Augun hlaupa eptir sinni fýsn og drambsömu líferni, 1 Jóh. 2; munnurinn býr yfir höggorma eitri, Róm. 3; hendurnar útrétta menn, til að ræna og stela, til að slá og deyða; fæturnar eru skjótar til að hlaupa hinn breiða veg, sem til glötunarinnar liggur, Matth. 7; eyrun daufheyrast við Drottins orð, Ps. 58, en klæa eptir nýum lærdómum 2 Tím. 4, eptir róg og bakmælgi, eptir náúngans óhróðri, og náliga öllu því, er menn vilja þar illt í bera; nasirnar hitna af fólsku, þegar vér sjáum þann, er vér þykjumst eiga nockrar heiptir að gjalda, eður ef einhvör virðir þetta fánýta rik og ösku nockru minna, heldur enn hennar mikillæti hlýða þykir, þegar luckunnar svipvindi hefir hvirflað henni um stundarsakir í loptið upp til að blinda þeirra augu, er oss samfara verða um eymdadal þennan, eður mæta oss í honum, veit þó ei nær enn það fellur aptur á jörðina, hvaðan það kom, og verður fótum troðið, þegar veðrinu slotar, sem þó litlu áður numdi við skýin, og fávísum

mønnum þótti, sem að færi á vængjum vindanna, Ps. 104, næst Guði, yfir himin og jaudur; skynsemin er aflogud, svo þegar holdið rædur fyrir hana, þá er hún óvinátta í gégn Guði, Róm. 8; viljinn er hálfu verri, því hann keppir í móti andanum, Gal. 5, og af hjartanu framkoma illar hugsanir, agg, reiði, þræta, morð, manndráp, hóranir, Matth. 15, og annað þvíumlíkt. Svo er þessi vesæla tjaldbúð ekki annað, enn eitt hospítal dauðsjúkra lima, sem af Andskotanum og syndinni eitraðir eru. Það játar Esa-jas, Kap. 1, þar hann segir: að allt høfuðið sé sjúkt, allt hjartað sé veikt, frá hvirfli og allt til ilja, sén ekki nema sár, kaun, benjar og þroti; aðrar sóttir verða flestar með einhvørju móti læknaðar, en líkþráin ekki, hún skilur eigi við líkhamann fyrr enn líkhaminn skilar sálinni. Fúinn í grøfinni er eyðilegging heilbrygðra líkhama; hann má kallast uppbygging þeirra, sem rotna lifandi, því séligri er ein moldarhrúga, enn líkþrá manneskja. Syndin er í eingu betri, nema miður sé; hún skilur eigi við oss, æ svo lengi vér berum eptir oss þennan dauðliga líkhama; því þótt vér séum fyrir Guðs almættiskrapt í helgri vatnslaug endurfæddir, samt grær þó aldrei að heilu um hið gamla mein Adams spillingar, og hið eitraða høggormsbit. Andinn er að sønnu reiðubúinn, en holdið er veikt, Matth. 26, og þau tvø berast banaspjót eptir, svo eins líf er annars dauði; þótt vér séum greftraðir með Kristó fyrir skírnina til dauðans, Róm. 6, þá lifir þó neisti syndarinnar í moldinni, sem optliga vekur hinn gamla Adam á fætur aptur. Það geingur eins um vorn eymdarhag í þessu lífi, eins og Jósúa skrifar um Ísraels sonu, Jós. 23, að þeir forsómuðu að útreka hina kananisku eptir Guðs boði, að Guð hafi látið þeim eptir nockra af þeim þjóðum, er hann formælti, þeim til ásteytingar, það er þeim til mótlætis; svo er það og fyrir oss, sem geingnir erum yfir um Jórdan eptir Jesú, það er í gégnum heilaga vatnslaug, til að byggja í því fyrirheitna landinu, sem er ríki Guðs Sonar; þar verður þó alltið nockuð eptir oss til ásteytingar, helzt af því vér erum tómlátir að stockva þeim óaldar flocki, sem Guð hatar, eins og Ísrael í Canaan, svo að hérum hafa einnin heilagir kvartað, og meðal annara St. Páll, Róm. 7, þar hann segir, að hið vonda loði við sig, þá hann vilji gjøra hið góða. Nú er þann veg syndinni varið, br. m.! og það má um hana segja, sem Hannibal sagði forðum um Rómverja og þeirra borg, að bágt mundi úlfum þeim fyrir að koma, nema skóguriun høggvinn væri, er þeir ploguðu að flýja í; svo verður og eigi heldur syndin afmáð, fyrr en þetta hennar hreiðr er niðurbrotið; og er með svoddan móti þess kostur betri, sem dauður er, heldur enn hins, er sig kallar að lifa, allt eins og hins líkþráa. Það sýnist mér St. Páll samþycki, þegar hann segir, að dauðinn sé sinn ábati, og að hann girnist að leysast héðan og vera með Kristó, hvað hann kallar miklu betra, Phil. 1. En í því má líkþráin kallast heilbrygði hjá syndinni, að hún skilur við manninn í dauðanum, en syndin fylgir øllum þeim eptir dauðann, sem ekki verða með Jesú blóði afþvegnir í þessu lífi, svo þeirra reykur mun uppstiga um alla eylífð, Opinb. 14; þeirra eldur ekki slockna, og þeirra ormur ekki útaf deya, Esa. 66. Líkþráin er affkræmiligur sjúkleiki; hún eyðir mannsins fegurð, svo aðra heilbrygða menn stuggar þar við, og þeir forðast þeirra nálægð, jafnvel þeir sem af kristiligri meðaumkan hrærast miskunar yfir eymdum þeirra. Þar fyrir bauð Guð, Levít. 13, að svoddan manneskjur

skyldu hylja ásjónar sínar. Ekki er syndin betri, ef vor augu væru svo skygn, ad vér sjá mættum hennar ómynd. Vér höfum vidbjód á þeim líkþráu, af því vér erum ekki allir eins af Gudi plágadir; en vor andlig ilskukýli og graftarmein kyssum vær innbyrdis, og látum vel yfir þeim, nema þau hafist svo illa, ad fádæmi séu slíkra vanheilinda; og ber þad til þess, ad allir vér erum med slíku marki brendir, sumir meira, sumir minna, því enginn er sá ed gott gjöri, og ekki einn, Ps. 14. Gud gæfi vér mættum skynja, hvad illa ad vorar skammir líta út í hans augliti, þar hann fyrir þeirra skuld vill snúa vid oss bakinu, og ekki andlitinu. Hvad segir Gud hjá Esajam, Kap. 1, um mannanna Gudsþjónustu? Látid af ad offra hégómligum gáfum, reykelsin eru andstygd fyrir mér; og skömmu sídar: ydar túnglkomuhátídir, og hin vissu helgihöldin hatar mín sála, þær eru mér mædusamar, og eg em þreyttur ad bera. Sé nú þannin vort gudræknisverk í hans augum, sumra hvorra, hvílíkar munu þá vera hinar verstu syndir og glæpir, sem ad hrópa í himininn? Vér vorum ad sönnu skaptir, eptir dýrdligri Guds mynd, en illyrmi klækja og lasta hefir uppetid vorn andligan fridleik, og holdsfúi syndarinnar hefir spillt voru atgjörfi; mætti oss því til hugar koma, ad skýla líkþrá ásjónu vorrar, sem í Guds augliti er ósýn ordin, þar ásjána hins fegursta á medal mannanna sona, Ps. 45, Jesú Krísti, sem er ímynd Guds dýrdarfullrar persónu, Hebr. 1, hún var byrgd, medan hann var sleginn fyrir vora skuld, Marc. 14, hvorja Andskotinn slegid hefir med andligum kaunum. O! hvad nádugur ertú, líknsami Gud! ad þú svo vægdir syndugum mönnum, ad þeir sem þinn kross á herdum bera, voru adgreindir frá þeim, sem hid sama höfdu forþénad; en þína heilögu Eingla lætur þú ekki víkja frá oss, heldur þjóna oss og á höndum bera, jafnvel þegar vér sem verst útlítum í þínu dýrdarfulla augliti; þinn eingétinn Son hefur þú útrekid frá augliti þínu vor vegna, hann er madkur og ekki madur ordinn, Ps. 22; hans álit var andstyggiligra enn annara manna, Esa. 53, þetta var þinn trúi þjón, sem var hlýdugur allt til daudans, já, allt til krossins dauda, Phil. 2; en til vor útbreidir þú bádar hendur allan daginn, Esa. 65, sem óhlýdugir erum og gjörir oss í honum þín útvalin börn, Einglunum samlík, Matth. 22, já, samlíka hans dýrdarligum líkama, Phil. 3. Líkþráir menn hafa illa lyktandi anda, er og þess öll von, þvíad allur náttúrligur vessi líkamans er spilltur; þvílík er syndin, og þó öllu verri, jafnvel þótt ad vér finnum þar ekki til, hvorjir samdauna erum ordnir hennar ýldu. Pálus talar svo um hana í Davíds orda stad, Róm. 3, ad þeirra barki sé ein vid, opin gröf; en um grafir framlídinna talar svo Herrann, Matth. 23, ad þær séu hid innra fullar med daudra manna bein og alskyns óþéckt; svo er og þeim manni háttad, er grafid hefir sálu sína í syndugum kroppi, sjálfa dauda í syndunum, og varpad ofan á hana fúlum leir girnda og lasta; hún aflar vidurstyggiligrar andfýlu í Guds augliti, þeim er láta hana drottna í sínum daudligum líkama, Róm. 6, og leyfa henni ad eldast þar inni; hennar straff brennur allt til nedsta helvítis, Devt. 32, en hennar remma uppstígur fyrir Guds hásæti. Er þetta sá fadmur, sem vér eigum Brúdgumanum ad bjóda, þá hann frambrunar af fílabeins höllinni? Ps. 19; er þad sá koss, sem vér eigum ad fagna med þeim vorunum, á hvorjar nádin er úthellt? Ps. 45; er þetta sú fegurd, sem hann á ad gángast fyrir, í hvors augliti ad ekki himnanna himn-

ar eru hreinir? Jób. 15; og hvad á þessi andardráttur skyldt vid harmþrúnginn og sindurkuosodann anda, er Kóngurinn dýrdarinnar vill ecki fyrirlíta? Ps. 51. Vér búum oss í skart, hvor fyrir ödrum, og leggjum kapp á þad, sumir fyrir hæversku skuld, en sumir til lauslætis; en fáir hirda um þad, hvort þeir hreinir séu í Guds augum. Vei! vei ydur Skriftlærdum og Phariseis! segir Lausnarinn, Matth. 23, þér ed hreinsid þad ytra af kérunum, en hid innra er fullt af ráni og óhæfu; þú blindi Phariseus! hreinsa fyrst hid innra af bikarnum og diskinum, svo þeirra ytri partar hreinir verdi. Þessa ættu Guds börn ad gæta, og svo dagliga kám syndanna af hjarta sínu med heitri ydrun og Jesú blódi, þá væri þess meiri von, ad vér yrdum ecki svo andrammir fyrir Gudi. Og þó margt megi nú fleira hér um tala, þá viljum vér láta þetta svo sagt vera um skadsemi syndarinnar, en hugleida framvegis, hvornin vér eigum oss ráda ad leita, svo hún ecki kvelji oss í eylífri helsótt; hvar frá Gud vardveiti öll sín börn, í Jesú nafni, amen!

Nú fyrst ad þessi andliga líkþrá, syndin, er svo skadligur, svo hrædiligur, svo vidurstyggiligur, og svo banvænn sjúkdómur, sem nú hefi eg sagt, og þér munud allir med mér sanna; og þad sem yfirtekur, ad hún er svo lángvinn, ad hún mun aldreigi yfirgéfa oss, fyrr enn vér hana yfirgéfum, þá er einsætt ad leita þess medals, sem alleina vid henni á, ádur enn vér erum svo yfirkomnir, ad ecki er von til apturbata. Hvad viljum vér þá hértil gjöra? hvad gjördi þessi líkþrái madur? Þegar vor blessadi Endurlausnari kom ofan af fjallinu, mætti hann honum og bad: Herra! ef þú vilt, þá gétur þú mig hreinsad; hans bæn var réttskickud, af því hann bad um líkhamans heilbrygdi, þá beiddi hann med forordi. Vér þurfum ecki þannin ad bidja móti syndinni, því vér eigum fyrir sálum ad sjá, hvorjar hann hefir med sínu dýrmæta blódi endurleyst, Act. 20. Hvar fyrir skyldum vér med forordi bidja, þar vér vitum hann vill vér hreinir verdum, og hann hefir svarid vid sitt líf, ad hann ecki vilji syndugs manns dauda, heldur ad hann snúi sér og lifi? Ezech. 33, og þar fyrir er hann í þennan heim kominn, ad allir þeir, sem á hann trúa, fyrirfarist ecki, heldur hafi eylíft líf, Jóh. 3. Þessi aumi madur játadi sínu veikleika fyrir Drottni; gjör slíkt hid sama, barn Guds! drag ecki dulur á þín afbrot fyrir Gudi, og fegra ecki þína illsku, í hans augliti; þenk heldur þad sama sem David, þegar hann sagdi, Ps. 32: eg játadi Drottni mína misgjörd, og þá fyrirgafstú mér þad. Kristur hefir algjörla vitad, ad þessi madur var líkþrár, ádur enn hann kalladi til hans, þótt hann ecki hefdi verid audkénndur af sínum búníngi, þá mun hans guddómsspeki ecki sídur hafa þeckt hans meinlæti, heldur enn hennar, sem géck bak til vid hann, Lúc. 8, og valla þordi ad snerta fald hans klæda. Lát þér af þessu til hugar koma, ad honum muni ecki ókunnug þín andlig líkþrá; en á medan þú þegir, þá er engin von ad hann útrétti höndina. Holdfúinn og daudinn í sárunum er ad sönnu ljótur ásýndum; en ecki mun þad líta betur út í læknarans augum, þótt hann sé strokinn yfir med purpura farfanum. Hugsa til þess, hvad lítid þad gagnadi vorum fyrstu foreldrum, ad skýla sér med fíkjublödunum, Gén. 3, þá náttúran band þeim, ad þau nakin væru; minna mun þér þad gagna, ad draga ský hyrdulevsisins fyrir skömm þína, því þótt ad bædi Djöfullinn og þitt eigid hold géti svæft þig um stund, þá munu þid ecki stínga Israelis Vaktara svefnþorn, því ad ecki syfjar hann, Ps. 121, og hans auga sér hvad í myrkrun-

um er hulid, Sýr. 23. Adam vard feginn ad þiggja skinnkyrtilinn af Gudi, Gén. 3, til ad hylja sína blygdun med, og ad verja syndugann líkama sinn fyrir kulda og tímanligu frosti. Þú munt og verda ad kaupa einn nýan klædnad, af hinum ödrum Adam, 1 Cor. 15, svo ad blygdan þins klædleysis ecki opinberist, Opinb. 3, og ad þú ecki brennir í eylífum eldi. Dyl því ecki þín afbrot fyrir Gudi, kristinn madur! þá mun hann þau hylja, og lypt skýlunni af þínum syndum, svo mun hann draga hana frá sínu augliti, því engann þann, sem til hans kémur, vill hann frá sér reka, Jóh. 6. Þegar vér viljum ecki sjá edur þeckja vor lýti, þá sér Gud þau hvad best, því vorar heimugligar syndir setur hann fyrir sínu augliti, Ps. 90, en þegar vér sjáum, þá sér hann þær ecki, því hann hefir heitid, ad kasta þeim í hafsins djúp, Mich. 7, og minnast þeirra ecki ad eylífu. Verum því ecki svo einfaldir sem fiskurinn, hvor ad væntir sér einskis voda, þegar hann hefir höfudid falid, því þótt vér stingum vor augu út, nær oss ofbjóda vorir klækir, þótt vér vildum segja fjöllunum hyljid oss, og hálsunum hrinjid yfir oss, Opinb. 6, þá skórtir Gud ecki beinskeyti til ad ramma vorn syndugan kropp, þegar hann hefir spannad sinn boga, Ps. 7, því allir hlutir eru berir og naktir fyrir hans augum, Hebr. 4. Þegar hinn líkþrái beiddi, þá dvaldist þad eigi leingi fyrir, ad Jesús bænheyrdi hann, rétti út höndina og sagdi: eg vil, vertú hreinn. Þad var góds þocka merki hjá Persakonúngi, ad rétta ad einhvörjum sinn veldissprota; hvad lesa má um Esther Drottníngu, þegar hún géck fyrir konúnginn Assverum, Esth. 5. Hvor er þin veldisspíra, þú Konúngur dýrdarinnar? þad er þin almættis hönd, sem allt verkar, í hvörja Fadirinn hefir allt vald géfid, bædi á himni og jördu, Matth. 28; af hvörri enginn kann ad grípa sandi þína, Jóh. 10; hún er eigi stutt ordin, ad hún kunni ecki ad hjálpa, Esa. 59; hún er eigi apturlokud, þad hún vilji eigi miskunna; hún er eigi aflvana, svo hún megni eigi ad frelsa; þad er Guds sterka hönd, og útréttur armleggur, Devt. 4; þad er hönd Guds, í hvörri ad eru fylsni jardar, og styrkleiki fjallanna, Ps. 95; í hvörri allir heilagir eru, Devt. 33; já, í hvörri ad er öll lifanda sál, og allra manna andi, Job. 12. Þegar syndarinn stingur hendinni í sinn eiginn barm, og dregur hana út aptur hvíta af líkþrá, eins og Móses, Exód. 4, mun hann þá þora ad drepa hendi sinni á odd hins Almáttuga veldissprota, eins og Esther? Fjærri sé því, ad nockur beri minna traust til ad mæla vid Födur miskunsemdanna, enn hún hafdi á konúngi hinum mikilláta; hann hafdi hana ad herfángi tekid, Esth. 2; en Jesús hefir oss af herleidíngunni útþrifid. Hann kvadst fús ad skipta med henni konúngsríkinu, Esth. 5; þad kunni hann ecki morgum ad bjóda, nema hann gjæfi upp sjálfur tignarnafnid. En Jesús hefir öllum segja látid, sem hann elska: komid blessadir, börn míns Födurs, og eignist þad ríki, sem ydur er fyrirbúid frá upphafi veraldar, Matth. 25; og er þó sjálfur konúngur ad eylífu, og hans ríkisstóll varir um aldur og æfi, Ps. 2; hann hefir ad fyrra bragdi rétt oss sína hönd, þá hann trúlofadi oss sér í nád og miskunsemi, Ps. 2; réttum honum aptur vorar trúarhendur, og trúlofumst honum í elsku og undirgéfni. Hann réttir ad oss sinn og vorn trygdapant, sem er heil. Andi, pantur arfleifdar vorrar, Eph. 1, hvörn hann hefir sendt oss af sínum Födur; drepum ecki hendinni vid þvilíkri sæmd, og mótstöndum ecki heilögum Anda, svo eigi verdi Gudsríki frá oss tekid, og ödrum géfid, Matth. 21. Eg vil, vertu hreinn, sagdi Jesús; en

hvad segir Gud vid oss? Esa. 1: Þvoid ydur, hreinsid ydur, takid ydar illa breitni frá augliti minu, komum sídan og eigumst log vid; þótt ydar syndir séu raudar sem blód, skulu þær verda hvítar sem snjór, og þótt þær séu raudar sem purpuri, skulu þær ull hvítar verda. Hvor sem sjálfur vel vill, hann þarf ecki ad efast um Guds vilja. Gud gaf sinn Son í daudann til þess vér kynnum ad hreinsast; því skyldi hann þá ecki vilja oss hreina, þar hann er allareidu útgéfinn? Þad veldur einasta vorum saurindum, ad vér viljum ecki hreinir vera, þykir heldur vænt um, ad velta oss í endeni syndanna, og gleymum því á medan, ad í hina himnesku Jerúsalem má eckért saurugt innkoma, Opinb. 21. Hér stendur í Evangelíó, ad Jesús géck ofan af fjallinu. Hvad mundi vor Herra þar ad hafast? Hann taladi fyrir fólkinu þá ágjætu prédikun, sem skrifud er hjá Matth. Kap. 5, 6, 7, í hvorri, medal annara, ad standa þessi blessudu og huggunarfullu ord: bidjid og mun ydur géfast, leitid og munud þér finna, knýid á, og mun fyrir ydur upplokid verda; því hvor sem ad bidur, hann mun medtaka, og hvor sem leitar, mun finna. Er þar nockur madur af ydur, ef sonurinn bidur hann um braud, ad hann géfi honum stein; ellegar ef hann bidur um fisk, ad hann rétti ad hónum hoggorm? Þar fyrir, ef þér sem vondir erud, kunnid ad géfa gódar gáfur bornum ydur; hvar fyrir mun ecki minn himneski Fadir géfa þeim gott, sem hann þar um bidja? Nú fyrst ad Sannleiksins Munnur hefir þannin talad, því skyldi eg efast um, ad hann vilji mig líkþráan hreinsa, fallinn reisa, viltan leidrétta, og harmþrúnginn og sundurknosadann endurnæra? En eptir því eg sé ad Jesús, þegar hann géck ofan af fjallinu, þá stadfesti hann allt þad hann sagt hafdi, med þessum tveimur dýrmætu kraptaverkum, svo veit eg ad skyldan býdur mér, sem er hinn vesælasti ormur, er skridur á hans fótskor, ad sanna mína vidurkénningu, med alvarligri vidleitni þeirra verka og athafna, er hann hefir skipad ad dýrka sig med; sérdeilis þar eg heyri hann segir í þessari somu prédikun, ad þeir muni ecki allir, sem til sín segi: Herra, Herra, inngánga í Gudsríki, Matth. 7, heldur þeir sem gjora vilja síns Fodurs, þess sem á himnum er. Því svo sem einn gódur læknir nægist ecki þar med, ad gjora hinn sjúka heilbrygdan, heldur tekur honum vara fyrir þeim hlutum, sem hans heilsu kunna framvegis ad skada, sérdeilis þeim, af hvorjum hann veit, ad hann hefir haft sín vanheilindi, svo ad ecki falli hann aptur í somu sótt; svo gjæskuríkur þykist eg vita ad minn heilsugjafari er, ad hann alvarliga vill, ad eg fordist alla þá ólifjan, sem hann veit ad mína sálu kreinkt hefir, svo ad ecki verdi mitt hid sídara argara hinu fyrra, 2 Pét. 2; þad kénnir mér hans líknarfulla tilhlutan, þá hann frelsadi hórkonuna frá áfellisdóminum, og sagdi: kona! hefir nockur fordæmt þig? en hún kvad nei vid; og hann ályktadi med þessum ordum: svo fordæmi eg þig eigi heldur; gack hédan og syndga ecki framar, Jóh. 8. Drottinn segir til þessa líkþráa manns: far og sýn þig kénnimonnunum, offra þína gáfu, þá er Móses hefir bodid, til vitnisburdar yfir þeim. Í Levit. bókar 14 Kap. stendur, ad þeir sem hreinsadir voru af líkþrá, skyldu offra tveimur fuglum, hvorra annar átti ad slátrast, en hinn difast í blód þess slátrada, og sídan laus géfast og burtu fljúga. Þetta minnir mig á, ad þeinkja þar um, ad Guds eingétinn Sonur er minna vegna, fyrir utan alla verdskuldan, slátradur, og á krossins altari fórnfærdur, Gudi til eins sætleiks

ilms, Eph. 5, en mér er dýst í hans blód, og þar fyrir em eg laus géfinn, sem hann lífslátid hefi, og í burtu flogim; samt veit eg þó mína skyldu, ad eg ad nockru leiti skal skírast þeirri skírn, sem hann skírst hefir, Matth. 20; þad er, ad minn gamli madur á med hønum ad krossfestast, Róm. 6, ádur enn sála mín fær uppflogid til himna, og inngeingid í hans dýrd, á land lifandi manna, Ps. 116. Hvørt ad koma, og þar eylífliga med hønum ad fagna, bædi mér og øllum Guds børnum, veiti og géfi miskunsamur og gódur Gud, fyrir forþénustu síns eingétins Sonar, og nád Heilags Anda, amen!

Fjórda Sunnudag eptir Þrettánda.

Gudspjallid, Matth. 8 Kap.

Og er Jesús sté á skip, fylgdu hans lærisveinar hønum eptir; Og sjá þú, mikill ókyrrleiki gjørdist í sjónum, svo ad skipid lá undir áføllum, en hann svaf. Og hans lærisveinar geingu til hans, vøktu hann upp, og søgdu: Herra! hjálpa þú oss, vér forgaungum. En Jesús sagdi til þeirra: hvad hrædist þér lítiltrúadir? þá reis hann upp, hastadi á vindinn og sjóinn, og þar vard logn mikid. En mennirnir undrudust, og søgdu: hvílíkur er þessi? þvíad vindur og sjór hlýda hønum.

Exordium.

Hinn ógudligi heimur þessi, hvørs høfdíngi ad Satan nefnist, Jóh. 14, hann sýnist mjøg svo vel kunna ad samlíkjast vid hafid; sjórinn er ein óstødug høfudsképna; þegar hann er sem blídastur, veit ecki fyrri til á stundum, enn hann umhverfist nærri í augnabliki og rís fjøllunum hærra. Svo er og eckért í heiminum stadfast; þegar hann fladrar uppá nockurn, eins og þjófgéfinn hundur, þá er Guds børnum af hønum skadinn vís, og jafnvel hans eigin børnum optliga. Þótt ad Satan og hans vinir hati Gud mest, og þá, sem eitt eru med hønum, þá er hann þó í sjálfum sér sundurþyckur. Ecki elskast hans þjónustumenn lengi innbyrdis, þegar þar er ad képpa um þad, sem þeir hafa gjørt sér ad Gudum. Svo sem Kristi þénarar eru vidkvæmir nær þeirra høfud er meidt, svo er og Djøfullinn í sinni kynslód. Þegar Laban vantadi sín skúrgod, þá rann hann jafnskjótt eptir Jakob, Gén. 31, þótt hann væri hans mágur, og svo er heimur þessi innbyrdis; þegar hann má sjá á bak einhvørs þess, sem drambsemin og fýsn augnanna hafa fest sinn trúnad á, þá rífur hann vinskapinn, jafnvel vid þá sem hann lést hafa hvad kjærasta. Jóab er ecki lengi vinur Amasæ, 2 Sam. 20, þegar hann óttast hann muni nockru tapa af virdingu sinni; eigi heldur rækir Absalon bróderníd vid Ammon, 2 Sam. 23, þegar heiptrækuin blæs hann upp. Midt á medal þessarar hreckvísu kynslódar verdur hinn litli hópur Kristi ad búa, og mæta adskiljanligum árásum og hneixlunum; svo ad í villu mættu leidast, ef ské kynni, jafnvel útvaldir, Matth. 24. Svo sem Nói og hans hyski var í hinni vantrúudu verøld, Gén. 6; svo sem Loth var í Sódóma, Gén 19; Abraham í Gérar, Gén. 20; Israel í Egyptalandi og Chaldæa, Exód. 1; svo eru Guds vinir í øld þessari. Hvad er hér til ráds, brædur minir! svo vel fari og menn séu vissir um, ad eigi lídi skipbrot á sálu sinni? Eitt veit eg sem aldrei skal bregdast; þad kénnir Drottinn oss hjá, Matth. 7, þegar hann ádur hafdi tekid sínum lærisveinum vara fyrir falsspámønnum, segjandi: hvør sem heyrir þessi mín ord, og gjørir eptir þeim,

honum vil eg likja vid einn forsjálann mann, þann er bygdi hús sitt á bjargi, en þar gjørdist regn og vatnsflódin komu, og vindarnir bléſu og féllu yfir þad hús; en þad datt ecki, því þad var á bjargi bygt. Þetta bjarg er Drottinn Jesús; þad er sá hyrningarsteinninn í Zion, Esa. 28, sem Gud hefir bygt sína kristni á; hvør sem yfir hann bygdur er, hann mun aldrei kollsteypast, heldur stødugur blífa. Lærisveinar Drottins tóku til ad veikjast í trúnni, þegar hann svaf, en vedrid tók ad hefja sjóinn, svo þeim lá vid ad forgánga; þá tóku þeir þad til ráds, ad þeir vøktu hann, og gáfu hønum til vitundar neyd sína. Kristni Guds er lík einu skipi, sem veltist í ólgusjó veraldar þessarar, hún hefir Christum jafnan innanbords. Tøkum því sama rád og lærisveinarnir hér tóku, þegar sjórinn, þad eru áráfir, fjandskapur, illkvittni, hneixlanir, lastmæli og allskonar óhlutvendni þessarar vondu veraldar tekur til ad gánga á þetta Drottins skip, hvørs allir þeir hafa sér ad vænta, sem hjá hønum hafa far tekid; svo þeir meiga finna til þess, er Pálus um sig talar, ad þar sé barátta hid ytra, enn stríd hid innra, 2 Cor. 7. Vil eg því af þessu heil. Evangelió og dæmi lærisveinanna, tala alleina um þá hluti, sem eiga ad gjøra oss fulltrúa um hans adstod í øllum vorum naudsynjum. Hjálpa oss hér til, nádugi Gud og Fadir! med krapti þíns Anda fyrir Sonarins forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Þess má allvída gjæta í æfisøgu Drottins vors, ad þegar hann hafdi einhvørja merkiliga prédikun flutt, þá stadfesti hann kénninguna med einhvørju kraptaverki; svo gjørdi hann þegar hann géck ofan af fjallinu, hvar hann hafdi talad eyrindi ríkisins fyrir fólkinu, Matth. 5, og hann læknadi hinn líkþráa; svo gjørdi hann og hér, þar hann allan daginn hafdi kénnt fólkinu, med þeim fogru eptirlíkingum, er skrifadar standa Matth. 13, um illgresid, um mustardskornid, um súrdegid, um perluna og um féssjódinn, og adrar fleiri; en strax á eptir fylgdi þetta dýrdliga kraptaverk, er Gudspjallid umgétur, Marc. 4. Nú var þad ecki alleina gjørt fyrir lærisveinana, br. m.! heldur hefir og Guds Andi þvílíkt stórmerki uppteikna látid oss til lærdóms, ad vér, sem høfum tekid vid trúnni á Drottinn Jesúm, og erum í hans nafni skírdir, vér skulum læra ad treysta hønum í øllum vorum naudsynjum. Þessi var nú adferd Drottins, bædi á hans hérvistardøgum, svo og strax eptir hans himnafør, lengi fram eptir æfi kristninnar; því skrifar Markus, Kap. 16, um Postulana, ad þeir hafi geingid út, prédikandi allstadar ad Drottni samverkanda og ordid styrkjanda med eptirfylgjandi teiknum; en því var misjafnt tekid af heiminum, svo sem auglióst er af gjørníngabók Postulanna. Þetta dýrdliga kraptaverk skédi í návist hans elskuligra lærisveina. Matthæus skrifar, Kap. 13, ad margt fólk hafi safnast ad hønum, svo hann bleſsadur vard ad stíga á skip, fyrir mannþraunginni, en fólkid sat í fjørunni og heyrdi á. Flestir munu þeir hafa verid í þessum mikla hóp, sem meir þefir fýst ad heyra málsnilli hans, heldur enn ad skilja edur geyma krapt ordanna; þad ræd eg af því, ad enginn spurdi hann eptir meiníngu eptirlíkinganna, nema hans lærisveinar, hvad hønum án efa mislíkad hefir, sem von var, því sagdi hann vid þá: ydur er unnt ad vita leyndardóm himnaríkis, en þeim er þad ecki géfid, Matth. 13. Svo er kyrkjugánga vor ástundum; allir flyckjast til ad heyra eins manns prédikun, sem talar snjallt, en rótfesta þó ecki meir í hjartanu hann heimugliga krapt sem býr í ordinu, heldur enn þótt einn óviti taladi, svo þeir færi ávørt þar af, og gjørist sannir Kristi lærisveinar. Drottinn gjørdi þetta mikla kraptaverk fyrir svo fáum, af því þar voru svo fáir, sem gáfu mikinn gaum ad prédikuninni,

hann taladi fyrir múga manns af skipinu, svo allir heyra máttu og skilja Guds veg, hefdi þeim verid um þad hugad, og þad skédi nærri landi; en kraptaverkid gjördi hann og i skipinu, midt á sjónum, þar fáir vorn hjá honum innanbords, og eigi nema þeir sem lögdu uppá hjartad, þad hann talad hafdi. Þar fyrir, barn Guds! viljir þú vera fullviss um adstod Guds i sjóroti veraldar þessarar, þá sjá til fyrst, ad þú sért Kristi sannur lærisveinn; heyr hans ord, og lát þér vænt um þad þykja, ecki einasta um stundarsakir, heldur geym þad i hjartanu; stunda eptir ad fá þess réttan skilning, laga þinn lifnad þar eptir, fær þar af ávoxt i þolinmædi, Lúc. 8, svo þegar andvidri hormúnganna mætir þér, ad þú sért þá viss um, ad þú hafir Guds Son innan skips borda, þá máttu vera þess fullörruggur, ad Drottinn er öllum þeim nálægur, sem hann ákalla, Ps. 145. Þad er hid helsta á einu skipi, ad því sé vel stýrt, sérdeilis i ölgusjónum. Líkhamir vorir eru skip sálarinnar, hvörju hún stjórna á, svo hún nái höfninni umsidir, á landi lifandi manna, Ps. 116, á hinu fyrirheitna landinu; géf honum ecki ofmikinn taum, þrælka hann eins og St. Páll; ræk holdid ad sönnu, en þó ecki svo, ad þú leyfir því sinar girndir ad rækja, Róm. 13. Lát ecki sálu þinni verda þad, sem Palinúró vard, þegar hann sofnadi vid stýrid, þá datt hann útbyrdis; eins kann sálu þinni ad verda, utan þú vakir og bidjir, svo þú fallir ecki i freistni, Matth. 26; og ef hún kann ad sofna, sem optliga skédur, þá sjá til, ad þú hafir Jesúm i skutnum, ad hann veki þig, nær hann sér þú ætlar ad forgánga. Sála þin sefur opt, þó likhamans augu vaki; Drottinn sofnadi eptir náttúrligum hætti, því hann var ad allri hegdan fundinn svo sem madur, Phil. 2, svo hann kynni ad sampinast þinum eymdum, Hebr. 5; samt vakti hans Guddómur, þvi hann er Israels vaktari, hvör ed ecki sefur og ecki syfjar hann, Ps. 121. Og þar hann nú i voru holdi situr til Kraptarins hægri handar, Marc. 16, þá hefir hann vakandi auga yfir sinni kristni, hvörja hann endurkeypt hefir, med sinu eigin blódi, Act. 20, já, á öllum hennar limum, sem hann þeckir fyrir sina lærisveina; bid þvi med skáldinu: vak þú minn Jesú, vak i mér, vaka lát þú mig eins i þér, sálin vaki þá sofnar lif, sé hún ætid i þinni hlif! Þegar þú svo gjörir, og þad af hjarta, og stundar eptir ad halda þér vakandi i hans þjónustu, og lætur ecki Satan dilla þér á kodda syndanna, þá máttu vera fulltrúa þar um, ad svefnlæti veraldarinnar skulu aldrei æra þig, þótt hún veltist um, og berji hæl og hnacka. Djöfullinn, sem er hennar höfdingi, skal aldrei reisa svo mikla ölgu i henni, ad þér sé hætt vid ad forgánga; þad kénna mér hans fyrirheit, er sagt hefir: óttist ecki, eg hefi heiminn sigrad, Jóh. 16; þad segja mér hans ord, er sagdi: höfdingi þessa heims er dæmdur, og med mig hefir hann eckért, Jóh. 14. Hafi hann eckért med hann, svo hefir hann ecki heldur med þá, sem i honum eru, og hann i þeim, þeir sem eru limir hans likhama, og hvad meira er, ad þeir eru ordnir einn andi med honum; þvi segir Jóhannes, 1 Jóh. 5: hvad sem af Gudi er fædt, þad yfirvinnur heiminn. Hvad vill sá óttast sem hefir svoddan einn Födur? Unglingum setja menn fjárhaldsmenn, og þykist sá gódu bættur, sem ödlast hann einhvörn, sem er fullvedja, og likligur til ad gjöra honum rétt, og forsvara hann fyrir rángsleitni óráðvandra manna, jafnvel þó þad gángi misjafnt til medal vor mannanna, samt láta allir ærligir menn sér

vera um þad hugad; en hvornin sem því er varid, þá eru allir þeir ed Gud óttast hans ómagar, og er þeim miklu betur rádstafad, heldur enn hinum völdugustu heimsins gjædingum og vildarmönnum. Segid mér, hvad skal eins manns fulltrúi hafa til ad bera, nema máttinn og viljann? um hvorugt kunnum vér ad efast hjá Gudi. Máttinn sjáum vér í þessa dags Evangélió, þótt ecki væri annad til, sem þó fleira og stærra er, enn ad allar Engla og manna túngur fái þad um allar aldir upptalid. Hann hastadi á vindinn og sjóinn, og þá vard strax logn mikid, svo þeir sögdu: hvilíkur er þessi, ad vindur og sjór hlýda honum? Enginn hlutur er Gudi ómögguligri enn annar, Lúc. 1; þad kostar hann ecki meira, ad steypa allri veroldinni um koll, enn ad drepa einn titling; hann hefir aldrei haft mikid fyrir neinu í allri sinni ríkisstjórnan, nema því, ad leysa syndarann úr helvíti, og þó gjördi vorum Frelsara elskan til sins óvinar þetta og svo sætt, ad hann lángadi til ad drecka þann kaleik, er hans Fadir skeinkti honum, Lúc. 22, og aktadi ecki forsmánina, segir Postulinn. Gud gæfi ad elskan til hans kynni ad gjöra oss hans byrdi svo létta. Og þar ed öll Guds sképna er svó eckért í hans hendi, þá má eg fulltreysta, ad hann sem eigi þurfti ad tala nema eitt ord, til hins brúsanda hafs, honum muni eigi vera um megn, ad vardveita mig hinn vesælasta orm, sem liggur á hans fótskor, í ölgu heims þessa. Hann talar til sjáfarhafsins: hingad skaltu komast og ecki lengra, hér skulu þínar stoltu bylgjur leggja sig, Jób. 38; því mun honum veita hægt, ad drepa óssann í hinum drambláta, svo þar verdi logn mikid, edur og ad slá honum högg vid eyra, Ps. 3, svo hans stadur finnist ecki meir, ef honum svo líkar. Svo mikils máttar er nú þessi stóri Konúngur himins og jardar; hvor vill þrífa mig af hans hendi, Jóh. 15. Kann nockud orin ad gjöra, nema henni sé beitt, eda sögin ad útrétta, nema henni sé stýrt, eins mikid kunna mennirnir mér ad gjöra, nema Gud leyfi þeim; því vil eg segja med Davíd nær heimurinn hatar mig: Drottinn er mitt ljós og min heill, fyrir hvörjum skal eg óttast? Drottinn er verndari mins lífs, hvorn skal eg hrædast? Ps. 27; en þad hann leyfir, skal mér kjærkomid vera; hann agar mig, því hann elskar mig, Hebr. 12; hann typtar mig, því hann vill leidrétta mig; hann særir mig, því hann vill græda mig, Os. 6; og er þad dáraskapur fyrir mig, sem læzt ávita vin minn, ef honum yfirsést; sem stríki barn mitt, nær þad gjörir þad, sem eigi byrjar; sem læt skéra og brenna eitt fúid sár á minum ástmanni, svo hann heill verdi, ad eg skuli ecki taka hinu sama af hendi Drottins. Þar fyrir skal eg eigi heldur efast um viljann, þad læri eg og af þessu Gudspjalli. Lærisveinarnir voktu Drottinn, og þad med umkvörtan nockurri, og mistráusti á hans almætti; því Markus skrifar Kap. 4, er hann segir frá þessu mikla kraptaverki, ad þeir hafi sagt: meistari! þú hirdir ecki um þad, ad vér forgaungum. Hvad var þetta ad segja vid hann, hvors almætti þeir vel máttu þeckja? hvor ed svo mörg kraptaverk hafdi gjört þeim ásjáandi; samt vard hann fljótari til ad hjálpa þeim, og ad hasta á vindinn og sjóinn, heldur enn til ad átelja þá, fyrir þessa efasemi og trúarleysu. Þetta hendir oss optliga, nær vér bidum eptir Drottni á þurrlendinu, segir Davíd, Ps. 63; vér meinum hann sofi þótt vér vitum ad hann sofi ecki; vér köllum ad hans hönd sé stutt ordin, þó oss sé alkunnugt af Guds ordi, ad hún ecki einasta kallast hin sterka hönd Drottins, og útréttur armleggur med miklum undrum, Deut. 4, heldur og

hin milda hönd Drottins, sem géfur ad vér samansöfnum, og þá hann upplýkur henni, sedjumst vér af gjædum, Ps. 146. Og þótt vér séum nú svo tvíláðir og efasamir, eigi ad sídur er hann oss hvad nærstur, þegar vér ætlum hann fjarlægan vera. Þegar Jóseph lét sem hann ætladi ad taka Benjamín í vardhald, þá gat hann valla tárum haldid; þegar hann óttadi brædrum sínum med sinni reidi, þá fékk hann þó ecki leynt sér fyrir þeim, Gén. 45. Ætlum ecki ad Fadir miskunsemdanna muni sídur nádugur vera, edur kénna í brjósti um sín born, þótt hann typti þau þeim til góda, því hann straffar, en ecki af hjarta, Harmagr. 3, hann burtrekur, en ecki eylífliga. Óhætt er því, aldrei steypir Drottinn nockrum þeim, sem hinn allra minnsta trúarneista geymir í hjarta sínu, svo djúpt nidur í afgrunn hörmúnganna, ad þeir aldeilis örvænti sér nádar hans, jafnvel þótt þeir sén ástundum lángt leiddir, því líttlogandi hörkveik mun hann ecki útslockva, Esa. 42. Gud straffadi syndir vorar um skamt med váran nockurri, þar eptir vitjadi hann vor med landplágu, hvor ed tók frá oss vora kjærustu ástvini, og hid besta fólk; mundi oss þá ecki þykja horfa til vandræda? Hvílik andu var þá í landinu, svo ad þeir sem holdliga voru sinnadir, tóku til ad efast um, ad vér mundum hér leingi bygdum halda. En hvörsu hefir hin milda hönd Drottins sídan kórónad árid? hvörsu hafa hans fótspor af feiti dropid? Ps. 65. Med hvílikri árgjæsku hefir hann blessad oss, svo ad vér ecki einasta höfum eingann skort lidid, heldur flestir búid vid betri kost enn nockuru tíma ádur? er ecki þetta sýniligt almættis og gjæsku merki Drottins? Hvört skyldum vér leita í hörmúnginni, nema til hans, sem svo vís, svo máttugur og gjæskuríkur er? Eg vil taka mér orsök af þessu dýrdliga kraptaverk, til ad tala nockud vid ydur, sem um sjóinn farid, og leitid næringar ydar í hafsins djúpi. Hvörsu opt hefir hinn gódi Gud vardveitt ydur í lífsháskanum? hvad tídt hafi þér mátt segja med David, Ps. 18: hann sendi út af hædinni og sókti mig og dró mig upp úr miklum vötnum. Drottinn hefir optliga gjört furduverk á ydur, þegar daudans bönd hafa umkríngt ydur, Ps. 18, og þér meintud þér ætludud ad forgánga, þá hefir hann þó rickt ydur upp úr daudans porti, Ps. 9, og frelsad ydar sálir úr helju. Þar er eigi lángt á ad minnast, vér lifum enn nú, sem eigi ernm mjög til ára komnir, og munum þad, ad Drottinn hefir á sama degi kollvarpad sumum, en suma hefir hann vardveitt undrunarliga og ólíkliga fyrir manna sjónum, og þetta optar enn einusinni, ecki þar fyrir ad þeir sem tindust, hafi syndugri verid enn hinir sem afkomust, meir enn þeir sem turninn féll yfir í Silóa, edur þeir ed Pilatus slátradi í Galilæa voru sekari enn adrir, Lúc. 13, heldur til ad sýna réttlæti sitt á þeim sem hann burt tók, oss sem lifum til eptirdæmis og vorum eptirkomendum, en nád sína á hinum, er hann sparadi, svo hann med bádum höndum leiddi oss þverbrotnar manneskjur til ydranar, ad eigi söfnum vér oss reidi á dag reidinnar, og Guds réttlætis dóms, Róm. 2; en Gud nádi hvörn ávört þad færir. Eg gét ecki því hrósad, ad allir þeir ed voga lífi sínu út á sjóinn, taki Jesúm í bát med sér; og eg þori ad segja, ad vallá drýgja sumir menn fleiri edur meiri syndir, Gudi til styggdar, enn nær menn þiggja hina mestu blessan af hans orlætis hendi, svo ecki er ad undra, þótt hann megi lykja henni aptur ástundum fyrir oss, og skamta oss úr hnefa, sem menn plaga ad segja, já, þótt hann straffi oss med skipreikum og manntjóni, til ad typta oss lifada kálfa. Alkunnugt er þad

öllum mönnum, hvílíkt framferdi, hvada munnsöfnudur, gjálífi, stráksskapur, lýgi, rán og þjófnadur, ad ædur er í þvílíkum selskøpum med lángtum meiri frekju og óskammfeilni enn annarstadar, svo hann þykist gódu bættur, sem verst gétur látid, og þad þykir kallmenska og snilli ad vera fremstur í flocki, nær menn slíkt adhafast. Þegar þér róid til fiskjar, látist þér bidja Gud fyrir ydur, en hvad mikill þar fylgi hugur máli, er af því audsært, er þér talid og gjørid, sumir hvørjir, nær þér erud undir vad seztir, þá formælid þér ydar veidarfærum, ydar verkfærum, ydar lagsmönnum, þegar ecki er allt eptir vild ydar; og þar þér áttud ad bidja Gud ad blessa, segi þér ad Andskotinn skuli taka. Svo sáir nú Fjandmadurinn illgresinu, Matth. 13, bædi á sjó og landi. Þegar Gud sendir ydur þad á aunguliun, er ydur ecki líkar, forsmái þér þad, blótid því, og kastid því aptur í hans nádar fadm, sem hann er þá hvad mest ad útbreida til ydar. O! þér rángsnúnir og þeckingarlausir syndarar; láti Drottinn sinn vind blása á sjóinn, svo ydur þykir hætt vid lífstjóni, þá kallid þér ad sönnu til Drottins sem og vera á, en gjætid ad, hvørt þad muni eigi kunna ad eiga heima hjá ydur allmørgum, sem Drottinn sagdi vid Júda, Jer. Kap. 2: þegar neydin yfirgeingur, þá segja þeir: upp þú og hjálpa oss; en hvar eru þá gudir þínir, sem þú hefir gjørt þér? bjód þeim upp ad standa; lát sjá hvørt þeir kunna ad hjálpa þér í neydinni, þegar svo til ber fyrir ydur; o! þér gudlausir menn; hvar er þá Andskotinn, er þér svo títt ákallid, og bidjid ad taka bædi ydur og ydar stallbrædur? hvar er hann þá? mun hann nockud hjálpa ydur úr neydinni, þegar þér liggid undir áføllum? Mér mun saklaust vera ad ávarpa hann med sømu ordum og Elías taladi um Jessabels Bal fordum daga: kallid hátt því hann er einn gud og hefir mikid ad gjøra, 1 Kóng. 18. Veit eg, ad hann hefir ríki svo mikid í heiminum, sem Gud ljær honum, til ad straffa med syndir mannanna; en heldur mun hann uppæsa sjáfarhafid þeim til skada, ef hann þó hefir þad vald, en eigi mun hann hasta á sjóinn né vindinn; þá makt gaf hinn almáttki Konúngur Syni sínum, og ecki Fjandanum, sem er fángi og útlagi Guds. Einskis er af honum nema ills von, því hann rædur ecki fyrir ødru. En þegar þér svo kallid til Guds í neydinni, munud þér géta haft fullt traust á honum, ad hann útrycki ydur þadan, Ps. 91, nær þér þannin leitid atvinnu ydar; eckért fyrirheit hafid þér þar um, nema þad, ad á hvørjum tíma, sem hinn ógudligi snýr sér frá sínu ógudligu athæfi, þá skuli hans synda ecki ad eylífu minnst verda, Ezech. 18, og þad stendur ad sønnu óraskad um alla æfi. En gjætid ad, þér, sem svo ógudliga lifad hafid, hvørt ydur muni ecki fyrr koma til hugar, þegar þér ratid í lífsháska nockurn, ad sorga fyrir þessu auma lífi, hvørt þér þó skulud einhvørn tíma missa, heldur enn ad befala ydar sálir Skaparanum af alvøru; ordsøk þá hefi eg til ad efast hér um, ad þar eru svo fáir, sem Gud hefir sýnt daudann, ad þeir lifi betur eptir enn ádur; en hvad er svoddan? Gud er nálægur øllum þeim sem hann óttast; en eg kann ecki ad segja, ad þeir óttist hann, sem hann eitt sinn hefir leyst úr helju, og eru þó eingu betri sídan. Þegar Gud géfur ødrum meira enn ydur, þá øfundid þér þá; þér erud rángeygdir, af því hann er gódgjarn, Matth. 20; Þér spillid veidum þeirra, ef þér gétid, og í því reki þér Satans eyrindi, því hann leitast vid ad koma því til vegar, ad manneskjan hafi sem minnst gagn af ørlæti Drottins; ecki gjørdi svo Pétur og félagar hans, er Drottinn gaf þeim hina miklu

blessan er Lúkas skrifar um, Kap. 5; þeir bendtu sínum félögum, ad þeir kæmu og hjálpudu þeim, og meddeildu þeim af þeirri Guds blessan, er þeir feingid höfdu; en eg þori ad segja, ad nockrir af ydur eru svo lyndir, ad þeir nærri því heldur sockva vilja enn unna sínum nábúa nockurs af því þeir hafa of mikid. Svo og forsmáid þér hina adra, sem minna er veitt, svo sem væri þad ydar atburdum ad þacka, og þér mættud skamta ydur úr Guds hendi þad þér viljid, og gjætid litid ad því, sem Páll segir: hvad er þad madur, ad þú ecki þegid hafir, 1 Cor. 4; sumir af ydur trúa á sinn fiskigaldur, og hefir þá Andskotinn sýnt kunst sína í hjarta ydar, þegar hann kémur ydur til ad dýrka sig, og þacka sér fyrir Guds gáfur. Ecki gjordi þad Pétur; í þínu nafni vil eg netinu útvarpa, sagdi hann til Jesúm, Lúc. 5. En þegar þér brúkid rúnir og ristingar, med hverjum þér þó minna enn eckért fáid útrétt; kastid þér þá ecki netinu út í Fjandans nafni? ó! minn Herra og Gud! eg gét ecki nógliga dádst ad þinni þolinmædi, ad þú setur ecki krók í nasir Andskotans, Ezech. 29, eins og hvalsins í Egyptalandi fordum, og lætur þá draga Djöfulinn upp á aunglinum, er svo hæda þitt nafn, ad hann gleipi þá lifandi eins og jördin Córe, Datan og Abiram, Núm. 16. Lærid af Pétri ad fiska, gódir menn! hann er hinn besti formadur; þótt hann sæti úti alla nóttina og feingi eckért, þá mogladi hann ecki, heldur sagdi: eptir þínu ordi vil eg netinu útkasta. Ecki örvænti hann, þótt Drottinn léti hann bída eptir sér, en þegar hann blessadi hann, þá fyrirvard hann sig og gaf Gudi dýrdina. Ecki gjöra þeir svo, er hroka sér upp af Guds láni, svo sem væru þeir þess verdugri enn adrir. Fordist slíkan dáraskap, ef þér viljid vera vissir um Guds adstod í háskanum; takid med allri hjartans audmýkt á móti hans blessan, hvort heldur hún er mikil edur lítil, og sjáid ecki offsjónum yfir þeim, sem hann hefir meira géfid; forsmáid og ecki hina, er hann minna lánar, heldur sé hvor ánægdur med sinn deildan verd, og gjaldi Gudi skyldugar þackir þar fyrir; hirdid og fanng ydar skynsamliga, og ónýtid ecki Guds gáfur; ef þér óvirdid þær, og leggid ad litlu, nær þér nægtir hafid, þá óvirdid þér Skaparann, sem þær géfid hefir; verid og minnugir kjærleikans, ad þér gleymid ecki hinum volada og þurfamanninum, og sýnid þacklæti ydar vid Gud, ecki einasta med ordi, heldur og verki, 1 Jóh. 3, vid hans fátæka naudstadda limu. Ecki fái þér honum betur launad, enn med svoddan móti, því jafnvel þótt ad madurinn sé vesæll til þess, ad hann kunni Gudi nockud aptur ad gjalda, þá vill þó Mannsins Sonur á hinum efsta degi segja: hvad þér gjördud einum af þessum hinum minnstu, þad gjördud þér mér, Matth. 25: en um alla hluti fram, þá felid Gudi á hendur sál og líkhama, nær þér dragid út á djúpid til ad leita ydar næringar; hugleidid ad þar eru valla tveir þumlúngar á milli lífs og dauda; hvilíkur vodi er þad þá og sálarháski, ad trúa svo óstodugum hlut fyrir sálu sinni sem hafid er, nema menn séu þar um ádur fullvissir, ad hvort þeir lifa edur deya, þá séu þeir Drottins, Róm. 14. Sá sem út á sjóinn fer, þad er eins og gángi hann í orustu; hann er ecki viss um ad ná landinu aptur; en þótt ad hinum almáttuga Gudi sé ecki um megn ad vardveita sína, eins vel á sjó og landi, þá mætti mér þó til hugar koma, ad vanda mig hvad mest, og leita Drottins hjálpar, þegar eg sé háskann fyrir augunum. Eg hefi um þetta efni nockud lángtaladur verid og þad fyrir því, ad eg hygg þess vel vidþurfi, því margur er ódæll, hirdulaus og óhlut-

vandur, skeitandi ecki um, nema ad fylla kroppinn, og gildir eina þótt sálin svelti; og vona eg ad Guds börnum múni þad ecki óþægt verá, er eg hér um sagt hefir; hinir verda sinu fram ad fara, er heilsusamligar áminningar ad eingu hafa, og veldur þó ecki sá ed varir, þótt ad verr fari; þeir munu adkomast rauninni, er þad forsmá, nær uppskérutíminn kémur. Og vil eg svo apturhverfa til hins, er eg í öndverdu hóf um ad tala, sem var, ad menn skyldu varpa allri sinni áhyggju uppá Gud, Ps. 55, og honum alleina treysta, þá vér rötum í neyd einhvorja edur mótlæti. Ad sönnu er oss ecki bannád, miklu heldur leyft, ad leita mannanna hjálpar, nær oss áliggur, því mennirnir eru skapadir hvör ödrum til adstodar, og hafa Guds bod um þad, ad styrkja hvor annan innbyrdis, Gal. 6. Gud nádi, ad því er á eingan veg svo eptirfylgt sem byrjadi; en ef vér þetta rétt athugum, þá dregur mannlig hjálp oss svo skamt á veg ástundum; suma vantar efnin, adra viljann, nockrir eru lángt frá oss, og ná eigi til vor þótt vildu, nær í raunirnar rekur; en Gud brestur aldrei máttinn, aldrei viljann, svo sem ádur er sagt, og menn skulu eigi þurfa ad senda lángt eptir honum, því hann er nálægur öllum þeim sem hann ákalla, Ps. 145; héradanki er sumum vorum meinum svo háttad, ad enginn mannligur kraptur gétur rádid bót á þeim; en þar er eckért þad böl, sem allra meina Grædari kunni eigi ad lækna. Vel kunna mennirnir ad hjálpa lífi voru optliga; en þó svo, ad hann vilji hafa oss hölpid í þad sinn, annars ecki, því öll lifandi sál er í hans hendi, Jób. 12; en þad skilur Guds og manna adstod, ad þótt hann deydi, þá lífgar hann eylífliga; því þad skal ské, sagdi Lausnarinn, Jóh. 11, ad hvor sem trúir á mig, þótt hann deyi, þá skal hann samt lifa. Gjætum og þess, brædur minir! ad þótt vér af mönnum lidveitslu þiggjum, þá kémur hún samt frá Gudi; edur hvadan er þad, ad oss kémur hjálp ástundum, þádan sem ólíkligast er, og vér væntum hennar sízt frá? Ecki var Móses, þá hann var landflótta, Exód. 2, til þess líkligur, ad leida Israel út af Egyptalandi; Gideons ætt var hin minnsta á medal Manassi, og hann minnstur medal sinna brædra, Júd. 6; þó sendi Gud hann, til ad frelsa Israel af hendi Madianitanna; hann sendi ókénda menn, af fjarlægu landi, til ad færa syni sínum vega nesti, er hann var enn þá í reifum, Matth. 2; hann sendi honum einn framandi mann, Símon af Cyrenía, til ad bera krossinn med honum, Matth. 26; hann sendi Nicódemum og Jóseph af Arimathía til ad gjöra hans útfor heidarliga, Jóh. 19. Enginn madur kann um þad hogum ad hyggja, hvornin Gud fer ad hjálpa, þegar hann er nádugur; hann kann ad géfa Israel vatn af hellunni, Núm. 20; hann gétur sendt Elíæ fædslu med hröfnunum, 1 Kóng. 17, og mettad margar þúsundir manna med fáum braudum og fiskum, Jóh. 5; og eg veit, ad þar er nærri enginn af oss, sem til ára erum komnir, ad eigi hafi hann einhvorn tíma reynt svoddan úndrunarliga Guds adstod, ef vér hefdum vit á eptir ad taka, og tilreikna þad Gudi, sem hans er; en sumir trúa á mátt sinn og megin, og þykjast sjálfir afreka alla hluti; jafnvel þótt eg ætli, ad hinum mektugu himnanna Kónúngi verdi lítid fyrir því ad gjöra oss þrautirnar svo þúngar, ad mannligur kraptur nái skamt til ad kasta þeim af sér; þad hefir hann optliga sýnt; hvad vard úr þeim fimm kónúngum, sem Abraham hrakti med nockrum húskollum sínum? Gén. 14; hvad vard af öllum risunum í Kanaanslandi, sem hrucku undan Jósúa? Jós. 12; hvad

vard úr Pharaó er hann treysti á sína mikla makt og sagdi: hvør er Jehóva, ad ég skyldi hlýda honum? Exód. 5; hvad vard úr hinum sterka Goliath, er David rotadi hann med steins-hegginu? 1 Sam. 17. Nockrir treysta á vísdóm og framsýni, en þad er og hégómi. Hvad stodudu Absalon Achitóphels klókindi? Sam. 16; edur Adónía Jóabs slægvitska? 1 Kóng. 1; báda þá slógu þeirra eigin prettir um hálsinn; hvar fyrir? þvíad Gud var ecki til rádaneytis tekinn. Sumir gjøra þennan fallvalta Mammon ad sínu athvarfi, 1 Tím. 6, og vilja alla hluti med hönum útrétta, en þad er eitt vesælt traust; Guds gáfa er hann ad sönnu, ef hann er rétt fenginn, annars ecki; en engum má hann duga, nema Drottinn hjálpi, og allra síst má hann sálunni gagna, nema þeirra, sem gjøra sér vini af honum, er medtaki þá í eylífar tjaldbúdir, Lúc. 16, og eru þarfyrir ríkir í gódum verkum, 1 Tím. 6; en hvørnin sem øllum þessum er háttad, þá er hinum þó verst farid, er svo lítt treysta Gudi sínum, ad þeir meina ad höfdingja og veraldarmanna gunst muni duga þeim framar, enn ást hins mikla allsherjar Drottins, er øllu rædur bædi á himni og jørdu, og gjøra því marga óleyfiliga hluti þeim í vil, en móti hönum, og ætla ad þeir muni kunna ad bera skjøld fyrir sig, er þó ekkért eiga undir sjálfum sér, þegar Drottinn er reidur. Ófarir þeirra er svo hafa breitt, má allvída lesa í Ritníngunni; svo sem þegar Drottinn reiddist Júda konúngum, er þeir leitudu hjálpar til Sýrlands og Egyptalands konúnga, og kjøru heldur ad vera þeirra naudúngarmenn, enn ad láta Drottinn ríkja yfir sér og heita hans frelsíngjar. Þvílíkt skyldu øll Guds børn varast, heldur leita hans í allri neyd, til hvørs þeim er varpad í frá módur lífi, Ps. 22, og haga svo liferni sínu, ad hann þecki þá fyrir sín børn, sína ástmenn og brædur síns eingétins Sonar Jesú Krists. Heyrid þar fyrir ord Drottins, af Esajæ spádómsbókar, 33 Kap.: hvør hann geingur í réttvísinni og talar hvad rétt er, hvør hann hatar rángindin og ágirndina, og heldur sínum høndum frá því ad þiggja skeinkingar, hvør hann tilbyrgir sín eyru, ad ecki heyri hann manndráp, og lýkur augu sín til, ad eigi sjái hann þau illsku-verin, sá mun í hædunum búa, og bjørgin munu hans virki og verndar hlíf vera, hans braud mun hönum géfast, sitt vatn mun hann víst hafa. En þú, Dómari allrar veraldarinnar, sem í himninum býr! vertu sól og skjøldur þinna barna, sem á þig vona, og lát þau aldrei verda hinum skæda mordíngja Djøflinum, edur hans limum ad herfángi; lát þau bída eptir þér med þolinmædi, og sleppa þér ecki þar til þú blessar þau og innleidir í þíns Sonar dýrd. Bænheyr þad, nádugi Fadir! fyrir hans forþénustu, amen, í Jesú nafni, amen!

Fimta Sunnudag eptir Þrettánda.

Gudspjallid, Matth. 13 Kap.

Í þann tíma: adra eptirlíking lagdi Jesús fram fyrir þá, og sagdi: himnaríki er líkt þeim manni, hvør ed sádi gódu sædi í akur sinn, en þá menn

svásu, kom óvinur hans og sádi illgresi med í bland hveitinu, og géck í burt. En er grasid spratt upp, og bar ávøxt, þá auglýstist og illgresid. En þjónustumennirnir gengu til húss-fødursins og søgdu hønum: Herra! sádir þú ecki góđu sædi í akur þinn, hvadan kémur hønum þá illgresid? og hann sagdi til þeirra: fjandmadurinn hefir þad gjørt; þjónustumennirnir søgdu þá: viltu ad vér førum og útlesum þad? og hann sagdi: nei, svo ad þér upprætid eigi hveitid undir eins, nær þér útlesid illgresid; látid hvørttveggja vaxa allt til kornskurdarins og á kornskéru-tímanum skal eg segja til kornskurdar-mannanna: lesid fyrst saman illgresid, og bindid þad saman í bindini til ad brenna því; en hveitinu samansafnid í mína kornhlødu.

Exordium.

Þad eru hrædilig ord sem Esajas Spámadur talar til Gydinga, Kap. 6, er hann segir: heyrid ávalt, sjáid ávalt, og þeckid þó ecki. Gud veri oss líknsamur! þvílíkt er þetta skélfiliga straff? hvad er vesælla enn ad hafa skilníngar-vitin af Gudi þegid, og hafa þó ecki not af þeim til þeirra hluta, sem þau eru tilgjørd? þad er ad vera líkur þeim skúrgodunum, er Davíd umtalar, ad þau hafi munn og mæli ecki, nasir og lyckti ecki, hendur og þreifi ecki, fætur og gángi ecki, Ps. 115, og er þó ecki ad undra þótt svoddan straff kjæmi yfir þá, sem þessa málleysíngja, þessa dauda hluti, stocka og steina gjørdu sér ad Gudum og dýrkudu þá, í stadinn hins lifanda Guds, sem bædi þá og alla hluti skapad hefir; þvi Davíd segir hér strax eptir, ad þeir ed gjøra þau, séu likir þeim. En þess er ad gjæta, børn mín! ad spádómur þessi Esajæ hefir átt sér lengri aldur, enn um hans daga; því þegar Drottinn Jesús framsetti fyrir fólkid eptirlíkínguna um sædid er féll í fernslags jørd, Matth. 13, og Lærisveinarnir spurdu hann ad, hvar fyrir hann taladi í eptirlíkíngum til þeirra, þá víkur hann þessum spádómi Esajæ til Gydinga, er lifdu á hans døgum, og forsmádu Evangelíum ríki síns, er hann bodadi þeim, segjandi: þar fyrir uppfyllist á þeim spádómur Esajæ, er segir: ad heyrandi muni þeir heyra og ecki skilja, og sjáandi muni þeir sjá og ei þeckja. Ecki er sú meining Frelsarans, ad Gud vilji ecki unna þeim skilnings sinna heiløgu orda og réttinda, því hann vill ad allir menn hólpnir verdi, og komist til sannleiksins vidurkénníngar, 1 Tím. 2, heldur segir Esajas, og Drottinn eptir hønum, ordsøkina til þessarar andligu deyfu og blindni í sama stad, med þessum ordum: hjarta þessa fólks er hardt ordid, og þeir heyra þúngliga med eyrunum, og lykja augunum aptur, svo þeir sjái ecki med augunum, og heyri ecki med eyrunum, og skilji med hjartanu, ad þeir snúi sér og eg lækni þá, Es. 6, hvar af audsært er, ad søkin er hjá mønnunum, og ecki hjá Gudi. Drottinn setti fram margar eptirlíkíngar í þessum sama Kapitula, og medal annara, þá ed samstundis var upplesin, en enginn var sá, ed spyrdi hann eptir hennar þýding, nema alleina hans Lærisveinar. Svo lítid øktudu þeir þessa Guds gjøf, þar fyrir var þeim ecki unnt ad vita leyndardóm himnaríkis. Ecki þarf eg þessa føgru eptirlíkíng fyrir ydur út ad skíra; hinn stóri Biskup, 1 Pét. 2, med þá vellærdu túnguna, Es. 50, hefir þad svo vel gjørt, med fám ordum, ad ecki er ábótavant, þar hann svaradi Lærisveinunum þannin, Matth. 13: sá er sádi hinu góda sædi, er Mannsins Sonur, en akurinn er heimurinn; en hid góda sædid eru ríkisins synir; en illgresid eru synir hins vonda; en óvinurinn er sádi því, er Djøfullinn; en kornskurdar-tíminn er endir heimsins; en sláttu-mennirnir eru Einglarnir; þar fyrir svo sem illgresinu verdur samansafnad og í eldi uppbrent, svo mun og verda á heimsendirnum; Mannsins Sonur mun senda Engla sína, þeir ed munu samansafna úr hans ríki øllum hneixlunum, og þeim ed yfirtróda løgmálid, kastandi þeim í eldsofninn, þar mun verda óp og tannagnístran, þá munu réttlátir skína eins og sól í ríki síns Fødurs; hvør eyru hefir ad heyra, hann heyri. Þessi er útskíríngin, brædur mínir! og er þad mála sannast, ad hún er svo ágjæt, ad Gydingar hefdu vel mátt forvitnast nockud framar um skilníng eptirlíkíngarinnar, svo sem Lærisveinarnir gjørdu, hefdu þeir lagt nockurn hug á sitt mál. En þess er ad gjæta, børn Guds! ad fyrst ad spádómur Esajæ nádi

til Gydínga, sem lifdu á Kristi døgum, meir enn 700 árum sídar, og var þá af hønum stadfestur þá er audvitad, ad hann einnin nær til vorra daga, sem nú lifum; því svo sem þad ad Gudsríki er til vor komid frá Gydíngum, søkum þess þeckingarleysis, sem í þeim var, Eph. 4, svo eru og til vor komnar allar þær vidløgur og hótanir, sem á þeim munu ad fullu hrína, er gjøra sig þess ennú í dag óverduga, og forsmá Guds Son og undir fótum troda, Hebr. 10. Nú fyrir því ad engin þørf er ad útskíra þessa prédikun Herrans, framar enn gjørt er, svo sem ádur er sagt, þá vil eg kvedja ydur þeim dýrmætu ordum, er hann endar þessa sína útleggíngu med; hvør eyru hefir ad heyra, hann heyri! og alleina tala um þá hluti af Gudspjallinu, er oss vekja megi til ad þeckja vorn vitjunar-tíma. Hjálpa oss þar til, ó, þú gódi Gud! med náð þíns Anda, fyrir Jesum Christum, amen!

Útleggíngin.

Frelsarinn segir í øndverdu Gudspjallinu, ad himnaríki sé líkt manni nockrum, er sádi gódu sædi í akur sinn. Af hans eigin útleggíngu er audséd, ad sædid merkir hér annad, enn í næst fyrirfarandi eptirlíkíngu; þar merkir þad Guds ord, en hér mennina, sem Guds ord eiga ad heyra. Þessu góda sædi sádi Drottinn strax í upphafi skøpunar; gótt sædi voru þau Adam og Eva, þegar Gud sádi þeim nidur í aldingardinn; margt hefir þar gras fagurt verid, mørg føgur eik, og margur blómligur ávortur, þó enginn nærri til líka vid þau, því madurinn var eptir Guds mynd skapadur, segir Ritníngin, Gén. 1; báru þau þessvegna lángt af øllum skøpudum sképnum á jørdunni, en jafnskjótt kom þar Fjandmadurinn, Gén. 3, og stack þeim andligan svefnþorn, svo þau tóku nidur fyrir sig, og virdtu meir þá sképnu Guds, sem þeim var miklu óædri heldur enn sjálfa sig, eptir slægdarfullri Djøfulsins áeggjan; sídan hefir hann aldrei vantad sædi, til ad spilla Guds akri med. Strax var þar einn mordíngi í Adams húsi, Gén. 4, og þótt ad Gud setti hann út frá þeim litna safnadi sinna barna, sem þá var á jørdunni, þá vardi þad ecki lengi, þar til Óvinnurinn sádi aptur illgresinu á medal hveitisins, og kom Guds sonum, sem voru þeir af nidjum Adams, er Guds ótta gjættu, til ad elska mannanna dætur, sem voru Kains afspreingi, hvar af ór þad illgresi, fyrir hvørt ad Gud upprætti hina vantrúndu verøld, Gén. 6, þegar hønum í þad sinn virdtist kornskéru-tíminn kominn vera, og ecki var eptir nema illgresi eitt á jørdunni, ad frátecknum Nóa og hans hyski, og þó var þar einn spottari, einn óhlýdinn sonur í hans húsi, Gén. 9, svo ad eptir flódid, þegar þar voru ecki nema átta kornstángir í Guds akri, þá var þó eitt illgresi á medal þeirra; og er framlidu stundir, kjæfdi þetta Andskotans sádverk svo hveitid, ad þess gjætti valla, og þad svo mjøg, ad þad ætladi ad vara upp í himininn, þegar þeir bygdu turninn Babel, Gén. 11, og ætludu sér ad taka rádin af hinum Almáttuga, svo ad eigi skyldu þeir adskiljast, og svo hefir þad jafnan gengid fram eptir øldunum. Þegar Gud kalladi Abraham af Ur í Kaldealandi, Gén 12, og uppfræddi hann sjálfur í þeirri himnesku speki, þá sádi hinn alvitri Húsfadir gódu sædi í Kanaanslandi, þó spratt þar upp strax eitt illgresi, einn hádfugl Ismael, Gén. 21, einn ofsóknari, ein ambátt, sem ad vandvirdti húsmódur sína, Gén. 16; í kvidi Rebeccu voru tvær þjódir, og sá meiri ofsókti hann minna, Gén. 25. Esaú gudlaus madur, hinn fróma Jakob, Gén. 27, og þó var ecki Jakobs hús fyrir utan

illgresi; þar var ein lanslát dóttir, Gén. 34; þar voru tveir mordíngjar, Gén. 34; þar var einn sonur, er fleckadi síns fodurs sæng, Gén. 35; þar voru níu brædur, er seldu sinn eigin bródur mannsali, Gén. 37. Lángt er allt svoddan upp ad telja. A medal Kristí tólf Lærisveina var þar einn Drottinssvikari, Jóh. 6; þegar akur hans kristni var sem blómligastur, svo ad allir hlutir voru sameiginligir med þeim trúudu, og þeir seldu eignir sínar, og báru fram fyrir fætur Postulanna, Act. 4, þá skaut Djofullinn þar strax illgresinu inn, þegar Ananías og Saphíra leyndu af jardarverdinu, Act. 5; hvornin Símon hinn fjølkunnugi, Act. 8, spillti Guds kristni, er ljóst bædi af Postulanna gjorníngum og ødrum kristinndóms søgum, og hvorsu mjøg Pálus kvartar um vanskickunina í Drottins kvøldmáltíd, 1 Cor. 11, svo og skammarligt samrædi med nákomnum sér, er hann segir, ad ecki heyrist jafnvel medal heidingjanna, 1 Cor. 5; þad má alkunnugt vera af hans bréfum til safnadarins í Korinthó. Fyrst nú ad Djofullinn féck sliku til vegar komid ámedan Gud taladi sjálfur vid mennina, eins og madur vid mann talar, ámedan hans eingétinn Sonur vorn holdi iklæddur, flutti eyrendi síns himneska Fødurs hér á jørdunni, medan heilagur Andi med sýniligum krapti og jardteiknum auglýsti sitt Guddóms almætti í mønnunum, og ámedal mannanna, þá ætlumst ecki til ad hann muni nú sídur verka í børnum vantrúarinnar, Eph. 2; þar vér meigum gløggliga vid þad kannast, af þeim løstum og skømmum, er dagliga í vort fara ámedal vor, ad Satan er ofan kominn, hafandi brædi mikla, Opinb. 12. Því mætti oss vera umhugad ad þeckja vorn vitjunartíma, er oss svo optliga bodadur verdur í Guds H. ordi, og vilji menn ecki Guds vitjunartíma þeckja, þá þecki menn þó Andskotans, því sídan kristni hófst í landi þessu, hygg eg hann aldrei hafi meira ríki haft vor ámedal í sumum hlutum, enn nú nur stundir. A øllum øldum hefir hann sád illgresinu ámedal hveitisins, en þó hefir þad optast verid og vídast, ad skømmin hefir skømm heitid, og dygdin dygd, jafnvel hjá þeim sem ecki hafa dygdina elskad né hatad skømmina; en nú heyrist mér ad menn hrósi sér af løstunum, og setji dygdanna nafn uppá þá. Ísmael er tekinn til ad offsækja Ísak, og Agar ætlar ad reka Sara út úr húsinu: Abímelech er farinn ad drepa hina skilgétnu brædurnar, Júd. 9, svo hann fridlu sonurinn meigi einsamall ríkja. Agirndin er framsýni kølln d, drambsemin høfdingsskapur, hræsnin vitska; þegar menn brjóta réttinn, kalla menn þad ad byggja hann; þegar menn sleppa skálkum og illrædismønnum óhegndum, þá nefna menn þad kjærleika og miskunsemi; hirduleysi og tómlæti í sínu kalli og embætti, heitir spekt og fridsemi. A døgum Kristí ónýttu þeir Guds løgmál med sínum setníngum, Mátth. 15, þá høfdu þeir ecki løgbók nema Mósis løgmál; en þess væri óskandi, ad ecki ónýttu menn nú konúngsins løg med sínum eiginn þótta, nær þeim rædur svo vid ad horfa. Svo falsar nú Andskotinn Guds stedja ámedal vor, og setur hans mynd og yfirskrift á svikinn málm, og þetta verkar hann med slægd og kunnáttu svo mikilli, ad svo sem ad illgresid er vanþeckt frá hveitinu, ádur enn þad er fullvarid, Matth. 7; svo þeckja menn ecki þessa úlfa, fyrr enn saudargjæran er af þeim dregin, og þeir bíta høfudid af skømminni, svo hún fær ecki lengur dulist. Veit eg ad fjandmadurinn brúkar einfeldni og hugleysi margra til slíkra hluta, og er þad nógu illt, því grátligt er til þess ad vita, ad fákjænskan og óttinn fyrir því sem eckert er, skuli

svo drottna i veroldinni, ad fáir annadhvort viti, hvad þeir eiga ad gjöra, edur þori, þótt vita meigi; en hvornin sem því er varid, þá vilda eg þess óska, ad þegar Drottinn litur af himnum ofan yfir mannanna sonu, Ps. 14, ad hann hefdi þá ecki ordsök til ad klaga, eins og Jéremias, Kap. 5, er hann segir: nú vel, sá anmi flockurinn er skynlaus, vitandi ecki neitt af Drottins vegi, og af síns Guds réttindum; eg vil gánga til hinna voldugu og tala vid þá, þeir munu vita af Drottins vegi, og síns Guds réttindum; en allir saman höfdu þeir okid brotid og togin ísundur slitid. Hvar fyrir kémur nú öll þessi ólucka? því hefir Fjandmadurinn svo mikinn framgáng? er hann sterkari enn Gud? fjærri sé því, hans Sonur hefir einusinni rænt hann sinni harneskju og sínum vopnum, á hvör hann treysti, Lúc. 11. Hvad þá? hvör er ordsökin? þviad menn vilja heldur ljá limu sína til íbúdar syndinni heldur enn réttlætinu til verkfæra, Róm. 6. Gud vill láta erfida í sínum víngardi, Matth. 30; þar fyrir vill margur hafa sig undan þeginn, ad ljást honum til þjónustu, jafnvel þótt ad þeim séu launin vís á himnum, er honum til handa gánga, en þad er inndælt ad gjörast verkþræll Audskotans, því hann leggur kodda undir höfud syndarans, Ezech. 13, þótt menn fyrir víst viti, ad hann launi med eldi og brennusteini, Opinb. 14, med ópi og tannagnístran, Matth. 13, svo sem Drottinn adkvedur sídarst í útskíringu þessarar eptirlíkingar. Þegar menn sváfu, kom Fjandmadurinn og sádi illgresinu medal hveitisins, segir í textanum. Ecki er med þessu meint ein stétt heldur enn önnur, en alleina tækifæri þad sem óvinurinn brúkadi, til ad fá illgresinu nidursád í akurinn, þad var svefntíminn; samt má eg taka mér ordsök hér af til ad tala þar um, ad eg hygg oss verdi nockud svefnsamt allmörgum í bádum þeim stéttum sem yfirrádin hafa, svo ad Fjandmanninum þar fyrir optliga géfist tækifæri til ad spilla Guds akra med illgresinu. Takid fyrst til á mínum helgidóm, sagdi Drottinn vid Jerúsalems Engla, er hann baud þeim ad slá þá alla sem ecki teiknadir voru, Ezech. 9. Eg vil fyrst taka á oss sem berum Arons skrúda. Hvornin mun lída um hinar smáu kornsteingurnar í Guds akri? mun þær ecki vanta ástundum þann heilnæma vokva, er þær eiga ad spretta af, svo ad þeim kynni safnad ad verda í bindinni Guds barna, þegar uppskérutíminn kémur? Eg hygg ad í þessu sé mikill brestur hjá allmörgum, hvad Gud nádarsamliga lagfæri, og géfi þeim ad ydrast, er í þessu er svo mjög ábótavant. En segid mér, hvad gjöra þeir ed þannin breita? sofa þeir ecki? mun ecki Fjandmadurinn hafa nóga ordsök til ad sá illgresinu þegar svo til geingur? þad er hægt ad gjöra hveitid ad illgresi, en ad láta hveitid aptur-hverfa til sinnar fyrri náttúru, þegar þad er einusinni ordid ad illgresi, þad heyri eg sagt ad sé ómöguligt; svo er því og varid i Guds akri; margs úngmennis náttúra kann ad vera gód, en því veldur Fjandmadurinn, og þeir sem eiga hér um ad hirda, nær þeir forsóma sitt verk, og géfa honum rúm, ad hún venst á þad illa sem er audnæmt, því hún heyrdi lítid af því góda, og dregst svo ýnglingurinn á legg, ad bágt kann vera vid ad gjöra, venur svo adra eptir sér, nær hann er gamall ordinn, svo ad þessi drepsótt smígur svo mann af manni, þar til hún spillir heilum akri. Þeir sem eta þetta illgresi, sem hér gétur um í Evangélió, verda blindir edur glámskygnir. Hvad munu þeir verda sem uppalast med þeim, er svo eru uppaldir? blindir af blindum leidtogurum; og þetta sjá nockrir af vorum kennimönnum

og leggja þar ecki til; sofa menn þá ecki? mun Satan forsóma þetta tækifæri? eg vil ei tala um það, hvörsu lítid ad sumir af oss vanda kénnínguna af prédikunarstólnum; finnast munu þeir ed ætla sig vel hafa rekid Guds eyrindi, ef þeir fylla upp eyru tilheyrendanna med háreysti nockurri, og mælgi þeirri er hvörgi á heima, en gjæta ecki ad því, hvört hinn sturladi finnur huggun þar í, hinn fávísi leidrétting, hinn dofni og hirdulausi uppvakning, hinn ógudligi og sá ed forsmáir Gud og hans réttindi, það sem honum tilheyrir, sem er hótun Guds reidi og eylifrar fyrirdæmingar. Hvört allir þessir finna það í einni prédikun, það athuga sumir menn ecki svo gaumgjæfiliga ástundum, þegar menn hripsa eitthvad út úr einni bók, til ad gjöra afsökun sína, gjætandi ecki mjøg smásmugliga ad, hvört það gagnadi ad tala á þeirri tíd, edur í þeim sofnudi, sem honum er á hendur falinn til umonnunar; samt þvo menn hendur sínar fyrir fólkinu, og kalla sig saklausa af blódi hins réttláta, Matth. 27, sem þó ecki hrín á þeim er tapast, sokum fáfrædis þessara vesælinga; en hann, sem í Guds stad er settur, forsómadi ad géfa hans hjúum í réttan tíma það sem byrjar, Lúc. 12, og ætlar ad Gud muni ecki krefja þess af sinni hendi sídan, Ezech. 33, jafnvel þótt hinn fáfródi megi deya í sínum syndum, nema Gud vilji meiri miskun á gjöra, vegna hans tómlætis, er honum á ad undirvísa, og áminna foreldra og húsbændur ad gjöra skyldu sína, þar sem hann fær ei sjálfur tilkomist. Segid mér, er ecki þvílikt ad sofa? mun Ovinurinn ecki færa út sinn reit í Guds akri vid allt þetta? Eg vil ei fá mér til orda, hvörsu ad margur leiguliði er ragur í því ad straffa ódygdir og glæpi hjá þeim sem eru nockurs málsmetandi; ein máltid matar, einn bikar áfeings dryckjar, eitt hundradsvirdi edur minna ástundum, þvær af allar syndir hins gudlausa, hjá þeim er svo eru lyndir, launandi svo skammarliga sínum velgjordamonnum, ad þeir pretta þá um gagn sálar sinnar, og þann mesta velgjorning er þeir kynnu þeim aptur ad sýna, sem er ad segja þeim til synda sinna, svo vanhelga þeir Gud fyrir einn mjolhnefna, svo sem Drottinn ad ordi kémst, Ezech. 13; og þótt eckért af þessu í milli komi, þá heldur óttinn fyrir ofríki þess volduga, morgum af þeim, er sig kalla umbodsmenn Kristi, svo í taumi, ad þeir ecki þora munninum upp ad ljúka, hvörjar helzt skammir og klæki, sem þeir horfa á. O vei! ó vei! segid mér í Guds nafni, segid mér, er ecki þvílikt ad sofa? Mun ecki Fjandmadurinn hlæa ad þessu, nær Guds þénarar draga hans plóg svo kappsamliga, og finna ad það megi um vorar tídir segja, er Drottinn sagdi fordum um hirdarana í Júda: allir þeirra vokumenn eru blindir og vita alls eckért, mállausir hundar eru þeir, og kunna ecki ad gélta, þeir eru latir, liggja og sofa gjarna, Esa. 56; og þessir hinir grádugu hundar, kunna þó aldrei saddir ad verda; og þetta hid sídarsta veldur, ad menn eru svo spakir í því ad umvanda vid adra í Guds stad. Balaks fémunir orka þess ad asnan verdur fljótari til ad segja satt heldur enn spámadurinn sem á henni situr, Núm. 22; svo þegar einn hofdingi fær ecki ad heyra sannleikann af presti sínum, sem á og má segja honum til syndanna, án allrar misvirdingar, þá verdur hann ástundum ad heyra það af fjandmanni sínum, af hinum minnsta þénara, af einum bónda, sem ad gjorir skomm til kénnimannsins, er þetta ætti ad gjöra sér til forsvars hjá Gudi, en hinum til sálarbata og engrar minkunar, nema hann þykist meiri madur enn David, er þoldi Nathan spámanni sannyrdin reidilaust, 2 Sam.

12; og ef hann heyrir það af eugum af þessum, þá mun hann það heyra af Dómara alls holds á síðarsta degi. Og þótt menn séu nú svo spakir við höfðingjana og þá hvorra vald menn óttast, þá vantar menn ecki suma hvorja ástundum að brúka sins embættis-myndugleika við litilmagnan, ecki til að leiðrétta hann, eður til að vandlæta í Guðs stað, heldur til að ótta mönnum með því valdi, er vér höfum til að leysa og binda syndina á jörðu, Matth. 16, og til að hefna sín á þeim er menn þykjast várhendt eiga; Guð veit að eg lýg ecki, að þessi muni dæmin gèfast, og þó fleiri enn eitt. En eg bið yður, að þér athugið, þér sem þetta aðhafist, eg bið, segi eg í Guðs nafni, að þér athugið hvað skèlfilig háðúng að þetta sé; og hvörsu að blóð Drottins Jesú, það dýra sáttmálans blóð muni hrópa í himininn, þegar það er svo almenniligt haldið af einum syndaþræl, er væniſt að þessu Guðs umboði, sem fyrir þeirra og allra manna syndir er krossfestur; segið mér, þér dárar! mun Guð hafa nockrum umboðið að fóttroða þannin sitt eigið blóð; hvörs minnsti dropi að er dýrmætari, enn að himin og jörð megi í nockurn samjöfnuð koma. Þessu vil eg hafa vikið til þeirra er setja einn vesæling út frá heilögu altarisins sacramentó fyrir litlar eður eingar sakir, og optliga þær er þeir sjálfir þykjast við hann eiga. Vitið þér ecki, þér hræsnarar! að þvílík útsetning er eitt Drottins reiðarslag til þess að straffa með guðlausa menn, og hans nafns forsmánara; þó skammist þér yðar ecki að taka yður það í hönd til að slá þá með, er yður er illt í skapi við. Hvörsu vel hafi þér geymt yðar Herra boðorðs? er hann segir: blessið þá er yður bölva, gjörið þeim gott er yður offækja, Matth. 5, að þér séuð börn míns Föður sem á himnum er. En þegar þér brúkið hans dýrðarfullu stórmerki til að refsa þeim er þér þykist eiga hefndir að gjalda, hvörs synir eruð þér þá? ecki hans, er skipaði að líða illgresið til skornskéru-tímans, heldur hins sem er morðingi sálnanna, Jóh. 8; ecki hans sem gèck ikring, gjörði gott og græddi alla, Act. 10, heldur hans er geingur umkring sem grenjandi león, leitandi að þeim, er hann fái uppsvelgða, 1 Pét. 5. Þegar Drottinn Jesús gèck um Samariam forðum daga, þá sendi hann undan sér Lærisveinana, að tilreiða sér herbergi í borginni, en bæjarmenn vildu ecki taka við honum, því hann hafði þann snið á sér, sem vildi hann reisa til Jerúsalem, en Samaritanar hötuðu alla þá, er sóktu helgar tíðir þángað, þá reiddust þeir Jakóbus og Jóhannes og sögðu: meistari! villtu ecki að vér segjum, að eldur komi af himni og fortæri þeim eins og Elías gjörði, en hann blessaður snèrist við, straffaði þá og sagði: þér vitið ecki hvörs anda þér eruð, því Mannsins Sonur kom ecki að hann tortýndi sálum mannanna, heldur að hann þær hólpnar gjörði, Matth. 9, þetta gjörðu þeir Jóhannes og Jakóbus af einfeldni og óþorfu vandlæti vegna Drottins, og þó átaldi hann þá svo harðliga; en af hvörjum anda gjörið þér þetta? ecki Guðs, heldur Andskotans. Segið mér, er ecki það að kalla eld af himni, að banna mönnunum hina kroptugustu lækning sálar sinnar og steypa þeim svo til helvítis, að svo miklu leiti sem í yðar valdi stendur? O, þér skynlausir vargar! látið af svoddan æði, nema þér sjálfir viljið þola bræði Drottins um alla eylífð, í því díki sem rikur af eldi og brennisteini, Opinb. 21; vaknið upp og sofið eigi leingur! gjörið yðrau, þvíað yðar hjarta er ecki rètt fyrir Guði, Act. 8. Hvör eyru hefir að heyra, hann heyri! Eg vildi og fátt eitt við yður talað hafa, þér veraldar

höfdingjar! med ydar gódu leyfi; munu þeir ecki finnast ydar ámedal er svefnhöfgvi renni á í dómarasæti, edur nær menn eiga ad gjöra verk sinnar kallanar, sem Gud og kongunginn hafa þeim á hendur falid; eg vil eigi tala um þad, hvörsu menn leita sér fordildar í ad spilla stefnum og vitnum þvert ámóti lögmálinu, nær mönnum rædur svo vid ad horfa ad útleggja lögin eptir því sem menn þykjast vidþurfa í þad sinn, og aka þeim eins og seglum eptir vedrinu. Þau munu dæmi gefast, ad einn og hinn sami dómari hefir í einni sök dæmt eptir einu lögmáli, og þvert ámóti hinu sama í ödru eins máli, ecki fyrir nockur ólík atvik edur háttalag sakanna, heldur alleina eptir því sem hann hefir unnt þeim til, sem hafa verid fyrir dómi hans. Segid mér, er ecki þetta ad sofa? Þykir ydur ecki von á ad akur Fjandmannsins grói vid þetta? hvörsu óhlífnir eru menn í því ad tradka málunum, og þótt eg segdi blygdunarlausir, þá segda eg ecki ofmikid, því menn gjöra þad svo berliga ástundum, ad þad er öllum heilvita mönnum augljóst, ad menn setja þær flækjur í dóma sína, sem einn talsmadur, edur sá sem ætti ad verja höfud sitt, skyldi ecki annarstadar þora ad brúka sér til forsvars. Eg vil eigi fá mér til orda um opinbera réttarneitun, hvörsu slægvitrir menn eru í því ad skjóta málum á frest án allra ordsaka, svo ad hinn fátæki og einstædingurinn, og jafnvel ástundum þótt hann sé málsmetandi, ef dómarinn er honum mótfallinn; þeir neydast til ad standa af rétti sínum, og þeim leidist edur hafa ecki efni á, ad sækja hann framar, og vilja heldur gefa eptir sök sína, enn spilla tídinni og voga gótsi og ómaki uppá þann rétt, sem menn eiga ad sækja í þvílíkar hendur. Hvad sýnist ydur nú, gódir menn? mun ecki skálkurinn og hinn ógudligi vara vid allt þetta og æfa sínum skammir óttalaust, og þegar honum svo hrockur yfir, söknum rángsleitnis þeirra er réttinum eiga ad stýra, þá kallar hinn óhlutvandi ad Gud hafi þöckunn á sér, af því hann lætur hann vara til kornskéruntímans; en þeir sem Gud hefir umbodid, forsóma ad taka hneirlid og hid vonda í burt úr Israel, Devt. 17. Þegar nú svo ber vid, þá kalla eg ad rétturinn sofi, af því enginn er til ad vekja hann; er ecki slíkt ad ráda Djöflinum verkþræla til handa í sinn akur, sem ad miklu sídur forsóma hans verk enn hinir er Guds plóg eiga ad draga? og væri gott ef hér med væri kyrrt látid. En þess væri óskandi, ad ecki lidu menn alleina hinar verstu skammir og óhæfu, heldur og tæki þær ecki í forsvar, svo sem er vanskickun og ólædi undir Guds orda heyrn, gudlastanir, vanbrúkun hans dýrdarfulla nafns til ad skémma sinn náúnga med, og margt þvílíkt fleira, sem heidvirdur madur mætti skammast sín ad nefna, en sumir ecki blygdast vid ad forsvara, edur ad minnsta kosti nærri óstraffad láta; svo þad sem annarstadar í kristnum löndum er med útlegd, edur og ödrum þúngum álögum straffad, því sleppa menn hér aldeilis, edur og látast straffa þad svo sem litla yfirsjón, en eingan stórglæp. Eg hefi lesid í gudsmanns riti, er lifdi fyrir hundrad árum hér í landi, hvörs sál nú lifir í himninum, en minningin er ágjæt á jördunni; hann segist hafa talad vid einn mann, er sagt hafi, ad hann ecki vildi sverja rángan eyd, þótt honum ser hundrud géfin væri, en hefdi hid sjömda verid í bodi, þá mundi kannské hafa runnid á hann tvær grímur, skrifar þessi Gudsmadur. Þetta var ad sönnu ein höfudskömm er hann talar um, en ecki ecki hygg eg menn þurfi ad kaupa svoddan nú um stundir sumstadar, þad mun fást ókeypis, ef dómarinn er velviljadur þeim er áliggur, sérdeilis ef ecki liggur vid

nema Guds og konúngsins réttur. Segid mér, mun þad ecki eiga hjá þeim heima er svo breita, sem Drottinn segir vid Júda, Ez. 19: öllum skjækum verdur fé géfid til, en þú hefir géfid þínum fylgjumönnum peninga. Er ecki þetta ad sofa? er þad ad undra ad þunnskipad er í Guds akri af hveitistaunginni, nær svo til geingur, og þótt Guds þénarar kvarti hér um, og færi jafnvel slíkt undir lög ástundum, eptir skyldu síns embættis, þá fá þeir eingu áorkad, mæta heldur árásum þarfyrir, og ei blygdast hinir þar vid, þótt þeim sé hérum brixlad, heldur slá vid því hnackanum, svo sem menn plaga ad segja, og gjöra eins og Salómon segir um skjækjuna, ad hún strjúki sér um andlitid og segi: eg hefi eckért illa gjört, Ordskv. 30; þeir blygdast þar vid ad sönnu um stundar sakir, en reka ei ad sídur Fjandans eyrindi, svo sem hefdu þeir vald sitt og veizlur af honum þegid, en ecki af Gudi né konúnginum. Þyki nú nockrum svo sem ad þetta hitti á sig, þá mun sá géfa hljód af sér sem á kémur, en margt af þessu er almennara og kunnugra enn ad hérad þurfi mörg vitni ad leida. Eg finn þad ecki med því ad grafast þar eptir, þetta er yfir allt, segir Drottinn um klæki Gydínga, Jer. 2. Bréf og dómar manna skulu þad satt gjöra, er eg ritad hefi, og sjálfir þeir ed æfa þvílíkt, munu þad þeckja, þótt eigi vilji þeir adgjöra, nema þeir séu forbrendir í samvitskum og hafi mist alla tilfinníngu, nema hinn grádugi hræfugl, Djöfullinn, hafi rignt látid í augu þeim heitum saur, eins og titlingarnir í augu hins gamla Tóbíæ fordum daga, Tób. 2; sagan segir, ad hann hafi læknadur ordid med galli fiskjarins, þegar því var rýdid á hans augu, þá datt hreistrid af þeim, Tób. 11; en eg veit ecki hvad þessum muni til lækníngar verda, fyrst Guds blód fær þess ei orkad, og ecki þad beiska gall og edik, er honum var borid, Matth. 27, þegar hann kvaldist fyrir þessar þeirra og allrar veraldarinnar syndir; eg veit ecki hvad þeirra augum muni uppljúka, nema hin stæka svæla helvítis elds, hún mun ljúka þeim upp ad vísu. Annara manna augu skémmir reykurinn og sljófgar þau, en þessi mun hin eylífa svæla heilskygna gjöra, ad þeir svo loksins sjái hvor annars sköinm, sem hafa gjört samband ámóti Gudi og hans kristni, og ecki vildu uppláta sín augu ámóti hans réttlætis og nádar geislum, medan þeir plágudu hans útvalda í ríki síns fodur, sem er hofdíngi þessa heims; og þad er um þá rétt sagt, er Seneca skrifar um Claudium, ad hann ecki þeckt hafi ad hann daudur var, fyrr enn hann sá líkför sína. Segid mér nú í Drottins nafni, segid mér, er ecki þvílíkt ad sofa? er ecki þad ad vera sádmadur fjandmannsins, og spilla Guds kornekru af öllum kroptum? hvör eyru hefir ad heyra, hann heyri! svo heyri þér nú ord Drottins sem í landinu búid, þér sem hans umbod er á hendur falid, heyrid þér, sem standid fyrir altari hins allra Hæsta, hvad hann býdur ydur, af Ezechíelis spádómsbókar 33 Kap.: eg hefi sett þig fyrir vörd yfir Israels hús, nær eg segi til hins ógudliga: þú skalt dauda deya, og þú varar hann ecki vid, og segir honum þad ecki, svo ad hinn ógudligi kunni ad vakta sig vid sínu ógudligu athæfi, svo ad hann megi lifa, þá skal hinn ógudligi deya fyrir sinna synda sakir, en hans blóds vil eg krefja af þinni hendi. Og svo ad þér kunnid med þess meira frelsi og myndugleika og betri samvitsku ad straffa, ógna og áminna í Guds stad, þá hagid líferni ydar svo sem Kristi þénarar og rádsmenn hans leyndardóma, 1 Cor. 4,

géfandi engum nockra hneirlan, svo ad vor þjónusta verdi ecki løstud, heldur í øllum hlutum hegdum oss svo sem Gudsþjónustumenn, eptir bodi St. Páls, 2 Cor. 6. Heyrid þér hinir voldugu í landinu, og þér, sem Gud hefir sverdid í hendur feingid! heyrid þér ord Drottins, lærid gott ad gjøra, leitid eptir réttinum, gjørid rétt hinum undirþryckta, látid hinn munadarlausa løgum ná, og takid ad ydur málefni eckjunnar, Esa. 1, haldid dóminu og réttvísina, frelsid hinn undirþryckta af hendi ofsóknarans, og sturlid ecki hinn framanda, fødurleysingjan og eckjuna, og gjørid eingum ofriki, segir Drottinn Zebaóth, Jér. 21; hurid ecki med ydur, ad nær þér þessar Guds áminningar ad eingu hafid, ad hann muni þá vera líkur ydur, þótt hann þegi, Ps. 50, og láti ydur vara til kornskérutímans, því hann mun straffa ydur og tala vid ydur undir augun, nema þér ydrist af hjarta; látid af illu og lærid gott ad gjøra; vandlætid í Guds stad, og upprætid hneirlid og hid vonda úr Israel, Devt. 22; annars mun þad heita fyrir ydur: ó, þér af Mósis og Arons húsi! hvør sem mig forsmáir, þann vil eg forsmá, 1 Sam. 2; þin sála skal vera fyrir hans sálu, 1 Kóng. 20. Pér erud gudir kalladir, og allir erud þér synir hins Hæsta, gódir menn! en þó munud þér deya svo sem manneskjur, Ps. 82. Heyrid þetta, til samans andligir og veraldligir; heyrid hvad Drottinn segir ad ályktun í útleggínguni, ad illgresinu muni verda kastad í eldsofninn, þar muni verda óp og tannagnístran. Ef þeirra dómur verdur svo strángur, sem fyrir ydar vanræktar sakir tapast, hvílíkur mun þá ydar dómur verda, nema þér gjaldid varhuga vid. O, þér kristnir menn! ó þér, sem med Guds Sonar blódi erud endurkeyptir og í hans dauda skírdir! Post. gb. 20, géfid gjætur ad sjálfum ydur og allri hjørdunni, sem Gud hefir afrekad med sínu eigin blódi, hvør í sinn stad; pundid er stórt, reikningskapurinn er mikill, Guds blód er dýrt, hans reidi er þúng, Dómarinn er strángur, lífid er stutt; daudinn er vís, helvíti er heitt, eylífdin er laung, og þér vitid ecki nær ed Húsbóndinn kémur; en í hvørja þá átt sem eikin fellur, þar liggur hún, Eccles. 11. Látid ydur því ecki villa med ógudligum heimsins dæmum, berid ydur eigi saman vid þá sem þér kallid ydur verri, þeirra fordæming verdur ecki ydar afbotun, því hvør einn mun sína byrdi bera, Gal. 6; nema þér ætlid, ad ydur muni þar fyrir verda rórra í helvíti og kvolunum, ad adrir sæta þýngri hefndum enn þér þykist hafa tilunnid. Satt er þad ad sønnu, ad Guds réttlæti mun skamta hegninguna eptir verknadinum, og vega straffid út eptir þýngd syndanna; en gjæt þess, ad øllum mun verda þar óbærilígt, og svo sem ad útvaldir í dýrd himnanna munu ei øfunda hvør annann, þótt einn skíni fegra enn annar, svo munu eigi heldur fordæmdir hafa neina ró af því, þótt einn kveljist meir enn annar; mæl því ecki vonDsku þína saman vid hans, sem forþénad hefir heitari helvíti, heldur gjør ydrau ámedan þar segist ennþá: í dag, Hebr. 3, svo ei komir þú í þann kvalastad, Lúc. 16, heldur skína megir eins og sól í ríki þíns Fødurs. Pad veiti hinn gódi Gud øllum þeim, sem undir hans merki strída, í útlegd þessari, fyrir Jesúm Christum, amen!

A Hreinsunar-hátid Maríu.

Gudspjallid, Lúc. 2 Kap.

A þeim tíma: þá dagar hennar hreinsunar fullnudust eptir Mósis løgum høfdu þau hann til Jerúsalem, uppá þad þau á hendur fæli hann Drottni, svo sem skrifad er í løgmáli Drottins, ad allt hvad kallkyns var, þad er fyrst opnadi sinnar módurkvid, þá skyldi kallast Drottni helgad; og ad þau gjæfi offrid eptir því sem segist í løgmáli Drottins, tvær turtildúfur, eda tvo dúfu únga. Og sjá, ad madur var þar í Jerúsalem, sá ed Símeon hét, og þessi mann var réttlátur og gudhræddur, bídandi eptir huggun Israels, og heilagur Andi var med hønum. Símeon hafdi og andsvar feingid af heiløgum Anda, ad hann skyldi ecki daudann sjá, nema hann sæi ádur fyrri Krist Drottins. Og hann kom af andans tilladan í musterid, og þá foreldrarnir høfdu barnid Jesúm í musterid, og gjørdu fyrir hønum eptir sidvenju laganna, og hann tók hann þá uppá sína armleggi, lofadi Gud og sagdi: Drottinn! lát nú þinn þjón í fridi fara, eptir því sem þú hefir sagt, þvíad mín augu hafa séd þitt hjálpræd, þad þú tilreiddir fyrir augliti allra þjóda: eitt ljós til uppbirtingar heidnum þjódum, og til dýrdar þíns fólks Israel.

Exordium.

Margir veraldar høfdíngjar, sem og adrir vísir og gódir menn hafa sér óskad, ad þeir mættu lifa svo leingi í heimi þessum, ad þeir feingi bundid enda á fyrirætlan sína, en þad hefir þeim misjafnt tekist. Augústus keisari er sagt, ad optliga hafi talad þad vid vini sína, ad hann vildi lifa mega, þar til hann hefdi ad fullu skipad ríkisstjórninni í því rómverska veldi, og verdur ecki á móti því sagt, ad hønum tókst þad ad miklu leiti. Eigi verdur því heldur neitad, ad í þessum ásetníngi var mikil hugprýdi. Hinn stóri Sólimann, Tyrkjanna høfdíngi, æskti sér ad deya ecki fyrr enn hann hefdi unnid høfudstadinn í keisarans ríki; en Gud lét þad ecki eptir hønum; daudinn vann á hønum ádur enn hann feck borgina unnid; og hendir þetta marga þá, sem alleina vilja lifa til þess ad seilast á adra, og útrétta girugar hendur til þeirra hluta, sem eigi eru þeirra. Vísinda-mannanna ósk er sú gjarna ad þeir mættu lifa svo leingi, þar til þeir hefdu aflokid erfidi sínu, skriftum og bókum, og ødru því, er þeir fyrir stafni hafa; og er í slíku tvent ad skoda; eitt er nockurskonar ærligur metnadur, og elska góds nafns og ryktis eptir sig daudan, hvad ecki er lastverdt, því hún hefir mørgum komid til ydni og ástundunar; annad er vilji og ásetníngur til ad kenna ødrum, og sérdeilis eptirkomendunum, sem lofligt er og mikillrar hrósunar verdt, því þad ber eptir sér elsku og hugþocka mikinn til mannkynsins, hvørju eckért er ágjætara, eckért Gudi þeckara, og ef eg má svo ad ordi komast, eckért Gudi líkara, því hann elskar øll sín handaverk. En hvørnin sem øllu þessu er varid, þá er eitt naudsynligt, og eitt er þad góda hlutskiptid, sem einginn má af þeim taka, Lúc. 10, er þad hafa útvalid, sem er ad hafa svo lifad, svo trúad og svo tilreidt sig, ádur enn madur geingur veg allrar veraldar, Jós. 23, ad hann sé fullvíss þar um, ad hann í fridi fari af þessum heimi. Því prísa eg hlutskipti hins góda og gamla Símeónis; ecki svo mjøg í því, ad hønum hlótnadist ad sjá heimsins Skapara og Endurlausnara med sínum augum, svo sem hann hér segir í lofsaungnum, og ad taka hann uppá armleggi sína; svo sem hitt, ad hann út af fullu trausti um Guds nád og eylífa víst med hønum, saung svo ad segja þenna glediliga lofsaung yfir sjálfum sér: nú lát þú, Drottinn! þjón þinn í fridi fara eptir ordi þínu, þvíad

mín augu hafa séd þitt hjálpræði. Svo það má kalla, að hans líksálmur, og fæðíngar- og fagnaðar-diktur Endurlausnaranum tilkvedinn, væri einn og hinn sami. Sæll er sá kvidur er þig bar, og þau brjóst er þú mylktir, sagði kvinna fordum við vorn Herra; en hann svaraði henni: hvað um það? sælir eru þeir sem heyra Guðs orð og varðveita þau, Lúc. 11. Þetta kémur mér til þess, að mér þykir meir koma til þess, að Símeon beið með þolinmæði eptir huggun Ísraels, og að heilagur Andi var með honum, heldur enn hins, að hann sá Jesúm, og tók hann í fáng sér, áður enn hann skyldist við þetta líf; því einginn er þvílík sæla og einginn styrkur í dauðanum svo mikill, svo sem að hafa séð Jesúm með trúarinnar augum, og faðmað hann með hennar örmum, það kénnir hann sjálfur er hann sagði við Thómam: af því þú sást mig Thóma, trúðir þú; en sælir eru þeir sem ekki sjá og trúa þó, Jóh. 20. Þenna kost eiga allir þeir ed orð Guðs heyra, í hvörju Jesús Christus hinn krossfesti er oss fyrir augum afmálaður, Gal. 3. Sá sem eptir því geingur, hann mun með Símeoni allshugar feginn og glaður skiljast við hreckvísa veröld þessa, og kalla dauðann sinn ábata. Og fyrir því að þessa góða manns er minnst í Guðspjallinu, er strax var upplesið, þá viljum vér af honum læra: hvörnin vér eigum friðsamliga að lifa, svo vér kunnum í friði héðan að fara. Þar til hjálpi hinn náðarfulli Guð, fyrir forþénustu síns eingétins Sonar Jesú Kristí, amen!"

Útleggíngin.

Hvað manna að Simeon þessi verið hafi, greinir ekki ritníngin um; þeir ed skrifa að hann hafi kénnimaður verið, færa ekkért til síns máls; það er eigi heldur líkligt, annars mundi Guðspjallamaðurinn ekki hafa þagað um það, heldur enn um Zachariam, föður Jóhannis skírara, Lúc. 1. Líkligri er þeirra meining, er ætla að hann verið hafi sonur Hillelis, er Gyðínganna meistarar segja að verið hafi lærifaðir Gamalíelis, hvör ed sagði hina roksamliga meining sína um kristniboðið, er öldúngarnir héldur ráðstefnu um Postulana og þeirra lærdóm, Post. gb. 5. Þetta er að sönnu ekki víst, en ef svo er, þá var það ekki að undra þótt Gamaliel framar öðrum skygndist í þenna lærdóm, þar hann hefir án efa heyrt af sínum meistara, að huggun Ísraels, eptir hvörri hann beið, mundi ekki fjarlæg vera, hvað hann ráðið hefir af spádómum þeim, er voru af Messía, er þá tóku margir fram að koma. Meistarar Gyðínga höfðu marga lærisveina, Jóh. 4, sem sjá má af Kristó og Jóhanne, Lúc. 10; svo hefir og án efa Simeon haft fleiri enn færri, og er það víst, að hann hefir ekki sízt talað fyrir þeim um þessa höfuðgrein trúarinnar, er hljóðaði um Messíam og hans tilkomu; því ekki hefir hann verið sá einasti, er vænti eptir hinum sanna Messía með áhyggju svo mikilli; það segir Lúkas í þessum sama kapitula, af hvörjum Guðspjallið er tekið, þar hann skrifar, að Anna dóttir Phanúelis af kyni Aser, hafi talað af honum til allra þeirra, er endurlausnarinnar biðu til Jerúsalem, hvörjir án efa verið hafa af skóla Simeónis, eður hans líka. Hvaraf oss sé það kénnt, að menn velji til að uppfræða börn sín, ekki einasta vísa menn og lærða, heldur siðsama og guðhrædda, þá ed undirvísi þeim í ótta Drottins, og temji þeirra úngu ár á réttvísi og guðrækni, ef þeir vilja að þau lifi svo í heimi þessum, að þau séu vís um að deya réttlátra manna dauða, Núm. 23, nær þau leysast héðan. Það stendur hér í Guðspjallinu um Simeon, að hann hafi réttlátur maður verið; ekki meinar ritníngin hér, að hann hafi af sjálfum sér verið fullkomliga réttlátur; það er ekki hjá mannligum kroptum að finna; allir vér megum segja með Job, Kap. 9: vilji eg réttlæta mig, þá fordæmir minn munnur mig; ef eg segi mig saklausan, þá sýnir hann að eg er ránglátur. Viljum vér fyrir Guði réttlátir vera, þá megum

vér kasta frá oss bædi voru réttlæti og voru ránglæti; réttlætinu í þann máta, ad madur treysti ecki á þad, heldur reikni þad þreck ad vera, svo hann ávinni Christum og finnist í honum, hafandi ecki sitt réttlæti, sem er af lögmálinu, heldur þad sem er af trúnni á Jesúm Christum, eins og Páls, Phil. 3; en ránglætinu þessvegna, ad trúin er daud án verkanna, segir Jakob, Kap. 2; og Gúd er heilagur, honum likar ecki ógudligt athæfi, Ps. 5; hvad ecki er í þeirri veru sagt, ad madurinn géti aldeilis afklædst þessum vonda syndarinnar ham, ámedan hann lifir í holdinu, heldur á hann af fremsta megni ad leitast vid ad krossfesta hinn gamla manninn, Róm. 6. Júdar segja í skröksögu sinni einni, ad þegar Nói gjördi sonu sína frá sér til ad byggja veröldina, þá hafi hann fengid þeim í hendur nockrar reliqvias edur menjar hins gamla Adams, födur vor allra, kanské likar þeim ed pápistar hafa þykjast eptir sína helga menn, og eru í miklu gildi hjá þeim. Fávislig er saga þessi ad sönnu, en þó minnir hún mig á ad hugleida med trega nockrum, ad forfadirinn Nói, sem var réttlátur madur, Gén. 6, og réttlætisins prédikari, 2 Pét. 2, til hvörs ad allir menn í hinni seinni veröldu eiga kyn sitt ad rekja, hann hefir oss eptirlátid nockrar leifar hins gamla Adams, er vér dagliga finnum í vorum limum, svo ad Páls segir: holdid girnist í móti andanum, og andinn í móti holdinu, og þetta er hvört ámóti ödru, svo ad þad þér viljid jafnvel ecki gjöra, þad gjörid þér, en ef þér leidist af andanum, þá erud þér ecki undir lögmálinu, Gal. 5; en ef vér erum undir lögmálinu, þá erum vér réttlátir; og þannin var ad sönnu hinn gamli Simeon réttlátur. En ecki meinar þó Gudspjallamadurinn hér þetta réttlæti, edur þad oss verdur fyrir Lausnarans forþénustu tilreiknad, heldur merkir þetta ord, réttlátur, í þessum stödum, þad sama og vér köllum gódan mann og rádsvinnan, þann er vandar ord sín og gjördir, bædi fyrir Gudi og mönnum, og svo merkir þad vída í ritníngunni. Vertú frómur og réttvís, segir David, Ps. 37, því slíkum mun ad sídurstu vel gánga. Hinn réttláti sá ed framgeingur í einfeldni síns hjarta, mun láta farsæl börn eptir sig, segir Salómon, Ordskv. 28. Þessa réttvísi á hvör kristinn madur ad temja sér, annars er hann ecki kristinn; um hana hefir margur heidíngi vel talad, og hann svo tamid sér, ad litid hefir sýnst ábótavant fyrir manna augliti, hvar med þeir hafa gjört skömm til kristinna margra hvörra, þeir ed eingan elska nema sjálfa sig, og hirda eckért um hvörnin þeir ásælast lítilmagnan. Aristóteles segir, ad hún sé hin kostuligásta dygd, og allar dygdir séu í henni fólgnar; þad er og satt, því án hennar mega þær ecki dygdanna nafn bera. Vitskan og framsýnin er hreckvísi, ef ecki fylgir henni réttvísin. Hugprýdin er eitt bödulssverd, nema hún stjórnist af réttvísinni. Örlætid hvört allir menn elska, þad er þó glópska og athlæi manna, ef þad vantar réttvísina; sá sem eys út fénunum sínum til ónýtis, edur géfur þeim er sízt skyldi, en lætur þurfamanninn og daglaunarann missa, mun hann ecki ósvinnur og dári kalladur? Sparsemin er ein ágjæt dygd, en þó er hún best med réttsýni; sá sem sparar ödrum þad þeim byrjar ad géfa, hann er kargur og ecki sparsamur, og ef hann sparar sjálfum sér þad sem likaminn vidþarf, þá er hann sjálfs síns óþocki, ef hann giörir þad af kergju einni, og ecki til ad temja sitt hold, ad hann þess betur fái Gud þjónad, eins og Páls segist þrælka sinn eiginn likhama; en hitt er lofligt og Gudi þægt, ef nockur sparar likhama sinum, jafnvel leyfiligt eptirlæti fyrir hans

sakir. Eingin dygd er ágjætari enn miskunsemin, med henni kunna syndugir menn allra mest ad líkjast Gudi, skapara sínum, Lúc. 6; en ef hún er án réttlætis, svo menn vægja þeim sem Gud bidur ad straffa, þá er hún ein svívirding og mesti glæpur í augliti hins hæsta Dómara; og í einu ordi ad segja, réttvísin er sú mælisnúra, á hvörja ad stikast eiga ord vor og gjørdir. Veit eg ad einhvor kann ad segja: eg ber ecki vitsmuni til þess, ad sjá og þeckja hvad rétt er, hvørnin má eg þá gjøra þad? mér kann optliga ad skjótast í slíku. Þar til svara eg, ad helzt er þad í dómum og ødrum vandrædum, ad menn þurfa svo mikillar skynsemi med, og er þeim rádligt, sem eru sér fávitsku sinnar medvitandi, ad þeir sén þar frá, og ecki trodi sér inn í dómarasæti, edur hlaupi til þessa mikla vanda, eins og lífadur hestur til bardaga, sem þó margur dári gjørir; en hvørnin sem því er varid, þá er þad almenniligt, ad margur gjørir verr enn hann veit, en øllum kann yfir ad sjást, þad er mannligt, og má þad hvør madur ødrum játa; en í dagligri umgengni, í kaupum og sølum, í umtali um náúngann, í spekt og kyrrlæti vid hann, í þeirri virdingu, sem menn eiga ad sýna foreldrum og yfirbodurum, þá er enginn helvita madur svo fávís, ad hann ecki nockurnvegin viti hvad hann á ad gjøra, ef hann géfur sér stundir til ad athuga þad. Og hvad um gildir, erum vér ecki allir nógu vidkvæmir og granskygnir til ad þeckja þad, sem oss sjálfum er ámóti brotid? en þessa hygrenningu skyldum vér brúka, nær vér eigum nockru vid adra ad skipta, því hér ætla eg dugi sú ágjæta regla, sem Frelsarinn hefir oss eptirlátid: hvad þér viljid ad menninir gjøri ydur, þad gjørid þeim einnin, Matth. 7, og sá sem hana, hefir jafnan fyrir augum sér, hann mun sídur syndga. En þetta forsmáir nú heimur þessi og þykir í því litill visdómur vera; samt ætlar hann sér ad deya Símeóns dauda, jafnvel þótt þeim verdi ad skíndingu í burtu svipt ámedan þeir hvad mest eru ad æfa svik, pretti, fédrátt, undirferli, fjandskap, og allra handa rángsleitni, eins og ad þvílíkra sé himnaríki. En eg segi ydur í umbodi Guds, fyrir hvørjum eg stend, ad nemi þér gjørid ydran, leggid af lygar og pretti, ágirnd og undirhyggju, og adra þvílíka løstu, sem mótstrida réttvísinni, þá munud þér ecki inngánga í Guds ríki. Þetta kénnir mér Jesús Christus, hvør sjálfur er alls holds dómari, og rædur fyrir himninum, er, hann sagdi, Lúc. 18: hvør hann ecki medtekur Guds ríki svo sem úngbarn, hann mun ecki inngánga í þad. Berid ydur nú saman vid svoddan eitt barn, og rannsakid hvért þér erud þvílíkir í gódlyndinu og einfaldleikanum, og ef þér kunnid ad finna þess nockurn mun, þá vitid ad þér erud eins lángt frá himnaríki; þar er ei vid ad dyljást, nema þér viljid reyngja ord Drottins. Segid mér, hvørjir munu sitja til bords med Símeóni, med Abraham, Ísak og Jacob í ríki himnanna? Matth. 8, þad segir David oss, í Ps. 15, med þessum ordum: Drottinn! hvør mun búa í þínu tjaldbúd? hvør mun stadnæmast á þínu heilaga fjalli? hann sá ed framgengur flecklaus, og gjørir réttvísina, og talar sannleikann út af hjarta; hvør ed ecki bakmælir med sinni túngu, og náúnga sínum eckért illt gjørir og leggur ecki sínum náúnga neitt lastligt til; hvør ed einkis aktar hinn ógudliga, en í heidri hefir hinn gudhrædda; hvør ed heldur þad er hann sver sínum náúnga; hvør hann géfur ecki fé sitt út uppá okur, og tekur ecki mútu yfir þann saklausa; hvør ed þetta gjørir, hønum mun vel vegna æfinliga. Hér sjáid þér hvørjir ad verda muni bordgestir í lambs-

ins brúdkaupi; ydur hefir fyrir laungu bodid verid; lángt er sídan húsbóndinn lét segja: minir uxar og alid fé er slátrad, allt er til reidu, komid til brúdkaupsins, Matth. 22; rannsakid nú sjálfa ydur hvort ad þér erud skriddir brúdkaups klædi, ef hann kann ad koma um midnætti, þad er, nær ydur minnst varir. Eg veit þér segid, ad Gud hafi mörgum syndirnar fyrirgéfid; ó já, þad er sátt, en þó þeim einnum, sem þeirra hafa ydrast út af hjarta. Látid af illu og lærid gott ad gjöra, Esa. 1; þetta vitid þér hin rángsnúna kynslód, en merkid þad þó ecki, samt uppetid þér þó Guds fólk, og alid sjálfa ydur, en Drottinn ákalla þeir ecki, Ps. 14. Svo snúid aptur i Guds nafni, snúid aptur, eg grátbæni ydur fyrir hid dýra blód Jesú Kristi og ydar velferdar sakir, leitid fridarins, og fylgid honum eptir, Ps. 34; óttist Drottinn og gjörid réttvisina, Act. 10, svo Gud fái velþóknan á ydur, og burtkasti ecki eylífliga. Og er þad svo sagt um réttlæti Simeónis. Í annan máta stendur hér um Simeon, ad hann hafi gudrækinn verid. Svo sem ad öll sú skylda, er vér eigum náúnganum ad sýna, og oss er fyrirskrifud í hinni sídari bodorda-töblunni, hún er i réttvisinni innifalin; svo er og hin er vér eigum Gudi ad gjalda, og oss bodin er i hinni fyrri, i gudrækninni fólgin. Hann var gudhræddur madur, segir Lúkas; hann brúkar þad ord, er merkir Gudsdýrkara, þann ed rækir hans bodord, ecki svo af ótta, svo sem af elsku og virdingu. Þannin á kristinn madur lyndur ad vera; þótt þad sé ecki ónýtt ad hrædast Gud, af því hann er réttlátur og strángur vandlætari, Exód. 20, þá er þad eigi fullkomin Gudsdýrkun. Óttinn dugar til þess ad reka syndarann til Guds, þegar hann hugleidir þad, ad hann hafi hans reidi forþénad; en íhugan Guds födurligrar gjæsku, hans speki, hans þolinmædi, uppvekur elskuna i mannsins hjarta, sem lætur oss verda eitt med Gudi, og kveikir svoddan unadsemd i vorri sál, ad menn forsmá alla hluti jafnvel hjá krossi Drottins, eins og St. Páll, Phil. 3; svo eg má segja, ad óttinn er fadir gudhrædslunnar, en elskan til hans er módir ad henni. Óttinn gétur hana i fyrstunni, (því segja gudlausir menn, ad óttinn hafi gudina gjört) en elskan tekur vid henni, elur hana og nærir i hjarta mannsins, á medan hún er ecki fullburda, eins og ein módur sitt fóstur, þar til hún kémur i ljós, og anglýsir sig i gódum verkum, og smámsaman ver hún eins og annad úngmenni, eptir fullkomnum mælir Kristi aldurs, segir Páls, Eph. 4; svo ad þvílik dásamlig sképna heilags Anda, skín svo sem eitt ljós ámedal hinnar hreckvísu kynslódar, svo sem ein sól á himninum; ecki eins og sól Ezechiæ kongs, hvor ed géck til baka, 2 Kóng. 20; ecki eins og sól Jósúæ, hvor ed stód kyrr, Jós. 10; heldur eins og sól Davids, hvor ed gledur sig af ad hlaupa sinn veg, Ps. 19; því sá ed Gud elskar, honum þykir inndælt ad gjöra þad honum líkar, og lætur sér jafnan i því framfara. Cicero útmálar gudrækina þannin, ad hún sé réttvisi ámóti Gudi; hann sagdi vel, því hann sagdi allt þad hann vissi edur vita kunni, og var ecki meira von af heidnum manni, og hefir hann þó ennþá talad kristiligar (ef eg má svo segja um einn heidingja) i ödrum stad hér um, þar hann segir: ef gudhrædslan er i burtu tekin, þá gétur þad eigi odruvis ordid, enn ad allur trúskapur og allt samneyti manna ámedal, og hin kostuligasta dygd, réttvisin, fara og i burt; þetta er visliga talad, því sá sem ecki Gud óttast, sem ad i augnabliki gétur kastad honum i afgrunn helvítis, hann mun eigi verda mjög hlífinn vid sinn jafníngja; þad sjá

menn á hinum guðlausu Satans þrælum, er segja í hjarta sinu: þar er enginn Guð, Ps. 14; hvorki halda þeir orð né gjörðir, engum hlífa þeir, sem þeir fá hönd yfir. Til þessa eru dæmi, jafnvel í landi voru, ekki mjög gömul, og er hér af auðsært, að það er dagsatt er hinn sami skrifar, að guðleysið taki allan trúskap í burtu úr veröldinni, og spilli svo sambúð mannanna, að ekki er vært í heiminum án þess að menn óttist Guð; og þetta vald Guðs er svo ríkt ámeðal mannanna, að jafnvel afguðadýrkun heiðingjanna, sem voru án Guðs í heiminum, Eph. 2, hefir því valdið, að þeir ekki uppátu hvor annann; svo eg vil hér um segja, viðlíkt og Aurelius Alexander keisari svaraði þeim, er vildu gjöra samkundur kristinna manna að drykkju- og legukofum, að miklu betra væri að Guð þar með einhvörju móti dýrkaðist, enn að þær skyldu brúkast til slíkra ódáða. Það var röksamligt og konúngligt svar af heiðnum manni; svo vil eg segja, að betra er til að halda samvist mannanna við í heiminum, að dýrka Guð með einhvörju móti, þegar eigi eru til þess brúkaðar hinar verstu syndir og glæpir, sem Djöfullinn lætur sér þjóna með, heldur enn hafa einga trú á hönum; því það mundi gjöra veröldina að herbúðum Madíaníta, hvar einn ryckti sverði ámóti sínum eiginn bróður og lagsmanni, Júd. 7. Satt er það sem Jóhannes segir, að hvör sem ekki elskar sinn bróður, hvörn hann sér, hvörnin kann hann Guð að elska, þann hann sér ekki? 1 Jóh. 4; en eg þori og að segja, að hann sem ekki elskar Guð, sem hefir skapað hann, endurleyst og helgað, hvörnin getur hann sinn bróður elskað? Því bágt mun oss sem vondir erum og undir syndina seldir, Róm. 7, að elska óvini vora, blessa þá er oss bölva, gjöra þeim gott, sem við oss misgjöra, Matth. 5, nema vér gjörum það fyrir Guðs sakir, og verður því óttinn og elskan til Guðs undan að gánga, og sé hún alvarlig, þá er einsætt að hitt á eptirfylgir, því sá sem hann elskar, hann varðveitir hans boðorð, 1 Jóh. 5, og er þetta eitt af þeim helztu, sem nú sagða eg, að elska óvin sinn. Hvað sem nú heiðingjar ritað hafa um guðhræðsluna, er alltsaman góðra gjalda verðt, og dugar að vísu til þess, að sýna oss kristnum mönnum, hvörsu að hún hafi þótt ómissandi, jafnvel þeim er mest litu eptir því nálæga, og ekki svo eptir því sem þar uppi er; en St. Páll kennir oss hennar nytsemi miklu betur, 1 Tím. 4, segjandi, að guðhræðslan sé til allra hluta þarflig, hafandi fyrirheit, bæði þessa lífs, sem nú er, og svo hins komandi. Í gamla Testamentinu hafði þessi höfuðdygð mikil fyrirheit um tímanliga farsæld, svo sem allvíða má lesa, bæði í Móses bókum og annarstaðar; kannské þessvegna að Guðs fólk á þeim dögum hefðu fleiri boðorða og setnínga að geyma enn vér kristnir menn, svo og voru ekki fyrirheitin svo ljós, um dýrð hinnar eptirkomandi sælu í Guðs ríki; en síðan Jesús Christus hefir afmáð óvinskapinn, lögmál boðorðanna, sem var innifalið í setníngunum, fyrir sitt hold, svo sem Páls að orði kemst, Eph. 2; síðan vér höfum fengið að sjá og heyra það, sem margir konúngar og spámenn girndtust að heyra og sjá, og sáu það ekki, Lúc. 10; síðan hafa Guðs ástvinir ekki svo stór fyrirheit um líkamliga farsæld, og það til þess, að sætleiki eptirkomandi aldar, hvörn vér smöckum í hinu góða Guðs orði, Hebr. 6, hann yfirgnæfi allan tímanligan fögnuð og meðlæti, svo að þeir eð Guð elska og líða fyrir Kristi sakir, eru glaðir í hörmúngunum, og halda það mikinn fögnuð, nær þeir rata í ýmisligar freistingar, svo sem Jakob býður, Kap. 1; vitandi það, að reynsla trúar vorrar,

hún aflar þolinmæðis. Ecki er við það að dyljast, br. m.! að sá sem vill guðhræddur vera, hann má búa sinn hrygg undir Kristi ok, 2 Tím. 2, eins og þegar einn kappi býr sig til orustu, og þótt Guð láti honum heppnast luckn og heiður í veröldinni, sem hann og hefir mörgum af sínum ástvinum veitt, þá er þar þó alltíð einhvör barátta, annaðhvört hið innra eður hið ytra; sé þar ecki annað, þá er þar Andskotinn og hans þrælar, sem jafnan offsækja þá, sem geingið hafa á mála með Kristó. Satan keppist við af öllu megni að niðurbrjóta Guðsriki, og aldrei lætur hann af að skjóta sínum örfum á Guðs her í veröldu þessari, svo leingi sem hann heitir Djöfull og Andskoti, og þarf til þess mikla guðhræðslu og alvörugéfni að fá honum og hans árum í móti staðið, bæði sýniligum og ósýniligum. En þegar hinn mikli Guðs kraptur er svo máttugur í breiskleika sinna ástvina, að þeir fá staðist áráfir vondra manna; þegar hann styrkir þá og stöðuga gjörir í sínum orðum og trúnni allt til æfiloka, þá kalla eg að hvað mest sannist orð St. Páls, að guðhræðslan hafi fyrirheit þessa lífs, og hefir hinn almáttugi Guð það optliga og undrunarsamliga framkoma látið, og lætur ennú í dag, á öllum þeim, er honum treysta. St. Páll kallar hina útvöldu Guðs, þau ker í hans húsi, er hann hefir til heiðurs sett, Róm. 9; á þessi ker fellur dupt nockuð ástundum, svo það hendir sig, að þau verða jafnvel grómtekin. Vondir menn eru ein þvaga, sem hann hreinsar þessi sín ker með, svo þau verði hæf til þjónustugjörðarinnar, og setur þau svo aptur inn í Guðs hús, nær þau eru hrein orðin, en þvögunni kastar hann í burt, að hún verði fótum troðin. Guð leyfir að þeir eð hann óttast, verði ástundum niðurþryckttir, en aldrei undirþryckttir; sá sem fæst við einn guðhræddan mann, það er svo sem berji hann einn klett með vendi, vöndurinn slitnar, en kletturinn verður hinn sami; eins og sá er vill kæfa eldinn með olíu, hún fortærist, en eldurinn logar þess gladar; það er eins og að binda Samson með streingjum, þeir hrucku í sundur eins og hörþráður, er hann rétti sig, Júd. 16. Samson héldt sínum mikla styrk, allt þar til skjækjan féck rakað hans hár af; Guðs börn eru ósigrandi, allt svo leingi þau halda sér við Drottinn Jesúm, hvör að er safnaðarins höfuð, Eph. 5; en þegar þeim verður það, að taka hina flárráðu Dalíla, veröldina, í faðm sér, þá missa þau allt sitt afl; hún stingur þeirra augu út og gjörir þá Philistæis, það er Satans börnum, að herfángi, já, að spotti og athlátri, nema menn dansi eptir þeirra pípu, og er þá dauðinn vís, nema menn deyði sjálfa sig að nýu eins og Samson, Júd. 16, það er, drepi hinn gamla Adam með hans girndum og tilhneigingum, og burtkasti fýsn augnanna og drambsömu líferni, að menn verði heilskygnir aptur og sjáum ljósið í hans ljósi, er oss hefir fyrir sinn dauða sett til arfskiptis heilagra í ljósinu, Col. 1. Svo er nú guðræknin á sig komin, og svo er hún þörf og nytsamlig, já, ómissandi í þessu lífi, en þó gagnar hún hvað mest í dauðanum, því hann verður þeim inngángur til lífsins, er Guð óttast, til að meðtaka þar fyrirheit eptirkomandi aldar. Sá sem hefir í lífinu tamið sér réttvísina við náúngann, og óttann og elskuna á Guði, hann fagnar dauðanum, og segir glaður með Símeóni: nú láttú, Drottinn! þjón þinn í friði fara, eptir orði þínu; því eins og Símeón hafði andsvar feingið af heilögum Anda, að hann skyldi eigi dauðann sjá, nema hann sæi áður Krist

Drottins, svo bera og þessir jafnan með sér vitnisburð heilags Anda í sínu hjarta, að þeir séu Guðs börn, Róm. 8, nær sem þau leysast í burt héðan. Hvornin kann svoddann einn Guðs ástvinur dauðanum að kvíða? Dauðinn er að sönnu hræðiligur, því hann er verðlaun syndarinnar, Róm. 6; en hvorjum er hann hræðiligur? þeim sem ecki eru heiminum dauðir, en ecki þeim, hvorra líf Kristur er, en dauðann kalla þeir sinn ábata, Phil. 1. Dauðinn er oss syndugum mönnum eins og myrkrið er börnunum, þau óttast það þessvegna, að þau ætla í því muni búa nockurskonar voði; og sérdeilis þau, sem heimskir menn leggja í vana sinn að fæla með grílum og ófreskjum; svo er dauðinn, af því menn heyra svo mikið af hans grimmleika talað, því kvíða menn svo fyrir honum, og veit þó enginn hvað mikill hann er; hvor veit hvort menn finna meir til í dauðanum, enn í fæðingunni? þetta mun enginn; enginn er heldur aptur kominn til að segja oss hitt. Þar er varla nockur svo litilfjörlig tilhneiging, að hún ecki forsmái dauðann; heiptrækninn aktar dauðann að engu; það sýnir oss þeirra dæmi, er selja sitt líf fyrir líf óvina sinna; hvað margur hefir dáið fyrir ást kvenna, sem er hégómi í sjálfu sér. Sýrach kennir oss, að honum sem ámóti geingur, þyki dauðinn sætur; ótti fyrir-vanvirðu nockurri, gjörir dauðann léttan; meðaumkanin gjörir hið sama. Þegar Ottó keisari vildi heldur taka lífið af sjálfum sér, enn að láta stráhöggva lið sitt niður með sverðseggjum, þá voru margir af hans fylgjurum, er alleina af meðaumkan lögðu hendur á sjálfa sig; en ef hégóminn virðir dauðann svo lítils, hvað léttur mun hann þá vera þeim, sem fara í friði héðan, og vita að hann er inngángur til lífsins? Ritningin talar um dauðann, svo sem endurlausn af fángelsi; allur Israel sá Aron leysast, segir Núm. 20 Kap.; eg girnist að leysast héðan og vera með Kristó, hvað miklu betra er, segir Páll, Phil. 1. Svo þykir og öllum þeim, er heimurinn er krossfestur vegna Krists, og þeir heiminum, Gal. 6; þeir andvarpa með Páló og segja: æ, eg syndugur maður! hvor mun leysa mig frá þessum dauðliga líkama? Róm. 7; óttast því ei að deya, kristinn maður, heldur að deya illa, það mun þér til eylífs gagna. Það er gott dauðann að óttast, til þess að forðast það, með hvorju vér forþénum hinn eylífa dauða. Tímanligur dauði er ecki í sjálfum sér ógnarligur, nema vér segja viljum, að það sé til að sleppa úr fángelsi, úr þrældómi, úr sjóvolki; því hvað er þetta líf annað? Það er hræðiligt sem eptir hann kémur, ef öðruvísi fer enn vel. Það er vitanligt, að dauðinn er Guðs börnum inngángur til eylífrar sælu; og því skylda eg þá ei vilja gánga eitt sinn í bardaga til að vinna heillt konúngsríki? En þeim er tapast, verður hann leið til eylífra kvala. Nú veit eg að þjófurinn hræðist ecki stigann, sem liggur upp í gálgann, en snöruna hræðist hann; svo er það og dárligt fyrir þann, sem hefir leitað eptir helvíti alla æfi sína, að hann skuli hinn tímanliga dauða hræðast, og ecki miklu heldur hinn eylífa, sem á eptir fylgir; hann mætti óska og feginn verða, að helsóttin og fjörbrotin mættu vara um alla eylífð, ef hann mætti þar með sleppa frá hinum eylífa eldi, sem fyrirbúinn er Djöflinum og öllum hans einglum, Matth. 25, því þar mun betur bíta. Þar fyrir, ó þú syndugur maður! nær þú sér hinn nakta og vilt ei klæða hann, hinn svánga og vilt ecki metta hann, og hinn þyrsta og vilt ei gefa honum að drecka, já, nær þú sér óvin þinn húngra eður þyrsta, og vilt ecki gefa honum að eta eður drecka; nær hinn voldugi og hinn vesæli standa báðir

fyrir dómi þinum, nær þú átt ad vandlæta i Guds stad, edur hjálpa hinum naudstadda til réttarins, nær reidin tekur þig, nær lostinn blindar þig, nær ágirndin kvelur þig, nær ofundin freistar þín, og i einu ordi ad segja, nær Djøfullinn, holdid og heimurinn vilja locka þig til ad styggja þinn Gud, lát þá daudann vera þér óguarligan; íminda þér hann þá svo sem einn skélfiligan helvítisár, þann er búinn sé til ad gleypa sálu þina og færa i eylifar píslar; lát sem hann fyrir dyrunum standi, og eigi ad heimta þig undir hins voldnga Guds dóm, til ad gjora reikning fyrir þad, er þú ætlar samstundis ad fremja. Þannin skulu menn daudann hrædast, og hann ed svo gjørir, og temur sér þetta hugarfar, og lifir þareptir i Gudsótta og trúnni á Kristum, hann þarf ei ad kvída, hann mun med Simeóni daudanum fagna, hann mun i fridi burtu leysast og deya réttlátra manna dauda. Hvad oss ollum, já, ollum sínum bornum, hvar helzt þau eru um heiminn, unni og veiti Gud fridarins, Gud fagnadarins og Gud lífsins og daudans, fyrir sinn eingétinn Son Jesúm Christum, amen!

Fyrsta Sunnudag í Níu-vikna-føstu.*)

Gudspjallid, Matth. 20 Kap.

Í þann tíma: sagdi Jesús til sinna lærisveina þessa eptirlíking: himnaríki er líkt einum húsfødur, sem útgéck snemma morguns verkamenn ad leigja í sinn víngard. En ad gjørdum samníngi vid verkamennina ad dagligu peníngsgjaldi, sendi hann þá í sinn víngard. Og nærri þridju stundu géck hann út og leit adra idjulausa standa á torginu, og sagdi til þeirra: farid þér og svo í víngardinn, og hvad réttvíst er, mun eg géfa ydur; og þeir geingu burt þángad. Og hann géck enn út aptur um sjøttu og níundu stund, og gjørdi slíkt hid sama. Nærri elleftu stundu géck hann út, og fann enn adra standa idjulausa, og sagdi til þeirra: hvarfyrir standid þér hér allan dag idjulausir? þeir søgdu til hans: þvíad enginn hefir leigt oss. Hann segir til þeirra: farid þér og í minn víngard, og hvad réttvíst er, skulud þér fá. En þá kvøld var komid, sagdi herrann víngardsins til síns rádsmanns: kalla þú verkmennina, og gjald þeim verkkaupid, og tak til frá hinum seinustu allt til hinna fyrstu. Þá komu þeir, sem nærri elleftu stundu leigdir voru, og medtók hvør þeirra sinn penníng; en hinir sem fyrstir komu, þeir þeinktu ad þeir mundu fá meira; en hvør þeirra medtók sinn penníng. Og þá er þeir høfdu hann medtekid, møgludu þeir ámóti hús-

*) Gudspjallid á 6ta Sunnudag eptir Þrettánda, er sjaldan innfellur, ásamt prédikuninni, sem þar til hlýdir, má lesa þann 26ta Sunnudag eptir Trinitatis.

føðurnum, og søgdu: þessir enir seinustu hafa eina stund erfidad, og þú gjørdir þá jafna vid oss, sem borid høfum hita og þúnga dagsins. En hann svaradi og sagdi til eins þeirra: vinur! eigi gjøri eg þér órétt; ertú ecki ásáttur ordinn vid mig um einn pening? taktú hvad þitt er, og far í burt; en þessum hinum seinasta vil eg géfa svo sem þér. Eda lofast mér ecki ad gjøra af mínu hvad eg vil! eda ertú þarfyrir rángeygdur, þó ad eg sé góðgjarn? Svo verda seinastir hinir fyrstu, og fyrstir hinir seinustu, þvíad margir eru kalladir, en fáir útvaldir.

Exordíum.

Þegar St. Páll, 1 Cor. 2, skírir frá, hvør ad hafi verid atferd sín í kristnibodinu, er hønum var á hendur falid, þá talar hann svo medal annara orda: þegar eg kom til ydar, brædur! þá kom eg ecki med yfirlæti ordanna edur spekinnar, er eg bodadi ydur Evangelíum. Þad má vída sjá í heil. Ritníngu, ad Gud hefir ecki viljad láta sín eyrindi vera bundin vid málsnilli mikla. Þegar Móses afsakadi sig fyrir Gudi, frá sendiførinni til Pharaó, taldi hann þad mest til, ad sér væri þúngt um mál, þá svaradi Gud hønum: eg skal vera med munni þínum og kénna þér hvad þú mæla skalt, Exód. 4; vidlíkt féck Jeremías ad heyra, er hann taldist undan ad flytja Guds eyrindi til Jerúsalems manna, og sagdi: ack, Drottinn! eg er úngur og kann ecki ad tala; en Drottin svaradi: seig ecki, eg er úngur, heldur til þeirra sem eg sendi þig, skalt þú fara, og þú skalt tala allt hvad eg skipa þér, Jer. 1. Hví mun hinum Almáttuga hafa þócknast ad haga þessu svo? Sjálfur hefir hann manninum munninn géfid, Exód. 4; skyldi hann þá écki vilja láta brúka gáfur sínar sér til dýrdar og lofs; þar hann engan hlut hefir í náttúrunni forgéfins skapad, aukheldur málfærid, sem er ein med þeim bestu Guds gáfum? Páll kénnir oss ordsøkina hér til med berum ordum, 1 Cor. 1, segjandi: Kristur hefir sendt mig, ecki til ad skíra, heldur til ad prédika, ecki med spakmælum, svo ad krossinn Kristí verdi ecki ad eingu. Hvørnin má krossinn Kristí af spakmælunum nockra nidrun hafa? þad kénnir Páll strax eptir í sama Kap.; því sú ræda um krossinn, segir hann, er heimska þeim sem fyrirfarast, en oss sem hólpnir verdum, kraptur Guds. Enginn hlutur er svo foraktanligur fyrir heiminum, svo sem Kristí kross, svo ad þá sem hann á herdum bera, kallar Postulinn afrak og hreinsun veraldar; eckért er þó kroptugra medal, til ad draga synduga menn til himnaríkis heldur enn hann. Afreksverk hefir aldrei þvílíkt unnid verid, hvørki á himnum né undir himninum, svo sem þad, er Jesús Guds Sonur vann á krossinum, þegar hann forlíkadi heiminn vid Gud, en nidurbraut Djøfulsins ríki, og tók herleidíngjuna ad herfángi. Þetta sitt sigurmerki hefir hann fengid sínum stridsmønnum, ad þeir beri þad fyrir hertoga sínum, í hans bardøgum hér á jørdunni. Skyldi nú svo dýrmætur hlutur hafa sitt ágjæti af mannligri speki edur málsnilli, þá væri hønum þad ecki lítid nidurdrep, hins og annars vegna, ad þad má satt um oss játa, sem Páll enn aptur segir: ad vér erum ecki margir skynsamir eptir holdinu, 1 Cor. 1; ecki margir gøfugir, en hjá Gudi er eckért manngreinarálit, Act. 10, hann þeckir best sína; hann hefir fáfródum látid í fáfrædi undirvísa, svo hann gjordi þá hyggna; en þad er þó sú fákjænska, sem er allri mannligri vitsku ædri, 1 Cor. 1; hann hefir med hinu sama fáfrædi leidt þá hyggnu til Guds ríkis, sem hafa viljad fylgja rádum Páls ad verda heimskir, svo þeir vitrir yrdu. Þad sé eg á Nicódemó, Jóh. 3, hvørn Jesús høndladi med svo sem annan brjóstmylkíng, jafnvel þótt hann væri meistari í Israel; og ecki hefir þetta einasta verid adferd St. Páls, heldur og annara Kristí Postula, hvørjir í þessu hafa fylgt dæmi síns Meistara; því jafnvel þótt ad allvída meigi rekja spor hans guddómliga vísdóms, þá eru þess og mørg dæmi, hvørnin hann tekid hefir líkíngar af almenniligum hlutum, til ad kénna fáfródum Guds gøtu, til þess ad hinn heimugligi kraptur Guds speki, sem í hønum bjó, mætti samfara verda þeim hlutum er þeir best þecktu, og dagliga fyrir augum sáu, er skyldi án afláts minna þá á þau lífsins ord, sem framflutu af hans blessada munni. Til dæmis hérum, vil eg taka hina føgru eptirlíkíng, er stendur í þessu h. Evangelíó, út úr hvørri margur veraldarvitríngur hefir rángar meiníngar spunnid; eg vil med fám ordum tala nockud framar fyrir ydar kjærleika um hennar réttan skilníng þad framast eg veit af Guds ordi, og þar med hugleida: **hvørnin vér eigum**

ad sticka oss í Guds víngardi, svo oss verdi ecki þadan med ósæmd í burtu vísad. Jesú! þú blessada víntré, á hvorju vér innplantadir erum, send oss þinn Anda, sá ed leidi oss í allan sannleika, og kenn oss réttan skilníng þinna heil. orda, amen!

Utleggíngin.

Allt frá upphafi mannsins sköpunar og inn til þessa dags hefir Drottinn útgeingid, til ad leigja verkamenn í sinn víngard, og enn nú gjörir hann þad med ydranar og syndanna fyrirgéfníngar prédikun. Rödd Hrópandans heyrist ennú í eydimörku veraldar þessarar hjá oss, segjandi: gjörid verduga ávörtu ydraninni, orin er sett til rótar trjánna; hvört þad tré sem ecki ber gódan ávöxt mun upphöggvast og í eld kastast, Matth. 3. Húsfadirinn hefir leigt verkamenn í sinn víngard, en ecki letíngja; þar á Guds eyrindi ad gjöra, um hvört Jeremías svo segir, Jer. 48, ad bölvadur skuli sá vera, sem verk Drottins gjörir svikssamliga. Enginn hefir sig sjálfur leigdan í þenna víngard; þad er sannkvedid hérum, sem Esajas talar undir persónu Guds, Es. 65: eg er fundinn af þeim sem ecki leitudu ad mér; og mætti þad stór fásinna vera, hvor sem þar rétt ad hygdi, þar vér svo fundnir erum, og í hans víngard, þad er í ríki Guds Sonar settir, ad láta sýslanir þessa heims vefjast svo fyrir sér, ad menn þeinki annadhvört ecki á Guds verk, edur og gjöra þad med hángandi hendi; þarfara væri þeim ad aldrei hefdu þeir leigdir verid, og stædu ennú á torginu idjulausir; því svo segir Endurlausnarinn hjá Lúc. 10, um þá, er ecki vildu medtaka Guds ríki: eg segi ydur, ad Sódómæ mun bæriligra vera á þeim degi heldur enn þeirri borg. Hvílíkt er þetta, br. m.? Húsbóndinn er útgeinginn ad leita þrælsins, kongúngurinn ad bjóda honum, sem hafdi burtu hlaupid, hinn alleina Ríki hinum allsþurfanda, dómarinn útlaganum, brúdguminn henni, sem drýgt hafdi hóranir med mörgum elskuga, og hann sem oss hefir elskad í Jesú Kristó, þegar vér vorum hans óvinir, Róm. 5, oss sem ad elskudum heim þenna, og þad sem í honum er, fýsn augnanna og drambsamt líferni, 1 Jóh. 2. Þess gétur Jóhannes, 1 Jóh. 4: í því er kjærleikurinn, ecki ad vér elskudum Gud, heldur ad hann elskadi oss, og sendi Son sinn til forlíkunar fyrir syndir vorar; þó fæst hin auma manneskja svo lítid um þá idju, er henni bodin er í Guds víngardi, eins og menn væru þángad leigdir til ad bada í rósum, og ecki til ad bera hita og þúnga dagsins; hefir þá Jesús sveist blódinu, Lúc. 22, til þess ad vér skyldum í syndarinnar eptirlæti lifa? hefir hann vínpressuna trodid, Es. 65, til þess ad vér skyldum færa sér vínber? hefir hann litad sinn kyrtil í víni, og sinn möttul í vínberja blódi, Gén. 49, til þess ad syndarinn blód sáttmálans almenniligt haldi? Hebr. 10, hefir hann þarfyrir afdruckid hinn fleytifulla kaleik Guds reidi, ad vér skulum sitja ad heimbodi hinnar vondu Babýlon, af hvörrar hórdómsvíni ad þjódirnar drucknar eru? Opinb. 18. Fjærri sé því! St. Páll kennir oss þad lángtum ödruvísi, Eph. 2, er hann segir: vér erum ný sképna í Kristó, til ad gjöra gódverk þau, er Gud hefir tilbúid, ad vér gaungum í þeim; en hvor eru þau verk er hann tilbúid hefir, eda hvílík idja er oss ætlud í hans víngardi? þad telur Páll upp, Gal. 5: kjærleiki, fögnudur, fridur, þolinmædi, gódgirni, gjæska, trú, hógværd, sparneytni. En

mér er spurn; mun brúdguminn plocka mørg þvílík ber, þegar hann inngéngur í aldingardinn til ad skémta sér þar med henni, sem hans hjarta elskar? Eg er hræddur um, ad þad farnist ecki betur sumum af trjánum, heldur enn eikinni sem Frelsarinn bølvadi, þegar hann fann engan ávørt á henni, Matth. 21, nema midur sé, því hún bar enga; en eg hygg því verr, ad finnast muni þeir ed bera illa eina. Gud klagadi Jerúsalem ad hún beri súr vínber og villi=vínvidi, Esa. 9; en þess væri ad óska, ad ecki yrdi sagt til kristninnar, svo sem hún nú tekur til ad gjørast, eins og til Jerúsalem fordum: Samaria hefir ecki ad helmíngi syndgad sem þú, þú hefir margfjølgad þínar misgjørdir meir enn þær, og þú hefir réttlætt þínar systur med þínum svívirdíngum, Ezech. 16. Førum eigi villir vega, br. m., og þeinkjum ecki ad vér munum því alleina fyrirhlýta, ad vér leigdir séum, þad væri hálfu verra, enn ad segja: Abraham høfum vér fyrir fødur, en gjøra þó engin Abrahams verk, Jóh. 8. Vér erum ad sønnu leigdir, vér erum skírdir, vér erum Kristó í skírninni innplantadir, en hann segir, Jóh. 15: eg er hid sanna víntré, og minn Fadir er akurmadurinn; hvørn þann kvist á mér, sem ecki ber ávørt, mun hann burt taka. Hann segir og ecki: hvør sem mér er einusinni innplantadur, heldur hvør sem blífur í mér, og eg í honum, hann ber mikinn ávørt, því án min gétid þér ekkért gjørt, en ef nockur blífur ecki í mér, hann er útkastadur eins og vínkvistur, og uppþornadur, og þeir samansafna þeim og í eld kasta, og þeir munu brenna. Adur enn Adam féll frá Gudi, þá var hann af honum settur í einn aldingard, hvørn hann skipadi honum ad yrkja, Gén. 2; og fyrst því var svo háttad í heilagleikans standi, þá er líkligt, ad Gud muni eigi vilja láta þad nú ødruvísi vera í sínum víngardi, þar vér erum syndarinnar vegna undir þad løgmál skyldir, ad neyta vors brauds í sveita vors andlitis, og næra oss med erfidi af jørdunni alla vora lífdaga, Gén. 3. En ef þad á svo ad vera í þeim útréttíngum, sem vér nærum á þetta líkamliga líf, hvad miklu framar mun þad skyldt í voru sáluhjálpar eyrindi. Vér høfum allir stórt pund af Gudi medtekid, enginn þarf meira med enn honum tiltrúad er; nockrir hafa audlegd veraldar þessarar, sumir embætti, nockrir vitsku og speki, og sumir afl og atgjørfi líkamans. Af øllu þessu byrjar reikníngskap ad standa; en hvørnin fórst honum þad, er bar sitt pund fram ávaxtarlaust, hvørt ed hann hafdi í jørdu grafid? hann fékk þann dóm, ad þeir skyldu kasta hinum ónýta þjón í hin ystu myrkur, hvar vera mundi óp og tannagnístran, Matth. 25. Hvad mun þá verda um hann, sem ecki einasta skilar ávaxtarlausu pundi sínu, heldur leggur þad á Satans bord, til ad uppbyggja þar med hans ríki? litt gagnar honum ad vera leigdur í Guds víngard, því hans idja er sú eina þar inni, ad gjøra Krists kyrkju ad Belials krambúd, líkar þeim, er Gud talar um, Ezech. 16; þú hefir tekid mitt gull og mitt silfur, sem ad eg gaf þér, og gjørt þér mannslíkan af, til ad hórast med. Hinn ónýti þjón sagdi vid húsfødurinn: medtak hvad þitt er, en húsfadirinn mun vid hinn vonda þjón aptur segja: tak hvad þitt er, sem er fordæmíng daudans, gack í burtu frá mér í eylífan eld, sem fyrirbúinn er Djøflinum og øllum hans árum, Matth. 25. Dragi því enginn sjálfan sig á talar, edur ætli þad, ad í Drottins víngardi sé eckért, edur illt ad gjøra. Húsfadirinn hefdi ecki átalid þá, sem allan daginn stódu idjulausir á torginu, hefdi því eins háttad verid í hans víngardi; þar fyrir er þad ecki nóg ad leggja høndina á

plóginn, en lita apur; því sá ed það gjörir, hann er ecki hæfur til Gudsríkis; en þótt það sé sjálfsögd skylda vor ad erfida í Guds víngardi, svo mikid sem vér berum mátt og megn til, þá veri enginn svo blindur, ad hann ætli ad hann hafi til skuldar ad reikna hjá Gudi; ad sönnu segir Páll, Róm. 10: ad sá sem gjörir hvad lögmálsins er, hann lifi í því, og það sama segir sjálft lögmálid. Hvor eru þá launin, ef menn skulu tala eptir Guds réttlæti? ecki annad, enn hann lifa skuli, og ecki deya, Levit. 18. Vér heyrum ecki, ad vorum fyrstu foreldrum hafi heitid verid launum nockrum, þótt þau vardveittu Guds bodord; en ef þau bryti það, áttu þau danda ad deya; svo kunna vor gódverk aldrei neitt ad forþéna af Gudi; það kénnir oss Endurlausnarinn, Lúc. 17, segjandi: er þar nockur af ydur, sem hefir einn þræl, er plægir, edur heldur hjörd á beit, ad hann segi til hans, strax sem hann gengur inn af akrinum: kom híngad og sit til bords? en mun hann ecki segja honum: bú til það eg snædi, gird þig og þjóna mér, þar til eg hefi etid og druckid, sídan skaltú eta og drecka. Mun hann þacka þeim þræl fyrir, ad hann gjördi hvad honum skickad var? eg meina nei. Svo og þér, þegar þér gjört hafid allt hvad ydur bodid er, þá segid: vér erum ónýtir þjónar, því vér gjördum hvad vér áttum ad gjöra. Svo hafa gódverkin engin verdlaun eptir réttinum, en hinum vondu tilheyrir straff ad réttu. Gódverkin eru jafnan skylda; en hin vondu eru afgjörd ámóti skyldunni. Hin bestu gódverk forþéna eckért, því það er eins og ad betala skuld sína; en hid minnsta afbrot vinnur til reidi, því þá vantar svo mikid til skuldalúkníngar; þess gétur Jakob Postuli, 2 Kap.: sá sem heldur allt lögmálid, en verdur brotligur í einu bodordi, hann er sekur vid öll. Ad sönnu stendur hér í eptirlíkíngunni, ad húsfadirinn hafi gjört samníng vid verkamennina, um einn pening; en ecki er það svo ad skilja, br. m.! svo sem þegar madur semur vid mann, heldur talar Drottinn þetta ad mannligum plagsid. Peníngur þessi er Jesús Kristur, hinn sami Israels sikill, med hvorjum fórnirnar keyptar voru frá liflátinu á gamla Testamentisins dögum, en syndugar sálir fyrir Jesúm Christum frá eylífum dauda. En samníngurinn skédi í öndverdu vid vora fyrstu foreldra eptir fallid, þegar Gud af einskærri nád og miskun sinni hét því, ad kvinnunnar sædi skyldi í sundurmerja höggormsins höfud, Gén. 3. Hann verdur itrekadur svo opt sem vér heyrum af Guds ordi, ad vér séum af nád hólpnir vordnir, og ecki af verkunum, Eph. 2. Ad Gud hafi eptir miskun sinni gjört oss hjálpliga, en ecki af verkunum, sem vér gjördum, Tít. 3; þegar oss sagt verdur, ad hvor sem á Jesú nafn trúir, skuli ecki fyrirfarast, heldur hafa eylíft líf, Jóh. 3; og þessi samníngur hefir einn og hinn sami verid frá hinu fyrsta fyrirheiti, og mun verda allt til veraldarinnar enda vid alla þá, er forláta sig uppá Sonarins forþénustu med hreinni trú, því Jesú þessum bera allir spámenn vitni, ad í hans nafni fái þeir allir syndanna fyrirgéfning, sem á hann trúa, Post. gb. 10, og er hér af audsært, ad þetta er enginn almenniligur samníngur, heldur líkt því, þegar einn gódur og rádvandur madur heitir nockrum einhvorju gódu án allrar verdskuldunar; þá reiknar hann sig skyldugan það ad halda, uppá það ad hans ord bregdist ecki; og ef ad finnast kann einhvor svo lyndur ámedal vor, sem vondir erum, hvad miklu framar mun Gud, sem er alleina gódur, vera bundinn vid sín loford, Lúc. 11, þar hans ord forgánga aldrei, þótt himin og jörd forgángi, Lúc. 21; hvar fyrir enginn kann út af þessu

Lausnarans ordatiltæki ad reikna til nockurrar verdskuldunar hjá Gudi, heldur blífur hid sama, sem Páll segir, Róm. 3, ad allur heimurinn verdi logfallinn fyrir honum. Og svo sem þad, ad þeir sem komu um sjöttu, níundu og elleftu stund, fengu af nád þad þeir fengu; svo er og samníngurinn vid þá fyrstu af einskjærri nád gjordur, því sjálfrádur var Herrann ad láta sinn víngard audan liggja, nema hans gjæska hefdi knúd hann til ad leita eptir þeim, er hann mætti hjálpa. Eg veit ad nockrir hafa steytt sig á þeim ordum, er skrifar Jakob Postuli, 2 Kap. og þannin hljóda: sér þú ecki ad trúin hefir samverkad hans verkum, og trúin er af verkunum til lykta leidd, og skriftin er uppfyld, er segir: Abraham trúdi Gudi, og þad vard honum til réttlætis reiknad; sjáid þér þar fyrir, ad madurinn réttlætist af verkunum, og ecki af trúnni alleina. Þetta hefir nockrum þókt gagnstædt því, er bædi St. Páll, og oll h. Ritníng med einu hljódi vottar, sem er þeirrar meiníngar, ad madurinn verdi af trúnni hólpinn, og ecki af verkunum, Róm. 4; en þess er gjætandi, hver ad sé meiníng Jakobs í þessum pistli; hann átti ordastad vid þá er héldu sig vel kristna, ef þeir trydu á Gud, og játudu hann einn ad vera eins og Djoflarnir, en auglýstu ecki trú sína med kristiligum verkum; þad birta þessi ord, er standa skommu ádur í sama kapitula; ef bródir edur systir eru nakin, og skortir dagliga næríngu, en einhvor ydar segir: farid í fridi, vermid ydur og mettist, en géfid þeim þó eigi þad líkamanum er þarfligt, hvad gagnar þad? svo er trúin, ef hún hefir eigi verkin, hún er daud fyrir sjálfa sig. Hér gjorir Jakob bert fyrir monnum hvad hann meinar; svo sem þad er ecki miskun ad segja: verm þig og mettast; svo er þad og ecki heldur trú, ad segja: eg trúi á Gud og hans Son, en afneita Gudi med verkunum aptur ámót; svo sem þad er eckért miskunarverk ad géfa allar sínar eigur fátækum, en hafa þó ecki kjærleikann, 1 Cor. 13; svo forþéna og eigi heldur verkin neitt í sjálfu sér; vilji eg segja, ad verkin vinni til nockurs hjá Gudi, þá vil eg og segja, ad efnid í einum smídisgrip forþéni laun, af því hann er vel gjordur, en svo sem hann kunni ecki ad gjora sig fyrir utan hagleik mannsins, svo hafa og verkin allt sitt ágjæti af trúnni, sem er Guds verk í manninum, Jóh. 6. Segid mér þá, hvar er þeirra verdskuldan? trúin samverkar verkunum, segir Jakob; eg játa þad, því án hennar væru þau synd, Róm. 14; hún verkar þad med þeim, ad þau syndlaus reiknast, forþéna þó eckért. Trúin fullkomnast af verkunum; menn sjá, ad einn er sterkur, af því, ad hann kann ad lypta miklu, annars vissi einginn þad hann sterkur væri; ljósid þeckist ad vera ljós af birtunni. Abraham audsýndi sig ad vera trúadan, af því hann gjordi hvad Gud baud honum; þannin fullkomnast trúin af verkunum, en ecki odruvísi, nema einhvor vildi segja, ad verkin væri partur af trúarinnar veru, og væri þad eins og ad segja, ad þad væri manninum verulígt ad gánga og standa. Hitinn fylgir eldinum, harkan járninu, birtan sólunni; þó er hvorki hitinn eldur, né harkan járn, né birtan sól, eigi heldur eru verkin trú, þó þau fylgi trúnni, og ecki réttlæta þau, þó þau framkomi af þeim sem réttlátur reiknast fyrir trúna. Abraham trúdi Gudi, og þad var honum til réttlætis reiknad, segir Jakob; en eckért gott verk gétur Skriftin um, Gén. 15, þegar Gud matti hans trú svo mikils, heldur alleina um þad, ad hann hafi Gudi trúad til þess, ad hans sædi skyldi verda svo sem stjornur himins, en Jakob tekur þad saman vid hans trúarverk, þegar hann vildi offra syni

sinum, Gen. 22, til ad styrkja þar med sína meiningu, sem er sú, ad trúin sé dauð án verkanna, af verkunum réttlætist madur, og ekki af trúnni alleina. Um auglýsingu trúarinnar talar Jakob hér, og ekki um sjálfa trúna, um trúarjátninguna fyrir mönnum, og ekki um trúarinnar krapt fyrir Gudi; þad kénna mér hans eigin ord í sama kapítula: sýn mér þína trú af verkunum. Og ad þér vitid, br. m.! ad þetta er meir enn hégómi einn, þá merkir þetta ord, ad réttlæta, í h. Ritningu optast ekki annad enn: ad auglýsa sig edur adra réttláta ad vera. Þú hefir réttlætt þínar systur med þínum svívirdingum, segir Drottinn um Jerúsalem, Ez. 16; hvornin kunni hún ad réttlæta, sem sjálf var öllum skömmum vafin? en þad kunni hún ad gjöra, ad sýna ad þær væru sér réttlátari. Ad þú réttlætist í þínum ordum, þegar þú dæmist, segir Davíd um Gud, Ps. 51; hvor vill Gud réttlæta? sem sjálfur er alleina réttlátur; en ad birta hans réttlæti fyrir mönnum, þad kunna menn ad gjöra. Tollheimtumennirnir réttlættu Gud, er þeir skírdir voru med skírn Jóhannis, Lúc. 7; hvornin gátu þeir Gud réttlætt, syndugir menn og framar ödrum löstum og lýtum hladnir? en ad þeckja og opinbera réttlæti Guds, þad var þeirra skylda. Jakob segir: madurinn réttlætist af verkunum; en hvornin kann madur ad réttlætast af því sem er eins og nidurlagsfat, Es. 64, af því sem er synd, Róm. 14, af því sem er skylduverk ónýtra þjóna, Lúc. 17; en þess eru verkin umkomin ad auglýsa, ad Gud býr í manninum fyrir trúna, ad trú mannsins er kröptug fyrir kjærleikann, ad þad sé lifandi og ekki dauð trú, hvor ed stjórnist af h. Anda, til gódra verka, eptir bodi vors Endurlausnara, Matth. 5: svo lýsi ydar ljós fyrir mönnum, ad þeir dýrki ydar Fodur, sem á himnum er. Nú er þessu svo varid, br. m.! ad eingin hefir til neinnar skuldar ad telja hjá Gudi, og þad er þad Endurlausnarinn hér segir í eptirlíkingunni undir persónu húsfödursins: vinur, eigi gjöri eg þér órétt, &c. Fyrst einginn hefir af Gudi neitt forskuldad, er þad þá ekki nógu stór nád, ad hann hefir alla leigt í sinn víngard, þad er, alla kallad til ydranar og syndanna fyrirgéfningar; en þótt adrir beri þar hita og þúnga dagsins, og sén strax ad morgni kalladir, munu þeir mega líta raungu auga til þess, þótt hann sem um eingan hlut er nockrum skyldugur, þótt hann, segi eg, miskunni einhvorjum á daudastundinni? Myn Samúel mega sjá offjónum yfir Paulo? Jeremías yfir Tollheimtumanninum Matthæo? Matth. 9. Jósías yfir Manassi? Baptista yfir Tító og Tímótheó, edur þessir allir yfir ræníngjanum á krossinum? Lúc. 22. Fjærri sé því, Gudi er í sjálfs valdi ad láta hvorn einn hafa svo mikid fyrir himnaríki, sem honum þóknast, því allir medtaka af nád og ekki af verdskuldan; og þó einn sveittist blódinu í Guds víngardi, frá því fyrsta hann hefir vit á og til þess hann gjæfi öndina upp, þá hefir hann ekki med verkunum meira forþénad af himnaríki, heldur enn hinn sem í andlátinu var kalladur; því ámilli hins eylífa, sem er Guds ríki, og þess er enda tekur, sem eru daudligra manna verk, er einginn jöfnudur, svo eitt megi med ödru kaupast ad réttum sölum. Svo vill nú Drottinn hafa sýnt, ad hinir fyrstu verdi hinir sídustu, þegar menn vilja gánga í rétt vid Gud og mögla vid húsfödurinn, og sídastir hinir fyrstu, þegar hann vill nádugur vera, þeim sem hann er nádugur, Róm. 9, og er þó ekki hér fyrir nockurt manngreinarálit hjá Gudi, því margir eru kalladir, en fáir

útvaldir; Balaam, Sál, Achab, Júdas og adrir miklu fleiri, þeir voru kalladir, en þeir breittu eptir fódur sínum, og stódu ecki í sannleikanum, Jóh. 8. Gud hefir ecki sagt þeim, sem kalladir eru, heldur þeim sem er trúr allt til enda, vil eg géfa kórónu lífsins, Opinb. 2; útvalningin er ad sönnu altid viss hjá Gudi, því hann hefir útvalid þá sem hann veit í kolluninni stödugir standa munu, en eingan hefir hann kallad med þeim skilmála, ad hann skyldi eigi kunna frá ad falla, en vér erum ecki vissir um vora útvalningu med ödru móti enn því, ad svo leingi sem trúin er í oss kroptug fyrir kjærleikann, Gal. 5; svo lengi erum vér Gudsborn, og því rædur Pétur rétt, 2 Pistl. 1, talandi um trúna og hennar ávexti: fremjid í trú ydar dygdina, í dygdinni vitskuna, í vitskunni sparsemina, í sparseminni þolinmædina, í þolinmædinni gudrækniua, í gudrækninni bródurligan kjærleika, í kjærleikanum elskuna, því nær þetta er hjá ydur, og yfirgnæfir, þá gjörir þad ydur ecki idjulansa, edur forgéfins erfidandi, til þeckingar Drottins vors Jesú Kristi; því hvörjum sem þetta eigi fylgir, hann er blindur, og leitar ad veginum med hendinni, gleymandi því, ad hann er af gömlum syndum hreinsadur; þar fyrir kostid kapps um, brædur! ad gjöra ydar kallan og ydar útvalningu vissa, því nær þér þetta gjörid, munud þér aldrei falla. Med svoddan móti, en eingu ödru, verdum vér vissir um útvalningu vora, þar fyrir hefir og Gud vísad oss í sinn vingard til ad erfida, en ecki í heiminn til ad rannsaka sitt leyndarráð; en svo menn best viti hvörnin þad saman hángir, þá segir Páll þad med fám ordum, Róm. 8, á þennan hátt: hvörja hann ádur þeckti, þá hefir hann fyrirhugad, hvörja hann fyrirhugad hefir, þá hefir hann kallad, en hvörja hann kallad hefir, þá hefir hann réttlætt, en hvörja hann réttlætt hefir, þá hefir hann dýrdlega gjört. Hvörrar dýrdar og eylífrar farsældar oss unni ad njóta um eylífar aldir Gud ríkur af nád, fyrir sinn eingétinn Son Jesúm Christum, og sendi þar til sinn h. Anda, amen!

Annann Sunnudag í Níu-vikna-föstu.

Gudspjallid, Lúc. 8 Kap.

Í þann tíma: þá ed margt fólk var samankomid, og þad dreif til hans úr stödunum, sagdi hann í eptirlíkingu: sá géck út sem sádi, ad sá sædi sínu; og þá hann sádi, féll sumt utan hjá veginum, vard fótum trodid, og fuglar loptsins átu þad. Og sumt féll á hellu, og nær ed þad spratt upp, visnadi þad, af því ad þad hafdi eigi vökvan. Og sumt féll ámedal þyrna, og þyrnirnir spruttu upp med og kjæfdu þad nidur. Og sumt féll í góda jörd, og þad vóx upp og bar hundradfaldan ávöxt. Þá ed hann sagdi þetta, kalladi hann: hvör eyru hefir ad heyra, heyri hann! En hans lærisveinar spurdu hann ad, hvör ed væri þessi eptirlíking. En hann sagdi: ydur er unnt ad vita leyndardóma Gudsríkis, en þeim ödrum í eptirlíkingum, svo

ad sjáandi þá sjái þeir eigi, og áheyrandi þá skilji þeir þad eigi; en þessi er eptirlíkíngin: sædid er Guds ord; en hinir vid veginn, eru þeir, sem heyra þad, en eptir þad kémur Djøfullinn og tekur burtu ordid úr þeirra hjørtum, svo ad þeir skuli ecki trúa, og verda hjálpligir. En þeir á hellunni eru þeir, sem medtaka ordid med føgnudi, þá þeir heyra þad, og þessir hafa ecki rót, hvørjir um stundarsakir trúa, og á freistíngartímanum falla þeir frá. En þad sem féll á millum þyrnanna, eru þeir, sem þad heyra, og velkjast í sorgum, audæfum og girndum þessara lífdaga, kefjast og færa eingan ávøxt. En þad sem í góda jørd féll, eru þeir, sem heyra ordid, og behalda því í gódu og sidsømu hjarta, og færa ávøxt í þolinmædi.

Exordíum.

Ef þér vardveitid mína setnínga og mín réttindi, sá madur sem þad gjørir, hann skal lifa af því, segir Drottinn, Levit. 18. Réttvíst er þetta løgmál, svo sem allir dómar Drottins, en óbæriligt er þad syndugum mønnum, því hvør er sá ed løgmálid haldid géti? Einginn af øllum Adams nidjum, nema hann einn sem gjørdist bølvan fyrir oss, Gal. 3, er løgmálsins bølvan forþénad høfdum. Bølvadur veri sá sem ecki heldur allt þad sem í løgmálinu stendur, svo hann gjørl þad, segir Móses í Guds umbodi, Devt. 27; þessi kostur var óbærillgur þeim sem ecki géta eitt augnablik syndlaust lifad, og er þad víst ad hinn nádugi Gud hefir ecki sitt heil. løgmál útgéfid í þeirri meiníngu, ad nockur mundi þad haldid géta, heldur til þess, ad menn skyldu laga sinn lifnad þar eptir ad svo miklu leiti, sem mannligur kraptur fær orkad, og svo í ødru lægi til þess, ad syndugir menn vita mættu hvad mikid þá brestur á ad uppfylla þad sem løgmálid býdur, svo þad yrdi vor tiptunar-meistari til Christum. Nú þótt ad løgmálid sé strángt, þá hefir hinn gódi Gud látid því altíd fylgja Evangelíum, allt frá því hann útgaf þann fyrsta nádarbodskap, ad kvinnunnar sædi skyldi isundurmerja høggormsins høfud, Gén. 3. Stór var sú nád ad sønnu, og svo stór, ad øll veroldin gétur hana aldrei fullþackad; en svo sem hún er mikil, svo er og mikid þeirra straff, sem hana forsmá. Þegar Israel vildi sig hafa undanþeginn ad tala vid Drottinn í Hóreb, er hann útgaf sitt heil. løgmál, Exód. 20, þá sagdi Gud vid Mósem: eg vil uppvekja þeim einn spámann af sínum brædrum eins og þú ert, Devt. 18, og eg vil leggja mín ord í hans munn; hann skal segja þeim allt-hvad eg býd hønum, og hvør sem ecki heyrir mín ord, sem hann talar í mínu nafni, af þeim hinum sama vil eg þess krefja. O, vor Gud! vert þú oss nádugur; hvørsu illa er þeim farid, sem Gud vill krefja skuldar sinnar? hønum mun verda í hin ytstu myrkur kastad, og mun ecki þadan útfara, fyrr enn hann hefir borgad hinn sídasta peníng, Matth. 18, sem aldrei verdur um alla eylífd. Þótt løgmálid væri bædi strángt og réttvíst, þá géck þó ecki hinn nádugi Gud eptir þeim sektum, sem þad mønnunum á hendur sagdi, vegna þess lausnargjalds, er hann hafdi sjálfur tilbúid oss og fyrirhugad í sínum eingétnum Syni, sem var sú eina bót vid því sárí, er Djøfullinn veitti Adam og øllu hans hyski; forsmái hana nockur, þá segir Móses oss í þeim ordum, er eg strax umgat, hvad vid því liggur, sem er, ad Gud muni krefja þess af hendi hins sama. Ef nockur syndgadi ámóti Móses løgum, þá vard þad þó forlíkad í gamla Testamentinu, med offrum og fórnfæríngum, í hvørjum ad Kristur var fyrirmyndadur, svo sem Paulus, Hebr. 10, vottar, ámedan syndin var undir Guds þolinmædi; en nú þar skugginn er í burtu horfinn, en vér høfum sjálfa hlutina, Róm. 3, þá verdur syndin burttekin med sannri trú á Jesúm Christum. Þetta verdur oss bodid í øllu Guds Evangelíó, sem er hid andligá sædid, af hvørju hinn nýi madur gétinn verdur í hjarta voru, um hvørt Frelsarinn talar í þessa dags Evangelíó. En þad er grátligt til ad vita, ad þessi nád er svo mørgum frambodin, kénd og prédikud, en svo fáir hafa þess not, sem hér má sjá, fyrir þeirra eigin forsómunar sakir. Vér viljum þetta heil. Gudspjall nockud gjør yfirvega,

og af því hugleiða: hvað Drottinn segir um þá 'fernslags jörð, er tók við sæðinu. Ó, vor Guð! lát þitt orð, sem í dag verður kénnt, falla í góða jörð, svo vér færum þar af ávöxt í þolinmæði. Bænheyr það, himneski Faðir! fyrir þinn eingétinn Son, Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Vor Endurlausnari talar þannin um hina fyrstu tilheyrendur í upphafi Guðspjallsins, að sumt af sæðinu hafi fallið utan hjá veginum og orðið fótum troðið, og fuglar loptsins hafi uppetið það. Hann leggur það sjálfur svo út, að það séu þeir, sem við veginn eru, en eptir á komi Djøfullinn og taki orðið úr þeirra hjørtum. Þeir eru við veginn, segir Jesús, og ecki á veginum. Það mun valda, að orðið er Djøflinum svo auðsókt í þeirra hjørtu; væru þeir á Guðs vegi, mundi það leingur vefjast fyrir hinum illa óvin að grafast eptir þessum dýra fésjóð. Ég em vegurinn, sannleikurinn og lífið; enginn kémst til Foðursins nema í gégnum mig, segir Lausnarinn, Jóh. 14; á þessum vegi sáluhjálparinnar eiga oss Guðs h. orð að leiða, annars fálma menn eptir veginum og eru blindir, 2 Pét. 1; en hvorsu má nockur sjá ljósið í hans ljósi, 1 Tím. 6, nema fyrir Christum í hans ljósi, sem er Guðs orð, ef menn snúa þar við bakinu og ecki andlitinu, en horfa allir uppá sinn veg, Esa. 53. Hjá Matth. 7, ræðir Frelsarinn um tvenna vegu á þennan hátt: gángið inn um hið þraunga portið, því hið víða port og hinn breiði vegur leiðir afvega til glotunarinnar, og þeir eru margir eð hann gánga. Þessir eru þeir, er við veginn standa, br. m.! á hvorra vegum að býr sorg og armæða og þeckja ecki veg friðarins, Esa. 59, hvorra vegur að er háll, og þeir munu dreifast áfram í þokunni og í henni hrapa, Jer. 23. Lausnarinn segir, að sæðið falli utan hjá veginum; hann meinar akurreinarnar, það sem í þær fellur varðveitist, því jorðin er plægð, og allir varast að gánga þar um; en þeir sem við veginn standa í Guðs akri, eru sú jörð, er plógur logmálsins hefir aldrei geingið um til að mýkja akurinn, eigi heldur Guðs vagn, sem að er Evangelii lærdómur, til að feita jörðina. Hvað sem þar fellur í, verður af fuglum himins, það er vondum øndum, uppetið, eður og fótum troðið, því þá er perlum fyrir svín kastað, Matth. 7. Hvornin býr Guð í mannanna hjørtum? í sínu heil. orði. Hvornin á það hjarta tilreidt að vera sem hann vill búa í? ángrað og sundurkramið, Esa. 57. Það sem ecki fellur í svoddan hjarta, það fellur utan hjá veginum, utan hjá Guðs akurreinum, og verður fótum troðið, því allir vegir Drottins eru miskun og sannleiki øllum þeim, er varðveita hans sáttmál, Ps. 25, en vegur óguðhræddra mun fyrirfarast, Ps. 1. Jesús segir að Jóhannes hafi komið með veg réttlætisins, Matth. 21; en hvornin var sá vegur er Jóhannes kénndi? Gjorið yðran, því Guðsríki er nálægt, Matth. 3. Sá sem ecki geingur á þessum vegi, hann geingur ecki á Guðs vegi, ecki á réttlætisins vegi, ecki á friðarins vegi, í einu orði að segja, hann geingur utan hjá veginum. Prédikarinn segir, Kap. 11, að hinir óguðligu gángi á vegum síns hjarta; en hvornin vegur er í þess manns hjarta, sem daufheyrist við Guðs h. orði? það er almennilig þjóðbraut lasta og verstu klækja, hvar agg, reiði, þræta, manndráp, hórdómur, frillulifnaður, sem af hjartanu fromkoma, Matth. 15, hafa troðið sér gadd í ískoldu mannsins hjarta, svo Guðs orð fái ecki rúm í þeim, og ef nockuð af sæð-

inn kann ad hrjóta þar inn, verdur þad fótum trodid. Þessir eru þeir, er fyrir sídasakir gánga inn í Guds helgidóm, til ad birtast fyrir monnum. Þér hræsnarar! vel hefir Gud um þá talad fyrir munn Ezechiæ, 33 Kap.: þú mannsins-son! þeir koma til þín svo sem fólkid er vant ad koma, og þeir sitja fyrir þér svo sem mitt fólk, og heyra þín ord, en þeir gjora þar ecki eptir, heldur gjora þeir hádvísur þar af med munni sínum; þeirra hjarta stundar eptir ábata; þú ert þeim eins og amorsvísa, sú ed lætur vel og er fogur ad leika, því þeir heyra þín ord, en gjora þar ecki eptir; og er þad skélfilig fásinna, br. m.! er hinn slægi Djofull hefir blindad mannanna hugskotsaugu med, ad menn leggja eyrun vid skammarligum ordum og fíflsligu hjali, en byrgja þau fyrir Guds Evangélió; þau standa opin fyrir hafgýnsaungum veraldarinnar, en Brúdgumans raustu heyra þau svo þúngliga, ad ecki er sýnt þau muni bregda vid fyrr enn hofud-engilsins básúna lætur í skýum himins; dæmafród æfintýri og lygasogur láta menn sér inndælt ad heyra, en vilji nockur framm-telja Guds dásemdir, um stórvirki vorrar skopunar, um miskunarverk vorrar endurlausnar, um leyndardóm vorrar helgunar, þar velgir menn vid svo sem odru léttmeti, svo eg sé ecki annad í sumra manna fari, enn ad þeir muni þeinkja hid sama um Guds ords þénara, sem Athenuborgar-menn kvádu upp um Pálum, er hann taldi þeim kristiliga trú, en þeir sogdu: hvad mun ordsnápur þessi vilja sér? Post. gb. 17. Gjætid þó ad í Guds nafni, kristnir menn! hvílikur hlutur ad Guds ord er, þad er fódur sálna vorra, Matth. 4, því án þess munum vér deya; þad er líf og andi, Jóh. 6, því án þess erum vér í syndunum daudir; þad er leidarvísir til himnaríkis, Ps. 119, því fyrir utan þad munum vér ofan fara í hin ytstu myrkur, hvar vera mun óp og tannagnístran. Og fyrst vér þetta vitum, og þad er í hjortum vorum, fyrir dómi samvitsku vorrar, sannprófad, þá þykir mér sá ecki kvalrádur vera og ecki mikid kvida helvítispíslum, sem lætur þad eins og annann vind um eyrun þjóta, svo sem þad komi ecki vid hann, sem af Gudi er talad, og alltíd muni eitthvad til eylífs lífs verda. Næst þessum talar Endurlausnarinn um þá, er hann samlíkir grýttri jordu, í hvorja þegar sædid féll og spratt upp, þá visnadi þad, af því þad hafdi ecki vokvan; þessir eru þeir, sem heyra Guds ord og medtaka þad med fognudi, og hafa þó ecki rót, þviad um stundarsakir trúa þeir, en á freistingar-tímanum falla þeir þar frá. Eg kann ecki annad ad segja, en þessum er ad nockru leiti betur háttad enn hinum; því líkligri er sá til apturhvarfs, sem ad smackad hefir hvad sætur ad Gud er, heldur enn hinn sem ávalt mótstendur h. Anda; þó er þad med því móti, ad þeir láti sig leidrétta af anda Drottins, nær þeir villt fara, annars muni þeir búa vid verri kost enn hinir, því þad ordid, sem þeir heyrdu, mun fordæma þá, Jóh. 12. Pétur féll frá á freistingar-tímanum, en Jesú blída tillit snéri honum aptur, svo hann géck út og grét beiskliga, Matth. 26; Aron féll frá þegar hann óttadist fólksins reidi, Exód. 32, en hann hvarf aptur á Guds veg, svo hans synd var honum ecki til dauda reiknud. Sjálfur Móses var ecki lángt þar frá, er hann sló tveimsinnum á kléttinn, Núm. 20, hvartil hann þó ei hafdi Guds bodord; en allir þessir voru næsta leiditamir aptur á Guds gotu. Júdas féll og frá, en skipadist ecki vid Kristi áminningu í kvoldmáltídinni, Jóh. 13, ecki vid hans blída ávarp í grasgardin-um, Lúc. 22, og ecki nema til ills vid hinn harda dóm, er hann sá ad ætladi ad gánga yfir

sinn herra, Matth. 27. Sá féll og frá á freistingar-tímanum, en leitadi ecki Guds í sínum mótgángi, heldur galdrakonunnar, 1 Sam. 28, því féll hann á sitt eigid sverd 31 Kap. Achab medtók ordid med fögnudi, svo hann sat í seck og ösku og grét fyrir Gudi, 1 Kóng. 21, en ecki ad sídur féll hann frá og sendi til frétta vid Bal, en lét aflífa spámenn Drottins. Því er eg viss um, ad þessir muni óbæriligri kost eiga enn hinir, sem alldrei hafa á Guds vegi gengid; en hvad nun þessu valda, br. m.? ecki annad enn ad hjartad er hardt, svo ad sædid fær engan vökva. Guds ord hafa eigi gétad unnid svo á þrjótskuna, ad þad hafi smelst í þeim fyrir hreina ydran, ad hid himneska sædid hafi fengid nockra fasta rót. Margir vilja Guds vinir vera þegar allt leikur í lyndi; en þegar sólbruni mótlætinganna tekur til ad hafa sínar verkanir í Guds akri, þá visna þeir ávertirnir brádliga, sem ecki eru vel gródursettir. Ef menn láta steininn í eld, þá verdur hann glóandi um hríd, en ecki mýkist hann nema hann ad ösku brenni; eins er þess manns hjarta, sem spámadurinn klagar yfir, Jer. 8, ad sé hardara enn demant. Drottinn typtar þá med vendi síns ords, en þeir finna þar ecki til; hann hellir yfir þá oleó fagnadarins, þad geingur eigi inn í steininn. Þegar Gud géfur regn á jördina, þá féllur þad eins yfir frjóssama stadi og ófrjóssama, harda og mjúka. Þad er víst, ad hvorirtveggju bera nockurn ávöxt medan þad yfirstendur, en þegar sólin tekur ad brenna, þá verdur sú grein þessara, ad hvad sem yfir hina hördu og ómjúku stadi féll, þad þornar brádliga upp, því þad fann eckert sér líkt í hellusteininum, sem þad kynni ad vardveita; hin plátsin færa ávöxt þess meiri og meiri sem sólin meir verkar, því þeirra mýkindi halda því er þau hlutu, og hid besta þar af stígur ecki upp í loptid aptur, heldur snýst ávertinum í vökva og vessa; svo verdur og Guds ord prédikad vondum og gódum, bljúgum og hardsvírudum; í þessum brennir eldur mótlætinganna allan vökva í burt, en í hinum verkar hann fridsamligan ávöxt réttlætisins, Hebr. 13. Alldrei hefir Guds kyrkja meir eflst enn í mótgánginum; þegar Jesú nafn mátti ecki nefna fyrir utan lífsháska, þá frjófgadist Guds aldingardur best; þegar kraptur Jesú blóds, sem var í ordinu, fann Guds akur mýktan med blódugum ydrunar-tárum í hjartanu, þá kviknadi kjærleikurinn, þá spratt upp þolinmædin, þá gréri trúin, þá vór lítilætid, þá lifnadi miskunsemin, þá dafnadi hógværdin, þá brann elskan til Guds, hvad heitast, svo ad hvorki líf né daudi, hvorki englar né valdstéttir né höfdingjadæmi, hvorki hid nálæga né þad eptirkomanda, hvörki hæd né dýpt, né nockur önnur sképna kunni ad skilja Guds elskendur vid þann kjærleika, sem er í Kristó Jesú, Róm. 8. En sídan mönnum tók til ad leidast ad draga okid med Kristó, þá hefir ecki plógur lögmálsins rist svo djúpt í mannanna hjörtum. Menn vilja allir med honum ríkja, en fáir med honum lída, og hyggja, ad mátulig gudhrædsla dugi nóg til sáluhjálpar; þarfyrir kólnar hjarta mannsins, svo ad Guds ord, þad himneska sædid, verdur ecki í bein og merg inndruckid; fyrir því ver og kornid í Guds akri mjög svo þunnt, svo ad ein stangin æpir til annarar, og Andskotinn hefir med báli óleyfiligrar heimsins elsku brent oss marga dila þar inni; þar fyrir tem þér kristiliga ydran, ó, þú Guds barn! sem vilt sáluhjálpina erfa, ámedan Gud lætur þér ad óskum gánga, og lát minning þinna synda og hans ástgjafa mýkja hjarta þitt, svo ad h. Andi, sem býr í ordinu, megi una þar inni, þviad þú veitst ecki nær ed hiti freist-

inganna tekur á að brenna, og þú þurfir bráðliga til að halda, og þótt það verði eigi fyrr enn á dauðans stundu, sem hvorn dag yfir háungir, þá þeink að þær eru þá vísar; en eingum hefir veitt af á þeirri hörðu tíð, þeim einum hefir þá bezt vegnað, við hvörja Andi Drottins hefir talað í hjartanu, í því orðinu, sem þeir áður numdu og rótfestu þar inni, til heilnæms veganestis í gégnum hinn myrkva dauðans dal, inn á land lifandi manna. Hinum þriðju tilheyrendum dregur vor Herra dæmi af því sæði, sem féll ámeðal þyrna, en þyrnin spruttu upp með og kæfðu það niður; það eru þeir, segir hann, er heyra orðið, og velkjast í sorgum, auðæfum og girndum þessara lífdaga, kefjast og færa eingan ávöxt. Hvílíka hindrun að þetta illgresi gjöri akurlöndum Guðs, eru fleiri dæmi til, enn segja þurfi. Margan hefir búksorg og áhyggja frá Guði dregið; þar sem þinn féssjóður er, þar er þitt hjarta, segir Endurlausnarinn, Matth. 6; hvornin fá menn þá undir eins Guði þjónað og mammóna? Endurlausnarinn segir, að þyrnin hafi varið upp með og kæfst sæðið niður. Ecki segir hann, að kornið hafi ecki og nockuð varið, en þó er það eigi að meiru leiti enn svo, að hann reiknar það fyrir eingan ávöxt; hvar fyrir? af því þyrnin höfðu yfirhönd, en kornstaungin þroskaðist aldrei, svo að arið næði út að springa. Líkt er þetta guðhræðslu sumra manna, þeir eð gjarna ræckja orð Drottins; þeir hafa það um hönd; þeir biðjast fyrir; þeir tárast fyrir Guði; þeir sýngja og lesa; þeir heyra gjarna talað um Guð og hans h. dásemdir, og látast það sjálfir gjöra með fullri alvöru, en straffa aðra, sem þá eru tómlátari í sinni þjónustu; en þegar bróðir eður systir eru nakin, og hafa skort í tímanligri næringu, þá géfa þeir þeim þó ecki hvað líkhamanum er nauðsynligt, Jakob. 2; þegar þeir sjá þjófinn, hlaupa þeir með honum að stela, Ps. 50, ef ecki með almenniligri launúng, þá með yfirvarpi laga og réttinda; sjái þeir nockuð girniligt, verður búksorgin þeim svo óbæriligt sem Achab, að þeir nærri því leggjast upp á sængina, 1 Kóng. 21; nær það er ecki fyrir augunum sem eta skal, þá er ecki trúin á Guð betur grundvölluð enn svo, að menn spyrja með heiðingjunum: hvað skulum vér eta, eða hvorju eigum vér að klæðast? Matth. 6. Um ásnans skugga og um geitarhárin tonlast þeir og tyggjast innbyrðis, þar til þeir mættu um síðir verða uppetnir, og ef einhvor gjörir nockuð af við þá, það ræckja þeir illu til dauðans; sjái þeir veg til að féfletta einhvorn, spára þeir ecki róg né lýgi; þyki eitthvað indælt vera, þá stendur Guðs elska og hans orð til baka, en holdinu er þjónað í þess girndum og tilhneigingum. Svo vara nú þyrnin upp fullum setum, en sæði Guðs orða dempast, og bera ecki ávöxt, og á guðhræðslunni ber ecki fyrir illgresisins ofvexti, hvört hún sé nockur í hjartanu, það vita eigi aðrir nema af ávöxtunum, þitt er deginum ljósara, að aldrei kémst hún leingra enn í munninn, en hinir limirnir erfiða í Satans akri; og sýnist mér að þessir elski Guð með sömu elsku og hans linni, er þeir segja: vermið yður og mettist, Jakob 2, en géfa þeim þó eckert; slíkt er í raun og sannleika að hrósa sér af guðhræðslunni, en afneita þó hennar krapti, 1 Tím. 3, og svo sem Jesús sagði við Júða, að útsjúga hús eckna og föðurlausra undir hylmingu lángra bæna, Matth. 23; og kann það ecki að fara á annann hátt, því eigi verða vínberin samanlesin af þyrnunum, né fíkjurnar af þistlunum, Matth. 7. Guðhræðsla sviddan manna, er eins og tal hins heimska fyrir Guði, um hvört Salómon segir: að það sé eins og þyrni

kvistir í hönd hins druckna, Orðskv. 26. Þyrnirinn er næsta bráðþroska; veldur það því, að hann dregur til sín allan vökva úr jörðunni, svo þau grösin, er í nánd vaxa, þau fá ecki til viðurlífis, og þess betri vökva sem hann nýtur, þess líkligra er að hann betur blómgist; svo er hreckvísin, þegar hún er plöntuð í nálægð dygðanna, (svo kalla eg skin guðhræðslunnar) þá tekur hún þess meira afl. Þegar ódygðin er brynjuð með líkingu Guðs herskrúða, þá hefir hún stóran myndugleika, jafnvel þótt það sé ecki nema hamur einn, og Satans engill í ljóssins engil umsteyptur; en eigi að síður mun rætast á þeim spádómur Esaj. 10: eldurinn mun uppbrenna hans þyrna og hans þistla á einum degi. Þyrnirnir eru blómligir næsta; en sárt stínga þeir, ef ógjætiliga er á þeim tekið; þannin er áhyggja og búksorg þessara lífdaga; hún lofar öllu fögru, gulli og silfri, fullum kornhlöðum, yndi og eptirlæti; en þeir eð slíta hjarta sinn þar með, þeir finna þó eckért yndi, heldur eins og hinn vatnssjúka þyrstir æ þess meir, sem hann meira dreckur; svo er þess frekari ágirndin, sem meiri er auðurinn, og hún etur sjálfa sig, og elur sig þó sjálfa; hún er bæði húngur og fylli, yndi og sorg, og er þó aldrei svo mikið eptirlætið, að ecki sé meira andstreymið, og það sem yfirtekur, að hún kéfur þá unaðsemd, er menn eiga í Drottni að hafa, og mettar sína þræla með harmabrauði einu, og dryckjar þá með óminnisöli, svo þeim gleymist að safna sér féssjóð á himnum, hvorjum ecki kann mölur né ryð að granda, né þjófar eptirgrafast, Matth. 6. O, þú dýrkeypta Jesú brúð, kristilig kyrkja! lát þér það til rifja renna, að þinn minnsti er með þyrnum kórónaður á yckar heiðursdegi, en þú ræktar þá þyrnana best, sem hans blessaða höfuð hafa hvað sárast stúngið í pínunni, það eru þínar syndir og þitt eptirlæti, þú sem ert afrekuð með Guðs eigin blóði, Post. gb. 20; svo það er ecki all-lítið sorgarefni, hvor sem þess gjætir, að hið óforgéngiliga sæði Guðs orða, sem Pétur talar um, það þróast valla svo hér á jörðunni, að bindini hans barna verði fullt í heiminum. Rómverjar kölluðu það óþackláthan akur, sem ecki svaraði kostnaðinum og erfiðinu; en það má hinn allsvaldandi húsfaðir að réttu segja um sinn akur, því ef nockur vill meta til samans Guðs eingétins Sonar dýrmæta blóð, hvors minnsti dropi að er kostuligri enn öll ríki veraldarinnar og þeirra dýrð, og svo hinn fjórða part af þeim, sem orðið heyra, að hinum óreiknuðum, sem þar fyrir utan eru, þá mun hann játa að Kristi erfiði og hans akurs ávexti sé ólíkt farið og einganvegin saman að jafna; hvor eyru hefir að heyra, hann heyri það! Hvorjir eru hinir fjórðu tilheyrendur, br. m.? það eru þeir sem Jesús samlíkir því sæðinu, er féll í góða jörð og bar hundraðfalldan ávöxt. Þetta þýðir Drottinn uppá þá, sem behalda orðinu í góðu og siðsömu hjarta, og færa þar af ávöxt í þolinmæði. Guð hefir lofað að sitt orð skyldi ecki koma tómt til sín aptur, því hefir hann ecki lofað, að það skuli hjá öllum verka sáluhjálpina; hvar fyrir? því þar eru svo margir sem því ecki halda í góðu hjarta, og ecki allir sem ljá því rúm í hjartanu; hið sama orð var prédikað Pharaó og öllum hans þénurum; en þó segir Ritníngin, að sumir af þeim hafi óttast orð Drottins, en Pharaó forherdti sitt hjarta; hið sama Jesú Kristi Evangelium kénndi Páls og Barnabas í Ikonio, og þar trúði mikill fjöldi, bæði Gyðinga og Grickja, en Júðar, þeir eð vantrúaðir voru, æstu upp heiðingjana ímóti bræðrunum, Post. gb. 14; hið sama Guðs orð kénndi Jesús öllum þeim, er til hans heyrðu og sáu hans krapta-

verk, þá søgdu nockrir ad hann jardteiknir gjørdi fyrir Belzebub, Lúc. 11; adrir leitudu eptir teikni af himni, þó fanst þar ein kona, er fagnadi hans kénningu, og sagdi: sæll er sá kvidur er þig bar, og þau brjóst er þú mylktir. Andsvar Jesú uppá ord hennar minnir mig á ad tala um, hvørsu glediligt ad er Guds h. ord í þess manns hjarta, sem hefir lystíng sína í hans løgmáli, Ps. 1: hann sagdi: hvad um það; sælir eru þeir, sem heyra Guds ord og vardveita þau. Eg þykist vita ad mørg muni svo lynd sem kona þessi, er hún lét á sér heyra, ad hún vildi hafa verid Jesú líkhamlig módir, hefdi hún þann kost mátt eiga; en eg heyri ad hvørri einni kristinni sálu er bodinn betri kostur, sem er ad heyra Guds ord og vardveita það. Ecki hafdi María miklu blídlæti heimsins ad fagna, þótt hún væri módir ad Kontúngi himins og jardar; en það heyri eg, ad hún hafi vardveitt øll hans ord í sínu hjarta, Lúc. 2. Það heyri eg og, ad Símeon segir í þessum Kap. ad hennar øndu muni sverd í gégnum smjúga; það hefir án alls efa verid, þegar hún stód undir krossinum, og hún sá hans hendur og fætur í gégnum stúngnar, er hún elskadi svo sem sitt eigid hjarta. Af þessu sé eg Maríu sæla ad vera, því þau ord, er hún vardveitti í sínu hjarta, hafa hjálpad henni slík óskop ad þola; það sama veit eg ad Guds ord verkar í allra þeirra hjørtum, sem hann elska, og eru Jesú andligar mædur. Mitt ok er sætt og mín byrdi létt, segir Endurlausnarinn, Matth. 11; ecki þykir það heimsins børnum, þeir ed okid í sundur brjóta. En hvør mun það létt gjøra? það gjørir Guds ord, sem rétt-trúud sála vardveitir í hjartanu, hvørt ed telur henni trú um það, ad mótlætíngar þessara tíma séu eigi verdar þeirrar dýrdar, sem fram vid oss mun koma í eylífu lífi, Róm. 8. Sælir eru þér nær menniruir hallmæla ydur, og tala ígégn ydur alla vondsku fyrir míns nafns sakir, þó ljúgandi, segir hann enn aptur, Matth. 5, fagnid og verid gladir, þvíad ydar verdkaup er nógligt á himnum. En hvør mun gjøra oss vissa um þessi verdlaun? það gjørir h. Andi, sem býr í ordinu, því er einn harmþrúnginn og sundurknosadur andi vardveitir í gódu og sidsømu hjarta, því hann er pantur vorrar arfleifdar, Eph. 1. Svo sem eg er þess fullviss, ad mér verdur engin skotaskuld úr lánudu fé, ámedan eg pant hefi, svo og lángtum framar er eg þess fullørugur, ad mér muni øll harmkvæli þessa heims med eylífri gledi endurgoldin verda, (jafnvel þó eg þess óverdugur sé) ámedan eg vardveiti Guds ord í gódu og sidsømu hjarta, því Andi Guds ber vitni mínum anda, ad eg sé Guds barn, Róm. 8. Og færir ávøxt í þolinmædi, segir Herrann; hvørugt gétur annars án verid. Sá sem vardveitir Guds ord, hann færir ávøxt í þolinmædi, og hann sem ávøxt í þolinmædi færir, hann vardveitir Guds ord; þess gétur Jóhannes í hans fyrsta bréfi, Kap. 2, med þessum ordum: ef nockur segir, eg elska Gud, og vardveitir ecki hans bodord, hann er ljúgari. Vilt þú, kristinn madur! vita, hvørt ad Guds ord býr í hjarta þínu edur ei, þá reyn og prófa sjálfan þig, hvørt þú manst það af Gudi er sagt; hvørt þú hefir lyst á ad tala um hann; hvørt þér misþóknast, er þú heyrir hans nafn lastad; hvørt þú gledst af því, þá hans ord hefir framgáng; hvørt þú elskar þá er hann elska; hvørt þú ert fljótur ad tilgéfa misgjørdirnar; hvørt þú kénnir í brjósti um þá, sem naud lída, og elskar þá ecki einasta med ordi og túngu, heldur med verki og sannleika; hvørt þú audmýkir þig fyrir

X

Gudi med þacklæti þíns hjarta, þegar þér vel vegnar; hvørt þú kyssir á hans vønd, nær hann þig typtar; þegar þú freistast af Andskotans, heimsins og holdsins vélum, en þér kémur þá undireins í hug hvad Gud hefir bannad, hvørt þú lætur þá af, og elskan til Guds rædur meir enn fýsn holdsins; finnur þú þetta hjá þér, þótt þad sé í veikleika og ástundunum megi afbera, þá er þad víst, ad Guds ord og hans Andi drottnar í hjarta þínu, en annars ecki; því svo segir Lausnarinn: ef nockur elskar mig, þá skal hann mín ord vardveita, Jóh. 14. En ef skap þitt býdur þér allt annad, þá segi eg þér í nafni Jesú Kristi hins krossfesta og blessada, sem þína sálu hefir frá helvíti endurleyst: tak þér vara og bid Gud ad skapa í þér hreint hjarta, og gefa þér nýan anda; þvíad eg þori ad setja mína sálu í ved, ad þú geymir vanfæra sál í heilbrigdum líkhama, og herbergjar vondan gést í vænu húsi; en veist ecki nær á vegginn skrifad verdur: þú dári! á þessari nóttu skulu þeir þína sálu frá þér taka, Lúc. 11. Hvad gagnar þad þá manninum, ad hann ætti alla verold þessa, og lidur svo skipbrot á sálu sinni? O, þú eylífa ord Fødursins, sem varst í upphafi hjá Gudi, fyrir hvorn ad aldirnar skapadar eru! endurskapa þú hjarta vort, ad vér verdum ný sképna í þér; lát þú þitt sæta ord vera vort ædsta eptirlæti hér tímanliga, svo ad vér meigum þess óumrædiliga fagnadar njóta eylífliga. Veit oss þad, ó Herra Jesú Kristi! fyrir þitt dýrmæta blód og blessada forþénustu. Þér sé med Fødur og h. Anda, dýrd, heidur og lof, frá því nú er, og um aldir alda, amen!

Sunnudaginn í Føstu-inngáng.

Gudspjallid, Matth. 3 Kap.

Í þann tíma kom Jesús af Galílæa, ad Jórdan til Jóhannem uppá þad ad hann skírdist af hønum; en Jóhannis varnadi hønum þess, og sagdi: mér er þørf ad eg skírist af þér, og þú kémur til mín? en Jesús svaradi og sagdi til hans: láttú nú svo vera, þvíad svo hæfir oss allt réttlæti upp ad fylla. Og þá lét hann þad eptir hønum. En er Jesús var skírdur, sté hann jafnskjótt upp úr vatninu. Og sjá, ad himnarnir lukust upp yfir hønum, og Jóhannes sá Guds Anda ofan stíga sem dúfu, og yfir hann koma. Og sjá, ad røddin af himni sagdi: þessi er Sonur minn elskuligur, ad hvørjum mér vel þóknast.

Exordíum.

Eg vil uppvekja þeim einn spámann af þeirra brædrum, eins og þú ert, sagdi Drottinn vid Mósen, Deut. 18. Þessi ritníng er á vorum Frelsara Drottni Jesú Kristó ad fullu uppfyld, þar ed hann, strax eptir sína allrahelgustu skírn í ánni Jórdan, var settur af Gudi sínum Fødur til kénnimannsskapar og spámanns-embættis nýa Testamentisins, og smurdur med oleó fagnadarins, fram yfir sína

hluttakendur, Ps. 45; svo ad uppfylltist þad sagt er fyrir munn Esa. 61 Kap., og hin eylífa speki Guds uppá sjálfan sig þýdir, Lúc. 4: Andi Drottins er yfir mér, af því hann hefir smurt mig; hann hefir sendt mig til ad prédika voludum, ad leggja vid þau sundurknosudu hjörtun, til ad prédika þeim herteknu frelsid, þeim faungudu lausnina, hinum blindu, ad þeir verdi heilskygnir, ad eg frelsi hina sundurkrömdu. En hvornin má eg þad skilja, ad þessi mikli Spámadur sé eins og Móses, þar hann var madur syndugur, en þessi án syndar? þess er ad gjæta hér í, ad Gud spáir ad hann muni eins og Móses verda, en Móses þó ecki jafn hönum; líkur ad sönnu í allri mannligri hegdan og edli uppátekinnar náttúru, en næsta ólíkur eptir þeirri dýrd, sem hann átti í upphafi hjá sínum Födur; og í sannleika er vor Endurlausnari Mósi í mörgum hlutum líkur; Mósis var einn madur, Kristur er og hold af voru holdi, og bein af vorum beinum; Mósis var af Gudi sendur, en um sig talar Jesús hjá Jóhanne: svo sem Fadirinn sendi mig, þá sendi eg ydur, Jóh. 20; Móses útleiddi af Egyptalandi, Jesús hefir frelsad oss af syndarinnar þrældómi; Gud úthellti sínum Anda yfir Mósen, og gaf hönum vitsku og speki til ad dæma sitt fólk, miklu framar þó yfir Jesúm Christum, því hönum hefir hann án mælingar géfid, Jóh. 3; Gud tók af Anda Mósis og lagdi yfir öldúngana í Jsrael, Núm. 11; af Jesú fyllíngu höfum vér allir medtekid, Jóh. 1; þar var eigi svo plágadur madur sem Mósis, Núm. 12, hvör hefir svo plágadur verid sem Jesús; Mósis var hertogi í Jsrael, sá ed leiddi Guds fólkíngar í eydimörkunni, Jesús Guds Sonur er hinn mikli hertogi, sem af Bethlehem er útgeinginn, Mich. 5, til ad fæda hans fólk Jsrael. Jsrael hræddist fyrir augliti Drottins á Hóreb, Exód. 21, og sagdi vid Mósen: eigi viljum vér framar heyra raustina Drottins Guds, far þú uppá fjallid, og tala vid hann fyrir oss. Af hvörju ráda er, ad Móses í þad sinn hafi verid medalgángari millum Guds og hans fólks; þeirrar meiníngar hefir og verid Stephanus píslarvottur Drottins, er hann sagdi um Mósen, Act. 7, þegar hann þýdir þenna merkiliga spádóm uppá vorn Frelsara, segjandi: þessi er hann, ed var í samkundunni í eydimörkunni med Englinum, sá ed taladi vid hann og fedur vora, sá ed medtók þad lifandi ord, ad hann gæfi oss þad; en þótt ad Móses í þann máta væri medalgángari milli Guds og Jsraels sona, þá hefir þó Sonur Guds eitt ædra embætti ödlast, vordinn árnadarmadur hins betra Testamentis, sem stadfest er, uppá betra fyrirheit, Hebr. 8. Vid þenna mismun á milli Mósis og Kristi medalgaungu hefir Paulus kannast, Hebr. 12 Kap., med þessum ordum: þér erud ecki geingnir til þess fjalls, sem þreifanligt er og med eldi brennur, né til þoku edur myrkurs og óveburs, né til lúdurþits, edur raddarordanna, vid hvörja þeir óttudust, er hana heyrdu, þad eigi yrdi til þeirra ordid talad, heldur erud þér komnir til fjallsins Zíon, og til medalgángara hins nýa Testamentis, Jesúm, og til blódsins ádreifíngar, þad betur talar enn Abels blód. Þetta er þad dýrmæta blód Guds eingetins Sonar, Opinb. 1, Jesú Kristi, med hvörju hann þvær oss synduga menn, sem komum í þenna heim, í skírnarlauginni af öllum vorum syndnm; og uppá þad hann helgadi öll vötn til hjálpsamligs medals endurfædíngarinnar, þá hefir hann látid sjálfan sig í ánni Jórdan skíra, svo sem vér nú samstundis heyrdum af þessa dags Evangelió; af hvörju vér viljum einasta yfirvega: hvad stór og mikill ad sé kraptur skírnarinnar í framkvæmd vorrar sáluhjálpar, og hvörjir ad séu hennar ávextir. Þú, miskunsami Gud! sem bædi hefir plantad og ávextinn géfur, géf þú, ad um þenna þinn háleita leyndardóm svo talad og eptirtekid verdi, ad þitt allrahelgasta nafn vegsamist ámedal vor, en vér mættum þinnar eylífu miskunar sáluhjálplig not hafa, fyrir fulltíngi þíns elskuliga Sonar, í krapti h. Anda, amen!

Utleggíngin.

Drottinn sagdi vid Nicódemum fordum daga, Jóh. 3, ad hvad sem af holdinu fædt væri, þad væri hold; en þvílík ad sé vor holdlig fæding, þad útmálar Guds Andi allra best fyrir munn Páls, er hann segir, Eph. 2, ad vér séum af náttúrunni reidinnar börn. Hvad kann þeim aumara ad vera, sem undir Guds reidi eru, þar hún er einn fortærandi eldur, sá ed brennur allt til nedsta helvítis? Devt. 32. En hvornin erum vér nú vid þetta volædi kvittir vordnir? þad höfum vér ödlast í skírnarsánum; þess gétur St. Páll, Eph. 5, segjandi: Kristur hefir hreinsad söfnudinn med vatnslauginni í ordinu; hann seg-

ir enn aptur, ad Gud hafi frifid oss út af valdi myrkranna og sett oss í ríki síns Sonar, Kól. 1. Nær mun þetta hafa gjörst? ad vísu í skírninni! Hvort er vald myrkranna? það er Djöfulsins ríki, Eph. 6. Hvort er Guds Sonar ríki? það er fridur og fögnudur í h. Anda, Róm. 14. Þér vórud fordum myrkur, segir Páll um heidingjana, ádur enn þeir voru af Gudi endurfæddur, en nú erud þér ljós í Drottni, Eph. 5. Eins vórum vér allir á oss komnir, ádur enn Guds eylífa miskun endurbætti vorn syndugan gétnad med vatni og anda. Svo mikill munur, sem nú er ámilli ljóssins og myrkursins, milli dags og nætur, milli sólarinnar og þeirra hluta sem hún upplýsir; svo mikid djúp sem þar er stadfest á millum Lazarum í fadmi Abrahams og hins ríka sælgætings, þar hann pínist í helvíti og kvölunum, Lúc. 16; svo stór mismunur er ad finn leiti milli þeirra, sem alleina af holdinu, og þeirra sem í skírninni verda af Andanum fæddir, því vor Lausnari segir hjá Jóh. 3 Kap. vid Nicódemum: nema einhvor verdi endurfæddur af vatni og anda, þá kann hann ecki inn ad gánga í Guds ríki. Þetta tala eg ecki í þeirri meiningu, ad eg hafi hinn minnsta þánka þarum, ad smábörnin, sem annadhvört í módurlífi burtkallast, eda deya strax eptir þad þau borin eru í heiminn, edur hindrast á einhvörn hátt frá skírnarinnar blessan, ad þau muni ecki eylífs lífs erfíngjar verda, heldur af því, ad Drottinn átti ordastad vid Nicódemum, einn fullordinn mann, sem ecki var svo uppfræddur í þeirri Guds ríkisstjórn, sem Kristur hóf hér á jördunni, med endurgétningu syndugra manna fyrir vatn og anda, er nýúngar þóttu hjá þeim sem af umskurninni voru, sérdeilis Pharisæunum, af hvörjum Nicódemus var, þá eptir því (segi eg) ad hann vildi undirvísa honum í lærdómi nýa Testamentisins, þá sýnir hann honum ad sá ed nú vilji hólpinn verda, hann megi skírast láta. Einn konúngur er ecki bundinn vid þau lög sem hann sjálfur géfid hefir, svo hann megi þeim ecki umbreyta, nær þad ei skédur ámóti Guds lögum; því skyldi þá hinn mikli Stjórnari allrar veraldar vera svo fastur vid sína setninga, ad honum leyfðist ecki ad gjöra sínum sképnum gott med þeim hætti, sem hans alvitra rádi haga þykir? Guds setníngar skylda oss undir hans hlýdni í öllu því sem í voru valdi er, en ecki sjálfan hann, svo hann þad ecki útrétta kunni sem hann vill, med þeim hætti sem hann sjálfur vill. Foroktun skírnarinnar og ecki hennar brestur fordæmir syndugann mann, en sá kann ecki ad forakta, sem eigi kann ad adgreina íllt og gótt. Hjá Gudi er enginn hlutur ómáttugur, Lúc. 1. Því mun þá þessi vera? máttugur er Gud ad uppvekja Abraham sonu af steinunum, Matth. 3; því þá ecki ad flytja þeirra sálir í Abrahams skaut, hvörra lífsstundum hann sjálfur rædur? ef Gud vildi endurfæda manninn án skírnarinnar, mundi hann þad ecki géta edur mega? sannliga! eg sé hann hefir endurfædt þá, sem á gamla Testamentisins dögum lifdu, fyrir medal umskurnarinnar. En ef honum þóknadist öldúngis fyrir utan nockurt medal ad endurgéta manninn til eylífs lífs, mundi þad ecki í hans valdi standa? enginn efi er á því! St. Páll styrkir mig í þeirri trú, Róm. 4, talandi þarum, med hvörju móti Abraham hafi verid reiknud trú sín til réttlætis; med hvörju móti var hún tilreiknud, segir hann, hvört þegar hann var í umskurninni edur yfirhúdinni? ecki í umskurninni, heldur í yfirhúdinni. Hafi nú Gud Abraham, födur trúadra, endurfædt, fyrir utan sakramentanna medal, því skal hann ecki kunna og vilja þad sama gjöra vid þá, sem ecki verdur svo lángs lífs audid, ad

þeir megi í skírninni endurfæðast. Að eg ekki tali um Adam, Seth, Lamech, Mathúsalem, Enoch og Nóa, með ótal þúsund öðrum, sem menn fylliliga trúa að nú lifa með Guði í himninum, og andaðir eru áður enn sakramentin voru innstiptuð. Og að menn viti að þessu sé eins varið síðan sakramentin innsett voru, þá sé oss vitanligt, að hann sem kunni hólpin að gjöra þau börnin í gamla Testamentinu, sem burtkölluðust innan þess áttunda dags, hvör ætlaður var til umskurnarinnar, Gén. 17, hann sem miskunaði sig yfir þá, sem deyðu í eyðimörkinni óumskornir, Jós. 5, hann sem úthellti heilögum Anda yfir Cornelíum og þá sem voru í hans húsi, áður enn þeir nockurntíma skírðir voru, svo að Pétur sagði: hvör má banna þeim vatnið, sem meðtekið hafa h. Anda eins og vér, Act. 10. Hans djúpu miskunarýður, Lúc. 2, sem eingan botn hafa, þau eru ekki öllsaman útrunnin í skírnar sáinn, heldur renna hans miklu miskunarlækir einnegin til þessara smælíngja, af hvörjum Faðir miskunsemdanna vill ekki að nockur fyrirfarist, Matth. 18. Þeim sem trúaðir voru af umskurninni hnickti við það, að h. Andi féll yfir heiðnar þjóðir, Act. 10, sem eckért af Guði vissu áður enn þeir skírðir voru; svo skéður það enn nú í dag, að það sem ómöguligt er fyrir mönnunum, það er möguligt fyrir Guði, Matth. 19.

Davíð konúngur, þótt hann stórsyndugur maður væri, þá er eckért að heyra annað á hans kveðlingum, enn að hann hafi ætlað sér eylífa vist hjá Guði, þegar hann harmaði sinn son, hvörn hann gétið hafði með Barseba, hvör eð framar öðrum hans börnum mátti kallast gétinn og fæddur í syndinni, sá eð og deyði áður enn hann umskorinn varð; hann huggaði sig með þessum orðum, þegar hann reis upp úr duptinu, þar hann grét synd sína fyrir Guði: eg kém til hans og hann ecki til mín, 2 Sam. 12; af hvörju auðséð er, að hann hefir verið fulltrúa þarum, að hann væri undann sér farinn í þá glediligu vist, hvar að er saðning fagnaðarins, svo sem hann það sjálfur kallar. Hvað fjarlægir að séu Guðs og manna dómar, er ámeðal annara auðséð af Jónæ spámanns sögu, þegar hann nærri því brixlaði Guði um sína þolinmæði, Jónæ 4, með þessum orðum: eg veit þú ert náðugur og miskunsamur, þolinmóður og næsta góðgjarn; en Guð svaraði honum þessu meðal annara: munt þú réttiliga reiðast? þú hlífðir lundinum, uppá hvörn þú ecki erfiðaðir, og eckért gjörðir þú til hans fullkomnunar, því hann vóx á nóttu og næturgamall visnaði hann; skyldi eg þá ecki þirma Ninive, þeim stóra stað, í hvörjum að eru fleiri enn hundrað og tuttugu þúsundir, er ecki vita til hægri né vinstri handar, og mörg villidýr. Hafi nú brunnur miskunsemdanna svo náðugur verið, að hann vildi þirma þeim ógudliga stað vegna óumskorinna heidingjanna barna; hafi hann heldur viljað þola þeirra illsku, sem í himininn var uppstigin fyrir hann, heldur enn að eyðileggja öll dýrin, sem þar inni voru, Jón. 1; því skyldi eg þá ecki gánga úr skugga þarum, að hann muni miskuna sig yfir eitt ómálga fóstur, sem eckért kann til þess, að það ei leingur lifir. Nú þótt að Guði vorum sé í sjálfsvaldi að taka manneskjuna í sátt við sig og endurgéta til eylífs lífs, með hvörju helst móti sem honum það þóknast, eptir sinni almættis góðgirni, samt er það hinn versti glæpur, ef nockur forsmáir eður forsómar þetta hjálpsamliga meðal. Þótt einn húsfaðir megi með öðru móti útrétta þá hluti, er hann skipar sínum þénara, mun hinn þarfyrir vera síknsaka, ef hann forsmáir síns herra ráðstöfun? Guð hafði nóg ráð að slá

i hel konúng Amalekitanna þótt ecki hefdi hann brúkad Sáls hönd þar til; en af því hann var tómlátur i Guds eyrinda framkvæmd, þá vard Israelsriki rifid af hans hendi og géfid hans þénara, 1 Sam. 15. Mundi nockud Achab og hans hús umflýa ólúckuna, þá hann forsmádi Drottins vilja í því ad drepa Benhadad Sýrlands konúng? 1 Kóng. 20, jafnvel þótt hinn sterki Gud hefdi þúsund vegi til ad tortýna hönum. Þad sem umskurnin var í gamla Testamentinn, þad er skirnin i því nýa. En hvörsu mikid hafi vardad um umskurnina, vottar sjálfur Gud, Gén. 17, þegar hann stiptadi þad h. sakramentum, segjandi: allt kallkyns, sem ecki umskér yfirhúd sins holds, hans sál skal upprætast frá minu fólki, því hann hefir ónýtt minn sáttmála; hvörju samkynja er, þad Drottinn taladi vid Nicódemum, og eg hefi ádur áminnst. Nú þótt ad barnanna velferd sé hér undantekin, sem ádur er sagt, þá viti þó hinir gömlu, sem forsóma á þeim svoddan hjálpræd-isins medal, ad Gud vill þess krefja af þeirra hendi; þarfyrir skélfdist og Zippóra, kvinna Mósis, þá hann tafdi ad umskéra sinn son, Exód. 4, annadhvört fyrir hennar umtölur edur einhvörn annan tilgáng, en Gud mætti þeim i gésta-herberginu og ætladi ad slá Mósen i hel fyrir þessa forsómun; því skyldi ecki syndugum mönnum framar öllu ödru þykja mikils verdt um þennan háleita hlut? Sá stadur hvar vor Endurlausnari lét skírast, hefir án efa verid Betabara, þar ed Jóhannes skírdi, sem ráda má þaraf, ad Drottinn géck strax eptir skírnina út i eydimörkina ad freistast, og eptir freistinguna kom hann til Jóhannem i Betabara aptur, hvar hann var ad þessu gudsverki, Jóh. 1. Þetta ord merkir ferjustad, af því mikla dásemdarverki, sem Gud gjördi vid sitt fólk, þegar hann leiddi þad, i þessu sama plátzi, þurrum fótum ígégnum ána Jórdan inn i Kanaansland, og verdur svo hér um skrifad, Jós. 3, ad örk Drottins hafi stadid midt i fljótinu. Þetta ætti ad minna oss á, ad Jesús Christus er hin sanna örk sáttmálans á milli Guds og manna, hvör ed i skírninni saminn verdur; hann er sá rétti nádarstóll, hvörn Gud hefir sett fyrir trúna á hans blód, hvar med hann frambýdur þad réttlæti, sem fyrir hönum er fullkomid; þar fyrir ert þú, minn Jesú, ofanstiginn i Jórdan, allt réttlæti upp ad fylla; þú hefir stadid midt i vatnsflódinu, svo vér þurrum fótum inngeingjum i Gudsriki; þú eylífi Jehoschua, sem oss hefir hölpna gjört i hærstum hædum, þig hefir Gud, þinn Gud dásamliga miklad, lángt fram yfir Jósúam á þinum skírnardegi, þegar hann gaf þér fyrir skírnarsáinn i ordinu heidnar þjódir og endimörk jardarinnar til arfleifdar, Ps. 2. Þú blessada sáttmálsörk! i þér er bundinn sáttmáli gódrar samvitsku vid hinn stránga og réttláta Gud, 1 Pét. 3, hvörs útlagar vér erum vordnir i Adam, og landrádum vid hann sekir med Djöfulsins þjónkan; þú hefir sundurklofid, ecki vatnsföllin, heldur himnana, sem med yfirtrodslu lögmálsins voru tilbyrgdir; þú ert ádreifdur med því rétta sáttmáls blódi, sem i voru skírnarsá er útrunnid oss til réttlætis og helgunar. Þú stóri Hertogi Guds heilögu þúsunda! þú hefir fyrir þína h. skírn flutt oss yfir um Jórdan, og slitid vora útlegd; þú hefir fært oss frá Egyptalandi til Kanaan, frá myrkrunum til ljóssins, frá Djöfulsins valdi, og sett oss i þitt riki, Kól. 1. Sjáid hér nú, kristnir menn, hvad mikid oss skírnin gagnar, og þótt Gud rati adra leid inn i þad fyrirheitna landid med þeirra sálir, er hann sjálfur burt kallar, ádur enn þeim þessa medals audid verdur, þá er audvitad

héraf, hvad miklu svoddan Guds rádastöfun orkar til vorrar sáluhjálpar, í fám ordum ad segja: hún er þad fyrsta port til sáluhjálparinnar. Endurlausnarinn kallar sig dyr saudanna, Jóh. 10; hér verdur hann allra fyrst á vegi fyrir öllum þeim, er sídan eiga lífsins veg ad gánga inn í Guds dýrdarríki, og hún er hin fyrsta trappa til andligs lífs, svo sem hinn líkamligi getnadur til þess holdliga. Vér erum í skírninni endurgétnir, því Páls segir, ad vér svo margir sem skírdir erum, vér höfum íklædst Kristó, Gal. 3; en aptur segir hann, 2 Cor. 5, ad ef nockur er í Kristó, þá sé hann ný sképna, og fyrir þessa nýa sköpun býr Kristur í vorum hjörtum, Eph. 3. Fyrir hana köllumst vér Guds musteri, 2 Cor. 6; fyrir hana verdum vér innplantadir á hid sanna víntréd, Jóh. 15, Jesúm Christum; fyrir hana heitum vér limir Kristi líkama, 1 Cor. 12. Vér höfdum í falli vorra fyrstu foreldra míst hid sanna réttlæti, svo ad vorar bestu athafnir voru eigi betri í Guds augliti enn nidlagsfat, Esa. 64. Jesús hefir bætt vort rád med sínu réttlæti, en þad kuni ecki þeim til ad reiknast, sem voru Guds óvinir; því hefir hann í skírninni endurfædt oss og gjört oss Gudsbörn af Djöfulsinsbörnum, svo hann eingétins Sonar dýrdarfulla og yfirgnæfanliga réttlæti yrdi tilreiknad hans brædrum, en ecki Andskotans limum. Þad er ecki um skor fram ad Drottinn segir vid Jóhannem: lát þú svo vera, þannin byrjar oss allt réttlæti upp ad fylla. Ad Kristur þyrfti ecki sinna vegna ad skírast, er kunnugra medal vor enn um þurfi ad tala, því hvornin kunna menn ad skygna glasid, eda sólina bjartari ad gjöra? heldur er Kristur skírdur svo vel sem umskorinn, uppá þad ad hann helgadi sakramentin, og forþénadi oss arftöku Gudsbarna fyrir þau sömu. Kristur var ad sönnu alltíd vort réttlæti, því Gud sendi Soninn í heiminn, ad hann vort réttlæti yrdi, 1 Cor. 1; hann er ordinn bölvan fyrir oss, ad vér yrdum Guds réttlæti í hönum, Gal. 8; hann er Jehóva vort réttlæti; Jer. 23, og þetta réttlæti hefir vor Herra med sínum allrahelgasta dauda oss útvegad; en hér vantadi þad medal, med hvörju oss skyldi þetta réttlæti tilreiknast, svo þad kynni á oss ad hrína, hvört eg segi skírnina ad vera, og fyrir skírnina endurgétninguna; því erum vér og í hans dauda skírdir; því trúi eg þess fastar sem St. Páll heldur styrkir mig í þeirri trú, er hann segir, Tít. 3: ad hann hafi oss hólpna gjört fyrir endurgétningar vatns-láinn og endurnýúngar h. Anda, hvörjum hann hefir nógliga úthellt yfir oss, svo vér, réttlættir fyrir hans nád, yrdum erfingjar eylífs lífs eptir voninni.

Svo er nú vor skírn bygd á Kristi allrahelgustu skírn, en af vorri skírn, framkémur réttlætíngin fyrir Gudi, sem er fyrirgéfning syndanna. Þessu sýnist mér ad Fadirinn lýsi, þegar vor Bródir, sem oss er ad öllu líkur, ad syndinni undantekinni, þegar hann sté upp úr ánni Jórdan, segjandi: þessi er minn elskuligur Sonur, í hvörjum mér vel þóknast. Til hvörs er þinn Sonur í heiminn kominn? nádugi Fadir! synduga menn sáluhólpna ad gjöra, 1 Tím. 1; því hefir hann í sinni skírn allt réttlæti uppfyllt? til ad kalla syndunga og ecki réttláta til ydranar, Matth. 9; því lét hann skírnina vera inngáng síns kénnimannliga embættis? því hann vildi hún yrdi vor inngángur til hins andliga kénnimannskapar; því er herrann af sínum þénara skírdur, skaparinn af sképnunni, Gud af manninum, sólin af morgunstjörnunni, hinn heilagi af syndaranum, meistarinn af lærisvein-

innm? svo ad þú fyrir þessa og alla adra hans forþénustu gjördir synduga menn þína þénara, þínar skepnur, þíns Sonar lærisveina, verduga og hæfiliga í hans nafni ad framkvæma á ödrum skimm likum þetta sitt eyrindi, og ad skira med vatni eins og Jóhannes, þar Drottinn sjálfur vill med Anda skíra. Þetta hefir honum þóknast fyrir sjálfan sig ad útrétta, í hvorjum þú hefir alla þína velþóknun. Muntú þá hafa óþocka á þeim, sem hann ecki skammast sína brædur ad kalla fyri sömu skírn, ef hann hefir í sinni skírn allt réttlæti uppfylt? munt þú þá gánga í dóm vid ránglátan, sem í hans dauda er skírdur? ecki er þad ætlandi til þinna heitu miskunar ydra, sem géfid hefir oss Soninn, þegar vér vorum enn þá þínir óvinir, Róm. 5, ad þú munir ecki géfa oss alla hluti med honum, Róm. 8. Þar hann hefir í endurgétningar-lauginni gjört oss ad þínum börnum; þar fyrir vegsömum vér þína guddómligu hátign í bljúgustu audmýkt vors hjarta, enn-nú í dag standandi í þínu augliti, med þíns þénara St. Péturs ordum, af hans fyrra Pistils 1 Kap. segjandi: blessadur sé Gud og Fadir Drottins vors Jesú Kristi, sem af sinni mikilli miskunsemi hefir endurgétid oss til lifandi vonar, fyrir upprisu Jesú Kristi frá daudum, til þeirrar arfleifdar sem ecki kann ad skémmast, ecki saurgast og ecki ad rotna, hvor oss er ætlud á himnum. Hvornin madur sé eptir holdligu edli, þad sýnir oss St. Páll á þeim sem ad eingu nýta sína endurfædingu, og ecki hirda um hana ad endurnýa; um skilninginn talar hann, ad holdsins vitsmunir sén reidi og fjandskapur ígégn Gudi, Róm. 8; um viljann, ad holdid girnist í móti andanum, Gal. 5, um girndirnar, ad þær strídi í móti sálunni, 1 Pét. 2. Þótt ad þessi vanheilsa sálarinnar verdi nú aldrei fylliliga læknud, svo lengi vér lifum í þessu holdi, svo sem Pálus þad nógliga vottar, med mikilli harmaklögun yfir sjálfum sér, Róm. 7; þá samt verda vorar sálir í skírninni fyrir verkan h. Anda tilbúnar til ad mótstanda því illa, og vorir limir til réttlætisins íbúdar, eptir þeirri mæling sem ad þetta forgeingiliga kann ad þola, svo ad þegar h. Andi straffar í oss syndina, uppvekur trúna, eflir þolinmædina, styrkir vonina, kveikir elskuna til Guds og náúngans, annadhvort fyrir ordsins heyrn, í hvorju hann býr, edur og fyrir gudrækiliga þánka, þá gétur sá honum samsinnt og aukid sína endurnýúng, sem honum ecki mótstendur, annadhvort med hirduleysi, þverúd edur sjálfskapadri vantrú, hvor ad sonnu er í voru valdi, svo sem allt hid illa, en ecki trúin, hvor ad er Guds verk, Jóh. 6; og segir vor Endurlausnari oss allrabest greinarmun á millum þessara tvennslags flocka, þeirra sem nockur, og þeirra sem engin not hafa sinnar endurfædingar, Jóh. 15: eg em þad sama víntré, en Fadir minn er víngardsmadurinn; sérhvorn þann kvist sem ecki ber ávöxt mun hann burttaka, og hvorn þann sem ávöxt ber mun hann hreinsa, ad hann beri meiri ávöxt. Svo verdum vér nú í skírninni endurnýadir til gódra verka, hvad Páulus vottar, Róm. 6: vér erum jardadir med Kristó fyrir skírnina til daudans, ad líka sem Kristur er upprisinn frá daudum fyrir dýrd Födursins, svo eigum vér ad gánga í endurnýúngu lifdaganna; þannin verdum vér nú í skírninni andliga endurfæddir, réttlættir og endurnýadir; og þótt ad vor gódverk, ef nockur væru, sén ófullkomin, og ecki í sjálfum sér betri enn margra heidingja, þá samt líka þau Gudi betur, því þau framkoma af þeim sem í skírninni eru Guds börn ordnir, og réttlættir í h. vatnslaug, fyrir þann fullnad, sem Gudi er goldinn í Kristi saklausum dauda,

en oss tilreiknadur fyrir endurfædínguna. Eg fæ mér ecki til orda um þá sem þar fyrir utan eru, 1 Cor. 5; Gud veit þad sjálfur, sem manninn skapad hefir, af hvorjum krapti verkast í þeim þær dygdir, sem oss mundi torsókt eptir ad breita, og hvort álit þær hafa í Guds dýrdarfulla augliti, er honum kunnugast, sem er Dómari alls holds. Eg þacka all-eina hans almáttugri gódgirni, ad hann hefir oss, sem á hans nafn trúum, þenna veg til-búid, og opinberad til sáluhjálparinnar, og fæ mér ordsök hér út af ad þenkja, hvad miklu óbæriligra oss muni verda á dómsins degi heldur enn þeim, ef vér afrækjum þessa Guds nád, og gaungum ecki verdugliga í þeirri kallan, hvar inni vér erum kalladir. Dragid ydur þar fyrir ecki sjálfir á tálar, br. m.! svo sem mundum vér þar fyrir meiri frelsi hafa til ad syndga, ad vér erum endurgétnir. Þessi Guds gódgirni á ad krossfesta í oss hinn gamla Adam, en ecki ala hann á eitri syndarinnar; hún er af Gudi skipud til ad temja holdid, en ecki til þess ad rækja þad svo mjög, ad þad fremji sínar girndir, Róm. 13. Þad er nógustór velgjörníngur, sem Gud oss gjordi í skírninni, ad hann tilbjó svo vorar sálir daudar í syndunum, ad h. Andi kynni í þeim ad lifa, og verka gudrækiligt athæfi, þótt ecki heimtum vér þad af hönum, ad hann láti sér þad allt þóknast, sem voru holdi gott þykir; skulum vér þá í syndunum blífa, svo ad nádin yfirgnæfi? segir Páll, Róm. 6. Fjærri sé því, segir hann, vér sem daudir erum syndinni, hvornin skyldum vér framvegis í henni lifa? ef vér erum innplantadir líking hans daudg, þá munum vér og verda líking hans upprisu, segir hann; hvor St. Páls ord eg svo skil, ad fyrst Gud hefir deydt afl syndarinnar í oss med síns Sonar dauda í skírninni, þá hafi hann géfid oss svo mikinn andakrapt, ad vér gétum upprisid af dauda syndanna, svo þær ecki drottni framar í vorum daudligum líkhama; og væri ecki svo, ad nockud af þessu stædi í voru valdi, sem endurfæddir erum, mundi ritníngin ecki svo tídt skipa oss ad deyda hinn gamla manninn, er sig fordjarfar í girndum villu-dómsins; edur hvad er þad Páll segir? Róm. 12: samlagid ydur ecki heimi þessum, heldur ummyndid ydur med endurnýúng ydvars hjarta. Í öllum þvílíkum greinum ritníngar-innar sé eg ecki annad, enn ad Guds Andi vorkénni ecki endurfæddum manni ad þóknast honum. Sú er þá meiníngin, jafnvel þótt ad vér í eingan máta algjördir séum, edur kunnum Guds lögmál upp ad fylla, samt hefir Gud géfid oss í skírninni svo mikla krapta, ad vér gétum viljad hid góda, jafnvel þótt hid vonda lodi vid oss, Róm. 7, og þurfum ecki ad mótstanda h. Anda, en adhyllast holdsins verk. Svo látid ydur nú sagt vera, br. m.! ad þér þessum gudrækiligum áminníngum hlýdugir séud, og yfirvegid Guds óútsegjanliga gjæsku, sem ydur í h. vatnslaug hefir andliga endurgétid, ecki til þess, ad þér ljáid limu ydar ránglætinu til íbúdar, heldur ad þér helgid Gud í þeim, svo sem nýar skepnur. Allitid þann sóma sem Guds födurlig gjæska hefir ydur í skírninni veittan, þar ydur er makt géfin Guds börnum ad vera, Jóh. 1, hjá hvorri semd ad allrar veraldarinnar tign og herrá-dæmi er endemi ad reikna, Gal. 3. Þér erud í skírninni Kristó iklæddir; hvorsu megid þér þann fagra skrúda nída og ata med saurugum holdsins verkum; vitid ad Kristur og Belial eiga eckert hlutskipti saman, 2 Cor. 6; hvorsu megid þér þá tveimur svo ólíkum herrum þjóna? þér erud í skírninni Kristi limir vordnir; varid ydur þad þér gjörid ecki Kristi

limi ad Satans limum, 1 Cor. 6; þér erud í skírninni vígdir og helgadir til ad vera Guds musteri, en þann sem þad saurgar vill hann straffa, segir Páls; þér erud innplantadir á hid sanna víntré, Christum, Jóh. 15; sjáid til ad þér ecki verdid afhöggnir og í eld kastadir. Allt hvad Gud hefir ydur gott gjört í andligum efnum, ad hann hefir géfid ydur sinn eingétinn Son: ad hann hefir ydur fyrir hann opinberad sinn vilja: ad hann lét hann húngra og þyrsta: ad hann lét hann afklædast, húdstrýkjast, hrákum og slögum ógudligra manna undirgéfinn, og med þyrnum kórónadan verda, og um sídir þola hinn smánarliga krossins dauda: ad hann hefir tilreiknad ydur ránglátum hans blessada réttlæti, sem alleina fyrir honum gildir, og útsendt sinn Anda í ydur hjörtu til eins pants og innsiglis þar uppá: þad alltsaman, svo mikid sem þad er, sem er þó svo mikid, ad himin og jörd eru ecki heystrásvirdi þar hjá ad reikna, þad alltsaman, segi eg, er oss í skírninni géfid; því er þad skömm vor, ad afrækja þessa stóru Guds nád og gánga í lid med Fjandanum og hans árum, sem eingu launa þá þjónustu er menn veita þeim, nema eylífri kvol og píslum, í því díki, sem vellur af eldi og brennusteini, Opinb. 19; hvar frá oss og öll sín börn vardveiti gódur Gud, í nafni Jesú Kristi, amen!

Fyrsta Sunnudag í Föstu.

Gudspjallid, Matth. 4 Kap.

Í þann tíma: þá var Jesús leiddur af anda á eydimörk, uppá þad ad hann yrdi freistadur af Djöflinum. Og þá hann hafdi fastad fjörutygir daga, og fjörutygi nátta, húngradi hann sídan; og freistarinn géck til hans, og sagdi: ef ad þú ert Guds Sonur, þá seig þú ad steinar þessir verdi ad braudum. En hann svaradi og sagdi: skrifad er, madurinn lifir ecki af einusaman braudi, heldur af sérhvörju ordi, því sem framgeingur af Guds munni; þá tók Djöfullinn hann med sér í borgina helgu, og setti hann uppá musteris-bustina, og sagdi til hans: ef ad þú ert Guds Sonur, fleig þér hér ofan af, þvíad skrifad er: ad hann muni bjóda einglum sínum um þig, ad á höndum beri þeir þig, svo ad þú steytir ecki fót þinn vid steini. Jesús sagdi til hans: enn aptur er skrifad: eigi skaltu freista Drottins Guds þíns. Og enn aptur flutti Djöfullinn hann med sér uppá eitt mjög ofurhátt fjall, og sýndi hönum öll ríki veraldarinnar, og þeirra dýrd, og sagdi til hans: allt þetta mun eg géfa þér, ef ad þú framfellur og tilbidur mig. Þá sagdi Jesús til hans: far í burt frá mér, Andskoti! þvíad skrifad er: Drottinn Gud þinn skaltu tilbidja, og hönum einum þjóna; þá forlét Djöfullinn hann; og sjá þú, ad einglar komu til hans, og þjónudu hönum.

Exordíum.

Í 1 Sam. 17, verdur oss kénnt um Davíd, er sídan vard konúngur í Ísrael, og risann Golíath, hvörsu þessi var af hinum ad velli lagdur med einum slaungusteini. Þessi frækleikur Davids var svo mjög ágjætur, ad kvinnurnar geingu út af Ísraels borgum, og súngu: Saul vann sigur á þúsund, en Davíd á tíu þúsund, 1 Sam. 18. Nú þótt ad þetta afreksverk Davíds sé merkiligrar hrósunar verdugt, þá hefir þó Sonur Davids, Matth. 1, Herrann Jesús Christus, eitt annad miklu meira unnid á hinum helvítska Golíath, Andskotanum, sá ed brixladi fylkíngum Guds lifanda, æ sídan hann sveik vora fyrstu foreldra í Paradís, þar hann hefir höggormsins höfud í sundurbrotid, Gén. 3, med þeim steini, sem uppbyggéndur hafa forsmád, þad er med sjálfum sér; því sjáid, hér er meiri enn Golíath, hann var einn madur, Satan er einn Djöfull; þótt Golíath væri ógurligur, þá var hann allur þar sem hann var sédur; Satan er ein hamhleipa, svo hann bregdur sér jafnvel í ljóssins eingils líki, 2 Cor. 12; Golíath fylgdu ad sönnu mörg þúsund Philisteanna, en Andskotanum fylgir óflýandi her; þridjúng stjarnanna dregur hinn fárligi dreki í sínum hala, Opinb. 12, og mikla sveit ógudligra manna, sem hans merki fylgja. Þennan sterka hervíking hefir Jesús sonur Davids sigrad, og afklædt hann sínni hardneskju og sínum vopnum, á hvör hann treysti, Lúc. 11. Hafi nú kvinnurnar í Ísrael prísad Davíd med þessum dýrdar dikt, fyrir þann sigur, er hann vann á risanum, því skyldu þá ecki Zíons dætur, sem eru Guds andligar meyar, sýngja og spila í sínum hjörtum fyrir þeirra Konúngi, segjandi: Davíd vann sigur á tíu þúsundum, en Jesús, sonur Davids, á óteljandi þúsundum þúsunda, á margra þúsunda höfdíngja, á þúsund véla meistara, og hefir sínar h. þúsundir af hans valdi hertekid. Medal annara Drottins vors frægdarverka, heyrum vér í þessa dags Evangelíó eitt einvígi, millum þéss allra besta, og hins allra versta, millum þess stóra Michaels, og hins gamla dreka, sem kallast Djöfull og Andskoti; ecki á himninum, svo sem í Opinb. 12, verdur umgétid, sem er Guds hásæti, heldur á jördunni, hvörja Satan kallar sitt ríki. Og sökum þess, ad þetta huggunarríka efni verdur á þessum heil. degi prédikad í kristnum söfnudum medal vor, þá viljum vér þad nockud framar yfirvega, og af vorum Hertoga læra: hvörnin vér eigum holdsins, heimsins og Andskotans freistíngum í móti ad standa; en styrk oss hér til, Drottinn! med nád þinni, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Vágt er öll vélabrögd Satans upp ad telja; en Gud nádi oss, fleiri mættum vér þeckja, heldur enn ad vér hyrdum um ad varast. Í þessu h. Evangelíó heyrum vér, ad hann med þrefoldu athlaupi, rædur á Lausnarann; í fyrstu segir hann: ef þú ert Guds Sonur, þá seig þú ad steinir þessir verdi ad braudum; med hvörju ad líkligt er, ad hann hafi viljad reyna, hvört hann væri hinn fyrirheitni Messías edur ei, því hann vissi ad Messíæ voru allir hlutir undir fætur lagdir, Ps. 8; og hann var herra og erfíngi allra hluta. Ef þú ert Guds Sonur, segir hinn vondi; þad má ecki satt vera, sem þú heyrdir vid Jórdan, ad þú Guds Sonur værir, þar hann lætur þig húngra; hvörsu ágjætliga hefir Gud sína velþóknan í þér, ad hann hefir þig yfirgéfid hér í eydimörku ámedal villudýra? Marc. 1, og ef svo vera kann, ad hann reyni þig med svodban móti, þá bind enda hérá, og reyn aptur hvörsu sannsögull og haldinordur hann er, og seig ad steinar þessir verdi ad braudum, svo þú neyta megir. Eg efast ecki um, ad hold og blód muni og þvílíkar fortölur hafa fyrir þeim, er mótdrægt eiga í heiminum. Gud hefir lofad, þad hann vilji minn fadir vera; hvörnin er eg þá vordinn ad hjábarni? hann segir ad lífid sé meira enn fædslan, og líkhaminn meir enn klædnadurinn, Matth. 6; nú hefir hann mér hvörttveggja í fyrstu

gefid, því fæ eg þá ecki eitthvad þessu til vidurhalds? betra væri mér þad eg hefdi hvörugs hluttakandi vordid, heldur enn eg á hvörutveggja naud lídi; ef eg er hans sonur, því gefur hann mér þá stein fyrir braud, edur höggorm fyrir fisk? Lúc. 11, þar hann hefir þó sagt sig ad vera Fodur miskunsemdanna, 2 Cor. 1, en eg sem vondur er, og mörgum syndum hladinn, vildi þad ecki gjöra vid mitt barn. Þetta prédikar hold og blód, þegar þad er ecki fyrir augunum sem eta skal Hvad skal hér til segja, kristinn madur? þad sem Jesús Andskotanum svaradi: madurinn lifir ecki af einnsaman braudi, heldur af sérhvörju því ordi, sem framgeingur af Guds munni. Med þessum ordum hefir ecki Kristur sagt þér, ad þú skulir burtkasta allri áhyggju fyrir líkamligri næringu, ecki lofad ad gefa þér þitt braud, nema í sveita þíns andlitis, Gén. 3; ecki heitid ad hrafnarnir skuli færa þér fædslu, 1 Kóng. 17, þegar þú sefur med hinum láta; heldur svaradi Frelsarinn Andskotanum útaf med þessu móti, og kénndi þér undir eins, ad jafnvel þó hann léti þig lída brest á líkamligri farsæld, skyldir þú ecki ætla, ad hann muni eigi kannast vid þitt faderni, svo lengi sem þú hann óttast, og rænir hann ecki sínum heidri; því hvörn þann son sem fadirinn elskar, þann agar hann, Hebr. 12. Ef Gud vill ad eg lifi, þá gefur hann mér braud til ad lifa af; lætur hann mig líða skort á braudi, þá vill hann samt ad eg lifi í trúnni og voninni. Eg vil bera mig eptir minni atvinnu med öllum þeim hætti sem Gud hefir lofad, og eptir því ordi, sem framgengid er af hans munni; þóknist honum ad mitt erfidi skuli ecki blessast eptir minni tilætlan, þá veit eg sámt ad hann hefir ecki burtkastad mér strax í daudans hendur; gefi Gud mér ecki braud svo eg fái lifad, þá lætur hann mig deya, svo eg eylífliga lifi. Er mér vandara um enn hans eingetinum Syni, hvörn hann lét húngra, svo hann freistadur yrdi? á eg ad láta mig þad undra, þó hann freisti mín um stundarsakir, sem ecki er nema ættleidíngur? Þad sem hinir Egyptsku sögdu vid Jóseph, Gén. 47, þad sama vil eg vid minn Gud segja, þegar húngurs naudin tók til ad kvelja þá allt til dauda, þá sögdu þeir: lát oss med vorn lífi og eignum vera Pharaónis þræla, þad vér lifa megum og ecki deya. Taki Gud þad hans er, ef honum svo þóknast, og jafnvel sjálft lífid, hvört hann sjálfur gaf; eg vil bædi med því og öllu sem mér tilheyrir, vera hans þræll, svo eg æfinliga med honum ríki; þad vardar mig ad litlu, þótt hann láti mig ecki lifa af braudi, þegar eg lifi af þeim ordum, sem framgengin eru af hans munni, ad hann vilji ecki freista mín yfir megn fram, heldur gefa freistíngunni þann enda, ad eg stadist fái, 1 Cor. 10. Madurinn lifir ecki af einnsaman braudi, segir Lausnarinn; ordin eru tekin af Devt. bókar 8 Kap., þar Móses sagdi vid Israels sonu: þarfyrir hefir Gud þvingad þig og látid þig húngur lída, ad hann gæfi þér Man, hvört þú þecktir ecki og ecki fedur þínir, svo ad þeir kénndu þér þad, ad madurinn lifir ecki af einnsaman braudi, heldur sérhvörju því ordi, sem framgengur af Guds munni. Eg er hræddur um, ad þetta mál kunni hjá sumum af oss heima ad eiga; hvad munu þeir ed nú allvída í heiminum uppvara heyra af fedrunum, svo þeir kénni þeim þad? færid híngad, berid híngad, svo ad vorar hirdslur fullar verdi, og þar sé enginn skortur í húsum vorum, en ecki ad leita næríngar sinnar eptir því ordi, sem framgengid er af Guds munni, ecki ad læra nockud þad sómi er í, med

hvorju þeir kunni sjálfir sína næríngu ad útvega, svo þeir viti og megi med gódri samvitsku segja þad þeir eti sitt eigid braud, 2 Tess. 3; svo ad þegar skorturinn uppáfellur, þá fara menn ad hnoda braud af steinum, þad er af þeim hlutum, sem Gud hefir ecki þar til skickad, og aldrei þar til ætlad; því eru svo margir þeir ed med óleyfiligu og óærligu móti leita sinnar næríngar, og bída ecki eptir því ad Gud hjálpi, bædi þess vegna, ad þeir lærdu aldrei nema ódygdir af fedrum sínum til ad leita brauds med, heyrdu og um fátt annad talad, hins og annars, ad þeir hafa á Gudi eckért traust, þar þeir vita, ad hann ecki brúkar slíka atferd til ad fæda sína. Þegar Jesúm húngradi talar Satan um braud, því hann vissi þad var þad helsta sem hann mætti gángast fyrir; þessa slægsmuni hefir hold og blód af sínum meistara lært; þad sem hvor er gésinn fyrir, þarum þeinkir hann optast, þad sem einhvor vidþarf, þad brúkar Satan til ad locka manninn til vondra verka; og svo sem einn klókur veidimadur, hann leggur þad agn fyrir dýrid, sem hann veit því lostngast þykir, og þá, þegar hann hyggur þad hafa mesta eptirlaungun, svo siskar og Satan med þorsinni, og kryddar agnid med vellystingunni. Seig þú ad steinar þessir verdi ad braudum; þetta sagdi hann vid Guds Son, og hann lætur ecki af ad prédika hid sama, fyrir ödrum sem eiga Guds börn ad heita, jafnvel þótt þá dragi enginn naudur til, og er því æ verr og midur, ad honum tekst meir enn skyldi í slíku, hjá allra handa fólki. Eg spyr? hann er uppskér, hvar hann ecki sádi, gjörir hann ecki steina ad braudum? hann sem útsigur hús eckna og födurlausra, Matth. 23, undir hylmingu laga og réttinda: hann sem svíkur sinn náúnga í kaupum og sölum: hann sem léggur agn ónaudsynligra og skadsamligra hluta fyrir hans óframsýni og fáfrædi, til ad láta hann húngra á hinni vondu tíd, en feitir sjálfan sig þar med: sá ed innihaldur sveita þess er erfidar: sá ed svíkur þann í sínu erfidi sem hann elur, klædir og launar honum: munu ecki allir þessir og þeir ed þeim líkir eru, munu þeir ecki, segi eg, gjöra steina ad braudum? þetta eru kraptaverk Andskotans, er hann verkar í börnum vantrúarinnar, med hvörjum hann stjórnar sínu ríki, og leidir margan einfaldan til sinnar þjónustu. Satan apar eptir Gudi, hvor ed alla hluti gjördi af eingu, og Satans vildarmenn eptir Kristó hans Smurda, hvor ed stadfesti sitt ríki med furduverkum. Þegar Fjandinn hefir kénnt einum ad feita sig af eingu, nema annara blódi, hvort ad þeim vesrum er flotid burt úr ædunum, þá þenur hann sig út sem annar ístrumagi, Ps. 75, svo ad fáfródir menn glápa á hann svo sem annad furduverk, og meina þad sé af himnum komid, sem hann talar og býdur, jafnvel þótt enginn sé hégómi slíkur í Guds dýrdarfulla augliti. Ad eg nú ecki tali um þá sem þiggja Guds ölmusu, hvörja hann skipar í sínu nafni ad géfa þeim, er hann virdist ad kalla sína limu, en undir skini þeirrar fögru nafnbótar, stela þeir, ljúga og ræna, eru bakmálugir, óþacklátir, illyrdtir, hádgjarnir, formæla þeim er brjóta þeim sitt braud, og í stadinn þess ad sannir Guds limir leita sér ölmusu í hans ótta, hjá þeim sem hann hefir skipad ad medtaka þá, svo sem sjálfan sig, þá fremja þessir allra handa skammir og lesti í hans nafni, ljúga vid þad og svíkja, sverja og formæla, uppá þad þeir fái sinnum ódádum skýlt fyrir mönnum; þessir hygg eg framar öllum ödrum gjöri steina ad braudum, verda þó af oss ástundum jafnfram ödrum, sem rétta tiltölu eiga, bordsettir í því almenniliga hospítali, sem Gud, allsherjarkonúngur, hefir

stiptad í sinni kristiligri kyrkju. Munum vér þessa mikil not hafa, br. m. í upprisu réttlátra, ef vér gjörum það vísvitandi? eda þykjumst vér trúir rádsmenn vera yfir Guds góssi, sem hann hefir oss til umráda og ecki æfinligrar eignar feingid, þar vér gjörum eingan greinarmun á þessum, og kostum forsorgun Guds fátækra lima fyrir Andskotans limu, gjörandi þannin ecki steina ad brandum, heldur braud ad steinum í þeirra grádugum munni, hvörjum leyndarbraud smackast lystiliga, en sídan uppfyllist munnurinn med smásteina, svo sem Salómon ad ordi kémst í hans Ordskvidum, 20 Kap. og sjálfa oss ad þeirra hluttökurum í syndinni, undir skini miskunseminnar og gódrar meiningar, en allra helst mannords vegna, hvört oss mun þó ecki fylgja eptir daudann, allra sízt inn í eylíft líf, þvi þar hafa ecki fyrirheit nema þær ölmusur, sem géfnar eru í lærisveins nafni, Matth. 10. Þad má vel skiljast um þá sem eru sannir Christi lærisveinar, takandi sinn kross uppá sig, og fylgja honum svo eptir. Þetta gjörum vér, brædur, og þykjumst vel gjöra, jafnvel þótt oss megi alkunnugt bodord St. Páls, 2 Tess. 3, er hann segir: þegar vér vorum hjá ydur, budum vér ydur það, ad ef nockur vill ecki erfida, þá skal hann ecki eta; þvi vér heyrum ad nockrir gánga ámedal ydar óskickanliga, gjörandi eckért, heldur hnísa fáfeingiliga (hvört mark vér meigum þeckja á nockrum vorum ölmusumönnum) þessum bjódum vér, segir Páls, fyrir Drottinn vorn Jesúm Christum, ad þeir erfidi med spekt, og eti sitt eigid braud; en ef nockur hlýdir ecki þessu voru bodi, þá teiknid mér það til, og hafid ecki umgeingni med hönum, svo hann skammist sín. Um hina fyrstu freistinguna höfum vér nú heyrt þannin talad; en þegar Satan merkir, ad hönum tekst ecki ad locka Jesúm med efaseminni, reynir hann til á hinn veginn, og vill freista hans med oftrausti. Nógúvel taladi Satan um sjálfan sig, Job. 1, ad hann sagdist hafa gengid umkring; því fyrir utan það hann gengur umkring sem grenjandi león, leitandi ad þeim sem hann kunni upp ad svelgja, þá er hönum þessi adferd næsta töm, er hann brúkar hér vid Christum, ad fara umkring og leitast vid á allar sídur, eins og einn slægvitur hertogi, þá hann umsitur eina borg, en bæarmenn hafa med öllum lidsafla fyrirbúist í þeim stad, sem þeir ætludu sér mestrar hættu von, þá fer hann ad þeim óvorum íkring, og rædst þar til sem engin er vorn fyrir; svo gjörir Djöfullinn, géti hann ecki flækt manninn í hirduleysi, leitar hann til med ofmiklum áhuga, ef ecki í mistrausti, þá med oftrausti, ef ecki med hofmód, þá med hugleysi, ef ecki í heimsku, þá med sérvitsku og svo framveigis. Ef þú ert Guds Sonur, þá fleig þér hér ofan af; alkunnugt er oss, br. m. hvad margur er ámedal vor, sem óvarliga fer med sitt líf, svo sem væri það einn hlutur, er hann kynni strax aptur ad kaupa, eins og adra vöru; svoddan apaskap, kalla menn hugprýdi, og hvör dárinn metst vid annann, svo sem væri það gódur hlutur. Ad spara ecki líf sitt fyrir Guds sakir, þegar hann vill það svo hafa, og menn hafa Guds ord fyrir sér, ad það sé hans vilji, það er hinn ágjætasti hlutur og elskumerki til Guds, því enginn elskar einn meir, enn hann géfi sitt líf út fyrir hann, Jóh. 15; svo er það og kostuligt, ef nockur vogar lífi sinu landi og lidum til varnar, þvi það er kjærleikans verk; Gud hefir það og samþyckt, og bodid allvída hjá sinu fólki Israel; og eg sé, ad Lausnarinn ecki óvirdti hundrads-höfdingjann, þótt hann stridsmadur væri, Matth. 8; eigi heldur vísadi Jóhannes stridsmönnunum frá sinni skírn, heldur gaf þeim bodord, hvörnin þeir

lifa skyldu í sínu standi, Lúc. 8. En það skédur tídast, br. m.! að þeir sem eru djarfastir í heimskunni, þeir eru ragastir í þessum hlutum, og kémur það ecki til af hugprýði, heldur af óvituleik og einræði, af því Gud hefir varðveitt þá svo tídt í háskanum, þá meina þeir að það skuli alltíð eins gánga; en hvor vill skylda hinn Almáttuga til þess? hann vill ecki láta trúa sér til þeirra hluta, sem hann ecki lofað hefir. Gud hefir lofað að hans Englar bæri oss á höndum sér, Ps. 91; en ecki nema á vegum vorum. Því orði stal Djöfullinn undan, þá hann talaði við Krist, og máské hann steli því og úr þínu hjarta, þá hann gyllir fyrir þér háskann, og þú meinar það sé allt þinn vegur sem þér hefir einusinni fleist yfir; slíkt er að freista Drottins, hvor synd að hefir hinn vesta vitnisburð í Ritningunni; en ef þú í burtu deyr, midt í þessari hræðiligu synd, hvað mun þá af sálunni verða? lát því ecki locka þig af fíflsligri ákéfð, edur fánýtu hrósi, (sem þó er ecki nema í heimskra munni) til að líða skipbrot á sálu þinni, fyrir hvorja Guds Sonur er dáinn, Róm. 14. Nú þótt dáraskapurinn sé stór hjá mörgum í þessu, þá er hann þó ecki minni í öðrum efnum. Satan vissi að skrifað var um Messíam: snart mun sá Drottnarinn koma til síns musteris, Mal. 3; hefir honum mátt því líkligt þykja, að ef hann þæktist Messías vera, þá mundi honum hér flestallt leyfast. Þegar Gud hefir nockrum stórt umdæmi í hendur fengið, og sett hann uppá það háa í sinn stað, þá er hætt við, að hold og blóð megi að honum hvísla: hér kann mér enginn að granda, og hvað eg aðhefst, það má gott þykja. Fyrir þessar Satans umtölur hefir margur hálsinn brotið; og af því hann mundi ecki til þess staðar, er hann var tekinn frá, sem er leir jarðarinnar, þegar honum var lypt upp í hæðina, þá varð fallið hærra enn hann varði, svo að það leirkérið, sem óvarliga var meðfarið, datt í smámola. Þegar menn eru í Guds stað settir, þá þeinkja þeir lítt þar til, að þeir eru af sama efni gjörðir og aðrir menn; þetta hefir mörgum komið til að ætla, að hann væri Guds ígyldi, þegar hann réð fyrir öðrum, svo að nockrir hafa liðið það hræsnimni, að setja það háleita nafn uppá eina vatnsbólu, hvar um Caligula, Neró, Domitianus og aðrir, bera ljósast vitni. Þar verður ecki ámóti mælt, að maðurinn er eitt drambsamt dýr, Jer. 17; strax sem luckunnar svipvindi hefir brugðið vorri mold og ösku í loptið upp um stundarsakir, þá vilja sumir menn vera eins og ryk í allra manna augum, gjætandi ecki þar að, að þegar veðrinu slotar, þá fellur duptið á jörðina, hvaðan það kom, svo þeir blindir urðu í þessum þyt, verða heilskygnir aptur, og troða það undir fótunum, fyrir hvorju þeir hræddust litlu áður. Hér við kannast Davíð konúngur, sem bæði á sér og sínum reynt hafði luckunnar mislyndi, er hann segir, Ps. 1, að þeir ógudligu séu eins og ryk það, hvorju vindurinn feykir, þar fyrir kunni þeir ecki að standast í dóminum; fyrir því, hafi Gud nockurn hátt settan, og gjört hann æðri öðrum mönnum, er það í visdómi eða í yfirvaldi, er það í auð og ríkidæmi, er það í líkhamans styrkleika, edur öðru atgjörfi, þá þeinki hann með sér, að hann á ecki þar með að höndla, svo sem honum sjálfum líkar, heldur svo sem Gud hefir boðið, og hafi fyrir augum sér það Páll segir; hvað er það maður! að þú hafir það ecki þegið? 1 Cor. 4. Þér eruð guðir, segir Davíð, Ps. 82, en þó skuluð þér einsog menn deya. Tökum oss orðsök þar af að þeinkja, að þótt Gud hafi sett uppá

oss nockra liking sjálfs sins, edur skugga sinnar tignar i því ad ráda fyrir odrum, þá kémur þó sá dagur um sidir, ad menn skulu standa reikningskap af þeirra rádsmensku, Lúc. 16. Pad er vel fundid, sem talsmadur þeirra í Scytía sagdi vid hinn stóra Alexandrum: ef þú ert gud, þá átt þú ad medbita monnunum þin gædi, en ecki ad taka þeirra frá þeim. Ecki var Guds eingétnum Syni ómáttugt ad stiga ofan af musteris-bustinni, en hann vildi ecki gjora kraptaverk, Andskótanum til eptirlætis, eigi heldur til skémtunar Heródi edur hans vildarmonnum, Lúc. 23. Hann gjordi sin dásemdarverk aldrei forgéfins, heldur monnunum til góda; hann læknadi sjúka, Post. gb. 10; mettadi húngrada, Jóh. 6; uppvakti dauda, Jóh. 11; snéri vatni í vín, þegar medþurfti, Jóh. 2. Pú sem af Gudi hefir framm yfir adra mikid þegid, gack í hans blessud fótspor, og ef þú vilt sýna þína yfirburdi í nockru, þá gjor þad til gagns og nota þínum brædrum í heiminum, og lát engum illa lída af Guds gáfum fyrir þína vanbrúkan; en sýn ecki fordild þína þar med, Andskotanum og vondri verǫldu til athlátnrs og augnagamans. Nú hofum vér þannin heyrt þessar tvær freistingar; en þegar Satan finnur ad hann ecki neitt orkar, med efasemdinni edur oftraustinu, med hvorjum hann plagar almenniliga ad pretta manninn í heiminum, og eru hans dagligar veidibrellur, þá tekur hann til þess, sem hann vissi ad sterkast var, sem er óleyfilig girnd til audæfa og metorda. Textinn segir, ad hann hafi fært Herrann uppá eitt ofurhátt fjall, og sýnt honum þadan oll ríki veraldarinnar og þeirra dýrd, sagt sidan: allt þetta vil eg géfa þér, ef þú fellur fram og tilbidur mig. Hér var ærid mikid í bodi, e. G. br.! og er þad mála sannast, ad margur hefir lotid Andskotanum fyrir minna; minna var þad sem Balam vann til þess, ad hann vildi formæla Israel, Núm. 22; minni var gulltúngan og kápan og þeir 200 siklar silfurs, sem Achan misti lifid fyrir, Jós. 7; eigi var Naboths víngardur svo mikils virdi, sem Achab tapadi fyrir lífinu, ríkinu og allri sinni velferd, 1 Kóng. 21; eigi var hátída-klædnadurinn og þau tvo centener silfurs, sem Gezi laug út af Naman hinum sýrlendska, 2 Kóng. 5, mikid ad reikna hjá þessu, og hvad voru þeir 30 silfurpeníngar sem Júdas keypti, Matth. 27, fyrir Skapara himins og jardar? Hvorsu næm ad sé þessi Andskotans snara til ad veida syndugar sálir, þar eru ótal dæmi uppá. En gjæt ad þeim ordum, kristinn madur, sem þinn Endurlausnari segir: hvad gagnar þad manninum, þó hann eignist alla veroldu, en lídi tjón á sálu sinni, Matth. 16. Eg medkénni ad góts og peningar eru stór Guds gáfa, þegar þau eru af Guds hendi medtekin, en ecki hripsud af munni sins náunga, hins fátæka, eckjunnar og hins fodurlausa; en eigi eru þau þess verd, ad falla á kné fyrir Andskotanum, til þess ad eignast þad sem ecki er nema til þýngsla, og til ad þrælka fyrir þeim ómaga, sem ecki hefir vit á hvad vid hann er gjort; til ad þjóna einum nídingi, sem aldrei saddi sinn þénara, hvad þeir þó allir gjora, sem annadhvort afla fjárins med rángindum, edur festa sitt hjarta þarvid. Hin grimmu villidýrin á morkinni hafa sinn vissan skamt, og þau taka ecki brádina nema húngrud; en grædgi hins fégjarna tekur aldrei enda; hann étur altid, og er þó altid soltinn; hann óttast ecki Gud, og eigi skammast hann sín fyrir monnunum; hann þyrmir ecki fodur né módur; hann undirþryckir eckjuna og rænir hinn fodurlausa, hvorju ekért er herfiligra meistarasticki Andskotans, enn ad horfa uppá einn Guds

vesæling, sem naudstaddur er, og slíta þann bita brauds frá hans húngrudum munni, sem hin milda Drottins hönd hefir honum rétt til ad fedja hann á. Þad er satt, sem Páll segir, ad fégirndin sé rót alls hins illa, 1 Tím. 6. Vilji menn uppræta illgresid af akrinum, þá skulu menn rótina einnvegin burttaka; eg efast og ecki um, ad sá sem ágirndinni hefir útskúfad úr sínu hjarta, hann hefir og girdt fyrir marga lesti; því hvad er þad illt, sem ecki fylgir einum fépúka? meinsæri, manndráp, lýgi, svik, fals, agg, þræta og annad, sem hér út af fædist; svo ad einn af þeim Spekíu fordum, er hann var adspurdur, hvort ad væri hid versta dýr á jördunni? þá svaradi hann: ad þad væri león og birnir á fjöllunum, en ágjarnir menn í bygdinni. Eg veit ecki líkari skurdgod enn Mammon og Mólóch, svívirdíng Ammons barna, 1 Kóng. 11, hvor ed sitt nafn hefir af ríki; þessum afgud offrudu heidnir menn, og ástumdum Gydíngar börn sín, og létu þau gánga í gégnum eldinn honum til þjónustu, 2 Kóng. 21; hvorjum ecki ólíkir eru þeir, sem kveikja í hjörtum barna sinna strax á únga aldri óleyfiliga elsku til auds og fjárafla, og kénna þeim ad þéna Mammóna fyrr enn Gudi, og ad hafa sitt yndi og eptirlæti í óþorfum maurum, lángt framar enn í gódum sidum og dygdum, þar til ad líf og sál standa í björtu báli. Og þótt nú ad metorda-girndin haldist af flestum ad vera nær manndygdunum, þá eru þó bádar skadligar, og haldast gjarnan í hendur, þó svo, ad þar sem metorda-girndin er einsaman, þá er hún þess stærri, ef ágirndin henni ecki fylgir; því ágirndin er þúng og dregur þann til jardarinnar, sem vill keppast uppá þad háa; en í því eru þær svo líkar, sem ein systir kann nockurn-tíma ad vera annari, ad þær gjöra bádar lækníngnna ad skædari sjúkdómi og sadnínguna ad sulti; því eins og hinn ágjarni vill þess meir, sem hann meir hefir, og vantar alltid einmitt þad, sem hann hefir; svo er og hinn metorda-gjarni aldrei ánægdur med þad stand, sem hann er í, heldur keppist alltid upp eptir. Þad er og fullkomliga satt, ad metorda-girndin hefir ecki færrum steypt enn fésinknin; fyrir hana er öll ólucka innkomin í heiminn; þegar Djöfullinn vildi heldur stjórna enn hlýda, þá hrapadi hann morgun til óluckn. Eg þykist vita, ad Eva hafi ecki gengist svo fyrir eplinu, heldur muni þad hafa gengid henni í augu, ad hún ætti Gudi lík ad verda, Gén. 3. Hvad miklu illu hefir nú metorda-girndin af stad komid sídan í heiminum? hún sló Mariam Arónis systur med líkþrá, Núm. 12; hún lauk jördunni upp undir Córe, Dathan og Abiram, Núm. 16; hún heingdi Absalon upp í eikina, 2 Sam. 15 og 18; hún blandadi ösku Zambri saman vid konúngsins húsösku, 1 Kóng. 16; og er þad nú lítilsverdt og næsta makligt, þó hún slái sinn eiginn mann um háls, en þad er miklu hryggiligra og aumkunarverdara, þegar heilum löndum og ríkjum illa lídur fyrir eins hroka, og þad kostar margra manna góts og velferd, þegar tveir stórir þrátta. Gud gæfi menn vildu þó gæta þar ad, ad sú æra, sem menn hafa af metordunum, er enganwegin verd þess erfidis, sem þar er uppá kostad. Annadhvort komast menn þar til med réttu edur rangu; ef med réttu, þá skulu menn lengi þrælka, ádur enn menn koma til nockurs, og fyrir mikid erfidi komast menn til annars stærra, því þá menn eru þar komnir, taka menn vald yfir ödrum, en missa valdid yfir sjálfum sér; því ein kostgæfin yfirvalds-persóna er ecki sjálfrád, heldur allra þeirra þénari

sem hann er yfirbodinn, og má tídt vaka þegar hinir sofa. En hafi hann gengid hinn ránga veg med Satans listum, þá heitir tiguarsætid stóll hádúngarinnar, og er svívirding bædi fyrir Gudi og mønnum, svo sem Prédikarinn segir, Kapit. 7, ad sá sem rángliga tekur sér valdid til, muni hatadur verda; því hygg eg þad rétt væri sem Jóas, Israels konúngur, sagdi vid Amaziam Júda konúng: þú hefir slegid Edom, þar fyrir er þitt hjarta upphafid; haf þú þína vegsemd og sit í þínu húsi; hvar fyrir skyldir þú skipta þér af illu, svo þú fallir og Júda med þér, 2 Kron. 25. Svo er nú ágirnd og ofmetnadur næsta skadligir lestir. Þar fyrir, vilji Satan freista þín þar med, kristinn madur! þá slá hann med Guds ordi, svo sem Jesús gjørdi: vík frá mér Satan, þvíad skrifad er: Drottinn Gud þinn skalt þú tilbidja, og hønum einum þjóna. Nú er þad ofdúngis ómøguligt undir eins Gudi ad þjóna og Mammóna, Matth. 6; viljir þú þar fyrir ad þitt hjarta sé Guds musteri, þá rek Satan út þadan med hans bølvadri aura=elsku. Satan á ecki þad hann gefur, heldur er þad allt þjófstolid, sem af hans hendi er þegid. Vei þér, Satan! hvør hefir géfid þér øll ríki veraldarinnar, svo þú megir þau aptur géfa? Þú átt ecki rád á einni mýslugu, nema Gud leyfi; og þótt þú mættir nockru hér um ráda, þá viljum vér ecki taka þínu bodi, en sleppa hønum, sem bædi himin og jørd hefir í sinni hendi, sem oss hefir sál og líkhama géfid, sem oss hefir frelsad frá þinn valdi, Kól. 1, sem hefir géfid sitt líf í daudann fyrir oss, Jóh. 10, sem hefir sendt sinn Anda í vor hjørtu, Gal. 4, sem ad ber vitnisburd vorum anda, ad vér séum Guds børn, Róm. 8. O, þú eylífi Konúngur dýrdarinnar! sem ad er hógvær og af hjarta lítilátur, kénn þú oss ad eptirfylgja þinn blessada dýrdardæmi hér í heimi, svo vér megum þér sídan inn í þína eylífu dýrd fylgja, og til þess himneská hábords upphafdir verda, til ad sýngja þeirri háleitu Guddómsins Þrenníngu eylífa dýrd og lof um allar aldir alda, amen!

Annann Sunnudag í Føstu.

Gudspjallid, Matth. 15 Kap.

Í þann tíma: og Jesús géck burt þadan, og fór í landsbygdir Týri og Sídónis; og sjá þú, ad kanversk kona géck út af þeim sømu takmørkum, kalladi eptir hønum, segjandi: Herra, sonur Davíds! miskuna þú mér, mín dóttir kvelst illa af Djøflinum. Og hann svaradi henni eingu ordi; hans lærisveinar geingu til hans, bádu hann og søgdu: láttu hana fara, af því hún kallar eptir oss; en hann svaradi og sagdi: eg em ecki sendur nema til fortapadra sauda af húsi Israels. En hún kom og tilbad hann, segjandi: Herra! hjálpa þú mér. En hann svaradi henni og sagdi: þad er ecki gott ad taka braudid barnanna, og kasta því fyrir hvolpana. En hún sagdi: satt er þad, Herra! en þó eta hvolparnir af molum þeim, sem detta af bordi

drottna þeirra, þá svaradi Jesús og sagdi til hennar: ó, kona! mikil er þín trú; verdi þér svo sem þú villt. Og á þeirri sömu stundu vard hennar dóttir heilbrigd.

Exordium.

Vér bidjum í vorri drottinligri bæn, börn Guds elskulig: eigi leid þú oss í freistni. Nú er tvöföld freistni til; önnur kémur af Gudi, önnur af Andskotanum; önnur leidir til lífsins, önnur til helvítis. Sú sem af Gudi kémur, hún er hennar lækníng, sem kémur af Satan. Pad er ecki ósamt hinum almáttuga Koníngi, ad láta Djöfulinn detta á sínu eigin bragdi, og sína freistni hans freistíngar yfirvinna. En þó ad þessar athafnir Guds og Djöfulsins hafi sama nafn, þá eiga þær þó ecki saman nema nafnid; Djöfullinn geingur ecki í berhögg vid menninna, því hann veit þeir fælast sig, heldur hefir hann tvo stallbrædur, sem ecki eru svo uggvænir, en þó ecki öllu sídur skadvænir, annar er hid ytra, annar hid innra; þessi er vort hold og blód med þess tilhneigíngum, hinn er veröldin med sínum illum dæmum; hinn sídari af því hann er vondur, og liggur í því vonda, 1 Jóh. 5, þá leidir hann til hins illa; sá fyrri er hálfu verri, margur kann sá ad fordast verra, sem ecki getur fordast sjálfan sig. Hold og blód er gamall skutulsveinn Djöfulsins, sem framreidir allrahanda sætar, en þó eitradar vistir. Pegar Andskotinn býdur manneskjunni til snædíngs, en sálin liggur blind í sænginni eins og Isak, og veit eigi hvort þad eru heldur Jakobs edur Esaú hendur, sem hún þreifar á, jafnvel þó hana grilli til ad þeckja raustina, Gén. 27; svo mikid lángar hana í þann ferska rétt, veit þó ecki ad gjöra grein á, hvort heldur hann er med boganum veiddur, eda af hjördinni tekinn. Vei þeirri borg, hvar ed bædi hefir óvinina utan fyrir portunum, og líka inni á strætunum; en eingu betur erum vér á oss komnir í andligum efnum; alla vegu umkríngir holdid oss, á hægri sídu med girnd audæfa og metorda, á vinstri hlid med örbyrgd og örvinglan: fyrir framan oss stendur sjálfsþóttinn og virding vors eigin ágætis; á bak vid oss afsökun og þeckíngarleysi syndarinnar, innvortis slög samvitskunnar, illar girndir og tilhneigíngar. Pessi er nú Andskotans freistni og eldligar pílur þess hreckvísa, Eph. 5; en sökum þess þær eru syndugri manneskju svo skjædar, ad þar er eingin lífs- edur heilsuvon, ef Djöfullinn, heimurinn og holdid mega sínu framfara, þá freistar Gud mannsins, sálunni til heilsubótar; en Gud freistar vor, bædi sjálfra vor vegna og svo náúngans. Pad sem Djöfullinn gjörir med illum heimsins eptirdæmum til ills, þad gjörir Gud til eptirdæmis med krossburdinum til góds. Margur mundi halda sig saklausann, nema Gud typtadi hann og rydi mótlætínganna vatni á vor blindu augu, svo ad vér sjáum vora ómynd. Pegar Gud birtist fedrunum í gamla Testamentinu, þá skédi þad opt í einu leyptrandi skýi, og svo trúi eg þad verdi ennú í dag, ad valla fái menn rétt Gud sénan, nema hans dýrd bregdi fyrir oss í þoku mótlætínganna; því ámedan vel geingur, þykist madurinn svo sem sjálfskilid eiga allt þad hann þiggur af Drottni; en þegar hann tekur þad burt, þá leita menn hans med ángist. Konúngliga talar Davíd hér um, Ps. 30: eg sagdi þá mér vel géck: eg skal aldrei skiljast frá Drottni, því þú Drottinn veitir stadfestu mínu bjargi med þinni þóknan: en þegar þú byrgdir þitt andlit fyrir mér, þá skélfdist eg, þá kalladi eg til Drottins og eg grátbændi hann. Aptur freistar Gud þeirra er hann vill, ödrum til eptirdæmis, svo sem Abrahams og Jóbs, hvad ljóst er af hans sögu, er öllum er skrifud til eptirdæmis. Og sjáum vér nú af þessu, ad Gud freistar mannsins bædi þeim til gagns, er hann leggur sinn kross á herdar, svo og ödrum til fyrirmyndunar. Í þessu heil. dags Evangelió, höfum vér dæmi einnar kvinnu, hvar ed þá fyrst leitadi ad Kristó, þegar naudin þrísti henni þar til. Og viljum vér þad nú med lærdómum yfirvega, eptir því sem Gud géfur nád til. Hjálpa oss þar til, nádugi Gud! fyrir þinn son Jesúm, amen!

Utleggíngin.

Pegar Markús segir frá þessari historíu í hans gudspjalla, Kap. 7, þá getur hann um, ad Jesús hafi svo sem falid sig í þessum stad, því hann hafi geingid inn í eitt hús, og hafi

eigi viljad láta neinn vita það. Hvar varstú nú, minn Herra, sem segir: eg er fundinn af þeim sem ecki leitudu ad mér; þú sem ad hrópadir, Matth. 11: komid til mín allir þér sem erfidid og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur? Hvar varstú þá? er nockud þín hönd stutt vordin, ad þú kunnir ecki, eda þitt eyra svo tillukt, ad þú viljir ecki hjálpa? sannliga er það ecki, heldur kémur það hér fram sem hin eylífa Spekin segir: eg leik mér vid mannanna sonu, Ordskv. 8. Svo plagar Fadir miskunsemdanna ad breita vid sín börn; hann hylur sig um stundarsakir, svo ad manneskjan leiti hans andlitis. Vissi Jesús ad Lazarus vinur hans lá veikur, Jóh. 11, samt var hann fjarlægur honum ámedan hann tók hann burtu. Eigi var honum ókunnugt, ad vinskortur var í Kana, en þó dróg hann undan ad snúa vatninu í vín, þar til hans stund var komin, Jóh. 2. Ymisliga breitir Gud vid sína; hvör hefir nockurn-tíma hans rádgjafi verid? Róm. 11. Hann deildi á konúngs-manninn þá hann leitadi hjálpar vegna Sonar síns, Jóh. 4; hann baud hundrads-höfdíngjanum ad gánga samstundis heim og lækna þjón hans, Matt. 8; hann fann strax krapt út af sér gánga, þá hin blódfallssjúka hrærdi vid hans klædafaldi, Marc. 5, en fyrir þessari naudstoddu konu hylur hann sig. Þó kann ecki sól réttlætisins ad leyna sér, því segir og Markús, ad þessi kona hafi heyrt af Jesú og þar fyrir til hans komid, því hann hafi eigi gétad dulist. Hvör er þá bón hennar? hún hrópadi og sagdi: Herra, Sonur Davíds! miskunna þú mér. O! hvad dýrmætur hlutur er krossinn, hann kann ad reka manninn út af Týró og Sídon, það er af vondri veröldu þessari til ad leita ad Kristó. Hann er einn andligur segulsteinn, sem mannanna stálhjörtum upprickir í hædirnar til Guds lifanda. Herra, Sonur Davíds! segir þessi kona; fáord er bæn hennar, en eckért er hér eptirskilid það sem audmjúkri syndugs manns bæn á ad fylgja; med herratitlinum játar hún sína undirgéfni; var hann herra, þá var hún hans ambátt, en med nafni Davídssonar telur hún sig í ætt vid hann; ecki það hún væri af Davíd komin, heldur af Adam, hvörs nidji Davíd var. O, minn Jesú! þeir eru þín módir og þínir brædur, sem eru þínir lærisveinar, Matth. 12; en þínir lærisveinar eru allir þeir er þitt ok uppá sig taka, og fylgja þér eptir, Lúc. 14; medal hvörra þessi útlendíngur var eigi hinn sídasti. Það var henni ecki nóg, minn Jesú! ad þú varst hennar herra, það er annad ad kunna, annad ad vilja; en það hún kallar þig Davíds son, það er: hold af hennar holdi og bein af hennar beinum, það var biturt skeyti, sem án alls efa hefir stúngid þín miskunarídur; þetta styrkir St. Páll, Hebr. 2, segjandi: honum byrjadi brædrunum í öllu samlíkur ad vera, uppá það hann miskunsamur væri, og trúr biskup í því sem hjá Gudi átti ad gjöra; því sökum þess hann lidid hefir þá hann var freistadur, þá kann hann og ad hjálpa þeim sem freistadir eru. Miskunna þú mér, segir konan; hún kémur til Jesúm, ecki svo sem til annars læknirs, þeim er menn bjóda laun fyrir sitt ómak, ecki heldur í trausti sinnar forþénustu; miskunna þú mér, segir hún, en ecki minni dóttur, játandi þar med, ad ecki þyrfti hennar dóttir einasta miskunnar vid, heldur væri og sjálf hún óverdug í Guds augliti sinna synda vegna, það hann skyldi hjálpa hennar lífs-afkvæmi, hvört hún eigi einasta hafdi gétid og fædt í syndinni, heldur uppalid medal ógudligra manna vid Satans þjónustu, og í hans dýrkun. Lær hér af, syndugur madur! nær þú framkémur fyrir Gud

ad þiggja nockud af hans orlætis hendi, ad afneita sjálfum þér og öllum þínum verdugleik, og gjör ecki þín gódverk, ef nockur eru, ad hinni verstu synd, med ofmiklu traústi á þeim, edur dálæti vid sjálfan þig, heldur seig þú med þessari konu og Davíd: miskuna þú mér, Gud, eptir mikilli miskunsemi þinni, og eptir mikilleik miskunsemda þinna, afmá þú mitt ránglæti, Ps. 51. Þessi fáráda manneskja leggur ordsökina til, hvar fyrir hún svo grátbæni: mín dóttur kvelst illa af Djöflinum. O, neyd! ó, neyd! ó, sorg! ó, sorg! hvad gódur skólameistari ertú? og hvörsu sýnt er þér um ad gjöra hinar fárádu túngurnar vel talandi? ekkért er hér eptirskilid, sem eitt manns hjarta kynni ad hræra til medaumkunar, svo hér var á engan veg hægt undan ad komast fyrir þann, sem allt vald hefir, bædi á himni og jördu, Matth. 28; og er þó undir eins svo líknsamur, sem Fadirinn er börnunum miskunsamur, Ps. 103, hún kallar hann Herra, því treystir hún ad hann gjæti; hún kallar hann son Davids, því vard hann ad vilja; hún bidur um miskun; hvört vildi þá brunnur miskunarinnar láta sína læki renna, ef ecki í svoddan trúarskaut? en þetta eykur mjög svo á, ad hún bidur fyrir sitt eigid lífs-afkvæmi, hvörs sál ad héck af hennar sál, eins og Jakobs og Benjamíns; hún segir: mín dóttir, þad var sárt; hún kvelst, þad var hersiligra; hún kvelst illa, þad var óbæriligt, og þad af Djöflinum, þad yfirgéck alla tímanliga hörmúng. Líkamligur sjúkdómur liggur ærid þúngt á, og næsta hart er ad sjá uppá sína þegar svo tilfellur; en þad gengur næst hinum bitru helvítis píslum, þegar Andskotinn fær leyfi til med sínum ilskukrapti ad búa í syndugs manns holdi, og slíta þad og kvenja eptir sínum vilja. Hvad fast mun hin heita módurást hafa þreingt ad hans hjarta, er sjálfur segir, Esa. 49: kann nockud módirin ad gleyma sínu barni, syni síns kvidar, og þó hún gleymi því, þá vil eg samt ecki gleyma þér. Sjá eg kém, vill þessi kona segja: eg er ein vesæl módir, eg bid um miskun, ecki um muni þessarar veraldar, ecki um líf óvina minna, alleina bid eg ad mitt barn, sem er Guds volud sképna, ad þad mætti fríast frá Djöfulsins valdi og ofríki. Mun ecki Jesús hafa þeinkt til sinnar módur, sem stód sídan undir hans krossi, þegar hann héck þar svo sem madkur, en ecki madur afmyndadur af Djöfulsins þrælum? mun ecki hann, sem í bitrustu daudans ángist og helvítis kvölum staddur, sá aumur á sinni módur, mun hann ecki, segi eg, hafa aumkast yfir þessari voludu manneskju? Eigi er þad ad efa, sem sídar gaf raun vitni; en þó segir textinn oss, ad hann hafi ecki svarad henni einu ordi. Hvílíkt er þetta, ofan á alla hennar neyd eykur þetta næsta miklu. Hin blessada réttlætis sól, Mal. 4, uppraun henni um stundarsakir, en ský þagnarinnar dró fyrir hana aptur. Hvad skal hér til segja? kann ecki þad eylífa ordid ad tala? heyrir hann ecki, sem eyrad hefir plantad? er hann afundinn, sem öllum býdur til sín ad koma? Matth. 11; hvar eru nú þín ord, minn herra Jesú! er þú sagdir fyrir munn Esa. 65 Kap.? þad skal ské ádur enn þeir ákalla mig, vil eg svara, og ámedan þeir eru ad bidja, vil eg bænheyra þá. Þetta sýnist hér allt ad eingu verdi; en vér viljum hér standa vid um stund, G. e. b.! þad væri ecki gott fyrir oss, ad vér skyldum öllum stundum bænheyrdir verda; þeir eru eigi allir, sem Gud fái til sín leidt med taumi nádarinnar, nema hann slái ödruhvörju med svipu tiptunarinnar. Þegar vel géck, snérum vér bakinu vid Gudi; vér fórum illa med hans gáfur; vér forsómudum ad brjóta vort

brand hinum þurftuga og volada; oss faust eckért til, þegar Gud lét oss falla allt i kjor, og eigi þádu menn Guds orlæti, svo sem af honum komid, heldur svo sem af vorum handaafla, vorum atburdum, vorri framsýni: er þá ad furda þótt hann mégi þegja um stundarsakir vid oss? svo ad vér holdum oss ecki saklausa, og lærum, ad oll gód gjof og fullkomin gjof kémur ad ofan frá Fodur ljósanna, Jac. 1; og ecki gjorir Gud einasta þetta vid hina þrálátu, heldur og vid sin elskulig born. Sannliga hefir hann kénnt i brjósti um eymd þessarar konu, en þó svarar hann henni ecki einu ordi; hann vill þeir bidji svo þeir fái, leiti svo þeir finni, kuýi á, svo fyrir þeim upplokid verdi, Lúc. 11. Heyrid Davíd konúng, sem var ástvinur Drottins, hvorsu hann klagar yfir hans þogn vid sig, hvort heldur hann talar þad undir sinni edur Messiæ persónu: hvar fyrir ert þú fjarlægur minn hjálprædi, og svo fjærri minu hrópi, Gud minn! dag og nótt kalla eg til þin, og finn þó einga hvild, Ps. 22. Nú, þótt ad Gud svo þegi vid oss ástundum, þá mun hann samt hjálpina ecki lengi undandraga; svari hann ecki svo sem vér viljum, þá svarar hann svo sem hann vill; vér vitum eigi hvors vér bidjum, en hann veit hvad oss er fyrir bestu. Ef vér yrdum altid bænheyrdir, þá kannske hann gæfi oss hoggorm fyrir fisk, edur stein fyrir brand, já, hoggorms-eyru fyrir umskorin eyru, steinhjarta fyrir kjotligt hjarta; en þad sama er ámóti hans fodurligu hjartalagi. Hann bænheyrdi ecki Eliam þá hann bad hann ad taka sina sálu frá sér, 1 Kóng. 19; heldur gaf hann honum krapt til ad mótstanda Jessabel og ollu Achabs húsi; hann heyrdi ecki svo brádliga harmaklogun Jobs, en hann gaf honum yfirmáta mikla þolinmædi, Job. 2; hann tók eigi kaleikinn frá sinum elskuliga Syni, heldur sendi honum Eingil af himni, Lúc. 22; og svo gjorir Gud enn nú vid hans samarfa, taki hann ecki frá þeim hornúngina, þá sendir hann þeim þó krapt til ad bera hana. Hvort er betra ad reka fjandmanninn burt, edur ad géfa megn og mátt til ad sigra hann? Hefdi Goliath á bak aptur horfad, hvar var þá Davids sigur? 1 Sam. 17; hefdi eigi Israel barist vid Kananíta, þá hefdi hann ecki eignast þad fyrirheitna landid; hefdi eigi Jakob glímt vid Gud, þá hefdi hann eigi hlotid Israels nafn, Gén. 32; og hefdi ecki þessi kona, þreytt med bæninni vid hinn Almáttuga, þá hefdi hún eigi heyrt þessi fagnadarord: kona, mikil er þin trúa. Þegar Lærisveinar vors Endurlausnara formerktu, ad hann svaradi henni eingu, þá hrærdust þeir af medaumkan, og segja: lát þú hana fara, fyrst hún kallar eptir oss. O, hvad gott eptirdæmi hefir þú hér, kristinn madur! sælir eru miskunsamir, segir Endurlausnarinn, því þeir munu miskun hljóta, Matth. 5. Guds miskunsemi þurfum vér dagliga vid, og án hennar kunnum vér ecki ad lifa. Viljir þú ad Gud sé þér nádugur, þá vert ecki afundinn vid þann sem þig bidur, eda frásnúinn þeim sem af þér vill lán taka, Matth. 5; því hvorsu má Gud opna þér sina miskunarbrunna, ef þú tilbyrgir þina læki fyrir hinum naudstadda, og sé svo ad þú hafir eigi efni á ad miskuna med verki, svo sem þú vildir, þá álítur þó Drottinn hjartad. Sá sem miskunar meir enn hann hefir rád til, hann hefir gjort sitt miskunarverk jafnvægt sinum vilja, og hefir miskunad meir enn hann kunni ad miskuna. Ecki er hér talad um einn heldur enn annann af lærisveinunum, heldur hafa þeir allir i einu hljódi meint ad inntaka Drottins miskunarhjarta. O, Gud gæfi, kristnir menn vildu vera samtaka i bæninni! hvad er þad vér segjum i vorri trúarjátníngu?

Eg trúi samneyti heilagra. Er það alleinasta að játa einn og hinn sama Guð? að vera með einni skírn skírðir? að koma saman í einn Guðs húsi, og meðtaka einn og hinn sama líkama og blóð Jesú Kristi? Nei, einganvegin, heldur þar að auki að halda eindrægni í andanum, Eph. 4, með bænum og fyrirbeiðslum fyrir öllum mönnum, 1 Tim. 2. Biðjið hvorjir fyrir öðrum, segir St. Jakob, Kap. 5, að þér heilbrigðir verðið, því mikið má bæn hins réttláta, þá hún er heit. Sjálfur Drottinn segir, Matth. 18: ef tveir af yður samþykkja á jörðu um hvorn þann hlut, sem þér biðjið, þá skal yður það veitast af mínum Föður, sem er á himnum; og ef Guð heyrir svo tveggja bæn, hvað miklu framar mun hans föðurhjarta komast við, þá einn heill söfnuður úthellir sínum bænum í eindrægni andans? Guð elskar mennina þá hann sér að hvor þeirra elskar annan. Einn vatsdropi, ef hann er einsaman, þá þornar hann bráðliga, en falli hann í sjóinn, þá geymist hann ótíndur; svo eru og táradropar kristinna manna, ef þeir falla saman, þá verður þar eitt vatnsflóð af, sem allt upp í himinin vex, þar til það fellur í náðarstrauma hins Almáttuga Guðs, sem framfljóta af hans hásæti, og renna svo aptur ofan til vor á jörðina. Damparnir sem uppstiga af jörðunni, samansafnast í loptinu, þegar þeir verða ofur þúngir og þéttir, þá sundurdreifast þeir af vindinum, sem ekki kann ígégnum þá að brjótast og falla aptur yfir ýmsar álfur jarðarinnar, henni til frjófgunar. Andvarpanir Guðs barna, sem uppstiga af heitu hjarta, þær samansafnast fyrir Guðs hásæti, þar til þær verða hans miskunar iðrum ofur þúngar, svo að himnaríki líður ofríki, Matth. 11; þar af verður hin hjálpsamliga náttdögg Guðs góðgirni og miskunar, sem fellur af því himneska Hermon yfir þá jarðnesku Zion, Ps. 133, hvorri Andi Drottins sundurdreifir og útskiptir meðal mannanna sona. Það er eigi nóg, þótt einn eður tveir biðji fyrir öllum; þó Guð hafi mikið gjört fyrir bæn Mósis, Abrahams, Elíæ, Elizei, St. Páls og annara Guðs ástvina, þá er Guð ekki skyldugur að gjöra svo öllu fólki; munu og fáir vera þeim líkir á vorum dögum. Margra trú hygg eg að nú megi leggja við Abrahams og Elíæ trú. Fyrir almenniligri plágu, skal almenniliga biðja, því ástundum er Guð svo lyndur, að hann vill straffa þá góðu með þeim vondu í landinu. Hafið því ráð Endurlausnarans, m. e. Lúc. 18: biðjið óaflátanliga og letjist ekki, því hvar fyrir skyldi Guð eigi frelsa sína útvalda, þótt hann undandragi hjálpina? sannliga segi eg yður, hann mun frelsa þá. Hvort svar gefur nú Frelsarinn sínum lærisveinum hér uppá? eg em eigi sendur nema til fortapaðra sauða af húsi Israels. Þetta sýnist nokkuð þúngskilið í fyrsta áliti, en hefir þó sinn staðfastan grundvöll í ritningunni. Eptir sínu spámanns-embætti var hann eigi sendur nema til Gyðinga; eptir sínu kénnimannligu embætti var hann öllum sendur, því fyrir alla hefir hann forlíkað; hann bannaði að sönnu lærisveinunum að gánga á veg heiðingjanna eða í samverskar borgir, heldur til fortapaðra sauða af húsi Israels, Matth. 10; þó segir hann hjá Jóhannem, Kap. 10: eg hefi og aðra sauði, sem ekki eru af þessu sauðahúsi, þá byrjar mér og hér til að leiða. Ekki heyri eg að Jesús hafi á sínum hérvistar-dögum prédikað meðal heiðingjanna, því það var hans spámanns-embætti, hans tími var enn þá ekki kominn; fortjaldið var enn nú ekki sundurrifið; þar var enn nú eigi niðurbrotinn sá veggurinn, sem á millum var, Eph. 2, eður vorðið eitt af báðum; það skéði allra fyrst í hans pínu, dauða

og upprísn, því skömmu þar eptir band hann sínum lærisveinum ad fara út um allann heiminn, Matth. 28. St. Páll þorir ad segja, Róm. 3: er Gud alleinasta Gud Gydinga, og eigi Heidingja? sannarliga og svo Heidingja, þvíad Gud er einn, hvor ed réttlæta mun umskurnina í trúnni og yfirhúdina fyrir trúna; svo var nú Jesús sendur alleina til Gydinga eptir sínu spámanns-embætti; en svo sem Fadirinn sendi hann til Gydinga, svo sendi hann sína lærisveina til Heidingja. Eptir hinu kénnimannliga embættinu, er hann øllum heimi sendur, því Jóhannes segir fortakslaust: hann er forlíkun fyrir vorar, og ecki einasta fyrir vorar (þad er Gydinganna) heldur og fyrir allrar veraldarinnar syndir, Jóh. 2. Eptir sínu konúngliga embætti var hann og øllum sendur, því hans Gud hafdi géfid hønum endimørk jardarinnar og heidnar þjódir til arfleifdar, Ps. 2, og er þad eptirtekta-verdt, ad þau tvø kraptaverk, sem Drottinn gjørdi medal heidinna þjóda, annad þetta, annad hjá Gergesenis, Matth. 8; þau voru bædi til ad auglýsa hans almættis herratign, því í hvørutveggja sinn rak hann Djøfulinn út, sem kallar sig Drottinn veraldar þessarar. Hvad gjørir nú þessi kvinna til vid afsvar þetta? hún lætur ecki af, heldur sætir þessu tækifæri, þar hún sér lærisveinarnir tala hennar máli. Lær hér, kristinn madur, ad þreitast ecki í bæninni, þótt Gud hjálpi ecki strax, sem þú kallar, þá hefir hann þó ecki forgleymt miskunsamur ad vera; føðurligt hjarta hefir Gud, hann er ecki svo sem stockur eda steinn. Forgéfins hefir hann þá straffad gudleysi mannanna, sem gánga til mállausra skúrgoda, ef hann væri þeim sjálfur líkur. Gud er ecki eins sinnadur og madurinn, ef nockur ølmusumadur liggur jafnan vid dyr hins ríka, þá heitir hann þrábæninn, óskickanligur, heimtufrekur. Þad verdur svo fyrir oss mønnunum, því vér megnum eigi margra þørf ad fylla; en afgrunni miskunnarinnar er ecki svo háttad, þess optar sem hann er bedinn, þess kjærara er þad hønum, því hann kann ad uppfylla alla vora naudþurft, eptir ríkdómi sinnar dýrdar, Phil. 4. Þeir neyddu hann, segir um þá tvo sem til Emaus geingu, Lúc. 24; Gud vill láta þvinga sig med heitri bæn, og þad er hønum inndælt ad þola ofríki af trúndum syndara. Sú þrákélkni er gód, sem Gudi þocknast, og sú orusta mætti létt falla, þar sem madur er viss um sigurinn. Sá sem af tinnunni vill eldinn fá, verdur optar ad slá enn einnsinni. Viljir þú og ad Guddómsins gjæskuneistar stockvi út af hellu hjælprædisins, þá verdur þú optar enn einnsinni ad slá med hamri bænarinnar, og ecki afláta, þar til þú á einhvørn hátt bænheyrdur verdur. Menn skulu og audmjúkliga bidja. Matthæus segir, þessi kona hafi tilbedid hann. Markús segir, hún hafi fallid til fóta Jesú, Marc. 7. Þad ordid er ad eylífu satt sem Davíd segir, Ps. 33: Nálægur er Drottinn þeim harmþrúngnu í hjørtum, og þá sundurkrømdu í anda frelsar hann. Hvør sem vill uppausa vatn af nockrum brunni, hann má beygja sig. Hvør er brunnur þess sjáanda og lifanda? hans ed sér þótt enginn sjái, hans ed lifir í oss, þó ad vér deyum. Hvør sem vill af hønum nád og miskun uppausa, hann krjúpi audmjúkur á síns hjartans kné. Jósúa féll til jardar nidur, og jós moldu yfir høfud sér fyrir Drottni, Jós. 7; Davíd lagdist flatur á jørdu fyrir hans tignarveldi, 2 Sam. 12; sjálfur Guds Sonur kastadi sér flötum á jørdina fyrir sínum himneska Fødur, Matt. 26. Og því skyldum vér þá eigi beygja kné vor fyrir Fødur Drottins vors Jesú Kristi, Eph. 3. Sá sem vill vera mikill í him-

naríki, hann skal fyrst gjøra sig lítinn hér á jarðríki. Þad er ecki vegur til ad ljúka upp Guds miskunar ydrum, ad standa innst í kyrkju og bidjast fyrir, en forsmá tollheimtumanninn sem stendur lángt í frá, Lúc. 13. Tak þín skófot af sagdi Gud vid Mósen, því sá stadur er heilagur er þú stendur á, Exód. 3. Vor bænastadur er heilagur stadur, þar er Guds musteri; hvar helst þad er, þar er øll heiløg Guddómsins þrenning á tali vid oss; øll óhreinindi drambseminnar, allt endemi sjálfsþóttans á þar í burtu ad vera.

Hvørt andsvar fær nú þessi ángrada manneskja uppá þessa sína audmjúka bæn? Þad er eigi gott ad taka braudid barnanna og kasta því fyrir hundana. Hørd var þessi ræda; hvørsu mátti Drottinn þúngligar svara? en ecki féllst henni hugur vid allt þetta, heldur svarar hún: satt er þad Herra, en þó eta hundarnir af molum þeim, sem detta af bordum drottna þeirra. Þótt Abrahams munnur hefdi hér kominn verid, til ad keppa med bæninni vid Gud um Sódóma, Gén. 18, þá hefdi hann ecki kunnad betur ad mæla. Ecki þyckist hún vid sannyrdi þessi, heldur þess meir hún er óvirdt, þess audmjúkari er hún ad bidja; hina hørdustu freistíngu gjørir hún ad sætustu huggun. Þau ordin Kristi, er henni brixludu um sinn óverdugleik, þau brúkar hún sér til forsvars, og þad sem sýndist ad horfa henni til mestu orvæntingar vard henni til ædstu blessunar; og er hér af audséd, ad Gud lætur þeim alla hluti til góda verda, sem hann elska, Róm. 8. Hún slær vorn Herra, ef svo mætti ad ordi komast, med hans eigin sverdi; satt er þad, Herra, eg em hundur í þínu augliti, og hefi eingan rétt med børnunum; þad er réttvíst ad þau mettist fyrst; þú hefir tilreidt eina mikla máltid fyrir þeim, og þínir uxar og alid fé er slátrad, Matth. 22; en í slíku géstabodi munu nockrir molar á gólfid falla, sérdeilis þar børnin, sem mett eru, hirda eigi svo vandliga þar um; þessir molar nægja mér aumri hundtík, eg em þinn hundur; en mun nockud húsbóndinn slá sinn hund frá sér, þá hann vill fylgja honum eptir? eg er eigi svo væntin, ad eg girnist ad sitja til bords med børnunum; leyf mér þó samt ad tína molana med hundunum, þá braudmola sem þín børn vilja ecki nýta; leyf mér og minni dóttur þá upp ad tína, og þó vid høfum þá ecki forþénad, þá veit eg ad þú, sem ert einn Herra, og þar ad auki Davíds Sonur, minn Skapari, og þó minn bródir, þú munir eigi ockur allra vesølustu skepnur, en þó þínar skepnur, ad sønnu hundtíkur, en þó þínar hundtíkur, í húngri og vesøld útaf deya láta. Fyrir þessari svo øflugri trú, lét hinn Almáttugi sigrast; hans hjarta brast í honum, svo hann hlaut henni miskunsamur ad vera, Jer. 31, og brunnur miskunsemdanna vard ad opnast í slíkri hræríngu, svo ad þadan útflaut einn lifandi nádarstraumur til ad endurnæra þessarar kvinnu sorgbitid hjarta. Þannin verdur hann hér yfirunninn af sinni eigin gæsku, sem þó er ósigrandi; hann verdur til fánga tekinn, sem hefir herleidinguna ad herfángi tekid; hann þurfti valla eitt ord til ad útreka Djøfulinn, Matth. 4; en med mørgum ordum fær hann ecki þessa trú frá sér rekid, svo ad altíd verdi sønnur á hans máli; hvørn þann sem til mín kémur, vil eg ecki frá mér reka, Jóh. 6. Athuga þú nú, kristinn madur, nockud um þín efni hér útaf; munt þú í Guds augliti betur vera á þig kominn enn einn hundur? þú ert ad sønnu kristinn, þessi kona var heidin; þú ert skírdur og inntekinn í Guds sáttmála, hún var ecki;

Á a

þú heyrir Guds heilögu ord dagliga, en hún alleinasta riktid af Jesú; en hygg ad hvad Endurlausnarinn segir: Drottningin af Arabía mun upprísa á efsta degi og dæma þessa kynslód, því hún kom lánga vegu ad heyra speki Salómónis, og sjáid hér er meiri enn Salómon, Matth. 12; svo er eg og hræddur um, ad kona þessi muni dæma marga þá, er kristnir kallast; hún sem hér ber hundsnafn, taldi ecki eptir sér ad leita ad Kristó, og fylgja hönum eptir, þó hún yrdi ecki svo fljótt bænheyrd; en hvor er nú sá er leiti ad Drottni. eda kalli af alvöru til hans í hörmúnginni! Drottinn typtar oss, en vér finnum þar ecki til; hann slær oss, en vér betrum oss ecki, Jer. 5. Menn hafa hardara andlit enn steininn, og vilja ecki snúa sér. Hundarnir hafa nockra rækt á sinn afkvæmi; þessi heidna manneskja var af innsta hjartasorg tilknúd ad leita sér hjálpar hjá þeim himneska Læknir, vegna sinnar dóttur, sem plágud var af Djöflinum; en hvad fáir eru nú þeir, sem færa sín börn til Jesúm med kristiligum aga og umvöndun, og géta eigi jafnvel lídid ad ómennskunnar Djöfull sé frá þeim rekinn, med Guds ords kénningu og gódri tilsögn. Þessi kvinna géck út af Týró og Sídon, þeim ógudligu stödunum, til Jesúm; en hvad tregt er oss komid til ad gánga út af vondri veröldu þessari og fylgja hönum, jafnvel þó sálin liggi vitstola í ædi syndarinnar. Þessi kvinna reiddist ecki þó henni væri ofugliga svarad; en hvad gjöra þeir, sem mögla ámóti Gudi, þá ecki geingur allt ad óskum, og formæla hans höfudsképnum, þá þær eptir skipan síns Herra eru oss mótfallnar, hvorjar Gud hefir oss þó géfid af óumrædiligri gjæsku sinni, til ad halda vid voru ósakláta lífi. Hundar komu og sleiktu Lazari sár, en ecki féck hann ad sedja sig af þeim molum, sem duttu af bordi hins ríka, Lúc. 16; svo finnast og margir ómiskunsamir, hardúdugir enn í dag, hvorjir ed hafa gnægt veraldar þessarar, en láta þó sinn náúnga húngur lída, og ef þessir ógudligir lestir skyldu finnast medal kristinna manna, sem ecki er ad efa, hvad erum vér þá betri enn heidíngjar í Guds dýrdarfulla augliti? O, vor Gud og almáttugi Skapari! vert þú oss syndugum líknsamur, og tilreikna oss ecki vorar illgjördir eptir þeirra verdskuldan, heldur minnstu þinnar mikillrar miskunsemi. Vor dóttir, þad er vor sála, kvelst þúngliga af Djöflinum, hvorri hann ógnar med hrædiligri minníng illgjördanna. Illa höfum vér lifad, en þú Christe! ert fyrir vorar illgjördir uppheingdur; fleiri eru vorar ránglætingar heldur enn tár vorra augna, en lángtum fleiri eru þó dropar þinnar miskunar, sem ad upprennur yfir oss syndugum mönnum ný og fersk á hvorjum morgni, Harmagr. Jer. 3. Allra manna syndugasta játum vér oss, hvor í sinn stad, en þeckjum þig þó ad vera hinn allra Helgasta, sem fyrir oss rángláta ert bölvan ordinn. Vér erum eigi betri enn hundar, í þínu dýrdarfulla augliti, þar vér höfum forþénad ad útilokast frá þeirri himnesku Jerúsalem, Opinb. 21; en samt erum vér þó þínir hundar og viljum heldur svo heita, enn Andskotans óskaborn; vér kjörum heldur ad tína molana undir þinu bordi, enn hafa full hús med ógudligum; meigum vér ecki born kallast, þá gjör oss svo sem einn af þínum leigumönnum, Lúc. 15; meigi og þad ecki, þá lát oss rétt hafa med þínum hundum. Þótt vér teljum oss óverduga ad sitja til bords med Abraham, Isak og Jakob, Matth. 8, þá viljum vér samt í þínu leyfi skrída undir bordid med hinni Kananisku. Gott er oss ad áhánga Drottni, med hvorju helst móti þín eylífa miskun vill þad vera láta; þótt vér fáum

ecki þau kjør sem ríkisins synir, þá höldum vér fullgott ad vera dyraverdir í húsi Drottins vors, Ps. 84; þad nægir oss, þegar vér alleina ecki útkastadir verdum í hin ytstu myrkur. O, þú líknarfulli Gud og nádugi Fadir! þegar vér allra sídarst útgaungum af Týro og Sídon, sem er af heimi þessum fyrir tímanligan dauda, en Andskotinn girnist ad kvelja vora sálu med eylífum pínslum; miskunna oss þá fyrir Jesús Davids sonar skuld, og lát oss verda eptir því sem vér viljum, sem er, ad vér frelstir af synd, dauda, Djøfli og helvíti, meigum þér þjóna í réttlæti og heilagleika um allar aldir alda, amen, í Jesú nafni, amen!

Þridja Sunnudag í Føstu.

Gudspjallid, Lúc. 11 Kap.

Á þeim tíma: Jesús rak út Djøful þann er mállaus var; og þad skédi, þá Djøfullinn var útfarinn, ad hinn mállausi taladi, og fólkid undradist þad. En nockrir út af þeim søgdu: fyrir Belzebub djøfla høfdingja þá drífur hann Djøflana út. Adrir freistudu hans og leitudu af hønum eptir teikni af himni. En er hann sá þeirra hugrenníngar, sagdi hann til þeirra: hvørt ríki, sem í sjálfu sér er sundurþyckt, þad mun eydast, og hvørt hús mun yfir annad hrapa. Og ef Andskotinn er í sjálfum sér sundurþyckur, hvørnin má hans ríki þá standast, fyrst þér segid mig fyrir Belzebub útreka Djøflana? En ef eg fyrir Belzebub útrek Djøflana, fyrir hvørn útreka þá ydrir synir? þarfyrir skulu þeir og verda ydrir dómendur. En ef eg rek út Djøflana med Guds fíngri, sannliga er þá Guds ríki komid til ydar. Nær ed sterkur hervopnadur vardveitir sitt anddyri, þá er allt med mak hvad hann á; en nær annar yfirsterkari kémur og yfirvinnur hann, þá flettir hann hann øllum herthum, á hvør ed hann treysti, og ísundurskiptir svo hans herfángi. Hvør hann er eigi med mér, sá er á móti mér, og hvør sem samansafnar ecki med mér, sá sundurdreifir. Nær óhreinn andi fer út af manninum, ráfar hann um þurra stadi, leitar ad hvíld og finnur ecki, þá segir hann: eg vil apturhverfa í hús mitt, hvadan eg fór út; og þá hann kémur, finnur hann þad sópad og prýdt; þá fer hann og tekur med sér sjø adra anda sér verri, og sem þeir eru þar innkomnir, byggja þeir þar, og verdur svo þess manns hid seinasta verra hinu fyrra. En þad skédi þá hann taladi þetta, ad kona nockur út af fólkinu, hóf upp sína raust og sagdi til hans: sæll er sá kvidur sem þig bar, og þau brjóst sem þú mylktir. En hann sagdi: já ad vísu; sælir eru þeir sem heyra Guds ord, og vardveita þad.

Exordíum.

Ecki er lán leingur enn léd er, segja menn í fornkvednum ordshætti, og er hann sannur; því þegar eigandinn apturheimtir, þá er hans réttur úti ad brúka, sem lánid tók; og svo sem því er háttad almenniliga ámedal vor mannanna, svo er þad einnin á sig komid á milli Guds og Satans. Andskotinn hefir ástundum næsta djarftækur verid til ad höndla med hans sképnur, þá hönum fyrir einhvörn tilgáng hefir þad leyft verid, en einganveginn má hann ráda yfir þeim, móti vilja hins Almáttuga. Ad sönnu heyrdum vér ei alls fyrir laungu, ad hinn blygdunarlausi Djöfull baud vorum Herra, ad hann vildi géfa hönum öll ríki veraldarinnar og þeirra dýrd, Matth. 4; en hvad mikid ríki hafdir þú þá í heiminum, Satan! er þú þordir ecki ad búa í svínunum, fyrir utan leyfi Drottins vors, Matth. 8. Syni sínum hefir Gud feingid rád yfir veröldinni, hvörn hann sett hefir erfíngja allra hluta, Hebr. 1; hönum hefir hann géfid allt vald bædi á himni og jördu, Matth. 28, en ecki Djöflinum. Þarfyrir, þótt ad Drottinn kalli hann höfdingja þessa heims hjá Jóh. 14, þá er þad ei svo ad skilja, ad hann med frjálsu hafi nockra stjórn á jördu í þeim hlutum, sem valdstjórninni vidkoma, heldur meinar Lausnarinn þar med heiminn, sem eru þeir ógudligu, þad eru vantrúarinnar börn, Eph. 2, í hvörjum Djöfullinn máttugur er til ad drífa þá eptir vild sinni til allskyns synda og lasta. Ei þordi hann ad grända Jóbs líkhama, fyrr enn Gud gaf hönum leyfi þar til, Jób. 2; ei gat hann Pétur siktad, því vors Endurlausnara bæn mátti meira, Lúc. 22. Og svo sem Andskotinn hefir eckért med Christum, edur þá sem í hönum eru, svo kunna ei heldur hans börn Guds börnum ad granda, framar enn Gud leyfir; öll vor höfudhár eru talin, og ecki fellur einn titlíngur á jördu án hans vilja, Matth. 10. Nú þó ad Satan vel viti, ad hann megnar eckért med öllum sínum illskukrapti, ámóti einu Guds ordi, þá fær hann ei vid sinni illsku gjört ad áreita Gud og hans útvalda. Aldrei er svo sterkur kastali, ad ei þurfi ad vaka svo leingi strídid yfirstendur; nú er líf þetta ecki annad enn sífeld barátta, Job 7, bædid hid ytra og innra; því er þorf ad sálin vaki í hjartanu, sem er slot líkhamans, og bidji, svo ad vér föllum ecki í freistni, Matth. 26. Eg sagdi fyrir skömmu, börn mín! ad Andskotinn hefdi eckért med þá sem eru Gudi handgeingnir, en þad gildir ámedan þeir eru í hans þénustu, en ecki annars. Svo margir sem ecki geingu útaf sínu húsi þá nótt, sem páskalambid var ad kvöldi etid, þeir urdu frí fyrir mordeinglinum í Egyptalandi, Exód. 12. Guds ósýnilig kyrkja hér á jördunni er hús þad, hvar inni hid saklausa Guds-Lamb, sem burttók heimsins syndir, verdur dagliga slátrad og offrad í rétttrúadra hjörtum, þeim himneska Fodur til sætleiks ilms; gángir þú út af þessu húsi, kristinn madur, þá kann eg ecki ad segja þig óhultan fyrir drápseinglinum; en þykir hitt líkara, ad þú meigir í hans hendur falla. Í þessu h. Evangelió höfum vér eptirdæmi bædi uppá Andskotans illskufulla medferd á syndugum mönnum, og svo hans barna hreckvísi ámóti Gudi og hans börnum. Vil eg því í þetta sinn tala: 1) um Djöfulsins vald yfir syndugu holdi á hinum fyrri dögunum, og svo nú; 2) um hans illsku í því ad spilla vorri andligri velferd. Styrk oss þartil, nádarfulli Gud, med krapti þíns Anda, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Mjög svo annkanarliga hefir þessi manneskja haldin verid, sem hér umgétur í Gudspjallinu; því hvad kann vesælla ad vera, enn þegar túnga mannsins er bundin í hans munni, svo hann fær ecki talad vid adra menn sér til skémtunar, eigi kvartad um þá hluti, sem hann ángra. Einn málleysíngur er í heiminum svo sem fyrir utan heiminn; hann hefir túngu og talar ecki, og ecki öllu betur enn ein líkneskja er hann á sig kominn. Nú eykur þad þó miklu á, sem ráda er af Gudspjallinu, ad þessi plága hafi verid af Djöflinum, og er því ecki ad neita, ad Gud hefir Andskotanum leyft mikla hluti í líkhamligum efnum á dögum gamla Testamentisins, á hérvistar dögum vors Frelsara, á dögum hans heil. Postula, hvörja hann sérilagi útsendi í sínu nafni, til ad planta sinn vín-

gard á medal mannanna sona hér á jørdunni, og svo nockra stund fram eptir øldunum, til ad styrkja og auka þessa nýn plantan, med auglýsingu síns máttar yfir Djøflinum. Hans óútsegjanligri miskunsemi og náð høfum vér það ad þacka, ad vér finnum ecki svo mjøg þartil á vorum døgum, ad Djøflinum sé leyft ad hafa vald yfir manneskjunni í líkhamligan máta. Fjærri sé því, ad eg segi: það Gud kunni ecki, ef hann vill, ad brúka Andskotann til ad straffa syndir mannanna, því hann er í hans hendi, svo sem øll hans verk; hitt efast eg um, hvørt það sé hans vilji nú um stundir. Sá alvitri Konúngur hefir þúsund vegi og máta til ad stjórna sínu ríki; eins og eitt kóngsríki umbreitist á marga vegu eptir tídunum, svo sjáum vér einnveginn, ad það er skéd í Guds ríki hér á jørdunni. Ad sønnu er hann ecki sjálfur í nockru umbreitanligur, heldur umbreitir hann øllum hlutum, eptir því sem hans guddómligu speki haga þykir; hann taladi sjálfur vid fedurnar fyrir flódid; hann gjørdi slíkt hid sama vid Abraham og hans eptirkomendur allt til Mósen; Móses tók réttindin af hans munni, og féck þau Ísraels sonum, og hann gaf þeim, fyrir hans hønd, sitt h. Løgmál, skrifad á steintøblum, til ad lifa eptir, Exód. 24; hann stjórnadi sjálfur eins og einn veraldligur konúngur sínu fólki, þartil þeir vildu ei lengur láta hann drottna yfir sér, og hann gaf þeim Saul kónúng í brædi sinni, Hós. 13; hann taladi þó vid hans eptirkomendur fyrir munn sinna Spámanna, og jafnvel í herleidingunni lagdi hann sitt ord í þeirra munn; en í tímans uppfyllingu hefir hann talad vid oss fyrir Soninn, Hebr. 1, og látid hann, sem er útgenginn af hans skauti, Jóh. 1, opinbera mønnunum sinn vilja; en þegar hann sté til himna og inngéck í sína dýrd, þá sendi hann Postulum sínum h. Anda af sínum Fødur, Jóh. 15, sá er leiddi þá í allan sannleik, Jóh. 16, og kendi þeim ecki einasta hvad þeir tala áttu fyrir þeim, sem sáluhjálpina erfa skyldu, heldur og fyrir herrum og konúngum, Matt. 10, sem offóktu Guds Evangelium. Þessir eru þeir, sem oss hafa Gud vilja skrifadan eptirlátid í Gudspjøllum, sendibréfum og opinberunum, fyrir hvør ad Guds kyrkja stjórnast ennú í dag hér á jørdunni. Sídan þeirra daga vitum vér ecki til ad Gud hafi talad vid mennina, nema í þessu sínu heil. ordi, hvørt ed ennú dagliga kénnist og prédikast medal vor. Af þessu sjáum vér hvørsu margbreitt ad hefir verid ríkisstjórn þess máttuga alsherjar-Konúngs hér á jørdunni. En hvad Satans útréttingum vidvíkur, þá sé eg, ad hann hefir leyft hønum marga hluti ad fremja á gamla Testamentisins døgum; hønum þóknadist ad láta hann slá sinn þénara Job med sárum og kaunum, Job. 2, uppá það hann reyndi hans þolinmædi, og sýndi Andskotanum hvørsu ad Guds kraptur væri í mannsins breisklika máttugur, 2 Cor. 12; hann leyfdi tøframønnum Pharaónis marga undarliga hluti ad gjøra, fyrir Satans krapt, Exód. 7, 8, uppá það hann med þeim og þeir med hønum yrdu til skammar fyrir Móse Guds þénara; Gud leid hønum ad áklaga Josúam, hinn ypparsta prest, Zach. 3, svo hann af hinum ædsta Biskupi sálna vorra straffadur yrdi, og annad þvíumlíkt er ad lesa í søgum gamla Testamentisins. Hvar fyrir mundi nú Gud gjøra þetta? ecki þess vegna, ad hann ei gjæti med sínum almættis krapti alla hluti verkad, eptir því sem sjálfur vill hann, því fyrir hønum er eckért ord ómáttugt, Lúc. 1, heldur eins og hann lét Pharaónem standa og ecki um koll steypast, þar til hann optsinnis and-

sýndi sína miklu makt á honum, Róm. 9, svo lét hann á þeim dogum Andskotann brúka ástundum sína makt til ad láta mannkynid sjá, hvad miklu Gud væri honum sterkari, svo þeir lærdu ad trúa á einn Drottinn Gud, og eingan annann. Aldrei hefir þó Andskotinn fengid svo mikla makt til ad opinbera sig monnunum, svo sem á holdsvistar dogum vors Lausnara, og lítur þad eins út, svo sem Gud hafi viljad geyma sínum eingétna Syni þá sterkustu orustu móti honum, svo hans sigur yrdi þess frægari medal mannanna. Hann taladi vid hann sjálfan eins og madur talar vid mann, Matth. 8; hann kvaldi dóttur þeirrar Kananisku, Matth. 15; hann kastadi þeim Djofulódа í vatn og eld, Matth. 17; hann bjó í þeim tveimur Gergesenis, Matth. 8; hann gjordi þennan mállausan, sem vor texti umtalar. Hvar fyrir mun þetta skéd vera, br. m.? mannsins styrkleika sjá menn ecki, nema hann hafi einhvorn ad reyna orku vid; og svo sem Endurlausnarinn ségir í þessu Evangelió: þegar einn sterkur hervopnadur vardveitir sitt anddyri, þá er allt med mak, hvad hann á, 2c. Þad var vorum Herra fyrir minnstu, ad þvinga Djofulinn eptir sinni vild; annad var hans eyrindi meira í heiminn, sem var ad lúka þá sekt, er mannkynid átti Gudi ad gjalda; en svo sem Drottinn í gamla Testamentinu leyfdi Andskotanum ad sýna megn sitt odruhvorju, monnunum til eptirtektar, svo leyfdist og þessu illhveli ad vada hvad mest uppi og brúka makt myrkranna, ámedan Guds Sonur umgékst hér á jordunni í mynd eins þjóns, þeim ollum til trúarstyrkingar, sem á hans nafn trúa vildu, ad þeir sjá mættu ad svo auvirdiligur sem hann var, þá væri hann þó sá, sem af Gudi sendur væri til ad nidurbrjóta Djofulsins verk, 1 Jóh. 3, og med ollu ad sundurmola hoggormsins hofud, Gén. 3. Hefdi og Guds eingétinn Sonur strax sem hann var til himna farinn, bundid svo hendurnar á Djoflinum, ad hann hefdi ecki fengid odruhvorju ad slá sig sjálfan á munninn, þá kannské, ad illþýdid í veroldinni hefdi sagt, eins og þessir sogdu, ad fyrir Belzebub hefdi hann útrekid Djoflana á sínum hérvistar-dogum; því gaf hann honum og nockurn taum um Postulanna daga, sem er ad sjá af þeirra gjorningabók, og ámedal annara þegar Satan mátti til skammar sér medkénna: Jesúm veit eg, og Pál þecki eg, en hvorjir erud þér? Post. gb. 19. Þad er og líkligt, ad fátækum fiskurum, sem héldust fyrir afskírn veraldar, mundi ecki hafa storum trúad verid í þeim hlutum, sem svo eru gagnstædir holdligri skynsemi, sem Krists Evangelium er, hefdi hann ei stadfest þeirra prédikun med þessum og odrum jafnvægum kraptaverkum. Dásamliga hefir Gud uppbygt sína kyrkju hér á jordunni, hvor sem þar ad vill gjæta, ad hann hefir látid hana vara fyrir utan allt mannligt yfirlæti, og alleina af þeim hlutum, sem ecki standa í nockurs manns valdi, nema honum sé þad af Gudi géfid; og er hún í þessu lík Salómónis musteri, sem bygt var fyrir utan allt háreysti, svo þar heyrdist ecki axar edur hamars-hljód, 1 Kóng. 6. Segid mér, hvort nockur átrúnadur hefir svo byrjast sem þessi? edur svo lengi stodugur stadid, nema honum hafi framfylgt verid af mannligu valdi? en sídan hinn alhagi Smidur hafdi svo fastan grundvoll lagt fyrir Spámennina og Postulana, Eph. 2, og allra helst fyrir hinn sterka Hirningarstein, hvorn Gud hefir sett í Zion, Esa. 28, ad hann yrdi hofud hirníngar um aldur og æfi, svo ad vel mátti ofan á byggja, þá hefir hann látid spádómunum slota og kraptaverkunum linna. Gud gjorir engan hlut forgéfins, og svo

sem það var ecki nauðsynligt að Guð talaði framar við mennina, eður opinberaði sig eptir Postulanna daga og Spámannanna, þar allur Guðs vilji er opinber í þeirra bókum og sálmum; svo lagði hann og hapt á Auðskotann, eptir það hann ei þurfti framar að auglýsa sína miklu makt á hönum. Eg veit engin rok til, að Guð hafi géfið Satan nockurntíma taum alleina til að kvelja mennina, því hann hefir nóg ráð til að straffa syndir vorar án þess, heldur annaðhvort til að reyna sinna barna trú, eður sjálfum hönum til hegníngar; eða segið mér, nær Satan hefir auglýst sína makt, nema sér til svívirðu og sínu ríki til niðurdreps? Síðan Guði hefir nú þóknast að brúka önnur meðöl til að stjórna með sinni kyrkju, sem er hið skjæra ljós Evangelii, þá vill Guð ecki leika fyrir mannligri forvitni með opinberunum eður kraptaverkum, þar þeir eru óafsakanligir, sem eigi vilja Guðs orði trúa. Heródes vænti að hann mundi sjá teikn af Jesú, Lúc. 23; en Jesús var ecki í heiminn kominn til að skémta Heródi; Satan vildi einnin að hann auglýsti sitt almætti á steinunum, Matth. 4, en Kristur sýndi hönum að hann var sá almáttugi Hirníngarsteinn, sem hans höfuð hefir í sundurbrotið. Þetta fólk beiddist eptir teikni af himni, og þótti það ecki nóg að þeir sáu Djöfulinn útrækinn, en Herrann sagði þeim skyldi ecki teikn géfast nema Jónæ spámanns, Matth. 12, því eins og Jónas var Ninive, mundi Mannsins Sonur verða þessari kynslóð; en þeir sem nú ecki vilja Guði trúa, nema þeir þykist Djöfulinn sjá, skulu eckért teikn fá, nema Mannsins Sonar, hvörs greftrunar- og upprisu-teikn að Jónas var; og vilji þeir ecki þar með nægjast, munu þeir sjá hans teikn í skýum himins, er hann kémur með makt og miklu veldi, Matth. 24, að fordæma bæði þeirra hjátrú og þeirra vantrú, sem á jörðu byggja.

Í annann máta vil eg taka mér orðsök af þessum mállausa manni til að skoða, ásamt yður, hvört ecki er sumum mönnum í veröldu þessari eins mikið áfátt í andligri, svo sem hönum var í líkamligri heilsu. Ei þurfum vér lángt að leita að dæmum þar uppá; hvörra kostur var betri, þeirra er sögðu, að Jesús ræki út Djöflana fyrir Belzebub, eður þessa málleysíngs? Í hinu fyrsta boðorði hefir Drottinn tilreidt sér eitt musteri í manninum, segjandi: þú skalt ecki hafa annarliga Guði fyrir mér, Exód. 20; hvað hann útleggur í öðrum stað, segjandi: elska skalt þú Drottinn Guð þinn af öllu hjarta þínu, og allri öndu þinni, og öllu hugskoti þínu, Deut. 6; en strax í öðru boðorðinu hefir hann skickað kénnimann til þessa musteris, sem er túngan. Þegar kénnimennirnir í gamla Testamentinu fóru til frétta við Drottinn, þá leituðu þeir hans optast í helgidóminum; svo tekur og túngan af hjartanu allt það hún tala skal, og af þess nægð mælir munnurinn; en segið mér: verður nockuð Guðs musteri helgað, þó þar væri hégómlig æfintýr og skrokksögur þuldar? enn síður verður hjartað helgað með fánýtum þaunkum, að eg tali ecki um skammarlig orð, fíflsligt hjal, sem kristnum sómir ecki, Eph. 5. Svoddan er undarlig þögn í Guðs eyrum. Davíð býður að menn séu ecki eins og hestar og múlar, hvörjum menn verða bitil og beisli í munn að leggja, Ps. 32; en það er sorgligt að vita hvörsu mállausar skepnur eru fremri mörgum guðlausum, sem vanhelga hans h. nafn, forsmá hans orð, hæða að hans þénurum, spotta hans kénníngar og aldrei eður alsjaldan taka sér hans dýrðarfulla nafn í munn, nema þá þeir ljúga eður sverja. Asnan talaði fordum daga

Núm. 22, þegar Gud sendi sinn Eingil til Balam ad mótstanda honum, og hún taladi rétt; en þau ótómda villidýrin, sem ad nú uppalast í heiminum á Andskotans stalli, hafa lært annadhvort ekkért edur íllt ad tala, þá Gud sendir sína Eingla, Mal. 2, þad er sína kénnimenn til þess ad leida þá til himnaríkis; eru ekki svoddan fráleitar manneskjur haldnar af daufum Djofli? Eg vil nú ei tala um bænræktarleysid í heiminum. Hvor er sá, er leiti ad Drottni og ákalli hann í neydinni, Ps. 59? Menn látast koma saman í húsi Guds, og menn krjúpa þar nidur til ad fridmælast vid hinn Almáttuga; en Gud gjæsi þad væri med sannri trú, litilæti og audmjúkum anda. Allt þad sem ekki er af trúnni, þad er synd, Róm. 14; sá sem bidur án trúar, hann bidur ekki einúngis forgéfins, heldur gjørir sína bæn ad synd, svo sem David óskar þeim ógudligu, Ps. 109; og menn lasta Gud meir enn dýrka med svoddan bænum, verandi ekki einasta málhaltir, heldur verr enn mállausir fyrir honum. Ekki þarf mikinn ordafjölda til ad vera málsnjall fyrir Gudi, sem er hjartnanna og nýrnanna rannsakari, Jer. 17; engum sá Mósis varir bærast, Exód. 14, og sagdi þó Gud vid hann: því hrópar þú þannin til mín? konan sem umgétur, Matth. 9, taladi ekki ord frá munni, heldur sagdi med sjálfri sér: ef ad eg mætti ad eins snerta fald hans klæda, þá munda eg heilbrygd verda; þó vard miskunsemdanna Afgrunn ad birta sig fyrir henni med þessum ordum: vert þú hughraust, dóttir! þín trúa gjørdi þig heilbrigda. Hvor kann oss hérum bétur ad undirvísa enn sá eingétni Sonur Fodursins, sem er í hans skauti? þar hann segir til sinna Lærisveina, Matth. 6: þegar þér bidjist fyrir, þá verid ekki margordir svo sem heidíngjar, þeir ed hyggja ad þeir fyrir mælgi sína bænheyrdir verdi. Í anda og sannleika ber oss ad bidja, Jóh. 4; þá tala menn nógu snjallt fyrir Gudi, því þad er sá málsháttur sem honum þóknast. Allir menn kostgjæfa ad tala þeirri túngu, sem konúngurinn talar; svo eiga vor bænarord Guds ordi samlík ad vera, um hvort David svo talar: Herra! þín ord eru glóandi; og þar eptir vill hann breita nær hann segir: Herra! mínar varir skulu þínu losi útfleyta; svo sem heitt vatn í sudunni yfirgeingur og skúmar, hvor ed ei kann leingur ad halda sér í katlinum fyrir hita; og þad kallar St. Páll, Róm. 12, ad vera glóandi í andanum; en þessar glædur hjartans ástundar hinn vondi mállevsis Djöfull ad útslockva á einhvorn hátt, svo þó vér tølum, þá skuli Gud ekki heyra, og þó vér bidjum, skulum vér ekki bænheyrdir verda, og þó vér útbreidum vorar hendur, þá hylji þó Gud sín augu fyrir oss, Esa. 1; því glepur hann fyrir oss í bæninni med hégómligum þankum, med vantrú, med eptirlaungun til vorra uxa og búgarda, eda med velgju andans, svo vér ekki medteknir, heldur útskirptir verdum af Guds munni, Opinb. 3. O, oss aumа! vér erum ei betur á oss komnir enn Lazarus, hvor ed ekki kunni ad gánga fyrr enn Christur skipadi ad leysa af honum bondin, Jóh. 11; svo erum og vér, ad vér meigum ekki tala rétt vid Gud í bæninni, nema hann uppleysi fjøtur vorrar túngu, og útreki mállevsisins Djøful, en leggi eldkol síns Anda á vorar saurugar varir, Esa. 6. Þannin erum vér nú vid Gud, en vid náungann eingu betri. Hvor kann stærri ad vera túngunnar brestur enn sá, nær menn gjøra stóran róg af því, sem ekkért er? hvad kann vidurstyggiligra ad hugsast edur talast, enn ad brúka túnguna, hvor ad er einn hinn besti limur á mannsins líkhama, sem gjørd er til ad lofa

Guð sinn Skapara, til að forsvara sinn náúnga, til að semja frið millum sundurlyndra, að brúka hana, segi eg, til að myrða hinn saklausa, og ljúga líf og æru af sínum náúnga? lýgin er verri öllum öðrum Andskotans ilsku öndum; því er sá plágaður með vondum Djöfli og þúngu málleysi, er sér hana temur. Öll synd er lýgi og fyrir hina fyrstu Andskotans lýgi, Gén. 3, er öll synd innkomin í heiminn, og síðan útrunnin til allra manna, og þótt að allir séu ecki að þessu fundnir, þá er þó hér fyrir utan mörg túngunnar vanbrúkan, sem í allann máta er ósæmandi. Þar eru þeir til, er eckért velgjört þykir, utan hvað þeir sjálfir gjöra, og lasta annara gjörðir, jafnvel þær, sem ecki lastverðar eru; falli margvíslígir dómar um einn hlut, keppast þeir við að fylla þann flock, er færir á hinn verra veg; þessir eru gjarnan sjálfir hinir síðstu og öðrum lakari, og af því þeir vita að þeir eru sjálfir illa ræmdir, þá ætla þeir að annara óhróður muni þeirra afsökun verða. Þú hræsnari! segir Frelsarinn: drag fyrst bjálkann út úr þínu auga, Lúc. 6. Það væri vel aðgjætandi, að sá væri heilskygn sjálfur, sem dæmir um annars blindni. Eg veit að það er lofligt að segja einum til sinna lasta, því segir Drottinn Guð, Levit. 19: þú skalt straffa þinn náúnga, svo þú berir ei skuld hans vegna, en það á að vera eptir skynsemi, svo að gaukurinn dæmi ecki um svanahljóðið, eða hrafninn um sundfuglana. O, Herra Guð! hvor kann að vita hvað opt hann syndgar? Ps. 19. Dæmið ecki, segir Endurlausnarinn, svo þér verðið eckí dæmdir; fordæmið ecki, svo að þér verðið ecki fordæmdir; því með þeim sama mælir, sem þér öðrum mælið, mun yður aptur mælt verða, Matth. 7. Hvað margur dæmir sjálfan sig óvitandi, þegar hann aðra dæmir fyrir sömu lesti, er hann er mest hlaðinn sjálfur? og eckért er tíðara enn það, að menn lýta það á öðrum, er þeir vita með sjálfum sér, viljandi þannin dyljast fyrir mönnunum. Þar eru og svoddan skynlausar manneskjur til, sem lýta sinn náúnga fyrir þá hluti, sem honum er ecki í sjálfsvaldi að gjöra við; svoddan er einn skaðligur ilsku-andi, því hvor hann foraktar fátækann, hann hæðir Skaparann, segir Salómon, Orðskv. 17; svo er og um hvað annað. Sé einhvor vitgrannur, vesæll, ófríður, málhaltur, eða hefir nockurn þvílíkan brest náttúrunnar, sem hann fær ecki aðgjört, þá finnast þó svoddan vitstola manneskjur, sem ecki skammast sín að hafa þvílíkt að háði. Heyr þú, syndugur maður, er hann fátækur, seig mér, í hvorju ert þú auðugri? þar hann vantar fémunina, hvorjum mölur og ryð kann að granda, en þig vantar þeckinguna á Guði og sjálfum þér; er hann vanskapaður og ei svo gjörviligur, þorir þú að segja það ljótt, sem Guð hefir svo vera látið? en lít þig hið innra, ef þú mátt, og skoða hvornin Djöfullinn hefir afmyndað sálu þína, það þú mátt ecki líta réttu auga til Guðs sképnu; hann er vitgrannur og veit ei hvað gjöra byrjar, í hvorju ert þú vitrari? þar þú með sjálfs-þóttanum og hans niðran gjörir þig honum þess fávísari, sem óður maður er heimskum argari. Lúcifer, hvors. að gétið er hér í Evangelió, var af þeim í Samaria Belzebub kallaður, það er flugna-höfðingi, og það af því, að ilsku-öndunum í loptinu verður við flugur samlíkt, Eph. 6; en það er þeirra art, að sækja þar mest að öðrum lifandi sképnum, sem þeim er meinsamast, og hvar sem hörundið er af, þar setjast þær á og stinga; þeim eru hinir óguðligu spottarar líkir, sem eru þrótkir

um annars mein, og una sér illa nema einhvør skeyti sig, sverja sig svo í ættina að þeir séu af Fjandanum, um hvørn Páll talar, Eph. 2: að hann sé einn höfdingi, sem vald hafi í loptinu, verkandi í þvermóðskunnar-börnum. Þessi málhelti drottnar nú svo mjøg í heiminum, að þótt allir hati hana á ødrum, sem von er, því hún spillir hinum besta hlut, sem er gott mannord og rykti, þá géta svo fáir vanid túngu sína þarum, og eru þeir af Djøflinum þúngliga plágadir, sem þanninn lyndir eru, og væri øllu betra að þeim væri túngan úr munni skorin, heldur enn að þeir séu veltalandi til þess að safna sér þeim syndum, er því valda, að þeir ecki fá einn vatnsdropa til að kjæla hana með, nær þeir pínast í helvítis eldi, Lúc. 16, af hvørjum St. Jakob segir, að þvílíkar túngur séu upptendradar; því ef Endurlausnarinn skipar að útstínga það augað, sem hneixlar, Matth. 18, þá er líkligt að hið sama megi þess heldur um túnguna segja, sem hún er hæfari til að drýgja fleiri og verri syndir, nær hún misbrúkud er. O, Herra Jesú Kriste! þú saklausa Guds-Lamb! sem ecki upplaukst þínum munni, heldur enn saudur til slátrunar leiddur, Esa. 53, virdst þú að temja vora túngu til að lofa og dyrka þitt heil. nafn ámedan vér hrekjumst í útlegð þessari, svo að vér þér eylíft lof sýngja megum í dýrd himnanna, með øllum útvøldum Guds børnum, amen!

Sunnudaginn í Midføstu.

Gudspjallið, Jóh. 6 Kap.

Á þeim tíma: eptir þetta fór Jesús yfir um sjáfarhafið Galílea, sem liggur við stadinn Tiberíadis, og mikill mannfjøldi fylgdi hønum eptir, þvíað þeir sáu hans jarteikn, sem hann gjørdi á þeim sem sjúkir vóru. Jesús géck uppá eitt fjall, og settist þar nidur með sínum lærisveinum; en þá var Páskahátíð Gydínga nálæg. Og Jesús leit þá upp, og sá að mikill mannfjøldi kom til hans; þá sagdi hann til Philippum: hvaðan kaupum vér braud svo að þessir neyti? en þetta sagdi hann til að freista hans þar með, þvíað hann vissi sjálfur hvað hann vildi gjøra. Philippus svaradi hønum: braud fyrir tvø hundrud peninga nægist þeim ecki, svo að hvør einn fái þá nockud lítið. Einn af hans lærisveinum, sem að var Andreas bródir Símonar Péturs sagdi hønum; eitt úngmenni er hér, sem hefir fimm byggbraud og tvo fiska; en hvað skal þetta ámedal svo margra? þá sagdi Jesús: látið mennina setjast nidur að borda, en þar var í þeim stað gras mikið; og þar settust nidur að borda kallmenn, að tølu nær fimm þúsundir. En Jesús tok braudin, þá hann hafdi þackir gjørt, og féck sínum lærisveinum, en þeir feingu þeim sem til bordsins høfdu setst; slíkt hið sama af fiskunum, svo mikið sem hvør

vildi hafa. En þá þeir voru mettir, sagdi hann til sinna lærisveina: safnid saman þeim leifum sem af geingu, svo ad eckért spillist. En þeir søfnudu þeim saman, og fylltu upp tólf karfir medur þessar leifar, af þeim fimm byggbraudum, hvørjar ad vóru auk þess, sem þeir høfdu neytt. En þá er þessir menn sáu hvørt teikn ad Jesús gjørdi, søgdu þeir: þessi er sannarliga sá Spámadur sem í heiminn skal koma. En þá Jesús formerkti þad, ad þeir mundu koma og handtaka hann, og gjøra hann ad konúngi, veik hann einsaman burt, upp aptur á fjallid.

Exordium.

Einn af þeim gømlu spekíngum sagdi fordum daga, ad náttúran værí ánægd med lítid; en ef vér eigum ad skrifa undir med hønum, þá munar nockru hvørnin náttúrunnar þýding er tekin, því skiljist fyrir þetta ecki nema sál og líkhami í sjálfum sér, þá er þad satt, ad þau þurfa ecki mikils vid af veraldligum munum sér til vidværis. Þegar líkhaminn er ósoltinn og ófrosinn, þá er hønum nóg; en þegar sálin girnist ei framar, þá er hún ánægd, og vardar litlu med hvørju þessi naudþurft er uppfyld, því eins vel undi Adam í skinnkyrtlinum, Gén. 3, og Salómon í allri sinni prýdi, Matth. 6, og Jóhannes øllu betur í úlfalds-feldinum, Matth. 3, heldur enn Heródes í sinni purpurakápu, Post. gb. 12. En sé náttúrunnar glósa tekin fyrir syndumspilt mannsins edli, þá hefir hún nær því aldrei nóg; hún er eldinum lík, sem þess meir logar sem meir er í hann borid. Blódsugan sleppir húdinni um sídir, þegar hún er fullordin; en syndumspillt náttúra sjaldan því er hún legst á; sadníngin er henni ordsøk til æ meira húngurs, og hún verdur aldrei sødd nema med sultinum; vilji nockur sedja hennar sýkn, þá tekst þad ecki med ødru móti, enn ad draga vid hana fódrid, svo hún dragist sjálf upp um sídir. Hvad lítils ad náttúran af sjálfri sér vidþurfi, þad kénnir oss Frelsarinn hjá Lúc. 12, medal annara, þar hann segir: verid ecki hugsjúkir fyrir ydru lífi, hvad þér skulud eta, eda fyrir ydar líkhama, hvørju þér skulud klædast; er ecki lífid meir enn fædslan, og líkhaminn meir enn klædnadurinn? En þótt ad vor náttúra þurfi ecki margra hluta eda mikillar umsorgunar vid, þá hefir Gud samt tilskickad, ad madurinn skuli med erfidi næra sig af jørdunni alla sína lífdaga. Þad gamla løgmál stendur ennú í dag óraskad: í sveita þíns andlitis skalt þú þíns brauds neyta, Gén. 3. Gud hefir lofad ad blessa Israels erfidi, Devt. 28, en ecki hans idjuleysi; hann géfur ad sønnu þeim er hann elska sitt braud, þá þeir sofa, Ps. 127; hann lætur himininn rigna, jørdina gróa, fénadinn ávaxtarsaman verda og vøtnin af sér géfa allra handa fiska, þótt madurinn sofi; en samt hefir hann þó ecki hér med leyft ad hann skuli aldrei vaka; eingum hefir hann heitid ad steikt giæs skuli fljúga í munn hønum. Letin er einn lifandi daudi, og vakandi svefn, og vinnur ecki nema til óþocka bædi hjá Gudi og mønnum. Ef nockur réttir einhvørjum ølmusu og hann nennir ecki vid ad taka, hvad kann sá vid því sem géfur? og svo er þad einnveginn, þegar Gud upplýkur sinni mildu hendi, til ad sedja allar lifandi sképnur, og lætur grasid vaxa á jørdunni, fiskinn týngast í vøtnunum, fénadinn ávaxtast á landinu, enn mennirnir forsóma ad hirda þessar Guds gáfur; er þá nockud skuldin hjá vorum Skapara? lángt frá því. Man lét hann rigna ad sønnu á eydimørkunni, Exód. 16, en sjálfir máttu Israels synir þad saman lesa, og aldrei veit eg ad manninum sé atvinnu sinni lofad, nema hann hafi umsorgun þar fyrir med sínu erfidi, þó ecki med heidíngligri búksorg, med hvørri Gud bannar ad þýngja hjørtun, Lúc. 21. Í einu ordi ad segja, ad leita fyrst Gudsríkis og hans réttlætis, svo oss allt annad gott tilleggjist, Matth. 6; þad er sá rétti vegur. En þadan frá liggja tvær villigøtur, ønnur til leti og ómennsku, ønnur til ofmikillar áhyggju. Bádar verda oss bannadar í upplesnu Evangelió; af hvørju eg vil þad alleina tala í þetta sinn: hvørnin vér eigum kristiliga og ærliga ad leita næríngar vorrar. Hjálpa oss þar til, gódi miskunsemdanna Fadir! fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Í upphafi þessa h. Evangelií heyrum vér, b. G. e. ad þegar vor Herra fór yfir um sjóinn, sem liggur vid stadinn Tiberias, þá hafi mannfjöldi mikill fylgt honum eptir, þvíad þeir sáu þær jarteiknir, er hann giördi á þeim sjúku. Sannliga hefir þad verid eyrindi þessa fólks, ad heyra Jesúm og hans kénníngar, hvorjar hann stadfesti med kraptaverkunum; þeir telja ecki eptir sér ad fylgja honum eptir, þó hann gengi á eydimörku, því Jesús géck uppá eitt fjall, segir Textinn, og þeir fást ecki um þad, ad þeir hofdu eckért til matar med sér, og ei heldur var þar ad fá í óbygdinni. Lær héraf, kristinn madur, hvornin þú átt ad haga dagliga þinn framferdi; þessir vóru 5000 ad tolu, en Gud gjæfi ad 5 findust í mörgum þúsundum ámedal vor, sem láta sér umhugad vera, ad leita fyrst Guds-ríkis, og hans réttlætis, ádur enn þeir fara ad þýngja sitt hjarta med sorgum þessarar næríngar. Ecki er hér gétid um ad þetta hafi skéd á sabbats- edur hvíldar-degi; þad hefir og ecki verid, því annars mundi Drottinn hafa birtst í samkundinni, og ecki verid á reisu þann sama dag; þú skalt og ecki meina ad þad sé nóg, ad þú hlaupir til kyrkjunnar hvorn helgan dag; hvorn dag áttu ad offra Gudi þackargjordinni, því hvorn dag er hans miskun ný og fersk yfir þinu hofdi, Es. Harmagr. 3; þú medtekur á hvorjum degi þitt dagligt bráud med þinum munni, því á og þinn munnur dagliga ad lofa og prísa hann, sem þig og allar lifandi sképnur mettar med sinni velþóknan; en þú ert hirdulitill þarum, og þér þykir þeirri stundu illa varid vera, sem þú géfur Gudi til ad bidja hann um sína blessan, eins og honum sé veitt í því ad miskuna þér. Hvorn afgud gjörir þú sjálfan þig? meinar þú ad einnar stundar erfidi dragi þér meira enn hans adstod, sem í einu augnabliki snéri vatni í vín, Jóh. 2; sem med sinni blessan mettadi 5000 manns af 5 byggbraudum? mun þitt vikuverk med allri þinni áhyggju verka meir enn hann, sem á 6 dogum skapadi hid dásamliga stórvirki himins og jardar? Gén. 1; og þó ert þú svoddan sjálfbyrgíngur, ad þú vilt ecki fá hann í lid med þér, ádur enn þú gengur til þins erfidis. Veitst þú ecki ad madurinn lifir eigi af einnsaman braudi, heldur af sérhvorju ordi, sem framgengur af Guds munni, Deut. 8. Tveir vegir liggja til allsnægta í heiminum; annar igégnum mikil umsvif med Martha, Lúc. 10, en annar med Maríu, ad þvo fætur Jesú med sínum tárum, og þerra þær med hárlockum sínum, Jóh. 11. Ecki segi eg, ad þessar leidir kunni ecki saman ad liggja, og þótt sinn fari hvorja, ad þeir kunni ecki bádir ad hafa sama næturstad, því Martha og María kunna vel ad forlíkast í einu húsi, þó svo, ad hin gjöri ecki þessa afskipta edur klagi yfir henni, því hún hefir útvalid þad góda hlutskiptid, Lúc. 10. Luckuligt er þad hús, hvar forsjón og gudrækni haldast í hendur, svo ad María bidur, en Martha stydur; en skuli annarshvors án vera, þá er sá lángtum beinni, sem liggur réttlínis til Guds, heldur enn hinn, sem lætur oss flækjast í kríngum hans sképnur. Vor áhyggja og erfidi kann ad bregdast; hvad margur vinnur baki brotnu, og þrífst ecki samt? en gudrækni hefir aldrei nockrum brugdist, heldur verda þeim allir hlutir ad gódu, jafnvel sjálfur skorturinn, sem ad Gud elska, Róm. 8; séu þeir líkamliga voladir, þá eru þeir í Gudi ríkir; séu þeir foraktadir í heiminum, þá eru þeir þó mikils metnir í himninum. Skal eg kalla

hann ríkan, sem á mörg naut og sauði, og ecki miklu heldur þann, sem á himins og jarðar Skapara? ef Guð blessar ecki sína þjónustu med ríkdómi, þá bregðst það þó aldrei, að hann blessi hana með sjálfum sér. Sá er ecki ríkur sem mikið á, heldur hinn sem lætur sér nægja; en hann sem hefir Guð, hann er altíð ánægður, því þegar hann hefir Drottinn, þá skeytir hann hvörki um himin né jörð, Ps. 73. Mig skal ecki furða, þó Guð láti ástundum sína elskendur vanta auðlegð heims þessa, því hann hefir géfið þeim lángtum betra, sem er sjálfan sig. Þegar nockur hleður sitt skip með nytsamliga vöru, þá léttir hann á sér barlestinni; hvað skyldi hann, sem fullur er af Guði, vilja þyngja sig með mammóna? og mun hann ei alla vegana varast Djöfulsins snorur, sem Guð hefir einnsinni veiddan í sinn neti? Sá sem Guð hefir, hann hefir meir enn allt, og hann sem ecki hefir Guð, hann hefir minna enn ecki neitt; svo verður géfið þeim sem hefir, og tekið frá þeim sem ecki hefir, einnreginn það hann hefir eður meinar sig hafa, Marc. 4. Vér heyrum framvegis í Guðspjallinu, að Drottinn segir við Philippum: hvar kaupum vér brauð, svo að þessir neyti? Allt vald hafði Jesús á himni og jörðu, Matth. 28, þó ráðgast hann um þetta við sinn lærisvein, hvar þeir kunnu fæðslu að kaupa; með hvörju orði hann bendir þér til, kristinn maður, hvörnin þú átt að leita þinnar atvinnu, sem er í allan leyfiligan máta; ecki að Andskotans ráði, því hann stelur öllu því hann ræður til, og ert þú þá hans þjófsnautur, ef þú fyrir hans áeggjan útvegar þér fóstur; ecki með okri, því Drottinn segir: þú skalt ei fá þína peninga þínum bróður til okurs, Devt. 23; ecki með kúgun eður harðdrægni, því Guð hefir andstygð á þeim, sem selur litilmagnan fyrir einn pening, og hinn fátæka fyrir einn skó, Amos. 2. Næst þessum sitja í Andskotans ríki þjófarnir, sem útrétta sínar hendur til annarligra fjármuna, um hvörja St. Páll segir, 1 Cor. 6, að þeir ecki eignist eylíft líf; og í sannleika þá er þjófurinn svívirðing, bæði fyrir Guði og mönnum; að sönnu segir Syrach, Kap. 20, að liðanligri sé þjófurinn enn lygarinn, þó muni báðir til ólucku verða. En þegar einn ódáða-skélmir tvinnar hvörutveggja saman, mun hann ecki flétta óluckunnar snöru handa sínum eiginn hálsi? og þótt hann megi-umflýa þá tímanligu, þá er eckért vissara, enn að hönum sálgað verði með eylífri kirkingu í helvíti, því eg hafði nærri því sagt, að það væri þjófsins lucka, ef hann yrði hengdur, ef ské mætti að gálginn fríaði hann frá helvíti. Heyrið þér, Satans-börn! ef nockrir eruð, sem megið orð mín heyra, eður til þeirra spyrja: eruð þér enn nú ecki óþyrstir vorðnir af blóði fátæks almúga hér í landi? nær viljið þér láta af að útsjúga hús þeirra sem yður forsorgun veita með sinn erfiði? skulu Guðs-börn lengi bera yðar svívirðingar? á Guð oss lengi reiður að vera fyrir yðar sakir? gengur yður það ecki til hjarta, að hann straffar þá fyrir yðar skuld, sem yður ala? hafið þér ecki heyrt, hvörsu Guð varð reiður við Ísraél fyrir einsaman Achans þjófnað? Jós. 7; vitið þér ecki, hvað Drottinn segir hjá Zach. 5: það er sú bölvan, sem útgengur fyrir landið, því allir þjófar verða sagðir frómir eptir þessu bréfi, en eg vil það framkoma láta, segir Drottinn Zebaoth, að það skal koma yfir þjófsins hús, og þess hús, sem sver falskliga við mitt nafn; og það skal blífa í þeirra húsi og eyða því með þess stockum og steinum. Þeinkið þér þá, fyrst hann líður yður að plága sín börn, meðan yðar tími yfirstendur og makt myrkranna, það Guð muni vera eins og þér,

af því hann þegir, Ps. 50, og sér þó þetta, og ecki vitja um sídir ydar ógudligs athæfis í sinni reidi, sem ad brennur allt til nedsta helvítis? Devt. 32. Þar fyrir látid af illu, ó, þér eiturormar og nodrukyn! og lærid gott ad gjøra, Esa. 1; hvor hann hefir stolid, hann steli ei framar, heldur erfidi med høndunum! Eph. 4. Maurinn er einn veikur hópur, þó útvega þeir sína fædslu um sumartímann; kúnísinn er og veikur lýdur, þó byggja þeir sitt hús á steinum; grashoppurnar hafa eingan konúng, þó gánga þær allar út í hóp; gaunguróssan vinnur med sinum fótum, og er í konúnganna híbýlum, Ordskv. 30; þetta gjøra hin vesælustu kvikindi jardar; en hvad gjørid þér, sem Gud hefir gefid skynsemdarfulla sál í heilbrigdum líkama? O, þér hin hreckvísa kynslód! hvørsu viljid þér umflýa Guds reidi og fyrirdæminguna? Matth. 23, nema þér ydrist af hjarta. Gudspjallamadurinn segir, ad Jesús hafi talad þessi ord til ad freista hans med, því hann vissi sjálfur hvad hann vildi gjøra; þú skalt og ecki láta þig það undra, þótt Gud reyni sína, kristinn madur! Gud freistar ad sønnu einkis manns til ills, segir Jakob, Kap. 1; en til góds freistar Gud mannsins, svo ad reynsla vorrar trúar finnist gullinu dýrmætari, 1 Pét. 1, til lofs og dýrdar Kristó. Abraham vard freistadur, Gén. 22, svo hann væri fyrirmyndin allra Abrahams sona; sú kananiska, Matth. 15, svo enginn örvænti, þótt Gud megi þegja um stund vid bænum sinna barna. Merkiligt er þetta, ad Drottinn spyr Philippum ad þessu framar ødrum; sannliga, því hann hefir trúarveikur verid, svo ad það dýrdliga kraptaverk, er hann vildi gjøra, mætti þess betur gánga honum til hjarta; eda hvad segir vor Herra, Jóh. 14, vid sama lærisvein, er hann beiddi ad hann sýndi þeim Fødurinn: trúir þú ecki ad Fadirinn er í mér og eg í honum? og ødruvísi vóru hinir lærisveinarnir á sig komnir, hvar fyrir Endurlausnarinn straffar þá, Matth. 16, þá þeir høfdu braudid eptirskilid, segjandi: ó, þér lítiltrúadir! enn þá skiljid þér ecki, munid þér ecki þau 5 braudin, þar ed voru 5000 manna, og hvad margar karfir þér upptókud? Svo vill nú vor Jesús med reynslunni og auglýsingu síns almættis midt í freistingunni smámsaman innplanta trúna hjá sínum lærisveinum, og sama gjørir hann enn nú í dag, þá hann hjálpina undandregur, edur lætur venjulig lífsmedöl bresta. Gud nádi, þótt menn séu Kristi lærisveinum í flestu ólíkir nú í heiminum, þá finnast þó margir þeirra líkar í þessu; braud fyrir 200 peninga nægir þeim ecki. En hvad gjørum vér? strax sem vér høfum ecki fullan maga matar, þá er þar munnurinn fullur örvæntingar; ef þar er ecki allt fyrir augunum sem eta skal, þá segir hinn vantrúadi: þótt Gud gjøri glugga á himninum, þá kann það ecki ad ské ad menn lifi, 2 Kóng. 7; en hinn matvandi getur ecki lifad vid það léttmeti sem dagliga fellur, hann segir: hvar vill þessi gefa oss kjøt á eydimørku? Núm. 11; sýnist nockud ómøguligt, þá hædir mannlig skynsemi þar ad. Hvørnin skal þessi gefa oss sitt hold ad eta, og sitt blód ad drecka? Jóh. 6; þessi örvæntingarinnar og óþolinmædisord byrgja tídt og opt aptur Guds miskunar ídur, svo hann lætur hinum gudlausu verda eptir trú sinni. Heyrid þér mér, er þá nockurt ord ómáttugt fyrir Gudi? hann sem skapad hefir steininn, kann hann ecki ad gefa vatn af honum? Núm. 20; hann sem gjørt hefir vatnid, hvad létt veitir honum ad umhverfa því í vín? Jóh. 2; er honum nockud bágara ad láta mig finna gull í fisksins munni, heldur enn í ílsnum jardar?

Er ecki hrafninn grádug skëpna; þó lét hann Eliam fá af hans munni kjöt og brand, 1 Kóng. 17; pressar nockur oleum út af leirkérum, og þó fyllti Spámannsins bæn og eckjunnar trú svo mörg kér allt á barma, 2 Kóng. 4. Þú segir Gud gjöri ecki kraptaverk á þessum dögum svo sem Eliæ; eg medkénni þad, því þess gjörist ecki þörf; Gud hefir gjört svo mörg kraptaverk sídan Eliædaga, ad sá sem ecki vill Gudi trúa fyrir þau, hann mundi ei heldur trúa, þótt hann sæi Eliæ kraptaverk; þar eru ei heldur margir á vorum dögum, sem þjóna Gudi eins og Elias; væri þar Eliæ trú, hans árvekni og ástundan í Guds þjónustu, þá trú mér til, ad Eliæ Gud er einn og hinn sami, og ecki umbreytist hann. Þú segir: Gud gjörir engin kraptaverk; en hvört er meira ad gjöra alla hluti af eingu, Gén. 1, eda ad gjöra vatn ad víni, eda steina ad braudum; mér sýnist eckért meira kraptaverk enn þad, ad Gud kann ad forsorga þann vantrúada. Lærisveinarnir gátu ecki útrekid Túnglmeinadjöfulinn fyrir þeirra vantrúar sakir, Matth. 17; en eins mikid vald hefir Gud yfir Djöflinum sem yfir ödrum sínum skëpnum; því sýnist mér þad yfirmáta mikid kraptaverk, ad Gud lætur hinum vantrúada og óþackláta nockurn hlut ad nockru gódu verda. Þar fyrir e. G. b. ef mannligur veikleiki kann ad koma inn hjá oss, svo sem Kristi lærisveinum, ef vér erum þeim likir í trúarveikinni, þá verum þeim ecki ólíkir í hlýdninni; þeir gjördu slíkt er þeim var skipad, þeir stódu ecki upp í nösunum á sínum Herra, eins og ad væri þetta ómedal, svo sem ad gjöra vorir þjónustumenn á þessum dögum; sé þeim skipad nockud óvenjuligt, þá hrópar hinn lati, ad þar sé ljón á veginum, Ordskv. 22. Gjörum því verk kallanar vorrar í Guds ótta, og vörpum allri vorri áhyggju uppá Gud, hann mun því vel til vegar koma, 1 Pét. 5. Jesús tók braudid í sínar hendur, segir textinn: í þær blessudu hendur tók hann þad, í hvörjar Fadirinn hefir lagt alla hluti, Jóh. 3.

Framar segir Gudspjallid ad hann hafi litid augunum til himins og gjört þackir. Ei þurfti vor Jesús þessarar blessunar vid, til ad gjöra kraptaverk fyrir sjálfan sig; þad vottar hann sjálfur hjá Jóh. 11, segjandi: eg þacka þér, Fadir, ad þú bænheyrdir mig; en eg vissi þú mundir mig bænheyra, heldur vegna fólksins, sem ikríngum er, svo ad þeir trúi þad þú hafir sendt mig. Þar fyrir skalt þú vita, syndugur madur, hvörjum Gud géfur dagliga sína blessan, ad hinn Endurlausnari hefir géfid þér eitt blessad dæmi hér med, þad þú trúa skyldir, ad þín fæung og fæda verdur þá helst til blessunar, þegar hún er í hans nafni blessud. Þad er ei minna verdt ad gjæta feingins fjár enn ad afla; sömu atferd skal og kristinn madur hafa til hvörstveggja; eg sagdi fyrir skömmu þess skyldi í Guds ótta leita, svo segi eg ennú, ad þess skal í Guds ótta neyta. Hvad segir Drottinn um þá sem treysta á mátt sinn og meginn, Esa. 8: verid illir þér lýdir, og rennid þó undan; herklædid ydur, og hlaupid þó á flótta; búid ydur út, og flýid þó undan; ályktid eina rádagjörd, ad þar verdi þó ecki af; hafid samtok, en þad hafi þó eingan stad; og allt eins eru söfn manna og addrættir fyrir utan blessan Drottins. Margur hirdulaus meinar ad þetta sé ecki nema fánýtt hjal, sá ed ecki einasta hleypur sem annar hundur til sinnar fædu, heldur og lætur sér aldrei til hugar koma ad bidja Gud ad blessa sín efni. Öll skëpnan er góð, segir Páll, 1 Tim. 4, og eckért burtkastandi, ef hún er med þacklæti medtekin, því hún helgast fyrir ordid og bænina; en Gud nádi hvada þackir hin eylífa Miskunsemi má

sá fyrir sína dagliga blessan hjá mörgum manni. Eg meina það sé sannast, að vér setjumst niður að eta ástundum, og rísum upp til að dansa, Exód. 32. O, manneskja! er þá Guð leingur að svipta enn að gésa, reiður heldur enn miskunsamur að vera, Sýrach. 5. Láti hann oss nockuð mótdrægt tilfalla, það liggur svo þúngt með oss sem blý; en ef hann opnar sínar miskunarríka örlætis hönd, það er hjá oss léttara enn fis. Framvegis stendur í vorum Texta: að Jesús hafið feingið sínum lærisveinum brauðið, en þeir feingu þeim, sem til borðsins sátu; slíkt hið sama af fiskinum, svo mikið sem hvör vildi hafa. Þetta sýnist mér vera ein ágjæt lífsregla fyrir kristinn mann, hvörnin hann á að höndla með Guðs gáfur, sem honum eru í hendur feingnar. Jörðin er Drottins og allt hvað þar inni byggir, Ps. 24; sína ráðsmenn hefir hann sett yfir eigur sínar; hvör er sá trúi ráðsmaður, segir Jesús, Lúc. 12, er hans herra setur yfir sín hjú, það hann gési þeim í réttan tíma það sem þeim ber? sæll er sá þjón, sem hans herra finnur svo gjöra, þá eð hann kémur. Eins og Jesús féck sínum lærisveinum í hendur brauðið, til að útskipta því meðal borðsitjandanna; svo hefir hann og þeim, er honum þóknast, afhendt andlegð þessa heims, til að útbýta meðal þurfrugra. Þú skalt ecki meina, kristinn maður, að það sé allt þitt eigið sem þú meðferðis hefir; það brauð sem afgángs er í þínu húsi, er forsorgun hins volaða; sá möttull er þú þarft ecki að brúka, er klæði hins nakta, Lúc. 3; þau fáung, sem á annan veg hjá þér skémmast og fúna, eru lífsbjörg hins nauðþurftuga; þar fyrir gjörir þú svo mörgum fátækum órétt, sem þú mættir annars þér að skaðlitlu hjálpa, ef þú því innihelður, þá hinn volaði, sem er sannur ölmusumaður, við þarf. Ei þurfum vér að brjóta niður vorrar kornhlöður og gjöra aðrar stærri, svo leingi vér höfum fátæka hjá oss; kornið liggur iðjulaust í hlöðunni og verður kannské umsíðir af ormum uppetið, en hjá hinum fátæka ber það ávört, svo sem á akrinum. Svoddan akurmenn eru næsta þarfir; eg vil heldur sá einu korni í munn hins fátæka, heldur enn tín í jörðina; eg vil heldur fá hinum volaða tín peninga, enn kasta hundrað á mángarans borð, hann mun því með þúsundföldum ábata aptursfila, ef ecki í þessum heimi, samt í upprisu réttlátra, hvar einn vatnsdryckur mun ecki ólaunaður verða, Matth. 10. Hinn rángláti ráðsmaður var ófrægður við sinn herra, svo sem hefði hann eydt hans gótzi, Lúc. 16; meinið þér ecki og að hróp hins fátæka og eckjunnar, muni ófrægja þá í himninum fyrir lifanda Guði, sem liggja á Guðsgáfum, svo sem ormur á gulli, og ala ágirndina, en fátækur fellur af húngri í frosti og stórri neyð? Því er illa útsóað, sem ofvel er geymt, því slíkt er eldsmatur og ormafæða, en kémur ecki í Guðs kistuna, svo það verði að himneskum féssjóð, hvörjum molur og ryð kann ecki að granda, Matth. 6. Fordum daga í gamla Testamentinu, þá hafði Guð skilið sér vissar fórnir fyrir syndirnar; ecki í þeirri meiningu, að blóð uxanna og hafranna kynni að hreinsa samvitskurnar, heldur vorn þar í fyrirmyndud eptirkomandi gjæði, sem er blóðið Jesú Kristi, hvört eð hreinsar oss af öllum vorum syndum; en þessir tíðasiðir eru fyrir laungu aftekuir, þar Guðs eingétinn Sonur er í holdinu opinberaður, og hefir fyrir sitt eigið blóð einusinni inngeingið í það allrahelgasta, að útvegaðri eylífri endurlausn, Ebr. 9; þó eiga vorar fórnir og upplyptingar-offur dagliga að uppstiga í himininn fyrir Guðs hásæti, ecki einasta með bæn og andvarpan, heldur með ölmusugjörðum við

fátæka. Þínar bænir og ölmusugjørdir eru uppstignar fyrir Gud, sagdi Postulinn vid Kornelium, Post. gb. 10. Þad er sú fórn sem Gudi líkar framar enn blód uxanna og hafranna; þá þad framkémur af trúudu hjarta, því segir Páll til Hebr. 13: gott ad gjøra og ad útbita gleymid ecki, þvíad slík offur þóknast Gudi. Hvar fyrir mun Gud láta suma menn vera ríka, suma fátæka i heiminum? moguligt er honum ad láta alla vera jafna, og eingan þurfa annars med. Margar eru ordsakir þar til, en þó ecki hin sízta, ad Gud vill láta sig dýrka af svoddan manneskjum; þad þér gjørdud einum af þessum minnstu, þad gjørdud þér mér, segir alls holds dómari á sídasta degi, Matth. 25. Mikid er þad, ad Gud, sem er einkis þurfi, vill þiggja í því, sem hinum fátæku er gott gjørt; þar eigum vér ad sýna vora elsku til Guds; þar er skóli vorrar gudhrædslu; þar er þad altari, sem vér eigum ad leggja vora gáfu uppá. Ein brúdir skémtir sér vid mynd síns brúdguma þar til hann kémur. Vor meistari er nú tekinn frá voru hofdi og hafinn yfir alla himna; mig hafid þér ecki alltid hjá ydur, en fátæka hafid þér hjá ydur, sagdi hann Jóh. 12. Þeir eru hans lifandi eptirmynd, og hans limir sem fara út og austur, og ecki hafa hvar þeir kunni hofdi sínu ad halla ad; eg meina ecki þá, sem fyrir ómennsku sakir bidja um ölmusu, edur hina drambsömu letimaga, sem alla hluti heimta af sjálfsvaldi, og gjalda bolvan og formæling i laun, ef þeirra háls er ecki fylltur; heldur þá, sem annadhvort hafa slitid sinni heilsu med ærligu erfidi, eda Gud hefir sinn kross á herdar lagt (því ecki heyri eg minn Herra hafa nockurn hlut med sjálfskyldu útheimt, þó hann hefdi allt vald bædi á himni og jørdu, Matth. 28), þá byrjar ad medtaka í Jesú nafni, og minnast þess, er Drottinn baud, Deut. 15: alla tíma munu þar verda fátækir i landinu; því býd eg þér og segi, ad þú skulir uppljúka þinni hendi fyrir þínum bródur, sem þurftugur og fátækur er í landinu. En þá þeir voru nú mettir (segir Textinn), sagdi hann til sinna lærisveina: safnid saman þeim leifum, sem afgángs eru, svo ad eckért spillist, og ad þeir hafi fyllt upp tólf karfir med afgángsleifar. Hér kénnir vor Endurlausnari þér, syndugur madur, logmál kristiligrar forsjónar, sem er ad hirda vel Guds gáfur. Gud sá allt þad hann hafdi skapad og sjá þad var allt harla gott, segir Ritningin, Gén. 1; ef þad var allt gott fyrir honum, í hvørs augliti himnarnir eru ecki hreinir, Job. 15, skyldi þá nockur sképna vera svo audvirdilig i þinum augum, ó, sauruga manneskja! ad þú vildir þar ecki umhirda? Ó, Herra Gud! vorar syndir, vorar syndir, vort óþacklæti og ofmetnadur stendur mér nú fyrir augum. Hvad gjørum vér á þeim gódu tímunum, þegar Drottinn lætur sína blessan án mælingar falla af himnum ofan i vort skaut? munum vér næsta hirtnir vera i landi þessu ad samansafna þeim leifum, sem afgángs verda? er ecki allur annar hégómi dýrmætari i vorum augum enn þad, sem Gud géfur oss til fósturs? velgir ecki vora þjónustumenn vid dagligri fædslu? hirda menn stórt um ad nýta Guds gáfur svo sem gjøra mætti? Þessar syndir berum vér sídan; kannské þad kæmi sér ærid vel i dýrtídinni, sem enginn nýtir þegar allt er nóg. Ó, hvad margann kann þá ad húngra eptir því, sem hann nú fóttredur! Þó kostum vér skuldinni uppá Gud, enginn gáir ad því, ad oss er þessi hefndin næsta maklig, og ad vér høfum þad og annad þúsundsinnum verra forskuldad. Látum oss þess-

ara synda ydrast, börn mín, og þær til hjarta gánga med gudrækiligum ásetníngi ad breita forsjálliga framvegis. Gud hefir eingan hlut gjördan forgéfins; svo vill hann og ecki láta illa né ónaudsynliga þar med fara. Svo er og ei heldur Gudi þægð metordagirnd þeirra, er sóa Guds gáfum til ad útvega sér stórt nafn þar med. Hvad talar Drottinn um þá, er gjöra sínar ölmusur fyrir mönnum? sannliga segi eg ydur, þad þeir hafa sín laun úttekid, segir hann, Matth. 6, þad er hégómadýrd og fánýtt hrós mannanna. Frelsarinn lét géfa þessu fólki ad eta, þar til þeir voru mettir, því er afgéck skipadi hann upp ad safna; þad er kristiligt ad metta maga hins húngrada, en ad sedja auga hins grádugu, er ónaudsynligt. Þar eru margir, sem menn gjöra verri med ofmiklu örlæti og altíd reidubúna til ad gapa eptir sama; þad er gudrækiligt ad safna nægtum, þegar vel geingur, svo þar sé til ad hjálpa af í þeirri vondu tíd; þad er ein gód forsjón ad minnast þess umlidna, hugsa um þad nærveranda, og sjá fyrir því ókomna, þó fyrir utan búksorg og ókristiliga áhyggju. Jósephs framsýni er hrósad, ad hann fyllti kornhlödur Pharaónis á þeim gódu árum, og frelsadi landid af húngri, þá illa géck, hvar fyrir hann kalladist: Landsins Fadir, Gén. 41. Þad er og hálfu verra ad eyda ónaudsýnliga uppá sjálfann sig í ofmetnadi klænadarins og óhófi matar og dryckjar. Ad sönnu hefir Gud ecki bannad ad hafa inndæli af sínum sképnum, þó svo, ad menn gledji sig med ótta, og gleymi ecki hinum þurftuga. Ecki er víst, ad dómur hins ríka hefdi vordid svo skélfiliga strángur, hefdi ei Lazarus legid vantandi fyrir hans dýrum, Lúc. 16. Sjálfur Gud hefir géfid eitt lögmál hér um sinn fólki, Devt. 16; þú skal vera gladur fyrir Drottni þínum, þinn sonur og þín dóttir, þinn þénari og þín ambátt, Levitinn, sem er innan þinna portdyra, hinn framandi, hinn födurlausi, og eckjan, sem er hjá þér í þeim stad, sem Drottinn Gud þinn hefir útvalid, þad hans nafn skuli hjá þér búa. Svo hefi eg nú ad nockru leiti sýnt þann rétta veg til ad leita atvinnu sinnar út af þessu h. Evangelió, eptir því sem eg skil af Guds ordi; svo leitid nú fyrst Gudsríkis og hans réttlætis, Matth. 6; brúkid leyfilig medöl í öllum ydar athöfnum og útrettíngum; treystid Gudi, ad hann muni ydur og ydar forsorga, þá þér svo gjörid; bidjid þann Almáttuga ad blessa ydar faung, ydar karfir og afgángsleifar; gleymid ecki hinum þurftuga og volada; látid ydar ölmusur framkoma af trúnni og elskunni til Guds og náúngans; höndlid vareygdarsamliga med Guds gjöf, og verid þacklátir bædi í ordi og verki; gjörid þetta, og munid þér aldrei illa fara! En Drottinn Gud, eylífur kóníngur og alleina ríkur! hann uppfylli alla ydar naudþurft eptir sínum dýrdarríkdómi í Kristó Jesú, Phil. 4, og géfi fyrir hans forþénustu, ad þér ad afstadinni armædu þessa lífs, mættud innleiddir verda í fögnud ydvars Herra, til ad sitja til bords med Abraham, Isak og Jakob, Matth. 8, og mettast af nægdargjædum Guds húss; þad bænheyri miskunsamur Gud, fyrir sinn Son, Jesúm Christum, amen!

Sunnudaginn eptir Midføstu.

Gudspjallid, Jóh. 8 Kap.

Í þann tíma: Jesús sagdi til Gydínganna og høfdíngja kénnimannanna: hvør er sá af ydur, þad hann megi straffa mig um nockra synd? En ef eg segi ydur sannleikann, hvar fyrir trúid þér mér þá ecki? Hvør hann er af Gudi, sá heyrir Guds ord, þar fyrir heyri þér þau eigi, því ad þér erud ei af Gudi. En Gydíngarnir svørudu, og søgdu til hans: segjum vér ecki vel, þad þú ert Samverskur, og hefir Djøfulinn? Jesús svaradi: eg hefi ecki Djøful, heldur heidra eg minn Fødur, og þér vanheidrid mig. Eg leita ei ad minni dýrd, sá er sem leitar og dœmir. Sannliga, sannliga segi eg ydur: hvør hann geymir mín ord, hann mun ecki daudann sjá ad eylífu. Þá søgdu Gydíngarnir til hans: nú þeckjum vér, ad þú hefir Djøfulinn. Abraham er daudur, og spámennirnir, og þú segir: ef ad sá er nockur sem geymir mín ord, hann skal ecki daudann smacka ad eylífu; hvørt ertú meiri fødur vorum Abraham, hvør ed framlidinn er, og spámennirnir eru og framlidnir? hvørn gjørir þú sjálfann þig? Jesús svaradi: ef ad eg vegsama mig sjálfur, þá er mín dýrd eingin. Minn fadir er sá, sem mig vegsamar, hvørn þér segid ydar Gud vera, og þér þeckid hann þó ecki; en eg þecki hann, og ef eg segdi þad, og þeckti hann eigi, þá væri eg einn ljúgari, líkur ydur; heldur þecki eg hann, og eg geymi hans ord. Abraham fadir ydar gladdist, ad hann skyldi sjá minn dag, og hann sá hann og vard gladur vid. Þá søgdu Gydíngar til hans: þú ert enn ecki fimtugur og þó sástu Abraham? Jesús sagdi til þeirra: sannliga, sannliga segi eg ydur, ad ádur enn Abraham var, em eg. Þá tóku þeir upp steina, svo ad þeir køstudu á hann; en Jesús fordadi sér, og géck út úr musterinu.

Exordium.

Í annarar Kónganna bókar 9 Kap. lesum vér, ad þegar sendimadur spámannsins Elísæi hafdi smurt Jehú til konúngs yfir Ísrael, þá hafi hans herra þénarar sagt vid hann: hvad vildi þessi vitfirríngur til þín? Svo voru nú Jórams vildarmenn lyndir, af því þeir ecki þektu Drottins rád. Eg er og hræddur um, ad þótt eg í dag, eptir Guds skipan, vilji smyrja þeirra sálir til andligra konúnga og kénnimanna, sem af Gudi eru, med himnesku oleó, sem er Guds heilagt ord, þá muni eg ecki betur útlíta i þeirra augum, sem holdliga sinnadir eru, heldur enn einn vitfirríngur, þegar eg tala um þá hluti, sem Guds anda eru og holdligur madur ecki skynjar, 1 Cor. 2; og er mér þad fyrir minnstu, ad eg af mannligum degi dæmdur verdi, 1 Cor. 4, því gott er ad eiga hlutskipti med St. Páli, vid hvørn Festus landsdómari sagdi, þá hann taladi um Kristí pínu og upprisu framlidinna, ad hann væri galinn vordinn, Post. gb. 26. En þad ángrar mig framar, ad hold og blód géfur sér ecki stundir til ad rannsaka dýpt og hæd Guds vitsku, og þá speki, sem hann hefir mønnum opinberad. Þegar Felix heyrdi talad um trúna á Christum, um hreinlífid, um réttlætid, um eptirkomandi dóm, þá skélfist hann

vid og lætur bída ad hlusta til þess fyrr enn hann hefir tómstund, Post. gb. 24; Agrippa konúngi liggur vid ad verda kristinn, en fyrir því ad hann hefir annad ad sýsla, þá dregst þad undan, Post. gb. 26; hinn ríki únglíngur vill ad sönnu fá ad vita hjá Jesú, hvad hann skuli gjöra svo hann eignist eylíft líf, en þegar hann heyrir ad hann skuli selja allar eignir sínar og géfa fátækum, þá verdur hann hryggur, Matth. 19. Hvad kémur til þessa? þad alleina, ad menn hafa ecki vel smackad hvad sætur ad Gud er, Ps. 34, og ecki komid auga á þá perluna, sem madurinn sá, og seldi allt hvad hann átti fyrir þá sömu, Matth. 13; því einginn girnist þad sem hann ecki þeckir. Og þad er ordsökin hvar fyrir ad Guds heilögu ord verda af svo fáum medtekin. Þad og annad, ad þar er svo mikill óvinskapur á milli holdsins og andans, Gal. 4, ljóssins og myrkursins, réttlætisins og ránglætisins, Christum og Belial, 2 Cor. 6, Guds kyrkju og skúrgodanna, ad einginn kann til Christum ad koma, nema sá himneski Fadirinn dragi hann, segir Endurlausnarinn, Jóh. 6, hvar til hann brúkar sitt hellaga ord. En þeir ed ei hirda um ad gánga í ljósinu, eda smacka hid góda Guds ord og krapt eptirkomandi aldar, Ebr. 6, hvörnin mega þeir umflýja þad, ad myrkurin höndli þá ecki? saml eru þó Guds ord líf og andi, svo sem Endurlausnarinn vottar, Jóh. 6, og gullid er gull, þó þad verdi af svínunum fóttrodid. Svo er og þad ordid af krossinum Kristi, heimska þeim sem tapadir verda; en oss sem hólpnir verdum, er þad kraptur Guds, segir Paulus, 1 Cor. 1. Eckért stríd átti vor blessadi Endurlausnari meira vid synduga menn hér á jördunni, enn ad gjöra mismun á milli holdsins og andans, svo ad jafnvel Nicódemus, sem var einn meistari í Israel, Jóh. 3, og gudhræddur madur, hann var í þessu næsta tornæmur: ad eg ecki tali um þann ógudliga hóp Pharisæanna og Skriftlærdra, sem aldrei vildu láta telja sér trú hérum, og ecki létu sér skiljast þad, þó hann sagdi: þér dæmid eptir holdinu, Jóh. 8; þér erud hér ad nedan, eg er ad ofan, og enn nú í þessu samtali, sem Drottinn á vid þann ófyrirlátsama flock Gydinga, heyrum vér, ad á milli ber um þessa spurníngu. Eg vil um þad alleina tala í þetta sinn, hvörnin þeim háttad sé, sem af Gudi eru, út af þessum heilögu ordum: **Hvör hann er af Gudi, hann heyrir Guds ord.** Drottinn! géf oss þinn Anda hér til fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Af Gudi eru allir hlutir í ondverdu e. G. h. svo sem þar stendur Gén. 1: í upphafi skapadi Gud himin og jörd, og enn nú er þad svo, ad allir hlutir mega af hönum segjast, því hann stjórnar og stýrir öllum hlutum, frá því minnsta skridkvikendi jardar, allt til þess stærsta dýrs, sem er í náttúrunnar ríki, og í hönum erum vér, lifum vér og hrærumst vér, Post. gb. 17. En ecki er þad þó meiníng vors Endurlausnara í greindum ordum; þeir kallast og af Gudi ad vera, sem í hans nádar sáttmála eru innteknir, svo sem Israel var til forna kalladur Guds fólk, af því þeim var Guds sáttmál og hans ord í hendur fengid eptir Guds fyrirheiti til Abraham. Svo erum og allir vér af Gudi, sem höfum íklæðst Jesú Kristó í skírninni Gal. 3, og eigum ad samteingjast hönum í dýrdinni, heilagleikanum og óstraffanligu framferdi, Eph. 6. En eins og því háttad er í voru líkamliga edli, ad menn taka ecki altíd vort edur afl né adra kosti í arf eptir foreldrana, og margur er sínum ólíkur þó skyldur sé; svo eru þar fleiri Ismael heldur enn Isak í húsi Drottins, sem ad er kristilig kyrkja, og þeir gánga ecki allir í andanum, sem þó eru í ondverdu af andanum endurfæddir; því er og ecki þetta eiginlig meiníng vors Endurlausnara í þessum ordum, heldur meinar hann þá sem fyrst eru af vatni og anda endurfæddir í skírninni, Jóh. 3, og Jesú Kristó fyrir sanna og lifandi trú eru innplantadir, vordnir andligir kvistir á því blessada víntré, sem hann umgétur, Jóh. 15, og bera þar fyrir mikin ávöxt; hvörjum hann hefir géfid mákt Guds börnum ad verda, þeim sem á hans nafn trúa; sem ecki af blódinu edur holdsins vild edur mannsins vilja, heldur af andanum eru fæddir, Jóh. 1; þeir ed sýna þad í

sinn framferdi, ad þeir séu fluttir frá daudanum til lífsins, af því þeir elski brædurnar, 1 Jóh. 3. Ecki segi eg þeir séu einasta af Gudi sem eru án syndar, því þá yrdi eckért hold hólpid. Ef vér segjum þad vér hofum ecki synd, þá tælum vér sjálfa oss, segir Jóhannes, 1 Jóh. 1; orin er ecki strax sett til rótar trjánna sem nockur blod folna; þó kvisturinn um nockra stund beri ecki ávoxt, þá er hann ecki strax afhoggvinn. Sá himneski urtagards-vordur bidur sinn Fodur, ad hid visna tré megi ennú standa eitt ár, og hann megi bera myki kríngum þad og rækta þad, Lúc. 13; Því mun hann ecki kasta því strax i eldinn sem þad ber lítinn ávoxt. Mun hann nockud útslockva þann líttloganda horkveik, eda þann brákada reyr i sundurbrjóta, Esa. 42; nei, einganvegin! hann mun forsjálliga breita, svo sem Fadirinn talar um sinn Son, Esa. 53, hann mun auka oss trúna, Lúc. 17, og bidja sinn himneska Fodur fyrir oss þad hún þrotni ecki, Lúc. 22. Heldur tala eg hér um þá, sem syndga ad sonnu, en láta þó ecki syndina drottna i sínum daudligum líkhama, Róm. 6, þá sem af mannligum veikleika gjora hid vonda, er þeir vilja ecki gjora, en gjora þó svo mikid gott sem þeir géta, þar ed einn og hinn sami þjónar Guds logmáli i sinni hugskoti, en þvíngast þó til af ofbeldi náttúrunnar ad þjóna syndarinnar logmáli, Róm. 7; og i einn ordi ad segja, sá sem er syndugur ad sonnu, en þó fyrir Kristi forþénusta jafnan i Guds augliti réttlátur, og þótt hann syndgi, þá hefir hann árnadar-manninn á himnum, Jesúm Christum hinn réttláta, sem er forlíkun fyrir hans syndir, 1 Jóh. 2. Sá sem þanninn er nú af Gudi og Gud i honum, þegar hann hefir Gud, þá hirdir hann hvorki um himin né jord, Ps. 73. Vei þeim sem er einsamann! segir Prédikarinn, Kap. 4, því ef hann fellur, þá er eínginn ad reisa hann, en sá er aldrei einsaman, sem Gud er med, því Gud er i og med honum, Róm. 14; fellur hann, þá stendur hann upp aptur, því Gud reisir hann; ratar hann i nockra villu, þá villir þó heimturinn aldrei svo um hann, ad hann rati ecki heim aptur, því Guds nádarfullt tillit ávitar hann. Hinn gudlausi finnur ei til, þó hann syndgi, meir enn hinn daudi, þó hann sé barinn; en þad hjarta sem lifir i Gudi, þad er vidkvæmt vid brodd syndarinnar. Ei þurfti Nathan leingi ad telja um fyrir Davíd, 2 Sam. 12. Drottinn leit einasta til Péturs, og hann géck út og grét beiskliga, Matth. 26. Sá sem af Gudi er, hann yfirgéfur alla hluti Guds vegna, hann er i heiminum svo sem fyrir utan heiminn, svo sem fátækur, og þó marga audgandi, svo sem eckért hafandi, en eignast þó alla hluti, 2 Cor. 6. Sá sem um hafid siglir, hann hugar þó jafnan um hvornin hann megi komast i góda hofn; hann sem út á akurinn geingur til ad erfida, hann hefir þó jafnan sitt hús i þánkanum, og til þess gjorir hann alla hluti, ad hann fái þad vel forsorgad; svo er og hann, sem af Gudi er, þótt hann verdi ad slækjast vid sýslanir heimsins eptir naudþurft líkhamans, þá er hans takmark hjá Gudi, hann sleppir sér ecki svo vid nockurn hlut, ad hann haldi ei honum; falli hans erfidi honum létt og vel, þad minnir hann á ad þacka Gudi fyrir sína gjæsku og eptirlæti; vilji þad mótdrægt falla, þá yfirgnæfir þó Guds elska hjá honum; ok Kristi er honum hunáng i munni, og hans byrdi létt á hans herdum, Matth. 11, því Gud hjálpar honum til ad bera; hann lærir fyrir Guds sakir bædi hár og lágur ad vera, saddur og húngradur, nóg ad hafa og skort ad lída, og alla hluti formár

hann fyrir þann sem hann styrkir, Jesúm Christum, Phil. 4; þótt hann gángi í gégnum myrkan dal og daudans skugga, þá hrædist hann einga ólucku, Ps. 23; beri svo til ad nockur sé í fángelsi byrgdur, hvad vardar um það? eg sé Páluſ og Silas eru lángtum gladari í fángelsinu heldur enn þeir sem ad dryckju sitja, Post. gb. 16. Sólin uppljómar þennan vorn hórizont edur sjónhverfishring, og gjörir ásýnd heimsins bjarta fyrir vorum augum, þó gétur skýflókinn byrgt hana fyrir oss; en hvor vill byrgja fyrir mér þá sonnu réttlætisins sól, Mal. 4, kann nockur ad útilykja frá mér Fodur ljósanna? Jac. 1; hann sem kom ad luktum dyrum, og stód midt ámilli sinna lærisveina, og sagdi: fridur sé med ydur! Jóh. 20. Kunna nockur myrkur, nockrir múrar ad loka hann úti frá minu hjarta, svo hann géfi mér ecki sinn frid, hvorn veroldin kann ei géfa, og hún ætlar muni vera helvíti allra eymda? Ef eg er landflótta, munu þeir nockud reka mig þángad, hvar ecki er hond Drottins? Ps. 139. Sé eg foraktadur af heiminum, þad er mér nóg, ad eg verd heidradur af Gudi; af bádum kunna fáir undir eins virdtir ad verda. Sælir erud þér, sagdi Lausnarinn, Matth. 5, nær mennirnir hallmæla ydur og tala ígégn ydur alla vondsku fyrir mins nafns sakir, þó ljúgandi. Hvort skal eg nú heldur útvelja ad lida illt med Guds fólki, Hebr. 11, eda ad hafa tímanligt eptirlæti syndarinnar? eg hirdi ei mikid um þá ofsundarmenn sem Gud hatar. Hvad létt fellur honum ad forsmá heiminn, sem forsmádur er af heiminum; hafi eg mist ágjæti veraldar þessarar, hvad rídur mér á því? þad voru eingin úrtokugjædi, sem svo fallvolt voru, ad þau kunnu ad missast, og þó eg misti allt þad eg á inn ad búinni, þá hefi eg þó eckért mist, því eckért af þessu var mitt, þá eg kom nakinn í heiminn, en Gud var altíd minn med einhvorju móti, svo eg lifdi ecki fyrr enn eg átti hann fyrir Skapara, og þad eignarskjal bættist í skírninni, og vard undirskrifad med Jesú dýrmæta blódi, og innsiglad med h. Anda, svo ad minn vinur er minn og eg em hans, Cant. 6, allt frá módurlífi eptir skopunar- endurlausnar- og helgunarréttinum, honum vil eg aldrei sleppa, fari allt annad sem audid verdur. Taki hann heilsuna frá mér, þá er honum þad í sjálfsvaldi, eg á þar einga sok á, eg bý í leiguhúsi, og á sá frjálst ad byggja þad og brjóta, sem er húsbóndinn; hvorki sádi eg né plantadi þad heldur enn Jónas lundinn, Jón. 4. Þó mín sála kunni um stund ad verda órólig í mér sem Jónæ, þá veit eg ad sú sótt er ecki til dauda, hún stendur upp þegar minn heilsugjafari tekur í hond hennar og segir: Talitha kúmi, þad er: stúlka, rís upp! og er mér þad nóg þegar minn betri partur er heilbrigdur, þad er sálin. Þad kann ecki storum ad veikjast, hvors kraptur ad Gud er, þad sé mér nóg, ad eg veit eg er af Gudi, og hann er mér nádugur, þá hefi eg frelsi í bondunum, fodurland í útlegdinni, heidur í forsmáninni, ríkdóm í skortinum, heilsu í sjúkdóminum, allsháttada farsæld í allskonar eymdum og hormúngum. Hvornin kann sá ad klaga, ad hann vanti ljós, sem býr midt í sólunni? kann sá ad berja sér um armód, sem einusinni hefir eignast allrar veraldarinnar Skapara? hvad kann mig þad ad vanta, sem Kristur sé mér ecki? vil eg hafa mat og dryck, þá segir Kristur: mitt hold er sannarlig fæda og mitt blód sannur dryckur, Jóh. 6; vil eg klædnad hafa, íklædid ydur Herranum Kristó, segir Postulinn, Róm. 13; er eg sjúkur og þarf lækninga vid, þá er Kristur lífsins tré, hvors blod ad þéna til heidingjanna lækn-

ingar, Opinb. 22; ef eg vil ugglaus búa, þá flytur hann mig út í einn sterkan kastala; mín sál vonar uppá hann alleina, því hann er mín von, mitt traust, Ps. 18, mín hjálp og mín hlíf, svo eg mun ei falla. Hjá Gudi er mitt hjálpræði, mín dýrd, mitt styrktarbjarg og mitt athvarf er til hans, segir David, Ps. 62; kvídi eg vid daudanum, þá er Kristur upprisan og lífid, Jóh. 11; og þó ad eg deyi, þá mun eg samt lifa, eptir því sem hann lofad hefir; vilji eg hafa alla andliga farsæld, hvors kann eg ad óska, sem ad Kristur sé mér ecki? þar hann er mér af Gudi gjördur til réttlætis, helgunar og eylífrar sáluhjálpar, 1 Cor. 1. Allt þetta hefir sá hjá sér, sem er af Gudi, ef ecki svo fullkomliga sem vér viljum, þá samt er þar vilji til hins fullkomna, sem er ædri allri tímanligri farsæld; því ef Guds fullkomin íbúd er eckért annad enn himnaríki, þar Gud er allt í öllu, því skyldi þá ecki hans vistarvera med oss á jördunni, því skyldi hún ecki vera eitt jardneskt himnaríki? sýnist mér því ad þessar tvær sælur muni ecki í sjálfum sér nema því, ad ein er betri enn önnur, og ein algjördari enn önnur, og eingan annan mun gjörir St. Páll þeirra, þegar hann segir, ad nær þad komi sem algjört er, þá afleggist þad sem hálfverk er, og ad vér sjáum nú svo sem fyrir spegil og í rádgátu, en þá munum vér sjá augliti til auglitis, 1 Cor. 13; framar, e. G. b. hvad sannarligt er, hvad ærligt er, hvad réttvíst er, hvad hreinligt er, hvad ástsamligt er, hvad vel sómir, er þad dygd nockur edur gott rykti, Phil. 4, þad hugsar hann eptir sem af Gudi er, og þad veitir honum léttara ad uppausa af brunni nádarinnar, heldur enn þeim, sem leita eptir svoddan í frædibókum heidingjanna, hvorjir þótt, um dygdir og mannkosti hafi skrifad bædi vel og viturliga eptir mannligum hætti, þá er því altíd svo varid, ad sá sem dreckur úr óhreinum farveg, hann má vel vara sig vid, ad ecki fljóti saurindin í munninn med, og þó vatnid sýnist tært ad vera, þá smackar þad altíd af leirnum, svo er og þetta; vilji menn af heims-spekinganna vatnsrennum drecka vísdóminn, þá er altíd hætt vid ad þar fljóti íbland nockrar agnir holdligrar skynsemi, sem ad er reidi og fjandskapur í gégn Gudi, Róm. 8; því þó þær séu útrunnar í upphafi af þeim sanna vísdóms brunni, þá fer þeim eins og ödru vatni, ad þad dregur dám af þeim farveg er þad rennur um. Trúid mér, svo eru og spekinganna lækir, ad þeir tapa sínum uppruna, þá þeir renna um leirveltu syndumspilltrar náttúru. Þad sem adrir hafa med stóru erfidi, þad vinnur sá, sem Gud elskar, med stóru eptirlæti. Einn rómverskur heidingi, þar ed hann lá í sínum lystigardi med kunningjum sínum, og þótti vænt um sjálfan sig, hann sagdi; Gud gjæfi þetta væri ad gjöra vel, meinandi svo, ad væri þad svo inndælt, þá vildi hann aldrei annad gjöra. En því er ecki svo varid fyrir þeim, sem Gud elska; létt falla löstverkin, segjum vér, og svo er þad fyrir þeim, sem elska Gud, því þótt ad spilling náttúrunnar strídi ámóti því, sem Guds anda er, Gal. 5; þá verdur hún þó léttar yfirunnin af elskunni til Guds, heldur enn af náttúrunnar kroptum. Þegar madurinn á einn vin og annan kunningja, og þeir bidja bádir um sama hlut, þá lætur hann þó sinn vin fyrirsitja, og svo gjörir sá sem elskar Gud, þó honum þyki torveldt ad láta ámóti holdinu, þá metur hann þó Gud meir. Þar voru nockrir spekingar í fyrndinni, er kölludust Stóici, þeir vildu dempa eina tilhneiging med annari, og setja þær svo í lag; en þad er lángsamt nockud og vinst aldrei vel, því höfudin á þeirri

Hydra*), syndumspilltri náttúru, þau spretta jafnskjótt upp aptur, þó þau séu smámsaman afhöggvin. Elskan til Guds er einn andligur Herkules, sá ed hálsinn á skrimslinu sundurbrýtur, svo þau ná ecki svo fljótt ad vara; hún setur tilhneigingarnar best í lag, ecki ad hún taki þær burt eins og Stóiei vildu gjöra, heldur þvingar hún þær til ad gjöra sína skyldu, og temur þær med frjálsligum og inndælum þrældómi; hún kénnir elskunni ad elska Gud alleina og eckért annad, reidinni ad vandlæta í Guds stad, øfundinni ad képpast sem hærst í Kristi skóla, vorvæntingunni ad vona einkis góds af heiminum, voninni ad þola og bída, gledinni ad hafa sína unadsemd í Drottni, hrygdinni ad ángrast sinna synda vegna, hrædslunni ad óttast Gud, dyrfskunni ad óttast ei mennina, sem ecki kunna nema líkhamann ad deyda; og hvad er hér margt um ad tala, hvørsu ad allar kristiligar dygdir uppspretta af elskunni til Guds og náúngans? hvørjar aldrei kunna ad skilja heldur enn sólin og birtan; þad útmálar enginn betur enn St. Páll, 1 Cor. 13, segjandi: kjærleikurinn er þolinmódur og vingjarnligur, kjærleikurinn er ecki øfundsjúkur, kjærleikurinn gjörir eckért ílmannliga, eigi blæs hann sig upp, hann er ecki ofstopasamur, eigi leitar hann þess hvad hans er, eigi lætur hann gjöra sig reidan, hann leitar eigi eptir skada, eigi fagnar hann yfir ránglætinu, en fagnar sannleikanum, hann umber alla hluti, hann trúir øllu, hann vonar allt, hann umlídur alla hluti. Hvad gott nú sé med svoddan móti af Gudi ad vera, þad hefir ecki þeirra eyra heyrt né auga séd, og ecki hefir þad í þeirra hug edur hjarta komid, 1 Cor. 2, sem af heiminum eru; en uppá þad sérhvør og einn kunni ad reyna og prófa sjálfan sig, og vita sitt andligt faderni, þá leggur Drottinn hér til eitt kénnimerki þeirra, sem eru af Gudi, sem er þetta, ad þeir heyri Guds ord; en hvørnin á þad ad heyra? ecki svo sem Júdar, þeir ed heyrdu rædu Stephani, og skárust í hjørtum sínum af hatri, Post. gb. 7; ecki svo sem Evtichus hvørjum vard svo vært undir prédikun St. Páls, ad hann sofnadi og datt daudur ofan úr vindauganu, Post. gb. 20. Drottinn útleggur sína meining sjálfur í þessum texta segjandi: hvør sem geymir mín ord, hann mun ecki daudann sjá ad eylífu; en þó allra best í eptirlíkingunni um sædid, Lúc. 8, segjandi: ad sædid sem féll í góda jörd, séu þeir sem heyra ordid, og vardveita þad í gódu og sidsømu hjarta, og færa þar af ávøxt í þolinmædi. Þetta er nú víst mark á þeim sem ad eru Guds børn; dragi því enginn sjálfan sig á tálar, sem þetta heyrir, og ætli ecki hann muni vera af Gudi, ef hann ecki geymir hans ord; sá saudur er ecki af hjørdinni, sem ecki þeckir raust hirdirsins, Jóh. 10; sú elskar ecki sinn unnusta, sem ecki gétur heyrt hann tala; sá magi er ecki heilbrigdur, sem ad velgir vid fædunni. Hvørsu má þá Gud lifa í þeirri sálu, sem býdur vid Guds ordi? Þar fyrir, syndugur madur, ef þér leidast Guds heilogu kénningar: sért þú tregur til ad gánga þángad, sem Guds ord er um hønd haft: þyki þér fyrir, þá komid er vid þín mein og þínar syndir straffadar: virdist þér þad léttvægt, sem af Guds ordi er fyrirheitid, og þú aktar þad ecki mikils: ef þú hefir ecki ástundun ad framkvæma þad í verkunum, sem þú heyrir med eyrunum, svo sannarliga sem Gud lifir í himninum, þar er

*) Hydra var einn vatns-ormur med mørgum høfdum, svo sem skáldin bikta; þó eitt væri afhøggvid, vóx þad aptur, en Herkúles hjó á hálsinn svo þau uxu aldrei sídan.

ecki hans andi í þér, og þú ert daudur í syndunn þínum; hérum er ecki ad villast, eg segi sannleika í Kristó, og lýg ecki. Sálin er annadhvørt Guds brúd eda Djøfulsins frilla, segir Augústínus, og þó þad þyki gifurliga talad, þá vitnar sjálfur sannleiksins munnur þad satt ad vera hjá Lúc. 11, segjandi: hvør hann er ecki med mér, hann er ámóti mér, og hvør hann ecki samansafnar med mér, hann sundurdreifir, og svo segi eg, sá sem ecki heyrir ordid, og vardveitir þad, hann foraktar þad; en sá sem þad foraktar, þá mun þad fordæma hann á þeim sídarsta degi, Jóh. 12. Eg hafdi nærri þvi sagt, ad betra væri ad vera kaldur enn volgur í sínum sálnhjálparefnum; af hinum stærstu syndurum hafa vordid hinir bestu menn; hvilíkur var Manasses? 2 Kron. 83; hvilíkur Páll? Post. gb. 9; hvilík hin bersyndugа? Lúc. 7. En þad er furduverk, ad af einum volgum skuli verda heilagur madur; hvar fyrir? því hann meinar sig ecki ad vera vondan, hann segir: eg em audugur og ríkur vordinn og einkis þurfi, eins og eingillinn af Laódicea; en Gud segir: þú veitst ecki þad þú ert aumur og fátækur og blindur og nakinn, Opinb. 3. O, Herra Gud! vert þú oss nádugur! Gái hvør ad sjálfum sér, því vær eigum allir fyrir sálu ad sjá. Hvør á ad hugga þig í þínu andláti, ef þú hefir eckért numid af Guds ordi? þú vilt Prestrinn komi til þín, þá þú berst vid øndina; seig mér, á hann þá fyrst ad undirvísa þér? þegar eyrun heyra ecki lengur, túngan talar ecki lengur; seint er ad herklæda sig þegar á hólminn er komid. Sá sem sanng med bíflugum veraldar þessarar á sumartíma lífsins, hann má svelta á hinum bitra kuldadegi daudans. O, hvad gott væri þá ad hafa safnad nockru í kornhlødu síns hjarta af því góda Guds orda sædi, svo þar væri nockud til veganestis igégnum þann myrkva dal og daudans skugga, sem er vegur allrar veraldar frá þessu auma lífi, Jóh. 20. Svo áminni eg ydur nú í Drottni og grátbæni fyrir lifandi Gud og ydar sáluhjálp: gángid í ljósinu medan þad er hjá ydur, svo myrkurin høndli ydur ecki, Jóh. 12. Þar eru vondir dagar, Djøfulinn er ofan kominn, hafandi brædi mikla, því hann veit hann hefir stuttan tíma, Opinb. 12. Afrækid því ecki Guds heilaga ord, hvørt ad er sverd andans, svo ad þér gétid mótstødu veitt á þeim vonda tíma, Eph. 6. Finni nockur sitt hjarta ecki rétt skickad til ad heyra þad, hann bidji Gud ad skapa í sér nýtt hjarta, því þad tekur einginn af sjálfum sér; verdi hann ecki svo fljótt bænheyrdur, þá bidji hann aptur og aptur, og vilji þad undandragast, þá bidji hann óaflátanliga, Lúc. 18, dag og nótt, og þreyti vid Gud med bæninni, ad þad Lambid af kyni Júda komi, og taki sjálfur þá læstu bók, og virdist henni sjálfur upp ad ljúka, Opinb. 5. Enginn madur skal telja mér þá trú, ad Gud muni ecki géfa þeim heilagan Anda, sem hann þarum bidja. Komid og med audmjúkum anda undir ordsins heyrn, reidubúnir ad medtaka allt þad, sem Gud hefir befalad, eins og Pétur sagdi vid Cornelium, Post. gb. 10. Fánýtar og veraldligar hugsanir séu lángt í burtu á þeim tíma, því enginn kann tveimur herrum í senn ad þjóna, Matth. 6, sérdeilis svo ólíkum sem Gud og Belial eru. Þeinkid ecki svo med ydur: eg veit þetta ádur, eg hefi þad ádur heyrt; því þótt svo kunni ad vera, þá hefir Gud sína tíma til ad verka í hjartanu, og hann er í ordinu, því séu eyrun, sem ad eru dyr hjart-

ans, altíd opin fyrir Konúngi dýrdarinnar. Verid ei Grickjum likir, um hvorja Demostenes sagdi: ad þá hann taladi um skugga asnans, þá hefdi hann nóga tilheyrendur, en þá hann taladi um Gricklands velferd, þá stíngi allir fíngrunum í eyrun. Látid svida ráunglætínganna taka af ydur þann eyrnakláda, sem Páll umgétur, 2 Tim. 4, ad þeir vilji heyra þad þeim þóknast og hvad nýstárligt er, Esa. 30; heldur verid lærdómunum og stroffunum heilags Anda undirgéfnir. Farid og ei í mannvirdingar um kénnendanna gáfur edur málfæri, því allt Guds ord er gott, og sá er ekért sem talar, heldur Gud sem verkar; Guds kraptur fullkomnast opt í veikleikanum, 1 Cor. 12. Hvad er Páll? eda hvad er Apolló? 1 Cor. 3; þeir eru þénarar hans, á hvorn þér trúid, eptir því sem hann hefir hvorjum einum géfid. Drottinn var ecki í vedrinu, og ecki í jardskjálftanum, og ecki í eldinum, þá hann taladi vid Eliam í hellirnum, heldur í vindblænum, 1 Kóng. 19; svo er og Gud ecki bundinn vid stóra málsnild, og hans ríki er ecki innifalid í ordum, heldur í krapti, 1 Cor. 4. Sá sem alleina tekur eptir falligum ordum og fögrum málsgreinum, hann sleikir nytina, en kjarnann snertir hann ecki. Vær eigum nytina ad brjóta, ef vér viljum rétt fá smackad eptirkomandi aldar sætleik, hvor oss mun sídan án mælingar frambodin verda í því himneska brúdkaupi, þar hinn fegursti medal mannanna sona, Ps. 45, mun dreckja hana, sem hans hjarta elskar, Cant. 3, med lifandi vatnsstraumum, sem framfljóta af stóli Guds og Lambsins, Opinb. 22. Til þeirrar allratignarligustu hátídar ad samansafnast, unn þú oss, Konúngur eylífrar dýrdar! og þitt vegsamliga nafn þar eylífliga ad prísa. Bænheyr þad, gódi Gud! fyrir forþénustu þíns eingétins Sonar, amen!

Á Bodunardag Maríu.

Gudspjallid, Lúc. 1 Kap.

En á hinum sjötta mánudi var Gabríel eingill sendur af Gudi í þá borg í Galilæa, sem nefnist Nazareth, til þeirrar meyar, er föstnud var þeim manni ed Jóseph hét, af húsi Davíds, og heiti meyarinnar var María. Og eingillinn géck inn til hennar, og sagdi: heil sértú, nádarfulla! Drottinn er med þér; blessud ertú ámedal kvenna! En þá hún sá hann, vard hún hrædd af hans ordum, og hugleiddi ad hvílík væri þessi kvedja. Og eingillinn sagdi til hennar: óttast þú ecki, María! þvíad þú fanst nád hjá Gudi. Sjá, þú munt barn géta í kvidi þínum, og mun son fæda, og hans nafn skaltú kalla Jesús; hann mun mikill verda, og kallast Sonur hins Hæsta, og Gud Drottinn mun géfa hönum sæti síns födurs Davíds, og hann mun ríkja yfir húsi Jakobs ad eylífu; hans ríkis og mun og einginn endir verda. Þá sagdi María til eingilsins: hvörnin skal þad ské, af því ad eg hefi

eingan mann kénnt! Eingillinn svaradi, og sagdi til hennar: heilagur Andi mun koma yfir þig, og kraptur hins Hæsta mun yfirskyggja þig. Af því, og það hid helga, sem af þér mun fædast, skal nefnast Sonur Guds. Og sjá þú, ad Elízabeth frædkona þín, hefir og son gétid í elli sinni, og þessi er sjötti mánudur hennar, sem kölluð var óbyrja, þvíad Gudi er eckért ord ómáttugt. En María sagdi: sjá, eg em ambátt Drottins; verdi mér eptir ordi þínu. Og eingillinn veik frá henni.

Exordium.

Svo sem kaldt vatn er þyrstri sálu, svo er gódur bodskapur af fjarlægu landi, segir Salómon, Ordskv. 25; þad má í dag segja, ad vér höfum gódan bodskap heyrt af fjarlægu landi. Hvad er fjarlægra hvört ödru enn himin og jörd, Gud og madurinn, himnaríki og helvíti? en hvad heyrum vér hér í Gudspjallinu, brædur mínir? Vér heyrum ad Gabríel eingill hafi sendur verid frá Gudi; til hvörs? til einnar meyar, sem föstnud var þeim manni, er Jóseph hét, þad er til daudligrar manneskju, og ecki var hann einasta til hennar sendur, þótt hann í þad sinn áttí alleina tal vid hana, heldur til alls mannkyns; því lýsir eingillinn á fædingarnóttu Drottins, er hann sagdi vid hirdarana: eg boda ydur mikin fögnud, þann er skér öllu fólki, Lúc. 2. Módir Drottins mátti kallast svo sem umbodsmadur alls mannkynsins af Gudi skickadur, til ad taka fyrst allra vid þessari heilsúsamligri Guds nád, er sídan var opinberud öllum mönnum, svo sem vor fyrsta módir tók vid því blessada fyrirheiti, ad kvinnunnur sædi skyldi sundurmerja höggormsins höfud, Gén. 3, vegna allra sinna erfingja: svo tók og Guds módir vid fullkomnan fyrirheitisins, vid hinu fyrirheitna sædinu, vid sjálfum líkhamanum, sem ádur var fyrirmyndadur í skugganum; því kalla eg þetta gódan bodskap af fjarlægu landi, og játa þad satt vera, sem einn sagdi um þessa dýrdligu hátíd: ad hún sé blómstur allra hátída; á henni er kvisturinn af rót Jesse tekinn fyrst til ad blómgast, Esa. 11. Veturinn er umlidinn, stórvidrid er horfid og burtuvikid, og blómsturin láta sjá sig í landi voru, segir í Loskvædinu, 2 Kap.; já, sá blessadi ávöxtur, er sig kallar blómstur akursins og eina lilju í dolunum, hann spratt upp í Nazareth, er þýdist hin blómliga. Litid var þetta blómstur í fyrstunni; hann var eitt fóstur í módurlífi, sídan eitt barn, og sídast æfi sinnar vard hann hinn fyrirlitligasti og forsmánarligasti, sem Esajas vottar, Esa. 53; já, minnstur allra þeirra, sem hann med sínum syndum kvalid hafa; en fyrir þad hefir hann ádreift marga heidingja, og útbreidt sína dýrd um allar álfur heimsbygdarinnar, svo ad vér jafnvel, sem hér liggjum á þessum hala veraldarinnar, vér búum undir hans skugga, og þótt var séum af öllum heiminum forsmádir, samt hefir þó hinn gódi Gud virdt oss þess, ad hann hefir breidt yfir oss sinn klædafald, þar vér láum allsnaktir á vídavánginum í voru blódi, og sagt, ad vér skyldum lifa, Ezech. 16; því megum vér ei sídur enn hvör önnur þjód í heiminum kalla þessa hátíd mikla, og hana med gledi og fögnudi halda. Væri ei þessi gledilegi bodskapur á jördu sendur, þá væri Kristur ecki fæddur til ad helga vora fæding, ecki umskorinn til ad taka á sig lögmálsins bölvan, ecki heidíngjunum birtur, ecki dáinn fyrir syndir vorar, ecki uppriśinn oss til réttlætis, ecki uppstiginn til ad bidja fyrir oss, og ecki hefdi hann á hvítasunnu dögum sendt sinn Anda yfir sína Postula. Því má eg segja, ad þessi hátíd ber allar hátídir í skauti sínu, og má þeirra módir kallast; hér hefir Gud Fadir tekid til ad halda brúdkaup Sonar síns, Matth. 22; hér hefir Sonurinn trúlofad oss sér í nád og miskunsemi, Hós. 2; hér hefir heilagur Andi bygt sér eitt musteri, 1 Cor. 6, ecki einasta í hönum, sem er hid allrahelgasta í þessari kyrkju, heldur og í öllum hans limum, öllum þeim andligum steinum, sem hans helgidómur er bygdur af hér á jördunni, og af hans fylling medtekid hafa, og því vil eg kvedja ydur, brædur mínir! med þeim ordum, er hinir líkþráu menn töludu sín ámilli fordum daga, er Gud hafdi frelsad Samaríam af hendi þeirra Sýrlendsku: þessi dagur er dagur góds bodskapar, 2 Kóng. 7. Skyldum vér þegja yfir því? Kunnug má oss vera vor andlig líkþrá, í hvörri vér gétnir og fæddir erum, því skyldum vér þegja yfir þessu mikla hjálprædi Drottins, heldur enn þeir, þar í dag er Guds barna borg af valdi myrkranna frelsud? því skyldum vér draga vora lofgjörd, vora

ydran, vora þackargjørð undan til morguns? Gaungum því nær þessu heilaga Evangelíó í nafni Drottins, og hugleiðum af því um stund, hvørsu háleitur og gagnsamur að sé þessi leyndardómur. O, Drottinn! styrk oss með krapti þíns Anda, svo að þetta eyrindi megi vel luckast í Jesú nafni, amen!

Utleggingin.

Það er hægra, br. m.! að lofa einn hlut, sem ecki er meira enn almenniligt hróssverður, heldur enn þann, sem afbrygði er allra annara hluta; veldur það því, að menn géta prýdt þá hluti með orðunum, sem að í sjálfum sér ecki eru svo prýðiligir; en hvað skulum vér um þá segja, hvorra dýrð og ágjæti enginn kann með orðum að útmála, svo þegar menn hafa sagt um þá allt það sem hjartað fær uppþenkt og munnurinn úttalað, þá er þó eckért sagt svo sem verdugt er þvilíkri hátign. Ameðal þessara dýrligu hluta kalla eg að vera leyndardóm holdtekjunnar Drottins vors Jesú Kristi. Hvað sendiførunni sjálfri viðvíkur, þá var til hennar valinn Gabriel eingill, ecki einn almenniligur eingill, heldur einn høfuðeingill. Veraldligir kóngar og høfðingjar, þegar þeir leita konfángs sonum sínum til annara konúnga, þá velja þeir til þess eyrindis sína vildustú menn; svo var og Gabriel valinn í þessa sendifør, einn Guðs kappi, svo sem hans nafn hljóðar, og hans eingétnum Syni næsta handgenginn, sem ráða má af Daníels spádómsbókar 9 Kap.; hvør og um sig vitnar, Lúc. 1, að hann standi frammi fyrir Guði. Þvílíkur sendiboði hæfði vel svo tignarligu eyrindi. En til hvorrar var hann þá sendur? að sønnu til einnar konúngsdóttir, því hún var af húsi og kyni Davíðs, en hvørri þá var øll veraldlig konúngstign horfin, svo hún var ein umkomulaus fátæk mey, og svo litils metin af heiminum, að hún féck ecki annað rúm í gestaherberginu, enn einn stall til að leggja í sinn frumgétinn Son, Lúc. 2, himins og jarðar konúng. O, hvað satt er það sem Postullinn skrifar: það sem ógøfugt er fyrir heiminum og það sem einkis metið er, það hefir Guð útvalið, og það sem ecki er, svo hann afmáði það sem er, 1 Cor. 1. Skírlífi og heiløg fátækt Guðs móður var miklu dýrðligri í augliti hins hærsta Konúngs, sem er alleina vís og alleina ríkur, heldur enn øll ríki veraldarinnar og þeirra dýrð; annars mundi hann hafa látið hann fæðast af keisarans dóttur, sem þá hafði einvaldsráð í heiminum, en ecki af einni munaðarlausri stúlku. Hvað þá? mun hans tign nockuð minka við það, að hann hefir litil-læckað sinn Son? fjærri sé því, þar fyrir er hún hvað mest vorðin; hefði hann ei svo gjort, þá hefði Sonurinn ecki fengið þjóðirnar og endimørk veraldarinnar til arfleifðar, Ps. 2; fyrir sína holdtekju hefir hann herleiðingana að herfángi tekið; allur heimurinn var undir Djøfulsins valdi, nema Guð hefði heitið því blessaða kvinnunnar sæði, er í dag var í meyarlífi gétið, en með því hefir hans eingétinn Sonur brotið stórt skarð í Djøfulsins veldi, svo að Jóhannes, er hann sá himnana opna, þá sá hann þar fjølda svo mikinn, að enginn gat talið, Opinb. 7, og hefir margur síðan viðaukist, já, eykst enn-nú í dag, og mun aukast þar til verøld þrýtur. Þackir séu góðum Guði að eylífu! Satt er það, að ecki má við Guðs hátign auka; hún verður í sjálfu sér hvørki stærri né minni af vorum vøldum; en þó að þessu sé svo háttað, þá verður

því ecki neitad, ad Kristi persónu hefir mikill sómi aukist í þeim sigri, er hann fêck yfir Andskotanum, er hann fletti hann sínum herklædum, á hvor hann treysti, Lúc. 11, en tók sínar heilögu þúsundir af hans hendi, og fyrir þennan dýrdliga sigur, hefir Guds Sonur eptir manndóminum ödlast nafn yfir öllum nöfnum, svo ad í nafni Jesú Kristi skuli sig öll kné beygja bædi á himni og á jördunni, og undir jördunni, Phil. 2. En hvörnin hefir hann þennan dýra sigur unnid, nema í voru holdi? sem í dag var í meyarlífi plantad af heilögum Anda; í því hefir hann lidid, í því hefir hann sigri hrósad, í því situr hann til Kraptarins hægri handar, og í því mun hann aptur koma til ad dæma lifendur og dauda, en innleida oss, sem á hans nafn trúum, í sitt brúdkaup, og því kalla eg nú þessa sendiför mjög vegsamliga fyrir þeirra skuld, sem þessa bodskapar notid hafa, því Gud auglýsir hvad mest sitt almætti, sinn visdom og sína födurliga gjæsku í því ad gjöra gott af þeim hlutum, sem í sjálfum sér andvirdiligastir og vestir eru, svo sem var allt mannkyn í synd og dauda fallid. Frá hvörjum er þessi sendiför? frá Gudi, segir Textinn. Þegar eg Gud nefni, þá hefi eg nóg sagt, enginn er þvílíkur og ei kann nockur í samjöfnud vid hann ad koma, það kann og enginn manna edur eingla skilningur ad grípa edur ímynda sér, hvad stór munur ad sé milli Skaparans og skêpnunnar; hann sem er alvís, almáttugur, eylífur, ómælanligur og órannsakanligur, þar hann býr í því ljósi, sem enginn fær tilkomist, 1 Tím. 6; hann sem ecki einasta skóp himin og jörd af engu efni, stjórnar þeim, vidheldur og vardveitir þau án alls ómaks og erfidis, frá upphafi sköpunar og inn til þessa dags, heldur kann hann, ef hann vill, ad skapa med einu ordi ótal þúsund veraldir adrar eins og þessi sýniligi heimur er; hann sendir af himnum ofan til syndugra manna, er hann stygt hefdu og til reidi rétt. O, minn Gud! hvad er þó madurinn þess, ad þú minnist hans? Ps. 8. Þegar eg hugleidi þetta, þá smeltist mitt hjarta í mér út af blygdan, ad svoddan ein skélfilig hátign, hann gjörir sendiför ofan af sínu hásæti til vor daudra hunda, til vor syndugra orma, þar vér skrídum í leyrveltu þessari, og má héraf þessa sendiför meiri öllum veljgjördum kalla, þótt eckért annad væri. En hvílíkur er nú þessi bodskapurinn? það sýnir oss fyrst kvedja eingilsins vid Guds módur: heil sért þú nádarfulla! Drottinn sé med þér! blessud sért þú ámedal kvenna! Hún mátti med öllum rétti kallast hin nádarfulla, því hún vard módir ad honum, sem er fullur nádar og sannleika, svo sem Jóhannes um hann vottar, Jóh. 1; og ecki einasta hún, heldur allar andligar Kristi mædur, sem er hvör ein rétt-trúud sála, Matth. 12, er af hans fyllingu medtekid hefir nád fyrir nád. Drottinn er med þér, þú hetja! sagdi eingillinn vid Gedeon fordum daga, er hann heilsadi honum, Dóm. 6; það rættist og, því fyrir hans hönd sló Drottinn í hel Madianita, sem lán eins og engisprettur í Jesreels dal, med þrem hundrudum manns, Dóm. 7. En þótt það væri mikid Guds furduverk, þá var það lítid hjá þessu, ad Maria bar í sínum kvidi þann Drottinn himins og jardar, sem ber alla hluti med ordi síns kraptar, Hebr. 1. Blessud var hún ámedal kvenna, því enginn kvennmadur frá upphafi veraldar hefir svoddan tímanliga sæmd hlotid sem hún, er gjördist þar módir sem hinn Allrahærsti var fadir ad hinum Allrahærsta. En ecki hefir ein réttkristin sála, er Jesúm andliga gétid hefir, minni blessun þegid, því lýsir hann sjálfur, er

hann kallar þá sína móður, systur og bræður, er hans orð heyrðu, Lúc. 8. Fyrir því er þessi andligi gétnaður svo miklu meiri hinum líkhamliga, sem að allar andligar gáfur eru hinum meiri og betri, því forgéfins hefði móðir Drottins borið heimsins Frelsara í sínum kviði, nema hún hefði og borið hann í sínu hjarta; kalla eg hana því sælli þar af, að hún varðveitti öll hans orð, Lúc. 2, heldur enn af því, að hann mylkti brjóst hennar, því hvað um það: sælir eru þeir sem heyra Guðs orð og varðveita það, sagði hann sjálfur forðum við kvinnuna, er prísaði sælu hans móður, Lúc. 11. Og svo gjörir nú þessi kveðja eingilsins sendiförina mjög svo fræga og vegliga, að ekkért kann glediligra upp að hugsast. Kveðjunni fylgir strax á eptir höfuðeyrindið, það flytur Guðs sendiboði með þessum orðum: sjá, þú munt barn géta í kviði þínum og munt son fæða, og hans nafn skalt þú kalla Jesús, hann mun kallast Sonur hins Hæsta rc. Mikið er í þessum orðum innifalið, og meir enn syndug túnga megi það útskíra; hið fyrsta er, að hún skuli barn géta, það er manneskju eins og hún var og hennar feður að öllum eðlisháttum, að syndinni einni frátekinni, það skilur eingillinn undan, er hann segir: að það heilaga, sem af henni muni fæðast, skuli kallast Sonur Guðs; svo var þá Kristur hluttakandi holds og blóðs eins og smábörnin, Hebr. 2; svo sem börnin hafi sitt hold og blóð, það er mannliga náttúru, sál og líkhama af foreldrunum; svo hafi Kristur af sinni móður og feðrunum eptir holdinu, bæði sál og líkhama. Nú segir Drottinn sjálfur við Nicódemum: hvað af holdinu er fætt, það er hold, Jóh. 3, og teiknaði hann þar með spillta mannsins náttúru. Hvað þá? var manndómurinn Kristi syndumspilltur? fjærri sé því! þar fyrir stendur hér í Guðspjallinu: Heilagur Andi mun koma yfir þig og kraptur hins Hæsta mun yfirskyggja sig. Til hvors? til þess meðal annara, að helga og tilreiða hennar blóð, af hverju Drottni var líkhaminn tilbúinn, svo að öll fylling guðdómsins kynni að búa þar í líkhamliga, Cól. 2. Með hverju móti það sé skéð, veit Guð einn, sem er meistari þessa furðuverks, um hvört það má með réttu segja sem skrifað er um Salómónis hásæti, að þvílíkt hafi ekki gjört verið í nockru konúngsríki, 1 Kóng. 10. Og það sem eg nú sagt hefi um Kristi allrahelgasta líkhami, og það efni, er hann var myndaður af, það sama er um hans dýru sál að segja. Líkhaminn er herbergi sálarinnar, ekki mátti í svoddan herbergi, sem heil. Anda var tilreidt fyrir krapt hins Allrahæsta, ekki mátti þar byggja nema einn hreinn og heilagur géstur. Mannsins sál hafði framar syndgað enn líkhaminn; hún var og höfundur syndarinnar í manninum, því mátti hans sála ekki síður óflekkuð vera, sem sálir vorar hefir úr helju leyst, heldur enn líkhaminn. Postulinn segir, að í honum búi allir fjársjóðir vitskunnar, Col. 2. Bjuggu þeir í líkhamanum eður sálunni? í sálunni að vísu, eins og skynsemin hjá oss og það gott sem henni fylgir; svo er allur Kristur hreinn og heilagur, sem ei kunni annars að vera, þar hann var gétinn af heil. Anda; því eptir það eingillinn hafði sagt, að heilagur Andi mundi yfir hana koma, þá leggur hann þetta til: og það heilaga, sem af þér mun fæðast, skal kallast Sonur Guðs. Og að menn gángi úr skugga um það, að Kristur sé gétinn í meyarlífi, eins og annað fóstur, að því fráteknu, að þar komu eingin mannsvöld til, svo sem hún segir hér við eingilinn: hvörnin kann þetta að ské, þar eg hefi eingan mann kénnt? og Guðs Andi

samsinnir henni, Matth. 1, segjandi: ad Jóseph hafi ei kénnt hana þar til hún fæddi sinn frumgétinn Son. Ad menn gángi úr skugga um þad, segi eg, þá vottar Matth. 1, ad hún hafi fundist þúngud af heilogum Anda, og nockru sidar: ad þad sem af henni gétid var, þad hafi verid af h. Anda, og samt er þó ecki h. Andi fadir ad Kristó, heldur tilbjó hann og helgadi, sem ádur er sagt, þad efni i lifi Jómfrúr Maríu, sem Drottinn mindadist af, og framkvæmdi svo þennan allrahelgasta gétnad med sínum óranusakanliga guddómsins krapti. Þannin byrjadi allt réttlæti upp ad fylla, Matth. 3, br. m., þvi þad vard af syndlausu holdi ad lúkast, sem af syndugu var tilunnid; þad musterid vard heilagt ad vera, i hvorri þeirri fórn átti ad offra, sem Gudi líka skyldi fyrir allar veraldarinnar syndir; sá kénnimadur hlaut ad vera óstraffanligur, sem inngánga skyldi, ecki einusinni á ári hvorju (eins og Aron og hans eptirkomendur) heldur ollu einusinni i þad allrahelgasta, ad útvegadri eylifri endurlausn, Hebr. 9; þvi segir Pálus: svoddan biskup heyrdi oss, heilagur, saklaus, óflekkadur, fráskilinn syndurunum, og vordinn himnunum hærri, Hebr. 7, þad er upphafinn yfir alla himna, hvar þad allrahelgasta er, i hvort hann er inngenginn og seztur Gudi á hægra veg i voru holdi; og sjá menn aptur af þessu, hvad gledilígur ad sé þessi bodskapur, og þessi sendifør vegsamlig. En þad tekur yfir, kristnir menn, ad Gud er hér madur vordinn. J sama vetfángi sem heilagur Andi tilbjó Jesú manndóm, svo ad hún gat sinn Son, undir eins og i sama augnabliki tók hin onnur guddómsins persóna manndóminn i samfélag med sér, med svo fostu sambandi og ecki samblandi, ad þad hefir sidan aldrei slitnad, og mun ecki um alla eylifd slitna. Já, daudinn gat þad ecki slitid, jafnvel þótt hann adskildi sál og líkhama Drottins, þvi annars hefdi hann ecki sjálfur sína sálu apturtekid, hvorja hann sjálfur frá sér lét, Jóh. 10; þetta vottar Guds Andi, sem sjálfur var verkmeistarinn, tvisvar i þessu h. Gudspjalli; fyrst, þar hann segir: ad barnid sem hún géta muni, skuli kallast Sonur hins Hærsta, þad er Guds, þvi enginn er honum hærri; aptur, ad þad heilaga sem af henni mun fædast, skuli kallast Sonur Guds. Takid eptir þessu, br. m., þótt eg tali i fáfrædi um svo háa hluti, þann sem hún gat eins og Guds Son, þann fæddi hún eins og Guds Son, svo ad enginn umbreyting hefir vordid frá gétnadinum allt til fædingarinnar, i einingu persónunnar, sem ei er von, þvi hjá Gudi er engin umbreyting né skuggi til umbreytingar, segir Jakob, 1 Kap. hvad þá? er Kristur Guds fodurs náttúrligur sonur eptir manndóminum? ad visu er hann, en ecki eptir náttúrligum hætti, heldur fyrir eining hinnar guddómligu og manndómligu náttúrunnar, sokum þess, ad hin onnur persóna guddómsins, Guds eylífur Sonur tók á sig manndóminn, svo gétur þad ecki adskilist, ad sá sem er Guds Sonur frá eylífu, en i tímans uppfyllingu vard madur, hann er i raun og sannleika ad ollu leiti Guds Sonur, og þar fyrir er hann vor fridur, sem hefir gjort eitt af bádum, Eph. 2. Menn kunna ad segja, ad hérum sé ei svo naudsynligt ad tala, og ad menn skilji ei þennan leyndardóm, sem satt er; en svo mikid géta menn skilid, sem Gud hefir viljad láta oss skilja, oss til sálnhjálpar.

Þad er ecki lítil huggun fyrir einn syndara, ad Gud er Fadir Kristi eptir manndóminum, þar Kristur kallar oss sína brædur, Ebr. 2. Adam var Guds sonur, sem Lúkas

vottar, 3 Kap.; en i fallinu gjordist hann Djøfulsins sonur. Hvornin átti nú Adams sonur aptur ad verda Guds sonur, nema hinn eylífi Sonur Guds yrdi Adams sonur, sá ed gengist undir sekt brædra sinna? Þad sem brotid var ámóti Gudi, þad vard af Gudi ad gjaldast; þad sem af manninum var brotid, þad vard af manninum ad bætast. Gud kunni ecki einsaman ad lída; madurinn ecki einsaman ad fullnægja Guds réttlæti. Hvornin átti þetta ad ské, nema Gud yrdi madur, og lidi fyrir þad, sem vér med vorum syndum høfdum brotid? Því er þetta ecki lítil huggun, og hvad segi eg lítil? þessi er hin einasta huggun syndugs manns, og engin er ønnur; sá sem hana ecki hefir, hønum er víst helvíti, því eckért nafn er annad géfid mønnunum undir himninum, í hvørju oss byrjar sáluhólpnum ad verda, heldur enn nafnid Jesú, Post. gb. 4, hvørt hønum var hér géfid, hvad og kallad var af einglinum, ádur enn hann var gétinn í módur kvidi, segir Lúc. 2 Kap., er hann segir oss umskurnarsøgu Drottins. O, hvílík dýpt andæfanna og Guds speki! Þetta er ein festi, sem Guds Sonur gaf sinni brúdi í trygdapant, í hvørri eitt furduverk hángir af ødru, eins og einn hleckur af ødrum; Skapari himinsins, er ein sképna vordinn; eylífdin er gétin í tímans uppfyllingu, Gal. 4; ein Jómfrú verdur ólétt, Esa. 7; hún sem af Gudi er skøpud, verdur Guds módir; hann verdur í módurlífi innilucktir, sem himnanna himnar ecki tekid fá, 1 Kóng. 8; hann sem dunar í himninum, hann grætur í stallinum; sá ed allar lifandi sképnur fedur, Ps. 145, nærist í módurkvidi; sképnan lætur til þad efni, sem Skaparinn var gjørdur af; sólin hefir ljós fengid af stjørnunni; módirinn var ýngri enn barnid, en barnid stærra enn módurin. Minn Herra! þú sagdir, er þú vildir sýna þínum lærisveinum ad þú værir hold af voru holdi: andi hefir ecki hold né bein, svo sem þér sjáid mig hafa, Lúc. 24; en hér sé eg ad andinn er vordinn hold, því Gud er einn andi, Jóh. 4, og vard þó hold; svo segir Jóhannes 1 Kap.: ordid vard hold og bygdi med oss, og vér sáum hans dýrd, svo sem eingétins Sonar af Fødurnum. Þetta eru stærri undur enn øll undur, og má hér ad fyrstu og sídustu kalla, ad þessi sendiför og þessi bodskapur sé dásamligur, háleitur og yfir allan máta undrunarligur. Gud géfi oss þar ad koma, sem vér megum eylífliga ad hønum dást, med þeim fagnadi, sem ecki hefir hér eyra heyrt edur auga séd, og ecki í manns hug edur hjarta komid, 1 Cor. 2. En nú viljum vér skoda hvør ad sé nytsemd þessa bodskapar, og er hún ad vísu svo stór, ad hún verdur aldrei fullþockud. Eylíf ár skal til þess hafa, ad vegsama Guds eylífa gjæsku. Svo elskadi Gud heiminn, segir Lausnarinn, ad hann gaf út sinn eingétinn Son til þess, ad allir þeir sem á hann trúa, fyrirfarist ecki, heldur hafi eylíft líf, Jóh. 3. Nær gaf hann oss hann fyrst? á hans gétnadardegi, en fyrst hann hafdi oss hann einusinni géfid, því skyldi hann þá ecki géfa oss alla hluti med hønum, Róm. 8. Til hvørs gaf hann Soninn? til þess, ad þeir sem á hann trydu, skyldu ecki fyrirfarast, þad er, ad þeim ecki skyldi verda skipad frá Guds dómstóli í eylífan eld, sem fyrirbúinn er Djøflinum og øllum hans árum. Hefdi Gud gjørt oss ad kvikendum jardar og vinnudýrum, og látid oss svo útaf slockna eins og fénadarins anda, þá væru þad gód kjør hjá því ad pínast eylífliga í helvíti, en hann hefir enn þá betur til vør gjørt, þar allir þeir sem á hans Son trúa skulu hafa eylíft líf, þad er, óendanliga dýrdarvist og sælu med hønum og í hønum, frá einni eylífd til annarar. Hvør

vill þá fá ordum adkomid, hvílík Guds ást oss er veitt í holdtekju Drottins? Vér vitum allir hvílík byrdi ad er Guds h. logmál, og hvørt ad sé straff þeirra, er løgmálid brjóta; það segir oss Móses, Devt. 27, med svo skélfiligum ordum, ad jafnvel þeim mætti ofbjóda, sem vita ad þeir eru frá løgmálsins bølvan frelsadir, og er það þó ei nema tímanligt volædi, sem hann uppreiknar, svo eg vil segja, ad sá sem heyrdi løgmálid og þess vidløgur, og átti sér ecki lausnarvon frá þess bølvan, hann væri ad miklu leiti í helvíti, jafnvel hér á jørdunni, og hefdi ei nockra ró um eitt augnablik. En hvad segir Páll? Gal. 4: þegar tímans uppfylling kom, sendi Gud Son sinn gjørdan af kvinnunni, løgmálinu undirgéfinn, svo hann leysti þá sem undir løgmálinu voru, uppá það vér ødludumst barnaréttinn. Nær skédi það? á hans gétnadardegi; en hvad mikid oss sé í því veitt, sjáum vér best, ef vér hugleidum hvílíkur munur sé þess, ad vera samarfi Jesú Kristi, og svo hins, ad vera þræll løgmálsins hér í lífi, og svo fángi Satans í ødrum heimi; í einu ordi ad segja: allar lífs og sálar heillir, sem Guds børn þiggja af Drottni, þær eru oss í því augnabliki veittar, er Jesús var gétinn í meyarlífi. Engin fegri sól hefir yfir heiminn skinid enn sú, þegar sól réttlætisins, Mal. 4, upprann oss syndugum mønnum í hennar kvidi. Vér vorum nidursoktir í afgrunn herfiligustu eymda og volædis, oss vantadi þann sem rétti oss einn streing til ad uppricksja oss úr þessu djúpi; þrí-þættur streingur slitnar torveldliga, segir hinn Visi, Ecl. 4. Þessi streingur var Drottinn Jesús, af líkhama, sálu og Guddóminum samanspunninn, hann var ofanlátinn í eymdir vors holds, med honum hefir Guds mektugi armleggur ryckt oss út af valdi myrkranna; oss vantadi eina fórn, þá er kynni fyrir Gudi ad gilda, hana var ecki ad fá hjá oss mønnunum, einn bródir kunni ecki annann ad leysa, Ps. 49; og þótt Gud hefdi skapad einn heilagan mann af Adams nidjum, og látid hann lída, þá nádi hann skamt, bædi til ad géta útstadid hinar bitru helvítispíslir, svo og til ad fullnægja Gudi fyrir syndina; því er Gud madur vordinn, svo Guddómurinn hjálpadi manndóminum til ad þola píslirnar, og gjøra lausnargjaldid dýrmætt í augliti hins stránga Dómara, en manndómurinn Gudi (ef eg má svo ad ordi komast) til ad deya. Vér þurftum einhvørs sáttmála vid, til stadfestingar þeim fridi, er Gud gjørdi vid mannkynid. Sjá! Gud er madur vordinn, hann hefir trúlofad sér vora náttúru í meyarinnar kvidi; med þessum teingdum er fridurinn stadfestur milli himins og jardar, milli Guds og manna, milli réttlætisins og miskunarinnar. Vær þurftum nockurskonar veg til himinsins, hvadan vér útlægir vorum; Gud er madur vordinn, hann er vegurinn, sannleikurinn og lífid, Jóh. 14; hann er Jakobs stigi, sem nær frá jørdu allt til himins, Gén. 28, því hann er ofankominn af himni í vort aumа hold, en vort hold er uppnumid; fjøllin eru læckud, dalirnir eru uppfylltir, Esa. 40; himininn hefir læckad sig allt til jardar, jørdin er upphafin allt til himna, og um þennan Jakobs stiga munu einglar ásídan bera sálir vorar í Abrahams skaut, til ad fagna þar eylífliga. Vér vorum Gudi mørg tín þúsund punda skyldugir, Matth. 18; þar lá ecki annad fyrir oss enn ad verda kastadir í hin ytstu myrkur, enginn hafdi það hann gjalda skyldi; því er Gud madur vordinn; Fadirinn gaf oss einn ríkan bródur, sem einn galt fyrir alla. Ad sídustu vildi Gud

ecki eingasta frelsa oss af myrkranna valdi í helvíti, heldur og hefja oss til ríkis í himninum; en oss vantadi rokfemd og skjal til þess, ad hann vildi svo gjöra. Hans gjæska var altíd til reidu í frá upphafi veraldar, já, ádur enn grundvöllur veraldarinnar var lagdur; en þad var ad ugga, ad vér mundum gjöra hana ónýta á oss, fyrir vantrúarinnar sakir; þad var ecki líkligt ad einn glæpafullur landrádamadur, einn spillvirki, sem allareidu hafdi snoruna um hálsinn og unnid til gálgans, hann mundi ætla ad konúngurinn mundi hann apturkalla frá gálganum til ríkis, úr boduls höndunum til síns hábords, og gjöra hann ættleiding af útlaga, sitt barn af Djöfulsins þræl, og sinn þénara af drottinssvikara. Þess vegna er Gud madur vordinn; þar fyrir hefir hann géfid oss þad teikn, er hann hét ad géfa á dögum Achas konúngs, Esa. 7, um hvört ad gétur í þessa hátídis dags venjuligum pistli, þar svo stendur: fyrir þá skuld mun Drottinn géfa ydur eitt teikn. Sjá þú, ad ein jómfrú mun barn géta, og einn son fæda, og hann mun hún kalla Immanúel, þad er: Gud med oss, Gud í manninum, og ordid í holdinu, þad er Jesús Lausnari, Frelsari, Sáluhjálpari, því svo kunni enginn ad heita nema Gud byggi í honum. Þetta er nú fullkomin vissa um sátt vora vid Gud, sá oss reidur var; því hafi hann géfid oss hann, í hvörjum honum alleina velþóknast, Matth. 3, og ofurselt hann í daudanspíslir, til ad forlíka oss vid sjálfan sig, Róm. 5, þegar vér enn þá vorum hans óvinir: hvörnin kunnum vér þá ad efast um uppgjöf vorra synda? mun hann kasta þeim í eylífan eld, sem á hans nafn trúa, er hann tók svo nærri sér ad géfa oss? Mun hann tilreikna þeim syndirnar, hvörra syndir hans eingétinn Sonur hefir burtu borid, Jóh. 1, nær vér ydrumst þeirra af hjarta? Mun hann klaga oss fyrir þá handskriftina, sem hann hefir allareidu á krossinn neglt? Col. 2; fjærri sé þad Födur miskunsemdanna! og þessi er nú sá glediligi bodskapurinn er eg í öndverdu hét um ad tala; ó eitt fagnadarsamligt ord! ó, eitt sannkallad Evangelium! ó eitt æskiligt fridarbod! med hvörju heilsan verdur frambodin hinum veika, uppgjöfin hinum seka, lausnin hinum herteknu, frelsid þrælunum, lífid hinum dauda, og þeim sem einkis von áttu nema eylífra kvala í helvíti, med Djöflinum og öllum hans árum, eylíf sæla, eylífur fögnudur og eylíft samneyti, med hinni háleitu Guddómsins þrenníngu og heilögum einglum í hinni himnesku Jerúsalem, hvörrar sól og túngl ad Gud er, Opinb. 21, og hvar engin umskipti eru ljóssins né myrkursins, Jac. 1. Þessarar tignar, þessarar dýrdar og þessarar fullsælu, unn þú oss njótandi ad verda, gódi Gud! fyrir árnan og forþénustu þíns eingétins Sonar Jesú Kristi, vors Frelsara, amen!

Á Pálma-Sunnudag.

Gudspjallid stendur á hinn Fyrsta Sunnudag í Adventu.

Exordium.

Vér höfum eingan konúng nema keisarann, sögdu Gydíngar fordum daga, Jóh. 19, þá þeir vildu ecki láta Konúng dýrdarinnar ríkja yfir sér, Lúc. 19; en eg þykist vita, ad kristnir menn muni ecki

samsinna þeim ógudliga flock; því jafnvel þótt vér eigum Gudi ad þacka fyrir konúnga vora, er hann sett hefir til ad stjórna sínu fólki, serdeilis vér, er hann hefir milda og réttvísa konúnga géfid einn eptir annann, þá vitum vér þó, ad Gud hefir sett sinn konúng yfir sitt heilaga fjall Zíon, Ps. 2, hvørs ríki ecki er af þessum heimi, Jóh. 18; og þó er hann heimsins Skapari, Hebr. 1, hvørs herradæmi ad brá fyrir synduga menn um stundarsakir, til ad uppfylla spádóm Zacharíæ, Kap. 9, þegar hann reid inn til Jerúsalem; en hans ríkisstóll varir þó um aldir alda, Hebr. 1. Vorir höfdíngjar stjórna med makt og miklu veldi, veroldin er svo skipud, ad ecki verdur odru ákomid; en Kristur í sínu nádarríki stjórnar med sínu heil. ordi og sakramentunum; því segir Páll, 2 Cor. 10; vopn herfarar vorrar eru ecki líkamlig, heldur kraptur Guds til ad nidurbrjóta girdíngarnar. Veraldligir herrar taka skatt af sínum þegnum, Matth. 17, og er þad réttvíst, því þessi vor konúngur hefir þad skipad, en hann géfur öllum allt, og upplýkur sinni mildu hendi, til ad sedja allar lifandi skepnur, Ps. 145. Drottinn sagdi vid Pétrum: veraldligir konúngar, hvørt taka þeir skatt af sínum börnum, ellegar af annarligum? en Pétur svaradi: af annarligum. Og vor Herra svaradi: þá eru börnin frí, Matth. 17. En þad gengur ödruvísi til í Gudsríki; hér tekur Konúngurinn skatt af sínum börnum, sem þó er ecki gull né silfur, heldur harmþrúnginn og sundurknosadur andi. Fordum daga mátti einginn mæta Persakonúngi, nema hann offradi hönum einhvørri gáfu; og er bóndi nockur vard á vegi fyrir einum af þeim, hafdi hann þad ecki til er hann kynni ad bjóda; en í þessu rádleysi tók hann vatn í nikum sér og færdi konúnginum, og segja menn þad hafi verid vel þegid. Vér mætum vorum Konúngi dagliga, því allann daginn útbreidir hann sinn fadm til vor, Esa. 65; eckért höfum vér þad vér kunnum ad bjóda þessum allsherjar-Drottni; blód uxanna og hafranna þóknast hönum ecki, Ps. 50; allt silfur og gull er hans, jafnvel vor bestu verk eru eins og nidlagsfat, Esa. 64. Gudrækilig tár vorra augna, og þad vatn sem ydrandi manna höfud eru full af, einn audmjúkur andi og lítilátt hjarta er hans offur, Ps. 51. Betur líkar hönum fótaþvottur hinnar bersyndugu, enn heimbod Símónar, Lúc. 7; betur Maríu audmýkt í hjartanu, heldur enn umsorgun Marthæ í húsinu, Lúc. 10; hinn beiski grátur Péturs, Matth. 26, heldur enn offur Vitringanna, Matth. 2, þótt hvørutveggja væri þacknæmiligt. Hin besta þegnskylda Guds af mönnunum er þetta, og trúin, sem verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5; en þessi Konúngur, svo máttugur sem hann er, svo prýdiligur sem hann er, svo alvaldur sem hann er, svo gjæskuríkur sem hann er, þá er hann þó til vor kominn hógvær, sitjandi á ösnu einni. Hafi nú Konúngur dýrdarinnar verid svo hógvær fyrir vora skuld, þá látum oss gánga nær Gudspjalli þessu, og læra nockud af hönum, sem er hógvær og af hjarta lítilátur, Matth. 11; þad er: **hina andligu hógværd, sem oss á ad fylgja inn í himnaríki med smá börnunum**, Matth. 18, og um hana vil eg tala fyrir ydrum kjærleika út af þessu heil. Evangelíó. Hvar til oss styrki hinn nádugi Gud í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Farid þér í þad kauptún, sem gagnvardt ydur er, og strax munnd þér finna ösnu bundna og folann hjá henni, segir Drottinn. Af þessu er audséd, ad hann vissi alla hluti, og ef hann var alvitur, þá var hann og almáttugur, alstadar nálægur og ómælanligur, því Guddómsins eiginligleikar mega ecki adskiljast; hvar fyrir vér sjáum, ad öll fylling Gudddómsins hefir búid í hönum líkhamliga, Kól. 2. Hvad lángt eru nú allir daudligir menn frá svoddan hátign? ad sönnu hefir Gud lagt mikid til margra, og þar verdur ecki ámóti sagt, ad madurinn er hin ypparligsta skepna Guds, sem vér sjáum med vorum augum; en þad hefir Jesús fram yfir alla adra, ad hann er bædi Gud og madur. Hvílíkt er þá þetta ómrædiliga lítilæti, ad hann sem öll dýr á jördunni skapad hefir, hann virdir sig svo lítils ad sitja á einum asna, sem er eitt hid audvirdiligasta kvikindi medal dýranna. Sjá hér, kristinn madur! hvad lítilsverd ad sé hofpragt veraldarinnar í Guds dýrdarfulla augliti. Hér er ecki Pharaónis vagn, sem Jóseph var í fluttur, Gén. 41; ecki Mardochei hestur, sem Assverus skipadi hönum ad rida, á sínum heidursdegi, Est. 6; ecki hinn

eldligi vagn og hestar, sem færdu Elíam til himna, 2 Kóng. 2, heldur einn litilmótligur asni; þó stærir einn syndugur ormur sig af búninginum, og af því ysirlæti, er hann hledur utan á sig. Þad er allvída ad sjá í æfisögu Drottins, hvad litils hann hefir metid oflæti veraldarinnar; hann var fæddur í einum stalli, Lúc. 2; hann fór á fæti, þegar hann gêck umkríng, gjördi gott og græddi alla, Post. gb. 10; hann rídur hér einum ásna, og hygg eg þad hafi þó verid hid mesta hans ysirlæti hér á jördunni. Þeink nú um, syndugur madur, hvilík fásinna þad sé, ad metnast í hjarta sínu, þó Gud láti einhvörn skína í prýdi veraldar þessarar; ecki segi eg, ad Gudi misþóknist líkhamligt hreinlæti eda fagur búnadur í sjálfum sér, þegar þau sambjóda þess virdingu, er þvilíkt brúkar, lángt heldur meina eg, ad Gud hefi eingan misþocka á því, þótt hans skêpnum sé haldid til prýdis; þad sýnir mér Arónis búníngur, Exód. 28; þad vottar sáttmálsörkin og nádarstóllinn, Exód. 25; þad sýnir Jerúsalems musteri, 1 Kóng. 6; þad sýnir Salómon med allri sinni dýrd, 1 Kóng. 10, hvörri í Ritníngunni hrósad verdur; en hitt segi eg, ad stæra sig þar af, þad er andstygd fyrir Gudi. Ecki trúi eg ad honum hafi illa líkad sú bygging, er Nebúcadnezar lét gjöra í Babýlon, en fyrir því hann stærdi sig þar af, þá vard honum gêfid villidýrs hjarta, svo hann át gras med kvikindum á mörkinni, Dan. 4; ecki hefir Gud reidst vid Heródem af því hann var málsnjallur, því sjálfur hafdi hann honum málfærid gêfid, en sökum þess ad hann gaf ecki Gudi dýrdina, þá var hann sleginn af eingli Drottins, Post. gb. 12; kannské ad Gud hefdi látid hvalfiskinn í Egyptalandi vera kyrrán í sínu vatni, hefdi hann ecki sagt: mitt vatn er mitt, og eg hefi gjört mér þad, Ezech. 29; ecki er víst ad hann hefdi sett krókinn í Zenacheribs nasir, hefdi hann ecki lastad nafn Drottins. Þessi er hinn réttláti dómur hins alvalda Konúngs, ad dramblátum hrindir hann af stóli, en litilátum gêfur hann nád, Lúc. 1; betra er ad audmýkjast med hinum hógværu, en ad útskipta herfángi med þeim drambsömu, segir Salómon, Ordskv. 16; hvar af audséd er, ad þó Gud hefdi mikid til hans lagt, og upphafid hann á stól síns födurs, og gjört hann vegsamligri bædi ad viti og ríkdómi heldur enn adra konúnga í Austurálfunni á hans dögum, 1 Kóng. 10, þá hefir hann kannast vid, ad hann hefdi þad allt þegid og ecki tekid af sjálfum sér; svo var og Davíd hans fadir lyndur, hvörs audmýktar merkiligt dæmi vér höfum í annarar Sam. b. 6 Kap., þegar drottníngin Michol brixladi honum med þessum ordum; hvörsu vegsamligur var konúngurinn af Israel í dag, hvör ed afklæddist fyrir ambáttum þénara sinna, og lék nakinn sem fantar? en hann svaradi: eg vil leika fyrir Drottni þeim sem útvaldi mig, heldur enn þinn Födur og heldur enn allt hans hús, og hefir skipad mig höfdíngja yfir Drottins fólk, Israel, og eg vil ennú minni verda, og eg vil litilæcka mig í minu augliti, og vegsamast med þeim ambáttunum, sem þú taladir um. Ad eg tali ecki um Abraham, Jakob, Mósen, Jósaphat, Ezechiam og adra fleiri, hvörjir allir voru af Gudi med mikilli tign sæmdir, og þeirra audmýkt í andanum er þó hrósad í Ritníngunni. Gud nádi oss! hvad höfum vér ad stæra oss af, syndugir menn? er ecki madurinn ein vatnsbóla? hvör þó ad þjóti upp um stundarsakir af vindi luckunnar, þá hjadnar hún jafnskjótt aptur, þegar hinn sami á hana blæs. Er ecki allt hold hey? og allur þess heilagleiki, líka svo sem blómstur akursins? grasid visnadi og blómstrid datt

af, hvíad andi Drottins blés á það. Sannarliga er allt fólkid hey; grasid visnadi, og blómstrid datt nidur, en ord Drottins varir eylífliga, Esa. 40. Hér er enginn undantekinn, ríkur edur fátækur, gofugur eda ógofugur, smár edur stór, vitur eda vankunnandi, þræll edur herra, og þetta eru Guds ord, hvor æfinliga vara, er oss þetta segja; láti því enginn ofurdátt ad sjálfum sér, því allt hvad vér hofum, hvad gott edur kostuligt sem það er, það er þó alltsaman lánsfé, og ecki vort eigid. Segid mér, hvar af skyldu menn þó stæra sig? af aud og ríkidæmi? því skyldi og hroka mér upp af því, sem luckan kann eins ad géfa einum nídingi, svo sem besta manni; sem aflad er med mikilli áhyggju á morgum árum, en fargast í einu augnabliki, ef til vill. Því skal eg gjöra mig stórann, þótt eg hafi einn ómaga medferdis, sem eg hlýt altíd ad þrælka fyrir, og svo er óþacklátur og óréttvís, ad hann sedur aldrei sína fyrirvinnu? Viljum vér athuga, br. m., af hvorju flestir eru í fyrstunni ríkir vordnir; fæstir munu þeir vera, sem náttúran hefir hjálpad þar til ad ollu leiti, edur þeirra eittsaman erfidi, med hvorju Gud hefir skipad ad næra sig af jordunni, Gén. 3; eg vænti ad svo hafi flestir audgast, ad þeir, eda þeirra forfedur hafi tekid nockud ránugliga frá odrum. En segid mér, er það réttvíst, ad menn stæri sig upp yfir einhvorjum af því, ad hans forfedur hafa tekid nockud frá hins forfedrum? Eingum manni mun það þykja, þegar menn gá ad hvornin hluturinn er í sjálfum sér; eda hvad er nú framvegis ad stæra sig af? eru það vitsmunir? Eg medkénni, ad þeir eru hinn kostuligasti hlutur, sem Gud hefir lagt til syndugra manna, en þó eru þeir fallvaltir eins og annad; og hvad lítid er það vér vitum, hjá því sem vér ecki vitum? madurinn veit ecki, sinn sess edur gaungu, segir Ritníngin, og hvorsu vill hann þá meira vita? og þótt ad þeir sén í sjálfum sér gódir, þá verda þeir þó af vorri misbrúkun optliga níddir, allra mest af drambseminni. Rétt gjordi Gud, svo sem alla hluti, í því hann gaf Nebúeadnezar villidýrs hjarta, Dan. 4, sem ádur er sagt; og sama ætla eg þá hendi, sem forsmá adra hjá sjálfum sér, og þykjast einirsaman vita alla hluti, hvad þá optast hendir, sem minnst vita, og þá þeir þykjast ollum hyggnari, verda þeir skiptingum heimskari. Margur gortari hefir og stært sig af hreysti líkhamans, gjætandi ecki ad því, ad lítill kvilli kann ad svipta manninn sínn afli. Sumir hrósa sér af fegurd líkhamans, og er hún ad sonnu ágjætur hlutur, þá hún ecki er brúkud til lauslætis edur ofmetnadar, en einsaman er hún ágjætislítil, því madur kann ad mála eitt bilæti fagurt, og er það þó ecki svo gott, sem hinn ljótasti madur. Hvad er nú framvegis verdt ad stæra sig af? dygdir og mannkostir eru mest verdir af ollum þeim hlutum, sem finnast hjá daudligum monnum, en þeir verda ad ókostum, þegar dramblætid þeim spillir. Því segir Salómon: vanvirdan eptirfylgir hinum stórláta, en hinn sem er lítilátur í anda, mun vegsemdin umfadma, Ordskv. 16. Lítilætid er fegursta skart dygdanna, án þess verdur framsýnin ad undirferli, réttlætid ad hardýdgi, hugprýdin ad ofdirfsku, sparsemin ad nídsku; eg meina hid kristiliga lítilæti, sem er einn audmjúkur andi fyrir Gudi, og kannast vid og þeckir það, ad menn eru menn og mannligum tilfellum undirvorpnir. Sjá þinn Konúngur kémur til þín hógvær, segir Textinn. Ef Konúngur dýrdarinnar Ps. 24, svo lítilæckar sig fyrir oss syndugum monnum, því skyldum vér syndugir menn stæra oss upp yfir vorum brædrum? Drottinn himins og jardar kémur til vor

annara manna, sem eckért tokum med oss í þennan heim, og munum eckért í burtu bera, 1 Tim. 6; hinn fegursti medal mannanna sona, Ps. 45, kémur til vor, sem frá hvirfli og allt til ilja erum ecki nema sár, benjar og þroti, Es. 1. Látum oss þad til hjarta gánga, hvad stór munur ad er vor og hans; vér erum þeir ed styggdum, hann er sá sem misgjört var ánóti; hann þarf ecki vor med, en vér kunnum ecki eitt augnablik ad lifa fyrir utan hans miskun; látum vort hjarta komast vid af því, ad hann er sjúkur af elsku, Lofkv. 2, ofan til vor kominn, þegar vér hann hotudum. Ef vorar syndir ecki ángra oss, ef vér hrædumst ecki þeirra straff, þá látum þó þann ómrædiliga elskunnar bruna smelta vort hjarta, ad hann kémur med svo mikilli hógværd inn til Jerúsalem, til ad láta sig kvelja og krossfesta fyrir mínar og þínar syndir, kristinn madur. Hann grætur yfir borginni, hvörrar innbyggjendur ad ecki þektu sinn vitjunartíma, Lúc. 19, af hvörjum hann vissi þó ad hann mundi svo hádugliga útleikinn verda, sem hans píslarsaga vottar. Fyrst hann hefir nú allt þetta unnid fyrir oss syndugа jardarmadka, þá látum oss gjöra þad hann oss skipad hefir, sem er, ad læra af honum hina sönnu hógværd, sem Gud álítur, gjörandi eckért af kappi edur fyrir hégómadýrd, heldur af lítilæti, hafandi hvör annan sér í virdíngum ædri, Phil. 2. Audsýnum og vort lítilæti í verkunum, svo ad bædi Gud og menn sjái ad vér leggjum ecki ofmikla virdíng á sjálfa oss. Drottinn sagdi til lærisveinanna í þessu Evangelió, þegar hann skipadi þeim ad taka ösnuna: ef einhvör segir nockud til ydar, þá segid ad Herrann hafi þeirra þörf; allt vald hafdi Jesús, bædi á himni og jördu, því alla hluti hafdi Fadirinn lagt í Sonarins hendur, Matth. 28; því sýnist ad þad hefdi ecki verid umfram hans rád, þótt hann hefdi tekid þetta dýr ad fornspurdum eigandanum, þó vildi hann þad ecki gjöra, uppá þad hann sýndi oss hvörnin vér eigum hvör vid annann ad breita. En hvad gjöra sumir af oss? þykir oss þad mikilsverdt ad gjöra lítilmagnan fornspurdan ad þeim hlutum, er vér eignast viljum. Mun Jessabel virda fyrir sér ad leita ljúgvitna í móti Naboth, og láta grýta hann sídan í hel, þegar Achab vill eignast hans víngard? 1 Kóng. 21. O, Gud gjæfi ecki væri þvílík dæmi hjá oss, þótt menn rádist þess minna í, sem vér höfum valdid minna, heldur enn Achab hafdi! ad sönnu er skickanliga og lítiláta umgengni ecki ad lasta; hún kann ecki svo ad kallast dygd, svo sem dygdanna förunautur, og margur hefir sá hana til ad bera, sem ecki hefir sjálfar dygdirnar, og med henni hafa sumir tekid allt frá öllum; en þó er ecki hid sanna lítilæti í því innifalid, ad taka hattinn af fyrir mönnum, jafnvel þó þad sé ecki lastandi í sjálfu sér. Utvortis og innvortis lítilæti er ad sönnu hvörutveggja gott, en skuli annars hvörs án vera, þá vilda eg heldur ad hatturinn sæti kyrr á höfdinu, heldur enn ad aumíngjans kjóll væri rifinn af hans kroppi, svo ad Gud klagadi mig ecki sídan, ad eg félli fram í pantsettum klædum í hans húsi, Amos. 2. Vér heyrum í Gudspjallinu, ad margt af fólkinu sem eptirfylgdi Lausnaranum, hafi breidt sín klædi á veginn, en adrir hoggvid kvisti af trjánum; þad var stórt audmýktarmerki af þessu fólki, og eg veit ad þér, kristnir menn! vildud hid sama gjöra, ef þér mættud hans nálægdar njóta; en trú mér til, ad hann er ecki svo lángt í burtu, sem þú hyggur, því hann hefir sagt: eg vil vera hjá ydur allt til enda veraldar, Matth. 28; og ef þar eckért annad er, þá eru þar nógir klædleysíngjar,

sem hann kallar sína limi, það eru sannir olmusumenn; breiðum vor klæði á veginn fyrir þá, svo að þeir ekki í klæðleysi útaf deyi, sem að bera teikn Jesú Kristi á sínum líkama, og eru eptir hans mynd skapaðir, svo vel sem vér aðrir, sem betri ráð hofum, þá offrum vér hinn sannarliga lítilæti, og látum Guð sjá að vér þykjumst ecki uppyfir þeim, sem hann hefir minna tillagt. Kristur vill ecki láta lúta sér einúngis með orðum, heldur með verki og sannleika, Eph. 2, ecki heldur sínum limum, því hann er safnaðarins hofuð, Róm. 12, en vér erum hvor annars limur. Þar mun koma sá dagur, að sagt mun verða til þeirra, sem hafa meðtekið Guðs volaða í hans nafni, þegar Kristur mun í annað sinn inníða til Jerúsalem, það er til sinnar kristiligrar kyrkju, ecki grátandi, svo sem nú, heldur með makt og miklu veldi, þegar hofuðeingilsins lúður mun gjalla yfir þeim sem á jorðu búa: komið þér blessaðir míns Foður, og eignist það ríki, sem yður var tilbúið frá upphafi veraldar; því að húngraður var eg, og þér gáfuð mér að eta, þyrstur var eg, og þér gáfuð mér að drecka, géstur var eg, og þér hýstuð mig, nakinn var eg, og þér klædduð mig, sjúkur var eg, og þér vitjuðuð mín, í myrkvastofu var eg, og þér komuð til mín; þá munu hinir réttlátu svara honum og segja: Herra! hvenær sáum vér þig húngraðan og foddum þig? eða þyrstan og gáfum þér að drecka? eða hvenær sáum vér þig géstkominn, og hýstum þig? eða nakinn, og klæddum þig? eða hvenær sáum vér þig sjúkan eða í myrkvastofu, og komum til þín? og Konúngurinn mun svara og segja til þeirra: samliga segi eg yður, að hvað þér gjorðuð einum af þessum mínum minnstu bræðrum, það gjorðuð þér mér, Matth. 25; þá mun það ecki koma í eptirþorf að hafa breidt sín klæði á veginn fyrir Kristi limu; það mun verða stór féssjóður á himnum, að hafa lítils aktað gull og gérsemar og kostuligan búnað, þegar allt þetta stendur í bjortu báli, og dugar til einkis nema að kveikja eld undir þeim, sem hafa fest sitt hjarta þarvið. Þyki oss vænt um það fánýta skart, sem vér vefjum í þenna forgengiliga líkama, og það svo mjog, að sumir af oss væri til friðs, að flytja með sér nockuð úr þessari veroldu, þá er ráð það við því, að klæða fátæka, þeir munu oss það með ábata apturgéfa, sem er réttlætisins skrúði, fágaður í Lambsins blóði. Eckért berum vér í burtu með oss héðan, nema það sem Guðs voluðum er géfið, það mun oss aptur ríkugliga goldið verða í upprisu réttlátra. Svo lærið nú af yðar Frelsara, br. m. að vera hógværir og af hjarta lítilátir, bæði í orði og verki; hann hefir ecki sagt til vor: lærið af mér að skapa allann heiminn, ecki að gjora kraptaverk í heiminum, ecki að ráða fyrir velferð allra manna, heldur hefir hann skipað oss að læra af sér hógværðina. Sá sem vill byggja sitt hús stoðugliga, hann þenki um grundvoll lítilætisins, því hvor sá eð sig upphefur, hann skal niðurlægjast, og hvor eð sig niðurlægir, hann skal upphafinn verða, Matth. 23. En þú, ó Herra Jesú Kristi! sem ert hið fullkomnasta eptirdæmi lítilætisins og hógværðarinnar, virðst þú að taka burt frá oss hroka syndumspilltrar náttúru, svo að vér rata mættum þann rétta veginn inn í þitt ríki; það veit þú oss, miskunsami Herra! sem hefir lítilækkað sjálfan þig, uppá það vér vegsamligir yrðum, og bið þinn himneska Foður fyrir oss, að hann sendi oss þar til sinn heilaga Anda, amen, í Jesú nafni, amen!

Á Skírdag.

Pistillinn, 1 Cor. 11 Kap.

Gódir brædur! því eg medtók það af Drottni, sem eg hefi ydur gefid. Af því ad Drottinn Jesús, á þeirri nátt, er hann var svikinn, tók hann braudid, gjørdi þackir, braut það, og sagdi: takid og etid; þetta er minn líkhami, sá fyrir ydur verdur brotinn; gjørid það í mína minníng. Sømuleidis og einnin kaleikinn, eptir það hann hafdi kvøldmáltidina etid, segjandi: þessi kaleikur er nýtt Testamentum í mínu blódi. Gjørid þetta, svo opt sem þér dreckid þaraf, í mína minníng. Þvíad svo opt sem þér etid af þessu braudi, og dreckid af þessum kaleik, skulud þér kunngjøra dauda Drottins, þángad til hann kémur. Hvør hann etur nú af þessu braudi, og dreckur af þessum kaleik Drottins óverdugur, sá er sekur vid hold og blód Drottins; en hvør madur prófi sig sjálfur, og eti svo af þessu braudi, og drecki svo af þessum kaleik. Þvíad hvør hann etur og dreckur óverdugur, sá etur og dreckur sjálfum sér dóm, gjørandi ecki greinarmun á Drottins líkhama.

Exordium.

Sæll er sá madur, sem etur braud í Guds ríki, sagdi fordum Gydíngurinn, er sat til bords med vorum Frelsara, þá hann var ad heimbodi eins af Pharíseanna høfdíngjum, Lúc. 14. Hann hefir án efa meint hér med alla þá sælu, er þeim búin er, sem sitja til bords med Abraham, Ísak og Jakob í ríki himnanna. Þessi madur sagdi ad vísu satt, en forgéfins vænta menn hinnar eylífu sælu, nema vér fáum hér í lífi nockurn forsmeck hennar; en hvar fáum vér hann? í Guds heiløgu ordi ad sønnu, en þa allrahelst í þeim heiløgu sakramentis. Hvílíkur føgnudur er það einni réttrúadri sálu, ad hún veit, ad hún í skírninni er vordin Guds vinur af reidinnar barni, Eph. 2, og hluttakandi allra Jesú Kristí velgjørnínga, sem hann med sinni beisku kvøl og dauda hefir oss afrekad, og til styrkíngar trú sinni þarum, etur hann Guds líkhama og dreckur hans blód, í og med hinum jardnesku hlutum, braudi og víni. Í ordinu heyrum vér raust Brúdgumans, Loflv. 5, en í heil. kvøldmáltíd Drottins, kyssir hann hana med kossi síns munns, er hans hjarta elskar, Loflv. 1. Þar uppvekur hann elskuna til sín; þar styrkir hann trúna; þar lífgar hann vonina; þar eykur hann gledina og géfur oss forsmeck himnaríkis. Davíd gat eckl meiri æru veitt Mephíbóseth syni Jónathans vinar síns, 2 Sam. 9, edur vin sínum Barsillai, 2 Sam. 19, enn ad þeir skyldu eta braud vid hans eigid bord. Ó, hvílík æra er þetta þá, brædur mínir! ad Konúngur dýrdarinnar setur oss vid sitt eigid bord? Hann framreidir þar, ecki einn alinn kálf, eins og fadir hins tínda sonarins, sem gétur um í eptirlíkíngunni, Lúc. 15, heldur sjálfan sig, það saklausa Guds Lamb, sem frá veraldarinnar upphafi slátrad er, Opinb. 5, húngrudum til sadníngar. Nathan spámadur kunni ecki ad fá annad vigtugra til ad sýna Davíd, hvørsu mjøg hinn fátæki madur hefdi elskad þann saudinn, sem hinn ríki tók frá hønum, heldur enn það, ad hann gaf hønum ad eta af sínum braudbita, og ad drecka af sínu kéri, 2 Sam. 12. Ó, Jesú! vér erum þínir voladir saudir; þú hefir auglýst þinn brennandi kjærleika í mørgum þínum velgjørníngum, en þó hvad mest í því, ad þú hefir géfid oss þitt hold ad eta og þitt blód ad drecka, það sama hold og blód, sem á krossinum héck og úthellt var, en nú situr til Kraptarins hægri handar, til ad birtast fyrir augliti Guds, til ad afmá syndina

med fórnfæringu sjálfs þins, Hebr. 9. Þú hefir til þessa gestabods kallad fátæka, vanada, halta, og blinda, Lúc. 14, þad er: oss aumar syndugar manneskjur, hvørjar syndin og Djøfullinn svo illa høfdu útleikid, ad frá hvirfli og allt til ilja var þar ei nema sár, benjar og þroti, Esa. 1. En eg óttast næsta mjøg ad þeirra líkar finnist vor ámedal, er St. Páll svo hardliga átelur fyrir ósidsemi þeirra og vanrækt á þessu himneska bordhaldi, þar hann segir til Corinthios, 1 Pistl. 11: þessu hrósa eg ecki, ad þér samankomid ecki til hins góda heldur til hins verra eins; því gefur hann þeim og eitt ágiætt bodord, hvørnin þeir skulu tilreida sig undir þessa h. nautn í þessum ordum: **hvør madur** prófi sig sjálfur, og eti svo af þessu braudi og drecki af þessum kaleik; og ecki einasta hefir hann þeim þad gefid, heldur og øllum kristnum mønnum, er med þessum hætti vilja kunngjøra dauda Drottins; hvar fyrir eg vil og út af þessum h. Pistli tala um þá serligustu hluti, er heyra til kristiligs undirbúnings þessarar háleitu Drottins kvøldmáltídar. Hinn gódi Gud virdist ad styrkja oss hér til, med nád síns Anda, í Jesú nafni, amen!

Útleggíngin.

Þad á ad vera oss alkunnugt, br. m. ad í skírninni hefir Gud gjört einn nádarsáttmála vid oss auma menn, þar vér fædumst í heim þennan daudir í syndunum. Nú er oss þad vitanligt, ad vér dagliga rjúfum þennan samning, ecki alleinasta af rasandi rádi, heldur og optsinnis med vilja og ásetníngi; en því valda Guds djúpu miskunaridur, ad vér eigum kost á ad nýu ad forlíka oss vid hann, og til þess hefir hann sett og innstiptad þad h. altarisins sakramentum, í hvørju vor skírnar-sáttmáli verdur ad fullu endurnýadur, Guds nád ad nýu frambodin sannydrandi manni, og hann ávalt skuldbundinn til ad gjøra verduga ávoxtu ydraninni, Matth. 3; þad vill Drottinn bodid hafa, er hann segir hjá Lúcam, 22 Kap.: svo opt sem þér gjørid þetta, dreckid þad í mína minníng, hvad Páll í Textanum kallar ad kunngjøra dauda Drottins. En hvílík á þessi minníng ad vera, br. m.? Ecki svo sem þegar vér dreckum konúngsins skál, edur vina vorra og náunga; þad væri ad gjøra lítinn greinarmun á líkhama Drottins og annari fædu, heldur eigum vér þess ad minnast med hjartans ángri og trega, ad vorar blódugar illgjørdir hafa dýrdarinnar hertoga krossfestann, ad oss verdi þær fyrir hans dauda og forþénustu aldeilis tilgéfnar, ef vér ydrumst af hjarta. Svo er nú kristilig ydran, svo ad segja, hin fyrsta trappa sem liggur upp ad þessu hábordi Drottins; en þess er ad gæta, barn Guds! ad hún sé heit og alvarlig. Kristur gjørdi ecki um grun ad líða fyrir syndir þínar; þú átt og ad láta þig af innstu hjartans rótum ángra þad, ad þú hafir hann módgad og módgar dagliga. Hér til heyrir nákvæm og grandgæfilig þecking Guds h. bodorda; hvørnin má hann þeckja syndina, sem ecki er sannfródur um Guds vilja, en hvørsu má sá ydrast syndarinnar, er hana ei þeckir? og sá sem ecki ydrast, hann etur og dreckur óverdugur; en hann ed þad gjørir, er sekur vid hold og blód Drottins, segir Páll í upplesnum Texta. O, hvørsu hrædilig mun þessi sekt, kristnir menn! Vér kynnum ad leida oss í hug, ad þeir ed vísvitandi, athugalaust og óverdugir gánga til Guds bords, þeir væru ecki øllu minna sekir í augliti hins réttláta Guds, enn þeir sem hann krossfestu, því þeir hafa Kristi vitni þarum, ad þeir ecki vitad hafi hvad þeir gjørdu Lúc. 23: en þad má hvørjum einum kristnum manni vera vitanligt, ad Gud hefir sendt Son sinn í heiminn syndugа menn sáluhólpna ad gjøra, og ad hann sjálfur hefir

géfid sitt líf út fyrir sína saudi, Jóh. 10. Hvorju til stadfestu hann géfur oss sitt hold ad eta og blód ad drecka. Edur segid mér, hvad er þad sem Páll til Hebr. 10, kallar ad fóttroda Guds Son? og ad halda sáttmálansblód almenniligt? med hvorju vér erum endurkeyptir. Mun þad ecki stappa nærri því, sem hér stendur í Textanum, ad gjøra ecki greinarmun á Drottins líkhama? Hvad er þad annad, enn ad halda hann almenniligan? en Páll segir, ad þeir ed þvílíkt gjøra, eti og drecki sjálfum sér dóm, þad er, ad þeir gjøra sig eylífrar fyrirdæmingar seka, nema þeir rádi bót á slíku og ydrist af hjarta. Komi þér því til hugar, syndugur madur, ad þú ecki hafir svo verdugliga gengid til Guds bords, sem þad hefir byrjad, þá ørvænt þér ad sönnu ecki Guds nádar, heldur ydrast, og lát þér ei til hugar koma ad brúka þessa hjálpsámligu nautn, fyrr enn þú hefir lært ad reyna og prófa sjálfan þig, svo sem byrjar, því þú sér hvílíkan háska þú ert vidkominn, nær þú stendur vid Herrans bord, nema þú gjaldir varhuga vid. Drag þó ecki slíkt undan med tómlæti og ødrum umsvifum, því þú sem ert sannfærdur þar um í hjarta þínn, ad þú optliga hefir ónýtt þinn skírnarsáttmála; þér mætti til hugar koma, sem fljótast og optast ad forlíka þig vid Gud í heil. altarisins sakramenti. Þar fyrir, þótt eingin eigi svo ófródur ad koma í þennan h. stad, þá afsakar þad hann ecki, ad hann hefir ei verid sér útum þeckingu Guds bodorda og réttan skilning á sínum sáluhjálpar efnum, því sá sem án løgmáls syndgar, hann mun án løgmáls tapast, segir Páll, Róm. 2. Í skírninni verdur oss uppáløgd almennilig hlýdni Guds bodorda. Um hana erum vér skyldugir, þá vér drøgumst á legg, og gétum lært ad kunna nockra grein ills og góds. Sé þér því fyrst umhugad, kristinn madur! hvort þú ert úngur edur gamall, ad þú gángir smásmugliga ígégnum øll Guds bodord, med allri athygli, rannsaka hvad í þeim er bodid edur bannad, hvorjar dygdir í hvorju eru bodnar, og hvorjir lestir edur klækir þar eru bannadir. Nockud af þessu er ad sönnu giort í þeim bókum, er hlýda til vors barnalærdóms, jafnvel þótt eg óska vildi, ad þad væri nockud greiniligar brýnt fyrir úngdóminum og fáfródum, heldur enn almenniliga gjørist, svo þeir lærdu ad þeckja edli og háttalag kristiligra dygda, hvar af vanart og óedli glæpanna er audþeckt. Þeink og ecki ad vondar hugrenningar séu ecki fordæmanligar syndir. Til hvors segir Endurlausnarinn, Matth. 5: ad sá sem litur eina konu til ad girnast hana, hann hafi allareidu drýgt hór med henni í sínu hjarta? hvar fyrir, segir hann, sá sem reidist bródur sínum, sé ráds sekur? því sagdi hann vid Phariseana: hvar fyrir hugsid þér svo illt í ydrum hjørtum? Matth. 9. Dragi eingin sjálfan sig á talar; til þess er hinn alskygni Gud, hjartnanna og nýrnanna rannsakari, Jer. 17, ad hann dæmir allt þvílíkt og fordæmir oss, nema vér þess ydrumst af hjarta eins vel sem orda og verka; og hvad sem hann hefir bannad ad gjøra og tala, þad hefir hann og bannad ad hugsa. Og uppá þad ydranin kunni ad nockru leiti ad sambjóda stærd syndarinnar, þá athugum grandgjæfiliga mismun þeirra, eptir þeirra háttalagi og atburdum, tilgángi og ordsøkum, er oss drógu þar til, en einginn kann ad játa edur ydrast réttiliga þeirrar syndar, er hann þeckir ecki stærd hennar og ilsku, og traudt kann madurinn ad láta af þeim glæp, sem hann ecki veit hvorja verkan hefir haft í sér, edur hvad sig hefir tildregid ad drýgja hann. Þar eru til óvitanligar syndir, sem ské annadhvort af því, ad menn vita ecki hvad gjørist, svo sem

Páll, er hann sagdist ei hafa vitad ad þad var hinn ypparsti kénnimadur, til hvørs hann taladi, Post. gb. 23; edur módir þeirra Zebedei sona, er ei vissi hvørs hún beiddi, Matth. 23; þær reiknar Gud ecki endurfæddum manni til syndar, því eingin fordæming er á þeim, sem eru í Kristó Jesú, Róm. 8. En þó med því móti, ad vanvitskan komi ecki af ásetningi til ad syndga, svo menn vilji ecki læra Guds vilja til þess, ad ei þurfi eptir honum ad lifa. Líkar þessum eru þær, er menn gjøra af rasandi rádi, af gleymsku, af brádrædi, svo sem þegar Pétur hjó eyrad af Malchus, Jóh. 18; þegar lærisveinarnir þráttudu um, hvør þeirra mestur væri, Marc. 9; þegar þeir vildu kalla eld af himni, Lúc. 9. Þessum syndum er hinn gódi Gud og svo nádugur, þótt þær í sjálfum sér stórar séu, hvar uppá allstadar dæmi eru; en oss byrjar grandgjæfiliga ad taka vara á lifernishættum vorum, og læra ad þeckja bresti vora, annars mun brádrædid og vangjætslan ecki afbata meir þesshattar syndir, heldur enn vanvitskan hinar. Nú eru þó syndir, sem menn drýgja þvert ámóti samvitskunni, og ad henni naudugri, hafandi ad engu Guds bod fyrir einhvørs tilgángs sakir; þvílíkar syndir kunna ad verda ad stórum syndum, þótt þær séu smáar í sjálfum sér, og þad sem ecki er synd í sjálfu sér, þad reiknast fyrir synd, nær menn ætla þad muni vera Gudi ámóti, en gjøra þad ei ad sídur, því hann dæmir eptir ásetninginum, og ecki eptir vitsmununum. Í selskap þessara synda var Arónis og Maríu, er þau mögludu ígégn Gudi og Mósi, Núm. 12; Davíds, þegar hann tók húsfrú Uríæ Hetithers frillutaki, en sló bónda hennar í hel med sverdi Ammons barna, 2 Sam. 11. Þessar syndir verda ei afþvegnar nema med heitum ydrunar-tárum, því stór sár þurfa mikla grædslu; en hinn réttláti Gud er vandur ad virdingu sinni, og lætur ei ad sér hæda, Gal. 6. Þess er og ad gjæta, br. m., ad þær syndir, sem oss idugliga henda, þær reita hinn miskunsama Gud næsta mjøg til reidi, því þad mætti sýnast, ad menn med svoddan ógudligu athæfi gjørdu leik til þess ad styggja hann. Oss verda syndirnar med því forordi tilgéfnar, ad vér leggjum af vora illskubreitni. Látum af illu og lærum gott ad gjøra, Esa. 1; því ef vér æfum þannin syndina, jafnvel þótt vér látumst ydrast hennar, þá mætti virdast, ad hin sídasta synd hefdi forbrotid fyrirgéfningu allra hinna, en einginn veit hvørt hann fær tóm til ad ydrast hennar, edur hvørt Gud vill léna honum ydran til apturhvarfs (sem Páll ad ordi kémst, 2 Tim. 2) er svo lengi hefir gjørt handverk af syndinni; þar fyrir byrjar øllum þeim er til Guds bords gánga ad athuga, ad þær syndir, er oss henda eptir þad, ad vér høfum lofad Gudi betrun lifernisins, þær eru þýngri og orka meiri hegningar, enn hinar, er vér ádur gjørdum, þviad í þessu sakramenti verdur skírnar-sáttmálinn endurnýadur, sem ádur er sagt, og vér verdum ad nýu tryggrofar vid Gud, nema vér af fremsta megni leggjum allt kapp á ad halda vor særi. Vid þessum syndum er flestøllum nockud hætt, jafnvel þeim sem ecki eru lángt frá Guds vegi, og þær henda Gudsborn ástundum; en um þá vil eg ecki tala, sem eru svo samdauna vordnir ránglætinu, ad þeir ecki þeckja syndina fyrir synd, þótt þeir viti ad Gud hafi bannad hana; þeir leidréttast ecki vid Guds straff og álögur; þeir taka syndina í forsvar, og vilja réttlæta hana; reidast Guds þénnurum edur og gódum vinum sínum, þá þeir átaldir verda; þeir elska syndina ecki alleina á sjálfum sér, heldur og sam-

sinna þeim er hana gjöra, Róm. 1; það hendir Guðsborn, að það góða, sem þau vilja gjöra, það gjöra þau ekki, Róm. 7; en þessir elska ekkért gott og hafa gaman af illu, bæði hjá sjálfum sér og öðrum, lockandi aðra til vondra verka, og eru í því svo sem nockurskonar umboðsmenn Fjandans, því það er hans embætti; þessa nefnir St. Páll, 1 Tím. 4, forbrendar samvitskur, og muni þeir verða illar apturhvarfs, nema þeim sé í tíma græðslu leitað. Nú ek einginn efi á því, að svoddan manneskjur finnast í Guðs kyrkju, fyrir því verð eg hér um að tala, því þá er guðleysið komið á hina efstu troppu, og gétur varla hærra stigið, og einginn hlutur er þeim vísari enn eylíst helvítisbál, nema þeir láti sig leiðrétta af Guðs Anda. Og er það ecki nóg, kristinn maður, að þú lærir að þeckja syndina af yfirvegan Guðs boðorða, eður hennar háttalag, af því sem nú er sagt; þú átt þar að auki að rannsaka þitt eigið liferni, og gánga ítarliga í rétt við sjálfan þig. Það var ólucka vorra fyrstu foreldra, að þau lærðu að þeckja hið illa, Gén. 3; en Guð er svo hagur, að hann kann að gjöra góða hluti af vondum, og því kann þecking illskunnar að gagna oss til sáluhjálpar, þó meir á sjálfum oss enn á öðrum. Það er ecki mannvant að þeckja hvað illt er í annars fari, en sá sem dæmir sjálfan sig, hann verður ecki af Drottni dæmdur; það skéður, nær menn bera liferni sitt, orð, gjörðir og hugrenningar saman við Guðs lögmál, en þar hlífist margur við; sumir þess vegna, að þeir ætla, að þar muni ecki svo skarprar rannsóknar við þurfa; aðrir hins, að þeir kvíða við að ýfa hin súnu sárin, því þau svíða magnliga, nær þau rannsökuð eru með lögmálsins broddi, gjætandi ecki að því, að svoddán verkar þó eptir á friðsamligan ávöxt réttlætisins, Hebr. 12; færa menn því alla hluti sér til umbótar, ecki einasta fyrir öðrum, hvað ecki er svo að lá, heldur og fyrir sjálfum sér og dómi sinnar eigin samvitsku, svo að hann sem lángt er frá því að elska Guð umfram alla hluti, hann kallar sig vel hafa gjört og aflokið þeirri skyldu, ef hann les bæn sína kvöld og morgna, eður sýngur honum einn sálm til dýrðar. Sá sem er gjarn á blót og svardaga, nefnir það hreystiyrði; hann sem afrækir Guðs hvíldardaga, nefnir það ástundan og iðjusemi; ef menn formæla ecki föður og móður, jafnvel þó þeir sén þeim óhlýðugir í öllu því sem þeir þora, og ef foreldrarnir klæða börnin og fæða, þó þau líði að þau alist upp í öllu reiðileysi, og jafnvel sumir í skömmum og ódygðum, þá þykjast menn hafa gjört mikin part skyldu sinnar; sá sem reiðinn er og heiptrækur, hann kallar það hugprýði; hinn lausláti vill láta ósiðsamliga umgengni heita mannúðleika og kurteysi; hinn ágjarni nefnir sig framsýnan og forsjálan; þegar menn ecki bera opinberliga falskan vitnisburð eður sverja lýgi uppá sinn náúnga, þykjast menn vera skildir við hið áttunda boðorð, og kanské sumir hræðist þó meir dómarann enn Guð; en ecki eru menn svo ljúfir á það altið að bera sannleikanum vitni, litla smáskreytni eður svigurmæli um sinn náúnga, lausmælgi, rógburð á millum góðra vina, eður illt umtal í höfðingjanna eyrn, það reikna menn sumir að eingu, en sumir að hvorsdags breskum, sem Guð muni auðveldliga stiga framyfir, þótt menn yðrist þess ecki mjög, eður æfi það að gamni sér, eptir það þeir hafi fengið fyrirgéfning syndanna, athugandi ei það, að þvílíkt er næst til að fordæma syndarann, sem fyrir litla eður einga synd er haldið; því segir Lausnarinn: sá sem uppleysir eitt af þessum minnstu boðorðum, hann skal minnstur kallast í himnaríki, Matth. 5, það er:

hann skal þar aldrei innkoma. Þannin byggja menn ódygdunum, Andskotans dætrum, heimajørdina, sem er hjartad, af hvørju framkoma: vondar hugsanir, mannslog, hórdómur, frillulífi, þjófnadur, falsvitni, gudlastanir, Matth. 15; en reka dygdirnar, edur réttara ad segja, mindir dygdanna í hjáleigurnar, sem eru læti vor og útvortis hegdan, til þess ad forsvara heimagardinn, og birtast hvør fyrir ødrum; en menn gjæta ecki ad því, ad hann sem augad hefir skapad, Ps. 94, hann sér hvad í myrkrunum er hulid, því skyldu menn þá vilja fegra sitt mál fyrir honum? Því dylja menn sjúkdóminn fyrir læknaranum, því strjúka menn purpuralitnum yfir hin súnu sárin? Þad heitir ad færa Krist í eina purpurakápu, ad dylja fyrir honum meinsemdir sínar, en ætlast þó til lækningar af honum, eins og þeir létu sem hann konúngur væri, en héldu hann þó fyrir illrædismann. Guds Sonur má eingann hórufarfa lída á sinni brúdi, ecki meir enn Gud vildi láta bera skjækju edur hundsverd inn í sinn helgidóm, Devt. 23. Þar fyrir sé þad ályktan þessa míns máls, ad þegar þú, kristin sála, ætlar ad trúlofast þínum Brúdguma í h. altarisins sakramento, hvar þú átt ad verda einn andi med honum, og limur hans líkhama, 1 Cor. 6, þá lát alla hræsni fjærri vera. Rannsaka þinn lifnad, sem ádur er sagt, ber eckert í bætiskáka fyrir þér hjá honum, sem veit hvad med manninum býr, Jóh. 2. Skygnst eptir hvad þér hefir framfarid á Guds vegi, sídan þú seinast lofadir þínum Frelsara trygdum, hvort þú hefir tamid þitt illfúsa hold um nockurn lost, er á þig strídt hefir, og hvørja atburdi þú haft hefir til ad krossfesta hinn gamla manninn, Róm. 6. Yfirvega, hvørsu stór Herra þad er, sem þú módgad hefir, ad hann hefir vald til ad kasta lífi og sálu í eylífan eld, Math. 10; og þó er hann svo þolinmódur og gódgjarn, ad hann hefir sparad þig og látid allt eptir þér midt í syndunum, og kanské valla fengid eitt þacklætisord þar fyrir af munni þínum, hvorn þú hefir til alls annars brúkad; huglèid þeirra dæmi, sem ecki hafa meir syndgad enn þú, hvørsu Gud hefir hegnt á þeim óvirdingar sinnar; lát svo þína illsku kénna þér, og þitt fráhvarf gjøra þig vitrann; þeck og hvørsu ilt og biturt þad er, ad þú hefir yfirgéfid Drottinn Gud þinn, Jer. 2, og þegar þú þannin gjørir, þá gétur þú varla farid á mis vid þad, ad hjarta þitt brádni í þér svo sem annad vax, af íhugan Guds nádar, af þeckingu syndanna, af eptirbid helvítis písla, sem þér eru búnar, nema þú ydrist af hjarta; en vilji ecki hér med á-orkast, þá lát samt ecki af ad bidja Gud um sinn h. Anda, sá ed skapi hreint hjarta í þér, og géfi þér nýjan vissan anda, Ps. 51, hvørs hann má þér ecki synja vegna sinna fyrirheita; því ef madurinn stód upp á náttarþeli til ad fá vini sínum þad hann vidþurfti, Lúc. 11; ef hinn ránglàti dómari, sem hvorki óttadist Gud né menn, ef hann lét skipast vid þrábeidni eckjunnar, Lúc. 18; ef vér, sem vondir erum, kunnum ad géfa børnum vorum gódar gáfur: hvad miklu framar mun vor himneski Fadir géfa þeim h. Anda, sem hann þar um bidja, Lúc. 11. Þetta stendur æfinliga stødugt, því hann er trúr, sjálfum sér kann hann ecki ad neita, 2 Tím 2; þess heitara sem þetta ángur er, þess þægra er þad Gudi, allt fram til þess ad þú takir til ad efast um Guds nád, en vid því er ecki hætt, hann mun skjótur verda til ad láta trúna lifna, nær þú ert svo á þig kominn, og sýna þér krapt síns Sonar forþénustu, med øllum hans velgjørníngum, þá heitir þad svo: sælir eru þeir sem húngra og þyrsta eptir réttlætinu, því þeir

munu saddir verda, Matth. 6. Þar fyrir, Guds barn, þú hvörs hjarta hans Andi hefir sundurmarid med þeckingu syndarinnar og Guds gjæsku, þú skalt þess fulltruggur vera, ad hvar sem ad syndin yfirgnæfir, þar yfirgnæfir nádin miklu framar, Róm. 6; fyrir því, nær þú stendur vid Drottins bord, raudur af óvirdingu vegna þinna synda, eins og Ephraim, Jer. 31, þá lít trúarinnar augum á þad saklausa Guds Lamb, sem burt hefir borid heimsins syndir, Jóh. 1, hvörn Gud hefir þar fyrir sett til nádarstóls fyrir hans blód, Róm. 3; hann er forlíkun ecki einasta fyrir þeirra syndir, er lifdu á hans dögum, heldur allrar veraldarinnar syndir, 1 Jóh. 3; þar fyrir er hann og fyrir þínar, hvörsu mjög sem þú er hinum verstu lýtum hladinn, því harmþrúnginn og sundurknosadan anda mun hann ecki fyrirlíta, Ps. 51; og til stadfestu þarum, gefur hann þér í heil. altarisins sacramento, þann sama líkhama, sem brotinn var fyrir þig, segir Páll hér í Textanum; þad skédi þegar þínar syndir, er hann bar uppá tréd, þegar þær mørdu hans allraheilagasta líkhama ísundur á krossins gálga; þegar ógudligra manna hendur nidurbrutu þad musterid, er hann sjálfur uppbygdi aptur á þridja degi, Jóh. 2, þér til réttlætis. Hafi nú hin eylífa Gjæska sparad þig midt í þeim syndunum, sem krossfestu hann, því mun hann þá ecki nádugur vera, þar þú ert á veginum ad hverfa aptur frá þeim? En þótt ad ydranin og trúin séu fullnógar til ad ødlast kvittun syndanna hjá Gudi, þá kann þó hvörug þeirra ad standast fyrir utan nýa hlýdni, því nema svo sé, ad nockur hafi fastliga ásett ad sporna vid þeim glæpum, hvörra minning ad honum var svo beisk í ydraninni, þá á þad heima hjá honum, er Pétur segir, 2 Píst. 2: ef ad þeir, eptir þad þeir hafa umflúid saurganir heimsins, fyrir þeckingu Drottins vors Jesú Kristi, flækjast í þeim aptur og verda sigradir, þá eru þeirra hin sídari kjør verri hinum fyrri, því betra hefdi þeim verid aldrei ad hafa þeckt veg réttlætisins, enn ad þecktum hönum, ad hverfa frá því helga bodordi, sem þeim er í hendur fengid; en þad hendir þá, sem segir í hinum sama ordshætti, ad hundurinn gengur aptur til spýunnar, og þvegid svín veltir sér í hinum sama saur. Nú fyrir því ad þar er ecki vid ad dyljast, ad syndumspillt náttúra er eitt ótamid dýr, þá er rádligt ad taka til ad leggja vid hana beitslid, nockru ádur enn menn fara ad forlíka sig vid Gud í sakramentinu, nema menn hafi þad ádur gjørt lángvaranliga, sem þó mun sjaldfengid. Engin vond tilhneiging, sem ecki er ad nockru leiti deydd, má fylgja oss, kristnir menn, til þessa bords. Ef syndin lifir í oss, þá erum vér daudir í henni, en einginn gefur daudum manni ad eta. Þetta er andlig fæda, og því hlýtur sá andligu lífi ad lifa, er hana medtaka skal. Braudid og vínid medtaka allir og þar med Guds líkhama, en þar hjá er ønnur nautn, um hvörja Drottinn talar, Jóh. 6: sá sem etur mitt hold og dreckur mitt blód, hann skal ecki daudann smacka ad eylífu; hennar verda þeir einir hluttakandi, er sig hafa verdugliga tilreidt, hún skédur opt fyrir utan sakramentid, en þó á hún í sakramentinu helst ad ské; viljir þú hennar njótandi verda, þá sjá til ad þú framkomir skrýddur brúdkaupsklædi, Matth. 22; annars verdur ecki af trúlofuninni vid þann Fegursta medal mannanna sona, Ps. 45. Þad er ei nóg ad hafa um stundarsakir úthreinsad hjartad med sóplinum ydrunarinnar, heldur byrjar strax ad safna í þad hinum bestu dygdum, svo ef hinn óhreini andi kann aptur ad hverfa med sjø ødrum sér verri, ad hann finni þad þá ecki tómt, og verdi svo þitt

síðara argara hinu fyrra, Lúc. 11. Veit eg að þetta er einn torveldur hlutur, því það er sú barátta milli holdsins og andans, er girnist hvort í móti öðru, Gal. 5; en hvað skulu menn segja? Þar sem engin barátta er, þar er engin sigurvinníng, þar fyrir, sá sem ætlar sér að uppbyrja nýjann lifnað, hann leggi mest kapp á að brjóta þær girndir, sem hann er mest tilhneigður. Þér er ekki ókunnugt, ef þú leggur nockurn hug á þitt mál, af hvörjum hlutum þú mest verður lockaður til að gjöra illt; varast þá hina sömu, þótt ei séu þeir vondir í sjálfum sér. Enginn hertogi stríðir lengi einsaman, hvörsu vitur eða voldugur sem hann er, og svo eru lestirnir, ef þeir eru einir um sig, þá er hægra að fyrirkoma þeim. Um fram alla hluti þá lát Guð sjá, að þér sé alvara að lifa vel, og þá er hans aðstoð vís, sem þér dregur þúsundsinnum meir enn allir þínir atburðir, því án mín megnið þér ekkért, sagði Jesús við lærisveinana Jóh. 15. Sá sem ekki hatar syndina, hann gengur óverðugur til Guðs borðs, en sá sem hana hatar, hann hefir alvarligan ásetníng til að láta af henni, því enginn vill umgengni hafa með þeim, sem hann að hatri hefir. Lát Guð finna þetta hjá þér, nær hann rannsakar hjarta þitt, og svík ei sjálfan þig; hann gétur þú ekki svikið. Eg veit það er torveldt að láta allt ámóti holdi og blóði; en hafir þú nockurn tíma af hjarta ýdrast og fundið til Guðs reiði og samvitskunnar veiti; hafi þínar syndir gjört þér nockurn tíma helvíti heitt, þá ráðgast um við sjálfan þig, nær þú freistaður verður af einhvörri girnd, hvort þú eigir að vinna það til skammvinns munaðar að þola strax á eptir slíka kvol; mundi Davíð hafa viljað leika sér að sömu synd, eptir það hann hafði svo lengi tárast fyrir Guði? mundi Pétur ekki heldur hafa í dauðann gengið, enn að afneita Kristó, heldur enn að líða að nýju átölur samvitsku sinnar, þegar hann gékk út og grét beiskliga? Matth. 26. Ætla þér og ekki það, að láta eptir þér einn brest, en þjóna Guði í hinu, því sá sem brýtur eitt boðorðið, hann er í öllum sekur, segir Postulinn, Jac. 2. Engin af þínum dygðum kann að standast fyrir Guðs réttlætis dómi, því munu þær þá réttlæta glæpina? sníð því allt ógudligt athæfi burtu, svo mikið sem þú fær orkað, en þar sem þínir kraptar dvína, þá tekur Kristi forþénustu við. Meina og ekki það sé nóg, að þú nockra stund gángir á Guðs vegi; því þeim sem er trúr allt til dauðans, mun eg géfa kórónu lífsins, segir Drottinn í Opinberíngarbókinni, 2 Kap. og eg vil enn framar segja: að það vill heldur fordæma þig, enn réttlæta, að þú hefir einhvörntíma Guði þjónað, ef þú hverfur þar frá aptur, því það er teikn til þess, að Guð hefir lént þér svo mikla krapta, að þú gétur gengið hinn rétta veg, sem til lífsins liggur, verður svo skuldin hjá þér, en ekki hjá Guði. Umfram alla hluti sjá til að þú óttist hann og elskir, þá munt þú eingan sáttmála gjöra við hans óvini, sem eru holdið, heimurinn og Djöfullinn, heldur munu allar kristiligar dygðir sjálfkrafa spretta í akri hjarta þíns, eins og kornið vex fyrir utan mannsins ómak, þá sæðinn er í jörðina kastað; og það er sá einasti og beinasti vegur til að lifa guðrækiliga, og sá sem á honum er, fer aldrei villur vegar. Nú hefi eg einfaldliga sagt hið helsta er þeim byrjar að hugleiða, sem vilja verðugliga til Guðs borðs gánga, en eg hefi sagt það börnum og fáfróðum mönnum, hina sem vísari eru og kunna Guðs veg, þá nægir að minna á Kristi orð, er hann sagði, Lúc. 12: sá þjón, er veit síns Herra vilja og gjörir hann ekki, hann mun mörgum höggum

sleginn verda. En þú sem fórnfærdur ert fyrir vorra synda skuld, Herra Jesú Kriste! styrk þú oss bædi í þessu og ollu odru verki sáluhjálpar vorrar. Bænheyr þad vor Frelsari; hvorjum med Fodur og heil. Anda sé makt og veldi, lof, heidur og prís um aldir, amen!

Á Føstudaginn Lánga.

Exordium.

Eingri skepnu sinni hefir Guds gjæska meira veitt enn syndugum manni, og varla er þó nockur tregari til ad þeckja hans gjæsku. Þegar Adam hafdi eckert ámóti Gudi gjort, og ecki af honum þegid nema skopunina, og svo vald yfir hinum odrum skepnum á jordunni, þá er líkligt, ad einginn hlutur hafi honum inndælli verid, enn ad lofa sinn Skapara, og gledja sig í undran hans dásemdarverka; en sídan Gud honum meira veitti í fyrirgéfníngu syndanna, og fyrirheiti þess blessada Kvinnunnar-Sædis, Gén. 3, þá eru Adams nidjar bitnir frá þeim hlutum sem heyra til Guds dýrdar. Heilagir einglar, sem frammi fyrir honum standa, hafa einasta hinn dýrdliga skapnad og sæluvist med Gudi af hans hendi þegid; Guds Sonur hefir Abrahams sædi en ecki þá uppá sig tekid, Hebr. 2; samt eru þeir þjónustusamir andar, Hebr. 1; en madurinn, hvorn Gud hefir skapad, skapadann endurleyst, endurleystann endurgétid, endurgétinn med Jesú holdi og blódi mettad og dryckjad, og upplýst med sínum ástgjøfum, honum finst litid þar til, og er næsta tómlátur í sinni Guds þjónustu. Einglar komu og þjónudu Kristó í hans manndómi Matth. 4; en hans fólk vildi ecki þjóna honum; eingillinn bodadi hans gétnad; þeir prísudu hans fædíngu, Lúc. 1 og 2; eingillinn kom af himni og styrkti hann í kvølinni, Lúc. 21; en hans eigin gjordu hans sálu hryggva allt í daudann; einglarnir bodudu hans upprisu hjá grofinni; en hans fólk og prestarnir keyptu ljúgvotta til ad mótsegja henni, Matth. 28. Øll skepnan mænir med útréttu hofdi eptir Guds barna auglýsíngu, segir Páll, Róm. 8, hún stynur til samans, og er til samans svo sem í barnburdi. Fyrir vora skuld er jordin bolvud; fyrir vora skuld má hún þyrna og þistla bera, Gén. 3; fyrir vora skuld er hún þrældóminum undirokud; en í ollu þessu auglýsir hún þó dýrd síns Skapara, hvorn madurinn vanvirdir med óþacklæti og vondum verkum. Ef ad þessir þegdu, þá mundu steinarnir brádliga hrópa, sagdi Frelsarinn vid Gydínga, þá bornin súngu hósíanna, Matth. 21. O, Herra Gud! hofdu steinarnir ordsok til ad heyra, þá Kristur innreid til Jerúsalem; hvad hofdu þeir ecki þegar hann var af Jerúsalem svo sem bolvan útrekinn? Ef daudir hlutir máttu vakna vid, þá lífsins Herra kom til sinnar arfleifdar; hvad máttu þeir ecki þegar lífid dó á krossinum? Skyldu musterisins veggir hafa géfid hljód af sér, hefdu bornin þagad; hvad er þá oll veroldin ecki skyldug ad gjora, þar allir løstudu, hæddu og brixludu, og á krossins gálga negldu hennar Skapara? Þetta hrópar oll náttúran fyrir óþacklátu og ógudligu mannkyni á píslardegi allrar veraldarinnar Lausnara, því sampínist hún sínum Skapara í hans pínu, svo sem ecki hefdi hún rænu á ad gjora síns embættisskyldu; þar mauneskjan var svo affinna, ad hún aflífadi sinn Lífgjafara. Þessi náttúrunnar umbrot hefi eg ásett í dag fyrir ydrum kjærleika ad yfirvega; og viljum vér þar fyrir í þetta sinn hugleida: þau sérlegustu furduverk, sem ad skédu í pínu vors Endurlausnara, med þeim lærdómum sem vér oss til huggunar og áminníngar taka megum þar af. Styrk oss til þessa verks, ó Gud, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Þar urdu myrkur yfir alla jordina og sólin misti sína birtu, segir í Textanum. Hvort þessi formyrkvan hafi einasta skéd í Gydíngalandi edur yfir allan heiminn, vil eg í þetta sinn ecki fá mér til orda; vér viljum alleinasta færa oss í nyt þetta dásemdarverk, til gudrækiligrar umþenkingar, vitandi ad þetta svo vel sem allir Guds gjorningar eru skédir oss

til lærdóms. Hvörsu mátti hið blessaða heimsins Ljós lýsa mönnunum, þar mannanna Endurlausnari var kvalinn, og það skæra Ljós, sem upplýsir alla menn, sem koma í þennan heim, Jóh. 1, tók undir að gánga? Sól réttlætisins, Mal. 4, var sinni undirgaungu nærri, þar dauðans skugga tók til að slá yfir þau allraheilögustu augu, sem að eru þúsundsinnum skærari enn sólin, Sýr. 23; því var þess öll von, að hin náttúrliga skammaðist sín að lýsa. Þegar menn sjá einn viðurstyggiligan hlut, sem allir blygðast við augunum að líta, þá snúa menn sér undan eður jafnvel byrgja fyrir augu sér. Sólina kalla spakir menn auga heimsins; hún hefir aldrei svo blygðunarlaust verk yfirskinið sem þetta að guðlausir heiðingjar og harðsvíraðir Gyðingar tóku Konúng dýrðarinnar af lífi; þar sjálft lífið var aflífað; þar dauðans dauði mátti dauða deya, Ós. 13; þar dagurinn varð að nóttu myrkranna verka; því byrgir náttúran fyrir auga sér, að hún ei skyldi horfa á, að náttúrunnar Herra væri þannin af dögum ráðinn. Í mikilli sorg og harmkvælum plögðu Júðar að byrgja sínar ásjánir; Davíð gékk með huldu höfði yfir um lækinn Kedron, 2 Sam. 15; svo segir Micheas 3 Kap.: Sjáendurnir munu til skammar verða, og spásagnararnir blygðast, og þeir munu allir byrgja sínar ásjónur, því þar er ei andsvar frá Drottni. Hér byrgir himininn sitt andlit, og þolir þar ekki yfir, að hann sem uppfyllir bæði himin og jörð, 1 Kóng. 8; hann í hvörs augliti himnanna himnar ekki eru hreinir, Jób. 15; já, hvörs hásæti að himininn er, Esa. 66, hann skuli á sinni fótskör einum maðki og ekki manni líkur verða, Ps. 22. Formyrkvun sólarinnar orðsakast þar af, (eptir því sem hinir vísu segja) að rúnglið gengur ámilli sólarinnar og jarðarinnar; þó skeði það ekki í þessari formyrkvan, þar túnglið var í sinni fyllíngu, hvar fyrir hún var ámóti náttúrunni; því gefur þetta mér orðsök til að þenkja þarum, að vorar dauðligar illgjörðir settu sig ámilli Kristí manndóms í pínunni, og þess blíða auglits Föðursins, hvör að er sól þeirrar himnesku Jerúsalem, Opinb. 21, svo að geislar hans föðurligrar elsku náðu ekki að skína ígégnum þær, yfir þann elskuligasta Guðs, og sú velþóknan, sem hann hefir í sínum eingétna Syni, Matth. 3, umhverfðist, ef svo mætti að orði komast, í hinn stóra byrðaþúnga hans reiði, hvör eð kvaldi Jesú blessaðan líkhama og sál allt til dauðans. Sjá hér, kristinn maður, þann brennheita kjærleika lifandi Guðs, sem hann hefir elskað þig með, þegar þú varst hans óvinur, Róm. 5. Er ekki þetta skéð til þess að þínar syndir ekki aðskilji þinn Guð og þig? Esa. 59; og þegar að skuggi myrkranna verka og hinir fúlu dampar þinna illgjörða og boðorðabrota stiga upp í himininn fyrir hinn réttláta Dómara, að Kristur með sinni forþénustu afmái þær þá svo sem annað ský, Esa. 44, og kasti þeim í hafsins djúp, svo þeirra ekki að eylífu minnst verði, Mich. 7. Um þessa formyrkvan spáir Amos í 8 Kap. á þennan hátt: á þeim tíma vil eg láta sólina undirgánga um miðdegi, og allt landið myrkt verða á deginum. Minn Herra Jesú! því mundi ekki það blessaða ljós veraldarinnar innibyrgja sinn ljóma, þar ljómi Föðursins dýrðar, og ímynd hans guðdómligrar persónu tæmdi sjálfan sig, svo sem Páll að orði kémst, Phil. 2, og Guðdómurinn (svo að segja) huldi sitt auglit fyrir manndóminum, þegar Kristur leið? Því skyldi ekki landið myrkt verða, þegar lífsins tré, hvörs blöð að þéna til heiðingjanna lækníngar, Opinb. 22, var af heiðinna manna miskunarlausum höndum upprætt af landi lifandi manna? Eptir það

mikla myrkur, sem skédi fördum í Egyptalandi, Exód. 10, þá fylgdi Ísraels sona frelsun og útleidsla af því þrældóms húsinu; en þessum myrkrum hefir fylgt eitt eylíft frelsi frá syndarinnar þrældómi; eptir myrkurin í Egyptalandi kom slátrun páskalambsins, Exód. 12; en í þessum myrkrum verdur það sama páskalamb slátrad á krossins altari, sem ber allar veraldarinnar syndir, Jóh. 1. Gydingar höfdu bedid Krist um teikn af himni, Lúc. 11; sjá hér er eitt teikn sem skéd er í augum allrar veraldarinnar. Hvilíkur mun hann vera í dýrdinni, sem svo er kroptugur í pínunni? hvor mun hann vera lifandi, sem er svo voldugur deyandi? hvad öflugur mun hann drottnandi, er svo drottnar yfir hinum miklu höfudsképnum í mind eins þjóns lídandi? Í Exód. 12 Kap. skipadi Drottinn Gud Mósí ad upprétta sína hönd til himins, ad þar yrdi myrkur yfir allt landid, og þar vard myrkur og þoka í Egyptalandi um þrjá daga, svo einn madur sá ecki sinn bródur, en öllum Ísraels sonum var ljóst í þeirra híbýlum; en sjáid, hér er meir enn Mósis, hér er Jesús sonur Guds lifanda, hann útbreidir bádar sínar hendur ámóti himnum á krossins tré; hér verdur myrkur yfir allt landid um þrjár stundir; en í þessu myrkri hefir öllum andligum Ísraelssonum upprunnid eitt skjært og sannarligt ljós, svo einn bródir þarf ei ödrum ad kénna, heldur verda þeir allir af Gudi lærdir, Jér. 31, og allir þeir ed á Jesúm Christum trúa, hvor ed gaf sitt líf út fyrir sína brædur, þeckja hvor annann fyrir systur og brædur, og eru eitt innbyrdis, svo sem hann og Fadirinn eru eitt, Jóh. 17. Ó, Herra Gud! hvad skal eg hér til segja? Eg vil brúka það sama ordatiltæki sem Jeremias í 2 Kap., brúkar yfir syndum Ísraelsfólks segjandi: himininn skyldi grúa þar yfir, hrædast og skélfast mikiliga. Hér sýnist mér ad himininn og himnanna kraptar gjöri af alvöru þessa befalning Drottins; en þú, kristinn madur, sem ert hin veikasta bóla af flódi þessarar veraldar, kémur þér ecki til hugar ad byrgja þitt andlit, sem er fullt af óvirdingu, þegar þú heyrir ad sólin, sem dagliga upprennur yfir þér ránglátum, Matth. 5, hún fortnar í þíns Skapara hérsiligustu nidurlægingu! Veitst þú ecki hvad St. Páll segir, Eph. 5: þér vórud fordum myrkur, en nú erud þér ljós í Drottni, gángid svo sem ljóssins börn. Í þessum miklu myrkrum, sem þú heyrir í dag vera talad um, hefir leónid af kyni Júda, Opinb. 5, myrkranna höfdingja sigrad og herleidinguna ad herfángi tekid, Eph. 4, og þig sem eylífliga áttir ad kveljast í ytstu myrkrum med ópi og tannagnístran, hrifid út af þeirri gryfjunni, hvar eckért vatn var inni, Zach. 9. Páll skrifadi þessi ord til þeirra í Ephesó, sem af heidingjum höfdu kristnir gjörst, þú ert og kristinn af heidingjum kominn, hvorjir af Gudi eckért vissu; seig mér! hefir þú aflagt verkin myrkranna, sídan þú heyrdir Jesúm á krossinu fyrir þig upphengdan? þegar þú les ad þú skulir óttast og elska Gud, en fremur þó án umþenkingar það honum verst líkar, sem er syndugt athæfi; eru ecki það myrkranna verk? þegar þú hugsar illt í þínu hjarta og fremur allar ódádir undir skini meinleysisins og gudhrædslunnar, en veitst þó ad hann sér hvad í myrkrunum er hulid, Sýr. 23; heitir það ecki ad vilja blinda hann, sem augad hefir skapad? þá þú sér einn vesæling naud lída, sem eins mikid færdi inn í heiminn og þú, og allt eins mikid mun burtu bera, en þú byrgir þín augu fyrir honum, og stingur þau heldur út enn ad þú skulir sjá annan á honum, er þá ecki ærid myrkt fyrir augum þér? þegar einum gengur í vil, og hans lucka er þér þó einginn afdráttur, en þitt

hjarta gremst yfir því, og þú ert rángeygdur af hans velgengni, munt þú þá fyrir myrkri þinnar ofundar géta ratad þann veg, sem Guds börn feta eiga inn til lífsins? þegar þú elskar þín eigin lýti, og bjálkinn í þínu auga skyggir á alla þína klæki, en flísin í náúngans auga er þér ávalt fyrir sjónum, Matth. 7; er þad ecki svartnætti eiginþóttans? þegar einhvör af mannligum veikleika gjörir edur talar þér nockud ámóti, en þú sést ecki fyrir, jafnvel ad voga þinni eigin velferd hönum til ólucku, nun þá ecki myrkur fólskunnar aptur byrgja þín augu, svo þau gái ecki ad, ad skamma stund verdi hönd höggi fegin? þegar Satan hefur þig uppá eitt ofurhátt fjall, og sýnir þér öll ríki veraldarinnar og þeirra dýrd, Matth. 4, en þú veist upp yfir þér stendur Drottinn Gud þinn, sem þú alleina átt ad tilbidja, munn þá ecki renna á þig tvær grímur, hvörjum heldur þú eigir ad þéna, Gudi edur mammon? ecki munu þeir allir vera, sem med gódri samvitsku hrósa kunni, ad ecki hafi vordid myrkt fyrir augum sér í þvílíku tilfelli. Þegar dæma á milli bródur og bródur, ámillum blóds og blóds, en hinn voldugi ber fé í dóminn, eda óttinn kvelur, eda vináttan kitlar þá hönd, sem á sverdinu heldur; mun þá ei Andskotinn setja brillur uppá réttarans nasir, svo hann ecki fái rannmad þann höggstad, sem hann ætti. Vildum vér nú renna vorum augum frá gjálífi veraldar þessarar um stundarsakir, og bera þessi verk saman vid ljós Guds heil. orda, þá þykir mér ecki ólíkligt ad andlit vorrar samvitsku mundi rodna fyrir Gudi. Med hvörjum augum skal eg líta þinn bródur Jóab, sagdi Abner fordum daga, þegar Hasael rann eptir hönum í bardaganum, ef ad eg slæ þig í hel? 2 Sam. 2; en hvörju viljum vér Gudi eylífum konúngi og alleina ríkum svara, þar vér höfum hans Son krossfestan? og fyrir vor myrkraverk er makt myrkranna yfir hann kominn; munum vér þora heldur enn tollheimtumadurinn, Lúc. 18, ad lypta augum vorum upp til himins? munum vér djarfari verda enn vor fadir Adam, sá er faldi sig fyrir Gudi, og þordi ecki ad líta hans auglit? Gén. 3. Þar fyrir, kristinn madur, kannast þar vid, ad þér ber blygdun þíns andlitis, en hönum ber dýrdin og heidurinn, Dan. 9. Í annann máta segir píslarsagan, ad fortjaldid í musterinu hafi í sundurrifnad frá ofanverdu allt nidur í gégn. Von var ad þad musterid, sem var med höndum gjört, mundi ei standast þá ógn, ad hid dýrdliga musteri hans líkhama var nidurbrotid. Jóh. 2. Þetta fortjald adskildi þad allra-heilagasta frá sjálfu musterinu, hvar inni var á dögum Salómónis sáttmálsörkin, nádarstóllinn og vöndur Arónis, sem voru skuggi eptirkomandi gjæda, Hebr. 9. Því sundurrifnar fortjaldid, ad skugginn yrdi burttekinn, þar vér höfum sjálfa hlutina; örk sáttmálans milli Guds og manna var uppfest á krossins tré; Jesús sem er einn nádarstóll í sínu blódi, Róm. 3, var hér öllum géfinn; kvisturinn af rót Jesse vér blómgadur, Esa. 11; lífsins braud var af himnum ofankomid og öllum frambodid, svo ad hvör sem æti þar af, skyldi ei daudann smacka ad eylífu, Jóh. 6. Inn fyrir fortjaldid í þad allra-helgasta mátti ei gánga nema hinn ædsti kénimann eitt sinn á ári, en þad rifnar hér í sundur, til ad andsýna þar med, ad hinn ædsti Biskup vorra sálna, er fyrir sitt eigid blód einnsinni inngenginn í þad allra-helgasta, ad útvegadri eylífri endurlausn, Hebr. 9; þar fyrir er oss nú þad allra-helgasta opnad, sem er í himninum, svo vér höfum frían tilgáng til þess

himneska nádarstóls, af hvörs fyllíngu vér höfum allir medtekid nád fyrir nád, Jóh. 1. Ei mátti almugi manna inngánga fyrir fortjaldid í musterinu, Levít. 16; en hér er þad sundurrifid fyrir hans dauda, sem hefir fullnægt lögmálinu og lidid fyrir þad, sem vér med vorum syndum höfdum forskuldad, svo ad hvör einn rétttrúadur er Guds kénnimadur í sínu hjarta, Opinb. 1, sem er hans musteri; hann hefir fortjaldid í sundurrifid, og þarmed í burtutekid þann vegginn, sem milli var, og gjört eitt af bádum, Eph. 2, svo þar yrdi eitt saudahús og einn hirdir, Jóh. 10, og ei væri framar karl edur kona, þræll né frelsíngi, Gydíngur né Grikkur, heldur allir eitt í Kristó Jesú, Gal. 3. Kénnimanna-höfdínginn hafdi ádur rifid sín klædi ámóti Guds bodi, er hann kénndi Frelsaranum gudlöstun; en Gud allsherjar, uppá þad hann audsýndi, ad hann og hans selskapur væru sekir í þeirri óhæfu, hann lætur fortjaldid sundurrifna. Þessi atburdur ætti nú ad kénna oss, mínir elskanligir, ad sundurrífa ecki vor klædi, heldur hjörtu vor med heitri ydran, Jóel 2. Gjæt ad, syndug manneskja, hvad óvidurkvæmiligt þad er, ad þinn Lausnari hángir á hinum smánarligasta krossins gálga; hans hörund er sundurslitid af höggunum, sundurrifid af þyrnibroddum, sundurstúngid af nöglunum, sundur flakandi af sárum og benjum, og loksins sundurkramid, sundurkreist og sundurmarid af Guds eldligum reidisvipum og óbæriligum þúnga þinna synda, sem hann hefir borid, og hegníngarinnar, sem á honum lá, uppá þad þú hefdir fridinn, Esa. 53. Þegar þú vilt þetta fyrir þér virda, þá mætti þér undir eins til hugar koma, ad draga þá skýluna frá augum sálar þinnar, sem þar lengi hefir fyrirhángid, og glepur svo fyrir þinum innra manni, ad þú þeckir hvörki Gud né sjálfan þig; vilt þú vera Guds andligur kénnimadur í þinu hjarta, sem ad er hans musteri, þá byrjar þér ad athuga í hvada herbergi, hann vill búa, sem er í einu sundurknosudu hjarta, Esa. 57. Fórnir gamla Testamentisins eru ad sönnu fyrir Jesú dýrmætu fórn á krossins altari afmádar og ad eingu gjördar, en þar fyrir skalt þú ecki meina ad þú eigir einga skuld Gudi ad gjalda. En hvilikt er þad offrid, sem honum þóknast? þar segir David frá í Ps. 40: blód uxanna og hafranna þóknast þér ecki, en harmþrúnginn og sundurknosadan anda munt þú ecki fyrirlíta, Ps. 51. Í þridja máta segja Gudspjallamennirnir, ad jördin hafi skolfid. Hvad hrædiligur hefir jardskjálfti þessi verid, börn mín! þar ecki einasta fjallid Golgatha, á hvörju ad stód Drottins kross, heldur öll veröldin hefir leikid á reidiskjálfi. Plinius, einn heidinn madur, segir frá, ad á valdstjórnar dögum Tiberii keisara, um þetta skeid, hafi 14 stadir í Gricklandi og í þeirri minni Asía í grunn nidurfallid, hvörra nöfn Cornelius Tacitus í annari bók sinna annála öll upptelur. Hefir nú þessi skélfiligi jardskjálfti verid eitt teikn Gud almáttugs heiptarreidi, þar hans eingétinn Sonur, í hvörjum honum alleina velþóknast, Matth. 3, er fyrir annarligar syndir af hönum synduguslu svo hardliga útleikinn; þad géfur Messias til vitundar í Ps. 18, med þessari harmaklögun: daudans ángist hefir umkríngt mig, og Belials beckir hafa ógnad mér; eg kalladi til Drottins, og jördin titradi og skalf, og grundvöllur fjallanna hrærdist og umturnadist, því hann vard reidur. O, minn Herra Gud! hvad stór er þín þolinmædi yfir syndinni og ógudligu mannanna athæfi? Hér géck svo mikil ógnan á, ad jördin gat ecki stadist undir þeim þúnga, þá hennar Skapari leid; náttúran

tók ad glidna ísundur, því þær hendurnar voru á krossinn negldar, sem vega hennar þúnga med einum fingri og innilykja sjáfarhafid í sínum hnefa, Es. 45; hann ber alla hluti med ordi síns kraptar, Ebr. 1; því skyldu þá ecki allir hlutir sundurbresta, þá hann sem hefir ord eylífs lífs, Jóh. 6, mátti deya? Þegar lögmálid var fordum útgéfid, þá skalf jördin og fjöllin bifudust og titrudu eins og eitt strá, Exód. 19; en sjá! hér liggur öll lögmálsins bölvan á þeim, sem lögmálid hafdi útgéfid, en hafdi þó í allan máta uppfyllt lögmálid. Því skélfur jördin af ógnan, ad sú handskriftin, sem móti oss var, er borin uppá tréd og á krossinn negld, Cól. 2; en Evangelíum, sem er kraptur Guds til sáluhjálpar, öllum þeim, sem trúa, Róm. 1, er hér undirskrifad med hans blódi, sem vordinn er bölvan fyrir oss, Gal. 3. Córe, Datan og Abiram mögludu móti Gudi, þar fyrir urdu þeir lifandi í jördina nidur ad fara, Núm. 16; en meiri mótmæli hefir þú hér þolad, minn Herra Jesú! því er ei ad furda, þó jördin opni sig og bjódi sig til ad svelgja þá ógudligu skálka, sem þad saklausa Guds Lamb höfdu á krossinn neglt; en hér sjáum vér, ad þitt blód er forlíkun fyrir allar veraldarinnar syndir: ad þínum kvölurum hefir þirmt verid fyrir þína bæn í þinni bitru pínu, Lúc. 23; en náttúran má sampínast sínum Gudi. Þeir höfdu hrópad til forna: krossfestú hann! krossfestú hann! en hér opnar jördin sinn munn til ad kunngjöra þitt sakleysi og áklaga Gydínga. Þegar Adam neytti þess forbodna ávartar jardarinnar, þá var jördunni bölvad, Gén. 3; en sú bölvan linadist fyrir þess fyrirheitna Sædis skuld. Nú má sýnast ad jördin, þar hinn annar Adam, sem er Drottinn af himni, var píndur á henni, ad hún kvídi vid ad henni verdi ad nýu bölvad med eylífri bölvan. O, Herra himneski Fadir! Fadir allrar nádar og miskunsemi! vér megum játa þad um oss, sem Jeremías segir í 5 Kap.: ad vér höfum hardar ásjónur svo sem einn steinn, og viljum ecki umvenda oss; vor hjörtu eru hardari enn klettur, þar björgin ísundur klofna og jördin skélfur, en oss kémur ei til hugar ad láta oss ógna þær syndir, sem hafa þinn Son krossfestann. Grafir framlidinna lukust upp; en vér erum svo daudir í syndunum, og svo djúpt nidur grafnir í ránglætid, ad vér fáum ei risid upp úr hinni fúlu gröf holds og blóds ámóti vorum Herra. Af þíns eingétins Sonar sídu, sem er hella vors hjálpræðis, útrennur blód og vatn, Jóh. 19; en af vorum augum gétur ei stockid eitt ydranar-tár. Jördin skalf og björgin ísundur klofnudu á píningdegi vors Herra. O, hvad mega vor hjörtu vera steinum hardari, þar minning Drottins dauda, er vér höldum á þessum degi, kann þau ecki ad mýkja til ydranar og apturhvarfs frá ógudligu athæfi! O, hvad stór munur er þó ámillum Guds og manna, ad hans hjarta brestur yfir einum ydrandi syndara, svo hann hlýtur honum miskunsamur ad vera! Jer. 31; en syndarans hjarta er svo óbifanligt, ad Jesú dýrmæta blód, fyrir hvörju öll veroldin lék á reidiskjálfi, þad fær ecki orkad því, ad madurinn gráti sína synd fyrir Gudi! O, þú almáttugi Gud! sem alla hluti kant framar ad gjöra, enn vér kunnum ad hugsa edur mæla, Eph. 3, umskér þú vor eyru og hjörtu med sverdi þinna h. orda, svo ad þau megi finna til synda sinna og Kristi bitru kvalar; lát oss medan nádartíminn enn-nú yfirstendur þeinkja þar til, ad hann mun aptur koma í skýum himins, med makt og miklu veldi; eldurinn mun brenna fyrir hans augliti, í hvörjum himnarnir munu forgánga med stórbrestum, og höfudsképnurnar af

þita brádna, ádur enn allt þetta skér, 2 Pét. 3. O, Herra Gud! géf oss þá ad vér upphefsjum vor höfud, svo ad vér þeckjum vorn vitjunartíma, svo vér lærum ad fela oss í bjargskorunum, sem eru blessadar undir þíns eingétins Sonar, og þar í dyljast medan reidin fram hjá geugur, Esa. 26, svo ad vér á þeirri vondu tíd mættum fráskildir þeim ógudligu, er Jesúm ad nýu krossfesta og fóttroda hans blód, Hebr. 10, þvo vorn skrúda í Lambsins blódi, Opinb. 7, og lát oss med því dýrdliga skarti inngánga í hans brúdkaup og þá himnesku Jerúsalem til ad lofa þig eylífliga, þú háleita Guddómsins þrenning! Pad veiti oss Gud Fadir, Sonur og h. Andi fyrir Kristi blessada forþénustu, amen!

A Páskadaginn.

Gudspjallid, Marc. 16 Kap.

Og þá ed þvottdagurinn var umlidinn, keyptu þær María Magdalena, og María Jacóbi og Salóme, dýrdlig smyrsl, ad þær kjæmi og smyrdi Jesúm. Og mjøg snemma morguns, einn þvottdaganna, komu þær til grafarinnar um sólaruppruna, og þær søgdu sín ámilli: hvør mun velta fyrir oss steininum af grafarmunnanum? og sem þær litu þángad, sáu þær ad steinninn var afveltur; en hann var ad sønnu næsta mikill. Og þær gengu inn í grøfina, og sáu eitt úngmenni sitja til hægri hlídar, skrýddann síduklædi hvítu, og þær urdu óttaslegnar. En hann sagdi til þeirra: eigi skulud þér hrædast; þér leitid ad hinum krossfesta Jesú af Nazareth, hann er upprisinn, og er ecki hér. Sjáid þann stad, hvar þeir løgdu hann; heldur farid þér burt og segid hans Lærisveinum og Pétri, ad hann muni gánga fyrir ydur í Galílæam; þar munud þér sjá hann, svo sem hann sagdi ydur.

Exordium.

Sá steinn, sem uppbyggjendur hafa burtu kastad, hann er vordinn ad høfdi hyrníngar; af Drottni er þessi og er undarligur fyrir mønnum; á þessum degi hefir Drottinn þad gjørt; føgnum og verum gladir á hønum, segir Davíd konúngur, Ps. 118. Ad þetta kvædi sé ordt um mannkynsins Frelsara, vottar sjálfur hann, Matth. 21, er hann þýdir þenna spádóm uppá sig, hvør og svo í hans dauda og upprisu ad øllu leiti framkominn er. Hvørnin þeir hafa hønum burtkastad, þad høfum vér heyrt á umlidnum føstutíma. En hefdi Drottinn ad eins vort auma hold og blód uppá sig tekid, og dáid í því sama fyrir allar veraldarinnar syndir, þá hefdi hann ad sønnu ad fullu lokid þá skuld, er vér áttum Gudi ad gjalda; þar fyrir sagdi hann undir sitt andlát, hángandi á krossinum, ad þad fullkomnad væri, Jóh. 19; en ecki vorum vér vísir í því, ad hann hefdi goldid fyrir oss hinn sídarsta pening, nema hann hefdi af fjøtrum daudans leystur verid, og þad sama kunngjøra látid, og sjálfur sig opinberad; og því kalla eg þad rétt sagt, ad Jesús Christus sé ad høfdi hirníngar vordinn í sinni dýrdligu upprisu. A þessum degi hefir Drottinn þad gjørt, segir skáldid, føgnum því og verum gladir á hønum; eckert hefir oss þvílíkt til kjæti borid, Guds børn, og engin sól hefir oss fegri upprunnid

enn þessi. Adra daga gjørir hin náttúrliga sólin med sinni upprás, en þennan, sól réttlætisins sjálf, er hina skapad hefir. Þegar sólin upprennur, formyrkvar hún hin ønnur himintúnglin med nálægd sinnar birtu; en þegar hin blessada Sól réttlætisins undirgéck í hinu bitra daudastrídi, þá gjørdi hún hina myrkva, þegar hún hvad fegurst skein; svo mikid vald hafdi hann bædi á himni og jørdu midt í daudanum, hvad mikla birti mun hann þá bera í allra rétttrúadra hjørtum í sinni upprisu? Þessi hin fagra sól rann oss upp fyrst allra í hans gétnadi; en strax eptir hans fædingu dróu brádliga fyrir hana ský vors auma holds veikleika, og sídan daudans, er hann þó ecki forþénad hafdi. En á þessum degi er hún svo eitt sinn upprunnin, ad hún mun framar aldrei undirgánga, því Kristur, upprisinn af daudum, deyr ecki meir, og daudinn ríkir ei framar yfir hønum, segir Páll, Róm. 6. Þeir slátrudu hønum svo sem lambi, en hann reis upp aptur svo sem úngt león. Jóhannes Baptista kallar hann þad saklausa Guds Lamb, sem í burtuber veraldarinnar syndir í hans niturlægingu, Jóh. 1. Jóhannes Evangelista nefnir hann þad leónid af kyni Júda, sem sigurinn unnid hafi, Opinb. 5, í sinni upprisu. Føgnum því og gladir verum, kristnir menn, sýngjandi og spilandi Drottni í hjørtum vorum. Guds heilagir Einglar, þeir himnesku andar, hverjum Guds Sonur eckért hafdi útvegad med sínum dauda, þeir fagna sínum Herra í hans upprisu, Jóh. 20; því skyldum þá ecki vér allshugar-fegnir verda, syndugir ormar, sem vorum daudans menn, hefdi ecki Drottinn upprisid oss til réttlætis. Kristí postular trúdu ecki upprisu Drottins fyrir fagnadar sakir, Lúc. 24. Þessi brádi føgnudur var meiri enn svo, ad hann leyfdi þeim ad grunda, hvad sannast væri, í fljótu bragdi; en vér sem trúum fyrir þeirra vitnisburd, látum oss þeim samfagna og glada vera; þad býdur oss Guds heiløg módir og hennar selskapur; þad bjóda oss einglar Drottins; þad bjóda oss hans postular; þad bjóda oss himin og jørd; þad býdur oss sjálfur hann, í hvørs nafni vér sigrinum hrósum, segjandi til sinnar kristni: Vaknid upp og ýngid þér sem í duptinu liggid, þegar þér hafid nidurslegid hina andvonu til jardar, Esa. 26. Og uppá þad, brædur mínir, ad vér mættum þad þess betur framkvæma, viljum vér af þessa hátídardags Evangelíó nockud gjør yfirvega: upprisu Drottins med þeim ávøxtum og áminningum, sem þar af rísa. Í þessu eyrindi hjálpi oss gódur Gud, fyrir forþénustu síns eingétins Sonar, med nád heilags Anda, amen!

Utleggingin.

Þackir og løf sé eylífum Gudi fyrir þá nád, ad Jesú dýrdarfullu upprisu þarf ecki med vitnum ad stadfesta, nú sem stendur, því þar er enginn ámedal kristinna manna, sem þad ecki játi; en á hinum fyrstu døgum kristninnar løgdu Guds heilagir menn ecki svo mikid kapp á nockurn hlut sem þennan, og því sagdi Pétur fordum daga, Post. gb. 1: þad byrjar ad einn af þeim mønnum, sem med oss verid hafa alla þá tíd, er Drottinn Jesús géck inn og út ámedal vor, byrjandi á skírn Jóhannes, allt til þess dags, er hann var frá oss uppnuminn, ad einn af þeim verdi vottur hans upprisu medur oss; og enn framar, þá ed Pétur taldi um fyrir Júdum, hvørjir Jesúm krossfestan høfdu: þér afneitudud hinum Heilaga og Réttláta, en beiddust eptir ad ydur yrdi mordinginn géfinn, en Høfund lífsins deyddud þér, hvørn Gud hefir uppvakid af daudum, hvørs vér allir vottar erum, Post. gb. 3; og um alla postulana til samans ber Lúkas vitni segjandi, Post. gb. 4: og med miklum krapti vitnudu postularnir um upprisu Drottins vors Jesú Kristi. Þetta er ecki af mønnum skéd, br. m. heldur af Gudi, svo ad hans sannleiki stadfestur yrdi ámedal þeirra til miskunar þeim og syndalausnar. Svo segir Pétur aptur, Post. gb. 10: þennan uppvakti Gud á þridja degi, og gjørdi þad bert ecki øllu fólki, heldur fyrir vottum þeim, sem af Gudi tilskickadir voru, oss sem ad átum og druckum med hønum. Og uppá þad ad Kristi lærisveinar ei kynnu ad fara vilt í þessu, þá hefir hann í heila 40 daga umgengist med þeim hér á jørdunni, ádur enn hann til himna sté, Post. gb. 1, og sýnt þeim klárliga, ecki einasta ad hann upprisinn

væri, heldur med sama líkhama, og þó forklárudum, med mannligum líkhama og þó dýrdligum, med þeim líkhama sem á krossinum héck, og í grofina var nidur lagdur, og þó er voldugliga upprisinn, ad luktri grofinni og steininum óafveltum; ad hann hafdi náttúrligan manns líkhama vottar hann, Lúc. 24: sjáid og þreifid á, því andi hefir ecki hold né bein, sem þér sjáid mig hafa; ad það væri sá sami líkhami, auglýsir hann nockru sídar í þessum Kap. Lúcæ, segjandi: sjáid mínar hendur og fætur, ad eg em það sjálfur. Hann taladi vid þá, hann braut braudid, hann át og drack med þeim, eins og til forna, hann lét þá þreifa á því sama holdi, og sýndi þeim þær somu hendur, sem á krossinn negldar voru, og þá sídu, er med lensunni var igégnum stúngin; þar hann þó í sama sinn inngéck til þeirra ad luktum dyrum, svo sem annar andi, ad þeir sjá mættu, ad það væri hinn sami líkhami sem leid, og þó dýrd óvenjuligri prýddur; já, til þess ad eckért vantadi þeim til trúarstyrkingar, tók hann til á Móse og ollum spámonnunum, og lagdi út fyrir þeim allar ritníngar, sem af honum voru, leidandi þeim fyrir sjónir, ad Kristó byrjadi þetta ad lída, og inngánga svo í sína dyrd, svo ad þeirra hjarta brann í þeim, er hann taladi vid þá á veginum, Lúc. 24; en svo ad þeir mættu fyrir víst vita, ad hann bædi Gud og madur væri, og ad manndómurinn væri ecki í daudanum vid Guddóminn skilinn, ítrekadi hann eitt af þeim kraptaverkum, er hann ádur gjort hafdi, og upp er teiknad hjá Jóh. 21, þegar hann kom til þeirra, er þeir voru ad fiskiveidum, og hofdu um nóttina einkis aflad, en hann baud þeim ad varpa út netinu til hægri handar, hvad svo tókst, ad þeir gátu þau valla innibyrgt fyrir mergd fiskanna, er í voru komnir. Nú, þar ed einglarnir hafa Drottins upprisu bodad, heilagar kvinnur þeim trúad, postularnir hafa hann séd, á honum þreifad, og vid hann talad, Jesús sjálfur sig opinberad, og útlagt ritníngarnar, þær sem af honum voru, og í hvorjum hans upprisa spád var og fyrirmindud, og Guds heilagir menn hafa þúsundum saman látid sitt líf uppá þennan sannleika: þá er hann vissari, og á fastari rokum bygdur, enn ad honum mótsegja megi. En hvorjar munu ordsakir þær, br. m.! hvar fyrir ad svo vandliga er búid um þetta dýrmæta efni? ein er sú, ad Guds Sonur í hans upprisu hrósadi sigri yfir dauda og Djofli, og auglýsti oss syndugum monnum, vegna hvorra hann þennan dýra sigur unnid hefir, ad hann væri daudans daudi, og helvitis ólifjan, Os. 13, herleidingin væri ad herfángi tekin, en hann undir eins hefdi fridad fyrir oss hjá Gudi og Fodur. Þessi er hin helsta nytsemi upprisu Drottins. Hina adra segir oss Páll, Róm. 6, med þessum ordum: vér erum jardadir med honum fyrir skírnina til daudans, ad líka svo sem Kristur er uppvakinn frá daudum fyrir dýrd Fodursins, svo eigum vér ad gánga í endurnýúng lífdaganna. Þar til er Kristur dáinn, ad í oss megi fyrir hans dauda deyddur verda hinn gamli madurinn, það er uppruna=syndin; ecki ad hún oldúngis út af deyi, heldur deyr hennar illskukraptur; ecki ad hún burttekin verdi, heldur hennar sekt fyrirgéfin; ecki ad madurinn í endurgétníngunni heilagur verdi, heldur medtekur hann heilagan Anda, fyrir hvorn hann framvegis dempad gétur holdsins girndir; ecki réttlátur í sjálfum sér, heldur fyrir Kristi réttlæti, fyrir hvort honum veitist sá andakraptur, ad hann gétur upprisid med Kristó, og gengid í endurnýúngu lífdaganna; því segir Páll framvegis: vitandi það, ad vor gamli madur er undir eins krossfestur, svo

ad afmáist líkhami syndarinnar, ad ecki þjónum vér syndinni framar, Róm. 6; ecki segir Páll ad vér syndlausir séum, því þess er ecki ad vænta af holdinu undir syndina seldu, heldur segir hann ad vér ecki þjónum syndinni, þad er, látum hana ecki drottna í vorum daudligum líkhama, ad vér hlýdum henni í hennar girndum, svo sem hann ad ordi kémst í sama Kap.; þessi er hans meining í ordunum, er vér strax heyrdum, því hann svarar því sem hann ondverdliga í Kap. þeim sjotta framsetur á þennan hátt: skulum vér þá í syndunum dvelja, svo ad nádin yfirgnæfi? fjærri sé því! Tveggja Guds velgjorninga gétur og St. Páll í greindum ordum: endurgétningarinnar og endurnýúngarinnar. Vér erum jardadir med Kristó fyrir skírnina til daudans, þad er endurgétningin; svo eigum vér ad gánga í endurnýúngu lífdaganna, þad er endurnýúngin; hin fyrri skédur í einu augnabliki í heilagri vatnslaug; hin sídari á ad framkoma um alla æfi vora, og fara dagvaxandi, svo ad smámsaman afmáist líkhami syndarinnar, og svo sem vér í kristiligum frædum lesum: ad sá gamli madurinn, þad er upprunasyndin, dagliga dreckist og deydist, fyrir ydran og yfirbót, en framkomi og upp aptur rísi einn nýr madur, sá ed lifi í heilagleika og réttlæti fyrir Gudi æfinliga. Hin fyrri er alleina Guds verk í oss, svo sem Páll segir, Tit. 3: ecki af réttlætis verkunum, sem vér gjordum, heldur af miskun sinni hefir hann oss hólpna gjort fyrir endurgétningar-laugina; hin sídari stendur ad nockru leiti í voru valdi. Þad vottar St. Páll, Eph. 4: endurnýist í anda ydvars hugskots, og íklædist einum nýum manni, sem eptir Gudi skapadur er, í heilagleika og réttlæti. Hvorttveggja kallast umskurn hjartans í gamla Testamentinu; endurgétningin, Devt. 30: Gud mun umskéra þitt hjarta; endurnýúngin, Jer. 4: umskérid ydur fyrir Drottni, og burttakid yfirhúd ydar hugskots, þér menn Júda og Jerúsalems-borgarar, ad ecki frambruni mín grimd svo sem annar eldur, þann einginn slokt fái, sokum illsku ydar athafna. Hér kunnum vér nú ad sjá skyldu vora, br. m., og hve mikill háski oss búinn er, nema vér gjoldum varhuga vid, og rísum upp med Kristó Drottni vorum, í hvors dauda vér skírdir erum, Róm. 6, og fyrir hvorn vér hofum barna réttinn medtekid, Gal. 4. Ef þér erud upprisnir med Kristó, þá leitid þess sem þar uppi er, hvar Kristur er sitjandi á hægri hond Gudi. Hugsid um þad sem þar uppi er, og ecki þad sem er á jordunni, segir Páll, Kól. 3. O, hvílík er fásinna daudligra manna! þar vér vordnir erum borgarmenn heilagra, og Guds heimilismenn, Eph. 2. Þad menn sockva sér nidur í leirveltu og endemi heims þessa, sem þó mun fyrirfarast med ollu því, sem í honum er, en yfirgéfa síns fodur heimkynni. Gjætum þess, ad vér erum í skírninni vordnir kvistir á hinu andliga víntré, Drottni Jesú Kristó, til ad bera mikin ávoxt, en hvorn þann kvist, sem ecki ávoxt ber, mun víngards-madurinn, sem er hans fadir, afhoggva og í eldi brenna, Jóh. 15. O, hvad herfilig eru þau umskipti, af einum himneskum vínvid, ad gjorast helvítis eldibrandur, af Kristi þénara, Satans þræll, af Guds óskabarni, reidinnar barn, og þad fyrir stundligt eptirlæti syndarinnar, hvorrar verdlaun eru í þeim pitti, sem rýkur af eldi og brennusteini! Opinb. 21. En framar segir Páll, Kól. 2: þér erud greftradir med Kristó í skírninni, í hvorri þér og uppvaktir erud fyrir krapt trúarinnar á Gud, sem hann uppvakid hefir. Hvor mun

þessi kraptur trúarinnar vera, br. m.? það segir Páll oss aptur, Gal. 5, er hann svo ad ordi kémst, ad í Jesú Kristó (það er í þeim hlutum, sem Jesú Kristó vidkoma) gildi hvorki umskurn né yfirhúd, heldur trú sú, sem fyrir kjærleikann verkar. En hvorjir eru þá kjærleikans ávextir? Páll kénnir oss það, 1 Cor. 13, segjandi: kjærleikurinn er þolinmódur og gódgjarn, kjærleikurinn ofundar ecki, kjærleikurinn gjorir ei illmannliga, hann þýtur ei upp, hann er ósidsamur, hann leitar ecki eptir því sem hans er, hann er ei þúnglyndur, hann þenkir ecki íllt, hann fagnar ecki yfir ránglætinu, en samfagnar sannleikanum. Hér telur Páll upp allar kristiligar dygdir, er af kjærleikanum, svo sem odrum brunni, framfljóta eins og adrir hreinir frjófgandi lækir, til allra þeirra, sem vér eigum nockru vid ad skipta í heiminum, og sá sem temur sér þær og dagliga idkar, hann má þess fulloruggur vera, ad hann hefir med Kristó vel upprisid, og er honum fyrir sanna og lifandi trú innplantadur, þvíad elskan er kraptur trúarinnar og hennar lífsmark; þar fyrir segir Postulinn afdráttarlaust, ad trúin sé daud án verkanna, Jac. 2, og St. Páll, sem vard (fyrir þeirra skuld, sem forlétu sig uppá logmálsins verk) ad hrósa trúnni svo mjøg, ad nockrir hafa steytt sig þar á, þó án ordsakar og meint, ad ei þyrfti gódverkin ad gjøra; hann segir sjálfur, 1 Cor. 13: þó ad eg hefdi alla trú, svo ad eg megnadi fjøllin úr stad ad hræra, og hefdi ecki kjærleikann, þá væri eg þó eckért. Viljum vér líta til vors fyrra háttalags ádur enn vér endurfæddur vorum, og heyra hvad Páll þar um segir, Eph. 2: Gud sá ed ríkur er af nád fyrir sinn mikla kjærleika, med hvorjum hann elskadi oss, hefir lífgad oss med Kristó, þegar vér daudir vorum í syndunum, og hefir undir eins uppvakid oss, og ásamt Kristó Jesú sett oss í himnaríki. Í skírninni rétti Gud oss fyrst allra sína miskunarhønd, þegar vér minna kunnum ad hjálpa oss í vorum sáluhjálpar efnum, enn einn brjóstmylkingur lífi sínu, þá reisti hann oss upp úr saurindum náttúrligrar spillingar, þá tók hann oss inn í sinn eylífa sáttmála; þá trúlofadi hann oss sér í nád og miskunsemi, Os. 2; þá setti hann oss í ríki síns Sonar, Col. 1. En hvad er það, br. m., ad vér brjótumst úr fadmi hans ad nýu med idkun vondra verka, er Guds børnum sæma ecki, og forlátum meistara vors úngdóms, sem tók oss upp, þar vér láum í voru blódi, útkastadir á vídavánginum, Ezech. 16, en gaungum Djøflinum til handa, hvorjum vér afneitad høfum og øllum hans verkum. Er það ecki ad kasta sér aptur í sama saur, þótt vér einusinni uppreistir séum? edur munum vér þess nockur not hafa, ad Gud hefir med sínum sterka armlegg handdregid oss af Djøflinum í endurgétníngunni, ef vér leggjum lag vort vid Satan aptur? Látum oss til hugar koma, br. m., hvad margt og mikid Jesús þolad hefir, þegar hann mátti þó vel sælu hafa, Hebr. 12, ádur enn hann fécék upprisid oss til réttlætis. Sá sem heyrir Guds Son yfirgéfinn, Matth. 26, Gud blessadan um aldir, Róm. 9, svo sem bølvan upphengdan, Gal. 3, og hann, sem galt það hann ecki rænti, medal ræníngja talinn, Marc. 15, og veit ad þetta er skéd, fyrir alla þá íllsku, sem ad syndarinn hefir unnid til helvítis med, og ecki leitast vid ad krossfesta sitt hold med þess girndum og tilhneigíngum, svo honum mætti Kristi vegna heimurinn verda krossfestur, eins og Páli, Gal. 6, þeim verdur aldrei audid med Kristó upp ad rísa í nádinni, svo hann eylífliga med honum lifi í dýrdinni. Fyrir því áminnir Pétur næsta vel, segjandi: med því ad Kristur hefir nú

fyrir oss lidid i holdinu, þá brynjid ydur med sama hugarfari, þvíad hvor á holdinu lidur, hann lætur af syndinni, 1 Pét. 4, svo ad hann þadan í frá, hvad eptir er æfinnar, í holdinu lifi, eigi ad mannligum girndum, heldur ad Guds vilja. Hvad er þad ad vér segjumst ydrast vondra verka, nema vér og uppriísum med Kristó? Vér komum hvort ár, og þrjár, fjórar reisur á ári, eptir því sem hvor er lyndur til, fram fyrir kénnimanninn, þar hann situr í Guds stad til ad fyrirgéfa oss syndirnar, ecki þeim sem nálægjast Gud med vorunum alleina, Esa. 29, heldur þeim, hvorra hjarta ad rétt er fyrir Drottni. Vér segjumst bera ángur og trega fyrir syndina, (Gud gjæfi ad hugur jafnan máli fylgdi, og ad vér vildum af henni láta og vid sjá framvegis) og er hann hefir svo í Guds umbodi tilsagt oss kvittun vorra afgjørda, meinum vér oss ad fara réttlátari heim aptur í vort hús, Lúc. 18; og þad er i sannleika satt á þeim, sem vel hafa reynt og prófad sjálfa sig, og af alvoru audmýkt sig undir voldugа Guds hønd, þvíad Kristi loford er fyrir því, ad hvorjum helst Guds þénari fyrirgéfur syndirnar, þeim séu þær fyrirgéfnar, Jóh. 20, þó ecki nema þeim sem elska sinn Lausnara og rækja hans bod, þvíad St. Páll lýsir bolvan yfir þá, sem ecki elska Drottinn Jesúm, 1 Cor. 16, og eru þeir þá lángt frá syndanna fyrirgéfningu. Hinni bersyndugu fyrirgafst mikid, þvíad hún elskadi mikid, Lúc. 7. Hvornin viljum vér kallast elska Krist edur med honum uppriísa, ef vér afrækjum bod hans? ef hann er vor Fadir, hvar er þá hans heidur? Mal. 1; þá sem ecki tekur sinn kross uppá sig og fylgir honum eptir, Matth. 10, hann er hans ecki verdugur; en kross er varla þvílíkur holdi og blódi, svo sem ad uppfylla Kristi logmál, sem þó er ecki nema í einu bodordi innifalid, sem er, ad bera hvor annars byrdi, edur elska hvor annann innbyrdis, ad vitni St. Páls, Gal. 6. Því dæmi eg svo, br. m., ad sá sem ecki stundar eptir ad vardveita Kristi logmál, hann elskar hann ecki, sá sem ecki elskar hann, nýtur ecki hans forþénustu, sá sem ecki nýtur hans forþénustu, hann er bolvadur, og er enn þá í sinum syndum, hvorsu opt sem presturinn lýsir þeirra kvittun yfir honum, þvíad hann er madur, og veit ecki ástundum, hvorjum hann fyrirgéfur syndirnar, þvíad Guds alleina er ad rannsaka hjartad; þar fyrir eigum vér ecki ad taka þad, sem Gud hefir talad ángrádum sálum til trúarstyrkingar, illskunni og prettvísinni til afbotunar. En gjætum ad oss í Jesú nafni! br. m., hvad opt hofum vér syndanna kvittun þegid, en þad mun tilborid hafa, ad vér hofum aptur framkomid ecki einasta med þær somu, heldur og adrar verri ástundum? Hvad litt hefir oss þá verid géfid um ad halda þad loford, er vér gjordum Gudi í játningu syndanna, ádur enn vér þádum heilaga aflausn af hendi hans þénara? hvorsu tregir hofum vér verid á heyrn hans orda? hvad ófúsir til ad elska vorn náúnga, ad forláta honum hans afbrot, ad gjøra þeim gott, sem vid oss misgjora, ad forsvara hann og færa alla hluti á betra veg, ad stilla reidina, ad láta hans eignir kyrrar? og í einu ordi ad segja, ad rísa upp med Kristó og bera krossinn eptir honum, þad er, ad deyda þann gamla manninn, er sig fordjarfar í girndum villudómsins? Eph. 4. Já, því verr, ad margur mun finnast sá ed strax sem hann er kominn frá prestsins knjám, veltir hann sér í sama saur, og hefir einga vidleitni til þess ad láta af ollu því illa er hann strax medkénndi og lofadi umbót á, og þad í oftrausti nádar Guds, og fall-

valtri von lángra lífdaga. Ecki er slíkt ad uppríſa med Kriſtó edur bera kroſsinn eptir honum, heldur ad gabba hinn Kroſsfeſta. En heyrid hvad Páll til Hebr. ſegir í 10 Kap. Sá ſem ad eingu hefir Móſis logmál, hann ſkal eptir vitni tveggja edur þriggja vægdarlauſt deya; hvad þýngra ſtraffs verdugur meinid þér hann reikuaſt muni, er fóttredur Guds Son, og ſáttmálans blód, med hvorju ad hann endurleyſtur er, almenniligt heldur og vanvirdir Anda nádarinnar? Hvad er þad, ad vér játum alleina vorar ſyndir fyrir Gudi! mun honum nockur þóknan í því? hann þarf ei þeſs vid, hann veit þær betur enn vær, þvíad allir hlutir eru berir og naktir fyrir hans augum, Hebr. 5; þad er nærri því, ad brixla Gudi med Jóni ſpámanni um ſína miſkunſemi, Jón. 4, ſvo ſem hann ecki ſé undir eins réttlátur, og taki alleina ſkulda-reikníngin fyrir ſkulda-lukníngunna, hvad oſs mundi þykja ljótt á einum dómara; því kunnum vér þá ad ætlaſt til þeſs af Gudi, hvors ſtránga réttlæti einga þurdu má lída? Pad ſé fjærri, ad eg litid gjori úr Jeſú forþénuſtu, hans pínu og dauda, hans uppriſu og ollu því hann unnid hefir oſs til miſkunar, þvíad hvad er jafnvægt Guds réttlæti? hjá hvorju himin og jord eru minna enn eitt ſandkorn ad reikna, nema þeſsar áſtgjafir Frelſarans. Hitt ſegi eg, ad þad heyrir þeim ecki til, ſem ætla ſér ad lifa í ſyndunum, uppá þad ad nádin yfirgnæfi; harmþrúngimi og ſundurkroſadur andi er alleina þad offrid, ſem Gudi þóknaſt, Pſ. 51; hvar fyrir? Þvíad Kriſti forþénuſta hrín á því, nær því er ſvo háttad, en ecki annars, ſvo ad Gud vill ecki tilreikna manninum gjordar ſyndir; en ecki er þetta aflátsbréf til ad mega framvegis ſyndina drýgja, því Kriſtur er kominn til ad uppfylla logmálid, en ecki ad uppleyſa þad, Matth. 5, til ad forlíka fyrir ſyndina, en ecki til þeſs madurinn ſkuli ſyndga; til ad deyda ſyndina í voru holdi fyrir ſína uppriſu, en ei til þeſs ad hún ſkuli drottna í vorum dandligum líkhama. Þú ſegir: eg ángraſt af ollu því illa ſem eg hefi móti Gud gjort; en hvar er þad ángur, þegar þú leikur þér ad ſomu ſyndum eins og odru tafli? þú ſegir: eg hata ſyndina; lát þá ſjá ad þú elſkir Gud, og drýgir ei þad hann bannad hefir; þú ſegir: eg elſka Gud, ſem mér hefir ſvo margar ſyndir fyrirgéfid; lát þá ſjá undir eins, ad þú elſkir ecki þad hann hatar, þvíad þeſsum tveim herrum má ecki í ſenn þjóna, Matth. 6. Annad er þad, ad ſyndin hendir manninn, og hann ſamþyckiſt henni um ſtund; annad þad, ad láta hana drottna í ſér, hafa lyſt af henni, og gjora handverk þar af; þad fyrra gétur ecki ad ollu leiti ſkilid vid oſs, ámedan vér berum eptir oſs líkhama þeſsa dauda, ſvo ad jafnvel Páll ſegiſt gjora þad vonda, er hann þó ecki gjora vilji, Róm. 7; hitt ſídara er hjá bornum vantrúarinnar algengt, um hvorja Páll talar, Róm. 1, er hann uppreiknar ſkammir þær ed medal heidingjanna tídkudnſt, og álýktar med þeſsum ordum: hvorjir ed jafnvel þótt þeir þecktu Guds réttindin (ſem er, ad þeir er þvílíkt gjora ſén dauda verdir), þá gjori þeir þad ecki ad eins, heldur ſamſinni þeim er þad gjora, Róm. 1. Pegar Gud er hvad nádugaſtur í ſínu Evangelió, þá er þad þó aldrei odruvíſi enn ſvo ſem hann ſegir, Eſa. 1: látid af illu og lærid gott ad gjora; komid ſídan og eiguniſt log vid; þótt ydar ſyndir ſén raudar ſem blód, þá ſkulu þær verda hvítar ſem ſnjór, og þó þær ſén ſem purpuri raudar, ſkulu þær verda hvítar ſem ull, og Páll er því ſamhljóda, Róm. 8, er hann vottar, ad engin fyrirdæming ſé framar yfir þeim, ſem eru í Kriſtó Jeſú, þeim ſem ei gánga eptir holdinu,

heldur eptir andanum. Þetta er eitt æfinligt Evangelíum, sem varad hefir í frá heimsins upphafi, og gengid hefir í gégnum bædi Guds Testamenta, og er svo óumbreytanligt sem hann er sjálfur, hjá hvorjum ecki er umbreyting né skuggi umbreytingar, Jac. 1; svo þótt ad eingill af himni kjæmi ad prédika annad, sem þó er ómøguligt, þá vilda eg med Páli segja: ad þad bølvad vera skyldi, Gal. 1. Hlýdum þar fyrir rádi St. Péturs, er hann segir: leggid af illsku alla, og øll svikrædi og smjadur, og øfund og alla bakmælgi, og girnist hinnar skynsamligu og hreinu mjólkur, svo sem nýfædd børn, uppá þad, ad þér þróist fyrir þá somu, ef þér smackad hafid hvad ljúfur Drottinn er, til hvørs vér komnir erum, svo sem til eins lifandi steins, hvørs af mønnum er burtkastadur, en af Gudi er útvalinn og dýrmætur, 1 Pét. 2. Nóttin er umlidin, en dagurinn tekur ad nálgast; leggjum því af verkin myrkranna og íklædumst herklædum ljóssins, Róm. 13. Jesús Christus er á þessum blessada dags morgni upprisinn; hann er vordinn morgum til falls og upprisu í Israel, eptir því sem hinn gamli Simeon rád fyrir gjørdi, Lúc. 2; rísum því upp med hønum, ad ecki falli hann yfir oss og í sundurmerji med hinum ødrum, er hønum burtkastad hafa, allráhelst þar vér vitum tímann, ad oss er mál ad rísa upp af svefni syndanna, því nú er hjálprædid oss nær enn vér nockurn tíma trúdum, sagdi Páll, Róm. 13. Vér vitum ecki hvad nálæg ad er vor endurlausn, edur nær høfudeingilsins lúdur kvedur vid í skýum himins, og þar vort páskalamb, Kristur, er fyrir oss fórnfærdur, þá holdum hátídina ecki í hinu gamla súrdegi illskunnar og prettvísinnar, heldur í ósýrdu braudi hreinlyndisins og sannleikans, 1 Cor. 5. Þad saklausa Guds Lamb, sem í burtu ber heimsins syndir, Jóh. 1, þad verdur ennuú fórnfært í himninum, svo opt sem oss verda syndirnar fyrirgéfnar á jørdunni, því segir postulinn, Hebr. 9: hann er í himininn inngenginn, ad hann birtist vor vegna fyrir Guds augliti, sjálfur fórnin, sjálfur kénnimadurinn, og sjálfur Gud, sá ed fórnina þiggur; því ætti kristinna manna líferni ad vera eitt sífeldt páskahald, þar til þad fullkomnast í Guds ríki eptir hans lofordi, og vér munum eylífar páskir med hønum halda á landi lifandi manna, þar ed verda mun eylífur hvíldardagur, Esa. 66, og vér munum med føstu elskunnar bandi tengjast vid hann, sem oss hefir svo heitt elskad, ad hann dó fyrir oss rángláta, Róm. 5, hvor ad er sjálfur upprisan og lífid, Jóh. 11. Hønum med Fødur og heiløgum Anda sé óendanligt lof og dýrd, nú hédan í frá og ad eylífu, amen!

Annann Dag Páska.

Gudspjallid, Lúc. 24 Kap.

Í þann tíma: og sjá, ad tveir af þeim gengu á þann sama dag til nockurs kauptúns, þad ed var frá Jerúsalem sextíu skeidarúm, ad nafni Emaus; og þeir voru ad tala um alla þá hluti sín ámillum, sem vid høfdu borid. Og þad skédi þá þeir ræddust vid, og spurdust á sín ámillum, ad sjálfur

Jesús nálægdist þá, og géck jafnframt þeim; en þeirra augu voru svo haldin, ad þeir þecktu hann ecki. Og hann sagdi til þeirra: hvad er þad fyrir rædu, sem þid høndlid yckar ámilli reikandi, og erud hryggvir þar af? þá svaradi einn, er Cleóphas var ad nafni, og sagdi til hans: ertú alleina svo framandi til Jerúsalem, ad þú veitst eigi hvad á þessum døgum þar inni gjørst hefir? En hann sagdi til þeirra: hvad er þad? þeir søgdu til hans: þad, af Jesú af Nazareth, hvør ed var spádómsmadur, máttugur í verkum og ordum fyrir Gudi og øllu fólki; hvørnin ad vorir høfudprestar og høfdíngjar seldu hann í fyrirdæmingu daudans, og krossfestu hann. En vér vonudum ad hann mundi endurleysa Israel. Og yfir allt þetta er nú hinn þridji dagur í dag, er þetta skédi. Svo og hafa skélfst oss nockrar kvinnur af oss til, þær ed árla høfdu hjá grøfinni verid, og fundu ecki hans líkhama, komu og søgdu sig einnin hafa séd einglanna sjónir, þeir sem segja hann lifa. Og nockrir út af oss gengu til grafarinnar, og fundu eins líka og konurnar høfdu sagt, en hann sáu þeir ecki. Og hann sagdi til þeirra: O, þér heimskir og tregir í hjarta! ad trúa því øllu sem spámennirnir hafa talad. Hlaut Kristur ecki þetta ad lída, og inngánga svo í sína dýrd; og hann tók til frá Móse og øllum spámønnum, og lagdi út fyrir þeim allar ritníngar, þær af hønum voru. Og þeir tóku ad nálgast kauptúnid þad þeir gengu til, og hann lét þá sem vildi hann lengra gánga, þeir neyddu hann og søgdu: vertú hjá oss, Herra! þvíad kvølda tekur, og á daginn lidur. Hann géck inn og var hjá þeim. Og þad skédi, þá hann sat med þeim til bords, ad hann tók braudid, blessadi þad og braut, og rétti ad þeim; þá opnudust þeirra augu, svo ad þeir þecktu hann, og hann hvarf frá þeirra augum. Og þeir søgdu sín ámilli: brann ecki ockar hjarta í ockur, þá hann taladi vid ockur á veginum og opnadi fyrir ockur ritníngarnar? og þeir stódu upp á sømu stundu og snéru aptur til Jerúsalem, og fundu þá ellefu samansafnada og þá sem med þeim voru; hvørjir ed søgdu: Drottinn er sannarliga upprisinn, og hefir birtst Símóni. Og þeir søgdu hvad gjørst hefdi á veginum, og hvørnin þeir hefdu þeckt hann, í því hann braut braudid.

Exordíum.

I þessa hátídsdags Evangelió heyrum vér, ad tveir af Jesú lærisveinum, gengu frá Jerúsalem til nockurs kauptúns, er nefndist Emaus, þad þýdir: kastala. Pad géfur mér þá hugleidíng, ad allir viljum vér, brædur mínir, láta leida oss út í einn sterkann kastala med David, Ps. 108, svo vér kunnum óhultir búa; en þad er vanséd, hvørt vér erum allir svo fúsir til ad gánga med Jesu lærisveinum út af Jerúsalem, eg meina ecki hana sem er réttkristinna manna samkunda hér á jørdunni, Gal. 4, edur hina sem þar uppi er, hvar vor umgengni ætti ad vera, heldur hana, sem er í þrælkan med sínum børnum, hvør ed myrdti sinn konúng, og gjørdi hans hús ad ræningjabæli, Lúc. 19; þad er, út af hinni vondu Babylon, Opinb. 17 og 18, hvør ad er líkneskja veraldar þessarar, og ecki

lætur af ad krossfesta Drottinn ad nýu, og offækja hann i sínum limum. Vér heyrum í Gudspjallinu, ad Jesús hafi nálægst þessa sína ástvini á veginum, og gengid jafnframt þeim; sjáum til, brædur minir, ad vér megum og njóta hans nálægdar á hinni hættu og torveldu leid vorra lífdaga, og ad hann gángi jafnframt oss, þar til vér erum til vors sídarsta herbergis komnir. Vér viljum af dæmi þessara tveggja læra: 1) hvad vér eigum ad gjøra og adhafast, svo Jesús vilji unna oss sinnar nálægdar; 2) hvørnin vér eigum hønum ad halda svo vér missum hann ecki. Hjálpa oss hér til, gódi Jesú! og uppljúk vorum augum, ad vér þeckjum þig! bænheyr þad, Herra! fyrir þína forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Og sjá ad tveir af þeim fóru þann sama dag til nockurs kauptúns, segir Textinn. Af hvorjum? af hans lærisveinum, sem umgengust med honum, fylgdu honum eptir, heyrdu hans kénningar, hlýddu þeim, elskudu hann lifandi og hørmudu hann daudann, en vóru ecki vissir í því, ad hann væri upp aptur risinn. Viljir þú, kristinn madur, ad Jesús unni þér nálægdar sinnar, þá breit eptir þessum á allar lundir, haf þína umgengni med Jesú, tala vid hann í þínum bænum, í þínu hjarta; þá muntú finna ad sú eylífa spekin Guds hefir lyst af ad búa hjá mannanna sonum, Ordskv. 8: fylg hønum eptir, þad er, tak þinn kross uppá þig, annars ertú ecki hans lærisveinn, Lúc. 14; hafi Gud þirnt þér fyrir útvortis krossburdi, þá gjør þad þess heldur til þacklætis vid hann, er svo vægir þínum breiskleika, og krossfest þitt hold med þess girndum og tilhneigíngum; því svo segir Páll, Gal. 5, ad þeir gjøri sem Kristó tilheyra, þad eru þeir sem eru Kristi lærisveinar, og nær þú temur þér svoddan krossburd, þá máttu vita ad hann er þér nálægur, því hans kraptur er í breiskum máttugur, 2 Cor. 12. Heyr hans ord, lát þér þad vera sætara enn hunáng og hunángsseim, Ps. 119; gack idugliga þángad sem þad er kénnt og um hønd haft, og ecki fyrir sídasakir, heldur til ad læra nockud þér til trúarstyrkingar, til huggunar, til sídbóta, og vert viss um, ad hann er þér nálægur, því hvar sem tveir edur þrír eru samankomnir í mínu nafni, þad er til ad prísa mitt nafn, heyra mitt ord og tala vid mig í sínum bænum, þar vil eg vera midt ámillum þeirra, segir Drottinn hjá Matth. 18; en um alla hluti fram, þá kappkosta ad ná því hlutskipti, sem bædi þessir hans lærisveinar og adrir hlutu, sem var ad elska hann; þad mátt þú sjá á þeirra dæmi, því lýsir sjálfur Drottinn, er hann segir; hvad er þad fyrir ræda, er þid høndlid yckar ámilli, reikandi, og erud hryggvir þar af? Hvar fyrir vóru þeir reikandi? því Gud hafdi slegid hirdirinn, og saudir hjardarinnar voru sundurtvístradir, Matth. 26; hvar fyrir voru þeir hryggvir? þvíad þeirra Meistari var tekinn frá þeirra høfdi. Hér med sýndu þeir elsku þá, er þeir høfdu á honum, og ecki leynir Kleóphas ordsókinni til sorgarinnar í andsvari sínu uppá spurníngu Drottins. Sjá, hvad kjæran hann hefir haft hann, sogdu Gydíngar, er Jesús táradist vid grøf Lazari, Jóh. 11; þessir sýndu hvad kjæran þeir høfdu Jesúm, af því þeir syrgdu hann látinn. Gjør sama, kristinn madur, þar þú veitst hann er upprisinn, og situr til Kraptarins hægri handar. Elska Jesúm, þá mun hann þig elska, því svo segir hann, Jóh. 14: hvor hann elskar mig, hann vardveitir mín ord, og Fadir minn mun elska hann, og til hans munum vid koma, og vistarveru hjá honum gjøra. Børn veraldarinnar fást ecki mjøg um, þótt þau vanti

Jesúm, hvar fyrir? því þau elskudu hann aldrei; sá grét ecki fyrir gull, sem ecki átti það, segir ordtækid. Heimurinn brosir smátt ad því, þótt Jesús hverfi honum, og þykir svo sem það komi ecki sér vid, hvort hann er upprisinn edur ecki, þegar hann hefir sinn gullhnott ad treysta á, þá er hann sáttur; þegar hans svín, það eru hans saurug verk og óhreinar girndir, mega vera ómakslaus, þá er hann til frids, þótt Jesús víki úr hans landsálfum, Matth. 8; þegar hann hefir sin skurdgod i Dan og Bethel til ad vardveita sín landamerki, og til ad halda stjórn yfir fólkinu, ad ecki falli það frá honum til Guds þjónustu sem i Jerúsalem, 1 Kóng. 12, það er i Guds samkundu tidkast, þá þykist hann hafa visliga um sig búid, en þessir voru ei svo lyndir. Hvad heyrum vér hér i Gudspjallinu? Þeir voru ad tala á veginum um alla þá hluti, sem til hofdu borid; og framar segir i Textanum: þegar þeir voru ad bera sig saman og spyrjast á, hafi Jesús nálægst þeim. Hvort hid sérligasta inntak rædunnar verid hafi, það má sjá af andsvari Kleóphæ, sem er: ad Jesús hafi verid ofurseldur i fyrirdæmingu daudans, og sé nú allt hinn þridji dagur sídan, en einglarnir hafi sagt kvinnunum, ad hann lifdi. Þeir hafa án efa verid ad bera sig sundur og saman um þetta, hvad hérum halda skyldi. O! hvad satt er það sem Drottinn segir, Esa. 42, um sinn Son Jesúm: þann brákada reyr mun hann ecki ísundurbrjóta, og þann rjúkanda línkveik mun hann ecki útslockva. Mikill var þessi veikleiki lærisveinanna, hvar fyrir hann og átaldi þá hardliga, svo sem hér stendur sídar i Gudspjallinu; en meiri var þó hans gjæska, sem vildi samlaga sig þeim og vera hinn þridji madur á reisunni, til ad leidrétta þá, ad ei skyldu þeir gánga framar i þessari villu. Lúkas skrifar, ad þeirra augu hafi svo haldin verid, ad þeir þecktu hann ecki, það hefir án alls efa af Gudi skéd; hefdi Drottinn strax opinberad þeim sig, þá hefdi hann ei fengid svo ordsök til ad láta þá skammast sín fyrir þeirra vantrúar og þeckingarleysi á ritníngunum, og ecki til ad kveikja þann bruna i hjarta þeirra, sem ordsakadist af útleggíngu spádómanna; hann hafdi ádur nógu berliga talad fyrir þeim um sína pínu og upprisu, Matth. 16, en það hafdi þó ecki svo mikin stad i þeirra hjarta, ad þeir trydu kvinnunum er sogdu hann upprisinn. Mikill var blindni þessi, eins og hann sem uppvakti Lazarum, Jóh. 11, dóttir Jairi, Marc. 5, og son eckjunnar af Nain, Lúc. 7, hann mundi ei kunna ad láta sína sál frá sér, og taka hana aptur, nær honum þóknadist, Jóh. 10. Nú vildi hann fyrst láta þá þeckja vantrú sína af útleggíngu ritnínganna, og sídan auglýsa þeim ad hann væri hinn sami, er þær hofdu umspád; þar var ad sonnu einn trúarneisti i hjarta þeirra, en hann var svo djúpt fallinn i osku vanþeckíngarinnar, ad hann sem vissi hvad med þeim bjó, Jóh. 2, vildi fyrst rydja henni i burtu med útleggíngu spádómanna, og sídan blása ad honum med sínum anda, svo þar kviknadi einn eldur af, hvor ed sídan brann i þeirra hjarta, hvad þeir sjálfir játudu. Vidlíka atferd brúkar Drottinn ennnú i dag vid sín born; hvad opt eru vor augu svo haldin, ad vér þeckjum hann ecki, þegar vér rotum i einhvorn mótgáng, þá kollum vér ad hans hond sé stutt vordin, og ad hann hafi forgleymt miskunsamur ad vera, jafnvel þótt vér i Guds ordi hofum svo morg fyrirheit um hans adstod i mótlætinu; þegar oss vantar hans innri hugsvolun, finnum ecki til hans anda, ecki til fyrirgéfníngar syndanna, oss þykja þær stærri vera, enn ad þær kunni svo audveldliga ad fyrirgéfast, þá eru vor augu svo haldin, ad vér

þeckjum hann ecki. Mörg eru slík tilfelli fyrir þeim, sem Gud elska, og þarf þó ei ad kalla þad tilfelli eins og lærisveinarnir hér kölludu, því þeir þecktu ei Guds ráð; minna hendir hans born án hans vilja, heldur er þad reynsla trúarinnar, þegar menn þykjast kaldir í bæninni, kaldir í ydraninni, efast um sína útvalningu, vantreysta sér ad þeir fái stödugir stadid allt til enda; þegar vér fordæmum öll vor gódverk, ef þau má svo kalla, og ætlum ad Gud muni ei taka þau fyrir ávexti trúarinnar, af því þau séu svo ófullkomin; þegar oss slíkt ad höndum ber, þá eru vor augu svo haldin, ad vér þeckjum hann ecki; já, þegar ein almennilig synd verdur svo stór í þess augum, sem eckért vildi Gudi ámóti gjöra, ad hann ætlar hann muni vera sér reidur, eins og lærisveinarnir, er þeir höfdu gleymt ad taka braudid med sér, Matth. 16, þá þeckjum vér Jesúm ecki; en nær vér höfum þannin yfirgéfid sjálfa oss, þá opnar hann oss fyrst ritningarnar; í mótlætinu segir hann oss þad sama og lærisveinunum: byrjadi ei Kristó þetta ad líða og inngánga svo í sína dýrd? en sá skal med honum líða, sem med honum skal dýrdligur verda, Róm. 8; láti hann hinn ógudliga vada uppi og hafa yfirhöndina, þá skipar hann oss med Davíd, Ps. 73, inn í helgidóminn, þad er hans heilaga ord og ritningarnar til ad skoda þar, hvörnin hann breitir vid hinn gudlausa; ef vor sála er órólig í oss med Davíd, Ps. 42, af einhvörju því er eg strax upptaldi edur ödru þvílíku, þá skipar hann oss ad bída eptir Drottni, edur vér fáum ad heyra med Páli: lát þér nægja mína náð, mínn kraptur fullkomnast í breiskum, 2 Cor. 12; og þegar vér svo höfum leitad ad honum í ritningunum, þá mun hann vera oss nálægur, þá finnum vér hann, þá blæs hann ad neista vorrar trúar med sínum Anda, svo ad vér þeckjum pant vorrar arfleifdar, Eph. 1, og efumst ecki um Guds vináttu né eylíft líf, svo leingi vér hann höfum, þá brennur vort hjarta í oss, þar kviknar eldur elskunnar, eldur trúarinnar, eldur kjærleikans, sem eru Guds fórnir í hans musteri, sem er vort hjarta; svo er nú Drottinn Jesús nálægur öllum þeim sem á hann trúa, þótt veikir séu. Unnrædilig var gjæska Drottins, í því ad opinbera sig ástvinum sínum strax sem hann var upprisinn af dauda, hvörjir hann þó allir höfdu yfirgéfid og frá honum flúid, Matth. 26, nema hans módir og Jóhannes med fáeinum kvinnum, er stódu vid krossinn, Jóh. 19; já, Pétri, sem honum hafdi þrisvar afneitad, skipudu einglarnir sér í lagi ad boda hans upprisu, Marc. 16; Maríu Magdalenu, frá hvörri hann hafdi útrekid sjö Djöfla, Lúc. 8, opinberadi hann sig fyrst allra manna, Jóh. 20, án efa því hún hefir verid sorgbitin og veiktrúud, því eptir Kristó spurdi hún svo sem framlidnum manni: þeir hafa burttekid Herrann minn, og eg veit ei hvar þeir hafa lagt hann; og af samtali Drottins vid hana má hvad mest ráda, hvörsu honum hefir verid umgéfid ad hugsvala þeirra ormæddum sálum. Snert þú mig ecki, sagdi hann, því eg em enn nú ecki uppstiginn til míns Födurs, heldur far til brædra minna og seig þeim, ad eg fer upp til míns Födur og ydvars födur, rc. Skilji eg þetta rétt, þá er sú meiningin: María hefir viljad fagna honum, sem von var, og þreifa á honum; en hann lét sér svo annt um vera, ad hún flytti sínum brædrum strax þennan fögnud, því varnadi hann henni þess, ad ecki skyldi hún tefja sig; því eg em enn nú ecki uppstiginn til míns Födurs: þér verdur nógur tími til ad tala vid mig, og þreifa á mér, þar til eg upp-

stig, far skyndiliga og kunngjør minum brædrum þessa gledi fyrst. Þessi hygg eg sé meiningin í ordum Drottins; ednr því skyldi hann annars banna henni ad snerta sig heldur enn Thómæ og hinum lærisveinunum, Jóh. 20. En hvornin sem þessu er varid, (eg læt hvorn einn ráda sinni meiningu hérum), þá tek eg þetta til dæmis um fodurliga gjæsku Drottins og medaumkun med þeim trúarveiku; þeir hofdu yfirgéfid hann, hann leitar ad þeim ad fyrra bragdi; þeir máttu reiknast burthlaupnir, hann kallar þá sína brædur, Jóh. 20; þessir tveir, sem geingu til Emans, hofdu ecki nærri verid, þegar hinir adrir feingu bodskapinn um þad, ad Drottinn hefdi birzt Símóni, þó vill hann ecki ad þeir skuli fara varhluta af þessari blessan, heldur medtaka hana samdægris og hann uppreis, eins og hinir; hvar af þad má sjá, ad trúarveikin kann ecki ad hindra nálægd Kristi, heldur svo sem gód módir lætur sér mest umhugad vera þad barn, sem veikt er, svo er og Drottinn þeim nákvæmastur, er í trúnni hvad veikastir eru; ein veik trú er og trú; ein vanheil hond tekur eins vel vid olmusu og ein fullhraust; ein lítil trú er þó trú; einn vatusdropi er sonnu náttúru og sjórinn; ein lítil perla er þó perla; einn neisti er og eldur; eitt barn er svo vel manneskja, sem einn fullordinn; dvergurinn eins vel og risinn; dóttir hinnar Kananisku, Matth. 15, og hinn túnglsjúki, Matth. 17, bædi voru þau af Djeflinum plágud, en eins hægt veitti Drottni ad lækna hann, þótt fadir hans væri trúarveikur, svo sem hana, þótt módir hennar væri trúarsterk; og eins vel hjálpadi Drottinn konúngs-manninum, Jóh. 4, svo sem hundradshofdingjanum, Matth. 8. En hvad skulu þeir nú til marks hafa um þad, sem trúarveikir eru, ad þeir séu í trúnni? hún er svo lítil ástundum og óljós, ad vér þeckjum hana ecki, þótt hún sé inni hjá oss. Magdalena sá Jesúm og taladi vid hann, en þeckti hann þó ecki, Jóh. 20; sama hendir og Guds born, ad þau ei þeckja Jesúm ástundum, þótt hann gángi jafnframt þeim, eins og þessum lærisveinum; skodum því dæmi þeirra, og færum þad heim uppá oss; þeir voru sorgbitnir; hvar af? því þá vantadi Jesúm. Sért þú og hryggur af því, ad þú finnur ecki þinn Lausnara í hjarta þínu, þad er nær þú efast um syndanna fyrirgéfning, þá leita eptir honum med brúdinni, er gétur um í Lofkvædinu, 5 Kap. Þú veitst ecki hvar þeir hafa lagt Herrann þinn eins og María, þá brúka þessa sorg til ad lækna sjálfan þig med; hold og blód vekur hana ecki, þad sorgar fyrir því, sem madurinn á ad eta og drecka, en ecki fyrir Kristó. Guds Anda verk er hún í þér, og er Kristur þá ecki lángt burtu, því hann og heilagur Andi eru eitt, og mun hann koma í leitina þegar minst vonum varir. Þessir Guds vinir voru ad tala um alla þá hluti, sem tilfallid hofdu, um kraptaverk Drottins, þar þeir sogdu hann hefdi verid spádóms-madur máttugur í ordum og verkum; um hans pínu, um hans upprisu, sem ljóst er af gudspjallinu. Haf og þetta til merkis, sé þér inndælt ad tala um Gud, um hans dásemdarverk, hans stórmerki, hans velgjorninga, hafir þú þína lyst í þessu og megir gjarnan heyra adra tala þar um, þá býr Kristur í þér; en hafir þú leida á Guds ordi, þyki þér um allt annad meira gaman ad tala; ef þú venur munn þinn til fúllrar rædu, sén skammarlig ord og fíflsligt hjal þitt eptirlæti; haldir þú Guds dýrkun fyrir eckért; þyki þér litid koma til þess ad þjóna honum, og metur hans umbun ei ad miklu, heldur forsmáir þá, er til hans vona, þá tak þér vara, því svo sannarliga sem Jesús er þeim nálægur, sem lángar eptir

honum þótt veiktrúadir séu, svo vissuliga er hann þér horfinn, þótt einkis meins þykist þú kénna og fæst ecki aptur nema med heitri bæn og sannri ydran. Nú þótt þad sé heilnæmt og Gudi þóknanligt, ad tala um alla Drottins velgjörninga, þá er þó eckért huggunarsamligra enn ad tala um hans dauda og upprisu, svo sem þessir gjördu; þeir toludu i fáfrædi og einfaldleika; en Gud gæfi, ad vér sem betur erum uppfræddir i þessari himnesku speki, heldur enn þeir voru i þad sinn, vér vildum þess heldur láta oss þessar háleitu Guds dásemdir til hjarta gánga, og oss i nyt færa, sem vér erum sannfródari hérum. Eckért er þad i vorn sáluhjálpar verki, ad minning Jesú kvala, hans dauda og upprisu kunni ecki ad útrétta i þvi hjarta, sem idugliga þarum hugsar. Þegar eg minnist á syndir minar, sem opt hafa stygt frá mér Gud, hinn ypparsta Góda, og mér ecki svo hitnar i brjósti, sem eg gjarna vildi, þá mætti þad koma sudunni upp á hjarta minn, ad Guds Sonur er fyrir mig ránglátan saklaus kvalinn og deyddur, Róm. 5; þykist eg i bæninni kaldur vera, þá mætti þad smelta hjarta mitt, ad Guds eingétinn Sonur sveittist blódinu, er hann badst fyrir, Lúc. 22, undir minni syndabyrdi, og vard þó ecki bænheyrdur, svo hann gjördi mina bæn kroptuga fyrir Gudi, þótt hún sé veik; hafi eg óþocka á nockrum manni, og gét ecki svo fljótt drepid þá freistingu, þá hugsa eg til þess, ad Drottinn minn bad fyrir yfirtrodslumonnunum, þeim er hann kvoldu, Lúc. 23, og mun eg brádliga skammast min, ad rækja þad litilrædi, er minn bródir mér tilgjördi; elski eg heiminn edur nockud þad, sem i honum er, þá rekur hans elska þad brádliga út, sem dó fyrir minar syndir, þegar eg var hans óvinur, Róm. 5, svo eg megi eylifliga lifa, ef eg forsmái heiminn, en elska hann sem mig hefir svo heitt elskad; ofbjódi mér stærd minna synda, þá minnir heilagur Andi mig á, ad Gud er dáinn i minu holdi, og hafi eg séd hann dáinn fyrir minar syndir, þá sé eg hann vel upprisinn mér til réttlætis, Róm. 4. Lærisveinarnir þecktu Drottinn i því hann braut braudid; svo þeckja og kristnir menn hann allrabest, nær hann brýtur oss þad helga braud i altarisins sakramenti, sem ad er meddeiling hans likhama, og drecka þann blessunarinnar kaleik er vér blessum, sem og er meddeiling hans blóds, 1 Cor. 10; þá er hann oss hvad nálægastur; þá sjáum vér hann hvad best med augum trúarinnar; þá þeckjum vér hans guddómligu elsku, og skodum hans miskunaridur algjörliga, ad hann ecki einasta hefir géfid sitt lif i daudann fyrir oss og úthellt sinu blódi, heldur og fædir sálir vorar á því hinu sama oss til trúarstyrkingar um alla sina velgjörninga, þar kunngjörum vér hans dauda, þar skodum vér hann upprisinn; því lægi hann enn þá i grofinni, hvornin mætti hann géfa oss sit hold ad eta, edur sitt blód ad drecka? nú hefi eg svo nockud talad um, hvornin vér eigum ad skicka oss svo Jesús vilji oss nálægjast. Eptirfylgir ad minnast á med fáum ordum, hvornin vér eigum ad halda honum, svo vér missum hann ecki. Þad er ecki minna verdt ad gæta fengins fjár, en afla þess, og þad má segja um Jesúm; margur hefir ad sonnu fengid hann einusinni inn til sin, er þó hefir mist hann sidan, og sumir aldrei aptur fengid; Júdas seldi hann eittsinn fyrir ágirndarsakir, Lúc. 22, og misti hans svo ad eylifu, hann mun sér marga stallbrædur i heiminum eiga; Pétur misti hann og, en féck hann þó aptur med beiskum gráti, Matth. 26; því er þad vist héraf, ad menn kunna ad

missa Jesúm, þótt menn hafi eittsinn notid hans nálægdar. Þar fyrir bannar Páll og ad hryggja heilagann Anda, Eph. 4, já, hann segir: vér skulum ei slockva Andann, 1 Thess. 5. Sömu atburdi skal til þess hafa ad sönnu ad halda Jesú, svo sem ad lada hann ad sér í fyrstunni; hvorugt géta menn án Guds Anda, því enginn kann Jesúm Drottinn ad nefna fyrir utan hann, segir Páll, 1 Cor. 12; en ad mótstanda ecki heilögum Anda þad er í mannsins valdi, sérdeilis þess, sem endurfæddur er med vatni og Anda. Eg vil ei ítreka þad aptur, sem ádur er sagt, um þad ad njóta Jesú nálægdar; en eitt sé eg hér í fari lærisveinanna, sem batt hann svo, ad hann géck inn og var hjá þeim: hann lét sem hann vildi lengra gánga; en þeir neyddu hann og sögdu: vert hjá oss, Herra! þviad kvölda tekur og á daginn lidur. Hvílík ad hafi verid naudúng þessi, er audséd héraf, þad var ein audmjúk bæn; svoddan ofríki hefir Drottinn opt lidid; svo neyddi hann konúngs-madurinn, Jóh. 4; svo neyddi hann hin Kananiska, Matth. 15; svo neyddi Abraham Gud, er hann bad fyrir Sódómitum, Gén. 18; svo neyddi Mósis hann, er honum tókst ecki annad enn miskunna Israel; svo neyddi Jakob hann, er hann sagdi: eg sleppi þér ecki fyrr enn þú blessar mig, Gén. 32. Jesús lætur opt sem vilji hann lengra gánga, þegar hann leggur oss sinn kross á herdar, en vér sjáum ecki, ad hann er oss nálægur, svo sem ádur er sagt. Þegar vor eyrindi luckast ecki, sem vér þó rekum í hans nafni, fyrir mannanna ofbeldis sakir, en vér þeckjum ecki hans tilgáng. Hvad skal hértil gjöra? eigum vér þá ad sleppa honum og leita ráds hjá heiminum? fjærri sé því! hvad þá? gjörum eins og þessir gjördu; neydum hann med audmjúkri bæn og andvörpum, ad hann vilji hjá oss vera. Eingum af oss hefir þvílík sorg tilfallid, sem þessum Guds vinum, þeir höfdu misst hann, sem þeir höfdu allt sitt traust á, fyrir hvörn þeir kannské höfdu yfirgéfid alla hluti, eins og Pétur sagdi um þá tólf, Matth. 19; þeir vóru eptir í hershöndum, og þordu valla ad sjá uppá nockurn mann, þar allir vissu ad þeir höfdu verid hans lærisveinar, er svo minkunarsamliga var útleikinn fyrir skömmu, og hvörsu uggvænt þeim verid hafi, þad sýnir oss bædi dæmi þeirra, er forlétu hann í grasgardinum, og St. Péturs, er óttinn þreingdi honum til ad kannast ecki vid hann, fyrir hvörn hann þó skömmu ádur vildi lífid láta, Matth. 26, sem og þad, ad þeir lokudu dyrunum ad sér, fyrir hrædslu-sakir vid Gydinga, Jóh. 20; samt neyddu þeir þennan framandi mann, (því ei vissu þeir þá annad) til ad vera hjá sér; hvar fyrir? af því hann taladi um Jesúm, og opnadi fyrir þeim ritningarnar, svo þeirra hjarta brann í þeim; þessum manni vildu þeir ecki fyrir hvörn mun sleppa. En þú, Guds barn, sem þeckir Jesúm og veitst hann upprisinn og seztan til kraptarins hægri handar, ad hann bidji fyrir þér, Róm. 8; vilt þú ei taka þetta sama rád, þegar þér sýnist hann vilji fram hjá þér gánga? ó, jú, Guds barn! födurligt hjarta hefir Gud; þann er hægt ad locka, er sjálfur vill dansa; þú tekur aldrei svo fegins hendi vid Guds nádarhugsvölun, nær þig lángar eptir Drottni á þurlendinu eins og Davíd, ad hann sé ecki ljúfari til ad veita þér hana. Þegar Alexander hinn stóri hafdi lagst um borgina, Tyrum, med sínum herflockum, þá skrifar Plút-

archus, ad sumra af bærarmönnum hafi dreymt, ad godin vildu flytja úr borginni og í herbúdir kouúngs, en þeir bundu þau med hlekkjum ad ei skyldu þau í burtu komast. O, hvorsu mikid hofum vér, kristnir menn, Gudi ad þacka! grátligt er til þess ad vita, hvorninn Andskotinn hefir blindad vantrúarinnar born. Vesælings Gudir vörn þad og aunnur átrúnadur, ad trúa á þann, sem þeir ætludu ad þeir mundu fá til fánga tekid; en Drottinn Jesús hefir fengid oss adra festi til ad binda sig med, þad er hans eigin bæn, hvor ed ritud stendur hjá Lúcam í 11 Kap. og Matth. 6; og skommu sídar í sama Kap. kénnir hann oss, hvornin vér skulum leggja þessi hond á sig, med þessum ordum: bidjid og mun ydur géfast, leitid, og munud þér finna, knýid á, og mun fyrir ydur upplokid verda; og enn þá framar kénnir hann oss, hvorsu ad þessi festi sé sterk og óbilandi, er hann segir: því hvor sem bidur, hann skal medtaka, og hvor sem leitar, hann skal finna, og hvor sem ad áknýr, fyrir honum skal upplokid verda; en med þessu hefir hann sýnt, ad oss ecki einasta byrjadi óaflátanliga ad bidja, svo sem Lúkas vottar, 18 Kap., heldur heitt og ákafliga eins og Drottinn í grasgardinum, Lúc. 22; eins og Tertúllianus skrifar um kristná á sínum dogum, ad þeir komi saman í eitt, og med nockurskonar fylkíngu og athlaupi taki Gud til fánga. O, hvad ólík er þessi kalda verold sliku! menn hyggja þad sé nóg, ad falla á knén og halda klútum fyrir augun, og murra þar eitthvad er þeir ei sjálfir skilja, eins og Esajas skrifar um Phitons andann, og þá sem fóru til fretta vid hina daudu, Es. 8; er þetta samneyti heilagra? er þetta hin sanna kristiliga kyrkja? mun nocknd Andinn bidja fyrir þeim med ónmrædiligum andvorpunum? ó, vei! sannliga segi eg ydur, ad betra er aldrei ad bidja, því þeirra bæn verdur ad synd, Ps. 109, og þeirra Guds þjónusta ad offri hins fávísa, Ecl. 5. Þessara lærisveina hjarta brann í þeim, ádur enn þeir neyddu hann med sér inn ad gánga; sjá og til, kristinn madur, ad þú á einhvorn hátt fáir smelt þitt hjarta ádur enn þú krýpur fram fyrir Guds hátign í þínum bænastad: þad er hægt ad gjora í kyrkjunni undir hans orda heyrn, ef þad er rétt prédikad, og þú ljær því eyrun, og þar fyrir utan, strax sem þú augunum upplýkur á morgna, þá íhuga hans gjæsku og þína illsku, hans tign og þinn óverdugleik, hans velgjorninga og vernd yfir þér, og þitt hirduleysi og vanþacklæti, og nær þú hefir svo gjort um hríd, þá gack til bænarinnar og bid Andann ad bidja med þér, því þú vitir ei hvors þú átt ad bidja, Róm. 8; brúka somu adferd á kvoldum og lát þessa þánka svæfa þig, þá er þad víst, ad þú verdur á einhvorn hátt bænheyrdur, Post. gb. 7. Mósis var eitt fagurt barn álits, sem ritníngin segir, hann prédikadi svo vel fyrir dóttur Pharaónis med barns-grátnum, er hann lá í reyrkistlinum, ad hún komst vid í hjarta sínu, og sá aumur á honum, Exód. 2; miklu fegri mun sá vera í Guds augliti, sem med Jesú blódi er ádreifdur. O, hvornin munu hans miskunar-idur fá leynt sér nær hann heyrir þeirra grát, og sér þeirra tár, sem út eru hellt í hid randa haf Guds eingétins Sonar dýrmæta blóds, hvort miklu hærra kallar en Abels blód! Hebr. 12; þar fyrir, mínir elskuligir! gleymid ecki ad bidja idugliga og alvarliga um návist Jesú; sleppid honum ecki fyrr enn hann blessar ydur til fulls; þegar honum er tapad, þá er ollu tapad; medan þér honum fast haldid, þá er ollu haldid; þótt þér missid alla hluti, og jafnvel sjálft lífid, þá erud þér jafnríkir, þegar þér eigid hann, sem allt vald er géfid bædi á himni og á jordu, Matth. 28;

og hafi þar nockurn tíma verid þörf á ad neyda Jesúm til ad gánga inn til sín, og vera hjá sér, þá er þad á þessum sídurstu og verstu dogum. Vert þú hjá oss, Herra! þvíad kvolda tekur og á daginn lídur, sogdu þessir Guds menn. Þad má kalla, ad allareidu taki mjog svo til ad kvolda í heiminum; myrkur ránglætisins taka til ad byrgja fyrir oss Sól réttlætisins; hin sanna Guds þekking og skilningur á hans h. ordi, er umsnúinn í kapprædur og þrættanir. Þeir sem eiga ad hafa lykil vitskunnar, stunda þad mest, hvornin þeir megi flækja adra í spurníngum þeim, er þeir ecki sjálfir skilja, og þykjast miklir menn, þegar þeir vel munnhoggvast, en hinni sonnu þeckingu Guds og hans lærdóms sleppa menn nú um stundir, og þad veldur því, ad nockru leiti, ad lifernid er enganvegin svo sem kristnum sómir, þar menn láta Guds ríki vera fólgid í ordum einum; menn hafa skin gudhrædslunnar en afneita hennar krapti 2 Tim. 3, svo varla er ad finna trú á jordu, Lúc. 18, eg meina þá trú, sem verki fyrir kjærleikann, Gal. 5, svo þad er stór naudsyn ollum Guds bornum ad neyda Christum ad vera hjá sér, þar allt teiknar til þess, ad dagur Drottins muni ei lángt í burtu vera; og þótt ei væri, þá veit eg ecki nema þad augnablik, sem eg lifi á, sé kvold minna lífdaga, því vil eg Jesú halda og honum ecki sleppa, svo nær sem eg dey, þá deyi eg med Lausnara minn í fadminum, og ad hvort sem eg lifi edur dey, þá sé eg hans, Róm. 14. Slepp þú mér, sagdi hann fordum vid Jakob, þvíad nú dagar, Gén. 32; minn Herra! eg vil ecki sleppa þér, þvíad nú kvoldar; eg sleppi þér ecki fyrr en þú blessar mig, því eg veit ecki nær enn myrkur daudans byrgir mín augu. Nóttin er umlidin, en dagurinn tekur ad nálgast, sagdi Páll á sínum dogum, Róm. 13; þad var og satt, þvíad þá var Sól réttlætisins, svo ad segja, nýliga upprunnin, og skein fagurt í heiminum lengi fram eptir oldunum; en nú ætla eg ad þessu megi umhverfa, og segja: dagurinn er hartnær umlidinn, en nóttin er í nánd. Vert því hjá oss, Herra! þvíad kvolda tekur og á daginn lídur. Já, ó, Herra Jesú Kriste! þegar dregur ad rockri æfi vorrar, og vor augu taka til ad formyrkvast í daudanum, svo þau sjá ecki lengur, vert þú þá hjá oss, þegar allir hafa forlátid oss, og vér sjálfir hofum yfirgéfid oss, en varpad sálu og lífi í þínu miskunar-fadm; lát oss þá leggja vora trúarhond í þína sídu, og hennar fingur í naglaforin, og géf ad vér þá séum trúadir og ecki vantrúadir! uppljúk þá vorum sálaraugum, ad vér þeckjum þig oss af Gudi géfinn til réttlætis, til helgunar og til eylífrar sáluhjálpar. Bænheyr þad, gódi Jesú! fyrir þitt blód og forþénustu, amen, í Jesú nafni, amen!

Þridja Dag Páska.

Gudspjallid, Lúc. 24 Kap.

Í þann tíma: þá lærisveinarnir voru nú enn ad tala um þetta, stód sjálfur Jesús midt í milli þeirra, og sagdi til þeirra: fridur sé med ydur! en þeir skélfdust og urdu hræddir, og meintu ad þeir sæi anda nockurn; og hann sagdi til þeirra: hvar fyrir skélfist þér, og því koma slíkir þánkar í

ydar hjørtu? sjáid mínar hendur og mínar fætur, ad eg em þetta sjálfur; þreifid á mér og skodid, þvíad andi hefir ei hold og bein, svo sem þér sjáid mig hafa. Og þá hann sagdi þad, sýndi hann þeim hendur og fætur; og er þeir trúdu enn eigi fyrir fagnadar sakir, og undrandi þad, þá sagdi hann til þeirra: hafid þér hér nockud matarligt? og þeir løgdu fyrir hann stycki af steiktum fiski, og hunángs seim, og hann tók þad og át fyrir þeirra augum. Og hann sagdi til þeirra: þetta eru þau ord, hvør eg taladi til ydar, þá eg var ennnú hjá ydur, þvíad þad hlaut allt ad fullkomnast, sem af mér er skrifad í Mósis løgmáli og í Spámannanna bókum og sálmum. Þá opnadi hann þeirra hugskot, svo ad þeir skildu ritníngarnar, og sagdi til þeirra: svo er þad skrifad, og svo byrjadi Kristó ad lída, og upp ad rísa á þridja degi frá daudum, og prédikast láta í sínu nafni ydran og fyrirgéfníng syndanna ámedal allra þjóda, uppheffjandi í Jerúsalem; en þér erud vottar allra þessara hluta.

Exordium.

Fridur á jørdu og mønnum gódur vilji, súngu einglarnir fordum, þegar mannkynsins Endurlausnari var í heiminn borinn, Lúc. 2; þá máttu þeir himnesku andar lýsa þessu fridarbodi í umbodi síns Herra, þar hann lá eitt ómálga barn í stallinum, og átti þó margt eptir ógjørt, sem ad þurfti til ad semja þennan frid milli Guds og manna. En nú, þar hann fyrir krossins dauda hafdi afmád allan óvinskap, sem hans útvalda mátti frá eylífum fridi hindra, þá lýsir hann sjálfur þessum fridi yfir sínum elskuligum lærisveinum, hvørjir ad sídan fóru med þetta fridarbod út um allann heiminn eptir hans skipan. En fyrir því, ad vér erum og þessa fridarbods hluttakandi vordnir, þá viljum vér af gudspjallinu hugleida: 1) **hvílíkur ad sé þessi fridur;** 2) **hvørnin vér eigum hønum ad taka.** Þar til hjálpi oss hinn gódi Gud, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Hvílíkur ad þessi fridur sé, br. m., þad sést, nær menn athuga hvílík ad var sekt mannkynsins, er þad stygt hafdi hinn almáttuga Gud. Er fridur, Jehú? sagdi fordum Jóram Israelskoníngur, er hann mætti honum á veginum, en Jehú svaradi: hvad gildir þig um frid, þar hórdómar og tofrar módur þinnar vara ennnú? 2 Kóng. 9. Ad vísu er þad satt, ad vor fyrsta módir hafdi ecki þær skammir ad hafst, sem Jessabel, en þó má ecki því neita, ad af hennar fyrstu synd eru komnar allar þær syndir, er í heiminum hafa sídan drýgdar verid; þeirra sekt vardi allt til þess, ad vor Fridarhøfdíngi negldi þá handskriftina á tréd, sem ígégn oss var, undir eins og hans blessudu hendur og fætur voru á krossinn negldar. Þar var enginn réttkalladur fridur ádur fyrir syndugt mannkyn, jafnvel þótt ad syndin væri allt þángad til undir Guds þolinmædi, Róm. 3. Nóe bygdi Drottni eitt altari eptir þad hann var frelsadur af vatnsflódinu og fórnfærdi þar á allrahanda hreinum dýrum, svo ad Gud lyktadi einn sættleiks ilm og lýsti fridi yfir mannkyninu, segjandi: ecki vil eg framar bølva jørdunni fyrir mannsins sakir, Gén. 8. Þessi fridur nádi þó ecki nema til líkham-

ligs frelsis, en þá voru sálirnir ókvittar vid Gud, nema hann hefdi vitjad vor upprunninn af hædum í sínum miskunar idrum, med sendingu síns eingétins Sonar í vort hold, þegar þad saklausa Guds Lamb var á krossinum fórnfært, fyrir allar veraldarinnar syndir, med hvorju ad bædi Nóa og allar adrar gamla Testamentisins fórnir eru helgadar og fullkomnadar, þá lyktadi Gud til fulls einn sætleiks ilm; og þegar hann hafdi hjálpad honum út af daudanum, sem Páll segir, Hebr. 5, út af því reidinnar flódi, sem géck inn ad hans sálu í kvolinni, þá hefir þessi mikla hetja, ad uppleystum daudans fjotrum med ollum rétti lýst þessum fridi yfir sínum brædrum. Þegar brædur Jósephs hofdu fundid féd í seckjunum, er þeir ecki áttu von á, þá urdu þeir óttaslegnir, svo þeir vissu ecki hvad þeir skyldu til ráds taka, Gén. 43, þá sagdi rádsmadur hans til þeirra: fridur sé med ydur, óttist þér ecki, ydar Gud og ydar fodurs Gud hefir sendt féd í ydar sjódu. Þeir hofdu í þad sinn eckért illt gjort, samt óttudust þeir og meintu sér mundi kénnt verda um þessa varmennsku. En hvad hafdi syndugt mannkyn imóti Gudi gjort? þad hafdi rænt hann sínum heidri, þad hafdi líflátid hans eingétinn Son med sínum illgjordum, og ofan á allt þetta ecki þeckti meir sinn vitjunartíma, Lúc. 19, heldur enn Jacobs synir vissu, hvornin féd var aptur komid í secki þeirra. Veraldligir hofdingjar, er þeir gjora frid vid annann, þá stadfesta þeir hann med bréfum og ritningum, edur og seljast gísla á; þess þurfti ei hér af vorri hendi, því vér áttum vid þann einn ad skipta, sem einga vissu þurfti af vorri álfu og á alls kosti vid oss, ef vér ecki holdum hans fridarsáttmál. En svo hann tæki allann efa frá sínum lærisveinum um þetta fridarbod, þá sýnir hann þeim þad, sem ollu sterkara og óbrigdulla var, enn nockurs konúngshond edur innsigli, er hann sýndi þeim sínar hendur og fætur. Gledilígt var þetta fridarbod lærisveinunum, br. m.; en ecki hofum vér minna þegid í því, hvorra fedur vorn án Guds í heiminum, Eph. 2. Hvílíkur er hann, sem vér hofdum flúid frá, já, frá hvorjum vér dagliga flýum, og brjótum hans nád af oss med syndunum? þad er Konúngur himins og jardar, Drottinn sterkur vandlætari, vitjandi ránglætis fedranna á sonunum í þridju og fjórdu ættkvísl, Exód. 20; já, mundi vitjad hafa í þúsund lidu allt til enda veraldar, nema ad vér réttlættir fyrir trúna hefdum frid vid Gud, fyrir Drottinn vorn Jesúm Christum, Róm. 5. Nú er þad víst, ad syndin reiknast svo stór sem hann er til, sem hún er ámóti gjord; en um Guds hátign er kunnugra, enn frá þurfi ad segja. O, Guds barn! hvílík gledi er þad þá ad hafa frid fengid vid svoddan Konúng, og svoddan einn frid, sem aldrei um æfi má rjúfast, nema hann af oss rofinn verdi? hvar fyrir því er ecki ad gleyma, ad skommu ádur enn Drottinn féck lærisveinunum í hendur lyklavaldid til ad fyrirgéfa og apturhalda syndunum, þá lýsti hann fridi yfir þeim, Jóh. 20; þar fyrir nær þessi fridur til allra þeirra, sem taka kvittun synda sinna af Gudi fyrir hans rádsmanna þjónustu. Hún er eitt aflátsbréf, sem Kristur undirskrifar med þeirra hendi á hofud allra rétttrúadra, en innsiglar þad sjálfur í þeirra hjarta med heilogum Anda, hvor ad er pantur arfleifdar vorrar, Eph. 1; þess gétur Páll, 2 Cor. 5, segjandi: Gud hefir í Kristó sætt heiminn vid sjálfan sig, tilreiknandi þeim ecki þeirra yfirtrodslur, og leggjandi oss uppá ad boda forlíkun þessa; því hvors syndir kvittar eru, hann hefir frid vid Gud, frid vid hans logmál, og frid vid samvitskuna. O, hvorsu fagrir eru þá fætur þeirra, sem

fridinn boda! Esa. 52; og hvad kunni glediligra þeim ad bodast er sátu í myrkrunum enn þessi fridur, Nah. 1; svo vér megum því fagna er Zach. skrifar, Kap. 9: hann mun fyrir Testamentisins blód útleida hina bundnu af þeirri gryfjunni, hvar eckért vatn var inni, og boda heidingjunum fridinn; og hefir hin eylífa Gjæska ecki látid þar med búid, ad hann hefir géfid oss syndirnar kvittar og gjört frid vid oss í sínum Syni; þad dýra gjald, sem hin eylífa Hátign lauk í voru holdi á krossinum, mátti enn þá meiri blessan, meiri sælu, og meiri fögnud afreka; þad var, ad hann setti oss í síns Sonar ríki, Cól. 1, hvørt ad ecki er matur né dryckur, heldur fridur og fögnudur í heilögum Anda, Róm. 14. Þegar veraldligir höfdingjar géfa einhvørjum grid, þá þykjast þeir vel gjøra, ef þeir láta hann halda lífi og landsvist. David gaf Símei líf, 2 Sam. 16, og þótti vel gjørt úr því sem ráda var; Salómon gaf honum landsvist, þó med því móti, ad hann færi ecki út af Jerúsalem, 1 Kóng. 2; Jósúa gaf Gibeónitunum frid, og þad til ad halda loford sitt er hann vildi ecki bregda, og lagdi hann þeim þó nockurskonar þrældóm uppá, ad höggva tré og bera vatn til þjónustugjørdarinnar, Jós. 9; en hvad er Gud skyldugur ad halda vid oss mennina, sem dagliga brjótum þann eid, er vér unnum honum í skírninni, nær hann trúlofadi oss sínum Syni fyrir hans blód med heilögum Anda? Já, hvad opt höfum vér rofid þad heit, er vér svo tídt höfum gjört honum í skrifta-stólnum, ad afláta og sjá vid syndunum? og samt hefir hann ecki einasta uppgéfid oss, og dagliga uppgéfur öllum þeim, sem vid hann fridmælast, alla skuldina, og þau mörg tíu þúsund punda, er vér svo tídt verdum honum skyldugir, Matth. 18, heldur lofar oss ómælanligrar dýrdar eylífri þýngd, fyrir munn síns þénara St. Páls, 2 Cor. 4, öllum þeim, sem bera vilja hid sæta ok Kristí og hans léttu byrdi: já, öllum þeim ed sér til hans snúa vilja frá sínu illu athæfi og vondri breitni, allt fram undir daudastundina. Hvílíkur er þá þessi fridur? edur hvør fær hann nógliga prísad. Ecki hefir Drottinn heitid sínum börnum veraldarinnar fridi, miklu heldur, segir hann, þeir skuli hafa ángist í heiminum, Jóh. 16; en því hefir hann lofad, ad þeir skyldu hafa frid í sér, Jóh. 15, já, þann frid, sem veröldin kann ei ad géfa, og þann frid, sem einginn kann af oss ad taka, Jóh. 16, svo lengi vér höfum frid vid hann, sem oss þennan frid alleina géfid hefir og géfa kann, en einginn annar. Þar verdur aldrei svo tryggiliga búid um nockra veraldarinnar sátt edur fridargjørníng, ad menn kunni ad segja ad hann skuli lengi stadfastur vera, hann kann ad vara í tveggja konúnga tíd þeirra ámilli, medan þeir lifa bádir, og þó ecki altíd; hvad lengi héldst sættin ámilli Sýrlands og Samariam, er Achab og Benhadad gjørdu? 1 Kóng. 20; hvørsu vel efndi Ptólómeus þad hann heitid hafdi dótturmanni sínum Alexandró? edur Rómverjar Gydíngum? 1 Macc. 10 og 11. En uppá þann frid má reida sig, er Gud heitir oss syndugum mönnum, þar er aldrei lýgi fundin í hans munni. Eckért er tídara enn þad í heiminum, ad þegar tveir hafa ósáttir verid, og þeir látast þó sættast heilum sáttum og jafnvel sverjast eida á, ad sá bregdur af, er sídan fær valdid meira, og finnur sér allt til ordsaka heldur enn ad hann ecki hefni síns vansa, sérdeilis ef hann þykist hafa vordid undir í sættinni; því er þessi málsháttur heimsins: vakta þig fyrir þeim vin, er þú hefir sæzt vid; en þetta er ecki ad óttast hjá Gudi, öll hans verk

ern miskun og sannleiki, Ps. 25; hann er trúr, sjálfum sér kann hann ecki ad neita, 2 Tím. 2; nema ef vér viljum kalla þad brigdmælgi, ad þær hefndir koma ecki strax yfir vondar gjørdir, sem hann hefir hótad þeim; en vér bregdum dagliga af, og ecki gétum vér um eitt augnablik haldid vor særi; þó hefir hann ecki útskúfad oss, ecki hefir hann ennú brotid þann frid vid oss, sem hann gjort hefir vid aumt mannkyn fyrir sins Sonar dauda, Róm. 8, jafnvel þótt þad játa megi, ad á þessum tímum hafi allt hold fordjarfad sinn veg, ei sídur enn á døgum Nóa, Gén. 6, svo menn kunna enga ordsøk til þess ad færa, ad hinn strángi og réttláti Dómari ecki kollsteypi þessari vantrúudu verøld, nema þá, ad hann er Gud og ecki madur, Hós. 11. Þetta munu øfgar þykja er eg tala, en gjætinn ad, hvørsu fleiri manneskjur þar eru nú í heiminum enn á døgum Nóa; hvørsu lítill ad er kristindómurinn hjá heidíngjunum; hvad fáir af kristindóminum, sem játa þá réttu trú, og hvad fáir af þeim, sem hana játa, er færa verduga ávørtu henni. Hvørnin á þessu stendur, veit Gud einn, þad er ei mønnunum unnt ad vita. Verda má ad þar séu fleiri Guds børn enn menn hyggja, þvi Elías vissi jafnvel ecki ad þar voru svo mørg þúsund í Ísraelsríki, sem ecki høfdu beygt sín kné fyrir Bal, 1 Kóng. 19; en ættu menn eptir ytra áliti edur mannligri skynsemi ad dæma, þá kynni einhvør ad vísu ad ætla, ad í øøld þessari mundu ecki øllu fleiri vera réttlátir, eptir þvi sem tala rennur til, heldur enn fyrir flódid. Þetta skrifa eg alleina til þess, ad menn þecki Guds ómmrædiligu gjæsku og trúfesti, ad hann heldur vid oss ennú í dag þad sáttmál, er hann gjordi vid Nóa; hvad miklu framar mun hann þó halda þá sátt, er hann gjort hefir vid sína útvalda í Kristó? Þess er og ad gjæta, br. m., ad þótt vér gjørum frid vid mennina, sem oss voldugri, gøfugri og sterkari eru, þá er ecki trútt um ad þeir kunni ad duga oss, þótt þeir vildu, nær adrir þeim sterkari rísa ámóti oss, þvi allt hold er hey, segir rødd hrópandans, Esa. 40; litid gagnadi þad Júda og Ephraim, ad þeir sendu til konúngsins af Assyria og Egyptalandi, þvi Drottinn sagdi: hann skal ecki kunna ad græda ydur, og ecki ad lækna ydar sár, þvi eg em svo sem grimt león ámóti Ephraim, og svo sem úngt león ámóti Júda, Os. 6. Svoddan munur er nú á þeim fridi, sem verøldin géfur, og þeim er Gud géfur; séu þeir svo máttugir, svo vinsterkir, svo frændmargir sem þeir vera vilja; eg á einn vin, sem aldrei skal bregdast; eg em hans, og hann er minn, Lofkv. 6; hann er megnugur um ad setja krók í Zenacheribs nasir, Esa. 37; hann gétur dreckt Pharaó og hans vognum, og reidmønnum, Exód. 14; hann kann ad slá Jeróbóams her, þótt hann hafi umkríngt Abíam, 2 Kron. 13; og þóknist honum ad láta vonda menn hafa yfirhøndina, þá vil eg segja med Davíd: gjøri hann vid mig hvad gott er í hans augliti, 2 Sam. 15; þad nægir mér ad eg hefi frid vid hann, sem er Guds fridarins, 2 Cor. 13; hann géfur mér frid í ofsóknunum, rikdóm í armódunum, virdingu í forsmáninni, heilbrigdi í sjúkdóminum, sadning í húngrinu, gledi í sorginni; þad nægir mér ad hann er minn vinur, þegar allir mínir vinir hafa mig yfirgéfid. Segid mér, hvad vill verøldin gjøra þeim, er Gud hefir gjort svo lynda? ecki meir enn eitt barn einum risa, edur skollahvelpurinn leóninu. Ef eg er í landi einhvørju, þar sem herskátt er, en veit þó ad þar er fridur í minu landi, hvar eg hefi bú mitt, mína vini og frændur og allann líkhamligan varnad, þá er eg þó betur tilfrids, þótt eg sé medal óvina staddur, eg

er ei nema ein manneskja, eg vil segja med spekíngunum: eg ber allt mitt med mér, eg vil á einhvorn hátt sjá til, hvornin eg lífs afkomist og nái minu födurlandi. Guds börn eru ad sönnu í hershöndum í útlegd þessari, en þeirra umgengni og þeirra borgaréttur er á himnum, Phil. 3; allt hvad þau hafa í veröldinni, þad er ecki þeirra, Gud gaf þad ad sönnu þeim til brúkunar og medferdar, en þau hafa ecki fest hjarta sitt þar vid, heldur hafa þau þad Gudi apturgéfid; eru þad góts edur gardar, metord og virdíngar, gull edur silfur, þad er ecki þeirra eigid, þad er kristfé alltsaman, og jafnvel sjálft lífid; en þeirra fastaeign er á landi lifandi manna. Eg vil sjá til hvornin eg kunni ad ná þángad lífs, hvar eingin skal lífid frá mér taka, hvad mér aldrei minn bregdast, svo lengi sem eg hefi frid vid hann, sem er fridarins Gud, sem er lífsins höfdíngi, Post. gb. 3, Jesús Christus, hvor ed daudur var, og sjá, hann lifir, Opinb. 1; svo lengi eg veit minn Endurlausnari lifir, svo óttast eg eckért strid; honum er ecki um megn ad leidsegja mér ígégnum minna fjandmanna hendur, já, ígégnum sjálfan daudan inn til lífsins, og ad láta mig lifa þótt eg deyi, því hvört eg lifi edur dey, þá er eg þó hans, Róm. 14; því vil eg segja; daudi! hvar er þinn broddur, helvíti! hvar er þinn sigur? 1 Cor. 15; Gud er sá sem oss hefir sigurinn géfid, fyrir Drottinn vorn Jesúm Christum; honum sé lof, dýrd og heidur ad eylífu, amen! Og er nú þetta sagt þarum, hvílíkur ad þessi fridur sé; eptirfylgir ad tala um, hvornin vér eigum honum ad taka.

Þad er ecki nóg, Guds börn, ad þiggja grid af einum konúngi, nema menn haldi þau; Zedechias konúngur tók grid af Nebúkadnezar, hvor ed gaf honum konúngsríki í Júda eptir frænda sinn Jóachim, 2 Kóng. 24; en hann gjördi uppreist ámóti honum og hélt ecki sáttina, hvar fyrir hann tók hann fánginn, stack hans augu út og flutti til Babylon, 2 Kóng. 25; og margur hefir sá tekid grid af Gudi í skírninni fyrir Kristi blód, sem skýzt undan honum aptur og gjörist Satans madur med vantrú og syndsamligu athæfi, og verdur þá hin seinni villan argari hinni fyrri, Matth. 27. Hvar med gétum vér þá vid hinn Almáttuga frid haldid? Ef vér erum hans þegnar vordnir, þá eigum vér honum skyldur ad gjalda; hin fyrsta þegnskylda vor vid hann er audmjúkt þacklæti hjarta vors, fyrir þennan háleita velgjörning; offrid Drottni lofgjördinni, segir Davíd. Varla má minna vera, br. m., enn ad vér offrum honum kálfum vara vorra, Os. 14, þad er lofgjördinni, er sinum eingétna Syni, því saklausa Guds Lambi lét slátra á krossins altari, til ad forlíka heiminn vid sjálfan sig. Margur þykist ad sönnu þennan skatt lúka Gudi, ef hann sýngur honum eitt sálmvers med munninum alleina, en hvört ad hugur fylgi máli, þad athuga menn ecki svo gjarna; svo hann mun hafa ordsök til ad segja vid marga þá, sem látast þacka honum hér fyrir: þetta fólk nálægist mig med vörunum, en þeirra hjarta er lángt þarfrá, Esa. 29. En hvörsu mjög ad menn brjóti Guds frid af sér med þessu óþacklæti, þad sjáum vér, medal annara, á þeim tíu líkþráu er Jesús hreinsadi, um hvorja hann sagdi: voru ecki tíu hreinsadir, en hvar eru hinir níu? Lúc. 17; fanst einginn sá ed aptur snéri og gæfi Gudi dýrdina, nema þessi útlendíngur? og hann sagdi til hans: statt upp og gack burt, þín trú gjördi þig hólpinn. Hinir voru alleina á líkhamanum hreinsadir, þessi bædi á sálu og

líkhama, því ekért taladi Drottinn um trú þeirra, og mun sálarinnar heilbrigdi hafa farid þar eptir. Eg er og næsta mjøg ugganði um, ad þar finnist varla einn ámedal tíu, sem þetta hjálprædi, þennan mikla frid, sem oss er í Kristi danda og upprisu bodadur, svo þecki, sem byrjar; flestir láta sér nægja med þad, ad sýna sig kénnimanninum, í kyrkjunni, í skriftastólnum, í útvortis játníngu trúar sinnar einusinni edur tvisvar á ári, en hvørt ad samvitskan kémst vid af tilsinníngu syndanna, hvørt elskan til Guds er svo mjøg heit, þar um mætti efast hjá allmørgum, því annars mundu menn hafa meiri vidleitni á ad hafna syndunum, og elskan til Guds mundi framar spretta út med verkunum, svo hann þar med yrdi dýrkadur; þad er ad snúa aptur og géfa Gudi dýrdina, ad snúa sér frá sínu ógudligu athæsi, og taka sína ílskubreitni frá hans augliti, Esa. 1. Ef hann er vor Fadir, hvar er þá hans heidur? ef hann er vor Herra, hvar er þá hans virdíng? Mal. 1. Þad er minnst verdt ad lofa Gud og þacka honum med munninum, þad gjøra og hrafns-úngarnir, segir David, Ps. 147, og eru þeir ecki med hans Sonar blódi afrekadir; ecki kostadi þad Gud nema eitt ord ad skapa þá og allann heiminn, Gén. 1; en hvad segir Páll vid oss, 1 Cor. 6: þér erud verdi keyptir, þarfyrir dýrkid Gud í ydar líkhama, og í ydar anda, hvørjir ad eru Guds. Hvørnin skulum vér hann dýrka í vorum líkhama? hvad segir hann enn aptur, Cól. 3: Deydid ydar jardneska limu, saurlifi, óhreinleika, lauslæti, vonda girnd, ágirni, sem er skúrgoda dýrkan, fyrir hvørt ad kémur reidi Guds yfir born vantrúarinnar; leggid af allt þvilikt, reidi, girnd, ilsku, gudlostun, nidyrdi frá ydar munni; þad er ad dyrka Gud í sínum líkhama, ad afsnída þessa limu hins gamla mannsins. Postulinn segir, ad fyrir þvilíkt komi Guds reidi yfir born vantrúarinnar; sjáid hvad ómøguligt þad er, ad hafa frid vid Gud, nema menn afleggi þessi verk myrkranna, sem von er á, því ecki hefir Gud látid kvelja sinn Son til þess, ad vér þjónum syndinni í hennar girndum, edur látum hana drottna í vorum daudligum líkhama, Róm. 6; því hann hefir ecki kallad oss til óhreinleika, heldur til helgunar, segir Postulinn, 1 Thess. 4. En hvørnin megum vér Gud vegsama í vorum anda? þad er í sálum vorum; þad er, ef vér færum andans ávexti; hvørjir eru þeir? þad segir oss Páll, Gal. 5; þad er kjærleiki, fognudur, fridur, þolinmædi, gódgirni, gódfýsi, trú, hógværd, bindindi; og endar hann svo þetta tal med annari málsgrein, sem alla Guds þjónustu í sér innibindur, segjandi: en þeir sem Kristi eru, krossfesta sitt hold med þess girndum og tilhneigíngum. Hvør sem þad dagliga gjørir, eptir því sem Guds andi fær í hans breiskleika verkad, hann má vera fullviss um Guds vináttu, jafnvel þótt enginn géti fullkominn verid í þessu daudliga holdi, því ef vér gaungum í andanum, þá erum vér ecki undir lögmálinu, Gal. 5; en þetta frelsi eigum vér ecki ad brúka til þess ad láta eptir oss smásyndirnar, er vér svo køllum, og ætla þad sé nóg ad varast størglæpina. Þad er engin svo litil synd til, ad ei sé hún nóg til ad fordæma manninn, ef Gud vill í dóm vid oss gánga. David bad Gud forláts á sínum heimugligum syndum, Ps. 19; því mun þad ecki óhult ad drýgja hinar smáu visvitandi. St. Páll sagdist jafnvel ecki skyldi kjøt eta, ef hann vissi sinn bródir hneixladist, 1 Cor. 8, og mun margur halda þad fyrir litla synd; þad er aldrei litil synd, sem Guds réttlæti fordæmir, en hann fordæmir allar þær, sem vér litlar edur eingar

kollum. Það er allt synd sem helvíti forþénar, en þær forþéna allar það, sem maðurinn lætur vísvitandi eptir sér, og liggur í þeim viljandi, jafnvel þótt ei sé þvílíkt af mönnunum kallað nema Guðs barna brestir; smáregnið vætir eins mjög og stórdróparnir; þær smáu syndirnar kunna að verða hvað skaðvænastar, því vér reiknum þær ecki, og verða því flestar, og þótt þær séu smáar í vorum augum, þá verða þær þó stórar, nær vér byggjum þeim lengi heima. Einn lítill ormur, þegar hann er svólginn í magann, þá etur hann svo lengi um sig, að hann verður stór, nema hann annaðhvort sé drepinn, eða honum sé uppselt; einn lítill púki, þegar hann er einusinni innkominn í hjarta mannsins, getur vorðið að stórum djöfli, ef hann er látinn hindrunarlaus, og þegar hann er svo varinn gétur hann tekið sjö anda sér verri, Lúc. 11; menn taka einn lítinn dreing til fósturs, ef hann er skálkur, sem margir eru, þá gjörir hann sig að húsbónda, nær hann er fullorðinn, og ræður sína líka inn í húsið, þar til hann með sínum félögum drepur húsbóndann, ef hann þorir, og gjörir sig herra af gótzinu. Svo eru hinar litlu syndirnar; þau dálitlu börn Satans, er vér leikum oss að, meðan þau úng eru, þau verða vor ofmenni um síðir, og taka vort andligt líf frá oss, og eyða þeim féssjóð úr voru hjarta, sem með Guðs blóði keyptur er; sumt gaman og gleðskapur, sem heitir kurteysi í fyrstunni, kann að verða að hæðni og spéskap, svo þegar menn hafa lengi vanið sig á að hæða mennina, og því er hrósað af þeirra líkum, er leita sér fordildar í slíku, þá fer þeim svo fram í kunstinni, að þeir fara að hæða að Guði og hans heilaga nafni; það þykir hjá oss saklítið að leggja Guðs nafn við hégóma og gamni sér í dagligu tali, eður kalla á Andskotann; en sá sem þetta hefir lengi tamið sér, honum mun ecki þykja mikið fyrir að brúka það sama til að ljúga líf og æru af sínum náúnga; hann sem reiknar það fyrir enga synd, að hann forsómi að gánga til kyrkjunnar, og leikur sér að hégómanum á Guðs helgum dögum, hann kann að verða yfirgéfinn í svo fráleitt sinni að hann þenki, að það sé ecki nema fyrir siðasakir að menn brúki helgar tíðar. Eg segi þetta til dæmis um allt það, er menn gjöra ámóti hinum boðorðunum, sem hvör einn kann að skilja, ef hann vill géfa nockurn gaum að framferði sínu, og taka vara á sálu sinni. Fyrir því, ef þér viljið hafa frið við Guð, br. m.! þá drepið þessa smápúka, eður að vísu gjörið þá svo vanmeta, að þeir ecki verði yðar ofurefli, annars munuð þér ecki frið við Guð hafa. En sökum þess, að enginn af oss er svo aðgjætinn eður varkár, að ecki falli blettur á vort skírnarfat á hvörri stundu, jafnvel þeirra, sem bestir eru, þá eigum vér í hvört sinn, sem vér af nockurri hrösun verðum yfirstignir, að þvo hann af með beiskum yðrunartárum, ef vér viljum frið við Guð hafa; já, vér eigum að gánga streingiliga í dóm við sjálfa oss, og ecki láta vora yðran stiga fram yfir almenniligar syndir, því þær fordæma eins manninn og hinar stóru, nema menn þeirra af hjarta yðrist; gjætum þess, að Guð er réttlátur, hann er eptirgángssamur og strángur sóknari, hann heimtir ecki alleina stórsummurnar, heldur vill hann láta gjalda hinn síðasta pening, Matth. 5. Hvar með fáum vér þessa sekt lokið, nema með Kristi forþénustu, sem er óendanlig; en hún verður engum tilreiknuð, nema þeim, sem yðrast af hjarta syndanna. Að sönnu kunna menn ecki allra að yðrast sér í lagi; hvör veit hvað opt hann fellur, Ps. 19; gétur þú uppreiknað alla þína úngdóms bresti? hvör má telja alla sauruga þánka og ónytju-orð? það er að vilja telja

sandinn og bylgjur sjáfarins; en þar vér erum oss þess samvitandi, ad vér svo opt hrosum, svo ad öll vor reisa frá vöggunni til grafarinnar, er varla annad enn einn sífeldur blódvadall, þá eigum vér ad láta oss þad af hjarta ángra, ad vér erum svo undir syndina seldir, Róm. 7. Já, í samtali vid vora vini og náúnga, edur og nær vér sleppum oss í gaman og gledskap, þá byrjar réttkristnum manni ecki einasta adgjætnum ad vera, ad ei styggi hann Gud med munni sínum, heldur og í hvört sinn, nær hann kémur til sjálfs síns aptur, ad hugleida hvört ecki hafi hann rasad med sinni túngu, og finni hann þad, sem án efa optliga finna má, ad láta sig þess af hjarta ydra og bidja Gud um nád, ef vér viljum vera fullvissir um hans vináttu; og ecki einasta eigum vér þær syndir ad fordast, sem eru réttlinis ámóti Guds skélfiligri hátign, heldur og, ef vér viljum hans vinir vera, þá eigum vér ad kappkosta ad halda frid vid vora brædur í heiminum, Róm. 12. Hvad er þad fyrir fridur, er Drottinn spáir um, ad verda muni í ríki Kristi? Esa. 2: Ad þeir muni gjöra sverdin ad plógjárnum, og sínar stángir ad ljáum, og ein þjód skuli ecki rickja sverdi ámóti annari, og þeir skulu ei framar læra strídsatferd. Hvad sýnist ydur, börn mín? mun þetta vera sá fridur, sem veroldin géfur? ecki teiknar til þess nú um stundir, þar ein þjód rís upp ímóti annari, og frændur og náúngar berast banaspjót eptir, heldur er þad fridur Guds sá ædri er öllum skilníngi, Phil. 4; þad er öll andlig farsæld, sem Guds postular, Paulus, Pétur, Júdas og Jóhannes í sínum Opinberunum jafnan óska Guds sofnudum; en ecki er þad sízt eindrægni andans, sem öll Guds börn hafa ámilli sín, hvar helst þau eru í heiminum; sá sem ecki er í þessum fridarsáttmála innibundinn, hann er ecki limur hinnar sönnu og ósýniligu Guds kyrkju; vakti sig því hvör og einn, sá er vill Kristi limur heita, ad ei ali hann nockurt hatur til síns náúnga; og er þad ecki nóg ad vér höldum frid vid vini og frændur; tollheimtumenn og pútur gjöra og þad hid sama, Lúc. 6: heldur býdur Endurlausnarinn oss, ad vér elskum óvini vora, Matth. 5; þad lögmál er þúngt ad sönnu holdi og blódi, en ecki svo mjög þeim, sem eptir Gudi er skapadur, og leitast vid ad breita eptir sínum Lausnara, hvör ed beiddi fyrir þeim er hann kvoldu, Lúc. 23. Eigir þú nockurn óvin, kristinn madur, þá gjæt þess, ad Gud er þinn besti vinur, og Andskotinn hinn argasti óvinur; gjör því ecki þad hinum til stygdar, en þessum til þægdar, ad hatast vid hann, sem er þinn bródir eptir náttúrunni, fyrir hvörn Guds Sonur hefir kvol og dauda lidid eins og þig; ef þú hatar þinn óvin og þad svo mjög, ad þú vildir hans dauda, þá gjör honum gott, sjá til ad þú fáir gjört þér hann ad vin med gódu atlæti; fáir eru svo hreckvísir ad þad takist ecki; en ef þú fær því til vegar komid, þá hefir þú drepid óvininn, en frelsad þinn bródur og géfid honum lífid, 1 Jóh. 5, og afrekad sálu eina Gudi til handa, sem er stærri sigur, enn þótt nockur hefdi kóngaríkin undir sig brotid, því hún hefir Guds Sonar blód kostad, hjá hvörju öll veroldin er fis ad reikna; svoddan hefnd er ecki einasta saklaus, heldur og Gudi kjær, og af öllum hans börnum vel álitin. Gud gjæfi, ad kristnir menn vildu temja sér þetta hugarfar, þá mundi fridur og eindrægni haldast betur manna ámedal, heldur enn skédur nú um stundir, þá mundu menn frid hafa vid sjálfa sig og samvitsku sína, frid fyrir heiminum, því sá ed þvílíkt gjörir, hann er af Gudi fæddur og yfirvinnur heiminn, 1 Jóh. 5; frid fyrir Djöflinum, því hann er Kristi barn, sem Djöflinum hefir útsnarad, og trodid

hann undir sinna barna fætur, Róm. 16; já, frid vid hinn lifandi Gud, sem øllu rædur bædi á himni og jørdu, í hvørs ríki ad fridurinn og réttlætid kyssa hvørt annad, Ps. 85, hér í tímanum, en í eylífdinni mun á fridnum enginn endir verda, Esa. 9. Þeirrar sælu-vistar njótandi ad verda unn þú oss þínum børnum, ó, þú stóri Gud fridarins! Róm. 16, fyrir hinu sanna fridarins Høfdíngja Jesúm Christum, Esa. 9, amen!

Fyrsta Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 20 Kap.

Og ad kvøldi þess sama þvottdags, þá ed lærisveinarnir voru saman-komnir ad luktum dyrum fyrir hrædslusakir vid Gydínga, kom Jesús þar, og stód í midid, og sagdi til þeirra: fridur sé med ydur! Og þá hann sagdi þetta, sýndi hann þeim hendurnar og sína sídu. En lærisveinarnir gløddust vid, ad þeir sáu Herrann. Jesús sagdi þá enn aptur til þeirra: fridur sé med ydur! Líka sem Fadirinn sendi mig, svo sendi eg ydur. En sem hann sagdi þetta, blés hann á þá og sagdi til þeirra: medtakid þér heilagan Anda; hvørjum helst þér fyrirgéfid syndirnar, þeim eru þær fyrirgéfnar, og hvørjum helst þér apturhaldid þær, þá eru þær þeim apturhaldnar. En Thómas, einn af þeim tólf sem kalladist Tvíburi, var eigi med þeim, þá Jesús kom; en hinir adrir lærisveinarnir søgdu til hans: vér høfum séd Herrann. En hann sagdi til þeirra: nema ad eg sjái naglaførin í hans høndum, og ad eg láti minn fíngur í naglaførin, og leggi mína hønd í hans sídu, þá trúi eg ecki. Og eptir átta daga voru enn aptur hans lærisveinar þar inni, og Thómas med þeim, þá kom Jesús ad luktum dyrum, stód í midid, og sagdi: fridur sé med ydur! Sídan sagdi hann til Thómam: réttu þinn fíngur híngad og skoda mínar hendur; lypt upp þinni hendi og legg í mína sídu, og vert ecki vantrúadur, heldur trúadur. Thómas svaradi og sagdi til hans: Drottinn minn og Gud minn! Jesús sagdi til hans: af því þú sást mig, Thóma! trúdir þú; sælir eru þeir sem ecki sjá og trúa þó. Mørg ønnur teikn gjørdi Jesús í augsýn sinna lærisveina, hvør ad eigi eru skrifud í þessari bók; en þetta er því skrifad, svo ad þér trúid, þad ad Jesús sé Christus Sonur Guds, og ad þér svo trúadir, hefdud lífid í hans nafni.

Exordium.

Þegar Jesús hafdi læknad hinn limafallssjúka med því ordi, ad hann sagdi til hans: þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, Matth. 9, þá prísadi fólkid Gud, er þvílíka makt hefdi mønnunum géfid. Ecki

hefir þetta fólk svo undrast yfir sjálfu kraptaverkinu, því þeir voru þessu alvanir af Frelsaranum, annars mundu þeir ecki hafa fært þenna veika mann til hans, heldur yfir því, ad hann læknadi med ordatiltæki þessu, því þad hafdi á þeim dogum ecki heyrst, ad nockur madur hefdi vald til ad fyrirgéfa syndirnar, hvaraf Phariséi tóku ordsok til ad bera sér þá óhæfu í munn, ad hann gudlastadi. En hann sem auglýsti sitt vald til ad fyrirgéfa syndirnar med þessu kraptaverki, svo ad þeir, ed þad sáu, undrudust og prísudu Gud, er þvílíka makt hefdi monnunum géfid, hann sami hefir og þetta vald í hendur fengid syndugum monnum, sínum Postulum, svo sem vér strax heyrdum af Gudspjallinu, og ecki einasta þeim, heldur og ollum þeirra eptirkomendum, allt til veraldarinnar enda, Matth. 28, ad þeir í hans nafni fyrirgéfa syndirnar, ecki svo sem af sjálfum sér, heldur svo sem Kristi þénarar og rádsmenn Guds leyndardóma, sem Páll vottar, 1 Cor. 4; en svo mikid, svo háleitt og svo guddómligt sem þetta vald er, svo vandfarid er og med þad, bædi fyrir þá, sem þad í hendi hafa, og svo hina, er undir því eru, ad hvorugir forgrípi sig á hans dýrdligri og ógnarligri hátign, sem ad er hofundur þessa mikla úmbods; og fyrir því ad á þessu rídur oll velferd kristinna manna (sem er ad fá kvittun syndanna), þá vil eg nú ad þessu sinni tala um þetta tvent, sem er: 1) hvør ad sé skylda þeirra, er ødrum eiga ad boda þeirra fyrirgéfning, og 2) hinna, sem hana þiggja eiga. Gud styrkji oss í þessu verki med nád síns góda Anda, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Tvent er þad, sem Kristi þénarar eiga í þessu Guds erindi ad athuga, sem er: 1) ad ecki bodi þeir kvittun syndanna þeim, sem hennar eru óverdugir: 2) ad þeir haldi henni ecki fyrir hinum, er hún med réttu tilheyrir; hinir fyrri eru med tvennu móti; annadhvort eru þeir fáfródir, edur og ógudligir og hardsviradir; hverigum af þessum á rádsmadur Kristi ad boda syndanna kvittun; ecki þeim fyrri, því sá sem etur og dreckur óverdugur, hann er sekur vid hold og blód Drottins, segir Páll, 1 Cor. 11; en sá etur og dreckur óverdugur, sem ecki reynir og prófar sjálfan sig, en hvornin má sá reyna sjálfan sig, er ei þeckir syndina? en hvornin má hann syndina þeckja án logmálsins þeckingar? án hvors ad jafnvel St. Páll ecki þeckti ad girndin var synd, Róm. 7. Þad er ollum monnum kunnugt, ad enginn fær kvitta syndina í himninum, utan hann beri ángur og trega fyrir hana; en hvernig má hann láta sig ángra þá synd, er hann þeckir ecki? og er þetta þó ecki nema helftin af skyldu vorri. Ecki er þad nóg ad þeckja syndina og ángrast af henni; litlu gagnadi þad Kain og Júdas þótt hinn segdi: mín synd er meiri enn ad hún fyrirgéfin verdi, Gén. 4; en þessi: eg hefi illa gjort þad eg sveik saklaust blód, Matth. 27. St. Péturs, Matth. 26, Davíds, 2 Sam. 12, hinnar bersyndugu, Lúc. 7, og annara svoddan manna þeckingu, skal hafa, til þess ad fá syndina kvitta; þar fyrir, sokum þess ad blódid Jesú Kristi hreinsar oss af ollum vorum syndum, 1 Jóh. 1, og ad í eingum ødrum er sáluhjálpin, Post. gb. 4, þá kann enginn ad fá hjá Gudi lausn syndanna fyrir utan hans þeckingu; og er þad ad sønnu ecki nóg ad menn viti, ad hann sé fyrir syndirnar dáinn, Róm. 4, heldur og ad tileinka sér hans forþénustu, og trúa því fastliga ad þad saklausa Guds Lamb hafi einnig sínar syndir í burtutekid, Jóh. 1. Þeim sem ecki er um þetta hvorutveggja aldeilis sannfærdur í hjarta sínu, honum á Guds þénari ecki ad boda kvittun syndanna, heldur ad undirvísa honum med allri kostgjæfni veg sáluhjálparinnar, og leida hann til Kristum med heilsusamligri kénningu. O, Gud gjæfi, ad þessu vildu gjæta ecki einúngis

kénnimennirnir, heldur og þeir ed bornum og hjúum eiga ad undirvísa og uppala í aga og umvondun Drottins, Eph. 6; þá væri eg viss um, ad ecki mundu svo optliga verda helgidómarnir hundum géfnir, Matth. 7, né perlum fyrir svín kastad, sem mig uggir ad ástundum ské muni, fyrir vanræktar sakir þeirra, er Gud hefir umbodid ad taka vara á slíku. Hvorju vill einn gálaus og tómlátur leiguliði svara hinum alvalda Konúngi á sídasta degi, þegar hann krefur sinna sauda blóds af hans hendi? en hann hefir forsómad ad undirvísa þeim, og ad géfa Guds hjúum í réttann tíma þad honum byrjad hefir; hann hefir talad fyrir þeim þad sem var hégómi, haft fyrir þeim nockrar fánýtar spurníngar, sem lítt til sáluhjálpar gagna, til þess ad sýnast vid ad gjora eitthvad og ad firra sig vítum, en aldrei lagt hinn rétta grundvoll sáluhjálparinnar í mannanna hjarta, ei kénnt þeim syndina ad þeckja, ecki útlistad fyrir þeim hennar greinir og tegundir, ecki útmálad hvorsu ad hún er vidurstyggilig fyrir Gudi, ei sýnt þeim veginn til ad fá hennar kvittun, edur vakid ángur og trega fyrir sín afbrot í þeirra hjarta, né krapt hinnar sonnu trúar, er verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5; og í þessari fákjænsku hleypur vesælingurinn inn ad skriftastólnum og þiggur kvittun syndanna af prestinum, jafnvel þótt ecki sé hann henni nær, heldur enn einn heidíngi, sem eckért af Gudi veit né hans Kristó, og í þessu uppelst hann, í þessu lifir hann, og í þessu deyr hann, og uppvaknar í helvíti og kvolunum, nema Gud vilji meiri miskun á gjora, og ætlar sig þó ad vera fullkristinn og ad sála sín muni strax í himininn uppfljúga, sem hún skreppur út af líkhamanum, af því enginn sagdi honum þad, og enginn ad því fann, hvorsu sem hann var ófródur í sínum kristinndómi; þetta hid sama vil eg sagt hafa foreldrum og húsbændum, hvorjir í þessu vera eiga svo sem prestanna onnur hond; því ef satt skal segja, þá er þad ofotlun fyrir einn Guds ords þénara, ad hann géti lagt hvort barn sér á kné, og ollum allt þad kénnt, sem þeir vid þurfa, sérdeilis í þessu fátæka landi; en ad hafa alvarliga umsjón hérum, ransaka hvernig þad tilgeingur, áminna þá sem eru hirdulausir, leidrétta þá sem villt fara, straffa þá sem móti mæla, vísa þeim út af Guds kyrkju og samneyti kristinna manna, er ecki láta sig leidrétta med hógværum anda, Gal. 6, þad á þeim ecki ad vorkynnast; en Gud nádi hvorja adstod þeir fá í slíku hjá allmorgum; óskandi væri ad ecki findust þeir ed reidast, ef ad slíku er fundid, og leggja hatur á Guds þénara, nær þeir vilja forda sálum þeirra vid eylífum helvítis píslum; þeir hafa þeirra gudrækiligar áminníngar í skimpi, og kalla þad prestafirrur og hlutsemi; hvar fyrir? af því þeir sjálfir eckért kunna, en skammast sín ad læra þad gamlir, er þeir nenntu ecki úngir ad nema, og vilja heldur steypa sér og bornum sínum og hjúum í afgrunn helvítis, enn ad láta sig leidrétta; og er þad allt ofkunnugt af fáfrædi hinna úngu í þessu auma landi, hvad lítid ad hinir gomlu kunna muni. O, þér skynlausar manneskjur! kallid þér ecki þad hid argasta mord, ef nockur fargar sínu lífsafkvæmi vísvitandi, og þó er þad kjærleiksdygd, hjá því, ad spara þeim þad, er þeim megi verda til sálargagns, því þad er ad myrda sálina, hvor ad er med Guds blódi endurkeypt, Post. gb. 20; og er miklu minni synd ad bera út born sín nýfædd, sem þó er hinn versti glæpur, því þá eru þau undir Guds miskunsemi, heldur enn ad klekja þeim upp Fjandanum til þjónustu. Hafid þér ecki heyrt, hvorsu ad Drottinn

vard reidur þeim, er offrudu bornum sínum Mólóch fordum daga, Levit. 20, og létu þau gánga í gégnum eldinn þeim andskota til dýrkunar? Devt. 18; en hvad gjora þeir betur sem láta sín born uppalast í ollu reidileysi? vitid þér ecki ad þér hafid þau í syndinni gétid og fædt? Ps. 51; hvad liggur þad annad fyrir honum, sem af náttúrunni er reidinnar-barn, Eph. 2, heldur enn eylífliga ad fyrirfarast, nema hann læri hinn sanna kristindóm, svo ad hann megi umflýa tilkomandi reidi? Þér segid vel, þau eru í skírninni endurfædd og Guds born vordin; þad er vel, en hvorsu illa kénnid þér þeim ad halda sinn skírnar-sáttmála, nær þau aldrei fá ad vita hvad skírnin er, edur hvad þeim er veitt í henni, hvorju þau hafi þar Gudi lofad, edur hvernig þau eigi ad bera sig ad halda þad, edur fá þess kvittun, er þau afbrjóta? O, vei! ó, vei! hvorsu aumur er þessi kristinndómur; bæriligra mun einum Tyrkja verda á dómsins degi, enn slíkum foreldrum; og eg vil hafa þetta sagt til þeirra einúngis, sem hirdulausir eru um velferd sína og sinna, og meina ad Gud hafi géfid sér bornin, alleina til ad leika sér ad, en ecki til hinna, sem leggja nockra rækt hér vid, er Gud gjæfi ad sem flestir væri. Hinir adrir, sem Guds þénarar eiga syndunum aptur ad halda, eru þeir, sem kannské hafa nóg vit á því er þeir eiga ad trúa og gjora, en lifa aldeilis ecki þar eptir, heldur gánga fram í allskonar syndum og glæpum ydrunarlaust, forsmáandi Gud og hans dýrmæta ord, og hafandi ad engu þad þeim sagt verdur í Guds stad. Slíkir eiga med réttu eckért samneyti ad hafa med ödrum Guds bornum, hvorjir helzt sem þeir eru, ríkir edur fátækir, vesælir edur voldugir; því ef Páll segir, 1 Cor. 5, ad ef nockur sá er bródir (þad er kristinn) kallast, sé frillulífis-madur, lastmáll, ágjarn, skúrgoda-dýrkari edur þessháttar, þá skuli menn enga umgengni med þvílíkum hafa, þá er þad augljóst, ad þvílíkum á ecki syndakvittun ad boda, nema þeir ydrist af hjarta og afláti glæpunum; og sá kénnimadur, er segir þeim sínar syndir kvittar í Guds stad, hann lýgur uppá Gud, er hann leysir þad, sem Gud hafdi honum aldrei umbodid, hann tekur fram fyrir hendur á Krist, sem menn plaga ad segja, og gjorir hann ad þeim Gudi, sem ad þóknast ógudligt athæfi, Ps. 5. Stór vandi liggur á einum kénnimanni í slíku, ef hann vill finnast trúr. Ecki segi eg, ad þeim skuli frávísa aflausn syndá sinna, sem misgrunadur er um einhvorn glæp; þad má hinum besta manni gjora; ein skjæd túnga kann snarliga ad ljósta upp einhvorjum óhródri um gódan mann, hvar til þúsund dæmi eru; slíkt á gd eingu ad hafa, heldur ad afstýra svoddan vondu umtali um náúngann. Einn Guds þénari á ad vera vandlætingasamur, en þó med skynsemi, og ecki byggja svo viktugan hlut, sem ad er lykla-valdsins brúkun, á hvorjum þvættíngi, Róm. 10; en þessa þarf ecki vid, br. m., þar eru opinberir lestir og skammir, sem ad eingu eru aktadir, hverki af þeim ed þær fremja, og kannské ecki heldur svo sem vera ætti af sumum, sem þad ættu ad straffa. Hvernig mun þad tilgánga med Guds heilaga nafns vanbrúkan medal óhlutvandra manna? med idkun hans heilaga ords? munu ei finnast þeir ed hafa þann dýrgrip ad athlátri og í fíflskaparmálum? Hvad er tidara enn óhlýdni og ótrú barna og hjúa vid foreldra og húsbændur, vond forlíkun milli hjóna, hardýdgi yfirbodaranna vid hina aumu og vesælu, sem undir þeirra valdi eru, svo menn láta vargana hlaupa frí, en straffa dúfurnar. Hatur og úlfbúd eru ordin

að kallmennsku og hugprýði, menn bera það ekki einúngis heimugliga með sér í hjartanu, hvar um kénnimaðurinn ei kann að dæma, heldur sýna það dagliga í verkunum, í orðunum, í umgeingninni; okur og ásælni, miskunarleysi við hinn volaða og nauðstadda, bakmælgi og illur munnsöfnuður við náúngann: allt þetta eru dauðligar syndir og má öllum kunnugt vera, að þær ei verða fyrirgéfnar í himninum, nema menn ydrist þeirra á jörðunni, og það vita Guðs þénarar, að fyrir slíkt kémur hans reiði yfir þá eð það fremja, Eph. 5. Nú segi eg það ekki, að menn skuli strax frávísa þeim, er í þessu kunna sekir að finnast, ef þeir sýna á sér nockur ydranar merki, jafnvel þótt betrunin verði ekki í einu svo merkilig, hitt segi eg, að þeir eiga þvílíka syndara með allri alúð og kostgæfni að áminna, og leiðrétta þá með hógværum anda, er fundnir verða í nockurri hrösun, Gal. 6; fyrst í einrúmi; vilji þeir ekki þarvið skipast, þá í tveggja guðhræddra manna viðurvist; láti þeir enn þá ekki af, né leitist við að betra sig, þá veit eg ei betur enn svoddan þverbrotnum manneskjum eigi syndirnar aptur að haldast; það kénnir oss ekki einasta Drottinn Jesús, Matth. 18, með þessum orðum: ef þinn bróðir syndgar ámóti þér, þá far þú og ávítal hann ámilli þín og hans; ef hann heyrir þér, þá hefir þú áunnið þinn bróður; en ef hann heyrir þér ekki, þá tak með þér einn eður tvo, svo að í munni tveggja eður þriggja verði öll orð staðfest; en vilji hann ekki þeim heyra, þá seig það söfnuðinum, en vilji hann ekki söfnuðinum heyra, þá halt hann svo sem heiðíngja og tollheimtumann; heldur er og þessu aldeilis samhljóða konúngligt lögmál í þessum löndum og ríkjum um þau afbrot, sem ekki verða svo hentugliga með veraldligum rétti stroffuð; og ef Drottinn skipar einum af söfnuðinum þannig að breita við þann, er honum ámóti brýtur, hvað miklu heldur mun þetta sagt vera kénnimönnunum, sem í Guðs stað vandlæta eiga; taki því ekki einn Drottins þjón vara á slíku, þá er næsta hætt við, að hann gjöri sig hluttakara í annarligum syndum, og hafi samfélag við ófrjóssom verk myrkranna, þvert ámóti Postulans boði, Róm. 1. Og er þetta nú sagt um þá, sem Guðs þénarar eiga að apturhalda syndina; en þar fyrir hefi eg um kénnimannanna skyldu talað í þessum stað, að enginn hati þá eður óvirði, þótt þeir gjöri skyldu síns embættis í slíku, þar þeim er svo mikill vandi á hendi.

Hvörjir að hinir séu, er syndina skal leysa hjá, er auðsært af því sem allareiðu er sagt um hina, sem er alla synduga menn, hvörsu herfiliga eður stórkostliga sem þeir syndgast hafa móti Guði; já, hvörsu lengi sem þeir hafa velt sér í syndunum, þá sem að fulla grein hafa á að reyna og prófa sjálfa sig, og láta sig af hjarta syndirnar ángra, og lofa umbót með sannri trú á Kristi forþénustu; því hinn náðugi Gjæskunnar-Brunnur vill eingan þann frá sér reka, sem til hans kémur, Jóh. 6; því kallaði hann hárri raustu fordum daga og sagði: komið til mín allir þér sem erfiðið og þúnga eruð þjáðir, eg vil endurnæra yður, Matth. 11; og gildir þetta ekki einasta um þá, sem ennþá eru fullhraustir og kunna framvegis að betra sig, heldur og um hina, sem fyrir dauðanum liggja, og jafnvel þá, sem málinu tapað hafa, ef þeir eru með ræmu, og einn aðgjætinn Drottins þénari merkir þeirra hjartanliga eptirlaungun, ángur og trega fyrir syndirnar;

hvíad á hvörjum tíma, sem hinn ógudligi snýr sér frá sinu ógudligu athæfi, þá skal hann lifa og ecki deya; allra hans synda skal ecki ad eylífu minust verda, segir Drottinn, fyrir munn Ezechíelis í 18 Kap.; og þótt hinn nádugi Gud, sem allann daginn útbreidir sínar hendur til óhlýdugs fólks, Esa. 65, sé jafnan reidubúinn ad taka vid syndaranum, nær hann ydrast af hjarta, þá eru hans djúpu miskunar idur þó aldrei nákvæmari enn í daudanum, því þá veit hin eylífa Gjæska, sem ecki vill syndugs manns dauda, ad ecki er tími til ad draga nádina undan. Og er þetta nú þannig sagt um þad helsta sem ad Guds ords þénarar eiga ad taka vara á í þessu háleita efni; en fyrir því ad margur einfaldur, edur og svo hirdulaus kann ad steyta sig á þessu nádarinnar frelsi, þótt aldrei gjöri kénnimadurinn sitt embætti svo athugasamliga, þá verd eg og nockud hérum ad tala, og þad þess heldur, ad Andskotinn er þúsund véla smidur; vinni hann eckért á þá einu sídunna, þá leitar hann á hina; þessir eru og med tvennu móti; annadhvort eru þad þeir, sem af hirduleysi og oftrausti meina, ad þeir fái kvittun syndanna, ef presturinn þeim hana alleina tilsegir í Guds nafni; edur og hinir, sem vegna fjölda og stærda sinna misgjörda fá því varla trúad, ad Guds þénari hafi vald hér til, þótt þeir ydrist. Hvad vidvíkur hinum fyrra hópnum, sem vera mun öllu stærri, þá viti þad sérhvor einn, ad líka sem Kristur sagdi vid lærisveinana fordum, Lúc. 10: hvor ydur heyrir, hann heyrir mér, og meinti þó alleina í þeim hlutum, sem þér bodid í minu nafni og eptir minni skickan; svo er því og varid, ad ef nockur Guds ords þénari, bodar þeim kvittun syndanna, sem ecki ydrast og ecki trúa á Guds Son og hans forþénustu, þá er hans þjónusta ónýt, og verdur bádum þeim til dómsáfellis; prestinum, ef hann þad veit, en hinum, þótt presturinn þad ecki viti; því má hvörs eins samvitska bera honum ljósast vitni hérum; en ef presturinn afleysir ógudligan, án vitundar sinnar, þá er hans þjónustu háttad eins og einum dómara, þeim ed gengur rángan dóm eptir fölsku vitni, samt er ecki dómurinn réttur, þótt hinn, er dæmdi, sé saklaus; svo er og þess blód yfir hans höfdi, Ezech. 33, sem játar syndir sínar fyrir prestinum, en þó ecki af hjarta edur med verdugri ydran; en Guds þénari er sikusaka, jafnvel þótt hans þjónusta sé ógild í himninum, sökum þess ydrunarleysis, er hana þiggur. Þad er næsta fávíslígt, ad einn syndari meinar, ad sér verdi sínar yfirtrodslur fyrirgéfnar, þótt ecki ydrist hann þeirra, edur hafi nockurn ásetníng edur vidleitni til ad betra sinn lifnad, ef kénnimadurinn alleina leggur honum hönd í höfud, og bodar þeirra kvittun. Gjæt þess, ó, aumur madur! ad enginn hefir meiri myndugleika enn sá vill, er honum gaf hann. Nú er þad víst, ad Gud tekur ecki vid syndaranum, nema hann láti sig ángra syndirnar og lofi ad betra sig; þad skal aldrei finnast í allri ritníngunni, ad Gud lofi nád sinni nema ydrandi manni; hvernig villt þú þá vænta þess af kénnimannsins hendi, sem Gud hefir honum aldrei í hendur fengid, og hann ecki sjálfur vill edur kann gjöra vegna síns stránga réttlætis, sem honum eins skyldt er og miskunsemin; og má þad þér ecki gagna, þótt ad presturinn sé þér samvitandi í hirduleysinu; lát hann ei draga þig á talar, þótt hann eigi ad vita betur enn þú, því hann gjörir í því Andskotans

og ecki Guds verk, ad boda þeim kvittun syndanna, sem hennar er óverdugur. Pad er Djøfulsins slægd, ad gjøra litid úr syndinni fyrir manninum, og kalla ad menn megi komast af vid Gud, med eintómri játningu edur útvortis hegdan líkhamans. Vara þig í Guds nafni! vara þig! slíkt vill þér lítid gagna á þinni daudastundu; því hinn ógudligi skal deya fyrir sínar syndir, segir Drottinn, Ezech. 13, jafnvel þó hinn réttláti Gud vilji krefja hans blóds af þess kennimanns hendi, er forsómar ad segja honum til syndarinnar.

Pad er merkiligt, sem hér stendur í Gudspjallinu, ad ádur enn Drottinn feck lærisveinunum í hendur lyklavaldid, þá blés hann á þá og sagdi: metakid heilagann Anda! Nú þótt Andans gáfa sé ecki svo rík á þessum døgum hjá Guds þénurum svo sem hún þá var, þar vitnisburdurinn Jesú Kristi er vidtekinn af øllum þeim, er kristnir kallast, og jafnvel af þeim medkénndur, sem ecki eptir honum lifa, samt er enginn efi á því ad Guds Andi er í þeim og verkar med þeim, sem hann þar um bidja af hjarta, og rækja sitt embætti. En hver sem ad bodar ydrunarlausum kvittun syndanna, og hann veit þad, hann talar ecki af Guds Anda, því Andans embætti er ad straffa heiminn um syndina, Jóh. 17; en eckért er stjórnleysi meira, enn ad segja þá synd kvitta sem ei er, og sá þad gjørir, hann stjórnast ecki af heilogum Anda, heldur dregur bædi sjálfan sig og adra á talar. Nú kann einhvor ad þeinkja: fyrst ad kvittun syndanna er þar í fólgin, ad madur ydrist þeirra og trúi Krists forþénustu, hvad þarf eg þá prestsins þjónustu vid? mér nægir þad, ad eg ydrast og trúi. Eigi er hún þar fyrir gagnlaus, kristinn madur! heldur ómissandi, því fyrir utan þad, ad margur er veikur, margur trúarlitill, margur sturladur, margur freistadur, margur efasamur, þá eru þetta Guds ord og fyrirheit. Hver ert þú þá, sem forsmáir Kristi skickan? veist þú betur hvad syndugum manni gagnar til sáluhjálpar, heldur enn hann, sem þér hefir hana afrekad med sínum dauda? Pad er víst, ad Gud bædi vill og kann ad gjøra þann hólpinn, sem ecki nær heilagri skírn, en hvor sem hana forsmáir, þad verdur honum til fordæmingar, og vidlíkt er í þessu: sá sem ei kann ad ná prests fundi, þá er honum þad fullt, ad Guds Andi uppvekur í honum sanna ydran fyrir syndirnar og trúna á Jesúm, og hann hefir nóg í hinni andligu nautn, er Drottinn umtalar hjá Jóhannem, Kap. 6, segjandi: hvor sem etur mitt hold, og dreckur mitt blód, hann skal ecki daudann smacka ad eylífu, undir hvorja ad Andi Drottins afleysir hann med þeim vitnisburdi ad hann sé Guds barn, Róm. 8; en sá sem forsmáir þau medol er Guds Sonur hefir skickad og innsett hér til, edur þykist þeirra ei vidþurfa, hann má ei kristinn mann nefna; en þad munu þeir einir þykjast gjøra mega, er syndin ecki mjøg til hjarta gengur, og heitir þad þá svo, ad heilir þurfa ecki læknarans vid, Matth. 9. Hinir sem ad hún er ofþúng byrdi vordin, svo ad þeir hafa ecki frid í beinum sínum fyrir henni, Ps. 38, þeir munu allshugar fegnir verda þessum miskunnar ordum: hvad þér leysid á jørdu, þad skal á himnum leyst verda, Matth. 16; þeir þyggja med allri hjartans audmýkt eina huggunargrein af munni Guds ords þénara, svo sem einn svaladryck af Guds nádarbrunni uppausinn.

En hvorjir eru hinir? eg óttast þad muni meir vera dofi samvitskunnar, heldur enn heilbrigdi, er þeir reida sig uppá. Eg hefi talad vid suma menn, sem hafa látid sér um munn fara, ad þau ord er standa í vorum skriftagángi: eg er hin syndugasta og svívirdiligasta manneskja, sem verda má, bædi fyrir Gudi og monnum, þau vildu þeir ecki svo vidkannast, þvi ad þeir væru fríir fyrir sumum glæpum, sem adrir drýgja, og sýnist þessvegna ad þad sé nockurskonar hræsni fyrir Gudi ad játa sig ad vera hinn stærsta syndara; en eg óttast ad slíkt komi nockud af rannsóknarleysi sjálfs síns; hver þeckir mannanna hjörtu nema sá sem þau skapad hefir? hver kann ad vita hversu mikla krapta einn hefir til ad mótstanda syndinni, nema hann sem þá géfid hefir? hvor veit nema eg sé stærri syndari, sem hann meira lánad hefir, heldur enn hinn, sem ad verr lifir fyrir monnunum? Eg sé margan drýgja þær syndir, sem eg vil bidja Gud ad vardveita mig frá, en kannské ad minn skapnadur sé þannig, ad eg hafi vidbjód á þeim, og er þad ecki mér ad þacka, en lifi þó eptir girndum mínum í odru, sem eg er lundlaginn á, og hann er ecki géfinn fyrir; verda má og ad hann hafi ecki þegid svo mikla Andans nád til ad strída í gégn syndinni sem eg. En hvorsu opt mótstend eg nú Guds Anda, þegar hann minnir mig á ad gjora þad ecki, sem eg kalla litla synd, edur láta af þvi sem eg er vanur til, en þykir ecki stórt íspunnid vera? Þegar eg þetta skoda, þá vil eg sjá til hvort þessi synd kann ecki ad verda svo fordæmanlig í Guds augliti, svo sem hid versta mord hjá þeim, sem ad Gud kannské ecki enn þá svo alvarliga tuktad hefir med stroffun síns Anda; og hvernig sem þessu er varid, þá veit eg eitt, ad enginn veit betur hvar skórinn ad honum kreppir, heldur enn sá, sem hann ber á fætinum. Svo þecki eg og hjá eingum fleiri syndir enn hjá mér, þvi eg er eingum svo margra samvitandi, og þad munu allir segja, er rannsaka hjarta sitt ítarliga; en séu þar adrir syndugri, þad veit Gud, eg veit þad ecki, og fell eg þá í forundran yfir hans gjæsku og þolinmædi yfir þeim, þvi mér þykir varla mega á þad auka ad hann mig sparar. Hér segist og ecki: eg hefir allar syndir drýgt, heldur: allskyns. Margur er sá ed ecki hefir mann vegid, ecki kreinkt síns náúnga húsfrú, ecki stolid med leynd, ecki fallsvitni borid; en sá sem vill segja, ad hann ei hafi drýgt neitt þvilikt, hann segir undir eins, ad hann hafi þessi bodord haldid, sem eg þori ad segja valla muni nockur vera; og þvi er þessi játning rétt, og ecki einasta rétt, heldur þarflig hvorjum kristnum manni; og hafi menn ecki annad til dæmis hérum, þá hafa menn ord Páls, er hann segir: þad er sannarligt ord og í allan máta verdugt ad medtakast, ad Jesús Christus er kominn í þenna heim syndunga menn sáluhólpna ad gjora, ámedal hvorra eg em hinn mesti, 1 Tim. 1. Og er þetta nú sagt um þá, sem ad kaldsinnadir eru í þeirra játningu og ydran fyrir Gudi; en þótt ad hinir, sem ad ofbýdur stærd sinna illgjorda, og Guds reidi, er þeir forþénad hafa, þótt þeir, segi eg, séu nær Guds ríki, þá er þeim samt næsta hætt, nema þeir stjórnist af Anda Drottins, sem býr í hans ordi, þvi Djöfullinn er slægur; svo sem hann kann ad minka syndina fyrir hinum tómláta og hirdulausa, svo gétur hann og stækkad hana fyrir hinum ángrada og hugsjúka. En lát þér til hugar koma, Guds

barn! ad þad eru ecki kraptar þinnar náttúru, sem ad uppvekja í þér svoddan tregà, heldur er þad Andi Guds, sem ad straffar syndina þér til leidréttingar, hann-sem ad sært hefir hjarta þitt med broddi løgmálsins, Os. 6, honum er ecki um megn ad græda þig med smyrslum Evangelii. Sá sem vill gjora einhvorn kostuligan grip af gullinu, hann smeltir þad ádur med eldinum; svo lætur Guds Andi þitt hjarta bráðna í þér svo sem annad vax med þeckingu syndarinnar, svo þú verdir þess kostuligri í Guds augliti, nær hann svalar þér aptur med huggun sinni. Sá sem meir er fyrirgéfid, hann elskar meir, sagdi Drottinn fordum vid Simon, Lúc. 7; en þú veitst ecki hvad mikid þér er fyrirgéfid, nema þér hitni alvarliga um-hjartaræturnar, út af tilfinningu eylífra písla, sem þú hefir forþénad. Vert því efalaus um kvittun synda þinna, nær þú ert svo á þig kominn; ad sønnu er þad satt, ad stór sár þurfa mikla grædslu, og ad syndir vorar séu hin verstu sár, þad verdur ei útskafid; en David segir: forlát mér synd mina fyrir þins nafns skuld, því hún er mikil; séu þær nú miklar, þá er þó hans nafn meira, hvorjum Gud hefir géfid nafn yfir øllum nøfnum, Phil. 2; hvort er hans nafn? eylífur Fadir og Fridarhøfdingi, Esa. 9. Þar fyrir, svo sem fadirinn er børnunum líknsamur, svo vill hann vera oss miskunsamur. Hans nád yfirgnæfir allan skilning; þar fyrir kann syndin aldrei ad vekja svo mikla styrjøld í ángrádu hjarta, ad hvar sem ad hún yfirgnæfir, þar yfirgnæfir þó nádin miklu framar, Róm. 5. Gud dó ecki til þess, ad þú skyldir ørvænta, heldur trúa. Meira kostadi hann ad gjalda fyrir þínar syndir heldur enn fyrirgéfa sídan. Bæt þess vegna ecki því ofan á allar þínar syndir, ad þú gjørir honum þann órétt, ad hann sem þoldi hinn smánarliga dauda og bitrustu helvítispíslir fyrir hinar verstu og hrópligustu skammir sinna óvina, hann muni burtu reka frá sér einn ydrandi syndara sem til hans kémur í nafni hans forþénustu. Hverki ydranina né trúna tekur þú af sjálfum þér; hann sem kveikti í þér ydranina, hann mun ei láta trúna vanta, því hann veit ad hin er ónýt án þessarar. Þar fyrir, nær þú hefir hinn mesta óþocka á sjálfum þér, þá ert þú Gudi hvad þeckastur, því meiri gledi er í himninum yfir einum syndugum, sem ydran gjørir, heldur enn yfir 99 réttlátum, Lúc. 15. Nú þecki eg suma menn, og hefi þeckt, sem ad sønnu ecki efast um krapt og verdugleika Jesú forþénustu, né Guds ómælanliga miskunsemi, ad þeim muni syndirnar fyrirgéfast, ef þeir gjøra verduga ydran, en þad liggur þeim yfirmáta þúngt í skapi, ad þeir fái ei svo heita ydran gjørt, ad hún sambjódi stærd og fjølda syndanna, af því þeir eru sér hinna verstu glæpa og bodordabrota medvitandi, en þeir fái ecki svo hjarta sitt ísundurmarid med løgmálsins hamri, sem honum líki, er ecki býr nema í sundurknosudum hjørtum, Esa. 57; og er þetta ad sønnu ecki ófyrirsynju, því eiga svoddan manneskjur ad kosta øllum sálar og lífs kroptum til ad sundurslíta og plága hjarta sitt med iduglígri minníngu þeirra glæpa er þeir drýgt hafa, og ecki sídur ójæsku Drottins, er þeir hafa styggt, heldur enn hans reidi, og mun þesskáttar manneskja fyrir iduglíga bæn og vana, án alls efa fá girnd síns hjarta af honum, er þessi fórn alleina líkar, Ps. 51. En þótt ad tárin renni ecki af augunum, þá er þad á stundum náttúrunnar brestur, og heimtar Gud þad af eingum,

sem hann hefir ecki géfid honum. Nóg er það, ef hinn innri madurinn klagar sig, ásakar, sakfellir og straffar; en ef þér virdast þínar syndir enn þá stærri, enn ad þér líki vid sjálfan þig, þá vit ad þetta er hin þægiligasta og mesta yfirbót hjá Gudi, sem af þinni hendi má framkoma, og munt þú heyra med St. Páli: lát þér nægjast mína nád, minn kraptur er í breiskum máttugur, 2 Cor. 12; og er ólíkt, ad hinn alvísi Gud gjöri þér slíkt til góda, því ef þú þættist hafa ad fullu ydran gjört fyrir syndirnar, þá má ské, ad þér væri hætt vid ad falla til þeirra aptur. Halt þér þess vegna vid hans miskunar fætur, og slepp honum ecki fyrr enn hann hefir blessad þig! Hér er oss gott ad vera, sagdi Pétur, þegar Jesús forklárađist á fjallinu helga; vér viljum gjöra hér þrjár tjaldbúdir, þér eina, Mósi eina og Elíæ eina, sagdi hann, Matth. 17. Eg gledst ad sönnu med Pétri af þessari dýrdarsjón, 2 Pétr. 1, og dáist ad henni í allan máta, en þori þó ecki ad óska mér hinnar sömu, ámedan eg ber eptir mér líkhama þessa dauda, þenna fúla syndaseck, þenna vonda ham, fullan allra girnda og lasta, því eg kvídi vid ad mín syndug augu, er svo margt íllt hafa séd og vænt um þótt, ad þau mundu ecki standast þann himneska dýrdarljóma; mér mundi hid sama í hug koma og Manóha sagdi fordum daga vid kvinnu sína: vid höfum séd eingil Drottins, því munum vid eflaust deya, Júd. 13. En mætti mér það heppnast, ó, Herra Jesú! sem hinni bersyndugu fordum, ad skrída ad þínum blessudu fótum, og þvo þá í tárum míns hjarta, og smyrja med oleó minnar ydranar, Lúc. 7, þá vildi eg segja: hér er mér gott ad vera, þar vil eg flatur liggja, þadan skal mig einginn draga, þar skal mig einginn fordæma; þar skal einginn mér um mínar syndir brigsla, heldur mun eg heyra þau fagnadarord: honum fyrirgafst mikid, því hann elskadi mikid; far í fridi, þín trúa gjördi þig hólpinn. O, Herra! þegar vér köstum oss flatir til skarar fóta þinna, Ps. 110, ecki med óvinum þínum, heldur med þessari sakakonu, þá lát þinn góda Anda mæla þessi huggunarord í vorum hjörtum. Bænheyr það, nádarfulli Gud! fyrir Jesú þíns Sonar forþénustu, og géf oss þar til þessa þíns sama Anda styrk og adstod í hans nafni, amen!

Annann Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 10 Kap.

Jesús sagdi til Gydínganna: eg em gódur hirdir. Gódur hirdir géfur sitt líf út fyrir sína saudi, en leigulidinn og hann sem ecki er hirdir, hvørs ad saudirnir eru ecki eiginligir, nær hann sér úlfinn koma, þá yfirgéfur hann saudina, og flýr í burt. Og úlfurinn grípur saudina, og sundurdreifir þeim; en leigulidinn flýr, af því hann er leigulidi, og gjætir ecki saudanna. Eg em gódur hirdir, og eg þecki mína saudi, og eg þeckist af mínum; svo sem Fadirinn þeckir mig, og eg þecki Fødurinn, og eg legg mitt líf út

fyrir mína saudi. Eg hefi og adra saudi, sem ei eru af þessu saudahúsi, þá byrjar mér og hér til ad leida, og þeir munu heyra mína rødd. Og þar mun verda eitt saudahús, og einn hirdir.

Exordium.

Í fyrra pistli til Tím. 3, segir Postullinn, ad þad sé mikill leyndardómur gudhrædslunnar, ad Kristur sé heidingjunum prédikadur. Gudhrædslu nefnir hann hér kristindóminn, svo sem vídar annarstadar í sínum pistlum, þad er hinn sanna lærdóm um Frelsara heimsins. Þad er sú glediliga hjrdirsins raust, er Drottinn talar um hér í Gudspjallinu, hvør og hefir fagurt látid á medal vor, því segir hann: eg hefi og adra saudi, sem ecki eru af þessu saudahúsi; í hvørjum hann bendir til spádóms Ezechíelis, 37 Kap., hvar Drottinn svo talar: minn þjón David skal vera konúngur yfir þeim, og þeir skulu allir hafa einn hirdir, ad þeir gángi í mínum réttindum. Glediligt er þetta ad heyra, br. m., fyrir þad fólk er sat í myrkrunum, Esa. 9, og fyrir þeirra eptirkomendur, sem erum vér; en svo glediligt sem þad er, svo hryggiligt er til þess ad vita, ad þeir eru svo fáir, sem þad vill rætast á, nú á þessum verstu og sídurstu dogum, því svo fegins hendi sem ad margir af heidingjum tóku ámóti hinu fyrsta kristnibodi, svo fáir eru nú þeir vordnir, sem ecki drepi hendinni vid þessari Guds nád; og svo sem ad Kristur fann varla þann, er hann þeckti í sinni fyrri tilkomu, svo er ad ugga, ad hvad sem hana tefur úr þessu ad koma, þá muni hann valla finna trú á jørdu, Lúc. 18, edur þá, er hann þecki fyrir sína. Og fyrir þad, ad þad er svo almennt vordid, ad daufheyrast vid raustu hins góda Hirdirs, þá vil eg út af Evangelió tala um þá hluti, er kunna ad uppvekja oss til ad ljá henni vor eyru, svo ad vér ecki út af sofnum í daudanum. Gef oss þar til þinn Anda, himneski Fadir! fyrir Jesú forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Vakna upp þú sem sefur, og rís upp af daudanum, segir Postulinn, Eph. 5, svo mun Kristur upplýsa þig. En hvar vid skyldi sá vakna, er sefur í syndunum? hvar vid skyldi hann upprísa, sem er daudur í þeim? nema vid raust hins góda Hirdirs, er sagdi fordum daga, þá hann framsetti eptirlíkínguna um sædid, Matth. 13, hvørt ad er Guds ord: hvør eyru hefir ad heyra, hann heyri. Guds rødd er þetta en ecki manna, sagdi fólkid, þad er heyrdi á tal Heródes, af því hann taladi svo snjallt, Post. gb. 12; en eg má þad øllu heldur færa heim til þessa góda Hirdirs saudanna, þess Biskupsins med þá vellærdu túnguna, Esa. 50, þad eru Guds ord, en ecki manna er hann talar, og þykist eg nóg hafa sagt þegar eg segi, ad þad Guds ord séu. Þú syndugur madur, er þetta heyrir, lát þér þad til hjarta gánga, og hugsa hvør sá er, sem vid þig talar; þad er eínginn jardneskur høfdíngi, ecki konúngur edur keisari, og mundir þú þó heyra þá med hinni mestu athygli, en þad er Drottinn himins og jardar, sá ed hefir konúnganna hjørtu sér í hendi, og øll veraldin leikur fyrir honum á reidiskjálfi, þegar hann talar, Ordskv. 21. Mikill má vera munur Abrahams forfødurs og þín, ad þegar hann taladi vid Drottinn og þó í mannslíki, þá vard hann svo audmjúkur, ad hann sagdi: nú vilda eg þó tala vid Drottinn þótt ad eg sé mold og aska, Gén. 18; og rak sá Guds madur þó annara eyrindi og ecki sitt í þad sinn; en þú, sem ad liggur hrasadur medal ræníngja, Lúc. 10, og getur þér einga bjørg veitt, já, þú, sem veltir þér í syndunum dagliga eins og einn madur í

sinni hvílu, þú villt ekki heyra þegar Drottinn kallar í sínu heilaga ordi. Hugleid, ad ef þú ættir ad taka eyrindi nockru af höfdingja einhvörjum, og þú svaradir honum öllu ödrú enn því sem til þess heyrdi, edur þú létist þad ekki heyra, mundi hann ekki brádliga reidur verda og reka þig á dyr, edur láta í fjötur kasta? O, hvad mikid skilur þá Gud og menninа? hvörsu opt kallar hann oss fyrir sig í sinu heilaga ordi? hvörsu opt verda oss hans eyrindi á hendur falin? hvad tídt býdur hann oss hvad vér gjöra skulum og ógjört láta? en þad gengur eins fyrir mörgum af oss, eins og Syrach skrifar um hinn heimska, ad þad er eins vid hann ad tala og þann ed sefur, nær þú hafdir lokid rædunni, spyr hann eptir hvad þú sagdir, Syr. 22. Eins gengur þad mörgum þeim ed ordid heyra edur lesa; menn muna þad varla medan þad heyrt edur lesid er, auk heldur ad þeir færi þess nockurn ávöxt, rétt eins og St. Jakob talar hérum, ad ef nockur er ordsins heyrari og ekki gjörari, hann sé líkur þeim manni, er sinn náttúrligan ysirlit í speigli skodar, Jac. 1; því hann skodadi sig, gékk burt og gleymdi hvílíkur hann var; svo sjáum vér (ef vér þó sumir ad því gjætum) í heilögu Guds ordi, hans gjæsku og vora illsku, hans þolinmædi og vora þvermódsku, hans óútsegjanligan kjærleika og vort hatur og leida, sem vér berum til hans réttinda, en vér gleymum því svo fljótt, ad þad hefir litinn stad hjá oss til apturhvarfs frá syndunum, né lifnadarins leidréttingar. Gjætum þó ad því í Jesú nafni, gjætum ad hvörsu dýrmætt ad þetta ordid er, og hvad mikid þad hefir kostad oss ad birta; þad er ekki eins og þad ordid, er Gud taladi í upphafi, og skóp þar med himin og jörd, Gén. 1; ekki eins og þad hann taladi til vorra fyrstu foreldra, er hann straffadi þau fyrir syndina, og rak þau út af Paradís, Gén. 3; ekki eins og þad hann taladi til Israels sona í eydimörkinni, og þeir beiddust undan ad heyra þad, Exód. 20: heldur er þad lífsins ord, Jóh. 6, fyrir hvört ad Guds Sonur hefir uppá sig tekid vort auma hold og blód, og í þessu sama holdi lidid allar eymdir mannligs holds, húngur, þorsta, klædleysi, útlegd, orbyrgd, hádúngar og brixli ógudligra manna, ofsóknir, fjötur, hráka, húdstrokur, högg og slög, og ad sídurstu hinn smánarliga dauda á krossins gálga. Allt þetta vann hin eylífa Hátign til þess ad opinbera þetta lífsins ord sinum fjandmönnum, er gengid höfdu í sveit med Andskotanum; og þó skammast sín ekki einn gjálífur og þverbrotinn syndari ad troda þessa Guds gáfu undir fótunum, lætur naudga sér til ad heyra þad og læra, og kallar þeim veitt i, sem Guds Sonar umbod á hendi hafa, ef þeir fá þrýst honum til ad sýna sig undir heyrn Guds orda; seig mér, þú sem ekur þér vid ad sitja undir einni prédikun, hvert mun Guds Son hafa kostad meira ad fá sitt ord þér opinberad, edur þig ad heyra þad? þú munt nærri géta, er þú les hans píslarsögu, hitt veit eg, ad hann lángadi til ad lída allar þær kvalir, sem þar í ritadar eru, þinna vegna, en hvert þig lángar svo til ad heyra þad ordid af krossinum, þad bid eg sjálfan þig ad hugleida. Segid mér enn aptur, hvers vegna mun hinn gódi Gud hafa unnid svo mikid til aumra manna sáluhjálpar? þurfti hann þess sjálfur vid? fjærri sé því! himnarnir útskíra hans dýrd, og festingin verk hans handa, Ps. 19; mundi hann hafa lidid nockurn skort á dýrd sinni, þótt manneskjan hefdi eylífliga kvalist í helvíti? nei! eins vegsamligt hefdi verid hans réttlæti, svo sem nú er hans gjæska, eingum hefdi hann miskun-

ad; er honum nockud veitt í vorri þjónustu? lángt frá! Þar standa frammi fyrir honum ótal þúsund himneskra herskara, sem lofa hann og prísa án afláts nótt og dag, hverra dýrdligar raddir og lofsaungvar lángt yfirgánga vort syndugt kvak, er vér látumst vegsama Gud med hér á jördunni. Hvar fyrir lætur hann þá sitt dýrmæta ord prédika? hverjum til gagns og góda? þér, þér! ó, þú rænulaus og þverbrotinn syndari! og þad út af einskjærri nád sinni; og þó leggja syndugir menn þenna himneska leyndardóm ad svo litlu, ad menn vilja nálægt allt annad heyra. Sé þad ei annad sem kunni ad þvínga oss til ad hafa mætur á Guds heilaga ordi, þá lítum til vorrar saurugrar fædíngar; hvad vorum vér nær vér fæddumst í heim þenna af módurlífi? reidinnar börn, Eph. 2, eintómis hold og blód, Jóh. 3, sem ei kann Guds ríki ad erfa, 1 Cor. 15; en hvad erum vér nú? Guds börn og erfíngjar eylífs lífs, Gal. 4, ef vér trúum á Guds Son og vardveitum hans ord; en hvar fyrir er þad skéd? mun ecki fyrir Guds heilagt ord, hvort ad er í vatninu og med vatninu, nær vér gjörumst Guds börn af reidinnar börnum í heilagri vatnslaug? Svo er þá Guds heilagt ord hin fyrsta mjólk, hvörja vér inndreckum strax med módurmjólkinni, fyrir hvörja vér ödlumst hid andliga líf, án hvörs hid líkhamliga er eckért annad enn daudi. En Gud nádi oss auma og synduga, ad þegar vér drögumst á legg, þá velgir oss vid þessari barnafædu, án hvörrar enginn spekíngur, enginn meistari, enginn doctor hefir þó fullordinn gjörst í Guds þeckíngu. En hvad veldur því, br. m.? þad medal annara, ad margir óvitrir og hirdulausir foreldrar, er sjálfir kannské litid edur eckért vita sér til sáluhjálpar, þeir leyfa börnunum fyrr ad venjast á brjóst hinnar gjálífu hórn veraldarinnar, heldur enn á hina skynsamligu og ósvikna mjólk, er St. Pétur dreckur þeim til af, 1 Pét. 2, ad þau vaxi í henni. Gjætid þó ad sálum ydar, kristnir menn, þótt þér ecki mikid hirdid um sálir barna ydar, því Gud mun eflaust krefja þeirra af ydar hendi, Ezech. 33, sem vegna ydar forsómunar eylífsliga glatadar verda. En þótt ad þad hafi verid foreldranna skuld ad þau hafi ei uppfrædt nockurn á hans úngmennisaldri, þá viti hann samt, ad þad verdur hans eigin skuld, þegar hann kémur til vits og ára, ef hann fer áfram í slíku óviti og hirduleysi; þar fyrir ef nockur er sá, ad hann vanti þad er hann vita þarf til sinnar sáluhjálpar, sem eg dylst ecki vid, ad fleiri enn færri vera muni, þá láti hann sér um alla hluti fram vera annt um, ad fá þess leidrétting hjá þeim sem betur vita, ef hann elskar sálu sína, og skammist sín ecki, því fyrir hvörjum vill hann skammast sín? ecki fyrir sínum sálusorgara, því ef þar er nockur Guds Anda neisti í honum, þá mun hann fagna því, ad einn fáfródur vesalíngur vill leitaráds til hans í sínum sáluhjálparefnum; ecki fyrir neinum gudhræddum edur vitrum manni, því svo lángt er frá því, ad nockur sá sem Gud elskar muni hlæa ad því, ad þeir mundu kalla þad lofsverdt, og vera eins lyndir og þeir sem í himninum eru, hvar meiri fögnudur er yfir einum syndara, sem ydran gjörir, heldur enn yfir 99 réttlátum, Lúc. 15; fyrir hvörjum skyldi hann þá skammast sín? fyrir gárúngum veraldarinnar, sem jafnvel hlæa ad Gudi og öllu því honum tilheyrir. En þess er stór munur, ad taka ámóti því spotti, sem einkis er verdt, og ad standa med kinnroda fyrir

Guds dómi á sídasta degi; og hvernig svo öllu þessu er varid, þá hyggid ad, hvort ad sé minni minkun ad allir viti þad einn verdi ad fara til helvítis fyrir vanvitsku sakir, elleg- ar ad leidréttast af ødrum sem betur vita, svo menn kunni ad verda erfingjar eylífs lífs. Nú er þad ecki nóg, Guds barn, ad þú kunnir þinn barnalærdóm, og vitir hvad þú átt ad trúa, og nockurnveginn ad gjøra; þar eru svo morg tilfelli sem ad oss mæta á hinni hættusømu reisu frá vøggunni til grafarinnar, bædi í andligan og líkhamligan máta, ad sá sem vill fara hina réttu leid, hann gétur ecki verid án leidarvísirs Guds heilagra orda, hvort David segir ad sé ljós á sínum vegum og lampi fóta sinna, Ps. 119, hann sem þó var einn vitur konúngur. Med Guds ordi verdum vér endurfæddir, med Guds ordi uppfræddir; þau temja vorn úngdóm, styrkja fullordins árin, hugga ellina. Hvad er einn únglingur sá ed ecki hefir Gud sér fyrir augum? hann er eitt rádlaust villidýr, einn galinn foli; því segir David: hvernig kann æskumadurinn ad gánga sinn veg óstraffan- liga? ef hann heldur sér vid þín ord, Ps. 119. Því verdur mørgum þeim, er Guds ord og gódar mentir forsmá í úngdóminum, ad þeir eldast aldrei, þótt þeir áttrædir verdi; en hvar eiga þeir Gud ad finna? hvar eiga þeir hann ad sjá, nema í hans ordi? Hvad er madurinn þá hann er fullordinn án Guds orda? látum honum ríkdóm hlotnast, hann er Satans og mammons þénari, nema hann læri í gódum verkum ríkur ad vera, sem Páll býdur, 1 Tím. 6; en hvar skal hann þad læra nema í Guds ordi? látum hann setjast í metord og virdingar, hvad er hann fyrir utan leidsøgn Guds orda? eitt skip fyrir utan stýri, nockurskonar ryk, sem vindurinn upp í loptid feykir; þad sjáum vér (því verr) á mørgum afglapa, sem ad luckan tyllir upp í háan sess, sjálfum sér ástundum til spotts og minkunar, en ødrum til skada og meinsemdar. Ellin er ad sønnu í sjálfri sér heidarlig, jafnvel eptir Guds bodi, Levít. 19; óskandi væri ad hinir úngu hefdi þar eptir vilja edur vit á, ad sýna henni tilbæriligan heidur; en einn gamall madur fyrir utan ótta Drottins, er vidbjódur veraldar, því Guds ótti er þad, sem hann átti framar øllu ad læra á sínum æfi- stundum og kunna ødrum ad kénna sem ýngri eru, má því sýnast ad hann hafi lítinn ávøxt æfi sinnar, ef hann er úngum verri í þeckíngu Guds og hans heiløgu orda. Segid mér, í hvorju er vor kristindómur mest fólginn? í þeim þremur hlutum, ad eg meina, ad ydrast syndanna, ad trúa þær verdi sér fyrir Christum fyrirgéfnar, og svo ad láta af þeim framvegis. En hvernig viltú þeckja syndina, nema Guds ord sýni þér hana? þad er einn spegill í hvorjum madurinn kann ad skoda hvílíkur hann sé; arid edur agnirnar í lopt- inu sáum vér ecki séd, nema í sólargeislanum. Gjætum þess, br. m., ad þótt oss sé í bod- ordunum sagt, hvad vér eigum ad gjøra og ógjort láta, þá er þad margt smátt í fari voru, sem bodordunum er mótstædiligt, og vér mundum ecki skynja, nema oss væri þad framar sýnt af Guds heilaga ordi, sem ad er hinn fegursti geisli þeirrar blessudu réttlætis Sólar. En enginn er afsakadur, þótt eigi viti hann Guds vilja, því sá sem án logmáls syndgar, hann skal án løgmáls fyrirfarast, segir Postulinn, Róm. 2. Hvad eigum vér um sjálfann Gud ad tala? litid til hinna fyrri daganna, sagdi Móses vid Israel; lítum til heid- íngjanna fedra vorra, hverjir ad géngu til mállausra skúrgoda og þjónudu þeim, 1 Cor. 12. O, hvorsu mættum vér þá hinum allsvaldanda Gudi þackir kunna med grátandi

tárum, ad hann hefir oss sína hátign, sína gjæsku, sitt réttlæti, sína þolinmædi og sína guddómliga speki opinberad í sínu heilaga ordi, svo ad nær vér berum vort saurugt liferni, er vér skodum í speigli lögmálsins, saman vid hans guddómligan tignarljóma, þá fáum vér vit á ad skammast vor, ad ydrast, ad audmýkja oss undir volduga Guds hönd, og offra honum þeirri fórninni er honum alleina likar af vorri hendi, sem er harmþrúnginn og sundurknosadur andi, Ps. 51. Nú þegar vér höfum svo þeckt syndina, og sjáum oss ecki annad búid enn eylífar helvítis píslir, hvar vildum vér fá bot vid þessu, væri oss þad ecki opinberad í Guds ordi, ad hans Sonur væri í heiminn kominn, til ad kalla synduga og ecki réttláta til ydranar? Matth. 9. Þegar Andskotinn lætur einum glæpamanni, sem allann sinn aldur hefir í vondskunni alid, ofbjóda þær syndirnar, sem hann hefir lockad hann til, svo hann á skamt til ad örvænta sér Guds nádar, hvar vill hann fá bot vid þessu, ef ei hefdi hann þau líknarord Guds, ad svo sannarliga sem hann lifir, vilji hann ecki syndarans dauda, Ezech. 33, og önnur þvílík? Nú þegar þú átt ad uppbyrja hina nýu hlýdni, og sýna ad þú sért Guds barn vordinn af þræl syndarinnar, en Andskotinn, heimurinn og holdid freista þín, hvar vilt þú fá rád til ad útslöckva öll eldlig skeyti hins þrettvísa, Eph. 6, nema í Guds ordi? hver kénnir þér ad krossfesta holdid med þess girndum og tilhneigingum, Gal. 5, nema Guds ord? hvor yfirvinnur heiminn, nema sá, sem fæddur er af Gudi? 1 Jóh. 5; hvar fyrir? því hans sædi er í honum, segir Jóhannes, 1 Pist. 3; hvort er þad sædid? þad er Guds ord, segir Drottinn í eptirlíkingunni hjá Lúcam, Kap. 8.

Hér verd eg og ad minnast nockud á vora kyrkjugaungu, og heyrn Guds orda í hans húsi. Þad er oss öllum vitanligt, ad í sínu musteri hefir Gud sett minning síns nafns, þar vill hann dýrkast og tilbidjast, Exód. 20; þar eigum vér ad tala vid hann í vorum bænum, og heyra hann aptur til vor talandi í sínu heilaga ordi; þar eigum vér ad taka réttindin af kénnimannsins munni, því hann er eingill Drottins, Malach. 2. Ritningin er ad sönnu brunnur hins lifanda vatns, er Kristur vill oss géfa, hver sem af því dreckur, hann mun ecki þyrsta ad eylífu, Jóh. 4; en vér megum flestir segja eins og hin fávísa samariska kvinna sagdi vid Jesúm fordum, þad er djúpt ofan í brunninn, en vér höfum eckért ad ausa med. Guds ords þénarar eiga ad vera oss í þessu, svo sem Rebecka var Eleazar, Abrahams sendimanni, ad hún jós vatnid upp af brunninum fyrir hann og hans úlfalda, Gén. 24; eins og Jakob var Rachel, er hann velti hinum mikla steini af brunninum, svo hennar fodurhjörd kunni ad drecka, Gén. 29; þeir eiga ad sundurkljúfa ord sannleiksins fyrir oss, 2 Tim. 2, og géfa Guds hjúum í réttan tíma þad þeim byrjar, Lúc. 12; því hvernig mega þeir trúa, nema þeim sé prédikad, segir Páll, Róm. 10. Haf því rád Salómons, er hann segir, Préd. 5; vakta þínar fætur, nær þú gengur í Guds hús, og vert heldur búinn til ad heyra, enn til od géfa offur hinna heimsku. Svoddan offur má kalla þeirra Guds þjónustu er birtast í hans húsi, alleina fyrir sida sakir, en hugsa allt annad enn um þad sem talad er. Nú veit eg þó, kristinn madur, ad þú segir: þótt mínir þánkar kunni ad hvarfla hingad edur þángad; jafnvel undir prédikuninni, þá fæ eg ecki vid því gjört, hvorsu vel sem eg vildi. Eg veit þad er satt, og þad má hvor madur ödrum játa, því mannsins þánkar eru vondir frá barndómi,

Gén. 8, en hitt géta menn vidgjort, ad þeir sén ei lángdvolum í burtu nær menn undir Guds orda heyrn sitja; því ráð eru nockur við því, br. m., ad minna verdi af þessu heldur enn kannské almenniliga skédur; eg vil ecki hér tala um ógudligar manneskjur, er setja sig til ad hugsa allt annad, enn þád sem af Guds ordi talad er, til ad stytta sér med þær stundir, er þeir ættu Gudi ad géfa; um svoddan Andskotans musteri vil eg ecki tala, hinum vil eg rádleggja er gjarna vilja ordid heyra, en fá þad ecki gjört sem vildu þeir, fyrir náttúrunnar breiskleika sakir. Hid fyrsta er, ad nær þú gengur í Guds hús, þá gjör þad ecki af yfirdrepskap, heldur alvoru; en fyrir því ad svoddan hugarfar tokum vér ecki af sjálfum oss, þá bidjum Gud inniliga um ad géfa oss ástundan og eptirtekt sinna heilögu orda, nær vér inngaungum í hans hús, hvad nær vér gjörum af hjarta, þá er enginn efi á því, ad hans Andi bidur fyrir oss med óumrædiligum andvörpunum, Róm. 8, og framkvæmir í oss þad góda verkid. Hid annad er elskan til Guds, hvorja vér ödlumst bædi med bæninni, ef hún er alvarlig og idulig, svo og med sífeldri íhugan Guds tignar og vors óverdugleika, hans orlætis og vorrar þarfar, hans gjæsku og vorrar illsku, hans þolinmædi og vorrar þvermódsku, og kann oss aldrei ad bresta orsök til þessa, því á hvorju augnabliki medtökum vér hans nádar velgjörninga, og á hvorju augnabliki syndgumst vér ámóti honum, svo þegar vér berum þetta saman í hjarta voru, þótt ei sé nema kvöld og morgna, þá kunnum vér ecki ad fara á mis vid þad, ad fá eina brennandi elsku til hans, sem oss ógudliga og synduga orma sparar í nád sinni, og gjörir oss ei ad sídur allt til góda, þótt vér hann vísvitandi til reidi reitum. Nú er þad vitanligt, ad ef vér elskum nockurn og virdum, þá vigtum vér hvort ord er hann talar, og þykir vænt um þad, og þótt þad sé heimska ástundum, þá er vor breiskleiki svo mikill, ad vér höldum þad gullvægt, hvad sem út af hans munni kémur: og því skyldum vér þá ecki elska Guds ord, ef vér hann elskum, þar þau eru í sjálfum sér dýrmætari enn hid besta gull, og sætari enn hunáng og hunángsseimur, sem Davíd segir, Ps. 119. Ennþá framar, höfum vér ecki yndi og gaman af ad heyra talad um þá hluti er oss þykir vænt um? sjómadurinn talar gjarnan um siglíngar, stridsmadurinn um orlog, hinum ágjarna leidist aldrei ad heyra rædt um fjáraflan, vísindamanninum um heimsspeki, lögvitringnum um þesshattar hyggindi, því hvar ydar fjársjódur er, þar er ydar hjarta, sagdi Jesús, Matth. 6. Allir erum vér óuæmir á hid góda í fyrstunni. Einn únglíngur, þá hann er fyrst settur til menta, þá er honum leid sú idja, en eptir á fær hann svo mikla lyst þar til, ad hann gétur varla annad gjört; svo skal sá vita, ad sér er vel framfarid á Guds vegi, sem elskar hans ord; fái menn fyrst elskuna, þá er ecki ad ugga um eptirtektina, því mínir saudir heyra mína raust, segir Guds Sonur hér í Evangelió. Og segid mér, br. m.! um hvad ætti oss vænna ad þykja, enn um sálir vorar, sem vér þó ecki vitum nema frá oss teknar verdi á hvorju augnabliki; því skyldum vér þá ecki géfa hinn mesta gaum ad því er þeim hjálpa kann, ecki til nockurs stundargagns, heldur til eylífra nota? En þessa elsku og rækt til vorra eigin sálna munum vér ödlast, ef vér venjum oss ad bera saman þá dýrdligu vist, sem öllum Guds börnum er fyrirbúin med Kristó í hans ríki, og svo fordæmdra píslir í helvíti, hvar þeir eta sínar túngur út af pínu

og ofrann kvalanna, Opinb. 16. Í þridja máta, barn Guds, nær þér annarligir edur syndugir þánkar í hug fljúga undir Guds orda heyrn, þá lát þá sömu verda þér til uppvakningar, ad þú skammist þín, ad þú hafir þannig saurgad Guds musteri, og slá þannig Andskotann med sinn eigin sverdi; því ad vísu mun þig ángra þad, ef þú ert Guds barn, ad þú ert svo undir syndina seldur, Róm. 7, ad þú gétur ecki eina stund vakad med Drottni, Matth. 26; og nær þig þad ángrar, þá munt þú brádliga leita aptur, til ad finna hugsvolun sálu þinni í því, sem fyrir þér er talad af helgum stad. Vildu menn nú þetta þrent gaumgjæfiliga athuga, þá er eg fullkomliga viss um, ad margur færi betri heim aptur í sitt hús, Lúc. 18, undan Guds orda heyrn, heldur enn mig uggir ad menn almenniliga gjöri, hvad Gud nádi. Nú er þad þó ecki nóg, br. m., ad menn heyri Guds ord med athygli, nema menn færi þar af ávöxt í þolinmædi, Lúc. 8; vér eigum ad rótfesta þad svo, og gródursetja í hjartanu, ad nær vér freistumst af einhvörri synd, ad vér þá strax höfum örugt vígi, ámóti henni, í því sem vér höfum numid af Guds heilagri kénningu. Hvad gjördi vor gódi Meistari nær hann var freistadur, þótt ecki væri hönum hætt vid ad sigrast af Djöflinum, þá sló hann samt þann óvin med Guds ordi í heilar þrjár reisur, svo ad hann skammadist sín, og forlét hann, segir Gudspjallamadurinn, Matth. 4. Gjör þú eins kristinn madur; en hvernig vilt þú fá þad gjört, nema þú hafir numid þad og geymt í hjarta þinu? og kunnir þú af einhvörri freistingu yfirstiginn ad verda, hvernig vilt þú fá lækning þar vid, nema af því sem þú kant af Guds ordi? Í sama máta, nær þú fær orsök edur tækifæri til ad gjöra nockud gott, þá eiga heilög Guds ord, er þú hefir safnad í féssjód hjarta þíns, ad minna þig þará, og gjörir þú ecki þetta, þá má þér þad ad litlu gagna, hvörsu bænheitur, hvörsu gudrækinn sem ad þú situr undir einni prédikun, því þad vill eins til gánga og um sædid, Lúc. 8, þad er féll í grýtta jörd og ámedal þyrna, ad svoddan manneskjur annadhvört medtaka ordid med fagnadi, en hafa þó ecki nockra rót, því um stundarsakir trúa þeir, og falla frá á tíma freistingarinnar, edur og ad þyrnin, þad eru sorg, audæfi og girndir heims þessa, vaxa upp med því og kefja þad, svo ad þad færir eingan ávöxt. Eg efast ecki um, ad þar muni nockrir vera, sem ásetja sér gudrækiligan lifnad nær þeirra syndir eru straffadar í Guds ordi; en hvad fáir þeir séu, er fylli þad med verkinu, er audsært af ógudligu framferdi mannanna í heiminum; Gud gæfi þar væri einn Samaritan ámilli tíu Gydinga, Lúc. 17, einn Abraham í Gerar, Gén. 20, og tíu gudhræddir í Sódóma, Gén. 18. Þig ydrar af hjarta þess er þú hefir Gudi ámóti brotid, og þú lofar ad syndga ecki visvitandi framvegis. En seig mér, kjæri! nær ætlar þú til þess ad taka ad lifa betur? munu þeir ei fáir er hlaupa strax úr tollbúdinni med Leví, og fylgja Kristó eptir? Lúc. 5; nær ætlum vér ad taka til ad elska Gud og hans heilga ord, ad virda og óttast hans nafn, sem oss byrjar, ad heidra foreldra og yfirbodna, Exód. 20, ad aga börn sín og uppala þau í ótta Drottins, Eph. 6; nær ætlar hinn heiptrækni ad taka til ad elska sín óvin, Matth. 6, hinn lausláti ad gjöra sáttmála vid sín augu, Job. 31, hinn ágjarni ad láta af ad stela, ræna og svikja, Eph. 4, lygarinn ad rægja og baktala, 1 Pét. 2; nær ætlum vér ad hreinsa hjörtu vor af þessum daudligum verkum og svívirdingum? kannské nær vér gét-

um ecki lengur, edur nockru eptir þad vér erum daudir. En Davíd segir, Ps. 115: ad þeir prísi ecki Gud, sem ofan fara í helvítid, og mun þad þá verda nockud um seinna, ad gjalda honum þá skuld, er honum átti hver ad lúka. O, þú nádugi Gud! skapa þú í oss hreint hjarta og géf oss einn nýan vissan anda, Ps. 51; snú þú oss, Drottinn, þá er oss snúid! Jer. 31; lát oss hafa lystíng vora í þínu lögmáli, og tala um þad daga og nætur! Ps. 1; sén þín heilögu ord eptirlæti vorra sálna, og þín réttindi framar af oss metin, enn gnægd allra audæfa! Ísrael sagdi fordum daga vid Mósen, er Guds reidir slógu í Hóreb: vér viljum ecki framar heyra raustina Drottins Guds vors; tala þú til vor! Exód. 20; en Móses hefir ecki forgéfins sagt til þeirra: einn spámann mun Drottinn Gud ydar uppvekja ydur af brædrum ydar, líkan mér, honum skulud þér hlýda, Devt. 18; líkan ad sönnu, ó, Móses! en þó miklu betri, miklu ædri, miklu fullkomnari, hvor ed einn litlogandi hörkveik mun ecki útslökva, edur brákadan reyr ísundur brjóta, Esa. 42; þad ert þú, ó, Herra Jesú Kriste! sannur Gud og sannur madur, þar fyrir segjum vér med fullu trausti, ecki med Ísrael, heldur med Samúel: tala þú, Drottinn! þínir þénarar heyra, 1 Sam. 3; vér viljum hans roddu heyra, er lætur oss segja: gjörid ydran, þvíad Guds ríki er nálægt, Matth. 3; en ecki ofmjög óttast rödd hans er segir: bölvadur sé sá sem ecki heldur allt þad sem skrifad stendur í lögmálinu, Devt. 27. Vér aumir og vesælir jardarmadkar viljum honum heyra, er segir: komid til mín allir þér sem erfidi drýgid, og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur, Matth. 21; en vér skélfumst ad heyra hans raust, er segir: hver sem gjörir þetta hann mun lifa í því, Levit. 18. Þarfyrir tala þú til vor, Drottinn! hvört heldur þad skédur med þrumu lögmálsins til ad straffa í oss syndina, edur í blídvidri Evangelii til ad hugga oss aptur, þá viljum vér allshugar fegnir segja: blessadur sé sá sem kémur í nafni Drottins! Matth. 21. Géf oss þad hjartalag, ó, Herra Jesú! fyrir þína forþénustu, amen!

Þridja Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 16 Kap.

Í þann tíma, sagdi Jesús til sinna lærisveina: innann lítils tíma munu þér ecki sjá mig, og þá enn innann lítils tíma munud þér enn sjá mig aptur, því eg fer til Födursins; þá sögdu sumir af hans lærisveinum sín ámilli; hvad er þad ad hann segir til vor: innann lítils tíma þá munud þér ecki sjá mig, og þá enn innann lítils tíma munud þér sjá mig aptur, því eg fer til Födursins? þá sögdu þeir, hvad er þad hann segir oss: innann lítils tíma? vér vitum ecki hvad hann segir. En Jesús formerkti ad þeir vildu spyrja hann ad, og sagdi til þeirra: þér spyrjid ad þessu ydar ámilli, þad eg sagdi ydur: innann lítils tíma munud þér ecki sjá mig, og þá aptur innann lítils tíma munud þér sjá

mig: sannliga segi eg ydur: þér munud sýta og gráta, en heimurinn mun fagna, og þér munud hryggvir-verda, en ydar hrygd skal snúast í føgnud. Ein kona, nær hún skal fæda, þá hefir hún hrygd, því hennar stund er komin; en þá hún hefir barnid fædt, minnist hún ecki þess harmkvælis fyrir fagnadar sakir, þvíad madur er í heiminn borinn. Og þér hafid nú ad sønnu hrygd; en eg vil sjá ydur aptur, og ydvart hjarta skal fagna, og ydvarn føgnud skal einginn frá ydur taka. Á þeim degi munud þér mig og einskis spyrja.

Exordium.

Þad verdi mér ecki ad eg hrósi mér af nockrum hlut, nema af krossi Drottins vors Jesú Kristí, segir St. Páll, Gal. 6; adrir hrósa sér af audlegd sinni og nægtum, eins og hinn ríki dári, Lúc. 12; nockrir af metordum sínum, eins og Nebúcadnezar, Dan. 4; sumir af afli og kallmennsku, eins og Golíath, 1 Sam. 17; Heródes af sinni málsnilli, Post. gb. 12, og gaf ecki Gudi dýrdina; Pilatus af makt sinni, Jóh. 19, er hann þóktist hafa vald til ad krossfesta Jesúm og ad láta hann lausan; hinir af stórum ættum eins og Gydingar, er søgdust hafa Abraham fyrir fødur, Matth. 3; og hvad er þad, sem ad drambsemi þessarar gjálífu veraldar telur sér ecki til gildis, jafnvel vonda hluti. Hinn ógudligi Lamech hrósadi sér af fólskunni fyrir kvinnum sínum, Gén. 4, og eru hønum allir þeir líkir, er stæra sig af ódygdunum; þá hefir Andskotinn sýnt meistarastycki sitt í hjarta syndarans, hann fyrst kémur hønum til ad drýgja glæpinn, og sídan ad láta sér vænt um hann þykja; því ef ad hrósunin gjørir jafnvel hina bestu hluti ecki einúngis ónýta, heldur og ad synd, svo sem Lausnarinn vottar, Matth. 6, um þá er gjørdu gódverk til fordildar sér, ad þeir hafa sín laun úttekid, hvad mun þad vera þá ad stæra sig af klækjunum? en Páll er ecki svo lyndur; hann hrósar sér af því, sem verøldin kallar einkis hóls vert, af því sem hún forsmáir, því sem hún undan- flýr med seglum og árum, og skal heldur fremja allar ódygdir, enn ad hún verdi fyrir því, þad er krossinn Drottins Jesú Kristí; og því segir Postulinn hér strax eptir: fyrir hvørn mér er heimurinn krossfestur, og eg heiminum. Þad er alkunnugt, ad krossinn var hid smánarligasta píslarfæri í þá daga, og því var þad hønum valid, sem er Konúngur dýrdarinnar, til þess ad bera þar uppá vorar syndir. En svo háduligt sem þad var, svo mikla andstygd segist Páll hafa á heiminum, og slíkan vidbjód hafi hann á sér. Lítid hér, kristnir menn! hvørnig þeir eru skapi farnir, sem vordnir eru eitt med Kristó, og hverra kosta þeir eiga ad vænta sér í heimi þessum. Einga mun hann hafa kjærari haft af mønnunum, enn sína elskuliga lærisveina, sem høfdu yfirgéfid alla hluti fyrir hans skuld, Matth. 19; og þó segir hann þeim fyrir í þessu heilaga Evangelió, ad þeir muni sýta og gráta, enn heimurinn muni fagna; sama vill hann hafa sagt ennnú þeim, er hann af hjarta elska. Og vil eg því alleinasta út af Gudspjallinu tala um þá hluti, sem oss megi leida til ad bera hans ok þolinmódliga. O, þú krossfesti Jesú! hjálpa oss þar til med nád þíns Anda; bænheyr þad, ó Herra! fyrir þína forþénustu, amen!

Utleggingin.

Þótt eckért annad væri sem kynni ad verka hjá oss þolinmædina í mótlætinu, þá mættum vér þó hugleida, hvadan þad kémur, sem er frá Gudi; hvørt villt þú fyrir hønum flýa? segir nockud leirkérid til þess, er þad gjørt hefir: hvar fyrir gjørdir þú mig svo? Róm. 9. Og fyrst ad vér erum í Guds hendi svo sem leir, þá er þad óviturligt ad møgla ámóti hønum, hvad helzt sem hann vid oss gjørir; hann tiptar oss

sem oss gjört hefir, hann sem oss gjort hefir, hann hefir gjort himin og jørd, stjórnar þeim, rædur þeim, og kann ad eydileggja þau, nær sem hann vill, því mun eg keppa vid þvílíkan Herra? því vil eg glíma vid sjálfan mig, og gjøra mína mædu enn þá stærri med óþolinmædi? øll veraldarinnar rád duga ecki ámóti hans vilja, Ordskv. 21, og allir helvítis kraptar mega ecki auka hinu minnsta vid mína plágu, fram yfir þad, sem hann ásett hefir; því vil eg þá kífa vid svoddan Hátign, svoddan Speki, svoddan Almætti, sem varir, rædur og stjórnar? þegar ótal hundrud þúsund (þvílíkir ormar sem eg), eru ad moldu vordnir, því mun eg þá berja høfdinu vid þann stein, sem á mig er kastadur af svo voldugri hendi? Þar fyrir, br. m., nær mótlætid oss ad høndum ber, þá hugsum til þeirrar skyldu, er vér eigum Gudi ad gjalda, sem er ad audmýkja oss undir hans voldugu hønd, 1 Pét. 5, hvad ecki er svo stór kunst í medlætinu, jafnvel þótt vér gleymum því optligana; en í mótgánginum sést þad, hvorja virding vér høfum á hønum, og hvad mikid vér viljum fyrir hann vinna. Lítum til Jobs, því hans þolinmædi verdur oss af Postulanum sett til eptirdæmis, Jac. 5; þegar Guds hønd hafdi svipt hann øllum sínum børnum, allri sinni aleigu, þrælum og ambáttum, þá sagdi hann: Gud gaf og Gud aftók; sé nafn Drottins vegsamad ad eylífu! Jób. 1; hønum var David líkur, þá hann flúdi fyrir Absalon og sagdi, 2 Sam. 15: segi hann svo, eg hefi ecki þóknan á þér, sjá hér em eg, gjøri hann vid mig hvad gott þykir í hans augliti; hvar fyrir hann og segir, Ps. 39: eg var mállaus og opnadi ecki minn munn, af því þú gjørdir þad. Eins eigum vér skapi farnir ad vera, br. m., ef vér út af grunni hjartans viljum tjá vora audmýkt fyrir Gudi; og ef vér erum nú skyldugir til þessa alleina fyrir því, ad hann er vor Gud og Herra og vor Skapari, hvad miklu framar erum vér þá skuldbundnir, þar ed hann tiptar oss aldrei, nema sjálfum oss til hins besta. Segid mér, mun nockud Gud, sá ad er brunnur allrar gjæsku, mun hann nockud hafa yndi af ad plága sín børn, og ecki gjøra þad miklu heldur þeim sjálfum til góda? Látum oss ecki eigna Fødur miskunsemdanna, 2 Cor. 1, þá hardýdgi, sem vér køllum hid versta og grimmligasta á Fjandanum og hans limum, sem er, ad hafa gaman af eymdum og mótgángi syndugra manna; Hvad þá? mundi oss þykja þad stefuligt barn, sem flýgi í hárid á fødur sínum, nær hann agar þad? og er því verr og midur, ad vér strýkum optliga vor børn og þénara alleina til ad skeita skapi voru á þeim; en hann plágar ecki af hjarta edur straffar mannanna børn, Harmagr. 3, þarfyrir er þad hid mesta rænuleysi fyrir oss ad mögla undir hans føðurligri hirtingu. Segid mér enn aptur! þegar einn læknir birlar oss súran dryck til ad gjøra vorn líkama heilbrigdann, edur hann skér upp sárin, svo ad þau skuli gróa þess fljótara, styggjumst vér nockud vid hann, edur mótmælum því er hann vill gjört hafa vid oss? þad gjørir enginn sá, sem heilvita er, og elskar heilsu sína, heldur þøckum vér hønum þar fyrir, og gjøldum hønum laun þar á ofan, jafnvel þótt hønum mistakist, sem optliga skédur. O, Guds barn! skyldir þú þá espast vid hinn góda Læknir, hvers mjúka grædirshønd ad ýfir þín dauðlig sár, til hverra þú ecki kénnir, fyrr enn hann lífgar þau med beiskju krossburdarins, og ecki miklu heldur taka fengins hendi þar ámót, og gjalda hønum allar þackir þar fyrir? Ef

einn fadir sæi sitt barn framfara í allri vondsku og illu athæfi, og hann ecki straffadi þad, ef ské mætti ad þad leidréttist þar vid, mundi honum ecki á hálsi legid vera af öllum mönnum? í sannleika, því hann væri þess verdur, hann væri bödull og ecki fadir, er þannig breitti vid sitt eigid hold og blód; og þó viljum vér heimta af Gudi, ad hann láti oss bada í rósum og lifa ad munudum vorum, já, fara fram í allskonar girndum og glæpum, og heita samt vor Fadir, þar hann er þó sá Gud, er ecki þóknast ógudligt athæfi, Ps. 5; værum vér án tiptunar, þá værum vér hjáborn og ecki synir, Hebr. 12. Dæmid því sjálfir, br. m., hvert heldur þér viljid eiga Gud fyrir nádugan Födur og þola hirtinguna, edur ad hann kannist ecki vid ydur, og láti ydur lifa ad eigin vild ydar, og verdi ydur svo einn stráugur og ógnarligur dómari, þegar þér eigid honum reikníngskap ad standa af ordum og gjördum, sem ad er hin allra hersiligasta og skélfiligasta ólucka. Hvad sýnist ydur þá, kristnir menn, mun þad ecki vera tilvinnandi ad þiggja eina náduga refsíng af síns födur hendi? og þótt hún ætti ad vara um allann vorn aldur, sem mjög sjaldan er, til þess ad verda kvittur vid öll þau ósköp, sem ad dynja munu yfir sælkéra veraldar þessarar í helvíti og kvölunum, frá einni eylífd til annarar. Gud nádi oss auma og synduga! vér berum opt og tídum eina vanheila sál í heilbrigdum líkhama; þegar líkhamanum lídur vel, þá hirdum vér ástundum lítt um sálina, hvor þó ætti ad sjá bædi fyrir sér og hönum, því bædi skulu þau hin sömu kjör hafa um alla eylífd; en ef hún lætur eptir hönum, þad hann vill, þá veltist hún mjög úr tign sinni, bádum þeim til óbætanligs skada. Hver veit nema þroti drambseminnar, edur vatnssýki ágirndarinnar, edur kalda óhófseminnar, edur brjóstveiki öfundarinnar, edur dofi letinnar, edur ædi reidinnar og heiptræknínnar plága sálu þína, og þú finnir þar ecki til. Varla er nockur sú sál ámedal vor, sem ecki hafi snert af einhvörju þessu, en krossinn er sú eina heilsubót, sem á vid öllu þvíliku; vid líkhamans sjúkdómum eiga adskiljanligir dryckir, eptir því sem hvörjum er háttad; en vid sálarinnar meinum á alleina krossbikar Drottins Jesú; þótt hann sé beiskur nockud, þad ætti oss einn ad gilda, þegar hann gjörir oss heilbrigda, nema vér elskum meir daudann enn lífid, sóttina meir enn heilsuna, kroppinn meir enn sálina, og er þad þó ecki ad elska hann, ad láta þad eptir hönum, sem henni má til skada verda, því hann skal þess eylífliga gjöld hafa, sem hann í þessu frá henni dregur sér til tímanligs og fáfengiligs munadar; þar fyrir, ef vér elskum vora líkhami, og þad svo mjög, sem ad sýniligt er á flestum, þá gjörum þad þó fyrir þeirra skuld, ef eigi annars vegna, ad vér þöckum Gudi fyrir þad, hann tiptar þá hér, svo þeir ecki sídan mæti eylífum plágum í helvíti, 1 Cor. 11. Þar fyrir, Guds barn, nær Drottins milda hönd slær þig á einhvörn hátt til ad græda sálu þína þar med, þá tak ecki alleinasta þar ámót med þolinmædi, heldur og þacka hönum fyrir þann nádargjörning, ad hann ecki vill yfirgéfa þig í fráleitt sinni edur í girndir þíns hjarta, Ps. 18; og ef þú vilt þacklátur vera fyrir svo stóran velgjörning, þá sýn þad í verkunum, er þú játar med munninum. Vér höfum allareidu heyrt nockud um þad, hvar til ad Gud sendir oss krossinn, sem er til þess, ad

vér eigi skulum halda oss saklansa, heldur betra vort líferni; sviptum því ecki Gud sínum ásetníngi, edur sjálfa oss þeirri nád, er hann hygdi oss ad veita. O! hvörsu illa er þá farid med þessa heilsusamligu Guds nád, og hvad lítil not munt þú þá hafa þess, syndugur madur, er þú lidid hefir; já, stór gjöld; því þad er ad gjöra Drottins kross ad ræníngjans krossi; þad er rétt svo sem Pétur segir, 1 Pét. 4: ad lída svo sem þjófur og illvirki, og svo sem hann, ed fellur inn í annars embætti. Haldt þad og ecki nóg ad þú látir af ad syndga þess vegna, ad þú gétir ecki syndgad, annadhvert fyrir heilsubresti, vegna fátæktar, edur fyrir óttasakir vid mennina; þjófurinn stelur ecki heldur, þegar hann er bundinn, og ecki fremur hórkallinn sína girnd nær hann er útilokadur, hvad ecki er þeirra dygdum ad þacka; heldur rannsaka sjálfan þig, hvad þér muni hafa ábátt ordid, hvers vegna Gud muni hafa lagt þenna kross á þig, og munt þú þad skjótt finna, þegar þú stíngur hendinni í þinn eiginn barm, Exód. 4; og nær þú þad finnur, þá ráð bót á því, ydrast þess af hjarta, og frem þad aldrei optar, heldur bid Gud ad géfa þér nád sína til ad standa ámóti þvílíkri synd; med svoddan móti verdur þessum himneska Lækni launad, annad heimtir hann ecki af oss. Þegar Jesús sá þann mann gángandi í musterinu, er hann skömmu ádur hafdi læknad hjá vatninu Bethesda, þá krafdi hann einkis af honum, heldur sagdi alleina: sjá, nú ert þú heill vordinn, syndga ecki framar, ad ecki hendi þig annad verra, Jóh. 5. Þar fyrir, kristinn madur, hafir þú sjúkur verid, hafir þú ratad í armód og fjármissu, hafir þú vordid fyrir áræsum og ofsóknum veraldarmanna, en ert aptur vordinn fullhraustur, fullríkur, og hefir fengid makt yfir óvinum þínum, þá gjald eigi þá vanþöck aptur ámóti Gudi þínum, hver ed sendi þér krossinn til ad betra þig, og létta honum af þér, til ad sýna þér gæsku sína, gjald honum ecki svo illa, (segi eg) ad þú brúkir heilsuna til ad drýgja somu syndir, med hverjum þú vanst til sjúkdómsins, audlegdina til óhófs og metnadar, valdid til ad hefna á þeim, sem vid þig afgjört hafa, því ef vér slíkt gjörum, þá hefdi þad verid betra fyrir oss, ad vér hefdum legid í kör, og lifad í armód og forsmán alla vora daga, svo ad sálin hefdi kunnad hólpin ad verda á degi Drottins, 1 Cor. 5. Nú eigum vér ecki alleina ad líta til Guds fodurligrar gæsku, í því ad lída þolinmódliga allt þad sem hann lætur oss til handa bera, heldur og til hans óraskanligu speki og vísdóms, sem ad yfirgnæfir allann skilníng. Einn fadir kann ad vilja barni sínu vel, en brestur kanské vitsmuni til ad sjá hvad því gagnar, og þó hann beri skyn þar á, þá blindast vor skynsemi optliga af holdligri elsku, en vid þessu er ecki hætt hjá hinum alvísa Gudi. Þar fyrir látum oss þad sagt vera, ad þótt vér eigi skynjum né sjáum Guds tilgáng, þegar hann neitar oss um þá hluti, er vér óskum eptir, þá er þad oss til hins besta, og eckért kann fyrir oss gagnligra ad vera edur upp ad hugsast, enn þad, sem hann lætur vid oss framkoma, ef vér géfum oss öldúngis á hans vald, og látum hann ráda. Ísrael beiddi Gud um kjöt í eydimörkinni, Núm. 14, og hann gaf þeim þad til hegníngar þeim; þeir beiddu hann og um kóng, 1 Sam. 8, er þeim leiddist ad vera undir hans allravísustu og nádugustu stjórnan, og hann gaf þeim einn kóng í reidi sinni, Os. 13. Þar er enginn efi á, ad ef barnid mætti sjálft ráda, þá færi þad sér optliga ad voda; og eins erum vér fávísir

eins og børn í vorum andligum efnum; vér óskum oss heilbrigdi, audæfa, metorda; allt þetta eru ad sönnu Guds gódar gáfur, en skadsamar þeim, sem ecki kunna med ad fara, svo ad Endurlausnarinn segir: jafnvel ef þín hönd edur þinn fótur hneixlar þig, þá snid þad af og snara því frá þér, því betra er þér haltur og handarvani inn ad gánga til lifsins, enn ad þú hafir tvær hendur og tvo fætur, og verdir í eylífan eld kastadur, Matth. 5. Ad sönnu heimtar eigi Drottinn af oss, ad vér svo stórt ráduneyti vid hvörja þá tilhneiging, er vér freistumst af, því hann hefir gefid oss önnur medöl til þess, ad krossfesta holdid med, ádur enn til þessa komi; en þad er hans meining, heldur enn ad vér skyldum í eylífum eldi pínast, þá væri oss þarfara ad láta lif og limu. Hversu vís og hversu nádugur er þá hinn gódi Gud, ad hann agar oss í máta, og svo sem oss ad minnstum skada verda megi, til þess ad vér kunnum ad umflýja helvítis píslir, en verda hluttakandi Guds barna sælu á himnum med honum eylífliga? og í þessum Guds órannsakanliga vísdómi höfum vér jafnan eina stadfasta huggun, því hans gjæska og medaumkan verdur hann aldrei vidskila; fyrir því, þótt ad mótlætid ofbjódi oss ástundum, og vér fáum varla undir því risid, þá látum oss til hugar koma, ad þad er oss af honum uppálagt, sem veit hve mikils ad vér vidþurfum og þolum. Stór sár þurfa mikla grædslu; en hann er trúr og freistar einkis yfir megn fram, 1 Cor. 10; ecki eitt hár fellur af voru höfdi án hans vilja, Matth. 10; og miklu sídur hefdum vér vid svo margar þrautir ad berjast, nema þad væri eptir hans skamti og eptir hans velþóknan. Vér þurfum og ecki ad efast um, ad vér fáum mótlætid stadist, þótt aldrei þyki oss svo óvænliga áhorfast, þegar vér kostum oss í hans miskunarfadm, og undir hans blessada umsjón og fyrirhyggju. Þar fyrir sagdi David: þó eg ráfi í myrkvum dal og daudans skugga, þá hrædist eg einga ólucku, því þú ert hjá mér, þinn vondur og stafur hugga mig, Ps. 23; og Drottinn segir vid hann: þótt þúsund falli þér til annarar handar, og tín þúsund til hinnar hægri, þá skulu þeir ecki nær þér koma, Ps. 91. Svo öruggur kastali er Drottinn þeim er hann óttast, jafnvel midt í hörmúngunum, og þad gengur til eins og hann sagdi vid lærisveinana hér í Gudspjallinu: innan litils tíma munud þér ecki sjá mig, og aptur innan litils tíma munud þér ecki sjá mig; og svo sem lærisveinarnir skildu ecki í þad sinn hvad hann sagdi, heldur uppfylltist þeirra hjarta af hrygd, af því ad hann sagdi þad, svo gengur þad og til fyrir Guds börnum optliga í mótlætinu, ad þau meina ad þau séu yfirgefin, en samt heyrir hann þeirra grátbeidni, og þeirra bæn er þóknanlig fyrir honum, en hans tími er enn þá ecki kominn, Jóh. 2. Hvort heldur ad eg lít þenna fagra heim, sem ad er harla gódur, svo sem öll Guds sképna, edur eg þeinki um hinn ógudliga, sem Djöfullinn hefir tilbúid og nidursökt í hid vonda, þá kann eg hvörki ad örvænta í mótgánginum, eigi heldur ad efast um kvittun minna synda, sem eru ordsök til mótlætisins, hvíad í himnum og jafnvel á hinu minnsta skridkvikindi, sé eg augljóst dæmi hins guddómliga almættis, speki og gjæsku, ad því er öllu af honum svo visliga stjórnad og niðurskickad, ad hann því öllu vid makt heldur, hvörju í sinni tegund frá heimsins upphafi í svo mörg þúsund ár, ad þar er ecki ein enn-nú undirgengin, og svo veit eg þá fyrir víst, ad honum er ecki um megn ad vardveita mig syndugan orm, sem ad eptir

hans mind var í Adam skapadur, Gén. 1, og med hans Sonar dýrmætu blódi endurleystur, 1 Pét. 1, jafnvel midt í sorgunum, midt í áráfunum, midt í sálar og lífs sterkasta ofbodi, ef hann vill láta þad yfir mig koma; en nær eg þenna fyrir mér virdi og allar þær ódádir, sem af honum í frammi eru hafdar, villur, meinsæri, gudlastanir, manndráp, hórdóma, lýgi, þjófnad, ofbeldi, rángsleitni, og alla þá óhæfu, er Satan fær plantad í hjörtum vantrúarinnar barna, þá tek eg mér þar af huggun og fullnadartraust um hins miskunsama Guds födurliga gjæsku, ad hann ecki kollsteypir þessari vondu veröldu, heldur med ríkdómi síns lánglundargeds, Róm. 2, vill leida svo marga til yfirbótar sem aptur snúa vilja. Því veit eg, ad hann muni ecki útskúfa mér óverdugum syndaþræl, edur láta mig einan í mótlætinu, þótt þad sé straff minna synda og illgjörda, þar eg læt mig fyrir krapt hans Anda út af hjarta ydra synda minna, og á dagliga baráttu vid eitt óstýrilátt hold, sem keppir ígégn andanum, Gal. 5; því hafi hann veitt mér hid meira, sem er ad ydrast syndanna, þegar eg var enn þá Satans barn, þá mun hann ecki synja mér hins minna, sem er ad vardveita mig í mótgánginum, þá eg er hans þénari vordinn fyrir hans nád, hverja hann ecki hefir géfid mér til þess, ad hún skyldi á mér ónýt verda, heldur til lofs og dýrdar sjálfum sér, en mér til eylífs sálar fagnadar. Drottinn sagdi lærisveinunum fyrirfram þessar hörmúngar, af hverju medal annara sjá má hans guddómligan visdóm og gjæsku ecki minni. Heimurinn segir aldrei nema ógjæfu fyrirfram, jafnvel þótt hún sé honum vis svo vel sem öllum þeim, er hann elska, hann prédikar eins og hinir ógudligu, Ordskv. 1, sem von er á, því hann er ecki annad enn samkunda, Opinb. 2, Andskotans, er hann hefir safnad sér af Guds útlögum og ógudligum syndaþrælum; þeir segja: far þú med oss, vér viljum finna mikid herfáng, og allir einn sjód hafa, Ordskv. 1, en ecki leggja þeir til hitt, ad þeir skulu og allir eitt hlutskipti hafa í því díkinu, sem vellur af eldi og brennusteini, Opinb. 21; þad vill ecki Drottinn, hann sagdi fyrifram bædi hér og optliga annarstadar lærisveinunum hvad á þeirra daga drífa mundi, og hid sama hefir hann öllum þeim sagt, er honum vilja eptirfylgja med þessum ordum: hver sem vill minn lærisveinn vera, hann taki sinn kross uppá sig og fylgi mér eptir, Matth. 16. Eckért er þvilíkt rád vid mótgánginum svo sem ad búast vid honum; sá sem þad gjörir dagliga, hann hefir miklu létt af byrdinni, nær hún dettur á. Búnnst vid illu, því hid góda skadar oss ecki, segja menn í gömlu ordtæki; í dag em eg heilbrigdur: eg vil þeinkja med mér hvernig eg verda mundi, ef eg vanheill yrdi; eg vil venja mig á ad láta eigi allt eptir mér þad mig girnir, svo mér bregdi sídur vid, ef þad kynni mér ad höndum koma, sem eg gjæti ecki af mér kastad, þótt eg vildi; í dag em eg fullríkur; eg vil þó brúka heiminn svo ad eg ecki vanbrúki hann, og svo mikid af því sem Gud hefir lánad, sem mér nægir og mér sómir ad brúka, þá skal fatæktin aldrei kasta mér í neitt hugarvíl, ef eg kann í hana ad rata; eg vil hirda þad Gud géfur, en ecki festa þar vid hjarta mitt, þá mun mér þykja minna fyrir ad missa þad; í dag ræd eg fyrir ödrum, svo ad allir hlýda mínu bodi og banni, sem eg er yfirskipadur; þad vald vil eg brúka í hóff og ecki med offa neinum, því þar kann ad koma, ad þeir rádi fyrir mér, og kunni eg

af þeim nockurn ójøfnud ad þola, þá lid eg hann med betri samvitsku, hafi eg ecki ádur til hans unnid. Svo skal madur búa sér í haginn, ámedan allt leikur í lyndi; komi þad ecki uppá, er vér ráð fyrir gjørum, þá er því ómaki vel spillt; aldrei vissi eg ábatameiri skada, því ad minnsta kosti hugsum vér eigi svo illt ámedan, og líkligt er ad vér munum ecki stæra oss svo mjog af velmaktinni, þegar vér búumst vid hvorutveggju. Nú þótt ad allt þetta, sem eg hefi sagt, eigi ad fýsa oss á, ad lida þolinmódliga þann kross, er Gud oss á herdar leggur, þá er þó ad hrósa þeirra kjorum fram yfir allar Drottins krossberendur, sem ecki einasta taka ámóti hans ogun án moglunar, heldur og hafa gledi og yndi af því, ad lida nockud fyrir Kristi sakir. Eg vændist í upphafi St. Páls ordum, ad hann skrifar, Gal. 3: þad verdi mér ecki, ad eg hrósi mér af nockrum hlut, utan af krossi Drottins vors Jesú Kristi. Þegar Páll brúkar þetta ord, sem hér stendur, ad hrósa, þá merkir þad ecki svo ad stæra sig af einhverju, svo sem ad fagna og gledjast af því, og ad hafa yndi þaraf; sama ordatiltæki brúkar hann, Róm 5, segjandi: og ecki einasta þad, heldur hrósum vér oss einnig edur gledjum oss af hormúngunum, vitandi ad hormúngin verkar þolinmædina, en þolinmædin reynsluna, en reynslan vonina, en vonin lætur aldrei til skammar verda, þvíad elska Guds er úthellt í hjørtum vorum fyrir heilagan Anda, sem oss er géfinn; þetta eru merkilig og gullvæg ord, séu þau rétt yfirvegud. Hvar fyrir gledur hann sig í hormúngunum? þvíad elsku Guds var úthellt í hans hjarta fyrir heilagan Anda, sem honum var géfinn. Heyrum þad Endurlausnarinn sagdi vid sína lærisveina: eg skal ecki láta ydur munadarlausa, heldur skal eg sjá ydur aptur, Jóh. 14; þad gjørdi sá blessadi Herra ad sønnu eptir sína upprisu, en hans sýnilig vist med þeim, dró þá ecki lángt á veg, hefdi hann ecki sendt þeim heil. Anda af sínum Fødur; því sagdi hann: þad batar ydur, ad eg fari í burt hédan, því, nema eg fari í burtu hédan, kémur ecki Huggarinn til ydar. Þessi er hinn sami heil. Andi, fyrir hvorn ad Páll segir ad elska Guds sé úthellt í sitt hjarta, hún gjørir Kristi ok sætt, og hans byrdi létta, Matth. 11; hún veldur því, ad hans bodord eru ecki þúng, 1 Jóh. 5; hún deyfir alla kvøl, alla hrygd, alla armædu veraldar þessarar; sá ed hana hefir fyrst ødlast, hann þarf ecki mótlætinu ad kvída; hann fóttredur allar hormúngar; honum er heimurinn krossfestur og hann heiminum; þad sé eg bersýniliga á Kristi postulum, er þeir voru gladir af því, ad þeir máttu lida fyrir Jesú nafns skuld, Post. gb. 5. Þad sé eg á hans heil. píslarvottum lángt frameptir æfi kristninnar, ad þeir gengu til hersiligustu kvala og písla, miklu gladari heldur enn adrir til géstabods. O, Herra Gud! fagurt má þeim vera himnaríki á sídan, hvorjum Gud er svo sætur midt í hormúngunum, ad þeir finna ecki til þeirra fyrir elskunni til hans sem tiptar þá. Ad þetta séu ecki ýkjur, heldur ad þvílíkir Guds vinir séu til, þad votta eg med Páls ordum, er hann segir, 2 Cor. 12: eg em vel til frids í veikleikanum, í forsmáninni, í naudunum, í ofsóknunum, í ángistinni fyrir Christum; því þá eg em veikur, þá em eg máttugur; og þad er þad sama sem Drottinn heitir hér lærisveinunum, er hann sagdi: ydar hrygd skal snúast í fognud. Ecki meinti hann einasta þá sæluvon, er þeir áttu vísa med honum eylífliga í hans dýrdarríki, heldur og huggun Guds Anda í mannraununum, því aldrei voru þeir án mótlætis hér á jørdunni,

og samt skrifar Páll, ad þeir séu svo sem hryggvir og þó jafnan gladir, 2 Cor. 6. Nú þótt oss vanti mikid á, ad vera svo algjørdir í elskunni til Guds, sem þessar Drottins hetjur voru, þá eigum vér samt ad keppast eptir þeirra fullkomnu dæmi, svo mikid sem oss er møguligt, og hugga oss í øllum mannraunum vorum vid eptirkomandi sælu, vitandi þad, ad hin létta byrdi hørmúngarinnar, sem varir um augnablik, hún aflar oss yfirgnæfanligrar dýrdar eylífrar þýngdar, 2 Cor. 4. Og þetta er þad Páll segir, Róm. 5, er eg strax áminntist, ad þolinmædin verki reynsluna, reynslan vonina, en vonin láti eigi til skammar verda; hvar fyrir? þvíad trúin, er voninni jafnan fylgir, hún er vera þeirra hluta sem koma skulu, Hebr. 11. Hvors vegna þeir ed bera Kristi ok, þeir eiga víst himnaríki, þad er pantur eptirkomandi farsældar, vid hvorn hans brúdur gledur sig, þar til hann kémur, og innleidir hana í Lambsins brúdkaup, svo þegar hún hryggist af mótlætinu, þá gledst hún eins mikid edur meira af þeirri dýrd, sem vid oss mun framkoma í eylífu lífi, hvorrar eigi eru verdar mótlætingar þessara tíma, Róm. 8. Þetta útmálar vor Lausnari med næsta fogru dæmi hér í Gudspjallinu, þar ed hann segir: ein kona nær hún skal fæda, þá hefir hún hrygd, þvíad hennar stund er komin, en þá hún hefir barnid fædt, minnist hún ecki þess harmkvælis fyrir fagnadar sakir, þvíad madur er í heiminn borinn. Hvad vinna menn ecki í þessum heimi fyrir veraldar høfdingja, og þad fyrir lítil og óviss laun? já margur vogar lífinu og kannské sínni eylífri velferd ástundum, og endist ecki til ad njóta þess, er hann ætlar sér til launa. O, Guds børn! því skyldum vér þá telja eptir oss ad lída nockud fyrir himnaríki, fyrir hin eylífu launin, fyrir þad dýrmæta hnossid, af hvorju þeir aldrei sleppa kunna sem réttiliga skeidid hlaupa? 1 Cor. 9; fyrir hina kostuliga réttlætisins kórónu, 2 Tím. 4, sem þeim er assídis logd, er hafa barist gódri baráttu, haldid trúnni og gódri samvitsku? Sinn madur, sá ed situr í tign og heidri, mun hann ecki þacka sínum fodur, ad hann hefir hann svo vísliga uppalid, ad hann má reiknast þeirrar æru verdur á sínum fullordins aldri? mun hann nockud telja þau vandar høggin, er hann hefir slegimn verid? Og hvorsu ættum vér þá allar þackir ad kunna vorum himneska Fødur, sá ed tugtar sín børn upp til eylífs lífs, til himneskrar kóngungs tignar, til ad lifa og ríkja med honum eylífliga? hvor mun þá minnast þeirra táranna, sem hann hefir fellt í þessum eymdardal, nema hann, sem ad hefir hellt þeim í sinn sjód, Ps. 56, og þá allareidu þerrad þau af sinna barna augum, Opinb. 7; þá mun þad verda uppskorid í dýrdinni, sem hér var sád í hørmúnginni, Ps. 126; þá mun þeirra gledisaungur fagurt láta í hinni bjørtu Jerúsalem, er Guds dýrd uppljómar, Opinb. 21; hvorra óp og veinan ad heimsins børnum var til spotts og athláturs hjá sorgarvøtnunum í hinni dimmu Babýlon, Ps. 137, verøldu þessari. Hvorrar æru og vegsemdar oss unni ad njóta hin blessada Guddómsins þrenning, fyrir Jesú Kristi blóds krapt og forþénustu, amen!

A þann Almenniliga Bænadag.

Pistillinn, Esajæ 55 Kap.

Leitid Drottins, ámedan hann er ad finna, kallid á hann, ámedan hann er nálægur. Sá hinn ógudligi láti af sínum vegi, og illvirkinn af síuni hyxan, og snúi sér til Drottins, þá mun hann miskuna hønum; og til Guds vors, þvíad í hjá hønum er mikil fyrirgéfníng.

Exordium.

I gamla Testamentinu tilsetti Drottinn eina hátid sem haldast skyldi árliga í hinum sjøunda mánudi, og á tíunda degi sama mánadar, er menn sídan kallad hafa Hreinsunarhátíd. A þeim degi var bodid, ad Israel skyldi þvínga sálir sínar, þad er sjálfa sig, svo sem þar um má lesa, Levít. 16. Þessi hátid er ad sønnu aftekin í nýa Testamentinu med øllum sínum fórnum; oss nægir sú eina og algjørda fórn, sem einusinni er innborin í þad allrahelgasta af hinum ypparsta Biskupi sálna vorra, Ebr. 9; en sámt er þó ydranin fyrir syndirnar ecki aftekin; svo lengi sem vér ecki leggjum af ad syndga, svo lengi megum vér ecki leggia af ad ydrast, en þad mun ei verda fyrr en líkhami syndarinnar verdur med øllu afmádur, Róm. 6. Því ætti med réttu allt kristins manns líf ad vera ein hreinsunarhátid, edur ad minnsta kostl ættum vér ad géfa oss nockra stund á hvørjum degi til ad ydrast og játa syndir vorar; sá sem ætlar sér ad syndga nær syndin flýgur hønum í hug og ydrast sídan, hann er ecki betri enn sá, sem ætlar ad draga ydranina undan til daudans, því hann veit ei nær hann deya muni. Nú erum vér oss medvitandi þess, br. m., ad þar falla svo margir dagar úr hjá oss, og kannské, því verr, ad nockrir þeinkja hér allsjaldan til; því er nú þessi dagur af Konúnginum tilsettur, ad hann sé vor føstu og bænadagur. Gud gjæfi, ad hann væri þar eptir haldinn af oss med allri gudrækni, svo sem hann er naudsynligur, og ad ecki fyndust þeir, sem gjøra hád úr føstuani, med hverri þó Guds heilagir menn hafa þrelngt bænum sínum ígégnum skýin fordum daga, medan Guds fólk hét Guds fólk og kristnin kristni; en sídan hún hét Lóamí, þad er: ecki mitt fólk, og menn yfirgáfu hinn lifanda Gud, margur hver, en gjørdu magann ad sínum Gudi, þá er fastan vordin ad athlátri, svo vel sem øll alvørugéfni í Guds þjónkan; menn halda eptir blødunum, en hafa sleppt ávextinum, svo Davíd mundi segja, ef hann nú lifdi: eg huldi mína sálu í føstum, og þad vard mér ad brixli, Ps. 69. O, oss aumar og rænulausar manneskjur! mun hønum fastan mislíka, er segir hjá Jóel, Kap. 2; snúist til mín af øllu hjarta med føstum og gráti og harmi? Og svo ad þér vitid ad þad ecki er ødruvis í hinu nýa Testamentinu, þá vil eg spyrja ydur ad, hvert Gudi muni ecki hafa þóknast fasta Cornelíi, sem var heidinn madur? er hann sagdi vid Pétur, Post. gb. 10: nú er allareidu hinn fjórdi dagur, ad eg hefi fastad, og er eg beiddist fyrir um hina níundu stund í mínu húsi, þá stód hjá mér einn madur í hvítu klædi, er sagdi vid mig: Cornelí, þinna bæna og ølmusagjørda er minnst í Guds augliti. Mun Endurlausnaranum hafa þóckt fastan ónýt, er hann sagdi vid lærisveinana, þegar þeir gátu ecki útrekid túnglmeinadjøfulinn: þetta djøflakyn verdur ecki útrekid nema med føstum og bænahaldi. Verdi Djøfullinn útrekinn af ødrum med føstum og bænahaldi, Matth. 17, því skyldu menn ei kunna ad reka hann út frá sjálfum sér? verdi Djøfullinn útrekinn med føstunni, því skyldu menn þá ei kunna ad fá Gudi innbygt med henni; því þad er víst, ad hvadan sem Satan er útrekinn, þar vill Gud byggja; þetta segi eg ei þess vegna, ad fastan vinni til nockurs í sjálfri sér, en þad vitnar allt Guds ord, ad bænin verdi krøptugri fyrir hana; fastan má eckért án bænarinnar, bænin verkar optliga án føstunnar; fastan hjálpar til ad drepa hinn gamla manninn, sem er andskoti bænarinnar og alls gudrækiligs framferdis, sé hún ecki í þeirri veru gjørd, þá er hún hræsni. Heyrum hinn gamla Sýrach hérum: sá sem þvær sig eptir hinn dauda og snertir aptur daudann mann, til hvers gagnar hans þvottur? Sýr. 35. Svo er og sá madur, er fastar í sínum syndum, og gjørir aptur þær søniu! hvad vann hann med því, ad hann audmýkti sig? hvør mun heyra hans bæn? Esajas kénnir oss í upplesnum Pistli hvernig þeirri sønnu føstu eigi háttad ad vera, sem er: ad hinn ógudligi fasti fyrir sín vond verk og illvirkinn fyrir

sína hugsan, og þannig skipar hann Drottins ad leita. Vil eg því út af þessum Esajæ ordum hugleida ad þessu sinni: hvernig vér eigum ad leita Guds, hvern vér svo margfaldliga styggt höfum; hjálpa oss, ó Herra! til ad gjora svo þetta þitt verk, ad vér þig fundid, og fundnum haldid gétum. Bænheyr þad, gódi Gud! fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Hvernig vér eigum Drottins ad leita, þarf ecki lángt eptir ad leita; þad segir sjálfur Drottinn oss, Jer. 50, med þessum ordum: á þeim døgum skulu Israels synir koma med bornum Júda, þeir skulu gánga án afláts grátandi og leita Drottins Guds síns. Gydíngar leitudu hans á hinni sídustu kvalanna nóttu med sverdum og staungum, med lyktum og logbrøndum, Matth. 26; vér skulum ei þannin leita Drottins, sem medkénnum ad vorar syndir hafa kvalid hann, sem var fráskilinn syndurunum, Ebr. 7; hvernig skulum vér hans þá leita? med harmþrúngnum og sundurknosudum anda, þad er med sannri ydran. Veginn vitum vér ad sønnu allir til Christum, en þad fellur ecki øllum svo létt ad gánga hann; einn kristiliga ydran er hægt ad nefna, en þad veitir mørgum bágt ad gjora hana, jafnvel þótt oss bresti aldrei efni þar til, sem eru syndir vorar og ránglætingar, er dagliga stiga upp í himininn fyrir Gud. Margur læzt ydrast og játa sínar syndir fyrir Gudi; en eg óttast ad þegar Gud lítur af himnum ofan yfir mannanna sonu, þá muni hann finna svo marga Pharaós, Exód. 20, Sauls, 1 Sam. 24, Jeróbóams, 1 Kóng. 13, og Achabs, 1 Kóng. 21, ydran, þad er, nytur fyrir utan kjarna, ský fyrir utan vatn, visnadar eikur ávartarlausar, tvisvar sinnum upprættar, svo sem Júdas postuli ad ordi kémst í sínum pistli; en Davíds, 2 Sam. 12, Jósúæ, Jós. 7, Ezechíæ, Esa. 38, og Péturs, Matth. 26, likar munu færri vera, hvad Gud nádarsamliga betri. Hvad er þad þá, br. m., sem eins kristins manns ydran á ad hafa til ad bera? tvent er þad sérdeilis; 1) ad hún sé heit og alvarlig, 2) ad hún sé ecki offsein. Hvad hinu fyrsta vidvíkur, þá veit eg ad sønnu ad hinn nádugi Gud þiggur opt af oss viljann fyrir verkid, því hann þeckir vorn vanmátt og ófullkomligleika; en í ydranarverkinu heimtar hann af oss, ad vér framleggjum allt þad vér tilhøfum og drøgum ecki af. Sá sem kémur fram fyrir Gud til ad játa sínar syndir, og ad bidja um kvittun á þeim, og ecki úthellir sínu hjarta af fremsta megni fyrir honum, ecki lætur sálar- og líkhamans-krapta verda samtaka í því, ad sundurmerja sitt hjarta med íhugan sinna illgjørda og Guds gjæsku, síns tómlætis og hans réttlætis, sinna lýta og helvítis elds, sem þau hafa forþénad, eg veit ecki segi eg, hvad miklu hann er betri enn Ananías og Saphíra sem leyndu af verdi akursins, Post. gb. 5; því eins og þau lugu ad heiløgum Anda, er skynbarliga bjó í postulunum, svo mátt þú og vita, ad nær þú kémur í þinn bænastad, þá stendur þú í Guds augliti, sem alla hluti sér, og jafnvel hin innstu fylsni þíns hjarta rannsakar. Gabba því ecki Gud med eintómri útvortis hegdan, því hann lætur ecki ad sér hæda, Gal. 6; og hafi þig sá glæpur nockrum sinnum hendt, þá vit, ad þad er ein hróplig synd í Guds augliti, já, stærri enn allar þínar syndir, því hún aptrheldur øllum hinum, er þú áttir ad afþvo med heitum ydranar tárum. Gjør því ydran í nafni Drottins, gjør ydran, segi eg, og lát þig ángra þad af hjarta, ad þú

hafir kastad houdunum til svo vegligrar Guds þjónustu. Vilt þú vita hvad mikla ydran ad Gud heimtar af þér fyrir syndina, þá vill hann, ad beiskja ydranarinnar skuli sambjóda stærd syndarinnar; þar fyrir, nær þú med sjálfum þér lés þitt synda registur fyrir Gudi, þá hugleid, hve mikid gaman edur gledi þú hafdir af sérhvorri stórsynd, sem þig rekur minni til, og bid Gud ad slá á hjarta þitt med Móses sprota, ad þú megir hryggjast svo mikid sem þú gladdist ádur, og verdir þú hérum bænheyrdur, sem án alls efa verdur, ef þú bidur heitt, bidur ídugliga, Jóh. 16, og bidur í Jesú nafni, þá munt þú einkis ímissa, því sú gledi, er þú af syndsamligu athæfi hafdir, og afladi þér hrygdar í Guds augliti sídan, hún mun þér med einum ædri og meiri fögnudi endurgoldin verda, nær þú finnur, ad þú ert kvittur vid Gud, en sloppinn úr Djøfulsins neti. Þess gétur Páll, 2 Cor. 7: þér erud eptir Gudi hryggvir vordnir, svo þér hafid eingan skada af oss fengid, því sú hrygd, sem eptir Gudi er, hún verkar ydran til hjálprædis, hverrar ei þarf af ydrast. Þegar þér viljid ydrast, br. m., og þér setjid ydur uppá dómstól ydar hjarta, til ad dæma sjálfa ydur, svo þér verdid ecki af Drottni dæmdir 1 Cor. 11, þá álitid ecki syndina eptir mannligum þánka. Vér fyrirgéfum oss altid nockud sjálfir, og finnum eitthvad til afsökunar; konan bar sökina uppá orminn, en madurinn gaf konunni skuldina, Gén. 3; Aron segir: eg kastadi gullinu í eldinn og þar af vard þessi kálfur, Exód. 32; eins erum vér allir skapi farnir ennú í dag, ef vér látum oss sjálfráda, og viljum ecki láta Guds Anda vid oss ráda. Metum því ecki syndir vorar eptir vorum þótta, heldur eptir hans heilagleika, hans réttlæti, móti hverjum þær gjördar eru; metum þær eptir Jesú sárn píslum, eptir því lausnargjaldi, sem Gud hefir lokid í voru holdi, þá munum vér sjá hvad reidur Gud er þeim syndunum, sem oss jafnvel þykir litid í spunnid ástundum; þótt allur heimurinn flyti í tárum um allan sinn aldur, þá megnadi hann ecki hina minnstu synd ad hreinsa í Guds augliti, nema hans Sonar forþénusta gjördi þau gild. Svo stór, svo afskræmislig er syndin fyrir hans dómi, en Krists forþénusta verdur eingum til lids, nema þeim, sem af hjarta lætur sig ángra syndina; ætla því ecki, ad þú munir komast af vid Gud med eintómis játningu munnsins, nema hugur fylgi máli; sá sem alleina játar syndina med munninum, en ángrar hana ecki í hjartanu, hann er eins og sá er tekur umbúdirnar af sárinu, en leggur ecki plásturinn þarvid. Guds Sonur er ad sönnu í heiminn kominn til ad lækna þad sundurknosada, Esa. 61; en hvernig á hann ad lækna þig, barn mitt, ef hjarta þitt er heilt og óbrotid. Þar er einn gullkálfur nærri því, í hvors manns hjarta, þad er veröld þessi, sem ad sérhvor af oss hefir einhvern átrúnad á, eptir því sem hver er lyndur-til; og jafnvel þeir, sem Gud elska vilja, þeim er eins háttad og þeim, er ad sönnu tilbádu Gud í Jerúsalem, en offrudu þó á hædunum, 1 Kóng. 22; svo er þad fyrir oss aunum mönnum, vær seigjumst láta Gud gánga fyrir, en flestir af oss hafa þó einhverja hjátrú; sumir ríkdóm, sumir metord og sumir munadi sína, og ámedan vér hofum þá framhjá Gudi, þá er hætt vid, ad vér ecki af hjarta ydrumst; því eigum vér ad breita vid þá eins og Móses gjördi vid kálfinn, hann brendi hann til ösku, kastadi honum í vatn, og lét allan Israel drecka hann í sig til blygdunar sjálfum þeim, ad þeir hofdu

tekið Egyptalands svívirdingar framhjá hinum lifanda Gudi, Exód. 32; svo eigum vér ad hondla við Rachels skúrgoð, þeim er hún situr á, og leynir, Gén. 31, það eru heimugligar girndir sálna vorra, sem ecki eru audséuar ollum. Vér eigum ad láta Mósen brenna þær til osku med eldingunum af Sinaí, og kasta þeim í flód vorra ydranartára, og drecka þær sjálfir upp, svo þær hverfi, Exód. 32, aldeilis og verdi ad eingu; það varþar ad litlu, þótt vér stöndum raudir af óvirdingu í Guds augliti med Ephraim, Jer. 31, því hann sér þær hvort sem er; Laban og Jakob kunnum vér ad pretta, Gén. 31, en ecki Jakobs Gud, Ps. 94, því hann er hjartnanna og nýrnanna raunsakari, og sér hvad í myrkrunum er hulið. Sundurrísið ydar hjörtu, og ecki ydar klædi, segir Drottinn, Jóel. 2; Gydingar plögudu á þeim dögum ad rífa sín klædi nær þeim rann í skap, annadhvert þegar þeim bar nockur sorg til handa, edur þeir vandlættu í Guds stad, eins og hræsnarinn Kaiphas lézt gjora, Matth. 26; en hver sorg skyldi oss meiri tilfalla enn sú, ad vér hofum hinn góda Gud stygdan? um hveru skyldum vér meir vandlæta enn um sjálfa oss? því eingum erum vér svo margs ills medvitandi, ef ecki í verkunum og ordunum, þá samt í hugrenningunum. Eitt sundurrifid fat gagnar til lítils; sundurrífum vor hjörtu med ydraninni, og þá munum vér finna, ad jafnvel vort réttlæti er ecki betra enn nidlags fat sem Esajas vottar í 64 Kap., þá munum vér hvad best útlíta í Guds augliti; þegar vér athugum hvar frá vér erum fallnir, þá mun hann géfa oss einn nýan klædnad, svo ad minkun vors fatleysis ecki sjáist. Nú er það ecki nóg, ad hjarta vor klöckni fyrir Gudi um stundarsakir; ef vér hverfum þó aptur til somu synda, þá vill það lítið gagna, ad vér hofum audmýkt oss fyrir Gudi. Þeirri ydran er illa varid, sem leggur manninum alleina uppá hrygdina en ecki burttekur sektina. En við það er ecki ad dyljast, br. m., ad þeirri ydran er svo háttad sem leyfir manninum ad velta sér aptur í sama saur. Sá hinn ógudligi láti af sínum vondum vegi, og illvirkinn af sinni hugsan, og snúi sér til Drottins, segir Textinn: hér er það ad merkja, born min, ad Spámadurinn kallar ecki ad menn hafi snúid sér til Drottins, nema vér tokum vora illskubreitni frá hans augliti. Það er alkunnugt, hversu ad hinn gudlausi Amnon, sonur Davids konúngs, breitti skammarliga vid systur sína, Thamar, ad hann rak hana út af húsinu, er hann hafdi vanbrúkad hennar líkhama, 2 Sam. 13; en þó eigum vér eins vid syndina ad breita, því hún er ecki betra verd; vér þeckjum ecki hennar lýti fyrir blindu holdsins, fyrr enn Guds Andi rýdur smyrslum ydranarinnar á augu vors innra manns, Opinb. 3; en nær hann svo gjort hefir, og vér fyrir náð Guds, þeckjum vora blygdan, þá eigum vér med ollu ad rýdja glæpunum burt úr hjortum vorum, og eingu ad leyna af því Satans herfángi, sem Gud hefir bölvad, Jós. 6, heldur brenna það upp til kaldra kola, ad svo miklu leiti sem mogulígt er í þessum daudliga líkhama, og Guds gjæska fær í oss verkad; og fyrir því ad þessu er svo varid, þá eigum vér dagliga ad endurnýa vora ydran, því dagliga á hinn gamli Adam í oss ad dreckjast og deydast. Ecki segi eg það, ad menn géti syndlaust lifad, það er Guds eins ad syndga ecki; en það er gudhrædds manns ad ydrast syndarinnar, og ráda bot á henni; en Gud tilreiknar ecki þeim sem eru í Kristó þær syndirnar, sem ad óvilja edur mannligum breiskleika kunna ad henda oss; hitt vill hann, ad menn skuli dagliga ydrast, því dagliga syndgum vér og for-

þénum ecki annad enn straff. Gud hjálpi oss! ef vér segdum, ad vér hefdum ei synd, segir Jóhannes, 1 Pist. 1, þá drögum vér oss sjáfir á talar, og Guds sannleiki er ecki í oss; já, allt vort líf er ei nema synd, væri þad ecki bætt fyrir Guds Sonar dauda; þegar vér hugdum ad lifa einn tíma syndlaust áfram, og vér lítum aptur nær hann lidinn er, þá mætti oss hrylla vid því, sem vér hugdum best ad gjöra, og svo margt augnablik sem er þar í, svo margur þyrnibroddur mundi stínga sálu vora, nema Drottins forþénusta hefdi gjört athafnir vorar gildar í augliti hins stránga Dómara. Gud nádi oss fárádar mann-eskjur! hversu ad vér erum undir syndina seldir; sá sem vill skoda stjörnu nockra í einni sjónarpípu, hann skal leita lengi ad henni, ádur enn hann fær komid auga á hana, og nær honum hefir þad tekist, er hann svo skjálfhendtur ad hann varla fær vidhaldist, svo ad hann ecki missi hennar aptur; svo erum vér í andligum efnum, vér skulum fyrst lengi þvínga hinn gamla manninn ádur enn vér fáum hina blessudu Jakobs stjörnu, Núm. 24, Jesúm, rétt séna, og nær vér þad odlast hofum, þá eru vorar trúarhendur svo óstyrkvar, ad þar er næsta hætt vid, ad hún kunni ad hverfa oss aptur, nema Gud styrki vora armleggi. Já, hinir bestu af oss eru eins og fylgispakur hundur, hann rennur ad sönnu veginn eptir sínum húsbónda nockra stund, en ef hann sér eitt dýr, einn saud, einn hest, einn titling, þá hleypur hann eptir því; svo eru og vorar hugrenningar, vér rennum þeim til Guds í vorum bænum undir hans orda heyrn, á vorum ydrunartímum, og kannské nockrir optliga þar fyrir utan, en strax sem þar flýgur fyrir oss eitthvert glis veraldarinnar, einhver ábatavon, eitthvert reidiefni, eitthvert brosligt, sem oss þykir skémtan ad, jafnvel þótt þad ástundum sé náúnganum til hneisu og óhródurs, þegar þetta edur annad þvílíkt, sem ver-öldin er full af, bregdur fyrir oss, þá bregdum vér opt af veginum, og hlaupum eptir þessu, og gjætum vér þá lítt undanfarinna synda, er oss urdu svo beiskar í ydraninni, ad þar var ecki fridur í vorum beinum fyrir Guds ógnan, Ps. 38, ef vér látum oss villa oflángt eptir slíkum hégóma. Nú er þar þó enginn, sem kunni ad vardveita svo vel sitt hjarta, já, eg má segja munn og hendur, ad ecki verdi á fyrir honum í þesshátttar hlutum, og þad dagliga; fyrir því sjáum vér og, ad vér hvern dag, já, á hverri stundu hofum nóg ydranarefni, og er þess betur þess optar, því sá er sér temur þad hugarfar, han lærir bædi ad sjá gjörr eptir athöfnum sínum, svo og er líkligt, ad hann muni ecki hverfa aptur til stórglæpanna, því ef hann svo lærir ad ydrast dagliga þeirra bresta, sem hann fær varla edur ecki vidgjört, þá mun honum í hug koma, hvad sárt þad muni kvelja hans samvitsku, ef hann skyldi rata í nockurn ógjörníng; svo eigum vér nú ad leitast vid ad afmá líkhama syndarinnar, Róm. 6. Pad er illa bygt, ad brjóta eitt gamalt hús nidur, og tylla því upp aptur af somu rofum; menn skulu ecki einasta deyda hinn gamla manninn, er sig for-bjarfar í girndum villudómsins, heldur á þá ad upprísa einn nýr madur, sá ed lifi í heil-agleika og réttlæti fyrir Gudi æfinliga, annars geingur hinn aptur, og einn Djöfull, sem einusinni er útrekinn, hann tekur sjö adra anda sér verri, Lúc. 11, og hverfur aptur í þad hús, hvadan hann út fór. Gjætum ad hvernig þeir hafa breitt sem af hjarta hafa ydrast; Pétur var miklu trúarsterkari eptir þad hann hafdi til fulls grátid þad hann hafdi trúna misst, Matth. 26, og fékk svo meiri nád enn hann misst hafdi, Act. 2; einn stór

syndari, sem af hjarta ydrast hefir, hann er miklu líkligri til ad standa stödugur, heldur enn einn sem meinar ad sér hafi eckért áordid, og er af mönnum gódur haldinn. Gudi er og miklu þægri svoddan stórbrotamanns ydran og elska til Guds, sem optast mikil er, af því honum fyrirgafst mikid, Lúc. 7, heldur enn ydrunarlaust meinleysi þess, er lítid edur eckért finnur til syndá sinna; þar fyrir sé ydranin svo heit, svo kroptug og svo alvarlig, ad þad beiskist í vorri sálu, sem ádur þótti sætt í líferninu, og ad þad kvelji oss í hjartanu, er ádur gladdi í holdinu, svo opt sem vér minnumst á vorar eigin syndir, edur heyrum þær af ödrum drýgdar, og þá munum vér sídur aptur ánýj samþyckjast þeim glæpunum, er Drottinn hefir oss eittsinn kvitta géfid. Í Exód. 29, stendur ritad um brennifórnirnar, sem og voru syndafórnir, ad þær ættu med heilu líki ad uppbrennast; í Levit. 1, er kénnimönnunum skipad, ad þvo innibli sóddan brennifórna og svo fæturnar; nú býdur St. Páll oss, Róm. 12, ad vér skulum offra Gudi líkhami vora, eina lifandi fórn, heilaga, Gudi þægiliga, þad er sú brennifórn, er honum líkar í hinu nýa Testamentinu; þvoum því inniblin, þvoum hjarta vort, bleytum þad út í heitum ydrunartárum; þvoum fætur vorar af þeim saurindum, er þær hafa atast í á hinum breida veginum, sem liggur til glötunarinnar, Matth. 7. Drottinn sagdi vid Pétur, Jóh. 13: sá sem þveginn er, hann þarf ecki ad þvo nema fæturnar; Frelsarinn dró hér dæmi af þeim, sem laug edur bad taka, þeir þvo fæturnar sídarst, þegar líkhaminn er allur þveginn. O, Guds börn! vér erum ad sönnu allir þvegnir í skírnarlauginni, í hverja Jesú dýrmæta blód er útrunnid, en vorar fætur hafa sídan gengid á vondum vegi, og dagliga eigum vér leid ígégnum fen og óvegi þessarar veraldar. Enginn er svo vel skóþatadur, Eph. 6, svo reidubúinn ad framfylgja Evangelió fridarins, ad ei slettist nockud uppá; forgéfins erum vér í skírninni afþvegnir, nema vor innri madur skírist dagliga í táraflódi vorrar ydranar; þad er ecki nóg ad vera skírdur í Jórdan, vær skulum og skírast í Mara, Exód. 15; þvoum því hjartad, sem er brunnur illskunnar, af hverju framkoma vondar hugsanir, Matth. 15, med kristiligri ydran, hreinsum fæturnar med sama hætti, og hinn ógudligi láti af sínum vegi, leggjum svo þessa fórn uppá Drottins altari. Þegar Aron hafdi helgad samkundu tjaldbúdina og verkfæri þjónustugjordarinnar og lagt brennifórnina uppá altarid, þá géck eldur út frá Drottni og fortærdi því, Levit. 9; þegar hin nýa tjaldbúd Guds, sem er hjarta eins ángrads syndara, þegar hún er hreinsud og helgud med ydraninni, þá mun h. Andi í því birtast í einum eldsloga, og uppkveikja í þess manns hjarta, eina brennandi elsku til Guds, er honum svo margar syndir hefir tilgéfid; sá sem henni hefir eitt sinn nád, hann hefir nád hví góda hlutskiptinu, honum mun hægra ad mótstanda syndinni, svo lengi hún ecki slocknar, þá er ecki hætt vid ad hann láti syndina í sér drottna; hún uppbrennir allt sorp veraldligra girnda í hjartanu. Þegar Gedeon hafdi lagt brennifórnina uppá klettinn, eptir því sem eingill Drottins baud honum, þá rétti eingillinn sinn staf út, er var í hans hendi, og snerti fórnina, og þar spratt eldur upp af bjarginu, og fortærdi kjötinu og hinum ósýrdu braudunum, Júd. 6; legg þína fórn, kristinn madur, uppá þann stein, sem uppbyggendur forsmádu, Ps. 118, þann útvalda hyrníngarstein, er Gud hefir sett í Zion, Jesúm Christum, Esa. 28; þar mun eldur út frá honum gánga, já, einn brenn-

andi elskunnar og trúarinnar eldur, sem upptendrar þína fórn, svo Gud sem býr í hædunum lukti einn sætleiks ilm þar af; og hefi eg nú svo um þad nockud talad, hversu ad ydranin eigi kroptug, ad vera til apturhvarfs frá syndunum, og til mótstodu þeim. Nú þótt ad menn séu um þad sannfærdir í hjarta sínu, ad einginn kunni ad eignast eylíft líf nema sá, sem af hjarta ydrast syndanna og lætur af þeim, þá erum vér svo tregir til þessa verks, og vér látum oss allt annad meir umhugad vera. Segid mér, hver er sá ed segi: þar er nógur tími til ad verda ríkur, til ad taka veitslur og virdíngar, til ad reisa til gèstabods; segir ein Jómfrú: þar er nógur tími til ad giptast, ef henni býdst þad rád, sem henni líkar? edur sá, hvers asni edur naut ad fellur í pitt, ad þad sé nógur tími til ad draga þad upp? eda ef eldur kviknar í eins manns húsi, ad nógur tími sé til slockva hann? en til þess ad kveikja vora lampa, til ad fagna brúdgumanum Kristó, Matth. 26, til ad draga sjálfa oss upp úr feni syndanna, til ad slockva bál girndanna, sem Djofullinn hefir upptendrad í hjarta voru, til þess kollum vér ad allrid sé nógur tími, eins og hefdum vér festibréf af Gudi uppá lífdagana. Þér vitid hvad St. Páll segir, Gal. 5: holdsins verk eru opinber, sem eru: hórdómur, saurlifi, óhreinleiki, lausúng, skurdgoda dýrkan, fjolkýngi, fjandskapur, þrætur, kappgirni, þráttan, sundurþyckja, flockadráttur, ofund, manndrap, ofdryckja, ofneytsla, og þessu líkt, hvad eg segi ydur fyrir, og hefi ádur sagt, ad þeir ed þvílíkt gjora erfa ecki Guds ríki, segir hann. Nú hafa allir af oss framid eitthvert af þessu edur þvílíku, kannské lengst aldurs síns, og sumir ecki enn nú aflátid; en vér vitum ecki nær sagt verdur; þú dári! á þessari nóttu munu þeir þína sál frá þér taka, Lúc. 12, og sumir fá einga advorun; ecki kastar daudinn ollum fyrst í bænasængina; margur deyr svo hann sér ecki daudann fyrir augum sér; í einu augnabragdi, í svefni, midt í syndunum kippir hann sumum í burtu; en þú veizt ecki hvad helst af þessu ad þér muni ætlad. Seig mér þá í Guds nafni, seig mér, er þar altid nógur tími til ad ydrast? er þad viturligt, ad draga sína umbót undan í trausti lángra lífdaga, eins og hefdum vér gjort sáttmála vid daudann? vor daudastund er altid, því skyldi vor ydrunarstund altid vera; þú segir: þad tekst mér ecki, því medan eg syndga gét eg ecki ydrast; þad er satt, því ydranin kémur ecki fyrr enn eptir syndina; Gud gjæfi ad hún kjæmi þó jafnan strax ad henni drýgdri, og mundum vér sjaldnar syndga, fyrst því verdur ecki ákomid, ad vér hugsum til þess, nær syndin grípur oss, hvad beisk ydran þar verdi á eptir ad fylgja, ef syndin á ad verda oss fyrirgéfin. Gud gjæfi vér vildum gjora eins og dúfa Nóa, Gen. 8: hún flaug út, og kom aptur strax med einn olíukvist í munninum, sem var fridarmerki. Gud gjæfi, segi eg, ad vér vildum eins gjora þegar vér fljúgum út af Guds ork med syndsamligu athæfi, ad vér vildum þá hverfa strax aptur í orkina, og fridmælast vid Gud, og ecki líkjast hrafninum, er aldrei kom aptur, Gén. 8. Vr. m., svo lengi sem vér erum í syndunum, svo lengi erum vér undir Guds reidi, Jóh. 3; svo lengi vér án ydrunar lifum, erum vér undir Satans valdi, Post. gb. 26. Vitstola má sá vera, sem þetta vill eiga yfir hofdi sér! en Gud frambýdur sína miskunsemi med þeim skilmála: í dag, í dag medan þú heyrir mína rodd, þá forherd ecki þitt hjarta, Ps. 95. Djofullinn heitir oss og Guds miskunsemi med þessu skilyrdi: á morgun, á morgun, en ádur enn þessi morgun kémur, þá kannt

þú að vera uppvaknaður í helvíti og kvölunum; Esaú kom seint með bráðina, því fór hann á mis við blessanina, Gén. 27; Pharaó þusti eptir Israel út í Hafið rauða, Exód. 14, en vildi flýta sér aptur til sama lands, er sjórinn gein yfir höfði honum, en það var þá allt um seinna. O, þú syndug manneskja! þú sem meinar að þar sé altíð nógur tími til að yðrast, þeink á þetta dæmi, ef þú gengur óttalaust áfram í hinn rauða haf blóðugra synda og illgjörða, og þeinkir aldrei til apturhvarfs, hvað veizt þú nær Guðs reiðiflóð steypist yfir þig, að þér óvörum, svo þú getir ekki aptursnúið. Sparið tímann, segir Páll, Eph. 5. Þegar vér höfum mikið að sýsla, br. m., er oss þykir áliggja, þá köllum vér hvern tíma, hvert augnablik að vera dýrmæti; ó segið mér, liggur oss á nockrum hlut svo mjög sem að komast í sátt við hinn Almáttuga, þó látum vér oss svo lítið þarum ant vera; ef nockur sleppir góðu tækifæri til að framkvæma einhvern hlut sér til gagnsmuna, þá hlæum vér að honum, ef vér ekki hirðum um hann, aumkum hann og áteljum, ef hann er vor vinur; hendi það oss sjálfa, þá yðrumst vér eptir; en Djöfullinn hlær að oss, að vér forsómum að taka ámóti Guðs gjöf, meðan hún er fyrir höndum. Margt kalla menn heimsku í veröldinni, og hver af oss hlær að öðrum, en einginn er þvílíkur dáraskapur sem sá, er oss marga hendir, það er að skjóta yðraninni á frest; hann er syndgar í því trausti, að hann muni gamall verða, hann er líkur þeim, er brýtur skip sitt í þeirri von, að hann muni komast til lands á flaka einum. Eg hefi áður sagt, að syndin verði ekki fyrirgéfin, nema að yðranin að nockru leiti sambjóði henni; hverjum degi nægir sín þjáning, segir Endurlausnarinn, Matth. 6; mundi það ekki verða oss nógu þúngt að yðrast á hverju kvöldi fyrir hvers dags syndir, ef vér hefðum þeirra registur vel uppskrifað í hjartanu; þótt ekki skjótum vér því á frest dag eptir dag, ár eptir ár? mun ekki þessi byrði verða nockuð þúng um síðir? sá sem er öðrum háður og á að vinna dagsverk, ef hann forsómar framan af deginum, mun hann ekki þess betur mega herða á sér þegar hann tekur til verksins? sá sem hefir í úngdóminum lítils aktað syndina, mun ekki yðranin verða honum þess þýngri í ellinni, ef hann á Guðs ríki að erfa? Vér vitum ekki hvað gamall Davíð var, þegar hann sagði að syndirnar væru sér ofþúng byrði vorðnar; hvað mundu þær ekki vorðið hafa, hefði hann dregið þær undan allt til dauðans? Einginn er sá af oss, að hann leggi hinar þýngstu klyfjar á hinn veikasta eik, og þó viljum vér kasta allra vorra lífdaga syndum uppá vorn hrygg, þegar vér erum svo ellimóðir, að vér höfum nóg að bera sjálfa oss. O, hversu vísliga var það því gjört af Davíð, er hann beiddi Guð að láta sig ekki gjalda sinna úngdóms-synda, Ps. 25. Eitt sár er hægast að græða meðan það er nýtt; svo er og syndin, hún verður best læknuð að ferskum gjörníngi. Á morgnana taka menn læknisdóm inn á tóman maga; yðranin er lækníng syndarinnar, tem þér hana, barn mitt, á morgni þíns aldurs, meðan þú fullhraustur ert; þeink á þinn Skapara í úngdómi þínum, áður enn þeir vondu dagarnir koma og þú segir: það líkar mér ekki, Eccl. 12. Páll skipar oss að krossfesta holdið, Gal. 5; en það er lítill kross fyrir hinn gamla Adam að banna honum það sem hann getur ekki haft skémtan af lengur; það er að vísu að offra Guði því halta og lamaða, Mal. 1, og mæla honum með mælir hins framanda, en Fjandanum með Israels mælir; þirm elli þinni, ef þú kannt hennar að

bída, og bídir þú ecki, þá munt þú finna, ad þú hefir eingan skada, nær kvöld þinnar æfi kémur, þótt þad sé um middegi þíns aldurs edur jafnvel fyrr. Veit eg ad Gud hefir mörgum snúid á sínum gömlum aldri, en undir því er ecki ad eiga, þótt hann sé miskunsamur, hann hefir aldrei lofad ad láta þann kasta ellibelgnum til ad ydrast, sem aldrei þeinkir til ad afklædast hinum gamla Adam medan hann fullhraustur var. Þú gjörir mig úngann aptur svo sem einn örn, segir David, Ps. 103; þad er án efa þess vegna, ad David endurnýjadi sína ydran dagliga. Eru ecki tólf stundir í deginum? segir Endurlausnarinn, Jóh. 11; eg heyri víngards-Herrann lét verkamenn leigja um elleftu stund, Matth. 20, en sídar ecki. Veit eg, ad Gud hefir mörgum í andlátinu miskunad, og hann miskunar öllum, sem hans nádar leita; en þau munu dæmin færri vera, ad sá hafi snúid sér af hjarta til Guds í andlátinu, sem hann forsmád hefir alla æfi sína. Spámadurinn segir í Textanum: leitid Drottins, medan hann er ad finna, kallid á hann, medan hann er nálægur, svo sem gjöri hann rád fyrir því, ad sú tíd kunni ad koma, ad hann láti sig ei lengur finna, ad hann vilji ecki framar vera nálægur, ad hann vilji ecki heyra, þótt vér margtaladir séum, og útbreidum bádar hendur vorar, Esa. 1, ad hann inniloki sig í einu skýi, sem engin bæn kémst í gégnum, svo sem Jeremias ad ordi kémst, Harmagr. 3. O, Guds börn! látum oss, látum oss ecki bída eptir þeirri tíd, hver veit nær hún er? hver veit nær mælir syndanna er uppfylltur? hver veit nær höfudeingilsins lúdur kvedur vid í skýum himins? snúid ydur því til Drottins, úngir og gamlir, ríkir og fátækir, voldugir og vesælir, þá mun han miskuna oss, og til Guds vors, því hjá hönum er mikil fyrirgéfning. Enginn hlutur er hönum ómáttugur, Lúc. 1, svo er og enginn mælir hans miskunar; frá hans knjám hefir enginn synjandi farid, sem hans leitad hefir med ángri og trega; svo fljótt sem Davíd játadi afgjörd sína, svo fljótt lét Drottinn segja hönum: Gud hefir þína synd í burttekid, 2 Sam. 12; Manasses stynur ecki fyrr í böndunum, 2 Kron. 33, enn ad hans misgjördir eru fyrirgéfnar í himninum. Minn Herra Jesú! þú sagdir fordum vid Símon, Lúc. 7: þeim sem lítid er fyrirgéfid, hann elskar lítid. Herra! þar er enginn af oss, sem hér liggjum á þinni fótskör, sem lítid er fyrirgéfid. Mörg tíu þúsund punda eru oss uppgéfin hinum verstu skulda-þrjótum. Herra! ef þad er mögulígt, þá géf oss ad vér elskum svo mikid, sem oss er tilgéfid. Vér erum fortapadir synir, sem höfum sóad vorri födurleifd, en leitum þó aptur til födurhúsa, Lúc. 15. Drottinn! þú hefir runnid á veg fyrir oss, og breidt út þinn fadm ámóti oss, þú hefir mætt oss á midri leid og tekid fagnandi ímóti oss; lát oss því aldrei gleyma, og aldrei verda í svo fráleitt sinni vfirgéfna, ad vér hverfum burt aptur til ad eta draf med svínunum, heldur ad oss smackist svo þínar vistir, þínir uxar og alid fé, Lúc. 14, er þú tilreidir oss hér í nádinni, ad vér megum sitja til bords med Abraham, Isak og Jakob í dýrdinni, Matt. 8. Bænheyr þad, gódi Gud, fyrir Jesú Kristi forþénustu, amen!

Fjórda Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 16 Kap.

Jesús sagdi til sinna lærisveina: nú fer eg til hans, sem mig sendi, og enginn af ydur spyr mig ad, hvørt fer þú? heldur af því ad eg taladi þetta til ydar, þá uppfylltist ydar hjarta af hrygd. En eg segi ydur þó sannleikann, ad þad batar ydur, ad eg fari hédan. Því ef ad eg fer ei í burt hédan, þá kémur eigi Huggarinn til ydar; en ef eg fer í burt hédan, mun eg senda hann til ydar; og þá ed hann kémur, straffar hann heiminn um syndina, og um réttlætid, og um dóminn; um syndina, af því þeir trúdu ecki á mig; en um réttlætid, þvíad eg fer til Fødursins, og eptir þad sjáid þér mig ecki; en um dóminn, þvíad høfdíngi þessa heims er dæmdur. Eg hefi ennú margt ad segja ydur, en þér kunnid ecki ad sinni ad bera þad; en nær ed sá sannleiksins Andinn kémur, þá mun hann kénna ydur allann sannleik, þvíad hann talar ecki af sjálfum sér, heldur hvad hann heyrdi, þad talar hann, og hvad eptirkomandi er, þad kunngjørir hann ydur; hann sami mun og auglýsa mig, þvíad af mínu mun hann þad taka og kunngjøra ydur. Allt hvad helst Fadirinn hefir, þad er mitt; þar fyrir sagda eg ydur, ad af mínu mun hann þad taka, og kunngjøra ydur.

Exordíum.

Eg mun bidja minn Fødur, segir Endurlausnarinn, Jóh. 14, og hann mun senda ydur einn annann talsmann, þann er blífi hjá ydur eylífliga, Anda sannleiksins, hvern heimurinn fær eigi medtekid, því hann sér hann ecki, og þeckir hann ecki, en þér þeckid hann, því hann mun blífa hjá ydur og í ydur vera. Lærisveinar Herrans voru sorgbitnir af því ad hann sagdi þeim fyrir sína burtfør til Fødursins, Jóh. 16, svo sem vér strax heyrdum af Evangelíó. En til þess ad þeir skyldu ecki allt ofmjøg sturlast þaraf, þá gaf hann þeim þetta blessada fyrirheit, hvert hann efndi strax eptir sína himnafør, þar hann sendi heilagan Anda yfir þá med miklum krapti og undrunum, Post. gb. 2, er fylgdi þeim æ sídan í øllum þeirra embættis-útréttingum, og kann hinni þridju Guddómsins persónu eckért huggunarsamligra nafn ad géfast enn þetta, ad hann sé vor talsmadur, Róm. 8; því ef Gud er med oss, hver er þá ámóti oss? segir Postulinn. En ad h. Andi sé Gud, ber skírnin vor ljósast vitni um, þótt eigi væri þar til ønnur røk, þar vér verdum í hans nafni skírdir ásamt Fødur og Sonar, Matth. 28; hann er vor talsmadur í hørmúngunum, því hann kénnir oss ad fyrir þær byrji oss inn ad gánga í Gudsríki, Post. gb. 14; vor talsmadur í vorum veikleika, því hann ber vorum anda vitni um, ad vér séum Guds børn, Róm. 8; vor talsmadur hjá Gudi, því hann bidur fyrir oss med óumrædiligum andvørpunum; vor talsmadur í því ad undirvísa oss, því hann leidir oss í allann sannleika; vor talsmadur í efasemdinni, er oss optliga hendir, søkum vors óverdugleika, því hann er pantur vorrar arfleifdar, Eph. 1. En svo sem þad, ad einum talsmanni heyrir ecki alleina til ad forsvara og afsaka þann, er hann ad sér tekur, og hughreysta hann og undirvísa, hvernig hann skuli haga sér fyrir dómaranum edur sínum herra, heldur og er þad hans embætti, ad mótstanda hans óvinum, og ad sannfæra þá sem ámóti mæla; svo er þad og heilags Anda verk, ecki alleinasta ad hugga Guds børn, og leida þau í allann sannleika, heldur og ad straffa og byrgja munninn á þeirra óvinum. Þetta embætti h. Anda er innifalid í þeim ordum, er Guds Sonur talar hér í Evangelíó, ad hann muni straffa heiminn um syndina og um réttlætid og um dóminn; og fyrir því, ad þau þykja ecki svo audskilin, þá vil eg láta þad vera inntak minnar eindfaldrar rædu í þetta sinn, ad útskíra þau. Drottinn hjálpi þar til med nád síns Anda, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Nær hann kémur, mun hann straffa edur sannfæra heiminn um syndina, segir Endurlausnarinn. Engin efi er á því, br. m., ad þetta á ad skiljast um hina stóru vantrúarinnar synd, hver ed drottnadi í heiminum framar venju á hérvistardøgum vors Lausnara; eg segi í heiminum, það er í vantrúarinnar børnum, Eph. 2, svo ad bædi Gydingar og heidingjar voru undir þessari synd, þar Gydingar óskudu teikns, segir Páll, 1 Cor. 1, en Grickir (það eru heidíngjar) leitudu ad speki; hinir vildu ecki trúa nema þeir sæi teikn og stórmerki, og þótt þeir mørg sæi, óskudu þeir samt teikns af himni; þessir leitudu ad speki og meintu ad þeir med náttúrunnar skilníngi fengi gripid hinn órannsakanliga Guddómsins dýrdar ljóma, sem uppfyllir bædi himin og jørd, hvern Guds Sonur var sendur til ad opinkera. En fyrir því ad hann várd Gydíngum ad hneixlan, en Grickjum ad heimsku fyrir þeirra vantrúar sakir, þá var heilagur Andi útsendur til ad sannfæra heiminn um þennan Guds sannleika. Ad þetta svo eigi ad skiljast, er deginum ljósara af orsøkinni, er Drottinn færir hér til, sem er þessi: af því þeir trúdu ecki á mig. Hann talar um þetta svo sem einn undanfarinn hlut, en þá var allareidu komid ad hans burtfør til Fødursins. Nú er það kunnugt hversu ljósir ad voru spádómarnir og ritníngarnar, sem af hønum voru, hverjar hann baud þeim ad rannsaka, Jóh. 5, samt vildu þeir ecki láta hann drottna yfir sér. Þeirra eiginn sendimenn báru vitni um, ad aldrei hefdi nockur madur talad svo sem þessi taladi, Jóh. 7, þó sogdu þeir ad hann gudlastadi; þeir sáu hans kraptaverk, og játudu ad enginn kynni þvílíkt ad gjøra, nema Gud væri med hønum, Jóh. 3, samt báru þeir sér þá óhæfu í munn, ad hann væri Samverskur og hefdi Djøfulinn, Jóh. 8. Þeir høfdu fyrir augunum hans allraheilagasta liferni; þó kølludu þeir hann ofneytslumann og vínsvelgjara, vin tollheimtumanna og bersyndugra, Matth. 11. Þeir kunnu ecki ad straffa hann um nockra synd, Jóh. 8; þó kløgudu þeir hann, svo sem hann ed fráfnéri fólkinu og bannadi ad géfa keisaranum skatt, Lúc. 23; þessi var sú gudlausa vantrúarinnar synd, sem Jesús hér um talar; hún verdur og ástundum kølluð synd í ritníngunni framar ødrum syndum. Um Jeróbóam stendur vída í Kónganna bókum, ad hann hafi komid Israel til ad syndga, 1 Kóng. 12, það er til vantrúar og afgudadýrkunar; ef þér værud blindir (segir Lausnarinn vid Gydinga) þá hefdud þér ecki synd, en nú þar þér segid: vér sjáum, þá blifur ydar synd, Jóh. 9; hvar eigi kann annad meint ad vera enn synd vantrúarinnar, því fyrir utan hana høfdu þeir þó margar syndir; já, þessi er sú hrædiliga synd, er hann umtalar, Jóh. 15, 22, 24 Kap.: hefdi eg ecki komid og talad til þeirra, þá hefdu þeir ecki synd, en nú hafa þeir ecki það þeir kunni ad skýla synd sinni med; hvar fyrir? minn Herra! því hefdi þessi eina synd í burtu verid, þá hefdu allar hinar afmádar ordid. Já, enn aptur, hefda eg ecki gjørt þau verk ámedal þeirra, sem enginn kann ad gjøra, þá hefdu þeir ecki synd, en nú hafa þeir séd þau, og hata bædi mig og minn Fødur, og þetta er sú stóra vantrúarinnar synd, sem øllum ødrum framar synd kallast í ritníngunni; hvar fyrir? þvíad medan hún blifur, blifa allar adrar. Lækning sálarinnar og allra vorra meina er

alleina sú forlíkun sem Jesús gjört hefir, er hann bar vorar syndir uppá tréd, 1 Pét. 2. Hver sem því ecki trúir, þann vill Drottinn ad h. Andi sannfæri, þvíad med því ad trúa réttiliga á hann verda allar adrar syndir i burtuteknar; vill hann því ad heimurinn verdi sannfærdur um þessa einu synd, þvíad fyrir hana eina verda allar hinar bundnar og aptur haldnar; það gjörir Jesús bert, Jóh. 3, segjandi: sá sem ecki trúir, hann er þegar dæmdur; og aptur segir hann i sama Kap.: sá sem ecki trúir Syninum, hann mun ecki sjá lífid, heldur blífur Guds reidi yfir hønum; já, enn framar: ef þér ecki trúid því ad eg sé, þá munud þér deya i ydar syndum, það er, ad eg sé ljós heimsins, svo sem hann hafdi skømmu ádur um sig vitnad, Jóh. 8. Sjáid hér, br. m., ad vantrúin er ein hofudsynd, og øllum ødrum meiri, og er nú audsært hér af, ad hún er sú synd, er Drottinn umtalar hér i Evangelió; og þótt ecki væri annad til vitnis hér um, þá eru þau undur og stórmerki, er h. Andi birti med sinn guddóms-krapt undir eins og sakleysi, almætti og guddóm Kristi, strax eptir hans himnafør, til ad sannfæra heiminn um þessa skélfiligu vantrúarinnar synd; edur hvad sýnist ydur um hina miklu raust, er kom af himni svo sem þjótandi stormvidris, og fyllti upp húsid, þar postularnir inni voru; um þær eldligu túngur, er settu sig yfir sérhvørn þeirra; um þau adskiljanligu túngumál, er þeir tøludu, eptir sem h. Andi gaf þeim út ad tala? Post. gb. 2; segir ecki Lúkas, ad þeir ed þad heyrdu, hafi vordid frá sér numdir og tvilrádir, segjandi hver vid annan: hvad er þetta? Hvad virdist ydur um hina fyrstu prédikun St. Péturs, er hann gjordi i sama sinni? hvernig hann sagdi þeim, ad Jesús af Nazareth hefdi ødlast anda fyrirheitisins af Fødurnum og úthellt því, er þeir þá sáu og heyrdu, og hvernig ad þeir skárust i sínum hjortum, er þeir heyrdu þetta og søgdu: gódir brædur, hvad skulum vér gjøra. Segid mér, var ecki þetta ad sannfæra þá um hina hrædiligu synd, ad þeir høfdu ecki trúad hønum, heldur krossfestu Høfdingja lífsins? ad eg tali ecki um øll þau undur og jardteiknir, er fylgdu kristnibodinu i þá daga, svo ad hinir grimmu heidingjar, sem voru án Guds i heiminum, Eph. 2, gengu Drottni til handa og medtóku hans vitnisburd; því hrósar Páll, segjandi: eg hefi allt frá Jerúsalem og þar umkring allt til Illyrikum fullkomnad Evangelium Kristi, Róm. 15. Nú þótt ad þetta sé eiginlig meining Lausnarans i þessum ordum, sem nú hefi eg sagt og sýnt med nockrum røkum, þá eigum vér þó ad vita, br. m., ad þetta embætti h. Anda nær einnig til vor, því Frelsarinn sagdi vid þá, ad þessi h. Andi skyldi vera hjá þeim æfinliga, Jóh. 14; en þeir eru fyrir laungu komnir til hvildar Drottins, samt hefir Gud ecki yfirgéfid sína kristni; því eigum vér enn nú ad leita ad hønum i hans h. ordi, sem i fyrstunni var prédikad ad hønum samverkanda og styrkjanda med eptirfylgjandi táknum, segir Markus, 16 Kap., hvert hann er enn nú ecki vidskila ordinu. O, hversu værum vér fávísir ad þeckja syndina, nema h. Andi sannfærdi oss þar um i Guds ordi! já, enn þá eptir þad vér høfum lært vorn kristindóm i barna-lærdóminum, þá køllum vér margt þad syndlaust ad vera, sem þó er ein fordæmanlig synd fyrir Gudi, ef hann vill i dóm vid oss gánga; og þar ad auki, þá má þad kunnugt vera, hversu ad kristinndóminum er almenniliga háttad manna ámedal, þad sumir kalla sig vel kristna, ef þeir trúa á Gud, og því ad Kristur hafi pinst fyrir syndir heimsins. En St. Jakob heldur þad lángtum ødru-

vísi, þar hann segir: að trúin sé dauð án verkana, Jac. 2. Nú ef sú trú er dauð, sem að ecki verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5, svo sem Páll gjörir ráð fyrir hinni sönnu trú, er það þá ecki vantrú? já, í sannleika, hún er vantrúnni verri, því sú trú, af hverri maðurinn alleina þeckir Guð, og veit að hann er bæði góður, og þó undir eins réttlátur, en forsmáir þó hans vilja og ecki ástundar að læra hann, svo hann að minnsta kosti þeckja megi hvað lángt að hann sé frá því, að hann géti hönum fullnægju gjört, hún hjálpar meir til að fordæma einn heldur enn sáluhólpinn að gjöra, þvíað Djöflarnir trúa því einnig og skélfast þaraf, segir St. Jakob, 2 Kap. En segið mér, hvar á holdligur maður að fá slíka þeckingu nema hann saunfærður sé þarum af h. Anda? Pétur segir til safnaðanna í Asía: þér fórnð allir villt sem sauðir, en nú eruð þér umhverfðir til Hirðirs og Biskups sálna yðar, 1 Pét. 2; með hönum tekur Páll undir, segjandi: þér vóruð myrkur til forna, en nú eruð þér ljós í Drottni, Eph. 5; hvar fyrir mundi það ské, nema fyrir verkan h. Anda, sem bjó í orðinu og straffaði heiminn um syndina. Hold og blóð hefir ecki opinberað þér þetta, sagði Drottinn við Pétur, heldur minn Faðir, sem er á himnum, Matth. 15; og hið sama má eg segja um þeckingu syndarinnar. Fyrir Guðs Anda erum vér endurfæddir í skírninni, Jóh. 3, endurnýaðir í hugskotum vorum. Hann skapar í oss nýtt hjarta, Ps. 51. Hann leiðir oss til Jesúm Christum, án hvers vér fengjum ecki til hans komist, svo sem vér meðkénnum í hinni þriðju grein vorrar trúarjátningar; en hvarmeð gjörir hann þetta? án efa í fyrstunni með þeckingu syndarinnar. Segið mér, hvert er það offrið, sem Guði þóknast? er það ecki harmþrúnginn og sundurknosaður andi? sem Davíð segir, Ps. 51; sú sála, sem að hrygg er út af stærð illskunnar og gengur bogin og veik? þau augu sem þreytt eru? ein húngruð sál mun géfa þér dýrðina og réttlætið, Drottinn! segir Barúch, Kap. 2. En hvar viljum vér fá þessa hrygð, hver vekur í oss þetta andliga húngur? það gjörir Andi Drottins með þeckingu syndarinnar, bæði í Guðs h. orði og svo með sínum kroptugu innvortis hræringum, þegar hann dregur þá skýluna frá augum sálarinnar, sem Andskotinn hefir heingt þarfyrir, og vér sjáum hversu vér höfum hinn góða Guð til reiði reitt með margra ára óhlýðni, og sýnir oss undir eins Guðs ómræðiliga gjæsku og þolinmæði yfir öllu þessu, sem mörgum þeim hefir að skyndingu í burtu kippt, sem kannské ecki hafa meir syndgað enn vær. Hvað meinið þér, br. m.? munum vér taka þessar hugrenningar af sjálfum oss? ó, nei! því vér erum ecki megnugir um af sjálfum oss til neitt gott að hugleiða, 2 Cor. 3, aukheldur að framkvæma; hvaðan þá, nema af h. Anda; hver eð saunfærir oss um syndina? Gyðingar höfðu lögmálið, af því þecktu þeir þó ecki syndina; eigi meintu þeir sumirhverjir að illar hugsanir væru synd, jafnvel þótt lögmálið segði þeim: þú skalt eigi girnast, Exód. 20. Þar fyrir líkir Drottinn þeim við grafir framliðinna, sem utan voru prýðiligar enn innan fullar af allra handa óþeckt, Matth. 23; þeim mundi hafa þótt það undarligt, að sá sem reiddist bróður sínum, skyldi vera ráðssekur; sá sem liti eina kvinnu til að girnast hana, hann hefði allareiðu drýgt hór með henni í sínu hjarta, Matth. 5; eður að maðurinn væri skyldugur til að gjöra þeim gott, sem við hann misgjörir. Svo mikill er nú munur bókstafsins og andans; hinn deydir, ef hann er einnsaman; þessi lífgar, en brúkar lögmálið fyrst til að deyða,

þad er ad sundurmerja, og kénna syndaranum, ad hann sé daudasekur, og þannig innilykur Gud alla undir óhlýdninni, uppá þad hann miskuni øllum, Róm. 11. Vitid þér ecki, ad þér erud musteri Guds? segir Páll, 1 Cor. 3. Eg ætla ad svo fari best Gudsþjónustan i þessari kyrkju, ad Móses hafi bassann i lögmálinu, en Kristur tenórinn i Evangelió, því hins góda Hirdirs raust mun þó yfirtaka og hærra láta enn Móses reidarþruma. Þad er einn glediligur tvísaungur i eyrum mæddrar samvitsku, og þá rætist þad med fullu og ølu, er Drottinn sagdi fordum daga: Guds riki er inni hjá ydur, Lúc. 17. Jafnvel ángrid fyrir syndina er Guds børnum þeckara, enn øll heimsins kjæti hans sonum, og þau tárin, er einn syndari fellir i Guds sjód, þau smacka honum betur enn vín hinnar flárádu Dalilæ, veraldarinnar, hennar fylgjunøunum. Og því segir Lausnarinn hér strax eptir: ad h. Andi muni sannfæra heiminn um réttlætid, af því hann fari til Fødursins. Kristur meinar hér i fyrstu sitt eigid réttlæti og sakleysi; þad hlaut á eptir ad fylgja, þegar Guds Andi hafdi straffad heiminn um þá skélfiligu synd, ad þeir trúdu honum ecki, heldur festu hann uppá gálgann, er þeir kunnu þó ecki ad straffa um nockra synd, þá hlaut þad á eptir ad fylgja (segi eg), ad hann sannfærdi þann sama heim um hans réttlæti, ad þeir høfdu lífsins Hertoga krossfest, svo sem Pétur sagdi þeim, Post. gb. 3; þá kunnu þeir ad segja, ad hann væri timburmannsins sonur, Matth. 13; ad þeir þecktu fødur hans og módur; ad hann væri Samverskur og hefdi Djøfulinn, Jóh. 8; ad hann fyrir Belzebub Djøflahøfdíngja ræki út Djøflana, Lúc. 11; þá kunnu þeir ad géfa honum þad ad daudasøk, ad hann kalladi sig Konúnginn Christum, Lúc. 23; já, ef hann væri Guds Sonur, ad hann skyldi stiga ofan af krossinum, Matth. 27; þá var þad timi fyrir þig, ó, þú hinn gudlausi Biskup Caipha! ad rífa þín klædi, af því hann játadi sig Guds Son ad vera, Matth. 26; þá var timi til alls þessa, þegar hann, ad sigrudum dauda, Djøfli og helviti, upphafinn yfir alla himna, hafdi sett sig til Kraptarins hægri handar, og til vitnisburdar um sitt almætti, sitt réttlæti og dýrdarfullu hátign, sendi hinn h. Anda yfir sína þjóna og ambáttir med stórum undrunum og táknum, já, yfir sína fjandmenn og offóknara, svo ad margir af kénnimønnunum hlýdnúdust trúnni, segir Lúkas, Post. gb. 6; þegar umkomulausir fiskimenn ráku út djøflana, læknudu sjúkdóma, opinberudu leynda hluti, sem enginn manna kunni ad vita, svo sem Ananiæ og Saphiræ dæmi vitna, Post. gb. 5, og þetta skédi allt i hans nafni, sem hinir ádur høfdu kvalid, húdstrýkt og á gálgann uppheingt milli tveggja spillvirkja. Med øllum þessum guddómligu furduverkum sannfærdi nú h. Andi veroldina i þá daga. Því eg fer til Fødursins, segir Herrann; þetta hid sama brúkadi h. Andi fyrir munn Péturs til ad sannfæra þá um Kristi réttlæti, er heyrdu á tal hans, Post. gb. 2, er hann vitnar af spádómi Davids konúngs um upprisu og uppstigning Drottins Jesú, segjandi: ecki er David uppfarinn i himininn, er hann segir sjálfur: Drottinn sagdi mínum Drottni: sit þú mér til hægri handar, þar til eg legg óvini þína til skarar fóta þér; viti því allt Israels hús fyrir víst, ad Gud hefir gjørt hann ad Krist og Herra, þenna sama Jesúm, er þér krossfestud; og ad þessi sé meiníngin i ordum Drottins, vottar þad sem hér eptirfylgir: og eptir þad sjáid þér mig ecki. Ad sønnu sáu hann lærisveinarnir eptir hans upprisu, en ecki med sømu ásýnd og ádur; ecki i þjónsmind, heldur svo

sem einn sigurvegara; ecki svo sem þeir sáu hann í grasgardinum, bundinn og fjötradann, heldur einglunum líkan, þar hann géck inn ad luktum dyrum til þeirra, Jóh. 20; ecki svo sem eina bölvan á krossinn uppheingdann, Deut. 21, heldur upprisinn af daudum, ad daudans pínu uppleystri. Allt þetta vottadi hans réttlæti og sakleysi, því þad var ómögulígt, svo sem Pétur sagdi, ad hann kynni af daudanum haldinn ad verda, Post. gb. 2. En allrahelst meinar Drottinn hér sína himnaför, ad þeir mundu hann ecki sjá úr því, ad hann gjördist fyrir þeim ósýniligur, og skýid tók hann burt frá þeirra augum, Post. gb. 1. Og er nú af þessu öllu réttlæti Drottins sannbevísad, fyrir vitnisburd h. Anda, sem fám dögum þar eptir kom yfir postulana med sýniligum Guds krapti, svo ad þeir túngur töludu, Djöfla útráku, lögdu hendur yfir sjúka og þeim batnadi, sögdu fyrir óvordna hluti, svo sem hann ádur fyrirsagdi og segir beriliga hér í gudspjallinu med þessum ordum: nær ed sá sannleiksins Andi kémur, þá mun hann kénna ydar allann sannleik, því hann talar ecki af sjálfum sér, heldur hvad hann heyrdi, þad talar hann, og hvad eptirkomandi er, þad kunngjörir hann ydur; hann sami mun og vegsama mig, því af mínu mun hann þad taka og kunngjöra ydur. Hvad sýnist ydur, br. m.? er ecki þvílíkt ad sannfæra heiminn um réttlæti Drottins Jesú? og af þessu Jesú Kristi allrahelgasta réttlæti hángir vort réttlæti, eg meina þad oss tilreiknad verdur, því þad er raunar hans réttlæti; og þar fyrir heyrir oss og svo til þetta embætti h. Anda eigi sídur enn þeim, sem lifdu á postulanna dögum; og byrjar oss hér fyrst ad athuga þau ord, er hann taladi til lærisveinanna skommu sídar, Jóh. 16: innan lítils tíma munud þér ecki sjá mig, og aptur innan lítils tíma munud þér sjá mig aptur, því eg fer til Födursins; af hverjum ordum þad audsært er, ad Drottinn kallar sína pínu, sinn dauda, sína greftran og upprisu í þessum stad, sína burtför til Födursins ásamt himnaförinni.

Nú er þad öllum mönnum augljóst, ad réttlæti syndugs manns er í því fólgid, ad Kristur er fyrir oss dáinn, upprisinn og til himna farinn; því segir og Páll, ad hann sé dáinn fyrir vorar syndir, og upprisinn oss til réttlætis, Róm. 4. En forgéfins væri hann dáinn og upprisinn, væri hann ecki til himna farinn og seztur til Kraptarins hægri handar, til ad bidja fyrir oss, hvadan hann og hefir sendt oss sinn Anda, sá ed trúna í oss verkar, fyrir hvorja madurinn alleina verdur réttlátur fyrir Gudi, Róm. 3. Allt þetta kénnir hann best sjálfur med fám ordum, Lúc. 24, er hann sagdi vid lærisveinana undir sína himnaför: svo er þad skrifad og svo byrjadi Kristó ad lída og upprísa af daudum á þridja degi, og predika láta í sínu nafni ydran og syndanna fyrirgéfning hjá öllum þjódum; og kémur þessi partur embættis h. Anda mjög vel saman vid hinn fyrra, þvíad í þekkingu syndarinnar er ydranin fólgin, en réttlætid í fyrirgéfningu syndanna, og því vil eg taka mér hin glediligu St. Páls ord í munn um þetta efni, er hann segir, Róm. 8: hver vill ásaka Guds-útvalda? Gud er sá sem réttlætir; hver er sá ed fordæmi? Kristur er sá sem dáinn er, já, enn framar, upprisinn, hver einnig er á hægri hönd Gudi, sá einnig er medalgángari fyrir oss. Sé því mitt réttlæti ecki betra enn nidlagsfat, Esa. 64. Guds heilagur Andi hefir sannfært heiminn, sannfært lögmálid, sannfært Djöfulinn, já, sannfært mína ángráda og sturlada samvitsku, sem klagar mig um fjölda minna synda dagliga, hann hefir

sannfært þau, segi eg, um Jesú Kristi réttlæti, sem vordið er mitt, því hann er Jehóva vort réttlæti, Jer. 23, og bæði mér og öllum störsyndurum af Gudi géfinn til réttlætis, til helgunar og eylífrar endurlausnar, 1 Cor. 1. Hafi Adam forþénad með hinni fyrstu synd ad verða útrekinn úr Paradís með sínu ránglæti, hafi hann lokad henni aptur eptir sér og öllu sínu afkvæmi, hafi eg hans syndugur niðji fylgt hönum eptir í ránglætinu, svo þar er ekkért nema fordæmanligt í mér, þad eg hefi af hinum fyrra Adam medtekid, hvern Lúkas kallar Guds Son, Lúc. 3, en gjörði bæði sig og mig og allt sitt hyski ad Djöfulsins börnum fyrir yfirtroðsluna: þá sannfærir þó Guds gódur Andi mig um þad, ad hinn eylífi Guds Sonur, hinn annar Adam, sem er Drottinn af himni, 1 Cor. 15, hver ad hefir Davíds lykil, og upplýkur svo enginn kann aptur ad láta, Opinb. 3, hann hefir bæði mér og öllum þeim upplokid ríki himnanna, sem með ángri síns hjarta skríða ad fótum hans og segja: Fadir, eg hefi syndgast í himininn og fyrir þér, eg em ei verður ad kallast þinn Sonur, gjör mig svo sem einn af þínum leigumönnum, Lúc. 15. Hverjir eru mínir óvinir? hvar eru mínir áklagendur? þad er lögmálid, þad er heimurinn, þad er Djöfullinn, þad er mín eigin samvitska; eg óttast þá ecki, þegar Drottinn er mér nádugur fyrir míns Endurlausnara réttlæti; þeir eru bödlar Guds, nær hann er reiður, en þeim sem í Jesú Kristó er við hann sáttur og kvittur, géta þeir ekkért mein unnid; ecki lögmálid, því hann er kominn lögmálid upp ad fylla, Matth. 5; ecki heimurinn, því hann segist hafa heiminn sigrad, Jóh. 16; ecki Djöfullinn, þvíad höfdingi þessa heims er dæmdur, Jóh. 14; ecki mín samvitska, því Jóhannes segir: ef ydar hjarta fordæmir ydur, þá er þó Gud meiri ydar hjarta, 1 Jóh. 3; og Pétur segir um skírnina, ad hún sé sáttmáli gódrar samvitsku, 1 Pét. 3; þótt eg hafi hann yfirtroðid, þá veit eg þó ad blód er útrunnid í skírnarsáinn, sem mig óverdugann þræl hefir elskad meir enn sjálfan sig. Jesús er bæði Gud og madur, Guds eingétinn Sonur og þó Davíds sonur, Matth. 1; þar sé eg Gud hefir straffad á Gudi mínar syndir, og þann mann og minn bródur eptir holdinu, í hvörjum ad býr öll fylling Guddómsins líkamliga, Kol. 2, hefir hann, ad afrekadri minni endurlausn, sett sér til hægri handar; þar fyrir gétur hann ecki straffad hans réttlæti á mér, hvers ránglæti hann straffadi á hönum, þegar hann gjördist bölvan fyrir mínar syndir, Gal. 3, sem eylífa bölvan forþénad hefi. Gud hefir aldrei unnid meira frægdarverk, heldur enn þá hann leysti oss synduga orma úr eylífri banni. Ödrum sinnum hefir hann átt ad skipta vid þad sem ekkért var, svo sem þegar hann gjördi himin og jörd af eingu efni, Gén. 1; edur vid sképnur sínar, svo sem þegar hann lét sólina standa kyrra, Jós. 10, klauf hafid í sundur, Exód. 14, sendi plágur yfir Egyptaland, og annad þvílíkt; en í vorri endurlausn átti hann ad býta vid sjálfan sig og sitt réttlæti, hverju eigi má raska; því er eg þess fulloruggur, ad hann lætur ecki svoddan stórvirki til ónýtis verda á þeim, sem treysta á forþénustu hans eingétins Sonar, þótt ad syndugir séu, þvíad synduga og ecki réttláta er hann kominn ad kalla til ydranar, Matt. 9. Hvad skulum vér þá hértil segja, segir Páll, Róm. 6; skulum vér dvelja í syndunum, svo ad nádin yfirgnæfi? fjærri sé því. Drottinn segir hér í gudspjallinu, ad heilagur Andi muni sannfæra heiminn um dóminn, af því ad höfdingi þessa heims sé dæmdur. Hver ad sé þessi höfdingi er audvitad, þad er Satan, hver hinn sami

kallast Djøflahøfdingi, Matth. 12; en þarfyrir kallast hann svo, ad heimurinn liggur í hinn vonda, 1 Jóh. 5, en hann er alls ills høfundur; honum þjónar mikill herskari í heiminum, allrahelst manneskjan, med adskiljanligum syndum og glæpum, svo ad hann er mektugur í børnum vantrúarinnar, segir Páll, Eph. 2, þad er í heimsins børnum; hann er dæmdur; tønn fyrir tønn, auga fyrir auga, segir løgmálid, Levít. 24. Satan var øll ordsøk í því ad Kristur var deyddur, kvalinn, húdstrýktur og mátti helvítis píslir þola, er syndin hafdi tilunnid; þarfyrir er hann dæmdur til myrkranna hlekkja eylífliga í helvíti, 2 Pét. 1; hann er dæmdur, þad er sigradur og útrekinn; svo segir Drottinn hjá Jóh. 12, undir sína pínu: nú er dómur heimsins, nú mun høfdingi þessa heims verda útsnaradur. Pad er alkunnugt, hvørsu ad Satan drottnadi í veroldinni ádur enn Jesús kom í heiminn, já, ádur enn hann sigradi Djøfulinn á krossinum, hvørsu ad øll lønd vorn full af hinni verstu afgudadýrkan, og sjálfri Guds þjónustu ámedal Israels barna hafdi hann svo spillt, ad þegar hann, sem løgmálid hefdi útgéfid, kom í heiminn, hann þekti ecki Guds løgmál hjá sinn fólki; þar yfir klagar hann, Marc. 7, segjandi eptir Esaja: þeir dýrka mig forgéfins, er þeir kénna þann lærdóm sem eru manna setningar, því þér gángid fram hjá Guds bodordum, og haldid manna setningar; þvott bikara og kéra, og margt annad þvílikt gjørid þér. En þegar Guds Andi var úthelltur yfir allt hold, svo sem Jóel hafdi fyrir spád, Jóel 2, þá urdu hér á snøgg umskipti, svo sem Lúkas skrifar í Postulanna-gjørningum, 9; svo hefir nú Drottinn Jesús útrekid Djøfulinn úr sínu ríki med Guds fingri, Lúc. 11, sem er h. Andi, vordinn sjálfur høfud alls høfdingjadæmis, og hefir flett hinn sterka hervopnada øllum sínum herklædum, á hver hann treysti, Matth. 12, svo Djøfullinn hefir sjálfur naudugur borid vitni um hans almætti og Guddóms krapt; því lýsti hann medal annara af munni stúlkunnar, sem rann eptir þeim Páli og hans førunautum í marga daga, og hrópadi: þessir menn eru þjónar Guds hins hæsta, sem boda ydur veg velferdarinnar, Póst. gb. 16; þannig át Djøfullinn sjálfur ofan í sig allar gudlastanir sinna verkfæra; og þegar þeir flettu hinn Heilaga og Réttláta sínum klædum, og heingdu hann nakinn uppá tréd, þá hefir hann undir eins afklædt høfdingjadæmin og maktarvøldin, og þau opinberliga til skodunar framleidt, Cól. 2, hrósandi sigri yfir þeim á krossinum. Og um þennan dóm, sem nú þannig er yfir Djøflinum genginn, sannfærdi Guds h. Andi heiminn, ecki einasta þá ógudligu, sem máttu þreifa á slíku, heldur og alla þá, sem hann umsnéri til hlýdnis Kristó, og gjørdi hønum þjónustu-bundna, og þad sama verkar hann enn nú í dag í Guds h. ordi, þegar þad er hreint og klárt, og med alvøru nockurri og roksemi kénnt og prédikad, því jafnvel þótt ad Djøfullinn sé bundinn, þá lætur hann þó ecki af ad skjóta sínum ørvum á Guds her. Þar fyrir, kristnir menn, fyrst ad vor Kóngur hefir svo mikinn sigur unnid á Djøflinum, og svo vegsamligan dóm yfir hønum fengid, þá látum oss ecki þá skømm henda, ad vér yfirgéfum Hertoga lífsins en gaungum í lid med Fjandanum aptur, edur þjónum hønum framvegis í syndinni og ógudligu athæfi, ámóti samvitskunni; verum minnugir þess eids, er vér sórum hinum lifanda Gudi í skírninni, ad vér játudum hønum og øllum hans stórmerkjum, en afneitudum Fjandanum og

ollum hans svikum og vélum. Ecki hefir Guds Sonur þenna dýra sigur unnid fyrir sjálfan sig; þeirrar háleitu Guddómsins þrenningar óraskanliga réttlæti var fullnægt fyrir hina fyrstu synd Djofulsins, þegar hann var útsnaradur af himni; Gud tók rétt sinn af honum fyrir sjálfan sig í eylífum kvolum; fyrir oss syndugа orma og Guds óvini, er þessi frægi sigur unninn; sinu lifi, sinni bitru kvol og danda hefir hin eylífa Gjæska til þess kostad ad fá herleidinguna ad herfángi tekid, Eph. 4, og oss siguriun géfid; med þessu dýrmæta lausnargjaldi hefir hann oss heil. Anda afrekad, til ad kénna oss ad þeckja syndina, ad þeckja hid sanna réttlæti sem er af trúnni, og til ad endurnýa vor hugskot, svo ad vér gétum, ef viljum, Gudi þjónad. Verum því eigi svo óþacklátir edur sjálfum oss vondir, ad vér slockvum h. Anda, 1 Thess. 5, med visvitandi glæpum og illgjordum ígégn vorum Frelsara, sem oss hefir svo dýru verdi keypta, og þar hann hefir úthellt honum i vor hjortu fyrst i skírninni, sídan dagligá nálægt í sinu h. ordi, ef vér forsmáum þad ecki, þá segjum ecki ad þad sé oss ómoguligt Gudi ad þóknast, 1 Cor. 3, því hann kann alla hluti framar ad gjora, enn vér kunnum ad hugsa edur mæla, þar sem hann finnur gódan vilja. Þad er slægd Djofulsins, ad hann breitir vid oss eins og þeir, sem Móses gjordi frá sér inn í Kanansland, þeir sogdu illa af landinu, Núm. 13; svo breitir og Satan, hvar sem hann hefir vanid holdid á sinar kræsingar, þad eru skammir og lestir, ád hann kallar þad ómoguligt Gudi ad þóknast, þar hann sé einn stráungur herra, sem ad uppskéri þar hann ecki sádi, Lúc. 19. Þad lýgur þú, Satan, því fyrir utan þad ad allt hvad vér gjorum er ecki utan hálfverk, sem Postulinn vottar, 1 Cor. 13, og verdur þad svo af Gudi þegid, þá styrkir Andinn vorn vanmátt, segir Páll, Róm. 8, og hann bregdst aldrei þessum, sem bidja um hans adstod, og allt hvad vér gjorum gott, ef svo má nockurt heita, af því vér gjorum, þad er hans verk í oss; hann verkar þad, ad Guds bodord eru eigi þúng, 1 Jóh. 5; hvar fyrir? þvíad elska Guds er úthellt í vorum hjortum fyrir h. Anda, sem oss er géfinn, Róm. 5, hann gjorir Kristi ok sætt, og hans byrdi létta, Matth. 11; hvar fyrir? þvíad elskan til Jesúm yfirvinnur alla hluti, og þad er eins og St. Páll segir: eg forsmái alla hluti fyrir hann, sem mig máttugan gjorir, Christum, Phil. 4. Í kristiligri líferni er miklu meiri gledi og unadsemd, jafnvel í þessum heimi, heldur enn í allskyns fullsælu veraldarinnar; en ef vér eigi til þessa finnum, þá veldur þad því, ad vani syndarinnar er allt ofríkur i oss vordinn; reynum til fyrst og tokum til ad berjast kallmannliga, sjáum til hvert vér ei finnum adstod h. Anda, og þegar vér fyrir Guds náд hofum yfirunnid, hvad án alls efa skédur, ef vér leggjum nockurn hug á vort mál, þá munum vér ecki vilja umskipta þótt allur heimurinn í bodi væri, og kalla stridid litilsverdt hjá þeirri gledi, er vér finnum í vináttu Guds og í gódri samvitsku; en þad má eigi undandraga, kristinn madur! Tef ecki ad snúa um til Drottins, segir hinn gamli Sýrach, 5 Kap., og skjót því ecki á frest dag frá degi. Gjorum oss vidskila ógudliga verold þessa og hennar athæfi, strax sem Andinn kallar til vor af opinberingar bókinni, segjandi: gángid út af henni mitt fólk, ad þér verdid ecki hluttakandi í hennar syndum, og medtakid af hennar plágum, Opinb. 18; og þetta lætur Gud á hverjum helgum degi klingja fyrir vorum eyrum. Þegar Loth fordum daga tafdi ad gánga út af Sódóma, þá tók eingillinn í

hönd í hönum, og dró hann hálfvegis nauðugan út þaðan, svo að hann ecki týndist í bálinu með öðrum, Gén. 19. O, hversu opt tekur hinn náðugi Guð í hönd vorá með krossinum, með eptirdæmunum, með hinum ströngu lögmálsins hótunum, og dregur oss nauðuga út af vondri veröldu þessari, að vér ecki fyrirförumst með henni! Loth beiddi leyfis að hann mætti búa í Zóar, sem var nálæg Sódóma, Gén. 19; en hann tafði þar ecki lengi, hefir og ecki þorað sökum þess hræðiliga straffs, er kom yfir hinar borgirnar. Gjör slíkt hið sama, barn Guðs, þegar þú ert einusinni fyrir Guðs náð útgenginn frá heiminum, sem er rétt ein Sódóma, þá staðnæmst ecki í nágrenninu, það er, kappkosta að deyða aldeilis hinar fornu girndir; rek út ambáttina, Gal. 4, það er syndumspillta náttúru með syni hennar, vondum vana, að svo miklu leiti sem þér er mögúligt; drep hinn gamla manninn, svo að Kristur megi í þér lifa, annars er hætt við, að þótt Zóar sé lítil, þá kunni hún að verða að Sódóma fyrir nágrennis sakir, og þig megi aptur lánga til kjötkatlanna í Egyptalandi. Og hefi eg nú svo talað um þetta þrefalda embætti h. Anda, hvað eg hygg Guðs orði samhljóða vera, og undir því er falinn allur vor kristinndómur, sem er í fyrstu, að þeckja syndina til að ydrast, Jesú Kristi fullkomna réttlæti til þess að trúa að oss verði hún fyrirgéfin, og dóm Andskotans til þess að afneita honum og öllu hans athæfi; og hángir þetta svo hvert af öðru, að eckért má annars missa, ef vor kristinndómur á fullkominn að vera. En þú, vor Guð! sem ríkur ert af náð, kénn þú oss að þeckja syndir vorar, og að ydrast þeirra af öllu hjarta, og nær þú reisir oss á fætur aptur úr voru dupti og ösku, með trúnni á þinn eingétinn Son, þá gjör oss hinar fyrri syndir svo leiðar, að vér stuggum við þeim, svo sem annari óþeckt, en kénn oss að lifa sparsamliga, guðræknliga og réttferðugliga í heimi þessum, að vér mættum óstraffanligir finnast í tilkomu Jesú Kristi vors Frelsara, og af hönum innleiddir verða í hið fagnaðarsæla Lambsins brúðkaup. Géf oss þar til þinn h. Anda, náðugi Faðir! fyrir hann sama þinn eingétinn Son, Jesúm Christum, amen!

Fimta Sunnudag eptir Páska.

Guðspjallið, Jóh. 16 Kap.

Og Jesús sagði til sinna lærisveina: sannliga, sannliga segi eg yður, hvörs þér biðjið Föðurinn í mínu nafni, það mun hann géfa yður. Híngað til hafið þér einskis beðið í mínu nafni; biðjið, þá munuð þér meðtaka, svo að yðar fögnuður sé fullkomligur; þetta hefi eg talað í orðskviðum til yðar; sá tími kémur, að eg tala eigi lengur í orðskviðum til yðar, heldur mun eg kunngjöra yður opinberliga af mínum Föður. Á þeim degi munuð þér og biðja í mínu nafni. Og eigi segi eg yður, að eg muni biðja Föðurinn fyrir yður, því að sjálfur Faðirinn elskar yður, af því þér elskið mig, og trúið það

ad eg sé af Gudi útgenginn. Eg em af Födurnum útgenginn, og kominn í þennan heim; eg fyrirlæt og aptur þennan heim, og fer til Födursíns. Og hans lærisveinar segja þá til hans: sjá, nú talar þú berliga, og mælir einga ordskvidu: nú vitum vér, ad þú veitst alla hluti, og þú þarft eigi ad nockur spyrji þig. Fyrir þad trúum vér, ad þú sért af Gudi útgenginn.

Exordíum.

Drottinn Gud þinn er einn fortærandi eldur, sagdi Móses fordum daga vid Israels sonu, Devt. 4. Kvida mætti einn aumur syndari fyrir, sem eckért annad gjörir enn ad forþéna daudann, ad koma fram fyrir svo dýrdarfullán, svo ógnarligan Gud, hvers reidi ad brennur yfir þeim, sem hann hatar, allt til nedsta helvítis, Devt. 32. Hvernig mun eitt hálmstrá, ein vatnsbóla kunna ad búa vid svoddan einn fortærandi eld; þó skulum vér fram fyrir hann koma, því hver vill dyljast fyrir hans augliti? Nú þótt ad þad vitanligt sé, ad vorar syndir adskilji millum vors Guds og vor, Esa. 59, þá hrópadi þó Fadir miskunsemdanna: komid til mín allir þér sem erfidid og þúnga erud-þjádir, eg vil endurnæra ydur, Matth. 11. Hvar fyrir þótt ad Gud sé einn fortærandi eldur, sem Páll ad ordi kémst, Hebr. 12, þá megum vér játa þad um oss satt ad vera, er hann skrifar Gydingum til í sama bréfi og sama Kap.: þér erud komnir til fjallsins Zíon, og borgar Guds lifanda, Jerúsalem hinnar himnesku, og til margra þúsunda einglanna; af hverju vér sjáum hvad mikid oss er veitt í Kristó Jesú, Drottni vorum, ad vér sem fjærri vorum, hverra fedur ad voru án Guds í heiminum, Eph. 4; vér erum fyrir hann vordnir Guds heimamenn, og vor borgarréttur er á himnum, svo sem Páll segir, Phil. 3. En med hverju móti fáum vér þá, saurugur manneskjur, helst nærri komid þessum Guddómsins dýrdarljóma, sem ad býr í því ljósi, sem enginn fær til komist? 1 Tím. 6; þad skédur í hans h. ordi og sakramentunum, en ecki síst í einni audmjúkri kristins manns bæn, þar hinn vesæli talar vid hinn volduga, hinn líflausi vid Dómarann, þrællinn vid Herrann, einn syndugur ormur vid himins og jardar Skapara, svo sem þá madur vid mann talar og einn vinur vid annann, Exód. 33, hvar einn harmþrúnginn og sundurkraminn andi, þreingir sér í gégnum skýin med óumrædiligum andvarpunum, fram fyrir Guds tignarstól í himninum, og verdur af honum bænheyrdur, svo ad himnaríki lídur ofríki, Matth. 11; og til þessa samtals býdur oss nú hér í dag Eingill hins mikla ráds, þar hann segir hér í gudspjallinu: sannliga segi eg ydur, hvers þér bidjid Födurinn í mínu nafni, þad mun hann géfa ydur. En hér er nockur vandi á, br. m., sem er, ad vér hegum svo bæninni, ad vér séum vissir um bænheyrsluna, og finnum til hennar, (því hans fyrirheit bregdast aldrei). Og því vil eg nú tala nockud þarum á þessu stundarkorni, hvernig bæninni eigi háttad ad vera, og er sérdeilis í því tvent ad athuga, sem er, 1) ad hún sé heit og alvarlig, 2) ad hún framkomi af trúudu hjarta. En hann, sem alla hluti kann framar ad veita, enn eg kann fyrir ad mæla, hann styrki oss hér til med nád síns Anda, fyrir Jesúm Christum, amen!

Útleggíngin.

Þegar vér viljum offra Gudi bænum vorum og þackargjördum, þá hugleidum fyrst allra, hversu skélfilig hátign þad er, sem vér komum fyrir, sem er Konúngur konúnganna og Drottinn drottnanna, 1 Tím. 6, sá ad er allrar veraldarinnar Dómari, Gén. 18, og í hvers augum ad himnanna himnar eru ecki hreinir, Jób. 15. Svo lángt er frá því, ad nockud saurugt megi nærri honum koma, þegar hann reidur er; en vér erum allir svo sem sá óhreini, segir Esajas 64 Kap., og jafnvel vort réttlæti er svo sem nidlags fat. Hvad helst sem ad snertir þetta fjall, þad skal dauda deya, þar skal eingin hönd snerta þad, annars skal þad grýtast edur í hel skotid verda, hvert heldur þad er madur edur kvikindi, sagdi Drottinn fordum vid Mósen, nudir þad hann útgaf sitt h. lögmál á fjallinu Sinai, Exód. 14; svo hrædiligt, svo ógnarligt er hans tignarveldi, þegar hann vill þad sýna. Nú vilj-

um vér segja, ad hann sé blídkadur fyrir Sonarins forþénustu, sem satt er; en þess er ad gæta, br. m., ad þeim einum mun hann blídliga taka, sem fyrir Kristi blód framkoma; en þeim einum mun Kristi blód og hans forþénusta þar til gagna, sem hennar leita med ángrádu og sundurknosudu hjarta. Lát þér því til hugar koma, syndugur madur, þegar þú fellur fram fyrir Gud í þínum bænastad, hvílikur háski þad sé ad koma nærri þessum brennanda eldi, nema þú ádur svo tilreiddur sért, ad þú fáir hann slöcktan med tárum þíns hjarta. Þegar þú hefir nú íhugad hvílikur ad Gud sé, og hversu reidur syndsamligu athæsi, þá athuga hvílikur ad ert sjálfur þú, mold og aska, svo sem Abraham sagdi, Gén. 18, getinn og fæddur í syndinni, Ps. 51, og af náttúrunni til reidinnar barn, Eph. 2; ad sönnu endurfæddur í skírninni fyrir Kristi blód, og Guds vinur kalladur. En hversu opt hefir þú nú rosid þinn skírnarsáttmála, og ecki lokid þín særi hinum allra Hæsta? þú hefir verid búinn til ad gjora allt þad, sem hann hefir bannad, og næsta tregur til ad framkvæma þad hann bodid hefir, og hafi Guds nád verkad nockud gott med þér, þá hefir þad þó af þinni hendi verid ófullkomid, og getur einganveginn stadist í hans augliti, sem er fullkominn og heilagur; svo lángt er frá því, ad þad megi sambjóda því illa sem þú gjört hefir, edur afplána þad, því þú gjordir þó eckert annad enn þad þú áttir ad gjora, Lúc. 17, og er þó vel ef þad svo er, þegar þú hefir hvad bestur verid; en reikna nú upp med sjálfum þér, allt ydjuleysi í Guds víngardi, alla hégómaþánka, öll ónytjn ord, fyrir utan stórglæpina, ógudligan verknad, ord og hugsanir; og þótt ad Guds reidi og hans dómur sé ennú ecki felldur yfir þínar vidurstyggiligar og klækjafullar athafnir, þá er hann ecki þér líkur, þótt hann sjái þad og þegi, Ps. 50, heldur er þad annadhvert ad hann med þolinmædi sinni vill draga þig til ydranar, Róm. 2, ellegar og ad hann lætur þig vara til kornskérutímans, þar til þú ásamt hinu illgresinu verdur upphöggvinn og í eld kastadur, Matth. 13, til ad gjalda honum þar, med eylífum píslum, þad sem þú ecki vildir lúka honum hér í nádinni, med ángri þíns hjarta og afláti vondra verka, ámedan þar sagdist enn þá í dag, Ebr. 3. Ber nú allt þetta saman vid hans guddómliga hátign, nær þú villt bidjast fyrir, hversu hann er voldugur en þú vesæll, hann heilagur, en þú allur í synd, hann hreinn, en þú hefir saurugar varir; og þegar þú þetta gjörir med athygli nockurri, þá er líkligt ad þér muni heldur enn ecki renna í skap vid sjálfan þig, ad þú syndugur ormur hefir svo mödgad hann, á hvers fótskör þú liggur, og vald hefir til ad spyrna þér med lífi og sálu ofan í eylífan eld, Matth. 10. Og framar þessu, þá hugleid hans gæsku vid þig framkomna, því ad þú óttast alleina hans makt og veldi, þad er þræls ótti einn, er jafnvel djöflarnir hafa og skélfast þar af, Jac. 2; en þótt hann sé ecki ónýtur manninum, sem alltid á apturkvæmt til Guds, ef hann ydrast, og er í því öllu betur varid enn djöflunum, þá er hann þó ecki einhlýtur til sáluhjálpar, því menn eiga ecki einúngis ad óttast Gud, heldur ad elska hann einnig, og kénnir óttinn helst af íhugan hans máttar og réttlætis, en elskan af tilfinníngu hans gæsku. Viljir þú því audmýkja þig fyrir honum út af hjarta í bæninni, þá lát þér í hug koma, hvílikur þú várst, þegar þér var kastad inn í heiminn svo sem odru hræi, í audligan máta daudum í uppruna syndinni, og hvernig hann hefir þig med vatni og anda endurgétid í skírninni, Jóh. 3, til einnar

lifandi vonar, 1 Pét. 1, og gjört þar vid þig sáttmála gódrar samvitsku, 1 Pét. 3; eg vil eigi fá mér þad til orda, hvörsu ad hann gódur er, og ad hans miskunsemi varir eylífliga, Ps. 118; og ecki einasta fædir allar lifandi sképnur, Ps. 145, heldur og manninn, hvör ed af sjálfum sér til, er hinn allra versti og óþacklátasti af ollum Guds handaverkum, sem hann er yfir skipadur. Og þótt ad vér allt þetta heimtum af honum, svo sem med sjálfskyldu, og moglum þegar nockud kann ad bresta, þá minnist hann ecki á vorar illgjördir, ecki á þá glæpina, sem ad hans eingétinn Son kvalid hafa, heldur á sína miklu miskunsemi, sem verid hefir í frá upphafi, Ps. 25, og álítur forþénustu Sonarins, hvörja syndarinn þó margopt forsmáir, og sviptir oss ecki í burtu midt í vorn ógudligu athæfi, til þess ad hann fái dregid oss til ydranar, já, sparar margan þann, sem hefdi forþénad ad eiga samfélag med Córe, Datan og Abíram, hvörja jördin svalg í sig lifandi, Núm. 16, af því þeir forsmádu hans vodord. Lát þessa óumrædiliga gjæsku þins Skapara, smelta þitt hjarta, nær þú kémur fram fyrir hann, ad bidja þér fridar af honum, er þú svo stórkostliga hefir til reidi reitt, og dagliga módgar, og haldt þad fyrir víst, ad þú munir eyrindislaus fara, um hvad helst sem þú bidur, nema þú fyrst af alvöru bidjir um kvittun syndanna; því hér um má eg segja þad, sem hann sagdi, er blindur var borinn og Jesús læknadi, Jóh. 9: eg veit ad Gud bænheyrir ecki synduga, og meinti hann þar med: heidingja og ógudliga menn. En hvad skulum vér segja? þar er enginn kristinn svo heilagur, ad hann sé ecki heidingjum verri, nema hann þiggi kvittun syndana af Gudi med sannri ydran, því hann veit veginn til lífsins og gengur hann ecki, Lúc. 19. Drottinn hafdi þann formála fyrir þeim hálfvisna, er þá þádi heilbrygdi líkhamans af honum; þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, Matth. 9; en miklu sídur megum vér odlast lækning sálarinnar, nema vorar syndir verdi í burtuteknar; og þessar huggreinningar ættu nú ad bleyta vor hjörtu fyrir Gudi, þegar vér offrum honum vorum bænum, svo ad ecki hendi oss þad, sem Davíd bidur hinum ógudliga, Ps. 109: ad hans bæn verdi ad synd; hvad þó án efa skédur, nær vorar bænir eru eigi nema flapur munnsins, og ecki af rót hjartans. Eg vil eigi um þad tala, hvada þörf ad syndarinn hefir á ad bidja Gud; vitum vér ecki ad allar vorar lífs og sálar heillir hánga alleina af hans miskunsemi? Hvad er madurinn? ein vatnsbóla, ein gufa, er sést um stundarsakir og hjadnar sídan, Jac. 4; en hve miklum háska er þessi vatnsbóla, þessi reykur undirorpinn? þar er ecki svo vesæl sképna í heiminum, ad eigi kunni hún ad vinna oss mein, nema Gud sæi fyrir rádi vorn; ein mýfluga kann ad taka af oss lífid; þad vér etum og dreckum kann ad sálga oss, ef til vill; en hvad viljum vér þá tala um hina mektugu óvini sálna vorra, Djöfulinn, sem er þúsund véla smidur, heiminn, sem er hans eyrindsreki, og vort eigid hold, hvers girndir ad móti sálunni strída, 1 Pét. 2; hvernig kunnum vér þessum ad verjast nema med bæninni? Vér sjáum þad á hinum bænarlausu, hvörja Gud hefir yfirgéfid í fráleitt sinni, og einskis svífast ad gjöra Gudi ámóti, sleppandi taumnum vid Andskotann, heiminn og sitt eigid hold, leyfandi því sínar girndir ad rækja, Róm. 13, þar til þeir munu um sídir af því skadsemd, já, eylífa fyrirdæming uppskéra, Gal. 6; og því mundi Endurlausnarinn leggja svo ríkt á vid sína lærisveina um þenna hlut, hefdi hann eigi vitad, ad þeir mættu ecki þess

án vera að biðja? vakið og biðjið, svo að þér fallið ekki í freistni, Matth. 26; og aptur: vakið og biðjið, því þér vitið ekki nær tíminn er, Marc. 13. Nú kann einhver að þeinkja: eg gét ekki yðrast syndanna, og ekki rækiliga eða heitt beðið, nema Guð géfi mér það, og verð eg það af honum með bæn að þiggja í fyrstu, en þá er eg syndugur, kaldur og harður, og í allann máta illa skickaður til að biðja Guð; allt kann þetta satt að vera, en seig mér, kristinn maður, gétur þú yðrast þess er þú tilgjörir mönnunum? víst gétur þú, það sjá menn, jafnvel á morgum skálk, að hann yðrast eptir, þegar hann er búinn að fremja glæpinn; því skyldir þú þá ekki láta þig ángra það, þú hefir Guði ámóti brotið, ef þú nenntir einhvörn tíma að hugsa um framferði þitt og Guðs réttlæti. Gétur stórbrotamaðurinn beðið konúnginn um líf sitt? eður sá húngraði um mat? það géta báðir þeir, og það af alvöru, jafnvel með grátandi tárum; hvað mun því valda, að þú gétur ekki beðið hinn almáttuga Guð þannig? það gátu þó heiðingjar, þeir tárudust fyrir sínum afguðum, þegar húngur eður drepsótt þrísti þeim þar til; svo að Livius skrifar, að jafnvel þeirra höfðingskvinnur hafi sópað goðahofin með sínum hárlockum; með viðlíkri atferð, þótt ólíku sé saman að jafna, svo sem þegar hin bersynduga kraup að Jesú fótum, og þvoði þær með tárum sínum, og þerraði þær með hárlockunum, Lúc. 7. Nú er oss kristnum mönnum í slíku öllu betur varið, þar vér höfum meðtekið heilagan Anda í skírninni; svo að eg þori að segja, að þar er enginn til vits og ára kominn, hvers hjarta að Guðs Andi hafi ekki einhvern-tíma, já, optliga snert og skorið með þeckíngu syndanna, og síns eiginn óverðugleika; en hvað veldur því, að hér er ekki meira af vorðið hjá sumum? það að vér hirðum ekki um, að fóstra andann með bæninni, miklu heldur slöckvum hann með óguðligum þánkum, svo hann fær ekki rúm í oss, þeirra hluta vegna, sem honum eru svo gagnstæðir, og hann hefir andstygð á, ágirnd, öfund, heipt, hatur, losti, drambsemi, elskan til þessa fallvalta heims, og þvílíkir gestir, sem hann vill ekki eiga samsæti með, en vér höfum einga viðleitni á að rýma út úr hjarta voru, hvað þó mörgum heiðingja hefir tekist að miklu leiti. Ekki var hundraðs-höfðinginn umskorinn svo menn viti, og þó verkaði Guð auðmýktina og trúna í hans hjarta, já, þvílíka trú, sem að Höfundur trúarinnar hafði ekki fundið í Israel; en hvern vitnisburð hafði þessi maður af öldúngum Gyðinga? það segir oss Lúkas, Kap. 7: verður er hann þess (sögðu þeir), að þú veitir honum það, því hann elskar þjóð vora, og hefir vora samkundu uppbygt; ekki var Cornelíus skírður, þegar hans bænir og ölmusugjörðir stigu upp fyrir Guð, Post. gb. 10. Sjá hér, hversu reiðubúinn að Guð er til að hjálpa góðum vilja; lát vera að þín bæn sé köld í fyrstunni, meinar þú ekki að Guð þecki, að mannsins þánkar eru vondir í frá barndómi, Gén. 8; en lát hann finna viljann hjá þér, sýn honum að þú hafir ástundan til að biðja, og vert þess fullörugur að hann muni hjálpa þér með náð síns Anda. Heiðin var hin Kananiska, Matth. 15, samt þreytti hún með bæninni við Jesúm; eigi hefir hún tekið það af sjálfri sér, en það orð stendur stöðugt, segir Postulinn, 2 Tím. 3: Guð þeckir sína; hann þeckti hjartans girnd hennar og eptirlángan, og því hefir hann hjálpað henni til að stríða við sig; örvænt þér ekki slíkrar miskunar af honum, þar þú ert hans barn vorðinn og Kristó innplantaður í skírninni. Þú segir, eg vildi gjarna af alvöru beðið géta; seig mér, hefir þú beðið Guð

um ad hjálpa þér til ad bidja? þú segir: já, eg hefi bedid; en eg má spyrja, hvad opt? hvad marga daga? vikur? mánudi? ár? edur hversu opt á degi hefir þú bedid? hefir þú þreytt vid Gud med bæninni? hefir þú kostad til þess öllum sálar og lífs kroptum ad bidja? vera má ad svo sé; en eigi trúi eg því, ad þú sért þá ecki bænheyrdur, og finnir þú ecki til þess, þá er ad vísu nockurs ábótavant, af því sem þú átt til ad leggja; þvíad ef hinn ránglátí dómari, sem Jesús tekur dæmi af hjá Lúcam, Kap. 18, ef hann lét þó sigrast af eckjunnar bæn til ad gjöra henni rétt, þá gjör þú ecki Födur miskunsemdanna, 2 Cor. 1, þann órétt, þad þú ætlir ad hann sé hardúdigri, enn þessi gudlausi madur var. Minn tími er enn þá ecki kominn, en ydar tími er jafnan til reidu, sagdi Lausnarinn, Jóh. 7. Madurinn er nockud grunnsær til þess ad skygnast í undirdjúp Guds leyndarráds, edur ad þeckja tíma og hentugleika, sem Fadirinn hefir í sinni hendi, Post. gb. 1. Þú segir: Drottinn bannadi sínum lærisveinum ad bidja mörgum ordum, eins og heidíngjar, Matth. 6; þad gjördi hann blessadur til ad vorkynna þér og mér, því hann vissi ad hjarta mannsins er fráfnúid Gudi, en fast á hégómann; en ecki misþóknast honum lángar bænir, þær sem af trúudu hjarta framkoma; þess vegna var hann og sjálfur allar nætur á bænum, Lúc. 6; þar fyrir segir og Lúkas 18, ad hann hafi framsett þessa eptirlíkíngu um dómarann til þess, ad þeim byrjadi idugliga ad bidja og ecki tómlátum ad vera. Eg segi ecki heldur, ad þú skulir svo mjög lengi í einu bidja, því illska mannligs hjarta þolir þad ecki; en bid þá þess optar, og heitir þad samt idugliga ad bidja. Þú segir: eg fæ eigi vid því gjört, ad mér fljúga í hug margir annarligir þánkar nær eg bid; þad er illt; bid Gud ad taka slíkt frá þér, ad ecki verdi þín bæn ad synd, því svoddan er ad vanhelga hina bestu Guds þjónustu. En seig mér, þegar þú lidur húngur og þorsta, edur hefir brest á líkhamligum munum, getur þú þá ecki bedid svo, ad þú ecki um annad hugsir? ad vísu getur þú; en trú þú mér, ad hid sama mundi verda, ef þú létir þig húngra og þyrsta eptir réttlætinu, Matth. 5, hvad þú munt brádliga ödlast, ef þú af hjarta rannsakar hversu stóran skort þú hafir á þeirri hrósan, sem fyrir Gudi gildi, Róm. 3; og hver sem ad þessum veikleika er undirorpinn, honum vil eg ráda til ad bidja heldur optar enn lengi í einu, því nockud af slíku kann ad orsakast af skapsmunum, sem ecki er svo hægt vid ad gjöra, jafnvel þótt Guds kraptur kunni alla hluti ad verka í þeirra breiskleika, sem hann af hjarta óttast; og enginn efi er á því, ad sá sem elskar Gud umfram alla hluti, hann hefir yndi af því ad tala vid hann í sínum bænum, og þarf ecki stórum ad þvínga náttúruna þar til, þegar hann hefir fyrst eignast elskuna á Gudi; og hann kann aldrei ad vanta orsök til ad bidja Gud; elskan minnir hann á sérhvern Guds velgjörning til þacklætis, á sinn eiginn vanmátt til ad bidja um hjálp, á sínar syndir til ad ydrast þeirra, og á Guds dásemdarverk honum til lofgjördar; svo ad þótt ecki hafi hann lángar bænagjördir, sem og kannské eigi leyfi sumra manna umsvif og annríki, jafnvel þótt eitt ætti ad vera naudsynligt, Lúc. 10, þá samt bidur hann áflátanliga, og er þolugur í bæninni eptir bodi Postulans, Róm. 12, hver þegar hann íklædir réttrúadan mann Guds herskrúda, Eph. 6, þá gefur hann honum þessa yfirhöfn ad endingu, segjandi: med allri bæn og fyrirbeidslu, bidjandi á hvörjum tíma í anda, og verandi árvakrir til þess sama med öllu þolgædi. Og er nú

svo úttalad um það fyrra, er eg hét á ad minnast; en það sídara eptirfylgir med fám ordum af ad segja.

Ecki þyrfti réttkristinn madur annad til þess ad taka frá sálu sinni allan efa um bænheyrsluna, heldur enn þessi blessud ord, er vor Endurlausnari hér taladi til sinna lærisveina: hvers þér bidjid Fodurinn í minn nafni, þad mun hann veita ydur; en fyrir því ad Jesús taladi þetta til sinna ástvina, hverjum hann gaf þann vitnisburd, ad Fadirinn elskadi þá, af því þeir elskudu sig, Jóh. 16, þá kynni syndaranum, sem dagliga reitir Gud til reidi, ad fljúga í hug, ad þetta blessada fyrirheit nái ecki til sín, þvíad hann sé þess óverdugur; en eg mun framvegis sýna, ad þad ollum þeim tilheyrir, er hans leita med ángrádu hjarta, ollum þeim er hann bidja í anda og sannleika, Jóh. 4, ollum þeim, sem eru stadfastir í bæninni, Róm. 12, svo sem eg nockud umtaladi í hinnum fyrra parti rædu minnar. Pad kénnir Jesús sjálfur oss, er hann sagdi í bæninni til síns himneska Fodurs fyrir lærisveinunum: eg bid ecki einasta fyrir þeim, heldur og fyrir þeim, sem fyrir þeirra ord munu á mig trúa, Jóh. 17. Guds Sonur kom ecki í heiminn til þess ad kalla réttláta, heldur synduga til ydrunar, Matth. 9; því vill hann allar ydrandi manneskjur bænheyra, og hvad meira er, ad þar er meiri gledi í himninum yfir einum syndara sem ydran gjorir, heldur enn yfir níu og níutíu réttlátum, Lúc. 15. Ecki homludu syndirnar hórkonunni, sem Júdar vildu grýtt hafa, ad fá þeirra kvittun hjá Guds Syni fordum, er hann sagdi vid hana: svo fordæmi eg þig eigi, far burt og syndga eigi framar, Jóh. 8; ecki bægdu syndirnar tollheimtumanninum frá, ad gánga réttlátari heim aptur í sitt hús, heldur enn Phariseinn, Lúc. 18; ecki leit Jesús til synda hinna annara tollheimtumannanna og bersyndugra, ad hann ecki þarfyrir æti og drycki med þeim, Matth. 9; hvar fyrir? af því þeir ydrudust syndanna; svo er þad nú víst, ad syndin getur ecki hindrad bænheyrsluna, þegar hún er játud fyrir ydranina, og afbvegin fyrir forþénustuna; því þad ord blífur æfinliga stodugt: hvern þann sem til mín kémur, vil eg ecki frá mér reka, Jóh. 6. Nú þótt ad þessu sé svo varid, br. m., þá eigum vér ad gjæta ad, hvar um vér bidjum, ef vér viljum ad trúin sé bygd á hinum rétta grundvelli, og ad vér ecki bidjum af Gudi þeirra hluta, sem annadhvert í sjálfum sér eru óleyfiligir edur oss skadsamligir, svo ad vér ecki reyngjum sannsogli Guds, þótt vér ecki bænheyrdir verdum, nær vér þannig bidjum. Pad sem vér eigum um ad bidja, er annadhvert líkhamligt edur andligt. Um líkhamliga hluti eigum vér med forordi ad bidja, svo sem vér optliga heyrt hofum; þad ber til þess, ad vér ecki vitum hvers vér eigum ad bidja; vér megum og ecki alls þess bidja af líkhamligum hlutum sem holdid edur líkhaminn heimtar; rétt er ad bidja um heilsu og heilbrigdi, fot og fædi, vernd og vardveitslu fyrir líkhamligum óvinum vorum, lucku og framgáng í voru erfidi, þvíad allt þetta á ad skiljast undir dagligu braudi í Drottinnligri bæn; en um allt þetta á med forordi ad bidja, því jafnvel þótt ad ecki sé þad lagt til hinnar fjórdu bænarinnar, þá stendur þar þó strax fyrir framar; verdi þinn vilji svo á jordu sem á himni; svo ad ef hinum góda Gudi, sem veit hvad oss er fyrir bestu, ef honum þóknast ad vér skulum hafa nockurn brest á þessu, á heilsunni, á dagligri atvinnu, ef vér hljótum

órétt ad líða og vera forsvarslausir í heiminum, þá eigum vér samt einganveginn að efast um Guðs trúfesti, því hann hefir án efa heyrt vorar bænir, þar eckért hendir oss án hans vilja, og komandi mun hann koma og ecki tefja, Hab. 2; og þetta á að vera grundvöllur trúar vorrar, þegar ámóti blæs; því ef vér viljum í því bænheyrðir verða, að hans vilji verði á oss svo sem í öllu öðru, þá eigum vér ecki að vantreysta því, að vér séum bænheyrðir, þótt oss nöckuð vanti; og það þess síður að værum vér án tiptunar, hverrar allir eru hluttakandi vorðnir, svo sem Páll segir, Hebr. 12, (hann meinar Guðs vinir) þá hefðum vér orðsök til að efast um, hvort vér værum af honum elskaðir eður eigi; því hvern þann son sem hann elskar, þann agar þann. Páll segir enn aptur, að vér værum aumastir allra manna, ef vér tryðum alleina á Kristum í þessu lífi, 1 Cor. 15; en eg vil því við bæta, að vér værum og allra manna heimskastir, ef vér elskuðum Guð alleina fyrir þessa heims velgeingni, eins og hann hafi ecki þúsundsinnum betra tilbúið þeim sem hann elska, 1 Cor. 2. Þar er ecki nema svikræði á þeim hæðunum, sagði Jeremías við Júða, Kap. 3, talandi um skúrgoðahofin; og svo er því varið um velgeingni þessara tíma; þegar hún geingur sem hærst, þá er hún ástundum eigi nema svik og prettir, hverja þó margur bári gjörir að sínum Guði, eður að minnsta kosti þeir, sem guðhræddir þykjast vera, elska hinn sanna Guð alleina fyrir þá hluti, sem hann jafnvel géfur óvinum sínum, og verða þeim orsök til eylífrar glötunar, sem það misbrúka; þarfyrir óttast eg, að þeir, sem alleina elska Guð fyrir slíka hluti, að þeir elski hann ecki réttiliga, jafnvel þótt hann eigi fyrir allar sínar gáfur að elsku; eg veit og hvergi í Ritníngunni boðið, að menn skuli biðja um mikinn veraldar auð, eður metorð, og allra sízt um fall eður slis óvina sinna, er margur heiptrækur virðir þó meir enn stóra féssjóðu, já, kostar öllu því hann á til að svala géði sínu á þeim, hann hatar. Miklu heldur sé eg, að Guði féll vel í géð bæn Salómons, er hann beiddi hann um speki til að dæma fólkið með. Svo veit eg nú hvorki leyst né boðið í Guðs orði, að biðja um þvílíkt, og ecki er það í hinni stuttu en þó fullkomnu bæn, sem Drottinn hefir oss eptirlátið: géf oss í dag vort dagligt brauð; það er hans atkvæði, hvað Páll best útleggur, 1 Tím. 6: nær vér höfum fæði og klæði, þá verum ánægðir þar með. Miklu heldur sé eg hitt boðið, að menn eigi skuli vera hugsjúkir um hvað þeir skuli eta eður drecka, eður hverju vér skulum klæðast, þvíað vor himneskur Faðir veit, að vér höfum alls þessa þörf, Matth. 6; já, að vér skulum leita fyrst Guðs ríkis og hans réttlætis, þá muni oss allt gott tilleggjast; því eigum vér að trúa, því Guð kann ecki að ljúga, og girnast eigi framar; vilji Guð veita oss meira, þá tökum það með þacklæti, og brúkum svo, að vér séum ríkir í góðum verkum eptir Postulans boði, 1 Tím. 6; og sá sem nú biður Guð um tímanliga muni, hann hafi þetta fyrir grundvöll trúar sinnar, og þeinki undir eins til þess, er Jakob skrifar: þér girnist og þér hafið þó ecki; þér öfundið og metist, og megnið þó ecki að hreppa; þér stríðið og berjist, og hafið þó ecki, af því þér biðjið ecki; þér biðjið, og fáið þó ecki, af því þér biðjið illa, til þess að þér hafið til að kosta uppá yðvarn munað, Jac. 4. Hvað hinum andligu gáfunum viðvíkur, trúnni, voninni, þolinmæðinni, kjærleikanum og öðrum góðum dygðum, sem þar af spretta, þá eigum vér þeirra að biðja án fororðs; hvar fyrir? þvíað þaraf má allan efa draga, að

þær eru Gudi þacknæmiligar; þad er vilji Guds, ydar helgan segir Páll, 1 Thess. 4; en vor helgun gétur ecki framkvæmst nema fyrir h. Anda; þarfyrir hver sem vill heilagliga og kristiliga lifa, hann bidji Gud af ollu hjarta um sinn Anda, og trúi ordum Frelsarans án allrar efasemi, er hann sagdi: ef ad þér, sem vondir erud, kunnid ad géfa bornum ydar gódar gáfur, þvi nun ecki Fadir minn himneskur géfa þeim heilagan Anda, er hann þar um bidja, Lúc. 11; hér um talar svo Jakob postuli, Kap. 1: en ef nockur af ydur þarf skynsemdar vid, þá bidji hann Gud, hver ed géfur ollum einlægliga, og telur ecki eptir, og mun honum géfid verda, en bidji hann í trúnni, efandi um eckért. Hver er þessi skynsemi, er Jakob talar hér um? þad er á þeim hlutum, er hann framan til í sama Kap. eggjar kristna menn á, segjandi medal annara, v. 2: haldid þad fyrir hinn mesta fognud, br. m., þegar þér fallid í adskiljanligar freistingar; og þótt hann meini hér sérdeilis, útvortis mótlætingar, þá verdur þó Guds bornum hid mesta mótlæti ad þeirra eigin holds og blóds freistingum og tilteigingum; en guddómliga speki h. Anda skal til þess hafa ad yfirvinna slíkt, og til ad skynja hvilíkt gagn ad freistingin eptir sig leidir, nær hún er sigrud; en þá skynsemi er ecki ad finna hjá holdligum manni, því hann skynjar ecki þad, sem Guds Anda er, segir Páll, 1 Cor. 2, og eigi verdur hún fengin nema med bæn af Gudi; og er þad nú án alls efa víst, ad sá sem bidur Gud um h. Anda þar til, hann gétur ecki hjá því sneidt ad verda bænheyrdur, því hann sem því lofad hefir er Jehóva, Mal. 3, og umbreitist ecki, og eckért hans ord mun á jordu falla. Hvad veldur þá því, br. m., ad þar finnst skortur hjá allmorgum á slíkum ástgjofum Andans? hvar er hin forna trú? elskan til Guds, kjærleikinn, þolinmædin og adrar kristiligar dygdir? menn verda svo litt varir vid þær í heiminum, svo ad hætt er vid ad Mannsins Sonur muni eigi finna trú á jordu, Lúc. 13, nær hann kémur hvad af hverju. En hvad mun því valda, b. G.? nema ad menn eru svo almenniliga tómlátir í því, ad bidja Gud um heilagan Anda, sá ed planti þessi himnesku aldini í akri vors hjarta. Svo sem þad ad gudhrædslan (þad er hinn sanni kristindómur) er einn hlutur, sem er til allra hluta nytsamligur, 1 Tím. 4, svo verdur hún ecki fengin nema med rétt-trúadri bæn af Gudi. Þetta djoflakyn verdur ecki útrekid nema med fostum og bænum, sagdi Drottinn, Matth. 17, um mein hins túnglsjúka, hvern hans lærisveinar gátu ecki læknad, sokum vantrúar sinnar, v. 20; og svo er því háttad um þvermódskunnar djoful, er syndugir menn eru plágadir med, hann verdur ecki útrekinn nema med bæn og andvarpan. Þú læst vel bidja Gud, en hve mikil alvara því fylgi, er af bænheyrsluinni audséd, því ecki eru Guds fyrirheit ónýt vordin, segir Páll. Pharisæarnir vildu hafa grýtt Herrann, er hann sagdi þeim sannleikann, Jóh. 8; en hversu opt segir hann þér satt í sínu h. ordi, um sína reidi, sitt réttlæti, sitt vandlæti yfir syndinni, og aptur um sína gjæsku, sína elsku og miskunsemi vid þá, sem ydrast gjora; sjá til, ad þú ecki grýtir Krist Drottins er þú tekur ámóti ollu þessu med einu steinhjarta; edur hvernig vilt þú bænheyrdur verda, ef þú svo gjorir? Hvad veldur þessu, nema ad menn rannsaka ecki lifnad sinn, svo þeir megi ydrast, ecki rótfesta Guds ord í hjarta sínu, svo þeir megi trúa, og ecki képpast vid ad lifa þar eptir svo menn færi ávort í þolinmædi,

og þó undrast menn ad þeir ecki bænheyrdir verda, Jóh. 4. Jesús kom til hinnar Samarísku fordum daga vid Jakobs brunn, og beiddi hana um ad drecka, Jóh. 4; hann kémur ennú til sálar þinnar í dag, hann þyrstir eptir hennar velferd, og girnist ad dryckjast af tárum þíns hjarta, svo hann megi géfa þér lifandi vatn, ad þig eigi þyrsti eylífliga. Bid Mósen ad velta steininum af brunninum med hendi lögmálsins, og mun höfudid verda brádliga fullt af vatni, og þig lánga eptir Drottni sem er þinna meina grædari; betra er þér ad ormur samvitskunnar stíngi sálu þína hér í nádinni, svo hún vakni vid og fái litid uppá hann, sem fyrirmindadur var í eyrorminum, er Móses heingdi uppá tréd, þeim til lækningar, sem af eiturormunum bitnir voru, Núm. 21, heldur enn ad hinn eylífi ormur kvelji þig, sá ed aldrei deyr, og sá eldurinn píni þig, sem aldrei slocknar um aldir alda, Esa. 66. Gjæt þessa, barn Guds, og hreinsa hjarta þitt af daudligum verkum med sannri ydran, ef þú villt bænheyrdur verda, því nema þú leitist hér vid af öllu hjarta, þá hefir þú eckért fyrirheit um bænheyrsluna í andligum efnum, sem þú kunnir ad styrkja trú þína vid, verdur svo bænin forgéfins, því án trúarinnar er ómöguligt Gudi ad þóknast, Ebr. 11; og hér sjáum vér orsökina hvar fyrir menn ecki um andliga hluti bænheyrdir verda. Þar fyrir, nær þú kémur í Guds hús, edur hvern annann bænastad, til ad færa Gudi þitt offur, þá sjá til ad þú flytjir eigi þángad med þér nockurt þad, sem Gudi mislíkar; syndlaus gétur þú eigi framkomid, og þad er þar fyrir ad þú kémur til Guds, ad þú ert syndugur, en lát eckért gróm illskunnar drottna í þínu hjarta; rannsaka þau innstu filsni þinnar samvitsku, hvert þar eingin girnd, einginn syndsamligur ásetníngur, og einginn sá géstur sé, sem h. Andi ecki vilji búa vid, og finnir þú nockurn, þá rek Djöfulinn frá þér med reidisvip, svo ad þú Guds vinur verdir. Og nær þú svo gjörir, mátt þú vera fulltrúa um ord Drottins, er hann sagdi, Matth. 21: hvad helst sem þér umbidjid, ef þér trúid, þá skulud þér þad ödlast; og er þad mála sannast, br. m., ad þetta eru litil fyrirheit, ad hafa svoddan frelsi hjá honum, sem öllum hlutum stjórnar bædi á himni og jördu; en, svo sem þad er mikid, svo skal og mikid til þess vinna; himininn er hærri enn svo, ad þar sé svo andstockid uppi hann; Guds Jerúsalem er rambygdari enn svo, og hennar port þreyngri enn ad einn veraldar asni, klyfjadur af girndum og sorgum þessa heims, géti brotist þar inn; og því er þad óskarád er Sýrach géfur, Kap. 18 segjandi: ádur enn þú bidst fyrir, þá tilbú þitt hugskot, ad ecki sért þú eins og sá madur sem freistar Drottins; og þad med því móti sem nú strax sagdi eg, því svo sem Gud géfur einlægliga, svo vill hann og bedinn vera af einlægu hjarta. Edur segid mér í Guds nafni, segid mér? hvad er þad, ad menn bidja Gud ad taka frá sér hinar vondu girndir, öfund, drambsemi, ágirni, reidi, heiptrækni, en bera kannské hjartad fullt fram fyrir hann af öllu þessu? þad er ad gabba Gud, og rétt ad freista Drottins svo sem Sýrach segir; aldrei hefir Gud heitid þvílíku skapi neinni bænheyrslu, þar er ecki vid ad dyljast. Páll skipar oss ad bidjast fyrir í öllum stödum, upphefjandi heilagar hendur án reidi og efasemi, 1 Tím. 2; Postulinn fráskilur þad tvennt, sem hann vissi ad mest hindrar bænina, sem er reidina og vantrúna; og er sjálfsagt um reidina, því þad er vor gamall skilmáli vid Gud, sem á hverjum degi endurnýast, ad Gud fyrirgéfi oss vorar skuldir, eins og vér fyrirgéfum vor-

um skuldunautum, og vil eg ráda hinum hefnigjörnu, ad hann aldrei lesi Drottinnliga bæn, ámedan hann er þannig skapi farinn, því enginn af öllum hans bænum mun verda heyrd, nema sú eina, og hans syndir med svoddan móti ecki ad eylífu fyrirgéfnar. Vér bidjum Gud fyrir allan þann órétt, sem hans eingétins Sonur saklaus þoldi, ad hann ecki vilji minnast vors ránglætis, en vér látum oss aldrei úr minni falla þad litilrædi, sem vor bródir oss tilgjordi; er ecki þetta ad heimta af sínum samlagsþjón þad, sem miklu minna er, enn Drottinn hafdi oss uppgéfid, Matth. 18; hvílikt ránglæti er þetta? Því er einsætt fyrir þann, sem vill þiggja bæn sína af Gudi, ad hreinsa vel hjarta sitt af slíku; því ef vér eigum ad bidja fyrir óvinum vorum, Matth. 5, undir eins og vér bidjum fyrir sjálfum oss, ef vér viljum kallast börn vors Födurs sem á himnum er, þá er líkast ad vér unnum ecki eiga ad ala hatur til þeirra í hjarta voru; og er þeim best sem hætt er vid slíku, ad hann snúi þessu hatri á sjálfan sig og metnad sinn, þad hann syndugur ormur dyrfist ad koma fram fyrir hid hrædiliga tignarveldi hins lifandi Guds med þvílíku skapi. Ad sönnu er efasemin til mikillar hindrunar í bæninni, en þó er líkligt, ad hinn gódi Gud vorkynni henni meir og hjálpi henni, sérdeilis ef hún framkémur af hugleidingu vors óverdugleika, því hönum er vor vanmáttur kunnur; ecki rak Drottinn frá sér födur hins túnglsjúka er sagdi: eg trúi, Herra! en hjálpa þú vantrú minni, Marc. 9; ecki lærisveinana er þeir bádu: auk þú oss trúna, Lúc. 17; ecki konúngs-manninn, þótt hann ávítadi hann um vantrúna, Jóh. 4. Ein veik trú, hún er þó trú, en hann vill ecki brákadan reyr í sundurbrjóta, né littlogandi hörkveik útslockva, Esa. 42. Svo heyrid nú þetta, br. m., og látid ydur mál mitt í eyrum loda. En þú, fyrir hvern ad allar vorar bænir eru já og amen, Herra Jesú Kriste! bid þú þinn himneska Födur fyrir oss, ad vor trúa þrotni ecki, Lúc. 22, og veit oss eptir afstadna baráttu þessa heims, ad ödlast verdlaun vorrar trúar, 1 Pét. 1! Þér med Födurnum og h. Anda sé lof, pris, heidur og þackargjörd, nú hédan í frá og um alla eylífd, amen!

Á Uppstigníngar Dag.

Gudspjallid, Marc. 16 Kap.

En seinast er þeir ellefu sátu til bords, opinberadi hann sig, og ávítadi þeirra vantrú, og hjartans hardúd, þad þeir hefdu eigi trúad þeim, sem hann höfdu séd upprisinn. Og hann sagdi til þeirra: farid út um allan heiminn, og prédikid Evangelium allri sképnu. Hvör hann trúir og verdur skírdir, skal hólpinn verda; en hvör eigi trúir, sá skal fordæmdur verda. En teiknin, er þeim munu fylgja er trúa, eru þessi: í mínu nafni skulu þeir Djöfla útreka, nýar túngur tala, höggorma upptaka, og ef þeir dreckå nockud bannvænligt, þá skal þad þeim ecki granda yfir sjúka munu þeir hendur leggja, og þá mun þeim batna. Og eptir þad, ad Drottinn Jesús hafdi talad vid þá, vard hann uppnuminn til himins, og situr til Guds hægri

handar. En þeir gengu út, og prédikudu allstadar, Drottni samverkanda, og ordid styrkjanda, med eptirfylgjandi teiknum.

Exordíum.

Þad er réttvíst hjá Drottni, segir Páll, 2 Thess. 1, ad endurgjalda þvingunina þeim sem ydur þvínga, en ydur sem þvíngadir erud, endurnæring medur oss í opinberan Drottins vors Jesú Krísti af himnum med hans mektugum einglum. En ef þad er réttvíst hjá Gudi ad endurgjalda oss þannig sem þó til einkis unnid høfum, nema fyrir hans forþénustu, sem hefir ervidad í vorum syndum, Esa. 43, hversu var þad þá makligt og réttvíst, ad Kristur inngengi í sína dýrd eptir þad hann hafdi lidid þad, sem vér med vorum syndum høfdum forþénad? Ef þér elskudud mig, þá mundud þér gledjast af því, ad eg segi ydur þad: eg fer til Fødursins, segir Drottinn, Jóh. 14. Vér høfum heyrt, br. m.! á fyrirfarandi hátídum og helgum døgum, hversu Drottinn var í fátækt alinn, Lúc. 2; ad hann var landflótta fyrir ofríki Heródes, Matth. 2; ad hann var lastadur þá hann gott gjørdi, Matth. 12, ofsóktur, þá hann taladi sannleikann, Jóh. 8; hvernig hann var bundinn, húdstrýktur, þyrnum krýndur, hrakinn út af Jerúsalem berandi sinn kross, og ad sídustu á gálgann uppfestur svo sem annar illrædismadur, og midt í þessum bitru píslum hæddur, og med galli og ediki dryckjadur, og øll þessi hegning lá á honum til þess ad vér hefdum fridinn, Esa. 53. O, hversu byrjadi oss þá ad fagna og gledum ad vera, þar vér heyrum í dag, ad hann er inngenginn í sína dýrd, vordinn himnum ædri, og seztur á hægra veg Gudi Fødur; sérdeilis þar hann ecki einasta er í hædirnar uppstiginn, Ps. 68, heldur og gáfur ødlast handa mønnunum, Eph. 4, hvers vér høfum notid, yfir hverja líkligt er ad heims endirinn sé kominn, 1 Cor. 10; hverjum hann ecki sídur enn nockrum ødrum hefir búid braut til himnaríkis og eylífrar Guds barna sælu, med sinni himnafør. Og þar óss verdur nú slíkur føgnudur bodadur á þessari dýrligu hátíd, þá látum oss gánga nær Evangelió, og af því hugleida: hina sérligustu velgjørninga og ávexti Drottins uppstigníngar. Hjálpa oss til þessa gudhrædslunnar eyrindis, nádugi Fadir! med krapti þíns Anda, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Þessir dýrmætu ávextir uppstigningarinnar vors Drottins, eru med tvennu móti; adrir koma mest honum vid, en adrir oss alleina. Hvad vidvíkur þeim fyrri, þá er þad ecki mín meining ad Drottinn Jesús hafi sjálfum sér nockud forþénad med sinni kvøl og annari þjáningu hér á jørdunni; oss er hann fæddur, oss er hann géfinn, segir Esajas, Kap. 9; fyrir oss er hann bundinn, húdstrýktur og á krossinn negldur; hans eyrindi á jardríki var ecki ad afreka sjálfum sér nockurt ágjæti, því hann kunni ecki ágjætari ad verda enn hann var í upphafi sinna vega, heldur ad leysa mannkynid úr eylífum þrældómi. Þá vegsemd, er hann auglýsti í sinni dýrdarfullu himnafør, hana meddeildi hann manndóminum strax sem hann var gétinn í módurlífi, þótt hann sýndi hana mjøg sjaldan á sínum hérvistardøgum, svo hann yrdi oss adøllu samlíkur, ad frátekinni syndinni. Því er hann þá med dýrd og heidri kórónadur? Ebr. 2; því þad var ómøguligt ad hann kynni af daudanum haldinn ad vera, Post. gb. 2. Þegar Gud blessadur um aldir hafdi aflokid hinu stóra þrekvirki mannkynsins endurlausnar í voru holdi, þá var allt fullkomnad, þá þóknadist Gudi ad upphefja vort hold, er hans Sonur íklæddist, á sinn tignarstól sér til hægri handar. Hverjir eru þá ávextir þessir, er Kristur eptir manndóminum hefir ødlast í sinni himnafør? Þad segir oss Markus í Gudspjallinu, ad hann hafi verid uppnuminn til himins og sitji til Guds hægri handar. Þetta er svo ad skilja, børn mín, ad Drottinn sé uppfarinn í þenna sýniliga himin, er vér lítum med augum vorum, jafnvel þótt hann eptir alvísri rádstøfun

Guds, sýniliga uppnuminn væri frá jördunni allt þar til skýid tók hann frá augum lærisveinanna, Post. gb. 1; vor Lausnari er uppfarinn yfir alla himna, sem Páll skrifar, Eph. 4, það er í þann dýrdliga himin, hvar Guds óumrædiliga hátign ljómar, hverja enginn madur kann ad sjá og lifa, Exód. 33, því er hann ecki í þenna sýniliga himin uppstiginn; hann er uppfarinn í þann himin, hvar hann uppfyllir alla hluti, sem Páll vottar, Eph. 1; en allir hlutir eru ecki í hinum sýniliga himni; því skulum vér ecki meina ad hann sé vid hann bundinn, jafnvel þótt hann uppfylli hann, svo sem allt annað. Hann er seztur til Guds hægri handar sem hér stendur. Nú er Guds hægri hönd allstadar, því það er hans dýrd og hans almætti, það er hann sjálfur, sem ecki er nema máttur og dýrd; en himnanna himnar taka hann ecki, svo sem Salómon vottar, 1 Kóng. 8. Nú fyrst Drottinn Jesús er upphafinn til Guds hægri handar, þá er hann ecki svo í þenna sýniliga himin uppfarinn, ad hann ecki undir eins sé allstadar; í þann himin hvar Gud bjó ádur enn himininn var skapadur, þángad er Kristur upphafinn; hvernin kann hann þá ad vera innilucktur í þeim skapada himni? Í þann himin hvar Gud mun um aldur og eylífð stjórna, ráda og skína, þegar hinir skopudu himnar forgánga, og hann hefir þá eins og annað fat saman brotid, Hebr. 1, í þann sama himin er Guds Sonur uppstiginn; því er það ossmátt ad hugsa um þá tign sem Gud hefir sinn eingétinn Son prýddan med, ad ætla ad hinn skapadi himin sé alleina hans hásæti. Vér skulum og ecki það meina, ad þótt svo kvedi ad hér í Textanum, ad vor Frelsari sitji til hægri handar Guds, ad Gud hafi hendur, edur ad hann sitji svo sem madur, ad vér ei föllum í þá villu sem Páll ber uppá heidingjana, Róm. 1, ad þeir hafi breitt dýrd óforgengiligs Guds í mynd forgengiligrar manneskju; því jafnvel þótt Ritníngin tali þannig ástundum, þá talar hún svo ad manna plagsid; og þótt ad Gud hafi sig í mannslíkan opinberad, svo sem Esajæ 6, og í opinberunum Jóhannes og vídar, þá eru það ókvædi ad hugsa, ad hann svo í raun og sannleika sé, heldur er Gud einn Andi, svo sem Jóhannes vottar, 4 Kap. Hvernig viljum vér þá ímynda oss nockud hægra edur vinstra hjá honum, sem uppfyllir himin og jörd, og er allt í öllu ómælanligur, ósýniligur og óransakanligur; heldur er þetta sagt til ad útmála þá tign, sem Guds eingétinn Sonur hlaut í uppstigníngunni eptir manndóminum; hin hægri hlid var hjá öllum þjódum virdugligri á þeim dögum enn sú vinstri; þegar Bersabe géck inn til Salómons konúngs, fagnadi hann módur sinni, og setti hana á hægra veg sér, 1 Kóng. 2, án efa þess vegna, ad hann hefir viljad veita henni hinn mesta heidur næst sjálfum sér; drottníngin stendur þér á hægri hönd, segir Davíd, Ps. 45, er hann kvedur um brúdkaup Kristi og hans unnustu kristninnar. Svo er nú med þessu meint, ad Frelsarinn eptir manndóminum sé Gudi næstur ad allri tign, makt og veldi; Gud Fadir og Guds Sonur eru jafnir eptir Guddóminum ad allri tign, þeirra hásæti, það er þeirra dýrd, hún er ein, því Fadirinn er í Syninum, og Sonurinn í Födurnum, Jóh. 14. Því næst er Guds Sonur eptir manndóminum, er situr honum á hægra veg, sjálfum Gudi næstur, sjálfur sjálfum sér næstur; hann er sjálfum sér ædri og sjálfum sér lægri, því hann er bædi Gud og madur, og er þó hans manndómur öllum skepnum ædri; því hverjum af englunum hefir hann nockurntíma sagt? sit þú mér til hægri handar, segir Páll, Ebr. 1; og þessa tign manndómligrar náttúru Kristi útmálar

hann greiniliga med fogrum ordum, Eph. 1, segjandi: Gud Fadir hefir sett Christum á hægri hond sér í himninum, lángt fyrir ofan allan hofdingsskap, vald, makt og herradæmi, og oll þau nofn sem nefnast, ekki einasta í þessari old, heldur og í hinni sem verda mun. Svo er þá Drottinn Jesús sitjandi til Fodursins hægri handar, afklæddur ollum þeim eymdum og harmkvælum, er hann bar í voru holdi, vordinn konúngur og kénnimadur ad eylífu, svo ad í hans nafni skulu ollu kné sig beigja, bædi á himni og jord og undir jordunni, Phil. 2; það er ad hann lifir og ríkir ad eylífu; því það sem David kallar ad sitja á hægra veg Gudi, Ps. 110, það kallar Páll ad ríkja, segjandi, 1 Cor. 15: honum byrjar ad ríkja, þar til hann leggur alla óvini til skarar fóta hans. Og er nú þetta sá ávortur og nytsemi, er Drottni sjálfum tilheyrir, jafnvel þótt ad ei séum vér heldur hlutlausir af henni, sem sídar mun sagt verda.

En hvad vidvíkur þeim ávortum, sem oss syndugum monnum til gangs og nytsemi spretta af Drottins himnafor, þá er hinn fyrsti, sending h. Anda; svo segir hann sjálfur: nema eg í burtu fari, þá kémur ekki sá Huggarinn til ydar, Jóh. 16. Þetta sitt fyrirheit efndi Drottinn á Hvítasunnudogum, svo sem alkunnugt er, og er það ekki lítill velgjorníngur, br. m., ad hann sendi sinn h. Anda yfir sína postula; hann leiddi þá í allann sannleika, svo ad þeir skildu leyndardóma Guds ríkis, ad oss yrdu þeir sídan opinberadir; hann gjordi kraptaverkin fyrir þá, og styrkti þar med kristnibodid, svo ad það hjálprædid sem fyrst var bodad af Jesú Kristó, yrdi og stadfest hjá þeirra eptirkomendum, sem Páll vottar, Hebr. 2; hann kéndi þeim ad forsmá alla hluti hjá Drottins krossi, og halda þá fyrir þreck ad vera til ad ávinna Christum, oss til eptirdæmis, svo ad þeir uppfylldu leifar Jesú Kristi písla á sínum líkhama, sem er hans kristni, Col. 1. Nú þó ad þetta sé einn háleitur velgjorníngur, ad hann úthellti sínum Anda svo ríkugliga yfir postulana, þá hofum vér eingu minna þegid, ef vér rétt adgjætum. Hid mesta erfidi skal til þess hafa, ad leggja grundvollinn undir eitt hús, svo var og ad Krists kyrkju; hinn fyrsta stein lagdi Gud í þinn síns Sonar, þegar hinn dýrmæti hyrníngarsteininn var af uppbyggendum útkastadur, 1 Pét. 2; þar uppá bygdu postularnir og adrir helgir menn, er vordu lífi sínu og allri tímanligri velférd sinni til þessarar byggingar. Þess gétur Páll, Eph. 2, segjandi: ad vér séum bygdir uppá grundvoll postulanna og spámannanna, þar Kristur er sjálfur hyrníngar steininum. Gjætid ad þessu er eg segi, br. m., þess meira sem lídur á bygglnguna, þess minni þúnga hefir það ad bera sem ofarliga er lagt. Þótt vér eigum dagliga ad þjá vorn eiginn líkhama fyrir Guds ríki, hvad er það hjá því, sem postular Guds og adrir helgir menn urdu ad lída oss til eptirdæmis; þeir báru hita og þúnga dagsins, Matth. 20, medan heitast var, medan hádegi var kristninnar; vér erum um elleftu stundu kalladir; Gud úthellti yfir þá sýniligum ástgjofum Andans, til ad styrkja kénníngunna, til ad styrkja þá, svo þeir gjæti óssóknirnar þolad; þú hefir ekki minni ástgjof þegid, kristinn madur. Fagnid ekki yfir því, sagdi Jesús, ad andarnir eru ydur undirgéfnir, heldur hinu, ad ydar nofn eru skrifud á himnum, Lúc. 10; Bíleam, Núm. 22, Saul, 1 Sam. 10, og Júdas, Matth. 10, hofdu og svoddan gáfur um hríd, þarfyrir voru þeir þó ekki fullsælir. Sú var hinn ædsta gáfa Drottins, ad hann gaf sínum þénurum ad vera eitt med sér, eins og Fadirinn og hann

eru eitt, ad hann vardveitti þá fyrir heiminum, þótt hann tæki þá ecki burt úr heiminum, Jóh. 17; og þessa gáfu hefir hann þér og sendt, kristinn madur, ef þú vilt móti taka; hann hefir svo endurgétid þig í skírnar=lauginni med heilögum Anda, ad þú gétur samsinnt hans ordi; hann endurnýar þig dagliga med hinum sama Anda, (nema þú mótstandir honum) svo þú gétur trúad á Gud, heyrt hans ord, tamid þitt hold, borid hans kross og elskad náúngann. Mér virdist Drottinn hafi sömu atferd vid sín börn í sendingu heilags Anda ennþá í dag, svo sem hann hafdi vid sína lærisveina, sem von er til, þvi Drottinn hét þeim því, þar hann segir hjá Jóh. 14: eg mun bidja Födurinn ad hann sendi ydur einn annann Huggara, ad hann blífi hjá ydur eylífliga. Þegar hann kom til þeirra ad luktum dyrum og opinberadist þeim, þá blés hann á þá og sagdi: medtakid þér h. Anda, Jóh. 20. Ecki var þessi blástur heilagur Andi, heldur hefir hann búid í honum, eins og í hinum mikla stormi á Hvítasunnunni, þó var mannligur veikleiki svo mikill hjá þeim, ad þeir ecki trúdu fyrir fagnadar sakir; já, þótt hann opinberadi sig fyrir þeim níusinnum eptir upprisuna, þá trúdu þeir varla, svo ad Matthæus segir, ad þegar hann taladi vid þá á fjallinu í Galilea, þá hafi sumir efast, Matth. 28; og undir hans uppstigningu voru þeir svo ófródir í þessu, ad þeir spurdu hann: hvert hann þá vildi upprétta Israels ríki, Post. gb. 1; en er hann hafdi meddeilt þeim ad nýu heilagann Anda, og blessad þá, og þeir sáu hann til himins faranda, þá jókst þeim svo kraptur, ad þeir gengu gladir heim og prísudu Gud, segir Lúkas, Post. gb. 2; en eptir 10 daga úthellti hann yfir þá hinum sama Anda med miklum undrunum og táknum, svo þeir efudust aldrei sídan. Svo fer madurinn ennú ad vara, þar til hann verdur fullordinn eptir máta fullkomins aldurs Jesú Kristi, sem Páll adkvedur, Eph. 4; í skírninni medtökum vér heilagann Anda; ecki er vatnid Andi, heldur býr hann í ordinu, hvert ed samlagast vatninu; hans gjætir ecki mikid í hjarta úngbarnsins, þó vita menn ad hann býr þar, þviad slíkra er Guds ríki, segir Jesús, Lúc. 18. Þegar vér drögumst á legg, verdur hann jafnan samfara ordinu, hjá þeim sem þad læra, þótt ei þecki börnin Jesúm grant, heldur enn lærisveinarnir hér; þegar oss aukast vitsmunir, og vér fáum eptirtekt nockra, þá samverkar hann jafnan Guds ordi. O, börn mín! er ecki þetta ein stór ástgjöf h. Anda, ad eitt úngmenni lætur sér skiljast þad, sem ei gátu skilid edur vildu skilja hinir vísu heimsspekíngar, Philó, Celsus, Phorphyrius, Lúcianus, og adrir miklu fleiri? og þótt þad ecki skilji svo grant, þá temur Guds Andi svo mannliga skynsemi, og verkar svo í einfeldni barnsins, ad þad géfur sinn skilníng fánginn undir hlýdni trúarinnar, 2 Cor. 10, svo því dugar til sáluhjálpar. Er þad ecki ein stór Guds gjöf, ad vér sem fæddumst reidinnar börn, Eph. 2, vér sjáum þó hvílíkan kjærleika Fadirinn hefir oss géfid, ad vér megum Guds börn kallast? 1 Jóh. 3; hver kénnir oss þad? mun ecki heilagur Andi, sá ed ber vitni vorum anda hérum? Róm. 8; er þad ecki ein ómrædilig Guds gáfa, ad þegar vér syndgumst, og höfum forbrotid vora arfleifd, jafnvel med stórglæpum, sem vorri sálu verda ástundum ofur þúng byrdi, ad vér höfum þá talsmanninn á himnum, manninn Jesúm Christum, hinn réttláta, 1 Jóh. 2, sem oss sendir sinn h. Anda af sínum Födur, til ad straffa í oss syndina svo vér ydrumst, til ad

S s

kénna oss ad hann sé forlikun fyrir allar veraldarinnar syndir svo vér trúum, til ad endurnýa oss í anda vors hugskots, svo vér gétum lifad nýum lifnadi? Þegar tveir konúngar sættast, þá seljast þeir gísla á, svo ad vinátta þeirra skuli tryggvari vera, edur sá meiri tekur af þeim minna til þess ad treysta sér hann; en Gud nádi oss fáráдar manneskjur, hvad þurfti Gud ad taka pant af oss þrælunum, útlögunum, óbótamönnunum? hvad þurfti hann oss pant ad setja? og þó hefir hann svo gjört; hann hefir tekid af oss einn pant, sem er vort hold og blód, og sett þad á hægra veg sjálfum sér, ekki til þess ad hann trydi oss betur, því hann vissi ad vér dagliga mundum rjúfa vor særi, heldur ad vér kynnum honum þess betur ad trúa. Enginn hefir um aldur sitt eigid hold hatad, heldur fóstrar hann þad og nærir, segir Páll um mann og konu, Eph. 5; fyrst Guds eingétinn Sonur hefir gjört vort hold ad sínu holdi, fyrst hann hefir trúlofad sér kristnina svo sem adra brúdi, þá er þad víst ad hann elskar þá, sem eru hold af hans holdi og bein af hans beinum, er svo heitt elskadi oss, ad hann gaf sitt líf í daudann fyrir sína óvini, Róm. 6. Hann mun ei forsmá sína brúdi, sem skipar fyrir munn St. Páls, syndugum mönnum ad elska sínar ektakvinnur eins og Kristur söfnudinn, Eph. 5, heldur láta drottnínguna standa sér á hægri hönd ískrýdda hinu besta gulli, Ps. 45; og til frekari stadfestu hérum, hefir hann, upphafinn á sinn tignarstól, sendt oss einn pant af sinni hendi, þad er heilagur Andi, sem er pantur vorrar arfleifdar, Eph. 1, hver og bidur fyrir oss med ómrædiligum andvörpunum, segir Páll, Róm. 8; ó, hvílík er ástgjöf þessi! hver vill skipta henni vid læknisdómana? vid túngumálin? vid jardteiknagjördina? og sjáum vér af þessu, ad Guds Sonur hefir eingu minna veitt oss í sinni uppstigningu enn Postulunum; honum sé dýrd og prís ad eylífu, amen!

Hin önnur nytsemi sem vér höfum af Kristi uppstigníngu, er sú, ad hann situr til Födursins hægri handar og bidur fyrir oss. Drottinn baud í gamla Testamentinu Aróni og hans sonum, ad þeir skyldu blessa fólkid, Núm. 6; þeirra embætti var og ad bidja fyrir því. Lúkas skrifar, Kap. 24, ad þessi var ædsti Kennimadur, (hvers fyrirmind ad var Aron í mörgum hlutum) ad í því hann var ad blessa þá, hafi hann verid numinn frá þeim. O, einn glediligan vidskilnad! ó, eina elskuríka kvedju! ó, eina kroptuga blessan! þessi dýrmæta blessan liggur ennú í dag yfir hinum andliga Israel, þegar hann tilbidur Gud í anda og sannleika, Jóh. 4, svo ad hvers vér bidjum Födurinn í hans nafni, þad vill hann gjöra, Jóh. 16. Drottinn sté upp af fjallinu Oliveti, Post. gb. 1, því hann hafdi þá út til Bethanía (segir Lúkas Kap. 24) er stód á sama fjalli; frá þessu fjalli reid Drottinn sídast inn til Jerúsalem, ad hann offradi sinni dýrmætu fórn síns líkama, med hverri hann veröldina endurkeypti, fridstillti Gud, en braut undir sig Djöfulinn og allann hans her, og tród hann undir sinna barna fætur. Med þá sömu fórn uppstígur hann hér, vordinn kénnimadur ad eylífu, Ebr. 7, ekki eptir skickan Arónis, heldur Melchisedechs, og birtist med henni fyrir Guds augliti jafnadarliga, svo opt sem einn ydrandi syndari vidþarf. Þess gétur St. Páll, Hebr. 9, segjandi: ei er Kristur inngenginn í þad heilaga sem med höndum er gjört, hvert ad er fyrirmyndan þess sannarliga, heldur í sjálfan himininn til ad birtast nú augliti Guds fyrir oss; hann birtist nú Guds augliti, segir

Postulinn, og var þad nockru eptir hans uppstigníngu, teiknandi þar med, ad þetta sé eitt sífeldt offur, ólíkt því sem umgétur, Núm. 28, hverju Israels synir ástundum ræntir voru af sínum óvinum, 2 Kron. 36; en þetta kann enginn ad hindra, enginn frá oss ad taka, Djöfullinn med allri sinni makt fær því ecki spillt svo lengi vér trúum á Guds Son. Nöfn Israels Sonu voru ritud á brjóstskjöld Arónis, Exód. 28, med hveru hann inngéck í þad allrahelgasta, svo sem til eins minnisteikns fyrir Gudi. Minn Herra Jesú! þú eylífi Kénnimadur! þú blessadir þína elskuliga lærisveina med kénnimannligri blessan, ádur enn þú inngéckst í himininn; þú barst þá ecki á þinn, heldur fyrir og í þinu brjósti til eylífrar minningar fyrir þinum himneska Fodur; já, ecki einasta þá, Herra! heldur og alla þá sem á þig sídan trúad hafa og trúa munu allt til enda veraldarinnar, þar þú ert einn kénnimadur freistadur á allann hátt líka sem vér, þó án syndar, Ebr. 5, uppá þad þú kunnir ad sampínast vorum eymdum. O, hversu er þessi Guds gjöf æskilig! hvad má glediligra veitast einum syndara, sem eckért hefir annad enn daudann og helvítis píslir forþénad, þegar hann á ad mæta fyrir þeim hrædiliga dómi, hvar ed tebla er um hans eylífu sáluhjálp, hvad má honum, segi eg, glediligra veitast enn þad, ad hann hefir dómarann fyrir födur, og sinn bródur fyrir talsmann? hver vill láta sér þar hugfallast, hvor vill mistreysta sök sinni; því vil eg álykta þetta med Páls ordum: hver er sá ed fordæmir? Kristur er sá sem dáinn er, já, hver ed upprisinn er, hver og situr á hægri hönd Gudi og bidur fyrir oss, Róm. 8. Hin þridja gagnsemi er vér syndugir menn höfum af uppstigníngu vors Frelsara er sú, ad hann þar med hefir afrekad og tilbúid oss eylífa dýrdarvist í himninum; svo segir Drottinn sjálfur hjá Jóhannem, Kap. 14: í míns Födurs húsi eru margar verur, annars segda eg ydur: eg fer burt og tilbý ydur stad, en eg mun koma aptur og taka ydur til mín sjálfs, ad þér séud þar sem eg er; þad er merkilegt ad hann segir: ad þér séud þar sem eg er; nú er þad vitanligt, ad hann er í Guds himin uppfarinn, og situr til Kraptarins hægri handar; þad er ad sönnu honum einum ætlad ad sitja á hægra veg Gudi, samt erum vér þess fullvissir, ad hver og einn af oss hefir sína deild í Kristi líkhama, 1 Cor. 12; hvar fyrir þar sem mitt hold ríkir, þar kalla eg mig ríkja, þar sem mitt höfud drottnar, þar drottna eg sem er limur þess sama líkhama. Þad er einn undrunarligur hlutur, og ein stór dypt audæfanna og Guds speki, ad manneskjan gétin og fædd í syndinni, já, sú ed aldrei kann syndlaust ad lifa hér í líkhamanum, já, margur sá ed veltir sér í endimi syndanna hinn mesta hluta æfi sinnar, hún skal þó, ef hún ydrast og trúir á Christum, verda einglunum jöfn, segir Postulinn, þeim himnesku öndum, er sinn Skapara ecki hafa í hinu minnsta styggdann, og sjá hans auglit án afláts, Matth. 18; já, hvad meira er, ad vér skulum samlíkir verda Kristi dýrdligum líkhama, Phil. 3, sem án efa ber lángt af einglanna dýrd. Hverju sætir þetta, br. m.? hver fær þad skilid? Drottníngin stendur hér til hægri handar, skrýdd hinu besta gulli, segir David í brúdkaups vísunni, Ps. 45; Kristur eptir manndóminum situr á hægra veg Gudi, þad merkir ad hann sé honum næstur ad tign og heidri, en honum til hægri handar stendur og ecki situr brúdurin, Ps. 45, kristilig kyrkja; svo miklu er hún ódæri sem von er til, og þó næst honum ad tign og

heidri, svo ad hér má sjá ad manneskjan í dýrdinni verdur einglunum jöfn ad vísu. Hvad ætti kristinn madur um þetta ad hugleida? mætti ecki hjartad brádna af audmýkt svo sem annad var, nær hann þetta heyrir? mun honum ecki til hugar koma med Abraham þad hann sé dupt og aska, Gén. 18, og ecki þess verdur, ad sjá inn fyrir himnaríkis dyr, auk heldur ad standa á hægra veg Guds Syni í hans dýrd. En hvar fyrir er syndugum jardarleyr þvílíkur sómi veittur? fyrir Drottins uppstigníngu til himins, fyrir þá dýrmætu fórnina er hann hefir einnusinni innborid í þad allrahelgasta. Br. m.! köllum vér ecki einn hlut svo mikils verdan sem hann kostad hefir? nú er Guds blód, med hverju syndarinn er endurkeyptur, Post. gb. 20, þess miklu ædra og kostuligra einglunum, sem hann hefir þeim ædra nafn, þad er heidur og virdíngu odlast, sem Páll ávikur, Hebr. 1; en nú hefir hann ecki einglanna heldur Abrahams sædi uppá sig tekid, í því hefir hann lidid, í því er hann upprisinn, uppstiginn og seztur til hægri handar Gudi Fodur; er þá ad undra, börn mín, þótt hann gjöri oss einglunum jafna, þar hann hefir oss med sínu eigin blódi endurleyst? Post. gb. 20, hverjum hann og gefur sitt hold og blód til ad eta og drecka, Jóh. 6, hvert nú situr á hægra veg Gudi í dýrdinni. Plaga ecki konúngarnir ad hefja ættmenn sína til virdínga, alla þá sem í hlýdni vid þá standa, og sjá ei gjarna adrir sén þeim fremri? því mun ei Drottinn Jesús, hverjum allt vald er géfid bædi á himni og jördu, Matth. 28, vera eins lyndur vid oss, sem erum limir hans líkhama, 1 Cor. 12, hverja hann skammast sín ecki brædur ad kalla, Ebr. 2. Þannig hefir nú Gud upplokid oss himninum í síns Sonar uppstigníngu, og géfid oss ad sitja ásamt med Kristó á honum, segir Páll, Eph. 2. O, hversu eru allar heimsins virdíngar, audur og eptirlæti, hégómi ad reikna hjá þessari tign, þessari sælu, þessum himneska féssjód, og þó er manneskjan svo dárlig, ad hún tekur allt þetta fram fyrir þessa dýrdarvíst med Gudi og hans útvöldum! Þar er í flestra manna náttúru nockurskonar hugprýdi, ef eg má svo kalla, jafnvel þótt flestir hana vanbrúki, þad er ad komast sem hæst, og eru þad sérdeilis tvö fjöll, sem menn eru ad klyfrast uppá alla sína æfi, þad er maktarinnar og vitskunnar; en þar eru svo fáir sem leitast vid ad komast uppá Zionsfjall, Ebr. 12, og ná þénustu hjá hinum alvalda Konúngi, sem Gud hefir þar yfir sett, Ps. 2. Hversu audhælis geingur þetta, br. m.! jafnvel fyrir þeim, sem eru kóngbörnir í skírninni? þeir taka ecki betur vara á tign sinni enn svo, ad þeir selja hana fyrir glis veraldarinnar, eins og börn þau, er kaupa vilja þad er þeim vænt um þykir fyrir dýra dóma. O, hversu vísari og voldugri munu þá hins eylífa Konúngs synir og brædur verda í hans ríki, því þeir munu einglana dæma, segir Páll, 2 Cor. 6, þad er djöflana, þeir munu Gud þeckja svo sem þeir verda af honum þecktir, og sjá hann og hans dýrd, ecki svo sem í speigli edur rádgátu eins og hér, heldur auglíti til auglitis, 1 Cor. 12; og er þó hin minnsta þecking sem einn einfaldur Guds dýrkari hefir á Kristó hér í lífi, miklu vísari enn allt mannvit heimsspekinganna, því Páll segir, 1 Cor. 1: ad Gud hafi gjört speki veraldar þessarar ad heimsku, og ad heimska Guds sé mönnum hyggnari, og veikleiki Guds, mönnum öflugri. Þegar makt heidinna manna géck sem hæst, og vísdómur Gydínga stód í blóma sínum ad þeirra hyggju, þá voru hinir svo voldugir, og þessir svo vísir, ad þeir heingdu Konúng dýrdarinnar uppá gálgann, hverirtveggju sér til skammar, og

sins höfdingja, Fjandans, ríki til nidurdreps, svo hann hefir aldrei vidrétt sídan. Þannig er makt myrkranna og skynsemi holdsins, þau eru volædi hjá Guds barna veikleika, og heimska hjá þeirra einfeldni í Guds augum, sem einn er vis og alleina voldugur, Róm. 16; og þótt nockur væri einvalds Drottinn yfir öllum heimi þessum, og vissi alla náttúru hlutanna, hvad mundi þad vera hjá þeirri dýrd, þeirri speki og þeirri sælu, sem hinn minsti í himnaríki er prýddur med? því ef hann er meiri enn Jóhannes Baptista, hvers líki ei var af konu fæddur, Matth. 11, þá munu hinir ná skamt til þess, jafnvel í hádeigi maktar sinnar. Og hefi eg nú svo talad fyrir ydur, br. m., um hina sérlegustu ávexti Drottins uppstigningar, hverrar hinn fyrsti heyrir honum sjálfum til, sem er, ad hann er inngenginn í sína dýrd; og eigum vér ad gledjast þaraf, ad hann er farinn í burtu hédan, ef vér elskum hann svo sem hann sagdi fordum vid lærisveinana, sérdeilis þar vér erum ecki hlutlausir þessarar dýrdar; hann svo sem frumgétinn og eingétinn Sonur hins Hærsta, hefir tekid hinn mesta arf, má oss ei nægja þad ættleidingum, ad vér erum samarfar Kristi og erfingjar eylífs lífs? Róm. 8; má þad ei duga oss landráda-mönnunum, ad vér höfum arfsvon í ómælanligrar dýrdar eylífri þyngd? 2 Cor. 4. Gud hefir géfid sínum Syni endimörk veraldarinnar til arfleifdar, Ps. 2, ecki svo fjöll og dali, jörd og skóga, vötn og sjó, og allt hvad þar inni byggir, svo sem hans elskuliga brúdur, sem hann hefir útvalid af öllum þjódum og túngumálum, ádur enn grundvöllur veraldarinnar var lagdur, Eph. 1; þess höfum vér notid aumingjarnir, sem liggjum undir hinu ytsta heimsskauti þessu; vér erum hans arfur, og höfum vér sjálfum oss aldrei betur varid. Hinir adrir ávextirnir heyra oss mönnunum til; hann hefir ríkugliga úthellt yfir oss heilögum Anda, svo vér réttlættir fyrir hans nád yrdum erfingjar eylífs lífs, Tit. 3; hann situr til Guds hægri handar, og bidur fyrir oss, Róm. 8, svo ad allar vorar bænir eru Já og Amen; hann hefir opnad oss himininn, og tilbúid oss þá sæluvist, er eg fyrir skömmu umtaladi. Nú þar Gud Fadir í sínum Syni, Guds Sonur af Födurnum sendur, og heilagur Andi, sem af bádum þeim framgengur, þad er öll heilög Guddómsins þrenning, hefir audsýnt oss þvílíkan kjærleika, sem ádur er sagt, í Drottins uppstigningu, þá stígum nú aptur ámóti honum í vorum hugskotum; hann hefir vort hold upphafid; látum hann ecki forgéfins hafa sendt ofan sinn Anda til vor aptur; ef vér erum uppristnir med Kristó, þá leitum þess sem þar uppi er, hvar Kristur situr til hægri handar Födursins, Kol. 3. Þar sem ydar féssjódur er, þar er ydar hjarta, sagdi Endurlausnarinn, Matth. 6. Ef vér höfum medtekid heilagan Anda, sem hann hefir ríkugliga úthellt yfir oss í endurgétníngar vatns sánum, hvar skyldi þá vor féssjódur vera? nema í honum, í hverjum ad byggja allir féssjódir vitskunnar, Kol. 2. Postular Drottins horfdu upp í himininn eptir honum, Póst. gb. 1. Lyptum og augum vorum upp frá þessum jardneska hégóma, og skyujum þad sem þar uppi er, lyptum þeim til hædanna hvadan oss kémur hjálpin; forsmáum heim þenna med öllu því sem í honum er, því hann mun fyrirfarast; gaungum því út af heiminum, ad ecki tortínumst vér med honum.

Drottinn hafdi lærisveinana út til Bethania, þegar hann sté til himins, Lúc. 24; hvert hann er farinn, þad vitid þér og veginn þekid þér, Jóh. 14. Bethania merkir fá-

tæks manns hús; ef þér viljid eptir hønum uppstiga, þá gjørist andliga voladir, þvíad slíkra er himnaríki, Matth. 5; falli ydur ríkdómur til, þá festid ei hjarta ydur vid hann; gjørid fátækum gott, svo þér séud í Gudi ríkir, og þeir medtaki ydur í eylífar tjaldbúdir, Lúc. 16. Elías fór nakinn til himna, 2 Kóng. 2. Svo megid þér og slíta frá hjarta ydar allt veraldligt yfirlæti, ef þér viljid hønum fylgja. Drottinn var nakinn krossfestur, nakinn var hann í líkblæjunni vafinn, hana skildi hann eptir í grøfinni, nakinn hefir hann upprisid, nakinn uppstigid, jafnvel þótt hann hafi klæddur sýnst fyrir lærisveinunum; þú átt og ad krossfesta hinn gamla manninn, þú átt ad greptrast med Kristó, og upprísa med hønum, Róm. 6, ádur enn þú fær uppstigid. Afklæd þig og svo med hønum; lát ecki eina slík veraldligra muna þýngja hjarta þitt, svo þú megir fljúga upp í hædirnar eins og annar ern eptir þínum Frelsara; brúka svo heiminn, ad þú ecki vanbrúkir hann; slít frá þér alla elsku til veraldarinnar; lát ecki hennar þúnga-vorn draga þig nidur þegar þá átt ad stíga til himins, hvar vor borgaréttur er, hvadan vér og væntum Drottins Jesú Kristi, Phil. 3; hønum med fødurnum og h. Anda sé lof, prís og heidur um aldir alda, amen!

Sjøtta Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 15 og 16 Kap.

Jesús sagdi til sinna lærisveina: en þá ed sá Huggarinn kémur, hvørn eg mun senda ydur af mínum Fødur, sem ad er Sannleiksins Andi, hvør af Fødurnum framgeingur, hann mun bera vitni af mér, og þér munud mér vitni bera, þvíad þér hafid í frá upphafi hjá mér verid. En þetta tala eg því til ydar, svo ad þér hneixlist ecki, því þeir munu forboda ydur, og sá tími kémur, ad hvør hann líflætur ydur, sá meinar sig ad gjøra Gudi þægt verk. Og þetta gjøra þeir ydur, af því þeir þeckja hvørki Fødurinn né mig. En þetta tala eg því til ydar, ad nær sú stund kémur, ad þér minnist þess, ad eg sagdi ydur þad. En þetta sagda eg ydur eigi í upphafi, því eg var hjá ydur.

Exordium.

Einginn kann tveimur herrum ad þjóna; því annadhvert hatar hann þann eina, og elskar hinn annann, edur ad hann adhyllist þann eina og forsmáir hinn annann; þér gétid ecki undir eins Gudi þjónad og mammóna, segir Endurlausnarinn, Matth. 6. En þad sem hann hér segir um mammon, hver ad er Gud þessa heims og hans barna, þad vill hann sagt hafa um sjálfan heiminn. Omøguligt er undir eins Gudi ad þjóna og svo heimi þessum; þad eru tveir svo ólíkir húsbændur, ad hvør þeirra rekur annars þénara í burtu frá sér, og þad þess vegna, ad þeir svo ólíkir eru; þar fyrir ávarpar St. Jakob Postuli veraldarinnar páfugla þannig, 4 Kap.: þér hórkallar og hórkonur! vitid þér ecki, ad heimsins vinátta er Guds óvinátta? fyrir því, sá sem vill vera vinur heimsins, hann gjørist Guds óvinur. Og fyrir því ad þessu er nú svo varid, þá hljóta Guds børn adskiljanlig mótlæti og hørmúngar ad lída, um hvert efni eg hefi nockud fyrir skømmu talad, er eg óska ad gódan stad fundid hafi í ydar hjørtum. En søkum þess, ad margur sá ed vill Gudi þóknast, hann þolir ljúfliga þad sem Gud leggur

siálfur á, svo sem eru sjúkdómar, fátækt, ástvinamissir og annad þvílíkt; en þad sem af mannanna hendi kémur, þad er oss bágara ad þola, og optliga upptendrast vort hjarta af reidi og hatri til þeirra, af hverjum vér megum nockurn ójøfnud lída, sérdeilis nær þad fram vid oss kémur fyrir saklepst, edur og í stadinn þess, er vér gott hugdumst gjora; slíkt er ad sønnu mannligt, og einginn láir þad ødrum, manna ámedal, þvíad flestir eru svo lyndir; en ef vér adgjætum, ad þad kémur eckért fram vid Guds børn, sem ad ecki sé eptir hans forsjá og tillátsemi, þá eigum vér því eins vel ad taka, sem kémur af mannanna hendi, svo sem hinu, er hann siálfur á oss leggur, því ecki einn titlíngur fellur á jørdu án vors himneska Fødurs vilja, Matth. 10; því mun oss þá nockurt þad henda, sem ad hann ecki vill ad vid oss framkomi? Og þetta er þad sem ad Drottinn Jesús fyrirsegir sínum lærisveinum í þessu heilaga Evangelió um ofsóknir vondra manna, og segist þess vegna tala þad til þeirra, ad þeir hneixlist ecki, og ad nær sú stund kæmi, ad þeir þá minntust þess, ad hann sagdi þeim þad; og vill hann þad sama sagt hafa øllum sínum børnum um allan heiminn. Því vil eg út af þessum spádómi Drottins sérdeilis tvent hugleida í þetta sinn, sem er: 1) ad vér séum skyldugir til ad gégna því med þolinmædi, er vér lídum af vondum mønnum, sakleysisins og Guds vegna; 2) ad vér eckért rángt gjørum til ad umflýa þeirra ofbeldi. Hértil hjálpi oss, gódur Gud, fyrir sinn Son Jesúm Christum, amen!.

Utleggíngin.

Þeir munu forboda ydur, segir Drottinn, og sá tími kémur, ad hver hann líflætur ydar, hann meinar sig ad gjora Gud þægt verk. Vid hverja sagdi Frelsarinn þetta? vid sína elskuliga lærisveina, hverjir honum án efa hafa af mønnum kjærastir verid, hverjir ad høfdu hans vitni um þad, ad Fadirinn elskadi þá, af því þeir elskudu sig, og allt þetta rætist á þeim, sem vonligt var. Hver sem athugar húdstrokur St. Páls, 2 Cor. 11, fángelsi Péturs, Post. gb. 12, líflát hins eldra Jakobs, Post. gb. 12, og beinbrot hins ýngra, já, hversu ad allir Guds heilagir menn og vottar Jesú píslar eru herfiliga útleiknir, svo sem ljóst er af Kristindóms-søgunum, hann mun þad játa, ad eckért ord Drottins sé ad jørdu fallid. Nú fyrst honum þóknast hefir ad láta sína kjærustu vini þetta lída af vondum mønnum, því skyldir þú og ecki fyrir Guds sakir lída vilja, þad sem einhvor óhlutvandur vid þig aflaga gjorir, og taka því svo sem ødrum krossi af Drottins hendi? Ad sønnu reynir ecki á þad fyrir oss í þessu fátæka landi, ad þola ofsóknir edur líflát fyrir Evangelii lærdóm edur Kristi vidurkénníngu, samt eiga menn þó Gud ad dýrka med gódum verkum, med því ad hjálpa hinum saklausa, og þeim sem óréttinn lídur til réttarins, mótstanda þeim sem illa gjora; og margur lídur órétt fyrir sakleysi, og fyrir þad sem hann med svoddan hætti gott gjorir, en allir þeir ed þann veg lída, þeir lída fyrir Guds sakir. Gud hefir bodid ad hjálpa þeim sem ránglindin lída, og undirþryktir eru af ofríkis mønnum; villt þú ecki frelsa hinn fángada sem til dauda er dæmdur og þann sem ad liggur vid lífláti, þar þú segir: sjá, vér þeckjum ecki þenna; meinar þú ecki, ad hann, sem rannsakar hjartad, hann merki þad? og hann sem tekur vara á sálu þinni, hann þecki þad? mun hann ecki gjalda hverjum manni eptir verkum sínum, segir Salómon, Ordskv. 24. Þetta vill nú hinn ædsti Dómari hafa sagt þeim, sem meiri máttar eru og kunna ad hjálpa þeim sem órétt lída; segid mér, mun hann sikusaka vera, ef hann gjorir þad ecki? nei, litlu betri enn hinn sem óréttinn gjordi; en þótt hann megi áráum mæta þarfyrir, þá á hann þad ad lída med þolinmædi fyrir Guds sakir. Gud hefir bodid ad elska náúngann, og þad ecki einasta med ordi og túngu, segir Postulinn, heldur med verki og sannleika, 1 Jóh. 3; en hvad er tídara í heiminum, heldur enn vanþacklæti fyrir gódgjordirnar? Drambsemi óhlutvandra

manna er svo hávor og svo ríklundud, ad hún þykist eingum vera um neitt skyldug, hverju miklar velgjördir sem hún þiggur, og alla hluti vill hún med sjálfskyldu hafa, en geldur hin verstu laun fyrir allt undanfarid, ef ecki er grædgi hennar fullnægt i hverjum þeim hlut er hún hafa vill; full er veroldin af slíkum sjálfbyrgingum. Þeir sem nú fyrir slíku verda, sem margur er, þeir lída Guds vegna, því þeir lída fyrir þad sem Gud hefir bodid, hvert þeir mega ecki ógjört láta, ef þeir vilja kristnir menn heita og Guds vinir, því hver sem sér sinn bródur naud lída og apturlýkur sitt hjarta fyrir honum, hvernig má Guds kjærleiki i honum vera? segir Jóhannes, 1 Pist. 3; og mega þeir þad ecki reikna, þótt ad heimurinn gjaldi illu ámóti gódu; því Páll segir, Róm. 12: ef óvin þinn húngrar, þá géf honum ad eta, og þyrsti hann, þá géf honum ad drecka; og megum vér ecki vera vandari hér um, enn Fadir miskunsemdanna, hver ad i gégn sinni útsegjanligri gódgirni þolir hina mestu óþockt af syndugum monnum, og lætur þó rigna yfir vonda og góda, og sína sól upprenna yfir ránglata og réttláta, Matth. 5. Því skulum vér ecki meina, br. m., ad þetta sé alleina sagt til postulanna, edur þeirra sem lifdu á þeim dogum, því enginn er sú stétt sem ad nockur madur lifir i, ad eigi mæti hann andstreymi og adkasti veraldar, ef hann leggur kapp á ad gjora verk Drottins Guds síns trúliga. Því er verr og midur, ad þeir eru flestir, sem skjóta þessu ómakinu hjá sér, uppá þad þeir megi i fridi vera; hvad er ecki einn Guds ords þénari, ef hann er vandlætíngasamur i sinu embætti? mun honum ecki óvild og manhatur búid vera? en segid mér, mun hann þarfyrir mega láta af ad straffa, ógna og áminna? edur elska þá og þeirra velferd, er honum svo illa launa hinn mesta velgjorning, er af syndugum manni kann vid annann gjordur ad vera? mun hann ecki mega þeinkja hid sama og Páll? er hann sagdi, Gál. 1: hefdi eg híngad til monnum þóknast, þá væri eg ecki Krists þénari; og þetta er rétt ad taka sinn kross uppá sig og fylgja Jesú eptir, Matth. 10. Sá gjorir vel sem lídur med þolinmædi þad Gud á hann leggur, og hann gétur ecki af sér kastad, en sá gjorir enn þá betur, sem fúsum huga geingur i bardagann ámóti Fjandanum og hans verkfærum, þar hann kynni þó ad skjóta sér undan, sem margir gjora; hann er einn Guds kappi, og má vænta sér þeirrar kvedju sem Gedeon fékk af einglinum fordum: Drottinn er med þér, þú hetja! Júd. 6. Hvad skulu menn tala um einn réttvísann dómara, ef menn eiga þó fyrir morgum þvílíkum ráð ad gjora í hreckvísri og skynlausri old þessari. En ef nockur er sá, er vanda vill sitt embætti med rokfemd og stjórnsemi nóckurri, og halda uppi kristiligum réttindum, þá er honum ecki einasta á hálsi legid af þeim er því mæta, sem ecki er svo ad undra, því blindur er hver i sjálfs síns sok, heldur og af þeim, er þad eckert vidkémur og eigi skynja hvar um þeir dæma; já, mætir áráfum af þeim, er sjálfir ættu hvad mest réttinum fram ad fylgja, hverjir ad brúka login eins og reikni-peninga, þá er menn láta merkja svo mikla edur litla tolu, sem menn sjálfir vilja. Allir þeir ed nockrum ófkunda fyrir verda af svo hreckvísum og heimskum monnum, þeir lída fyrir Guds sakir, því hann er sá, ed sagt hefir fyrir munn hins vísasta konúngs: sá sem réttlætir hinn ógudliga og sakfellir hina réttláta, þeir eru bádir eins svívirding fyrir Gudi, Ordskv. 17; og eru ecki alleina þeir, ed i Guds stad vandlæta eiga med ordum, edur þeir sem yfir réttinn skipadir eru, þessum mótgángi vondra manna

undirorpnir, heldur hefir Djöfullinn sín verkfæri nærri því í hverju húsi, til að spilla kristninni og góðum siðum; einn vandlátur húsbóndi má slíku mæta af sínum hjúum, af sínum börnum ástundum, já, af öðrum út í frá, sem ekki hirða um að vanda ráð sitt og ámæla þeim, er aðra vilja hafa aptur af illu, gefa þeim stýfin orð, og kalla að þeir eigi ekkert með sig, þeir muni brúka sína siðu þeim að þackarlausu. Þetta er ekki lítil skapraun, börn m., fyrir þá, sem óttast Drottinn og ángrast af að sjá ógudligt framferði, og sjá fyrir þeirra tímanligar og eylífar ófarir, en fá þó eigi við þeim gjört sökum þvermóðsku og strákskapar hinna, er þeir vildu leiðrétt hafa, já, það er þeim meira ángur heldur enn margt það, er á sjálfum þeim liggur. En allir þeir, eð fyrir þvílíkt líða mega nockurt aðkast, illyrði eður annað verra, þeir líða fyrir Kristi sakir, því Guð hefir skipað að uppala sín börn í lærdómi og umvöndun Drottins, Eph. 6; hann hefir boðið að vér skulum leiðrétta þá, er villir fara, með hógværum anda, Gal. 6; já, sá eð það ekki gjörir, nær hann sér sinn bróður villt fara, hann samþyckist honum, og gjörir sig hluttakara í annarligum syndum, 1 Tim. 5. Og hefi eg nú þannig sýnt, br. m., að sérhvör einn af oss getur átt hlut í þessum alvísa spádómi Drottins, ef vér viljum þyckja fyrir Guð eður vandlæta í hans stað, því aldrei þrýtur þar Andskotans börn þau, er gefi þeim orsök þar til, er Drottinn óttast, og eyra því illa, að hans dýrðarfulla nafn sé vanvirdt, hans orð forsmáð og hans setningar vísvitandi undir fótum troðnar; og þótt að mönnum sé óhætt uppá líf og landvist, þá er það eigi þeirra gæsku að þacka, sem allt guðligt skick og réttindi forsmá, því hann, sem að hatar einn Guðs orðs þénara fyrir heilsusamliga kénningu, eður einn yfirvaldsmann fyrir réttann dóm, já, hann sem bölvar föður og móður, húsbændum eður öðrum þeim, sem hann leiðrétta vill, hann er ekki lángt frá því að taka lífið af hönum, eður reka hann úr landi, ef hann það þyrði vegna hefndarinnar. Nú er þessu svo varið sem eg sagt hefi, br. m., og því verður eigi mótsagt, en allt þetta eigum vér þolinmódliga að líða fyrir Guðs sakir, og ekki hatast við þá, er vér megum þola það af, heldur gjöra skyldu vora með þolinmæði. Gjætum þess, er Frelsarinn segir hér í Guðspjallinu: að þeir eð gjöri þetta, meini sig að gjöra Guði þægt verk; svo kunna og hinir skynlausir að vera, að þeir ætli sér sé óréttur gjör, og þeir eð þeim vel vilja, gjöri þetta af offa illgirni; lát þér þó til hugar koma, syndugur maður! að það er órétt fyrir Guði þínum, hverjum þú þjónar að hatast við svo fáráðar manneskjur, því þeir eru ekki haturs, heldur meðaumkunar verðir; hversu voldugir eður vísir, hversu ríkir eður sterkir sem þeir eru, þá eru þeir allra skepna vesælastir, er svo hafa gleymt Guði og sinni velferð, að þeir skynja ekki hvað þeim er til gagns eður ógagns. Þetta gjöra þeir, segir Frelsarinn, af því að þeir þeckja hvorki Föðurinn né mig. Ef að hundur bitur nockurn, eður hestur slær hann, hönum kann maður ekki svo að reiðast svo sem einum manni, sem Guð hefir vit og skyn gefið; en hinn ógudligi, sá eð segir í sínu hjarta, þar er enginn Guð, Ps. 14, hann er argari enn hestar og múlar, hverjum menn hljóta beitsli og bitil í munn að leggja, Ps. 32; og því skylda eg þá vilja hefna mins vansa á svoddan Andskotans vinnudýri, sem ei veit hvað það gjörir? Menn láta óðs manns verk vera saklaust við kónginn eptir lögunum, og því skyldu menn

þá ecki hafa vidlíka miskun vid hann, sem svo er yfirgéfinn í fráleitt sinni, ad hann hverki þeckir Gud né hans Krist, og ecki miklu heldur leitast vid ad leidrétta hann, heldur enn vilja hans ólucku? Lít til þins Endurlausnara, þar ed hann héck á krossinum, og beiddi fyrir yfirtrodslu-monnum, já, þeim, er gjordu ámóti honum þá allrastærstu svívirding, sem nockurntíma hefir framin verid ámilli himins og jardar, og þó vildi Brunnur Gjæskunnar láta þetta fyrir afbotun gilda: þeir vita eigi hvad þeir gjora, Matth. 17; og hversu lítid er þad nú, sem þú mátt lída af þeim, sem ecki eru kannské ollu syndugri enn þú, fyrir hans skuld, hjá því sem hann leid saklaus þinna vegna. Þarfyrir, nær sem einhver veraldarinnar sonur mótmælir oss, þegar vér gjorum Guds verk, þá hugleidum hvílik vegsemd þad er, ad líkjast hans eingétnum Syni í þvílíku, og spillum ecki þeim heidri med óþolinmædinni, því ef vér gjorum þad viljugir, þá hofum vér laun, en gjorum vér þad naudugir, þá er oss þad þó uppálagt, segir Páll um sig, 1 Cor. 9; og þeinkjum ecki ad lærisveinninn sé yfir Meistaranum; hafi þeir Húsfodurinn Belzebub kallad, hvad munu þeir gjora vid hans heimamenn? Matth. 10. Og þessa íhugan munum vér láta spekja hjarta vort, ef vér meir ángrumst af því, sem Gudi er í þessu ámóti gjort, heldur enn sjálfum oss, og blondudum ecki hverutveggju þessu saman; og má þad ecki letja oss, þótt ad lítid vilji áorkast vid vora tilhlutan í Guds stad. Heyrum hvad sjálfur Kristur segir, Esa. 49: en eg sagdi, eg erfidadi forgéfins, og fyrirkæmi svo minum styrkleika fyrir eckért og til ónýtis, þó ad mitt málefni sé Drottins, og mitt embætti mins Guds; en þar um ber raun vitni, hvernig hann blessadur, holdinn íklæddur, lagdi allan hug á Guds eyrindi; hver hefir þvílík mótmæli, hádúngar, brixlanir og allra handa óvirdingar þolad fyrir Guds verk sem hann? Eckért er tídara í heiminum, enn þad, ad hann skipast ecki vid þeirra adgjordir, sem Guds eyrindi reka, samt vill Gud þad þó gjora láta sínu nafni til dýrdar, og þeim til nota er þad medtaka, en hinum til þess stærri fordæmingar, og má þig einn gilda, syndugann mann, med hverju móti þú Gud dýrkar. Drottinn Jesús vissi ad Júdas var glotunarinnar sonur, samt taladi hann Guds eyrindi fyrir honum, advaradi hann þad sama kvold og hann sveik hann um nóttina, Jóh. 13, áminnti hann í því hann sveik hann, Matth. 26. Þú verdur fyrir óvirdingu af heiminum, en seig mér: er nockur virding stærri? nockur nafnbót svo fogur, svo sem Guds barn ad heita? nú segir Endurlausnarinn, Matth. 5: blessid þá er ydur bolva, gjorid þeim gott sem ydur offækja, svo ad þér séud born ydar Fodur, sem á himnum er; þarfyrir, hver sem hugleidir eylífa himnaríkis gledi og fognud Guds barna, og ecki reyngir sannsogli Kristi, honum mun lítid þykja fyrir ad lída nockur hallmæli og árásir af vitlausum monnum hér í heimi, fyrir þad dýrdliga verdkaupid, sem er nógligt á himnum, Matth. 5; hér til lítur David, er hann segir, Ps. 27: eg mundi snart hafa yfirgéfid mig, ef eg eigi trydi, ad eg sjá mundi gjæsku Drottins á landi lifandi manna. Og viljum vér þeirra dæmum fylgja, er Jesús taladi þetta vid og þeirra samþjóna, þá skulum vér ecki finna, ad þeir hafi stórum óþolinmódir edur reidir vordid, nær þeir voru falskliga áklagadir fyrir herrum og landsdómurum. Hvad skal eg tala um hid saklausa Lambid, Guds eingétinn Son? þegar þeir sogdu hann væri Samverskur og hefdi Djofulinn, Jóh. 8, svaradi hann alleina þessu: ecki hefi eg Djoful, heldur vegsama eg

minn Fodur; þegar Júdas sveik hann: vinur! hvar til komst þú hingad? Matth. 26; þvodi svikarans fætur, Jóh. 13, skommu ádur enn Djofullinn fór í hann; þegar biskups þénarinn sló hann, Jóh. 18: hafi eg illa talad, þá bevísa þad, og hafi eg satt sagt, hvar fyrir slær þú mig? O, þér allir hans vinir! oll hans born! allir hans lærisveinar! allir sem viljid honum í dýrdinni eptirfylgja! komid hingad og lærid af honum, því hann er hógvær og af hjarta lítilátur, Matth. 11; svo var hann þolinmódur, sem ecki vissi af synd, 2 Cor. 5, og átti þó alls vald, bædi á himni og jordu, Matth. 28; en þú sem dagliga syndgar og ecki forþénar annad enn straff, munt þú ecki játa, ad Gud hafi allan rétt til ad straffa þig? já, þad munt þú ad vísu játa; en seig mér, mun hann þá ecki frjálst eiga med hverju móti ad hann typtar þig? mun barnid nockud sýsla um vid fodurinn, hvert heldur ad hann straffar þad med hendi edur vendi? þad heyrdist ecki á Job, Kap. 1, hver oss er settur fyrir þolinmædinnar eptirdæmi, hvert heldur ad Gud lét eldinn falla af himni og brenna hans eigur, ellegar ad þeir af Kaldea og Saba rændu hans gótzi; í ollu þessu syndgadi ecki Job, segir Ritníngin, heldur sagdi hann: Gud gaf og Gud aftok, sé nafnid Drottins lofad ad eylífu. Þad er ein hræsnisfull þolinmædi, ad segjast vilja þola allt þad, sem Gud leggur á, en vilja ekkért monnunum lída, eins og þeir gjori nockurt þad, er hann leyfir þeim ecki; sá sem líflátast á, hann fyrirgéfur bodlinum, en slær allri skuldinni uppá dómarann; nú gétum vér ecki géfid Gudi skuldina, því vér játum, ad vér hofum til alls þessa unnid, sem hann á oss leggur, og því skyldum vér þá reidast hans bodlum, sem eru vondir menn, þótt hann leyfi ad þad á oss framkomi, sem hann vissi ad þeir af sjálfs dádum mundu órétt gjora, sérdeilis þar vér erum sjálfir vondir? þar fyrir, hversu sem þad er óréttvíst af þeirra hendi, þá er þad af Guds álfu rétt, en ekkért annad enn vor forþént laun; og vilji einhver því ecki trúa, ad Gud stjórni á þann máta verkum óvildra manna sínu nafni til dýrdar, en sínum bornum til leidréttingar (því allt verdur þeim til góda er Gud elska, Róm. 8), hann lesi þad er stendur í bæn postulanna, Post. gb. 4: í sannleika komu þeir saman yfir þinn h. Son Jesúm, hvern þú smurt hefir, Heródes og Pontius Pilatus med heidíngjunum og Israels fólki, til ad gjora allt þad, er hond þín og þitt rád hafdi ásett ad ské skyldi. Hafi nú Guds voldug hond, eptir sínu alvísa rádi, stjórnad ógudligra manna verknadi og athofnum í fordæmingu síns eingétins Sonar þér til sáluhjálpar og miskunar, kristinn madur, þá lát þig ecki undra þótt hann stýri þeim til ad aga þitt lausláta og drambsema hold, til ad temja þig lífadan kálf, eins og Ephraim, Jer. 21, þér til andligrar heilsubótar, heldur minnst þess, nær ed vondir menn þér rángt tilgjora, ad þú hafir þad med þínum syndum forskuldad, og munt þú brádliga snúa því hatrinu, er þú færd til hins, er vid þig afgjordi, á þína eigin synd, med harmþrúngnum og sundurknosudum anda, þad er þad offrid, sem Gudi líkar, Ps. 51; svo gjordi Davíd konúngur, 2 Sam. 16, er Simei bolvadi honum, og kastadi steinum á hann, en Abisai sagdi: því skyldi þessi daudur hundur bolva mínum herra, konúnginum? eg vil fara og taka hans hofud af; en konúngurinn svaradi: hvad hefi eg med ydur, þér born Zerúja? hafi Drottinn skipad honum: bolva þú Davíd! hver vill segja: því gjorir þú þannig? Og er nú svo úttalad um hinn fyrra partinn.

Hvad hinum sídari partinum vidvíkur, þá á oss þad sagt ad vera, ad vér eigum fyrir eingum manni svoddan virdingu ad bera, edur ad nockurs manns elsku edur ótta svo mikid ad láta, ad vér þess vegna styggjum vorn Gud ámóti samvitskunni. Þad er oss vitanligt, br. m., ad nógu eru margar syndir vorar, sem oss henda af vors eigin holds og blóds tilteigingu til ad fordæma oss, þótt ad ecki styggjum vér hinn góda Gud med því ad taka synduga menn fram fyrir hann. Gud býdur í sínu h. lögmáli: þú skalt ecki hafa annarliga Gudi fyrir mér, þad er hid fyrsta og hid æsta bodord, Matth. 22, og þegar þad er brotid, þá eru øll brotin; en hvad gjøra menn, þegar þeir gjøra alla hluti ad mannanna vild, hversu ógudligir sem þeir eru, en kasta Guds bodordum á bak sér aptur? er þad ecki ad dýrka eitt lifanda skúrgod? já, þann sem er verri enn eitt skúrgod, því einn tréstobbi er saklaus, þótt hann sé dýrkadur, hjátrú mannanna gjørir hann ad svívirdingu; en sá sem óttar ødrum til ad gjøra ódygdir og sérhvad þad, sem Gud hefir bannad, hann er Djøfull, og sá ed hann dýrkar, hann dýrkar Djøfulinn. Þú segist ecki dýrka hann þótt þú gjørir þad sem hann býdur, þú vitir ad Gud sé ædri og øllu betri, og hann einn eigi ad dýrka; þad er illt ad þú veizt þad, þad vill fordæma þig enn-þá meir, heldur enn ef þú þad ecki vissir. En seig mér, í hverju er nú Guds dýrkun innifalin? í því ad trúa á hann, elska hann og óttast, og gjøra eptir hans bodordum; en seig mér aptur, hvern óttast þú meir, Gud edur manninn, nær þú hrædist hann, sem ecki kann ad deyda nema líkhamann, en forsmáir Gud, sem lífi og sálu getur kastad í eylífan eld? Matth. 10; á hvern trúir þú meir, nær þú þykist einkisþurfi, er þú hefir mannsins vináttu, ámedan þú hræsnar fyrir hans bordi, en svo litid reidir þú þig uppá Gud, sem þig skapad hefir, fædt og forsorgad, ad þú vinnur þad til ad missa hana ecki, ad þú gjørir alla hluti, sem Gud bannad hefir? hvern elskar þú meir, er þú villt jafnvel fara til helvítis fyrir manninn, en fyrir Guds sakir stendst þú ecki ad sjá hans reidissvip, er þú meinar ad hafa nockud af þinni tímanligri velferd í hendi sér? O, vei! ó, vei! er ecki þvílíkt ein hrædilig afgudadýrkun, og miklu verri enn øll svívirding heidingjanna, þeirra er af Gudi eckért vissu? Páll segir, 1 Cor. 8: ad skúrgodid sé eckért, og hræddust þeir þó skúrgodin, er þau dýrkudu; en kristnir menn, hverjum Gud er í holdinu opinberadur, þeir óttast mennina meir enn Gud, jafnvel þótt hann sé allt í øllu, og þykjast vel hafa komid kaupi sínu, ef þeir fá selt Guds vináttu fyrir mannsins kjærleika, edur til ad umflýa hans óblidu. Drottinn segir fyrir munn Hóseæ spámanns, Kap. 2, um Gydinganna samkundu: hún þeckir ecki ad eg er sá, sem gef henni kornid og mustina og olíuna, og eg fæ þeim ánægjanliga silfrid og gullid, af hverju þeir gjøra Bal; hversu vel á þetta heima hjá þeim, er hinn gódi Gud veitir alla hluti yfirfljótanliga til notkunar, en þeir ecki einasta útsjúga hús eckna og fødurlausra, Matth. 23, og selja hinn volada fyrir einn skó, Amos. 2, heldur og gjøra sér einn afgud af þessu í hjarta sínu, hvert ed vera ætti musteri h. Anda? 1 Cor. 6; þad er svívirding foreydslunnar í helgum stad; og þad er þeim ecki nóg, ad þeir dýrki hann einsamlir, heldur eins og Nebúkadnezar lét úthrópa, ad hver madur undir lífsstraff skyldi dýrka Bel, svo vilja þeir fyrir þessa svívirdingu af øllum heidradir verda, og ad allir hlýdi þeirra bodi og banni, hversu sem þad er órétt og ógudligt, og þessi varmenni óttast menn framar enn Gud og

hans sannleika; edur hvad er tídara enn það, ad nær einn litilmagni á vid einn maktarmann, þorir einginn munninum upp ad ljúka, einginn sannleikann ad vitna; þeir hlaupa í felur, og hafa adskiljanlig undanbrögd til þess ad ódygdin verdi ecki strossud, en sannleikurinn í ljós leiddur, já, géfa sig heldur Fjandanum sinum fodur, heldur enn ad þeir styggi hinn volduga, og jafnvel ástundum þann, sem þeim kann eckért mein ad vinna. Ecki er þetta kristindómur; bæriligra mun einum ærligum heidingja vèrda á dómsins degi, Matth. 11, heldur enn þvilíkum Djøfulsins hamhleypum. Hvad kunna menn þó ad sjá það, á einum daudligum manni, hversu voldugur sem hann er, ad menn óttist hann meir enn Gud: hann kann ad firra þig allri þinni aleigu, það gétur og Gud á augabragdi; hann kann ad steypa þér úr heidri þinum, mun Gudi nockud bágt um það vera? hann gétur sett þig í fjotur og járn, Gud gétur slegid þig med skjædum sjúkdómi; hann gétur tekid lífid af þér, og er þó ecki hætt vid því í landi voru, en Gud kann ad deyda eylífum dauda, og setja þá er hann forsmá, í það fángelsi hvadan engin endurlausn er, Matth. 18; hvert er nú meira; eg vil taka til þess mesta skadrædis, mennirnir kunna ad gjora, það er daudinn; en hvad er hann hjá helviti? það er svo ógnarligt, ad eg er viss um, ad ef nockur mætti sjá píslir fordæmdra, mundi hann hlaupa út í þúsund daudans hættur, til þess hann sæi þær aldrei optar; og þó flýa menn med seglum og árum undan einni vatnsbólu, sem þó kann ecki ad skada oss nema á líkhamligri velferd, og það þó ecki framar enn Gud leyfir honum. Nú ef þú ættir allt það, er þú kjærast hefir, ad missa; fyrir hvern er þér skyldara ad missa það, fyrir Gud edur hinn ógudliga? mun madurinn hafa skapad þig? hefir hann géfid þér lífid? hefir hann forsorgad þig frá módurlifi? hefir hann géfid þér götz og peninga? hefir hann upphafid þig til heidurs? hefir hann verndad þig og allt það þér vidkémur? mun eigi líkara ad þú missir það hans vegna, ef missast skal, sem gaf þér það í fyrstunni, og því hefir øllu vid makt haldid allt til þessa dags, heldur enn hins, sem þér gaf eckért af þessu? því það hann kannské gaf þér, það tók hann af Guds, og jafnvel þótt hann hafi stolid því frá náunganum, og er vísastur til ad taka frá þér aptur og lángtum meira, það fyrsta honum rennur í skap vid þig, því svo er vinátta heimssins. Eg vil eigi þar um tala, ad sá sem hrædir einn til ad gjora órétt einusinni, hann hefir hann fyrir skuldbundinn þræl í ollum skømmum og ódygdum sídan, og vilji hann ecki, þá er honum ólucka búin, því svo plagar heimur þessi ad launa sinum þénurum; já, hann skal ecki vinna sér hinn minnsta óhagnad til ad forsvara hann, ef hann yrdi af odrum þar um sóktur, heldur mun hann svara eins og Gydingar Júdas: hvad kémur það vid oss? sjá þú fyrir því, Matth. 27; og kunna þeir sér ecki betri sidi, heldur enn þeirra foringi Djofullinn, því svo breytir hann vid þá, er honum ljást til þjónustu, hann teigir þá fyrst til syndarinnar, og launar þeim sídan med eylífu helvitis báli; og þannig er það, ad óttast mennina framar enn Gud. En hvernig launar nú Gud aptur þeim, er stødugir standa í hans þjónustu, og ecki óttast manninn? það má oss af dæmunum kunnugt vera; hann launar ollum gódum launum bædi hér og eylífliga; satt er það, ad mørg eru til þess dæmi, ad hann hefir géfid sína ástvini í mannanna vald, þó aldrei svo, ad hann ecki hafi verid þeim til annarar handar. Eg er viss um ad St. Páll, er hann stód fyrir Festó og Agrippa, Post. gb. 26,

hefir unad miklu betur hag sínum, heldur enn hver af hans áklagendum, hverja reidin og hatrid svo plágadi, ad þeir eyrdu eingu, nema þeir fengju honum í hel komid, annars hefdi hann ecki óskad þeim ad þeir væru þvílíkir sem hann; þegar hann hafdi í 14 daga hrakist í sjáfarólgunni, og allir orvæntu sér lífs, sendi Drottinn sinn eingil til hans, Post. gb. 27, og lét segja hönum: óttast ecki, Páll! þér byrjar ad koma fyrir keisarann; og hversu ad hinn máttugi Gud hafi máttugur í honum verid fyrir keisarans dómi, því lýsir hann, 2 Tim. 4, segjandi: í minni fyrsta forsvari var enginn hjá mér, heldur yfirgáfu mig allir, eg óska ad þad verdi þeim ecki tilreiknad, en Drottinn var hjá mér og styrkti mig, svo ad Evangelii bodskapur yrdi fullkomnadur fyrir mig, og þad heyrdu allar þjódir, og eg vard frelsadur af munni leónsins. Og þótt ad Gud tali ecki svo persóniliga vid oss á þessum dogum, svo sem hann þá taladi vid Pál, þá talar hann samt í sínu h. ordi, og dregur allan efa af því, ad sá sem honum treystir í ollu ærligu, ollu réttvísu, ollu Guds eyrindi, hann mun aldrei til skammar verda, þótt hann sýnist ad hafa oss í mannanna vald géfid um stundarsakir; því þad ord stendur stodugt: Gud þeckir þá, sem hans eru, segir Postulinn, 2 Tim. 2. Drottinn er minn styrkur, eg óttast ecki, hvad mun mér madurinn gjora? segir David, Ps. 117. Einn gódur fadir, þegar hann hefir strýkt barnid, þá kastar hann ástundum vendinum í eldinn og brennir hann, og svo breitir Gud vid skálkana, hverja hann brúkar optliga til ad hirta sín born med; því skyldu menn þó óttast þá, nær menn hafa svo sterkan, svo réttvísan og svo gjæskuríkan forsvarsmann sem Gud er? Pad mun gánga þeim eins og St. Páll spáir, 1 Tim. 3, um villumennina á sínum dogum, hvernig hann samlíkir þeim Jannes og Jambres er mótstódu Móse, svo standa þessir ígégn sannleikanum (segir hann) fordjarfadir menn í hugskotum, fráhverfir trúnni; en þeir munu eigi meiru framkoma, þvíad þeirra fásinna mun ollum opinber verda svo sem og hinna vard. Og þótt ad Guds ástvinir ecki eigi ad fagna yfir ólucku fjandmanna sinna, miklu heldur bidja Gud ad géfa þeim leidrétting til ydranar, sem Páll býdur, 2 Tim. 2, og segja: verdi þinn vilji, þá samt er þetta ein óbrygdul huggun fyrir þá, sem reka Guds eyrindi, nær þeim mótmælt verdur, ad hann er þeirra styrkur, sem ad jafnvel segir til sjáfarhafsins: hingad skalt þú komast og ecki lengra, hér skulu þínar stoltar bylgjur leggja sig, Job. 38. Nær vér erum í vináttu vid hann, þá kann enginn óvinur ad granda oss, og nær hann er óvinur, kann enginn vinur ad hjálpa oss, því skyldi enginn voga hid minnsta móti Gudi ad gjora fyrir ótta edur elsku sakir vid hans óvini, þeir vega allir minna enn eckért, Ps. 39. Í mér hafid þér frid, en í heiminum hafid þér ángist, verid ótraudir! eg hefi heiminn yfirunnid, segir Frelsarinn, Jóh. 16. Hvad kunna oss mennirnir ad gjora? ofsækja oss, féfletta, hallmæla, brixla og vanvirda; eg vil þad allt þúsundsinnum heldur lída, enn ad vita mér í minnsta máta von hans óblídu, því ad flýa undan mannsins valdi undir Guds reidi, þad er ad hlaupa undan snæljósinu til ad verda fyrir reidarslaginu; hversu miklu betra er, já, miklu glediligra alla hluti ad þola fyrir Kristi nafns sakir, eptir þeirri mælíngu sem hann veit ad sérhvor einn borid gétur, og oss mun þarfligast, já dýrdarsamligast og fagnadarsælast verda, þá vér munum í hans ríki med honum eylífum sigri hrósa; því hvér sem hitt útvelur, hann má ad þessu tvennu vísu gánga, annadhvert eylíf-

liga ad fyrirfarast med heiminum, edur ad taka svo mikla ydran fyrir þad, sem hann lét eptir heiminum ámóti Guds vilja, sem kann ad sambjóda þeirri óhamingju er hann hugdist ad umflýa. Þad sé fjærri, ad eg selja þér mína fodurleifd, sagdi Naboth vid Achab fordum, 1 Kron. 21, er hann faladi hans víngard til kaups; þad forbjódi Gud, minn Herra Jesú, ad eg selji þann himneska arf, sem þú hefir mér afrekad med þínu allrahelgasta blódi, fyrir veraldarinnar frid, hver ad er reidi og fjandskapur ígégn Gudi. Hvad er einn vatnsdropi hjá sjáfarhafinu? hvad er eitt sandkorn hjá allri heimsbygdinni? hvad eru mótlætíngar þessara tíma hjá þeirri dýrd, sem vid Guds born mun opinber verda? Róm. 8; hvad er hin létta byrdi þessarar stundligu armædu hjá eylífri þýngd dýrdarinnar? Gud gæfi menn vildu hér um þeinkja, þá mundi þeim sídur ofbjóda allt ysirlæti og skarkali veraldarinnar sona, hverjir ad eru ein gufa, er sést um stundarsakir, segir Jakob, Kap. 4, og hverfur sídan; en sá einn er stadfastur sem varpar allri sinni áhyggju uppá hann, sem altid er hinn sami, og hvers ár ad þrotna ecki, Ps. 102; þarfyrir vil eg segja med Postulanum: eg em vel til frids í veikleikanum, í forsmáninni, í naudþurum, í ofsóknunum, í ángistinni fyrir Christum, því þá eg em veikur, þá em eg máttugur. Þetta sinni og hjartalag virzt þú, ó Gud! ad veita ollum þínum bornum sem á þig vona, og berjast undir merkjum þíns Sonar í útlegd þessari, þar til þú innleidir oss í eylífa himnaríkis vist til ad medtaka þín nádarfyrirheit med ollum Guds bornum. Veit oss þad og gef, himneski Fadir, fyrir árnan og forþénustu þíns eingétins Sonar, Jesú Kristi, amen!

Á Hvítasunnu-Hátíd.

Gudspjallid, Jóh. 14 Kap.

Og Jesús sagdi til sinna lærisveina: hvor hann elskar mig, sá mun vardveita mín ord, og Fadir minn mun elska hann, og til hans munum vid koma og hjá honum vistarveru gjora. En hvor hann elskar mig eigi, sá vardveitir ecki mín ord, og þad ordid, sem þér heyrdud, er ecki mitt, heldur Fodursins, þess sem mig sendi. Þetta taladi eg fyrir ydur, ámedan eg var hjá ydur. En huggarinn, sem er hinn heilagi Andi, þann er minn Fadir mun senda ydur í mínu nafni, hann sjálfur mun kénna ydur alla hluti, og minna ydur á allt þad, sem eg sagdi ydur. Minn frid læt eg hjá ydur, minn frid géf eg ydur, eigi svo sem heimurinn géfur, þá géf eg ydur. Ydvart hjarta hryggist ei né skelfist. Þér heyrdud þad eg sagdi ydur: eg fer burt og kém aptur til ydar; ef þér elskudud mig, þá gleddust þér vid þad, ad eg sagdi ydur, ad eg fer til Fodursins, þvíad Fadirinn er mér meiri. Og nú sagdi eg ydur þad, ádur fyrri enn þad skédur, svo ad þér trydud því, þá ed þad væri skéd. Hédan í frá mun eg ecki tala margt vid ydur; þvíad þessa heims hofdíngi kémur, og med mig hefir hann eckért. Heldur svo ad heim-

urinn þekki það eg elska Föðurinn, og það eg gjöri svo sem Faðirinn hefir mér boðið.

Exordium.

Í Exódíbókar 25 Kap. talar Drottinn þannig um sína vist meðal Ísraels sona; þeir skulu gjöra mér einn helgidóm, og eg skal búa ámeðal þeirra. O, minn Guð! hvílíkir eru þessir þínir velgjörningar? Það mætti nóg þykja að öll náttúran ber vitni um Guðs óútsegjanliga gjæsku, að himnarnir framtelja hans dýrð, og að festingin kunngjörir hans vegsemd, Ps. 19, svo að menn kynnu að leita að hönum af hans skepnum, og að hann hefir ekki látið sig vera án síns vitnisburðar, þar hann veitir oss góða hluti, gefandi oss regn af himni ofan, og hagkvæma tíma til að bera ávöxt, uppfyllandi hjörtu vor með fæðslu og fögnuði sem Páll segir, Post. gb. 14; nóg mætti allt þetta þykja, segi eg, þótt ekki hefði hin ógripanliga Hátign sett bólfestu sína meðal syndugra jarðarmaðka, sem eru dupt og aska. Nú þykir oss þessi vegsemd Ísraels sona forkunnarvæn og veglig, dr. m., svo sem hún og í raun og sannleika er; en vér höfum þó í Kristó öllu meira þegið, því dýrð hins síðara musterisins, sem er hans kristni hér á jörðunni, hún er vorðin meiri enn hins fyrra, svo sem Drottinn spáði fyrir munn síns þénara Haggæi, Kap. 2; eður hver hlutur má þar við jafnast, að orðið varð hold og bygði með oss? Jóh. 1; að í einum Adams Syni býr öll fylling Guðdómsins líkamliga? Kol. 2; að Guðs eingetinn Sonur er hluttakandi vorðinn holds og blóðs, eins og smábörnin? Ebr. 2. En þótt að þetta sé upphaf og grundvöllur heilsugjafarinnar, þá mundi oss ekki að fullu stoða holdtekja Drottins, nema hans föðurlig gjæska hefði gjört enn framar við oss, og efnt það, er hann lofaði hjá Zach. Kap. 6, segjandi: sjá einn mann, hvers heiti að er grænn kvistur, hann mun blómgast í sínum stað og uppbyggja Drottni eitt musteri, 1 Cor. 3; það er Guðs kyrkja í mannanna hjörtum, í hverjum Kristur býr fyrir trúna, Eph. 3, og hann er þar sjálfur kennimaður í sínu hásæti og ráð friðarins ámilli beggja, Zach. 6. Nú þótt að þessi nárist Guðs sé öllum mönnum frambodin, þá náði það Drottinn, að svo fáir verða hennar hluttakandi; en hvað veldur því, nema að menn leggja ei mjög kapp þar á að innbjóða þessum gesti? vér höfum hans óvini inni hjá oss, með hverjum hann vill ekki samsæti eiga, þeim vilja menn ekki útbýsa, og því missa þeir hans nálægðar og velgjörninga, er svo lyndir eru; en svo að allir þeir ed leggja nockurn hug á þetta, megi vita með hverjum kostum hönum megi innbjóða, þá hefir Jesús það sagt með berum orðum í upplesnu guðspjalli, þar hann segir: **hvör hann elskar mig, sá mun varðveita mín orð, og Faðir minn mun elska hann, og til hans munum við koma, og hjá hönum vistarveru gjöra.** Þessi dýrmætu orð vil eg nockuð framar yfirvega fyrir yðrum kjærleika, og af þeim framtelja þá helstu hluti, er eiga að locka hjörtu vor til að elska Guð, hinn ypparsta góða, fram yfir allt annað. Hann virðist að kveikja í oss sína elsku, svo vér þetta eyrindi svo framkvæmt getum, að hönum sjálfum líki, fyrir Jesúm, amen!

Útleggíngin.

Tvær eru veraldir, br. m., önnur sýnilig, í hverri vér lifum, önnur er þar uppi, hvaðan vér væntum Frelsarans Jesú Kristi, um hverja St. Pétur talar, að í henni muni réttlætið byggja, 2 Pét. 3. Hina sjáum vér með líkamligum augum, þessa með trúarinnar, því trúin er vera þeirra hluta, sem koma munu, Hebr. 11, og hún sýnir það sem ekki er sýniligt. Hvert sem vér nú heldur rennum sálarinnar eður líkamans augum, og lítum í kríng oss með athygli nockurri og gaumgjæfni þeirra hluta, er fyrir oss bera, þá getur kristinn maður ekki hjá því sneidt, að elska Guð allra hluta skapara fram yfir alla hluti. Lít, kristinn maður! á hinn fagra skapnað heims þessa, hversu kostuligur hann er, hann hafa heiðnir menn á latínu kallað mundum, fyrir hans fegurðar sakir, og Grikkir í sama máta cosmon, sökum hans prýði. Athuga hin fögru himinsins ljós, hversu þeim er vísliga niðurskipið, þau hafa sinn afmarkaðan gáng allt frá veraldarinnar upphafi, allt til þessa dags, svo aldrei hefir einnú þrotið nótt né dag, vetur né sumar, hita eður kulda í

hagkvæman tíma, Gén. 8; vird fyrir þér náttúru dýranna, fuglanna, fiskanna, grásanna, hver svo eru prýdilig, ad Salómon í allri sinni dýrd var eigi svo skrýddur sem eitt af þeim, Lúc. 12; en segid mér, fyrir hvern hefir Gud allt þetta skapad? segir ecki Davíd, Ps. 8: þú hefir sett hann (manninn meinar hann) yfir þín handaverk, og lagt alla hluti undir hans fætur; sagdi ei Drottinn Gud í upphafi sköpunnar: drottnid yfir fuglum loptsins og fiskum sjáfarins, Gén. 1; ítrekadi hann ecki hid sama eptir flódid vid Nóa og hans eptirkomendur? Gén. 9; sagdi ei St. Páll, ad hann hefdi af einu blódi gjört allt mannkyn? Post. gb. 17, ad þad bygdi alla jardarkringluna, hann hafi afmarkad tímana med sínu blódi og sett endimörk bygdum manna? Seig mér, kristinn madur, hvern skyldir þú heldur elska enn þann, er svo vel hefir til þín gjört út af einskjærri gjæsku sinni, en eingri þinni forþénan? Þykir þér nú nockud inndælt edur elskuverdt af þessum Guds sképnum, sem hann hefir lagt undir þínar fætur, til nota og eptirlætis, þá gleym ecki ad elska hann þó um fram alla hluti, sem þetta hefir þér géfid, þad heitir ad fara aptan ad sídunum, ad þacka þénaranum, sem færir þad sem húsbóndinn géfur, edur ad virda ambáttina meir enn drottninguna; en stærri óréttur er Gudi gjör í því, ad elska hans sképnur fyrir þad góda, sem hann hefir sæmt þær med, fram yfir hann, sem er brunnur og uppspretta alls hins góda. Lát því sjá, kristinn madur, ad þú temjir þér lunderni St. Páls, er hann sagdi, Phil. 3: ad sönnu reikna eg alla hluti skada ad vera fyrir yfirburdi þeckingarinnar Jesú Krísti míns Drottins, vegna hvers eg hefi alls ámis farid, og reikna þreck ad vera, svo eg ávinni Christum. Þegar þú hefir nú þannig hinn meira heim ígégnum skodad, og þú sér eckért í honum þad er ei dragi þig, jafnvel naudugan, til ad elska hinn góda Gud fram yfir alla hluti, þá skoda og hinn minni, sem er madurinn, þad ert sjálfur þú, hann er og med tvennu móti andligur og líkhamligur. Lít fyrst til þess líkhamliga; hver hefir myndad þig í móðurlífi? hver hleypti þér þar saman eins og odrum osti? Job. 10; þad gjördir ecki sjálfur þú, ecki foreldrar þínir; þínar hendur hafa gjört mig og tilbúid mig, segir Davíd, Ps. 119; hver hefir leidt þig út þadan svo dásamliga í ljós þessa heims? hver hefir géfid þér heilbrigda sál í heilbrigdum líkhama? álít hversu þinn skapnadur er vegsamligri enn allra annara dýra á jördunni, hver þó ecki hafa Gud á neinn veg styggdan, en þú reitir hann til reidi dagliga. Þóknist þér nú nockud af sjálfum þér, og þyki þad vænt og vegligt sem Gud hefir til þín lagt, svo sem þad og er í allan máta, þá lát hann þó fyrir gánga, er gjördi þig svo vegligan, og sæmdi drottnara allra hluta undir himninum, med sinni eigin mynd í fyrstu sköpun. Athuga hvad hann hefir þér meira gjört; hann hefir ecki sleppt þér forstödulausum inn í veroldina; í honum lifir þú, ert þú og hrærist þú, Post. gb. 17; hann hefir géfid þér alla hluti ánægjanliga til notkunar, Post. gb. 14; hann lætur sína h. eingla, Ps. 91, þá himnesku anda, þjóna þér og vardveita frá öllu vondu, öllum slisum, allri ógjæfu, jafnvel midt í syndinni, hverja þú gétur ecki vid þig skilid allt svo leingi ad þú ert í holdinu; eru þeir ecki allir þjónustusamir andar, segir Postulinn til Hebr. 1, útséndir þeim til þjónustu, er sáluhjálpina erfa skulu? já, Andskotinn sjálfur sagdi eptir Davíds munni vid vorn Frelsara, Matth. 4, þad sem satt var, og þó í illri meiningu; skrifad er,

sagdi hann, ad hann muni bjóda einglum sínum um þig, ad þeir beri þig á höndum sér, ad ecki steytir þú fót þinn vid steini. Seig mér, hver þinna vina edur vandamanna tekur svo vara á þér? hverjum er svo mjög um þig hugad? skyldir þú ecki hata födur og módur, syni og dætur fyrir hans skuld, Lúc. 14, ad þú mættir verda hans verdugur? Elska því ecki jafnvel þitt líf allt í daudann hans vegna, sem þér hefir líf og líkhama gésid, og vert minnugur þess er Kristur segir, Matth. 10: sá sem finnur sína sálu, hann mun tapa henni, og sá sem tapar sálu sinni minna vegna, hann mun finna hana. Eg vil ei margt tala um sálina, sem er hinn ædri partur vors skapnadar; minnst á kristinn madur, hvadan þú ert, líkhaminn er ad sönnu af leir jardar, en sálin af Gudi, (med hverju móti, veit hann best sjálfur) og mest fyrir þá skuld, segir Lúcas 3 Kap., ad Adam hafi Guds sonur verid, því sjálfur Gud blés lifandi anda í mannsins nasir, Gén. 2. Ef vér erum nú skyldugir ad elska födur og módur, af því þau hafa oss gétid og fædt í heim þenna, hvad miklu framar er þad skyldugt, ad vér leggjum alla ást á hann, af hvers dýrdarljóma vér og vor andi í fyrstunni kveiktur er? Vel talar St. Páll hér um, Post. gb. 17, segjandi: nú, þar vér erum Guds afsprengi, þá byrjar ad vér ei þeinkjum, ad Gud likur sé gulli og silfri edur steinum, né vel smídadri líkneskju edur manna þaunkum. En svo sem þad er óvidurkvæmiligt, sem Postulinn hér um talar, svo er þad og afgudadýrkan stór og merkilig gudlöstun, ad elska nockud af þessu jafnframt honum, og má þad öllum heilvita mönnum sjálfsagt vera, hvílíkur glæpur þad sé ad ljá svo göfugan hlut sem sálin er til þrælkunar syndinni, edur veraldarinnar munum, hver ed mun fyrirfarast med öllu því sem í henni er; þarfyrir áminnir Jóhannes næsta heilnæmliga, segjandi: elskid ecki heiminn, né þad sem í heiminum er; ef nockur heiminn elskar, þá er ecki kjærleiki Födursins í honum, 1 Jóh. 2; en Gud, af hverjum sála vor innblásin er, hann blífur og hans ár þrotna ecki, Ebr. 1. Athuga hin skynlausu dýrin, þótt þau séu dásamliga sköpud, þá hafa þau ecki skyn á þeim hlutum, er fyrir þau bera, ei rannsaka þau sitt edli, ecki er framsýni hjá þeim mikil, eingin hæverska, sidsemi, adgreining góds edur ills, og allrasízt þecking Skaparans; skyldir þú nú ecki, syndugur madur! elska hann fram yfir allar sképnur, er svo mikid meira hefir lagt til þín heldur enn annara sképna, sem ad sólin er saurnum bjartari, þar madurinn er eitt dýr fullt af rádi og skilningi, hann kann grein á illu og gódu, hann gétur útvalid hvert hann vill, hann veit hvad sómir edur ei, hann einn kann ad læra ad þeckja vilja síns Herra, hann hefir uppfundid allan hagleik, allar kunstir og listir í heiminum, hann hefir útreiknad himinsins hlaup, og veit tíma og stundir fyrirfram, hann skygnist inn í leyndardóma náttúrunnar, svo ad Guds óútsegjanlig vitska, sem náttúruna hefir skapad, útbrýtur sig í skynsemi mannsins um allt náttúrunnar ríki, eptir þeim máta, sem hún fær vidtekid í þessum daudliga líkhama, en þó er þad fyrir öllu, ad hún þeckir Gud sinn skapara, og á þann kost ad trúa á hann sér til miskunar og sáluhjálpar, í hverju ad er innifalin endurskopun hins innra edur andliga mannsins. Þeink til þess, kristinn madur, ad þú fæddist í þenna heim reidinnar barn, og daudur í syndunum, Eph. 2, því hvad sem af holdi er fædt, þad er hold, Jóh. 3, en hold og blód erfa ecki Guds ríki, 1 Cor. 15; en Gud hefir af óumrædiligri elsku til þín, endurgétid þig til einnar lifandi vonar, 1 Pét. 1,

og sett þig í síns Sonar ríki, Kól. 1, svo þú megir Guds barn kalladur verda og samarfi Jesú Kristi, og til þessa hefir hann ecki varid gulli né silfri, heldur síns eingétins Sonar dýrmætu blódi, því svo segir Páll, Post. gb. 20: ad Gud hafi med sínn eigin blódi hjørdina endurleyst, og þetta gjørdi hann þegar þú enn varst hans óvinur, Róm. 5. Madurinn mátti segjast án Guds í heiminum eptir fallid, svo sem Páll um heidingjana talar, Eph. 2, ádur enn Gud tók Adam í sátt aptur; allt hans hyski mátti kvída vid ad deya, en skammast sín ad lifa; en hans óútsegjanliga gæska, og hinum djúpu miskunar idrum, í hverjum hann vitjadi vor upprunninn af hædum, Lúc. 2, þeim er ad þacka, ad vér høfum frían tilgáng til hástóls Miskunarinnar, Post. gb. 5, og skømmumst vor ecki, því hann skammast sín ecki ad kalla oss sína brædur, Ebr. 2; vér kvídum ecki vid daudanum, því hvert sem vér lifum eda deyum þá erum vér Drottins, Róm. 14, og þótt vér deyum sem á hans nafn trúum, þá skulum vér samt lifa; svo vér erum þess fullvruggir, ad hverki daudi né líf, hverki einglar né hofdingjastétt, né veldi, hverki hæd né dýpt eda nockur ønnur skopud sképna fær oss skilid vid þann kjærleika, sem er í Kristó Jesú Drottni vorum, Róm. 8. Hvad sýnist ydur, br. m., skyldum vér ei bjóda honum allar ástir, er vér høfum svo óteljandi velgjørdir þegid af? hann ed fyrirgéfur oss dagliga svo margar syndir, hann ed ecki vill gleyma oss, þótt ad módirin gleymi sínu einasta barni, Esa. 49, hvers hjarta ad brestur, svo hann hlýtur oss miskunsamur ad vera, Jer. 31, þad fyrsta vér snúum oss til hans af øllu hjarta. Þannig breitir hann vid vorn innra mann, og svo sem hann forsorgar þann ytra edur líkhamann, svo lætur hann ecki heldur hinn án forsorgunar. Þad kénnir Jesús oss í Textanum er hann segir: hvor sem elskar mig, hann vardveitir mín ord. Matur er mannsins megin, segir ordtæki gamallt; en svo sem líkhaminn ecki þrifast kann án fædslunnar, svo kann og ecki sálin án Guds orda, því þau eru hennar fódur; þarfyrir segir Endurlausnarinn, ad þau séu líf og andi, Jóh. 6. Er sá nockur, er elskar einhvern, ad hann hati hans mál? fjærri er því, heldur képpumst vér vid ad eiga sem optast tal vid þá, er vér unnum vel; þarfyrir, ef vér segjumst Gud elska, þá afrækjum ecki hans ord. Menn halda ad sá líkhami sé ecki heilbrigdur, sem velgir vid matnum, og hverjum hann verdur ecki til notkunar; dylst og ecki þar vid, kristinn madur, ad þín sála er ecki heilbrigd, og ecki elskar þú Gud, svo sem byrjar, ef þú hefir leida á hans ordi, og þykja þeir tímar lengstir, er þú átt ad hlýda því; en hvad segir Páll hér um? 1 Cor. 16: bølvadur veri sá, sem ecki elskar Drottinn vorn Jesúm Christum, þad er, hann mun eyliflíga fyrirfarast; og ecki einasta er þad merki þeirra, er Gud elska, ad þeir vardveita hans ord, heldur er þad ávortur hans elsku; en hvad er ad vardveita hans ord? þad er ad gjøra eptir þeim, ef ecki ad fullu, því þad er syndugum manni ómøgnligt, samt eigum vér ad leggja allt kapp þar á, en elskan til Guds er ecki idjulaus, hún orkar því, ad Guds bodord verda ecki þúng, svo sem Jóhannis segir, 1 Pist. 5, svo ad hver sem Gud elskar, hann hefir sína lysting í løgmáli Drottins og talar um hans vegu daga og nætur, Ps. 1; verdur svo idkanin ad náttúru fyrir þeim sama manni, og hann um sídir einn andi med Gudi, 1 Cor. 6, endurnýadur eptir mind þess er hann skapad hefir, Kol. 3; en því veldur elskan til Guds, ad oss þykir fæda þessi sætari enn hunáng og hunángs-

seimur, Ps. 19, sem von er til, þar vér finnum í því krapt eptirkomandi aldar, Hebr. 6, nær vér tínum þá molana, er detta af því himneska bordi, med trúarinnar munni; því skyldum vér þá ecki um alla hluti fram stunda elskuna til Guds, er svo margt gott med sér færir.

Eg vil ei tala um þad, er hér stendur í Gudspjallinu: og Fadir minn mun elska hann. Enginn kann ad segja þad, hvad gott þad sé ad vera elskadur af Gudi, nema hann, sem Gud elskar; því ef nockur elskar Gud, hann er fæddur af honum, segir Páll, 1 Cor. 8; og þegar rétttrúnd manneskja hefir sína unadsemd í Drottni og gledur sig í hans elsku meir enn í nockru géstabodi, þá finnur hún hversu gott er ad vera af Gudi elskadur, þviad vor elska á Gudi, er ávöxtur hans elsku til vor, þær kunna ecki ad skilja heldur enn sólin og birtan, þad vottar sá lærisveinn sem Jesús elskadi, 1 Eph. 4: vér elskum hann þess vegna, ad hann elskadi oss fyrri. Hver sem þenkir med sér, hversu vís, hve máttugur, hve gjæskufullur, hvad óbrigdull, hversu trúr ad Gud er, hann mun segja ad Abraham hafi gódur hlutur í skaut fallid, þegar hann var Guds vinur kalladur, Jac. 2; en ecki átti Abraham, ecki Lazarus, Jóh. 11, ecki postular Kristi, Jóh. 15, alleina þetta nafn, heldur allir Abrahams synir eptir andanum, Róm. 4, þad eru allir rétttrúadir sem elska Gud, þeir eru eins vel til þess bornir, þeim tilheyrir um aldur og æfi þad fyrirheit er Gud gaf Abraham, Gén. 17, ad hann vildi vera hans Gud og hans sædis eptir hann; þann vantar fátt sem konúngurinn elskar, hann gétur sæmt hann med tign og heidri, hann gétur veitt honum fullsælu fjár, hann gétur látid hann lifa ad munudum sínum, eptir því sem hann er lyndur til, en þó gétur hann ecki gjört hann fullsælann, ei megnar hann ad fá honum altíd heilsuna aptur ef hún missist, ei gétur hann géfid honum samvitskunnar frid, og allra-sízt má hann honum himnaríkid veita; en hvad vill hann vanta sem Gud hefir til vinar, hann rædur einn fyrir öllu þessu. Eg veit menn segja, ad Guds vinir séu optliga vesælir, sjúkir, sárir, ofsóktir, undirþryktir, og á alla vegu adþreingdir; en þad er eckért stórmerki, fyrir Gud, ad hann láti vini sína una vel hag sínum, nær þeim ad óskum gengur, eins og Abraham, Ísak, Jakob, Davíd, Salómon og adrir fleiri; en þegar hann lætur postulana gánga glada út frá rádinu, nær þeir húdstrýktir voru, Post. gb. 5; þá Daniel sýngur Gudi lof í leónagrofinni, Dan. 7; þá Páll og Sýlas eru kátir í myrkvastofunni, Post. gb. 16; þá sjá menn hversu gódur hann er, hversu hans elska vinnur alla hluti, hvilíkur sá frid-urinn er sem veroldin má ei géfa, og hvad máttugur hans kraptur er í breiskleikanum. Gud nádi oss auma syndugа menn! hvad vinnum vær ecki fyrir hégómann í veroldinni, sem oss lystir til? hvad sparar hinn stórláti fyrir metord? hinn ágjarni fyrir aud? hinn heiptrækni fyrir topun óvina sinna? og sinn er vid hverja heimskuna bundinn, og þegar menn eru svo med miklu erfidi komnir til annars meira, þá géta þeir þó ecki sagt: et og dreck sála mín, Lúc. 11; og dýrid á mörkinni, sem hefir sitt fóstur, er sællra enn þeir, því þad ber ei áhyggju fyrir morgun-deginum; en ad ná Guds vináttu, hirda svo fáir um, jafnvel þótt þá sé allt fengid, þá hún er fengin, því hann elur önn fyrir sínum og veit hvers ad þeir vidþurfa. Allt þetta færir Guds elska med sér; en uppá þad ad Frels-arinn láti oss vita, hversu heitt hann elskar þá ed hann elska og vardveita hans ord, þá segir hann hér: og til hans munum vid koma og vistarveru hjá honum gjöra. Er ei svo,

br. m.! ad vér heimsækjum þá gjarna er vér kjæra höfum? eptir þessum mannliga plagsid talar Kristur, hann þarf ecki ad ferdast lánga vegu til ad heimsækja oss, því hann er Gud, hann er allstadar, hann er ecki lángt frá sérhvörjum einum af oss; en Frelsarinn kallar hér ad koma til vor, þegar hann kémur med sinni verkan og ástgjöfum í hjartad; hann hafdi skömmu ádur sagt, í þessum kapitula: eg mun bidja minn Födur ad hann sendi ydur anda sannleiksins, sá ed blífi hjá ydur ad eylífu, Jóh. 14; en hér segist hann ásamt Födurnum vilja sjálfur koma, svo sem von er til, því hvar Fadir og Sonur er, af hverjum Andinn framgengur, þar er og sjálfur Andinn. Kristur segist vilja sýna sig þeim ed sig elska, en hann sýnir sig ecki nema fyrir h. Anda, því hann er þad, er vitnar um hann og leidir oss í allan sannleika. Þegar þú nú, kristinn madur, situr undir heyrn Guds orda, og þú fellst á þad sem þar er af Guds álfu talad; þegar þú ydrast þinna synda, sem þér verda þarfyrir augun leiddar, þegar þú trúir þó, ad hvar sem syndin yfirgnæfir, þá muni nádin yfirgnæfa miklu framar, Róm. 5; þegar þú fær leida á syndinni og kappkostar ad lifa nýum lifnadi; þegar þú í mannraununum fær huggun nockra af þeirri sæluvon, sem þeim er heitin, er bera krossinn eptir Kristó; þegar þú hrærist til medaumkunar yfir hinum volada, og til vandlætingar móti hinum ógudliga, nær þitt hjarta brennur í þér, Lúc. 24, er hann talar vid þig í sínu ordi, og þú vid hann í þínum bænum, þegar þú útheys þinu hjarta fyrir honum, og hann eys þar inn aptur hugsvölun síns Anda; og í einu ordi ad segja, þegar þú finnur í hjarta þínu elskuna til Guds og náúngans, sem aldrei kunna ad skilja, þegar þú allt þetta finnur, þá mátt þú fullviss um þad vera, ad öll heilög Gudsdómsins þrenning er ad vistum med þér, og þú kant ecki ad fara á mis vid þad, ad þú sért Guds barn, Róm. 8. Ecki einasta segist Endurlausnarinn ásamt sínum Födur vilja koma til vor, heldur vistarveru hjá oss gjöra; ó, hvílíkt er þetta, br. m. Hvadan kémur mér þad ad módir Drottins míns kémur til mín? sagdi Elizabeth fordum vid Mariam, Lúc. 1; en meir er þad ad sjálfur Drottinn drottnanna vill til vor koma; ecki svo sem hann kom í holdi med þrælsmind, heldur med sínum Guddóms krapti í vor hjörtu; en þad er enn þá mest ad hann vill vistarveru hjá oss gjöra. Þegar vorir vinir heimsækja oss, þá tefja þeir sjaldan lengi, og þess kjærari sem þeir eru oss, þess meira ángur láta þeir oss eptir ad skilnadi, en Kristur hefir lofad, ad hann vilji ecki láta oss eptir eina, heldur vera hjá oss allt til veraldarinnar enda, Matth. 28; ef vér yfirgéfum hann ecki, þá mun hann oss aldrei yfirgéfa, nema vér slöckvum andann, 1 Thess. 5, þá mun hans ljós í oss æfinliga brenna, og vér í vorum anda glóandi verda. Vorir vinir gjöra oss kostnad, þá þeir vitja vor, jafnvel þótt þad telji enginn eptir þeim sem hann elskar; en hinn almáttugi og alleina ríki Konúngur dýrdarinnar er ecki kostnadarsamur, þar sem hann er ad heimbodi; hann færir alls nægtir med sér, því allt silfur og gull er hans, og öll dýrin á morkinni, Ps. 50; ecki vill hann neinum tilsegja, ef hann húngrar, en ef hann lætur sína elskendur vanta þetta svo sem hann opt gjörir, þá géfur hann þeim í stadinn allsnægta þad sinni er lætur sér sína luckú nægja, hvad St. Páll kallar ávinning gudhræddslunnar, Tim. 6, og þau þiggja eins vel af honum einn bita brauds, svo sem full hús audæfa. Þegar Kristur umgékkst hér á jördunni, kom hann aldrei svo í nockurs rétt-trúads manns hús, ad hann ei

kjæmi med blessan; hann var enn ecki i heiminn borinn, þá hann kom í hús Zachariæ og Elizabethar, og þaú ásamt barninu í módurkvidi fylltust af heilögum Anda, Luc. 1; hann kom í hús Péturs, og færdi módur hans heilsu sína, Matth. 8; hann kom í Kapernaum, og gaf hinum limafallssjúka sínar syndir kvittar, svo hann spratt upp og géck, Matth. 9; hann kom í Jairi hús, og færdi hans dóttur lífid aptur; hann kom í landsálfur Týri og Sidónis, og rak Djöfulinn út af dóttur hinnar kananísku, Matth. 15; hann kom í hús Zachæi, og gaf því húsi velferd á þeim sama degi, Lúc. 19; svo þad má sátt um hann játa sem Pétur sagdi, ad hann hafid gengid umkring, gjört gott og grædt alla sem undirþrycktir voru af Djöflinum, Post. gb. 10. En ef hann þvilíkt gjördi, þegar hann bar vorar syndir og erfidadi í þeim, Esa. 43; hvad miklu stærri hluti mun hann nú gjöra, þar hann situr til Kraptarins hægri handar, og er þó ad vistum med oss ásamt Födur sínum og h. Anda? hér um má eg segja eins og Páll, Róm. 5: ef vér erum sættir vid Gud, þegar vér vorum hans óvinir, fyrir dauda hans Sonar, þá munum vér enn framar nú í sátt komnir hólpnir verda fyrir hans líf. Gud blessadi Obed Edom, medan örk Drottins var í hans húsi, 2 Sam. 6; hér er örk sáttmálans ámillum Guds og manna, Jesús Christus, sem er nádarstóll fyrir hans blód, Róm. 3. Hvada blessan mun hönum ecki fylgja? mig skal þad ecki undra þótt ad Guds börnum, í hverjum hann byggir, þyki lítid koma til yfirlætis veraldarinnar, þar hann sem býr í himninum, hverjum ad þjóna þúsund og tíusinnum hundrad þúsund h. eingla, hann hefir búid sér vist í þeirra hjarta hér á jördunni sem hann elska og hans ord vardveita. Þessi er sú önnur veröld, er eg í upphafi taladi um, hver ed uppbyrjast hér í nádinni, en fullkomnast sídar í dýrdinni, þá Gud verdur allt í öllu, um hverja Esajas spámadur Kap. 64, og Páll postuli samsaga verda, 1 Cor. 2, ad þad hafi ecki auga séd og ecki eyra heyrt, og ei hafi þad í nockurs manns hug edur hjarta komid, hvad Gud hafi þeim fyrirbúid er hann elska. Hana ad byggja, hennar njótandi ad verda, og í henni eylíft lof ad syngja vorum Gudi, sem oss hefir sigurinn gefid, unni oss sjálfur hann fyrir Son sinn Jesúm, amen!

Annann Dag Hvítasunnu.

Gudspjallid, Jóh. 3 Kap.

Jesús sagdi vid Nikodemum: Svo elskadi Gud heiminn, ad hann gaf út sinn eingétinn Son, til þess, ad allir þeir sem á hann trúa, fyrirfarist ecki, heldur ad þeir hafi eylíft líf. Því eigi sendi Gud Son sinn í heiminn, ad hann fyrirdæmdi heiminn, heldur ad heimurinn frelsist fyrir hann. Hvör á hann trúir, fyrirdæmist eigi; en hvör hann trúir eigi, hann er nú þegar dæmdur, því hann trúir ecki á nafn eingétins Sonar Guds. En þessi er dómurinn, ad ljósid kom í heiminn, og mennirnir elskudu meir myrkrid enn ljósid, þvíad þeirra verk voru vond. Hvör sem illa gjörir, hann hatar ljósid,

hann kémur og eigi til ljóssins, ad eigi straffist hans verk. En hvør sem sannleikann gjørir, hann kémur til ljóssins, svo hans gjørdir verdi kunnar, því þær eru í Gudi gjørdar.

Exordíum.

Trúudum er allt møguligt, segir Ritníngin, Marc. 9. Þad hefir kristinndómurinn fram yfir adra speki, ad hann verkar alla hluti med Guds krapti. Sýnast mætti ad Abraham, fadir trúadra, hafi verid nockud holdliga sinnadur, þegar hann sagdi vid Gud, er hann hét hønum sinni gjæsku: hvad villt þú géfa mér? eg em barnlaus, Gén. 15; þvíad í þad sinn hefir Guds vinur ecki litid nema eptir tímanligri farsæld, en Gud gjørdi betur vid hann, því hann þeckti hans hjarta, og gaf hønum ecki einasta einn son vid einni aldradri kvinnu, Gén. 21, heldur og þar ad auki einn Son af hans lendum, í hverjum ad blessadar eru allar þjódir, Gén. 22; þad er Jesús Christus, Matth. 1, Gud blessadur um aldir, en þó fæddur af fedrunum eptir holdinu, Róm. 9; sá sem hann á, hann er aldrei barnlaus, aldrei arflaus, aldrei hjálparlaus, því hann á þann, hver ad er Drottinn, sem er máttugur til ad hjálpa, hverjum Gud hefir géfid endimørk veraldarinnar til arfleifdar, Ps. 2; þad barn, sem oss er fædt og þann Son, sem oss er géfinn, á hvers herdum ad er høfdingja dómurinn, hvers nafn hann kallar, undarligur, rád, hetja, sterkur, fadir eylífdarinnar, fridarhøfdingi, Esa. 9, þenna sinn eingétinn Son, segir sjálfur Sonurinn, ad Fadirinn hafi útgéfid fyrir heiminn í þessa dags Evangelió, til þess ad allir þeir, sem á hann trúa, skuli ei fyrirfarast, heldur hafa eylíft líf; af hverjum dýrmætu ordum eg vil tvent húgleida: 1) hvørsu veglig ad sé þessi gáfa; 2) hvar til hún gagni oss. Þú gódi Gud, sem oss hefir hann sjálfur óverdugum géfid, styrk oss med nád þíns Anda, ad vér mættum þetta dýrmæta eyrindi svo framkvæma ad þér líki, fyrir Jesú Kristi forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Menn plaga ecki alleina ad virda eina gáfu af því, hvørsu dýrmæt hún er í sjálfri sér, heldur og hinu, af hverjum hún er géfin, og med hverju gédi ad hún er útlátin; eg virdi meir þann skeink, sem géfinn er af konúnginum, heldur enn af mínum líka, og sá er mér hvad kjærastur, er eg þigg af fødur mínum edur vin þeim, sem er eins og sjálfur eg. Nú heyrum vér í Textanum, ad þessi ástgjøf sé frá Gudi komin; eckért kann þvílíkt ad segjast edur nefnast; svo miklu ædri sem Gud er øllum sínum sképnum, svo miklu er þessi skeinkur dýrdligri øllu því er adrir géfa, ei sízt fyrir hans skuld, sem géfid hefir. Landstjórnarinn í Ephesó, er hann vildi stilla til frids borgarmúginn, sem Demetríus hafdi uppæst ámóti þeim St. Páli, Post. gb. 19, hann fann eckért gildara til ad sefa þá med enn þad, ad hann sagdi, ad bilæti hinar miklu Dianæ í Ephesó væri af himnum ofanfallid; svo var nú Andskotinn kroptugur í børnum vantrúarinnar, ad heidíngjar skipudust alleina vid þad, sem ádur voru svo ólmir ad ærslum gégudi, af því þeim þótti þad sómi svo mikill, ad þeirra fulltrúi skyldi frá himnum kominn vera. Ættum vér þá ecki, kristnir menn, ad leggja hina mestu virdíngu, ást og elsku á þad, sem vér vitum komid vera frá hinum sanna Gudi, hver ed øllu stjórnar bædi á himni og jørdu, og jafnvel þad, sem vér køllum hans minnstu gáfur, sem þó eingar litlar eru, aukheldur þad, ad hann hefir géfid oss sinn Son. Jakob segir, ad øll góð gjøf og øll fullkomin gjøf komi ad ofan frá Fødur ljósanna, Jac. 1. En af hverju gédi ad Fadir ljósanna hafi oss géfid þessa gjøf, sem er øllum meiri, þad segir hann oss sjálfur í Gudspjallinu med þessum ordum: svo elskadi Gud heiminn. Lángt vorum vér frá því syndugir ormar, útlægir frá Gudi og hans helgidómi, ad þad væri nock-

urt hjá oss nema eymdin ein, er mætti hræra Gud til medaumkunar, aukheldur hann kynni ad elska oss fyrir nockra vora verdskuldan edur ágjæti. Manneskjan var svo á sig komin eptir syndafallid, ad Ritníngin talar þar svo um eptir mannligum plagsid, Gén. 6: Gud ydradi þess, ad hann hafdi manninn skapad; og samt elskadi hann oss svo, ad hann gaf oss ecki nockra almenniliga gáfu, svo sem þegar hann lætur rigna yfir vonda og góda, og sólina upprenna yfir ránguláta og réttláta, Matth. 5, heldur sinn eingétinn Son, og þad ad fyrra bragdi, ádur enn vér hofdum vit á, edur nockra atburdi til ad elska hann. Í því er kjærleikurinn, segir Jóhannes, 1 Pist. 4 Kap., ecki ad vér elskudum Gud, heldur ad hann elskadi oss og útsendi sinn Son til forlikunar fyrir syndir vorar. Eg ætla ad vorum fyrstu foreldrum yrdi næsta rádfátt í Paradís, þegar þau hofdu Gud styggdan; mundu þau hafa nockra vidleitni ad blidka hann? mundu þau géta hitt uppá þetta guddómliga visdóms rád, ad Gud skyldi madur verda til þess ad forlika heiminn vid sjálfan sig? fávis voru þau til þess, atburdirnir voru þeir einir ad fela sig, því þau voru nakin, Gén. 3, og ad bera skuldina af sér hvert um sig, þessi voru úrrædin einasta. O, hvílik dýpt audæfanna og Guds speki! Róm. 11. Snemma braust út hin guddómliga elska af hans hjarta, strax er hann hafdi lagt hinn réttvísa dóm á manninn, ad hann skyldi deya, lagdi hann þá líknarfullu bót med, ad kvinnunnar sædi skyldi í sundurmerja hoggormsins höfud, Gén. 3. Þetta sitt miskunarrika fyrirheit hefir hann efnt í sendingu sins eingétins Sonar hingad í vort auma hold, fæddan af kvinnunni, ennþá þegar vér vorum hans óvinir, Róm. 5, þegar vér enn þá vorum daudir í vorum syndum; þessi er hin guddómliga elska, er Drottinn prísar hér í Gudspjallinu, og þad ecki um skor fram, því Páll talar hér um, Róm. 8: ad Gud hafi ecki þirmt sinum eingétnum Syni, heldur géfid hann út fyrir oss alla; hann sparadi hann ecki til ad fædast í armód, ecki til ad verda landflótta, ecki til ad þola skammir og hádúngar af þeim, sem hann tók undan eylifri skomm og hádúng, ecki til ad lída krossins dauda fyrir þá, er hann deyddu, og ecki til ad þola helvítis píslir fyrir þá, sem høfdu gjørt sambandvid daudann og sáttmála vid helviti, Esa. 28; hann sparadi hann ecki fyrir syndina, sem Gudi alleina illa líkar, Ps. 5, heldur gjørdi þann, í hverjum honum alleina vel þóknast, ad synd, jafnvel þótt ecki vissi hann af synd, 2 Kor. 5. Enginn elskar nockurn meir enn þad, ad hann géfur sitt líf út fyrir hann, segir Lausnarinn; en Gud elskar sinn Son eins og sitt eigid líf, þvíad hann er ljómi hans dýrdar, Hebr. 1; hann er sá sem er í hans skauti; en fyrir því, ad Gud kunni ecki einsaman ad deya, lét hann sinn Son deya í mannligu holdi, í mannligri náttúru, er hann af fedrunum hafdi, hver fyrir því ad í honum býr øll fylling Guddómsins likhamliga, Kol. 2, þá heitir hann sá madur, sem honum er næstur, Zach. 13; já, hans sonur, jafnvel eptir manndóminum, ecki einn sonur, er sé ættleidingur, svo sem vér erum fyrir hans skuld, heldur Guds himneska Fodur náttúrligur Sonur fyrir ibúd Guddómsins, því Textinn segir, ad hann hafi útgéfid sinn eingétinn Son; hvad ecki á ad skiljast eptir Guddóminum alleina, heldur og eptir manndóminum eingu sídur, þvíad í honum hefir hann kvol og dauda lidid, og allt þad, er hann vann til árnadar og miskunar syndugu mannkyni. Enginn vill missa sinn son; Jakob vildi ei voga sínum yngsta syni í þá hættu, ad láta hann fara med sínum

brædrum ofan til Egyptalands, þótt þeir neyddu hann þar um, Gén. 42, og þeim lægi lífið á; en Guð gaf oss sinn Son óbedinn, og ofurseldi hann í daudans kvöl fyrir oss, sem ecki vorum synir, heldur reidinnar börn, og af náttúrunni til Satans þrælar, Eph. 2. Kvinnan sú sem umgétur, 1 Kóng. 3, hún vildi heldur ad sú, sem ecki var módir skyldi eignast sinn son, heldur enn lífid væri af honum tekid, svo mjög elskadi hún sitt lífsafkvæmi, hún vildi vinna þad til, ad óvina sín mætti hafa gledi af barninu, svo þad mætti þó lífi halda, því hennar idur tendrudust upp síns sonar vegna, segir Ritningin. En hinn eylífi Brunnur Gjæskunnar vitjadi vor fyrir sín miskunar idur, og elskadi svo heiminn ad hann útgaf sinn eingétinn Son í daudann, uppá þad, ad allir þeir sem á hann trúa hefdu eylíft líf. Þegar Drottinn spáir um gjæsku sína, er hann vilji audsýna sinn fólki fyrir Christum og í Kristó, þá tekur hann svo til orda, Malach. 3: eg skal tjá þeim miskunsemi, svo sem einn tjáir miskun sínum syni, þeim er stundar hann. Minn Herra og minn Guð! vér megum þad med kinnroda medkénna, ad þú hefir sýnt oss meiri miskun enn þínum eingétna Syni á hans daudadegi; hann vard ecki bænheyrdur, er hann beiddi ad reidinnar kaleikur mætti frá sér takast, Matth. 26, já ecki þótt hann beiddi, í heilar þrjár reisur; en hvörs vér bidjum þig í hans nafni, þad vilt þú veita oss, Jóh. 16; þad skal ské, (þad eru þín eigin ord) ad ádur enn vér bidjum, þá vilt þú bænheyra, Esa. 65; þinn eingétinn Sonur fékk einga vægd, jafnvel þótt enginn kynni ad straffa hann um nockra synd, Jóh. 8; en vér hofum miskun odlast sem til alls ills hofdum unnid; þinn Sonur fékk eckért ad svala sér med í hinni bitru pínu nema gall og edik, Matth. 27; látir þú oss nockud til handa bera, til þess ad líkjast honum, látir þú oss drecka hans kaleik, Ps. 119, hér í nádinni, þá kryddar þú hann med svolun þíns h. Anda, þú dreypir á oss med sætleik eptirkomandi aldar, og leidir oss fram ad ferskum votnum; svo miklu betri kosti hofum vér nú þrælarnir ad búa vid, enn þinn eingétinn Sonur; hver er sá af oss, ad hann ecki hafi þar, hann megi hofdi sínu adhalla? Matth. 8; hver er svo ofsóktur, píndur og kvalinn sem hann var? á hverjum hefir þvílík hegning legid? Satt er þad, ad hann er inngenginn í sína dýrd, Lúc. 24, ad ollu þessu aflocknu; en vér sem ad varla drepum hinum minnsta vors fingurs í þinnar reidiflód, Lúc. 16, sem gécк yfir hofud honum, vér skulum og inngánga í hans dýrd, ef vér trúum á hann; og er þad mála sannast, ad vér vinnum svo lítid sem eckért til þeirrar dýrdar, sem hann hefir oss med sinni kvol afrekad, þótt vér bærum Jobs kaun, Job. 2, og Gihesi líkþrá allt frá voggunni til grafarinnar, hjá því sem hann þolad hefir fyrir vorar syndir; honum sé lof, dýrd og heidur um aldir, amen! Svo hefi eg nú allt hingad til nockud talad um ágjæti þessarar himnesku gáfu; eptirfylgir ad tala um hennar gagnsemi.

Nytsemi eins hlutar metum vér af tvennu, annadhvert ad hann gagnar oss til ad umflýa hid vonda, edur til ad odlast hid góda; hverttveggja finnum vér í útsendingu Guds eingétins Sonar; þad fyrra kénnir hann oss í Gudspjallinu med þessum ordum: ad allir þeir sem á hann trúa fyrirfarist ecki. Tvent hefir og Drottinn til þess gjort, ad þeir skuli ecki fyrirfarast sem á hann trúa. Fyrst þad, ad hann hefir lidid þeim til eptirdæmis;

þad annad, ad hann hefir lidid þeim til forlíkunar; um hid fyrra talar St. Pétur, 1 Pist. 2, segjandi: Kristur er dáinn fyrir oss, og hefir oss eptirlátid þad dæmi; ad þér gángid í hans fótspor. Þegar hinn gamli Adam, sem býr í oss, á ad leggja út þau dýrmætu ord, sem Páll skrifar, Róm. 8, ad sá sem ecki þirmdi sinum eiginn syni, heldur gaf hann út fyrir oss alla, hvar fyrir skyldi hann ecki géfins veita oss alla hluti med hönum? þá skilur hann þau um þad sem hönum líkar; hönum þykir ecki mikid koma til þess lífsins brauds, sem af himnum er ofan komid, Jóh. 6; hann vill kjot hafa, Rúm. 11, og er ecki til frids ella, þad er sælgjæti holdsins og þess munadar, hann etur sig fullann þar af, þar til þad gengur út um hans nasir og sálgar þeim, er ala hann svo kappsamliga, svo þeir drepast þúsundum saman, og verda helvítis eldsmatur ad sidurstunni; en þegar Páll nefnir hér alla hluti, þá meinar hann þá, ed sálunni gagna; þad er audsært af öllum þessum sama kapitula, hvadan ordin tekin eru; hvar af vér sjáum, br. m., ad ecki er Guds Sonur oss til þess sendur, ad vér skulum láta eptir holdinu þess girndir ad rækja, Róm. 13, ef vér viljum á Guds Son trúa, svo vér fyrirforumst ecki, heldur svo sem hann er einusinni dáinn syndinni, segir Páll, Róm. 6, þad er fyrir syndina, og deyr ecki framar, svo eigum vér henni dagliga ad deya, og med hönum dagliga ad upprísa, ad vér ei framar lifum í henni; svo sem hann hefir sigrad heiminn, svo eigum vér ad forsmá heiminn, og svo sem hann hefir útsnarad Djöflinum og trodid hann undir sinna barna fætur, Róm. 16, svo eigum vér ad reka hann út úr hjarta vorn, med öllu hans hyski; vér eigum ecki ad hafa eina klauf eptir á Egyptalandi, Exód. 10, heldur brenna upp þann Amalechita med öllu hans götzi, kviku og daudu, 1 Sam. 15, med sannri ydran og afláti syndanna, svo ei verdi Israels ríki frá oss tekid. Þad kénnir oss Páll, 1 Cor. 11: ef vér dæmdum sjálfa oss, þá yrdum vér ecki dæmdir, en þegar vér dæmumst af Drottni, þá verdum vér leidréttir, svo ad vér ecki fordæmumst med heiminum. Þannig er oss nú Kristur sendur til eptirdæmis, bædi í lifnadinum og svo í krossburdinum; hverutveggja er ómissandi til þess ad umflýa kvölunina; en forgéfins hefdi hann lidid oss til eptirdæmis, nema hann og hefdi lidid oss til forlíkunar; hvar fyrir til forlíkunar? því vér vorum missáttir vid Gud; hvers vegna? fyrir syndina; hvad hafdi syndin forþénad? eylífan eld med Djöflinum og öllum hans árum; hver hefir syndina burttekid? þad hefir Guds Sonur gjört, er hann bar hana uppá tréd, segir Pétur, 1 Pét. 2; því sagdi Jóhannes skírari, er hann leit Christum koma til sín: sjáid þad Guds Lamb, sem í burtu ber heimsins syndir, Jóh. 1. Til þessa þykir heiminum lítid koma; eg trúi hann dylgist vid ad þar muni svo heitt í Satans badstofu, sem prestarnir segja, annars mundu menn ecki bidja sér og odrum svo optliga helvítis, sem menn gjöra; en viljid þér ecki trúa þeim, þá trúid Guds ordi, trúid Ritningunni. Eg veit ad ydur þykir þad lítid heimsins börnum, ad þér skulid aldrei um æfi Gud sjá í dýrdinni, því þér hafid aldrei séd hann né hirdt um ad sjá hann í nádinni; en svo þykir Páli þad mikid, ad hann segir: ógndligir munu straffast med eylífri glötun, fjarlægir augliti Guds og mætti hans dýrdar, 2 Thess. 1; en hlustid til hins, ad þar mun verda óp og tannagnístran, Lúc. 13: þeir munu eta sínar tungur út af pínu, Opinb. b. 16: þessar píslir eru vægdarlausar, Jac. 2, og ecki svo sem þessa heims mótlæti, hvar menn fá nockra linun

ástundum; þeirra ormur mun ecki deya, og þeirra eldur ecki útslöckna, Esa. 66, það er eylíf smán, Dan. 12, eylíf hegning, Matth. 25, og þoka myrkranna, Júd. v. 13, sem um eylífð er tilbúin hinum ógudligu, 2 Pét. 2. Ef þér nú hafið nockra líkhamliga tilfinníng, ef þér varla lifað gétið, þá ydur vantar sælgjæti ydar og venjuligan adbúnað, ef þér gétið ecki af ydur borið, nær þér fáið höfuðverk edur síðusting, hvað mun þá verða í eldsdýkinu sem vellur af eldi og brennusteini, Opinb. b. 21; ef ein lítil vanvirda, er þér svo kallið í þessu lífi, kvelur svo ydar hjarta, að þér svífist einkis til að hefna ydar, hvað mun þá verða hin eylífa skömm? þér munuð þeinkja að eingin hafi yfir ödrum að stæra sig á þessu forsmánarinnar landi, en gjætið þess að þér munuð kveljast í augsýn h. eingla, Opinb. b. 14, hverra lagsmenn að eru Guðs útvaldir, er þér fóttroðið hafið í ydar velmakt. Þér munuð sjá alla heilaga í Guðs ríki, Lúc. 13, en ydur útkastaða, já, margan þann, sem þér órétt gjört og uppsvelgt hafið, og ecki reiknað verðugan að þurka ydar skó, þá munuð þér sjá til borðs sitja með Abraham, Ísak og Jakob í ríki himnanna; þegar hinir fordæmdu glotunarinnar synir sjá þetta fyrst, þá mun öfundar ormurinn taka til að bíta af alvöru, þá mun ecki duga að sefa hann með lífláti Abels, Gén. 4, né mansali Jósephs, Gén. 37, edur drápi Naboths, 1 Kóng. 21, því hann mun aldrei deya, Esa. 66; og viljið þér ecki ödrum Guðs mönnum trúa hér til, og segið, að hvörki Esajas, Jakob, Pétur né Júdas hafi verið í helvíti, að þeir kunni þar frá að segja, svo sem margur glópur lætur sér um munn fara, þá trúið þó Guðs Syni. O, þér hin vantrúaða kynslóð; hann var í helvíti þegar hann kvaldist fyrir ydar syndir, svo þér skylduð ecki fyrirfarast, heldur hafa eylíft líf. Enginn kann betur að segja oss hvernig þar er háttað, heldur enn hann, sem það hefir tilbúið handa Djöflinum, hann eð sjálfur hefir þolað helvítis píslir, hann eð sjálfur er þángað ofanfarinn til að prédika öndunum í fángelsinu, 1 Pét. 3, það er til að stráffa þá; hann er Guðs Sonur, hann ber alla hluti með orði síns kraptar, Ebr. 1; allt vald er honum géfið bædi á himni og jördu, Matth. 28, og og varð helvíti honum þó svo heitt, að hann sveittist blóðinu, Lúc. 22, og hrópaði á krossinum: Guð minn! Guð minn! því hefir þú yfirgéfið mig? Matt. 27. O, vatnsbóla! ó, heystrá! munt þú þá géta búið við þennan fortærandi eld? og þú skallt þar þó eylífliga búa, nema þú ydrist og trúir á Soninn, Jóh. 3. Viljið þér nú ecki Guðs Syni trúa, því það er svo gamallt, að honum er lítt trúað af heiminum, þá trúið þó Djöflunum, þér eruð vanir þeim að trúa, þótt þeir ljúgi, gjörið þeim ecki þann órétt að trúa þeim ecki, nær þeir satt segja. Þegar Drottinn rak hina mörgu djöfla út af hinum óða Gadareno, Marc. 5, þá báðu þeir hann að skipa sér ecki í undirdjúpin, Lúc. 8, það er, í helvíti, því svo kallast það, Opinb. b. 9, og víðar, svo kvíðu þeir við þeim loga, sem alvanir voru fjölunum. Seig mér, mun þér ecki bregða við, ef þér yrði að skyndingu burt kippt úr öllu þínu sælgjæti og steypt í helvíti og kvalirnar eins og hinum ríka? Lúc. 16. Í þetta sinn töluðu djöflarnir alvöru, því þeir ráku sitt eigið eyrindi; en að þér ljúga þeir, syndugur maður, og mála upp fyrir þér helvíti eins og aðra konúngshöll; trú þeim ecki, því faðir þeirra er lygari í frá upphafi, hann stóð ecki í sannleikanum, ei heldur þeir, þarfyrir

eru þeir i helvíti ofan steyptir, og bundnir myrkranna hlekkjum, 2 Pét. 2. Til ad frelsa oss frá þessum óskøpum er nú Guds Sonur útgéfinn, til þess er hann fæddur, húdstrýktur og á krossinn negldur; en gudspjallid segir oss enn nú meira: heldur ad hann hefdi eylift líf, stendur hér. Þad er vitanligt af St. Páls ordum, Eph. 2, ad vér fædumst daudir í syndinni; þad náttúrliga líf færir med sér andligann dauda. Nær tökum vér til ad deya? þegar vér lifnum í skírninni, finnur módir vor kristilig kyrkja med oss fyrst eitt andligt lífsmark; fyrir hvern? fyrir hann, sem af Gudi er útgenginn til þess ad heimurinn skyldi hafa eylift líf; svo segir Páll, Tit. 3; ad Gud hafi ríkugliga úthellt yfir oss heilögum Anda fyrir Jesúm Christum vorn heilsugjafara, svo ad vér réttlátir fyrir hans nád yrdum erfingjar eylífs lífs; en sá, sem skal eylífs lífs njóta, hann verdur hér í lífi fyrst ad lifa andligu lífi; þad hljótum vér í skírninni, sem sagt er. Þess gétur St. Pétur, er hann segir, ad Gud hafi endurgétid oss til lifandi vonar, 1 Pét. 1; en þad kann audveldliga aptur ad missast, svo vel sem þad líkhamliga, nema hinn innri madurinn, sem í fyrstunni er eins og brjóstmylkingur á sig kominn, nema hann sé dagliga nærdur og endurnýadur; því lætur Páll þetta fylgja hvort ödru, segjandi, Tit. 3: ad Gud hafi oss hólpna gjört fyrir endurgétningar laugina og endurnýúngar heilags Anda. Þennan andliga vört og þroska ödlumst vér eins vel fyrir Christum, svo vel sem hid andliga líf í fyrstunni; þad kénnir oss Páll, Eph. 2, segjandi: vér erum Guds verk skapadir í Jesú Kristó til gódra verka, hvor Gud hefir tilbúid ad vér gaungum í þeim. Sálin veldur því ad líkhaminn ver, ecki gjörir þad fædslan alleina, heldur er hún svo sem nockurskonar medal, í hverju ad verkar mannsins andi honum til þroska, þar til hann fullvaxinn er. Kristur er vort andligt líf, hann er líf hins innra mannsins. Fædan er Guds ord, í því verkar hann med sínum Anda, þar til vér náum ad vara eptir fullkomnum mælir Kristi aldurs, sem Páll ad ordi kémst, Eph. 4; og þetta andliga líf, er mest fólgid í deydingu holdsins; þau tvø eru hvort ámóti ödru; eins líf er annars daudi; hinn gamli madurinn og hinn nýi, sem eptir Gudi er skapadur, þeir berast banaspjót eptir, en sá er munurinn, ad hinn gamli fær sálgad hinum nýa í einu, svo hann ástundum aldrei vidraknar aptur, en hinn nýi fær aldrei svo drepid hinn gamla, ad hann ecki apturgángi; til fánga verdur hann tekinn fyrir Guds krapt, en aldrei verdur honum svo fyrirkomid, ad ei brjótist hann um, svo lengi vér erum í holdinu. Vel sé þeim er géta lagt hin sterkustu fjötur á hann, og því kallast hann daudur, þegar hann náir ecki ad framkvæma sínar girndir; þegar menn hepta reidina og girndina og adrar tilhneigíngar, sem af þeim vara, med Kristi Anda, þá heitir hinn gamli Adam daudur; því lýsir Páll er hann segir, Kol. 3: þér erud daudir og ydar líf er fólgid med Kristó í Gudi. Hver hefir nú afrekad oss þetta líf? þad hefir Kristur, sem ad er vort líf, en var útgéfinn í daudann fyrir oss, svo vér hefdum eylift líf; þad vottar Páll enn aptur, Gal. 2, segjandi: eg em krossfestur med Kristó, en lifi þó samt, ecki eg nú, heldur lifir Kristur í mér, en þad eg lifi í holdinu, þad lifi eg fyrir trú Guds Sonar, er mig elskad hefir og útgéfid sjálfan sig fyrir mig. Af þessu lífi framkémur hid eylífa líf, sem ádur er sagt. Menn bjóda ecki daudum mönnum til bords, heldur lifandi, svo mun og enginn bordsettur verda med Abraham, Isak og Jakob, nema daudinn, hver ad er sendi-

dóði, hitti hann lifandi í Kristó. Hér segir í Guðspjallinu, að Guð hafi svo elskað heiminn, það er alla menn, því allir vill hann að hólpnir verði, og komist til sannleiksins viðurkénningar, 1 Tím. 2; en því veldur fjandmaðurinn, sem er morðíngi sálnanna, að hans guddómligi kjærleiki fær því ei til vegar komið, að allir hólpnir verði. Því stendur hér, að þetta eylífa líf hlotnist þeim alleina sem á Guðs Son trúa; en hvílík gáfa er þetta líf, börn mín? vér kunnum ecki að leiða oss í hug né hjarta hvílíkt það sé, nema hvað vér af Guðs orði heyrum, nema hvað Guðs Andi sýnir oss svo sem fyrir spegil og í rádgátu, 1 Cor. 13, þegar hann lætur oss það smacka, og vekur í oss sætleik eptirkomandi aldar, það er gnógt fagnaðarins og glediligt liferni til Föðursins hægri handar, Ps. 16; vorir líkhamir verða einglunum jafnir, Lúc. 9, já, samlíkir Kristi dýrdligum líkhama, Phil. 3; þeir munu einkis viðþurfa, ei fæðslu, ei fatnaðar, því Guðs ríki er ecki matur né dryckur, heldur friður og fögnuður í h. Anda, Róm. 14; þeir munu dýrðinni íklæddir verða, og skína eins og sól í ríki síns Föður, Matth. 13; vorar sálir munu í ómræðiligum fögnuði lifa, 1 Pét. 1. Dýrdligir hlutir verða í þér talaðir, þú borg Drottins, segir Davíð, Ps. 87, er hann spáir um kristnina, en Páll segist hafa heyrt í hinum þriðja himni ómræðilig orð, sem enginn fær úttalað, 2 Cor. 12. Veraldarinnar sælgjæti er aldrei svo mikið, aldrei svo margvísligt að ei fái menn leiða á því; þeir sem hafa sína unaðsemd þar í, verða þó að krydda það með afláti nockru; einn skal húngra, áður enn maturinn smackar vel, hann skal þyrsta, áður enn dryckurinn þykir honum góður, en í sælu himnanna er eckért aflát, enginn bið eptir nockru; því svo sem einglarnir sjá jafnan Guðs Föður andlit, Matth. 18, svo munum vér og gjöra, þar vér erum einglunum jafnir, í hverju öll sæla er fólgin. Job í öllum sínum mannraunum huggar sig þar við einasta, að hann muni sinn Endurlausnara sjá með þessum augum (segir hann) Job. 19, það er með sínum líkhamligum augum; þegar Páll hafði eitt sinn verið í himninum og séð Guðs dýrð, það var honum svo minnisstæðt, að hann úr því vildi alla hluti líða fyrir Kristi sakir; og þannig eru þeir lyndir, sem Guð opinberar sína dýrð í hjartanu með von eptirkomandi dýrðar. En ef þannig er vort fángelsi, br. m., hvílíkt mun þá kóngsríkið verða? Það er ecki að undra, þótt hin sanna Guðs kyrkja stynji og andvarpi í himininn eptir Guðs barna sælu, Róm. 8, þar Guðs andlit lýsir yfir henni, þótt ei sjáum vér hann hér augliti til auglitis, heldur svo sem í spegli og rádgátu, 1 Cor. 13. Aristóteles var eitt sinn spurður að, hvað fríðleikinn væri? en hann svaraði, að það væri fyrir blindann mann að spyrja að. O, oss auma! þótt oss af öllu hjarta lángi eptir að sjá hinn lifanda Guð, þá fá menn það ecki fyrir blindu holdsins, og er þó eptirlaungun þessi miklu inndælli enn allur fögnuður veraldarinnar. Guð hafði lagt mikið til Mósen, og prýdt hann með kostuligum gáfum fram yfir aðra menn, og þó var hann ecki ánægður, nema hann mætti sjá Guð; það var honum ecki nóg að tala við hann, eins og maður við mann, Exód. 33, heldur vildi hann og sjá hans dýrðar ljóma, hefði hann það mátt, og lifa. Þvílík er nú Guðs barna sæla í eylífu lífi, og miklu meiri, æðri og dýrdligri, en að nockur syndug túnga fái úttalað. Hugleiðið nú, kristnir menn, hvílíka ástgjöf menn þegið hafa í útsendingu Guðs eingétins Sonar; hann er útgéfinn til þess að ei skylduð þér fyrirfarast, ecki brenna í hinum glóanda helvítis

ofni, ecki verda lagsmenn djøflanna í myrkranna fángelsi, ecki bera eylífa skømm og forsmán, sem þér med ydar syndum hafid forþénad; hann er útgéfinn til þess, ad þér hafid eylíft líf, eylífa sælu, eylífan fognud og unadsemd um aldir alda, hvar þér sjá munud svo sem þér erud séndir, og þeckja svo sem þér frædddir verdid, 1 Cor. 13; þér munud sjá Guds hátign, er ydur hefir skapad, gledja ydur í hans elsku, er knúdi hann til ad géfa ydur þenna sinn Son. Þér munud sjá ydar Frelsara, er ydur hefir leyst med sínum dauda úr eylífu banni; þér munud sjá ydar hold og blód upphafid á Guds tignarstól honum til hægri handar; þér munud sjá h. Anda framgángandi af Fødur og Syni, þann góda Anda Guds, sem ydur hefir endurgétid, endurnýad, leidt í allan sannleika, straffad í ydur syndina, huggad ydur aptur, styrkt ydur í mótgánginum, og þá munud þér fyrst sjá ad harmkvæli þessara tíma voru ecki verd þeirrar dýrdar sem ydur er þá auglýst, Róm. 8. Børn mín! hverju viljid þér nú gjalda fyrir þessa stóru elsku? hvers krefur hann af ydur? einkis nema ad þér elskid hann aptur ímót; hvar med verdur þad gjort? ecki med ordi og túngu, heldur enn náúnganu, heldur med verki og sannleika, 1 Jóh. 3. Gudi var alvara ad géfa oss sinn Son; látum oss vera þad alvoru ad elska hann aptur. Ef þér elskid mig, þá vardveitid mín bodord, segir Kristur, Jóh. 14; gjorum svo, þá látum vér hann sjá, ad vér elskum hann, edur ef rétt skal segja, vér sjáum þad sjálfir og finnum þad; því ecki þarf hann ad leitast eptir hvert vér elskum, hann sem rannsakar hjortun og nýrun; en ef vér viljum vita sjálfir hvert vér elskum Gud edur ei, þá spørum eckért fyrir hans skuld, eins og hann þirmdi ecki sínum eingétnum Syni fyrir vora skuld, þvíad í því auglýsti hann sína elsku. Brennum upp allar vorar tilhneigíngar med elskunni til hans, hún er einn eldur; ef vér erum Abrahams synir, Jóh. 8, ef vér høfum trú Abrahams, þá gjorum Abrahams verk, Jac. 2; hann vildi fórnfæra sínum eigin syni og trúdi Gudi ad hann mundi kunna ad gjora hann lifandi af daudum, Róm. 4; gjørum eins, offrum Gudi því sem oss kjærast er, þad er viljinn vor; látum ecki eptir honum eins og David syni sínum Adóníæ, þegar hann sá ad hann vildi ríkja, hann var svo barnsár ad hann nennti ecki ad ángra hann; breitum í odru eptir Davíd, en ecki í þessu, heldur drepum voru vilja þegar hann vill gjora uppreist ámóti Guds vilja, og segjum: verdi þinn vilji, þá mun Gud hann aptur lifandi gjøra med sínum vilja, svo ad vér viljum þad, sem hann vill, og ad hans vilji framkvæmist á oss, sem er sá, ad vér eignumst eylíft líf; þad veiti oss Gud Fadir af nád sinni og miskun, í Jesú nafni, amen!

Þridja Dag Hvítasunnu.

Gudspjallid, Jóh. 10 Kap.

Jesús sagdi til Pharíseanna: sannliga, sannliga segi eg ydur: hvør hann geingur ei inn um dyrnar í saudahúsid, heldur stígur hann inn med ødrum hætti, sá er þjófur og spillvirki; en sá sem geingur inn um dyrnar, hann er hirdir saudanna; fyrir hønum lýkur dyravørdurinn upp, og saudirnir heyra

hans rødd; og hann kallar sína saudi med nafni og leidir þá út; og þá hann hefir sína saudi útlátid, geingur hann frammi fyrir þeim, og saudirnir fylgja hønum eptir, þvíad þeir heyra hans rødd; en ødrum annarligum fylgja þeir ecki eptir, heldur flýa þeir frá hønum, þvíad þeir kénna ei annarliga rødd. Þessa málsgrein taladi Jesús til þeirra, en þeir vissu eigi hvad hann sagdi þeim. Þá sagdi Jesús enn aptur til þeirra: sannliga, sannliga, segi eg ydur, ad eg em dyr saudanna; og allir hverjir helst sem fyrir mér komu, þeir voru þjófar og spillvirkjar, og saudirnir hlýddu þeim eigi. Eg em dyrnar, ef nockur geingur inn um mig, sá mun frelsast, hann mun og gánga út og inn, hann skal og finna sitt fódur. En þjófurinn kémur ei til annars, enn hann steli, drepi og fordjarfi; en eg er kominn til þess, ad þeir hafi líf og fulla nægd.

Exordium.

Ert þú sá sem koma mun, edur eigum vér ad vænta eins annars? søgdu Jóhannes lærisveinar vid Christum, Matth. 11, er þeir voru sendir frá sínum Meistara til ad spyrja ad, hver hann væri; í hverjum ordum þad er ad athuga, ad Messías hefir nefndur verid á þeim døgum: sá sem koma mun; annars hefdi þessi spurníng verid nockud myrk og óskiljanlig. Þú ert Kristur Sonur Guds, hann sem koma skal í heiminn, sagdi Martha fordum vid Lausnarann, Jóh. 11; og mundi hún ecki hafa ávarpad hann þannig, hvern hún þeckti kominn ad vera, nema Messías hefdi svo almenniliga kalladur verid. Þetta má vidar sjá í nýa Testamentisins bókum; og hafa vísir menn Gydínga í þessu litid til spádómanna í gamla Testamentinu, hvar ed svo adkvedur um Messíam: ad hann muni koma; svo segir Esajas: sjá ad Gud ydar hefnd kémur, ydar endurgjald, hann kémur til ad frelsa ydur, þá munu og augu hinna blindu uppljúkast, og eyru hinna daufu opnast, þá mun hinn halti dansa svo sem hjørtur, og túnga hins málausa sýngja, Esa. 35; til hvers spádóms medal annara Frelsarinn bendir Jóhannes lærisveinum, er þeir fréttu hann ad: hvert hann væri sá sem koma mundi. Þetta upplýsir þau ord, er vor Endurlausnari talar í þessa dags Evangelío, er hann segir: ad allir þeir, sem fyrir hann komu, hafi verid þjófar og spillvirkjar; hvar hann meinar, eptir mínum fáfródum skilníngi, þá, sem fyrir hann komu og eignudu sér nafn hins mikla Hirdirs og vildu frelsa Gydínga af valdi Rómverja, en bønnudu ad géfa keisaranum skatt; þvílikir voru Tevdas og Júdas Galílæus, um hverja Gamalíel talar í Postulanna Gjørníngabók, 5 Kap. En hvernig sem því er varid, þá talar Drottinn hér ecki um spámennina, er voru réttlætisins prédikarar og spádu um hans tilkomu, og tøludu af hans Anda, heldur annadhvert um þessa, sem nú hefi eg nefnt, edur einhverja þeirra lika, þótt søgurnar greini ecki um þá; en fyrir því ad Drottinn vissi fyrir, ad eptir sína hérvist á jordunni mundu upprísa falsspámenn, ecki sídur enn fyrir sína tilkomu í heiminn, þeir ed koma mundu til Guds barna í saudaklædum, en innra voru þeir glepsandi vargar, Matth. 7, þá segir hann hér í Gudspjallinu, hver ad sé merki hins sanna og mikla Hirdirs saudanna, eptir hverjum adrir hirdarar eiga ad breita, er hann sett hefir yfir hjardirnar, Post. gb. 20, svo og á sína saudi, er hans raust alleina eptirfylgja. Vér viljum af Gudspjallinu þetta tvent hugleida: 1) hvernig kénnendunum eigi háttad ad vera, 2) hvernig tilheyrendurnir eigi ad skicka sér. O, þú sem ert hinn mikli Hirdir saudanna, fyrir blód þess eylífa Testamentis, Herra Jesú Kriste! styrk oss hér til, med fulltíngi þins góda Anda; bænheyr oss fyrir þína forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Þar vor Endurlausnari nefnir hirdir í Gudspjallinu, þá meinar hann í fyrstu sjálfan sig, því hann er Høfdíngi hirdaranna, sem Pétur vottar, 1 Pét. 2; allir adrir hirdarar hafa sitt embætti af hønum, þeir sem ad hans vilja eru settir yfir hjørdina, því byrjar øllum þeim hans blessudu dæmi ad fylgja; og er þad sérdeilis þrent, sem þetta heilaga Gudspjall

vísar oss til, sem er: 1) að þeir séu inn um dyrnar gengnir, það er réttiliga kallaðir, 2) að þeir láta sauðina heyra sína raust, 3) að þeir gángi undan þeim. Hvað hinu fyrsta viðvíkur, þá segir Páll að sönnu, Hebr. 5: einginn taki sér þennan heiður til, heldur sá sem kallaður verður af Guði, svo sem Aron. Þvílík kallan brúkast að sönnu ekki nú, og jafnvel ekki í gamla Testamentinu eptir það Guð skipaði konúngana yfir sitt fólk; spámennina kallaði hann að sönnu, en kennimennirnir voru af konúngunum settir; svo skickaði Salómon kóngur Zadoch kennimann í stað Abiathars, 1 Kóng. 2, og Jósaphat tilsetti prestana í húsi Drottins, 2 Kron. 17; olli það því, að ámeðan Guð hafði sjálfur stjórnina í Israel, þá skipaði hann öllum hlutum fyrir meðalgaungu Móses og annara sinna þénara, síðan hefir hann fengið konúngunum þvílíkt í hendur og öðrum valdstéttum, eptir því sem hverju landi hagar; svo var og Aron bæði kallaður og vígður fyrir meðalgaungu Móses, Exód. 28. Drottinn Jesús kallaði að sönnu sína postula sjálfur, Matth. 10, en eptir hans dýrðarfullu himnaför voru hans kyrkju-þénarar af mönnum kallaðir, því Matthíam og Barnabam útvöldu postularnir, jafnvel þótt hluturinn að Guðs vilja félli yfir Matthíam, Post. gb. 1; biskuparnir í Ephésó voru af mönnum kallaðir, ekki síður enn þeir, sem Titus Kritar biskup niðurskipaði um borgirnar, Tit. 1, og kallar St. Páll að þeir séu af h. Anda settir yfir hjarðirnar, Post. gb. 20; svo skickuðu þeir Páll og Barnabas öldúngana í Lystris og Ikóníó, Post. gb. 14, og þessi skickan hélst allt þángað til Guð gaf sínum söfnuðum kristin yfirvöld. Þetta segi eg til þess, að einginn Guðs þénari efist um sína kallan, þegar hann er af kristiligu yfirvaldi kallaður, sem Guð hefir þetta umboðið, nema hann hafi með svikum og prettum, gáfum og mútum stolist inn í sauðahúsið, þá er hann engu betri enn þjófur og spillvirki, og hefir sér engrar Guðs aðstoðar að vænta í sínu kalli og embætti, hversu vel sem hann þykist að sér vera. Svo eru þeir nú af Guði kallaðir, sem eru af konúnginum kallaðir, eður þeim, sem hann hefir það vald í hendur fengið, því hann er Guðs umboðsmaður á jörðunni, en þeir hans, sem af honum settir eru, þó með því móti, að þeir ekki brúki nein óleyfilig meðöl hér til; og er það ekki lítil huggun fyrir þann, sem á dagliga mótstöðu að veita Satan og vondum mönnum hans þénurum, að hann er af Guði kallaður í þá h. stétt, því máttugur er Guð að varðveita sína þénara, er honum treysta, og ei brestur hann viljann til þess, þeir eru skrifaðir í hans höndum, Esa. 49; hver vill þeim granda fram yfir það hann leyfir? Eg vil um þá segja eins og Bíleam sagði um Israel forðum: því skyldi eg bölva honum? hinn sterki Guð bölvar honum ekki, því skylda eg stugga við honum? Jehóva stuggar ekki við honum, Núm. 23. En hann leyfir ekkert, nema það sem er til hans mikla nafns dýrðar, og þeim fyrir bestu, er honum af trú og dygð þjóna, og er sæmd að taka því af hans hendi, hverjum sem honum líkar því að skipa; þeir mega að vísu tileikna sér það, sem Páll um sig skrifar, er hann segir: eg veit hverjum eg hefi trúað, og eg em fulltrúa, að hann er máttugur að varðveita það, sem eg hefi honum tiltrúað, 2 Tím. 1. Nú er það ekki nóg, br. m.! að menn séu kallaðir, nema menn gjöri og Guðs verk með allri athygli; Júdas var kallaður, Matth. 10, og gékk í fyrstu inn um dyrnar, því hann hafði meðtekið þetta embætti með þeim, sagði Pétur, Post. gb. 1, en hans setur varð í eyði, og hans biskupsdóm

medtók einn annar; og því vil eg tala um í ødru lagi, hvernig oss byrji ad fóstra Guds saudi. Saudirnir heyra hans rødd, segir í Textanum; Drottinn talar hér eptir sidvenju Gydingalands og annara landa, þar ed hirdararnir brúkudu og enn-nú brúka í dag eina hljódpípu til ad kalla saman saudina, svo ad þótt margar hjardir séu á beit í einu haglendi, samt þeckir hver ein hjørd síns hirdirs raust, og skilur sig úr ødrum saudaflock nær hún lætur. Ef røddin skal heyrast, þá skulu menn hrópa; þetta ord, rødd, þýdir optliga kénníngu í Ritningunni; þar er rødd eins hrópanda í eydimørku, segir Esajas 40, hvad Jóhannes Baptista þýdir uppá sig og sína kénníngu, Jóh. 1; því skipar og Gud kénnimønnunum ad upphefja sínar raddir svo sem adrar básúnur, Esa. 58. Pad er hin andliga hirdirs pípa, hverja ad hann, sem er hinn mikli Hirdir saudanna, Hebr. 13, hefir oss sínum smalamønnum í hendur fengid, hvers eign ad saudirnir eru; en til þessa heyrir mikil kostgæfni og ástundan, br. m., ætlid ecki ad þad muni einu gilda, hvad þér hrópid; nóg háreysti mega menn heyra ástundum, þad þýtur um eyrun eins og annad stórvidri; en því er ecki svo háttad sem þytnum, er kom yfir postulana, Post. gb. 2, í hverjum ad bjó h. Andi, því þad er ecki Guds ord, sem sumir menn tala í helgum stad; en hann byggir alltíd í sínu ordi er hann í fyrstu innblés í hjørtu postulanna og annara Guds manna; þad er eins og sterkvidrid, sem Elías fann í hellrinum á Guds fjalli Hóreb, 1 Kóng. 19, þad klauf í sundur fjøllin og braut klettana, en Gud var þó ecki í vedrinu; svo eru kénníngar sumra manna, þær skafa innan eyrun á fólkinu, en eckért kémst í hjartad, því þar er eckért af skynsemi, eckért af rádi og eckért af Guds ordi; þad er ský fyrir utan regn, svo sem Júdas postuli talar um Guds dýrkun sumra manna. Hvad mun valda þessu, br. m.? því menn hirda svo lítid um, ad safna því í kornhlødu hjarta síns, er Guds þjónum byrjar ad géfa. Drottinn kallar þann þjón sælann, Lúc. 12, er géfur þeim sinn verd í réttan tíma; hér af má sjá, hvad stór framsýni og árvekni ad heimtast af einum Guds ords þénara; sá sem á ad géfa hverjum einum í réttan tíma þad honum ber, hann má adgjætinn og ecki tómlátur vera; sé nockur sturladur, sé hann ófródur, sé hann hirdulaus, sé hann þverbrotinn, sé hann efasamur, ad øllu þessu á einn Guds þjón ad gjæta, og láta eckért verk, enga sýslan edur umsvif tímanligra hluta sig hindra frá, ad géfa sérhvørjum af þessum í réttan tíma þad sem þeim ber, ef hann vill gjøra verk Drottins Guds síns trúliga; og nema vér svo gjørum, þá er ecki ad dyljast þar vid, ad vér munum ecki einasta launin missa, heldur og þar á ofan straffadir verda, svo sem hinn vondi þjón, er gróf sitt pund í jørdu, Matth. 25. Verid því kostgæfnir, og ætlid ecki ad þad sé nóg ad vér høfum hrós af mønnum, því ef vér leitum eptir því, þá erum vér ecki Kristi þénarar, Gal. 1; og um allt fram, þá lærum sjálfir Guds vilja ad þeckja, af hans ordi; þarí á eins Guds þénara kénníng fólgin ad vera, ad kénna mønnunum ad þeckja syndina, ad fá hana kvitta og ad fordast hana. Høldum vér ecki svo í búskap vorum, ad þótt fódrid sé gott, þá vardi mikid um, hvernig því sé hagtært? ætlum ecki ad þad muni vera ødruvís í andligum hlutum. Menn segja, ad folkid skuli ecki syndga, en þó gjøra menn ástundum ecki skilmerkiliga grein ámillum góds og ills, svo hinn fáfródi læri ad þeckja syndina, og þad veldur því,

ad margt þad, sem ljótt er, verdur dygd haldid, edur ad minnsta kosti enginn ókostur. Menn segja þeir skuli ecki syndga, en ei segja menn svo glögt hvernig þeir skuli varast syndina, edur leggja þeim ráð af Guds ordi, hvernig þeir skuli sjá sig vid þeirri edur þeirri synd, er einhver kann ad vera hneigdur til; menn segja ad þeir skuli ecki syndga, en tala næsta dausliga þarum, hvad hver synd eptir sig leidir; Guds reidi nefna menn ad sönnu, en ræda ecki svo skilmerkiliga um þad, fyrir hver verk hún opinberast af himnum ofan yfir mannanna börn, jafnvel þótt menn sjái þau dagliga fyrir augum sér; og nær menn þannig breita, ætla sumir ad sé vel prédikad Guds ord, og ad þeir séu gódir verkamenn í Kristi akri, eins og hann hafi ecki sjálfur merki sett uppá sin ord, þar ed hann segir: ad þau séu lif og andi, Jóh. 6; en sumra manna kénningar eru daudt hégóma=rugl, og aflar meir bana enn lifs. Þegar St. Páll er ad tala máli voru, 1 Cor. 9, ad menn skuli hafa uppheldi af þjónustunni, þá færir hann til sins máls þá lögmálsgrein, er stendur Deut. 25: þú skalt ecki múlbinda þad naut sem þreskir; en eg ætla ad ei þurfi ad múlbinda oss suma, þegar Guds eyrindi á ad tala, vér gjörum þad sjálfir ástundum, edur og óttinn edur fégirndin, en þegar eta skal, rífum vér múlinn af, og uppfyllum svo þad sem Drottinn segir, fyrir munn Ezechielis, um vökumennina í Júda: allir eru þeir mállausir hundar og kunna ecki ad gélta, Ezech. 56; en þessir grádugu hundar verda þó aldrei saddir. Þetta vil eg hafa sagt þeim ed brúka nafn Evángelii til ábata alleina, og þad er þá allt annad enn Evangelíum er þeir tala. Ecki þannig, br. m., heldur fylgid bodi Péturs er hann segir, 1 Pét. 5: fóstrid Guds hjörd sem ydur er á hendur falin, og géfid gjætur ad henni, ecki af naudúng heldur fúsliga, verandi ecki skémmiligs ávinnings girugir, heldur med fúsum huga, og ecki svo sem drottnandi yfir söfnudunum, heldur svo sem þeir ed séu fyrirmyndan hjardarinnar. Gud hefir sett oss yfir hjörd sína, því eigum vér hirdarar ad vera og ecki drottnar, því einn er vor Drottinn Jesús Christus hinn mikli hirdir sannanna; þad má og engin afsökun vera þótt sumir hafi litil laun; hvad hafdi Páll og Barnabas, og hinir postularnir? sá sem þjónar Kristó fyrir litid, hann hefir stærra lén af Gudi þégid enn hinn sem hefir yfirfljótanligt, svo eg þori ad segja, ad hann mun fegur skína í dýrd sins Herra enn hinn, þótt bádir gjöri þeir eins vel skyldu sína. Gjætum og í þridja máta þess, sem Pétur minnir oss á, ad vér séum fyrirmyndan hjardanna. Þad er almenniliga haldid, ad af óheilum foreldrum kunni ecki heilbrigdt afkvæmi gétid ad verda; nú eru kénnimennirnir andligir fedur allra þeirra sem þeim tiltrúad er, en ef þeir eru litt vandir ad hlut sínum, og hirda ecki um hvernig þeir lifa, og eru í þann máta andliga vanheilir, hvernig mega þeir Gudi andlig börn fæda. Sonakorn mín, segir Páll vid þá í Galatia, med hverja eg aptur ad nýu þúngbúinn er, þar til Kristur myndadist í ydur, Gal. 4; en hvernig gétur Kristur vordid í þeim myndadur, hverra módir, þad er kénnimannsins sál, afneitar öllu kristiligu athæfi, en hlýdir Djöflinum í ógudligu framferdi, og þótt ad Gud kunni ad framkvæma sitt verk í sumra tilheyrenda hjörtum fyrir nád sins Anda, sem ad verkar í ordinu, þá er þad ecki hinum rángsnúna kénnifödur ad þacka; ad sönnu hefir hann med sinni þjónustu verid medal til, ad hún er í skírninni endurfædd; verda má og ad hann tali þad eitthvad af prédikunarstólnum, er heyrir til sáluhjálpar og lifnadarins betrunar, en hvad gagnar

það? þegar hann hvað mest áminnir og eggjar á hinar andligu dygdir, kjærleikann, miskunsemina, hógværdina, og í einu ordi ad segja, á deydingu síns holds og blóds, þá sýnir hann þó í verkunum, ad þeim hlutum sé ómøguligt af stad ad koma, er hann býdur af prédikunarstólnum, legjandi svo það ok á herdar lærisveinanna, er hann ecki snertir med hinum minnsta fingri, Matth. 23. O, vei! ó, vei! hvilik gudlostun er það, nær embætti forlíkunarinnar er þannig brúkad Andskotanum til þjónustu? þetta er hin mesta landrádasøk ígégn Gudi, því það er ecki einasta hans þegna undan honum ad ráda, heldur brúka þá ámóti honum, en géfa sig í lid med Satan, hver ad er svarinn óvinir hins alvalda Kongs. O, hversu skélfilig mun þeirra pína verda um alla eylífd, er þannig vanbrúkad hafa myndugleika síns embættis! svo er eg viss um, ad hver sem kynni ad leggja eyrad vid helvítis munna, og mætti heyra óp og tannagnístran hinna fordæmdu, þá mundu þó kénnimannanna hljód yfirtaka, eg meina þeirra sem hafa leidt hans hjørd, sem med Guds eigin blódi er endurkeypt, Act. 20, á veg glotunarinnar, bannandi svo mønnum inn í himnaríki, og sjálfir koma þeir þar ecki inn, Matth. 23. Fyrir því Drottins kénnimenn, verum ecki eins og vordur þær ed standa á heidum uppi, og vísa ad sønnu veginn, en ecki fara þær úr stad, svo þær leidi hinn vegfarandi til híbýla; ecki eins og klucka, sú er hángir fyrir kyrkjudyrum, hún kallar fólkid til samans til Guds orda heyrnar, en sjálf heyrir hún eckért; treysti og enginn þar uppá, ad hans embætti sé heidarligt, edur ad hann hafi Guds umbods á hendi, nema hann gángi verdugliga þeirri kallan, hvar inni hann er kalladur, Eph. 4. Málmurinn í einni brostinni kluckú kann gódur ad vera, en samt er hún ecki mjøg hæf til þjónustugjørdarinnar; svo er og embættid jafnan heidarligt, en það lidur vanvirdu ástundum fyrir óskickun og illa breitni þess, sem það starf er á hendur falid. Edur segid mér! hvad kunna tilheyrendurnir ad þeinkja annad um hann, sem ei gjørir nema bendir med fingrinum til Guds vegar, en sjálfur gengur hann ecki, heldur enn það, ad annadhvert meini þessi madur eckért af því hann talar, edur og ad sá Gud, er hann kénnir, muni ei vera svo mjøg vandur ad lifernis háttum kyndugra manna sem hann segir? Láti menn sér því ecki nægja þar med, ad þeirra kénningu er hrósad, já ecki þótt hún sé mikillar hrósunar verd í sjálfri sér, nema menn framkvæmi það í verkunum er menn tala med munninum. Eg vil hér um vidlíkt segja, og Endurlausnarinn fordum vid lærisveinana, Lúc. 10: fagnid ecki af því ad andarnir eru ydur undirgéfnir, heldur af því, ad ydar nøfn eru skrifud á himnum. Svo vil eg segja: gledjist ecki svo þar af, ad þér hafid af Gudi þegid gódar gáfur til ad kénna, heldur meir af því, ef ydar søfnudur leidréttist, gengur á Guds vegi, elskar Gud og hans ord, ef hans ríki uppbyggist ámedal ydar, en Andskotans verdur nidurdrepid. Gledjist af þessu, br. m., og leggid allt kapp þar á, hvad ydur audveldliga takast mun, ef þér fylgid bodi St. Páls, er hann skrifar til Timotheum: vert fyrirmindan hinna trúudu í ordinu, í umgengninni, í kjærleikanum, í andanum, í hreinlífinu, 1 Tim. 4; og hefi eg nú nockud talad um skyldu kénnimannanna, eptirfylgir med fám ordum ad segja um tilheyrendanna skyldu, hún er tvofold, ein vid Gud, og ønnur vid hans þénara, hin sídari hángir af hinni fyrri; og því vil eg fyrst þar um tala.

Hér stendur í Gudspjallinu: sauduruir fylgja honum eptir, því þeir þeckja hans raust. Eg hefi nockrum sinnum þar um talad í bók þessari, minir elskanligir, hvad oss eigi ad knýa til þess ad heyra raust Drottins, sem er hans ord, því vil eg þess færra þar um tala í þessum stad, jafnvel þótt aldrei sé góð vísa of opt kvedin. Hér stendur ad saudiruir fylgi hirdirnum eptir, af því ad þeir heyra hans raust; hvad er þad, honum eptir ad fylgja? Hirdirinn er Kristur, þad er ad fylgja honum eptir, ad lifa kristiliga. Hvad er ad lifa kristiliga? þad er ad halda Guds bodord, ef ecki fullkomliga, sem ómoguligt er, þá þó ad því leiti sem oss er moguligt; hans matur og dryckur var ad gjora hans vilja sem hann sendi; svo á oss eckért svo kjært ad vera sem ad gjora hans vilja, Jóh. 4: elska skalt þú Drottinn Gud þinn, þad er hid ædsta og mesta bodord, Matth. 22; en hvad segir Kristur? Jóh. 14: ef þér elskid mig, þá vardveitid min bodord; hann vegsamadi Guds h. nafn fyrir monnunum; ef vér viljum honum eptir fylgja, þá látum oss þad fjarlægt vera ad misbrúka hans nafn til ad leggja þad vid hégóma, en þó miklu sídur ad ljúga vid þad, sverja edur fjolkýngi fremja; í einu ordi ad segja, Kristur sem ecki var logmálinu undirgéfinn, hann uppfyllti allt logmálid; svo eigum vér af fremsta megni ad æfa oss í hlýdni allra Guds bodorda, og ecki skamta oss sjálfir hvad mikid edur litid vér viljum halda þar af; ecki ad elska alleinasta fodur og módur, en hata alla adra, ecki ad vera einasta meinlaus í umgengni, og gódvikinn vid náúngann, en kreinkja hans húsfrú edur frændkonur; ecki alleina ad vakta sín augu fyrir lauslæti, en stela þó náúngans gózi og svikja hann í kaupum og solum. Ecki er þad nóg ad láta hans fémuni kyrra, en baktala hann þó og ófrægja, já, ljúga uppá hann lýtum og skommum, bera falsvitni ámóti honum, edur neita honum sannleikans vitnis, sem er allt hid sama. Ecki dugir þetta, br. m.! ecki er þad Kristó eptir ad fylgja, því sá sem er sekur í einu af bodordunum, hann er brotligur í ollum, Jac. 2; þarfyrir er ad því vísu ad gánga, ad sá sem lætur eptir sér nockud af þessu, og drýgir þad vísvitandi ámóti samvitskunni, hann er ecki af Kristí saudahúsi. Hvad er hann þá? hann er bráð úlfsins, sem er Audskotinn, og mun honum ad eylífu herfángi verda, nema hann snúi aptur, en hvernig vill hann fá þad gjort, nema hann heyri raust hins góda Hirdirs, nær hann kallar: þvoid ydur, hreinsid ydur, takid ydar illsku breitni frá minu augliti, látid af illu og lærid gott ad gjora, Esa. 1. Þessi er hans raust, og ef þér af hjarta ydrist ydar vondra verka, og látid ydur ángra ad þér hafid Gud styggdan, þá lætur hún enn þá hærra, er hann segir: komid til mín allir þér sem erfidid og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur; takid á ydur mitt ok og lærid af mér, þviad eg em hógvær og af hjarta litilátur, og munud þér finna hvíld sálum ydrum, Matth. 11; þessi er raust hins góda Hirdirs í allri ritníngunni, í ollu Guds ordi, og þannig á eins hrópanda, eins prédikara raust ad vera í eydimorku veraldar þessarar. Þér vitid, br. m.! ad vér dagliga syndgumst; lastanna greinir spretta idugliga út úr þeirri mold, sem vér erum gjordir af, sídan Fjandmadurinn sádi þar illskunnar sædi, þær verdur af ad hoggva, svo ótt sem þær vara; med hverju þá? med Guds ordi sem er eitt tvieggjad sverd og framgéck af hans munni, er Jóhannes sá gánga ámilli ljósastjakanna, Opinb. 1. Guds ord er einn eldur, sá ed brennir upp oll saurindi girnda og lasta, sem oss eru medfædd, þad er einn hamar,

er sundurmer hjörtu vor, svo þau verdi bústadur Guds, og sundurknosar vorn anda, svo hann verdi þad offrid sem Drottni líkar, Ps. 51; hér um talar hann svo hjá Jeremiam 23: er ecki mitt ord svo sem eldur, segir Drottinn, og svo sem einn hamar sá ed klettinn ísundurmolar? Guds ord er einn eldur, sem sagt er. Arón sagdi fordum sér til afbotunar: minn herra, eg kastadi gullinu í eldinn, og vard þar af þessi Kálfur, Exód. 32. Rétt-trúads manns hjarta er hverju gulli dýrmætara, kostum því í þennan eld, þar af mun sjálfkrafa vara einn kálfur, ecki svívirding Egyptalands, svo sem Arons kálfur, heldur ein lifandi fórn og Gudi þacknæmilig, sem eru kálfar vara vorra, Os. 14; þessi er sú skyldan, er vér eigum Gudi ad gjalda, og gjöldum vér, ef satt skal segja, br. m.! ecki í hans heldur í vorar þarfir. Jardneskir hirdarar fæda saudina fyrir ullina og mjólkina, en Drottinn fædir sína saudi fyrir alls eckért; einkis krefur hann af þeim, nema ad þeir skuli óttast sig og elska, og ætti þad ecki ad vanta, kristnir menn, því ef vér elskum vora lánardrottna fyrir þad þeir géfa oss föt og fædi, og vinnum þeim alltid þó nockud til þarfa. O, því skyldum vér þá ecki elska hinn góda allsherjar Drottinn, er ecki einasta fædir og fóstrar líkhama vora, heldur og elur sálir vorar á þessu himnesku manna, já, á síns eingétins Sonar holdi og blódi, sem er lífsins braud af himnum ofan komid, Jóh. 6. Verum því ecki svo illgjarnir ámóti sjálfum oss, ad vér daufheyrumst vid þessa góda Hirdirs raust, hver ed fóstrar oss í lystiligum grashaga, og leidir oss ad ferskum vötnum, Ps. 23. Öll syndugs manns ólucka kémur þar af, ad hann ljær ecki Guds raustu eyru; hvernig mega þeir trúa, nema þeim sé prédikad? segir Páll, Róm. 10; en eg má spyrja, til hvers skulu þeir prédika, nær enginn vil heyra? og hvernig á Guds ord ad verka í hjartanu, nær þad kémst ecki í gégnum eyrun, sem eru dyr hjartans. Lamparnir voru fyrst kveiktir í gamla Testamentinu ádur enn reykelsid var tendrad, Exód. 27, og svo verdur skilningurinn fyrst ad upplýsast, ad manneskjan þecki Gud og sjálfan sig ádur enn girndin kviknar, og audmýktin lifnar til ad afneyta sjálfum sér, en elska Gud; en hvar er slíka Guds gjöf ad fá, nema í hans h. ordi, þau eru lampar þeir, Ps. 119, sem reykelsi vorrar ydranar, vorrar trúar, vorrar bænar, reykelsi elskunnar til Guds og náúngans skal tendrast med, svo þeirra ilmur stígi upp fyrir Guds hásæti og samtengist þar Drottins forþénustu oss til forlíkunar; og er nú svo úttalad um skyldu vora ámóti Gudi vorum í þessu. En hvad vora skyldu áhrærir vid kénnendurnar, sem oss eru í Guds stad settir, þá er hún næsta mikil. Eg mun þykja bermæltur verid hafa um þeirra skyldu í hinum fyrra parti rædu minnar, og vil eg því vikid hafa til þeirra, sem ecki taka vara á sínu embætti, og lítid hirda um hvernig þeir kénna edur lifa; en Gudi eru þackir ad kunna, ad hann hefir géfid oss marga síns ords kénnendur, þá ed bædi prédika þad hreint og klárt, og svo prýda kénninguna med lastvöru framferdi; þessir hafa stóran myndugleika af Gudi, börn mín! hjá þeim á þad heima, sem Drottinn segir, Lúc. 19: hver hann forsmáir ydur, hann forsmáir mig! Ecki er oss ad þeim ad leita, sem ecki finnist mannligur breiskleiki hjá. Gud hefir næsta vægdarsamliga höndlad vid oss í því svo sem öllu ödru, ad hann hefir ecki sendt oss eingla af himnum til ad kénna oss, því vér mundum ecki standast þeirra nálægd, heldur synduga menn eins og vér erum, og hefir prýdt þá med einglanna nafni, Malach. 2, til ad láta oss vita, ad þeir

sén hans sendibodar til vor, hverja hann vill láta medtaka í sínu nafni. Hverki Pétur né Páll edur nockur annar af postulunum voru án mannligs veikleika. O, hvad munum vér þá vera, sem enganvegin erum þeirra líkar? Kénnimennirnir í gamla Testamentinu áttu ad forlíka fyrir sínar eigin, ádur enn þeir offrudu fyrir fólksins syndir, Hebr. 7; en ei ad sídur vildi Drottinn ad fólkid skyldi þeim hlýdid og undirgéfid vera, svo ad hann segir: hver sem ecki vill kénnimanninum hlýda, hann skal deya, Devt. 16. Nú þótt ad þetta lögmál sé aftekid, ad svo miklu leiti sem líkhamans straffi vidvíkur, þá er þad samt og ádur víst, ad hver sem ecki hlýdir einum Drottins kénnimanni, í öllu því sém hann honum í Guds nafni réttiliga býdur, hann deyr andligum dauda, hann er ecki kristiligrar kyrkju lifandi limur, hann er daudur í synd þeirri, er hann vill eck i ráda bót á, og nema hann hlýdnist Drottins þénara og ydrist af hjarta, ádur enn hann deyr, mu n hann eylífum dauda deya. Þér vitid hvad Drottinn sagdi fordum daga um Pharisæos og Skriftlærda, Matth. 23: ad menn skyldu gjöra eptir því sem þeir segdu, en ecki eptir því sem þeir gjördu, af því þeir sæti á Móses stóli: hversu miklu framar byrjar oss þá ad hlýda rádvondum kénnimönnum, er undan oss gánga í ótta Drottins, og eru óstraffanligir, sem Páll ad ordi kémst, 1 Tim. 3, þad er, hverja ménn ei kunna ad straffa fyrir nockurn glæp edur hneirlisama umgeingni, þótt ei sén þeir fyrir Gudi syndlausir; svo eigum vér nú vorum kénnifedrum ad hlýda, í því þeir oss bjóda Guds og síns embættis vegna, eins og sjálfum Gudi, því þeir eru verkanautar Kristi, og rádsmenn hans leyndardóma, sem Páll vottar, 1 Cor. 4; þarfyrir segir og sjálfur Kristur, Lúc. 10: hver ydur heyrir, hann heyrir mér. Í ödru lagi eigum vér ad heidra og ad elska vora kénnifedur; þad býdur Páll oss, 1 Tim. 5, segjandi: þeir öldúngar, sem vel forstanda, haldist tvöfaldligs (þad er mikils) heidurs verdugir, allra helst þeir, sem erfida í ordinu og lærdóminum, svo sem eru trúlyndir kénnifedur medal vor, br. m.; og því skyldum vér ecki heidra Guds sendiboda, ef vér hann heidrum? Hvílíkt er þá rænnleysi sumra manna, er þeir hatast vid sína kénnifedur, af því þeir straffa hjá þeim syndir og lesti, og vilja hafa sálum þeirra hólpid úr glötuninni? Þar finnast ógudligir skálkar, er ecki svífast ad leggja hendur á sinn sálusorgara, þeir ed skémma hann út í ordum sínum leynt og ljóst. Hvad er ad gjalda illu gott ef þvílíkt er ecki? hvad er ad gjöra uppreist ámóti Gudi, ef ecki er þetta? og eru þeir eingu betri, sem maktina hafa og svoddan glæpi ecki einasta óhegnda láta, héldur og taka slíka óhæfu í forsvar, sem dæmi munu til géfast. Vel er þad satt, ad Guds þénari á alla hluti ad lída fyrir hans sakir, en þó má hann beidast réttar síns nær svo vid ber, því ecki einasta hann, heldur og hans Herra er í slíku vanvirdtur. O, þvílíkt nidurdrep er þad Kristi ríki, þegar svoddan gudleysi er ecki straffad af þeim, sem þar til vald hafa af Gudi og konúnginum. Egyptskir stroffudu þann á lífinu, sem ecki hjálpadi einum ferdamanni úr ræningjans höndum ef hann kynni; gæti þeir ad því, sem makt hafa til ad straffa þá, sem Guds þénurum ofbjóda med ordi edur verki, hvílík Guds reidi yfir heim hángir, í hverju fári þeirra líf og sál vera muni, þegar hans hefnd vaknar einhvern tíma, nær þeir ecki hjálpa þeim í réttri sök, sem af Gudi eru settir til ad hjálpa sálum óhlutvandra manna úr kverkum Satans, sem er ræningi sálnanna. Svo eru þeir og nockrir, sem Andskotinn hefir svo blindad med fólskunni, ad nær einn Kristi þénari segir þeim til syndanna, vilja þeir ecki þiggja Guds líkhama af hans hendi, þeir gjöra sér þúsund mein fyrr enn þad skuli á þá gánga, og sæta gjarna þeim tíma, nær einhver annar flytur

Guds þjónustu í kyrkjunni. Þessa er mørg dæmi, því verr, og þetta gjøra sumir af þeim, ed segjast vera nockud, þótt ei kunni þeir prestinn um nockra sök ad klaga, og nefna þetta samvitsku-veiki sína, hvar í þeir fara ei mjøg villt, því Djøfullinn plágar sálir þeirra med heiptinni, sem þeir leggja á þann, er ættu næst Gudi og kongínginum ad elska. Segid mér, mun ecki Satan hlæa ad slíkum dárasskap? og mun ecki Drottins líkhami fordæma þá merkiliga, nær þeir stelast til ad medtaka hann med svoddan hjartalagi móti sínum kénnifødur? mun ecki hans dýra blód, med hverju syndarinn er endurkeyptur, hrópa bølvan í himininn yfir þeim? Þad auga, sem spottar sinn ødur, edur forsmáir hlýdni módur sinnar, þad munu hrafnarnir útkroppa, segir Salómon; en segid mér, eru ecki réttsinnadir kénnendur fedur vorir? Ordskv. 30; segir ecki Páll, 1 Cor. 4: eg hefi gétid ydur í Jesú Kristó fyrir Evangelíum. Þeir eru og réttkalladir þessu nafni, sem góda forstødu veita, því svo sem vorir líkhamligir foreldrar eru medal til ad framkvæma náttúrunnar verk, svo eru og hinir andligu, sem eru réttsinnadir ordsins þénarar, medal til þess ad framkvæma Guds verk í oss, sem er øllu ædra, því á þá eingu sídur ad elska og virda; en þad kalla eg ad hinn grádugi hrafn, Djøfullinn, hafi allareidu þeirra sálaraugu út-kroppad, sem hata svo nockurn Guds ords þénara, sem er hans fadir, ad hann vill ecki þiggja af honum þá Guds þjónustu, er hann á øllum Kristí limum ad veita, og gjørir sig þannig Guds ríkis óverdugan. Heyrid því St. Páls ord, af pistlinum til Hebr. Kap. 13: hlýdid ydar leid-togurum og heyrid þeim, þeir ed vaka yfir ydar sálum, svo sem þeir ed þarfyrir eigi reikningskap ad gjøra, svo þeir gjøri þad med fögnudi og ecki med andvarpan, því þad er ydur óþarfligt. Þad er hinn ædsti fögnudur Guds ords þénara, sem vilja trúir finnast, ad þeir fái nockud áorkad med sínu ervidi, og því kallar Páll þá í Philippis sinn fögnud og sína kórónu, Phil. 4, því segist hann ecki þurfa hólsbréfanna vid, er hann skrifar Korinthíis til, þvíad þeir séu sitt bréf skrifad í hjarta sínu, sem skilid og lesid verdi af øllum mønnum, 2 Cor. 3. Aptur er þad hin mesta sorg, nær þeir fá eingu til leidar komid vid suma menn, nær þeir sjá fyrir fram, ad þeirra saudir vegna þvermódsku sinnar deya út af frá því heilnæma fódri Guds orda, ecki tímanligum, heldur eylífum dauda. Augústus keisari sagdi um børn sín, er skickudu sér illa, og nidur enn hans tign sómdi, ad þau væri sínar þrjár ákomur; svo mega trúir Guds þénarar segja um þad illgresid, er Djøfullinn sáir nidur í Guds akri, sem þeir eru yfirsettir; þad eru þeirra ákomur, þeirra meinsemdir, þad eru illskukýli og graftrarmein, sem eta í kríngum sig med vondum dæmum og eitt súrdeig, sem spillir øllu deiginu ef til vill, nema þau læknud séu. Í þridja máta eigum vér sálusorgurum vorum ærligt uppheldi ad veita; þad baud sjálfur Drottinn hjá Matth. Kap. 10, er hann sendi þá út ad prédika; verdur er verkamadurinn sinna launa, sagdi hann; þad hefir hann ítrekad fyrir munn St. Páls, hver þó ervidadi sjálfur med sínum eigin høndum, svo hann ecki legdi þýngsli á søfnudinn í Korinthó; hann segir í hinu fyrra sendibréfi til þeirra, Kap. 9: hver fer nockurn tíma í hernad uppá sinn eiginn kostnad? hver plantar víngard og etur ecki af hans ávexti? hver fædir hjørdina og etur ecki af mjólk hjardarinnar? Þér segid vel, br. m., vér gjørum svo, vér gjøldum kénnifedrunum þad lögin oss tilsegja; þad er satt, mørgum fer vel í því, þeir eru og sumir er meira gjøra enn løgskylvan býdur, og hafa þeir hjá Gudi launa ad vænta, sem ecki vill láta einn vatnsdryck ólaunadan vera sem géfinn er í lærisveins nafni, Matth. 10, þad er, jafnvel hid minnsta, sem hans þénurum er til góda gjørt, um hverja hann sér í lagi

talar i þessum stad, þótt þad og megi til fátækra heimfærast; en svo munu aptur ámót finnast þeir, sem ecki eru svo mjøg adgjætnir i sliku, þeir ed greida þad þeim greida byrjar med illu, med eptirtolum, med rángsleitui, i þvi er sizt hagar, og á hinum óhentugasta tima, og þykir þad nærri þvi verst allra skylda lokid, sem goldid er Drottins þénurum, og kalla ad prestur hafi ecki mikid fyrir siun braudi. Ecki gét eg sagt ad þvilikar manneskjur elski mjøg sálir sinar, þvi annars mundu þeir hirda meir um sinu sálusorgara; litid vita þeir af hvad kennimannligu embætti fylgir, hver mæda, hver umhyggja, hver ástundan, ef þad af alvøru nockurri gjort er. Segid mér, mun þad litil mæda ad þeir vaka yfir ydar sálum med bæninni til Guds, med kostgæfni i hans heiløgu ordi sem ydur skal prédikast? munu þeir hrista þad fódur út af erminni, er sérhverjum ydar géfa skal i réttan tima? mun ei þurfa ómak og adgætni til ad þeckja svo hvern einn af þeim, sem Guds þénara er tiltrúad, ad hann gjæti bodid þad hverjum einum sem honum er haganligast? leggja ydar kennifedur ecki optliga sitt lif i hættu fyrir ydar velferdar skuld? mega þeir ecki taka á sig þá þyckju og óvild vondra manna, nær þeir segja þeim til syndanna? byrjar þeim ecki ad þvinga sinn eiginn likhama ad ecki prédiki þeir ødrum, og verdi sjálfir rækir? 1 Cor. 9; og hvad allra þyngst er, ad þeir skulu gjøra hinum alvalda Dómara himins og jardar reikningsskap fyrir sálir ydar á degi alls holds, og svara til ef nockur tapast, hvert þad er af hans sjálfs vitum edur kennimannsins vanrækt. Viljid þér segja mér þá, ad einn prestur vinni ecki fyrir sinu braudi? edur honum sé ofgéfid þad hann nýtur? Þér segist gjalda þad þér erud skyldugir; svo er þad fyrir mønnum, enginn kann meira út ad heimta. Eg segi ecki heldur ad þér skulud géfa þeim fram yfir skyldurnar, sem nóg uppheldi hafa, og sjalfir ættu heldur ad leggja af vid adra enn taka frá þeim; en hina er vinna þurfa baki brotnu, þeir og þeirra børn og kvinnur fyrir lifsnæringu sinni, søkum litils uppheldis, sem vida er, þá ættu menn ad þeckja framar ødrum, svo sem Páll býdur, 1 Thess. 5, segjandi: eg bid ad þér þeckid þá, sem ervida ámedal ydar, og ydur forstodu veita, og kenna ydur, og ad þér hafid þá yfir máta kjæra fyrir þeirra verks skuld. Ad þeckja, merkir hér ad elska, svo sem Postulinn leggur þad sjálfur út, ecki einasta med ordi og túngu, heldur med verki og sannleika, 1 Jóh. 3; eg þecki mina saudi, og eg þeckist af minum, segir Jesús, Jóh. 10. Svo sem Gud þeckir oss, þad er elskar, svo eigum vér ad þeckja vora kennifedur; en hvernig þeckid Gud oss? þannig ad hann géfur oss alla hluti ánægjanliga til notkunar, 1 Tim. 6; svo eigum vér ad meddeila þeim øllum gjædum, sem oss uppfræda i ordinu, Gal. 6. Hvad medtøkum vér af Guds hendi fyrir þeirra medalgaungu? andligt fódur sálna vorra. Heyrid þá hvad Páll segir hérum, 1 Cor. 9: ef vér høsum sád ydur hid andliga, er þad þá mikid, ad vér uppskérum ydvart hid likhamliga? Þú géldur allar skyldur prestinum, þad er gott, hann kann ei meira ad heimta; en ef þú sér þinn sálusorgara naud lida, húngra, þyrsta edur klædlitinn vera, og þú hjálpar honum ecki, ef þú hefir rád þar til, þá hefir þú einganveginn lokid þina skyldu Gudi, sem er bædi þinn og hans Drottinn; þvi ef Postulinn segir, ad Guds kjærleiki sé ecki i þeim, ed svo breitir vid einhvern annann sem naudstaddur er, 1 Jóh. 3, hvernig má hann vera i þeim, er svo gjørir vid sinn kennifødur, sem honum er framar ødrum vandabundinn? Hugsa þvi ecki med þér, ef þú átt fátækan sálusorgara, þann er rækir sitt embætti: hvad er mér vandara enn þeim, sem lifa i ødrum søfnudum? þegar eg géld og géf eins og þeir, þá hefi eg aflokid skyldu minni, þvi Gud hefir gjort betur til þin enn hans, sem eckért þarf af ad leggja vid sinn kennifødur, þar hann hefir géfid þér ordfok til ad leggja skuld inn hjá sjálfum sér, ecki þess vegna ad hann kunni nockrum skyldugur ad verda, heldur sakir sinna fyrirheita. Eg Páll hefi skrifad med minni eigin hendi, eg skal betala, sagdi hann fordum i sendibréfinu til Philemónem; en eg er Gud alleina rikur, eg hefi talad fyrir munn mins eingétins Sonar, ad einn vatnsdryckur i lærisveins nafni skuli ei ólaunadur vera, segir Drottinn, Matth. 10. Sá sem vill sjálfum sér vel, hann gjøri vel vid sinn kennifødur; sá sem sjálfan sig elskar, hann elskar sálu sina; hver ed sina sálu elskar, hann elskar Gud, sem hana skapad og frelsad hefir; sá ed Gud elskar, hann elskar hans þénara; sá ed hans þénara elskar, hann sér ógjarna ad þeir naud lidi, ef hann fær vid þvi gjort; þarfyrir, sá sem vill sjálfum sér vel, hann vilji undir eins sinum sálusorgara, sem honum er i Guds stad settur. En Gud allsherjar, sá ad er Fadir vor allra, hann stjórni oss svo hér i nádinni, bædi yfirbodnum og undirgéfnum, ad vér þeckjum svo hver annann, ad vér um sidir af hinum ædsta Biskupi og Hirdir sálna vorra mættum þecktir verda og innleiddir á land lifandi manna, svo þar verdi eitt saudahús og einn hirdir. Þad bænheyri hinn nádugi Gud, fyrir Jesúm Christum, amen!